

Politikai
röpiratok.

46.

46
335

MEGYEI

ALKOTMÁNYOS MOZGALMAK

1860. october 20-tól, 1861. april 2-ig,

MINT

A NEMZETGYÜLÉS MEGNYITÁSA NAPJÁIG.

ADATOK TÖRTÉNELMÜNKHEZ.

(R. F. V.)

Tudós. Részleg. Füzetek. Budapest.

2.

PEST, 1861.

MÜLLER GYULA TULAJDONA.

„Adde parum modico, magnum cumulabis acervum.

DE BALLAGI GÉZA.

Pest, 1861. Nyomatott Beimel J. és Kozma Vazulnál.

ELŐSZÓ ÉS INDITVÁNY.

A jelenkor, az utódok számára szerez s takarít.

Ha ezt a mult századok, a történeti adatokat illetőleg szem előtt tartottak volna, nem kénytelenítették most, nemzetünk életére döntő befolyást gyakorlott események kulesát keresve, annyi alkalommal a sötétben tapogatózni; hazánk történelme világosabban állna előttünk.

De a magyar multja óriási harcok időszaka volt, melyben atyáink karddal s nem tollal jegyzék számunkra a történetet, és teleirt foliantok helyett, megannyi véres ütközet, és hősies diadal emlékét hagyták hátra.

Leborulunk e világszerte ismert dicsőség előtt, belőle meriténk erőt eddig s fogunk ezentúl is meríteni, hogy megmutassuk: mikép mi sem satnyultunk el, bennünk szintén az ősök vére csergedez, és a hazáért, e drága áron megtartottszent földért, élni s halni tudunk; azonban okuljunk egyzersmind elődeink mulasztásán, hibáin, és ha így vagy amugy harcolunk is századok előtt enmagunk által szerzett alkotmányunkért, használjuk a szünetet s a jövő perczen jegyezzük fel azt, mit az elébbiben cselekedtünk, jegyzeteinket drága örökség gyanánt hagyván unokáink unokáira, hogy ezek a jelenkor minden napjának történetét megírva találják, — példánkon lelkesülve tanulják a hazát szeretni, és a miénkhez hasonló tusák s küzdelmek közepette is megóvni az enyészettől.

Ily nézetekből indulva ki határoza el a kiadó ezen adatok közrebocsátását, engem híván fel a tartalom összegyűjtésére.

Készséggel vállalam el a száraz munkát, mert megyei életünkben 1860 october 20-ka óta nyilvánuló alkotmányos mozgalmaink, nemzeti történetünk egyik legnevezetesebb korszakát képezik, kívánatos tehát hogy legkisebb nyomuk se enyészék el.

E könyvet két részre osztám.

Az első, a megyék alkotmányos mozgalmainak, ugyanint a magán s hivatalos értekezletek, tisztújítások, közgyűlések, képviselőválasztások rövid történetét foglalja magában, még pedig minden megyéét, chronologikus rendben s külön; az országgyűlésre megválasztott képviselők névsorával együtt.

A második, az 1860. oct. óta megjelent nevezetesebb politikai okiratokat s ezek közt különösen a f. é. jan. 16-ki leiratra kelt megyei feliratokat, vagy határozatokat közli.

E munka célja tehát: megyei alkotmányos mozgalmainknak, a kijelölt időközöbéli hiteles rajzát — a mennyire lehetett — összegyűjtve, egy kötetben adni, — míg az a sajtó utján csak hiányosan, és szakadozottan tétetett közzé; — hogy így mindent azonnal megtaláljunk benne s ne kelljen annyi ideig keresgelnünk, mint az ujságokban, melyekre nem igen szoktunk vigyázni, gyakran ma már nem tudván, hová lett a tegnapi szám, — melyekből még nyilvános könyvtáraink polczai is többnyire csak csonka példányokat mutathatnak fel, de a melyek közül talán nem is mindenik hozott minden megyéből tudósítást.

A cél talán nem volt tévesztett, és ha a kivitel nem felelt meg neki azon mértékben, melyben ohajtottam, az csak a munkaközben elem gördült lényeges akadályoknak tulajdonítható.

Honnan meritém az itt közlött adatokat?

Néhány magán levél kivételével, lapjainkból.

Ezek voltak a kutsók, melyek némely megyénél bőven elláttak ugyan anyaggal, de másoknál csak nagyon kiapadt forrás gyanánt szolgáltak.

Csupán az utóbbinak, nem pedig az illető megyék iránt előszeretetemnek, vagy figyelmeletlenségemnek, ellenszenvemnek kérem tehát tulajdoníttatni, ha e vagy ama hatóságról hosszasabban, másról ellenben rövidebben szólok.

A vidéki tudósítások hazánk politikai lapjaiban, általában véve igen hiányosak.

Mondom, általában véve, mert vannak levelezők, — mely megyékből? az e munka tartalmából ki fog tűnni — a kiknek beküldött czikkei között nincs bézag, kiknek gondosságát minden sor visszatükrözi, és a kik nem saját érdekeik előmozdítása, nem rokon- vagy ellenszenvük

kifejezhetése tekintetéből, nem írói viselkedésből, nem a tiszteletpéldányért, nem akkor midőn nekik tetszik, hanem valahányszor tárgyat találnak, irnak, mindig nemes kedvvel, mert át vannak hatva a szükség érzetétől, és meggyőződve: mikép minden betűjük egyegy nélkülözhetlen porondszem leend a roppant anyaghalmozásban, melyből századunk hazai története, egykor, össze fog állíttatni.

Fájdalom, kevés a magyar, de e kis számhoz aránylag is sokkal nagyobb lehetne az olvasók köre.

Azonban ez nincs így, minek folytán politikai lapjaink nem díjazhatják a vidéki levelezőket, — mint a külföldiek — legfőlebb tiszteletpéldánnyal kedveskednek nekik, és gyakran már e miatt is meggyülik bajuk kiadóikkal.

Azért kell megelégedniök e téren a dilletantismussal, az ingyenszolgálattal, azért némely megyéből tudósítójuk sincs, vagy ha van is, azért közölhetnek tőle néha csak minden harmadik negyedik hónapban leveleket; melyek s az őket megelőzők közötti érdekes eseményekről aztán nem is értesül a közönség, és így nem tájékozhatja magát.

Bizon pedig főleg a mostani korszakban nemcsak az érdeklí az embert, a mi Pesten, vagy vidéken, hanem az is, a mi Turócban, Ungban stb. történik.

Pedig — a mi főczél — az, a ki majd egykor hivatva leend korunk történetét megírni, mégis csak kényelmesebb és biztosabb kuforrást találанд lapjaink egyegy — netalán megőrzött — példányának hasábjain, mint a megyei jegyzőkönyvekben, melyeket a mai válságos napokban — Isten tudja még minő — veszély is érhet, míg valamennyi ujság-számot csak nem lehet megsemmisíteni.

Gondoskodnunk kellene tehát, hogy a közönség a hazai eseményeket folytonos evidentiában tarthassa.

De miként?

Az 1848-ki miniszterium lapjának, a „Közlöny-“nek, minden municipális hatóság kebeléből, hivatalosan megbízott levelezői voltak.

Igen de most nincs miniszteriumunk!

Hagyja meg minden megye, (sőt város is) jegyzői egyikének a pontos levelezést, kijelölvén egyszersmind a lapot, melybe tudósításait küldje.

Ha az Isten akarata, hogy e nemzet életben maradjon,

ha consolidáltuk magunkat, lesznek bizonyára pártjaink — e nélkül alkotmányos ország nem képzelhető — és e pártok birni fognak organumokkal is, a midőn természetes, hogy minden megye az elveit leginkább képviselő lapba küldendi tudósításait; addig, míg az egész nemzet csak egy pártot képez, — gondolom — mindegy, akármelyikben közölteti azokat, csak közöltesse!

A lapok kijelentenék programjokban, mily megyékből hoznak hivatalos tudósításokat — ez azért nem gátolná ám, hogy másokból dilletans levelezőik legyenek — és a közönség tudni fogná, mit, hol keressen?

Még két idevaló megjegyzésem van.

Először: hogy a hivatalos tudósítások csupán tényeken alapuljanak, ne csak publiko-politikus, hanem nevezetesebb administrationális tárgyakra is vonatkozáván; másodsor: hogy azokat az illető szerkesztőségek gyorsan közöljék, és a tárgyhalmaz miatt se tegyék ad acta, mert a kíváncsi olvasóra kellemetlenül hat, midőn például a tudósító levelében azt olvassa: „erről jövő közleményemben szólандok“ de ezt nem találja meg a lapkésőbbi számaiban.

E kellemetlenséget jelen adatok összeböngészésénél magam is tapasztaltam.

Előadtam e munka célját, megismertetem a szerkesztése-közben utamba gördült akadályokat, melyek azonban nem riasztának vissza; épen historiai adatokra nézve állván a közmondás: „inkább keveset mint semmit.“

Helyesli-e a közvélemény a célzt?

Ha igen, szivből ohajtom, vajha az enyémnél hivatottabb kéz találkozónék, és gyűjtené össze időszakonkint a megyei alkotmányos mozgalmak történetét, — mert ismétlem: mikép a megyei jegyzőkönyveknél, a hírlapok, ezeknél pedig, ily gyűjtemények, mint ez, szolgálhatnak kevesebb munkát igénylő történelmi kutforrás gyanánt, még pedig annál biztosabban, ha a vidéki levelezéseknek — hogy ugymondjam — rendszeresítésére előterjesztett főlebbi indítványomat az illető hatóságok elfogadandják.

Pest, 1861. május 1-jén.

TARTALOM;

L a p s z á m

I. rész. II. rész.

Az 1861. october 20-ki diploma és csatolmányai	I.
A főispáni utasítások	IX.
Az 1861. január 16-ki leirat	XI.
Az országgyűlést 1861-ik év april 2-ra Budára egy- behívó m. k. helytartótanácsi kibocsátvány	XXV.
Az országgyűlésre meghívó királyi levél (Lásd Pestmegye.)	—
Az 1861. febr. 26-kán kelt császári rendelet. (Lásd Pestmegye.)	—
A bibornok hercegprimas körlevele (Lásd Pestmegye.)	—
Varasdmegye körlevele (Lásd Pestmegye.)	—
Az országbíró körlevele (Lásd Pestmegye.)	—
Abauj megye	64 CI.
Arad	79 LVIII.
Árva	62 CXVII.
Bács-Bodrogh	145 CXLVIII.
Baranya	21 CXXII.
Bars	70 CX.
Békés	88 CLXXI.
Beregh	96 CLXXXVIII.
Bihar	82 XXXII.
Borsod	93 XCIV.
Csanád	27 XXIX.
Csongrád	77 —
Esztergam	72 XXVI.
Fejér	55 CLXXI.
Gömör.	59 LXXXIII.
Győr	25 CXLIII.
Heves	183 CLVI.
Hont	187 LXXX.

Komárom	193	XCIX.
Krassó	190	} Nem irtak fel.
Kraszna	204	
Középszolnok	203	
Kővárvidéke	212	
Liptó	176	XLIV.
Mármaros	31	XXXVII.
Moson	29	CXXVII.
Nógrád	169	LXXVIII.
Nyitra	149	LXII.
Pest	3	LXXI.
Poson	47	XCVII.
Sáros	159	CXII.
Somogy	155	LXXXVIII.
Sopron	129	LVI.
Szabolcs	104	CLXIII.
Szatmár	50	Nem irtak fel.
Szepes	38	LXXXVI.
Temes	182	LII.
Tolna	34	CXL.
Torna	103	CXX.
Torontál	144	CLXXVI.
Trencsin	99	CXLVI.
Turóc	42	CXXXII.
Ugocsa	113	CLXXXVI.
Ungh	109	CLII.
Vas	177	CXXXIX.
Veszprém	139	CVII.
Zala	123	} Nem irtak fel.
Zaránd	216	
Zemplén	132	XLIX.
Zólyom	142	CXXXIV.
Jászku	199	LXVIII.
Hajdu } kerületek	147	CLXXII.

Pest-Pilis és Solt.

ELSŐ RÉSZ.

Pest- Pilis- és Solt-

törvényesen egyesült megyék.

(Helytartó-főispán: gróf Károlyi István.)

A megyeház nagy tereme — melynek kicsi hivatalszobákká leendő átalakítása a Bach-rendszer alatt már tervben volt, de elmaradt, mert talán mégis csak szentségtörésnek tarták szétveretni az oltárt, mely mellett a haza legnagyobb fiai áldozának az alkotmányos életnek — 1860-dik év december 10-én nyílt meg először és fogadta magába a közgyűlésre összegyűlt sokaságot.

A — már az udvarban, községi küldöttségek úgy magánosok által dörgő éljenekkel fogadott — helytartó-főispán csak néhány, de velős szóval foglalá el elnöki székét, melyben 1848-ban is ült, hivatkozván ugyanez időben letett esküjére, és mint akkor, úgy most is, a megye közszeretetével s általános bizodalmaival találkozott.

E rövid üdvözlő beszédre a megye utolsó első alispánja Nyáry Pál válaszolt.

Máriássy Béla — ezután — előadá a különbséget, mely a „főispáni helyettes“ és „helytartó-főispán“ czim közt van, s helyeslé, hogy a megye mostani elnöke a nádor-főispán távollétében az 1848-ki törvények értelmében, mint „helytartó-főispán“ hívta össze a közgyűlést, de a főispáni kötelességek megkezdését nem helyeslé, mert a megyének 1848-ból van választmánya, tisztikara, s ezek nincsenek életbe léptetve. Szóló a megyei szerkezetet közjogi szempontból sok szerencsével elemezte, s végindítványa abban öszpontosult: alakíttassék meg a bizottmány s tisztikar 24 óra alatt és a megye az őt megillető törvényes tért egészen foglalja el.

Nyáry Pál első teendőnek tartá hogy a közgyűlés magát a törvényes kellékekkel ellássa s kiegészítse. (Helyeslés.)

A helytartó-főispán tehát e gyűlés folyamára szolgabíróul: Szilassy Istvánt, esküttül: Jantsits Antalt, jegyzőül: Ivánka Imrét s tiszti ügyészül: Egressy Samut nevezé ki

Batta Samu, Szilassy György 1848-ban megválasztott bizottmányi tagok ezen állásaikról lemondtak.

„Lemondunk, mindnyájan lemondunk“ hangzott minden ajakról, minek következtében az új bizottmány megválasztatott, azaz *more solito* az ezen közgyűlést megelőző magántanáoskozmányokban szerkesztett névsor felolvastatott, és helybenhagyatott, a mi megtörténvén, a lelkesült közönség a „Szózat“ elzengése után szétoszlott.

December 11-kén volt az első bizottmányi ülés.

Fáy Béla — később megválasztott al- s tiszteletbeli főjegyző — lehetőleg indokolva indítványozá: hogy mondja ki a megye a programot, mely magán és közjogi eljárásaiban iránytűként szolgálанд.

Ennek folytán báró Kemény Zsigmond kijelenté: mikép a megye működése körében irányadóknak, alaptörvényeknek, csak az 1848-kiakat ismerheti el. Elfogadtatott.

Szóba jöttek most a főispáni kinevezési oklevelek, valamint a főispáni utasítások is. Voltak, kik ezen okmányokat mellőzni ohajták, a többség kívánatára mégis felolvastattak, az utasítások több pontja a közönség roszaló zúgását idézven elő.

Nyáry Pál a megyék mai sajátságos állását hosszú remek beszédében tárgyalván, azt indítványozá: hogy a megye nyilatkozványt terjesztszen a főkancellárhoz, melyben 1-ször figyelmeztesse őt azon felelősségre, melylyel eljárását illetőleg az országnak tartozik, 2-szor az országgyűlésnek az 1848-ki törvények alapján leendő minélelőbbi egybehívását, 3-szor az 1848-ki sajtótörvények helyreállítását sürgesse. 4-szer az adóhátrálék beszédésének felfüggesztését s a sok indirect adó megszüntetését kívánja, végre 5-ször intézkedést kérjen, melyszerint a magyar törvények s törvényszékek hatályba lépjenek.

Ezen indítvány egyhangulag elfogadtatott.

Történtek még felszólalások, hogy a megye *de facto* vegye át az őt törvényesen illető tért, hogy a megyei pénztárról intézkedjék, minek folytán különösen az utóbbi mikénti előteremtése iránt teendő javaslat végett albizottmány neveztetett ki.

Szilassy György indítványára elhatároztatott, hogy a megye a 11 évi szenvedés emlékére, az absolutismus szolgálai által bereszelt régi pecsétjét fogja ezentul is használni.

Ugyan e gyűlésen a kalocsai jezsuiták kérvénye mutatott fel, melyben magyar nyelven tanításra ajánkoznak. Szentkirályi Mór két hazai törvényt idézett, melyeknél fogva az ország-

ban e rendnek nincs helye. A kérvény nem olvastatott végig, a tárgy országgyűlésre való.

Egressy Samu, a már felállított megyei hajduk mikép, vagyis inkább miből leendő fizetéséről akart szólni, de a helytartó-főispán e szavakkal szakította őt félbe:

„Azokról ne gondoskodjanak, majd kitartom én őket.“

E nyilatkozatot roppant éljen követte s a terem egyik szögletéből a következő hangos megjegyzés: „bezzeg a Bach-huszárok nem így beszéltek ám.“

A tisztújítási határidő 1861. január 5-kére, az e tárgyban tartandó nyilvános tanácskozmány pedig ugyanazon hó 3-kára tüzetett ki.

1861 január 5-kén a tisztújítás csendesen ment véghez. A tanácskozmány ugyan kijelenté, mikép nem fog alkalmazni „Krésztás“-akat, így nevezék el a cs. k. hivatalnokokat, szolgáltak ugyan bár csak 24 órát is, de biz azért bejutott egypár a tisztikarba, a most is tetteleg szolgáló beamterek közül csak egy választatott meg, Gerlóczy Imre, a levéltárnok, tetőtől talpig becsületes magyar érzelmű ember, a ki bámulatos otthonossággal, ügyességgel, és emlékező tehetséggel — a mi ily hivatalnál fődolog — bir, hivatása körében, és a ki nek nagyrészen köszönheti a megye, hogy levéltára nem darabolatott el.

A tisztújítás folyama alatt Nagykovácsról távirati sürgöny érkezett a megyéhez, melyben jelentetik: hogy néhány pénzügyőr meg akarván a dohány-árulást akadályozni, de a hetivásárra összegyűlt sokaság elől a városházába menekülni kényszerítettvén, itt puskalövések által hívta segítségre az ott állomásozó lovas katonaságot, a mely meg is jelent, s parancsnoka vezényletére a fegyvertelen népre lőtt, mely alkalommal négy emberélet esett áldozatul. A megye rögtön vizsgáló bizottságot küldött ki kebeléből a helyszínére.

1861. jan. 7-kén Kubinyi Ferencz azt indítványozá: kéretnék meg Ö Felsőge, hogy a menekülteket amnestiálja s az elkobzott jószágokat adja vissza; Mariássy Béla ellene szolt az indítványnak „az 1848-diki szentesített törvények védői — ugymond — nem követtek el bűnt, tehát amnestiára nincs szükségük. Tóth Lőrincz a személyekre nézve nem pártolja ezen indítványt — ki tudja kedvesen vennék-e őket! — csak a jószágokat illetleg. Tanárky Gedeon e tárgyat az országgyűlésre tartozónak állítja, Egressy Samu szintén, s a jegyzőkönyvben csak a menekültek iránti rokonszenvet ohajtja kifejezetni.

A szász kormány eljárása gróf Teleki László irányában jegyzőkönyvileg rovatott meg.

A megye szükségeinek fedezésére 6 hóra megkívántató 100,000 forint a földbirtokosoktól, — osztály-különbség nélkül — előlegezés útján határozottatott beszedetni.

A tisztikar fizetése következőleg állapított meg: főispán: 3000 ft., első alispán: 2400 ft., másodalispán: 2000, főjegyzők 1500, 1-ső aljegyző: 1200, 2-ik: 1000, harmadik: 900, 4-ik: 800, főszolgabírák: 1500, szolgabírák: 1000, főügyészek: 1500, főmérnök és főorvos: 1000, esküttek: 700 ft.

Indítvány tétetett s elfogadtatott, mikép a helytartó főispán keresse meg a kormányt, hogy a katonaság jövőre, felszólítás nélkül ne használhassa tekintélyét s fegyvereit, és mások vitáiba ne avatkozzék.

Az egészségügy gyökeres rendezése tárgyában Balassa János egyetemi tanár s bizottmányi tag elnöklete alatt választmány küldetett ki.

A tiszteletbeli tisztviselőkre nézve határozatba ment: mikép azok működési körét főnökeik határozzák meg, kimondatván egyszersmind, hogy azon t. tisztviselő, a ki hivatalát három hónap alatt nem foglalja el, megszűnt a megyé tisztviselője lenni. (?)

A jan. 8-ki ülésben a járások felosztása rendeztetett el, s küldöttség neveztetett ki a megyéből elszakított s részben Heveshez, részben a Jászágóhoz osatolt helységek visszakeblezése iránt.

Olvasatott a megye dec. 11-ki feliratára, a m. kir. h. tanács leirata. Lényege az: mikép a megye kívánalmái oly állapotokra terjeszkednek ki, melyek csak végleges törvényszerű rendezésnek lehetnek eredményei, utasítatik tehát, hogy magát az ideiglenes szabályok pontos megtartásához alkalmaztassa.

A január 9-ki ülésben a törvénykezésnek a cs. k. hivatalnoktól leendő átvételére bizottmány neveztetett ki, azon utasítással, hogy kiküldetésében erőszakhoz ne nyuljon; ellenben megengedettett a császári királyi törv. hivataloknak magukat saját felelősségükre a megyei hatóság alá rendelni, kimondatván: hogy a megyeházából mindenestre költözködjének, különben erő is fog ellenök használtatni. Egyébiránt miután a tisztviselőknak meghagyatott, hogy a császári királyi törvényszék semminemű végzéseit ne fogantossítsák, azok, (a törv. székek) ugyis kénytelenek lesznek hivataloskodásukat felfüggeszteni. (A cs. kir. székek nem engedve a megye felhívásának, utolsó pillanatig működtek a mint tudtak.)

A telekkönyvek ügye már országgyűlésen is tárgyalatván,

azok jövőre is fentartatni rendeltettek, átvételökre ugyancsak a főnebbi bizottmány küldetvén ki.

Szintén bizottmányok nevezettek: a) az árvaügyek szabályozására, és b) a szolgabirói hivatalok átadására is, meghagyatván nekik: hogy a megye kebelében volt cs. k. járási bíróságok és minden egyéb hivataloktól, minden irományokat s pénzeket, nem tekintvén ezeknek sem nevére sem mennyiségére — az adópénzek kivételével — vegyék át és mutassák bc.

Kubinyi Ferencz indítványára kimondá a megye, mikép minden okleveles ügyvéd, habár a Bach-rendszer alatt el is volt tiltva, ezennel ügködhetik.

Nyáry Pál következő kérdéseire: 1., a cs. k. Behördékkel, a kanzelláriával s az 1848-ki törvények szellemével ellenkező hatóságokkal fentartassék-e az összeköttetés? 2., vajjon tarthat-e a megye kevésbbé fontos tárgyakban, valamint 1848. előtt, ugy jövőre is kisgyűlést? — a közgyűlés „igen“-t mondott; az elsőre különösen azért, mert ellenkező esetben tömérdek — magánérdekeket veszélyeztető — zavarok keletkezhetnének.

Olvasatott végre a szerbvajdaság és temesi hátság visszacsatolását elrendelő intézvény, és tudomásul vétetett.

A január 22-ki kisgyűlésben Földváry Gábor főszolgabiró jelenté: mikép ő a megye meghagyása folytán felhitta a kiskörösi csendőrpáncsnokot, hogy a megye ottani épületéből hurezolkodjék ki, de levelet kapott tőle — melyet mellékel — s a melyben érintett százados kijelenti, miszerint utasítása van helyén maradni és a netaláni erőszak ellen fegyvert is használni. A megye e tárgyban, a százados eredeti levelének hozzacsatolásával fölirt a m. k. h. tanácshoz, elhárítandó magáról a felelősséget azon esetre, ha talán Kis-Körösi is ismételtetnének a nagy-körösi szomorú események.

Gr. Szapáry István azt indítványozá: hogy az ideiglenes hatóságok működése ne akadályoztassék, különben még ostromállapotot idézhetünk elé, azoktól egyedül az országgyűlés mentheti meg a hazát, és ő ennek egybejövetelét minden áron elősegíteni óhajtja. A gróf, miután véleményét senki se pártolta, de különben se tartozott a kisgyűlés körébe a megye irányelvei fölött határozni, figyelmeztetett, hogen indítványát a közgyűlésen adja elő.

Kisoroszi községnek Nógrádmegye részéről visszacsatolására küldöttség neveztetett ki, — valamint kijelöltettek a törvényszéki tagok, a kik a másnap tartandó első törvényszéken voltak bíráskodandók.

A február 11-ki közgyűlésben, Nyáry Pál elnöklete alatt (a helytartó-főispán egészsége helyreállítása végett Franciaországba utazott) az utolsó közgyűlés óta történtek rövid előterjesztése után felolvasatott az ismeretes január 16-ki királyi leirat, melyet e munka II. része, a XI. lapon egész terjedelemben közöl. Szóltak e tárgyhoz: Kubinyi Ferencz, Máriássy Béla, Bobory Károly, gr. Ráday Gedeon, b. Prónay Albert, b. Podmaniczki Frigyes, Farkas János, Sztrokay B, Szücs István, Zlinszky György, Hajnik Pál, Szentpétery Sándor, és többen, mind egy értelemben, minek folytán elhatározatott feliratot intézni a felséghez mely a II-ik részben LXXI. lapon szintén olvasható.

A február 12-ki ülésben előterjesztetett a bibornok herceg-primás — valamennyi megyéhez intézett következő körlevele:

„Tekintetes, nemes vármegye, igen tisztelt honfiak!

A kedves haza boldogságát előmozdítani s állandó jólétét eszközölni mindig főtörekvésem volt, ennélfogva mitsem óhajtok inkább, mint hogy a jelen nehéz napok után, minélhamarább jőjjenek vissza az alkotmányos élet azon előnyei, melyeket koronás fejedelmeink alatt mind atyáink, mind több évtizeden át mi magunk is élveztünk.

Isten, ki megváltoztatja az időkét és korokat, megszünteti az országokat s újakat alakít, szent áldását adá a legjobb szándokkal kezdett s folytatott iparkodásokra, s így történt, hogy Felsőleges Fejedelmünk, régibb vágyait teljesítendő, a nemzet forró óhajtsái felé közeledett, s hazánknak az alkotmányos életet visszaadni elhatározta.

A fejedelmi fegfelsőbb határozat következtében már szerveztetnek a vármegyék, elszakadt részei hazánkhoz visszacsatoltatnak, anyanyelvünkön hivataloskodunk, növendékeink oktattatnak, s örömmel halljuk, hogy az országgyűlés és a Felsőleges Fejedelem megkoronázatása bizonyosan bekövetkező tények. Az alkotmányos élet magvát már eddig is bírjuk és Urunk Fejedelmünk legtisztább szándoka és szava biztosít, miszerint annak felsarjadzását is látni fogjuk, s nem csak fejlődésén örvideni, hanem gyümölcseit is szedni szerencsénk leend, miért is áldottam és áldom Istenemet, hogy hazám feltámadásának hajnalát látnom engedte, és hogy elmondhatám nemzetemmel: „Feltámadt hazánk“ hála legyen az Istennek.

Azonban nem kis aggodalom nyugtalanít, midőn hallom, hogy a kezdetek fejlesztése itt-ott nem annyi elővigyázat és türelmetességgel eszközöltetik, mennyit e tárgy fontossága és természetes nehézsége igényel, szerencsés bevégzése pedig okvetlenül szükségessé lesz,

Kedves honfiak! Hazájok iránti lángoló szeretetök megnyugtat engem, hogy nem fogják rossz néven venni, ha egyik testvérük, ki életének vége felé haladván, hazájának jövője felett aggódni kezd, megszívlelés végett önökhez néhány bizodalmas szót intéz.

Ily nagy munkára, minő hazánk rendezése, nagy készüllet szükséges, hogy így kellő körültekintéssel vitessék végbe minden, s az épület, melyet nagynak, dicsőnek s maradandónak lenni óhajtunk, szilárd alpra fektetessék. Ha valahol, bizonyára ily messze kiható vállalatban kerülendő az elhamarkodás, és mellőzendő minden előrekapó s terven kívüli lépés, mely különben is, míg a dolgok tervszerinti s egyedül biztos fejlesztését mód nélkül akadályozza, a célzott rend helyett csak rendetlenséget s teljes fejtelenséget — nitől az irgalmas Isten mentse meg e szegény, s annyira megzaklatott hazát — hoz létre, s már is, mit méltó elszomorodással kell felemlitenünk, rendre utasító fellépésre hitta fel a felsőbbiséget.

Ha pedig férfias kitarással tudtunk tűrni, bizodalmasan fohászkodván Istenünkhöz; ha a Felséges fejedelemnek kibékítő jobbát felénk kiterjesztve látni óhajtottuk, pedig látjuk és érezzük már, legyen egyptár hónapig türelmünk, míg ügyeink országgyűlésen nem egymástól eltérő módon, hanem egyöntetű alakra, s mindnyájunk hozzászólása folytán rendeztetni fognak, s ne idegenítsük el magunktól a felénk béke ágával közeledő legjobb szivü, s legtisztább szándoku fejedelmet.

Ha volt súlyos körülményekben e haza, — midőn fiainak anyagilag mutatandó közreműködése is szokottnál nagyobb fokban igénybe vétetett, valóban oly helyzetben van az most is. — Kedves honfiak, engedjete meg őszinteségemnek, igen silány volna a mi hazaszere tetünk, ha az anyagi segedelmet épen most vonnók meg fejedelmünk től s hazánktól, épen most az adónak befizetését elő nem segítenők, midőn arra a mi érdeünkben legnagyobb szükség van. Remélem, önök engem, ki hazai állásomnál fogva, elődeim példájára közbenjárók a fejedelem és nemzet között, bizonyára megértettek.

Legyenek e bizodalmas szavak önök iránti tiszteletem, testvéri szeretetem s önök hazaszere tete iránt táplált reményemnek őszinte tanui.

Isten áldása szálljon a fejedelemre és hazára.

Esztergomban, jan. hó 20. 1861.

Seitovszky János, m. k.
bíbornok herczeg s Magyarország primása.

Pest megye méltányolja ő eminentiájának a haza körüli bokros érdemeit, de atyai közbejárására se követhet el törvénytelenséget; — fölkérte ő hercegségét, igyekezzék közbejárásának a trónnál sikert szerezni.

Következett az Apponyi György országbíró kinevezését tudató, és ez után ő nmlga következő körlevelének felolvasása:

„Több megyei közönségnek hozzám irányzott felszólítása következtében felhiva érzem magamat azon tisztemnél fogva, melylyel Felséges urunknak legkegyelmesebb bizalma engem felruházni méltóztatott, hazafiui üdvözlétem mellett a t. közönség figyelmébe következőket ajánlani:

Honunk önálló törvénykezésének óhajtvá várt visszaállítását tárgyazó legfelsőbb elhatározását, Felséges urunk azon jogszerű, és a legfontosabb közérdekek által követelt feltételhez kötni méltóztatott, hogy az által a személyes bátorság, a birtok biztonsága, és a magánjogi viszonyok folytonossága és állandósága ne veszélyeztessenek, s a hitel meg ne rendíttessék, fejedelmi legfőbb tiszte egyikének tekintvén azt, hogy az igazság kiszolgáltatása hű alattvalóinak érdekében ekként biztosíttassék.

Egyedül ezen jogérvet által indítatva, Ő cs. k. Apostoli Felsége addig is, míg a legközelebbi hazai törvényhozás e részben véglegesen intézkedendik, a törvénykezésnek ideiglenes szervezésében is nélkülözhetlenül megkívánató egyformaság és összhangzás tekintetéből legcélszerűbbnek, sőt a fenforgó körülmények közt egyedül lehetőknek azt tartotta, miként ezen fontos feladattal egy központi tanácskozmány bizassék meg, mely az országbíró elnöklété alatt, nevezetesen a törvényes alakban újra feléledt n. m. hétszemélyes táblának tagjaiból, és több jeles magyar törvénytudókból s kitünőségekből alakíttatván, a törvénykezés minden ágainak szervezése, nemkülönben az árvák vagyónának mikénti kezelése iránt, ideiglenes javaslatait, legfelsőbb jóváhagyás alá mielőbb felterjeszse.

A legfelsőbb bizalom által reám nehezedett, de hazafiui lelkiülettel elvállalt súlyos tisztemhez képest hivatalomnak elfoglalása után azonnal meghítt tanácskozmány megbízásában a legbuzgóbb törekvés-sel jár el; úgy annyira, hogy tárgyavatott működésének eredménye a megnyerendő legfelsőbb helybenhagyás nyomán, az ország törvényhatóságaival a lehető legrövidebb idő alatt leendő közölve.

Midőn tehát ezen tényeket a t. közönséggel tudatni siettem, nem kétlem, hogy figyelembe véve az országnak válságos állapotát,

és áthatva a nehéz időkben elődeink által annyiszor tanusított jog és méltányosság érzetétől, másrésről pedig számbavéve azon kiszámíthatlan bonyodalmakat, melyek az egyes hatóságok által netalán fogamatossítani érzelt mindannyi különféle irányu törvénykezési szervezeteknek gyakorlatbavételéből a magánosokra és magára a közügyre is multhatlanul háromlanának: ezen fontos tekinteteknél fogva a tisztelt közönség szükségesnek és üdvösnek találandja, a mind ezen bajoknak elhárítása végett föllállított országbirói tanácskozmány rövid idő alatt befejezendő munkálatának eredményét bevárni, és azalatt is hazafiui kötelességének ismerendi, oda munkálni, miszerint a mostanáig még fenálló törvénykezés folyamata az igazság kiszolgáltatásának hátrányára és a személyes bátorságnak kockázatására bármi fenakadást szenvedni ne kényteleníttessék, és alkotmányos szabadságunknak visszaállítására már az élvezet első perczeiben számos egyeseknek tetemes sérelmében s a vagyon és személyes biztonságnak — ha csak pillanatnyi megrendítésében is — ne találja fölavattatását. Ezek multhatlan be fognának következni, ha az egyes törvényhatóságok számba nem véve a hazai törvénykezés egységének nélkülözhetlen szükségét, helyhatóságokint vennék fogamatba a törvénykezés szervezésének feladatát, a mely iránti végleges rendelkezés egyedül a törvényhozást illetheti, de a melynek rendkívüli állapotunk miatt szükségelt ideiglenes szervezése csak a közigazgatásnak középpontjától várható üdvös eredménynyel.“

P e s t m e g y e mindamellett, hogy ő nagyméltósága kinevezése nélkülözi a miniszteri ellenjegyzést, mégis üdvözlö az országbirót, mint a mostaniak közt, az egyetlen alkotmányos tisztviselőt, és körlevelére válaszolá: hogy minden előfordulható esetre van az országnak törvénye, de ha nem volna is, octroyált törvényt életbe nem léptethet, mert sokkal kisebb bajnak tartja a törvény hiányosságát, mint azt, ha egy törvényhatóság a törvényt megsérti.

Felolvastatott és szivélyes válaszsral viszonoztatott V a r a s d m e g y e következő körlevele.

„Drága testvéreink és barátink!

Midőn alkotmányos szabadságunk kapui, melyek tizenegy éven át az absolutismus vaskulcsával elzárva valának, ismét megnyitlak, midőn az elviselhetlen burokratizmusnak sötét s rideg éjszakája után a szelidebben kelő nap első sugárai ismét melegíteni kezdenek bennünket, és midőn az idegen uralom önkénye által megfagyasztott vér ismét örömtől dobogó sziveink felé kezd lüktetni, legkevésbé sem

kéztünk alkotmányos területünkön a legelső lépést kijelölni az által, hogy magunkat régi alkotmányos jogunknál fogva önökkel érintkezésbe tesszük; miért is jelen barátságos sorainkkal ezennel értésükre adjuk, miszerint jelen legelső közgyűlésünkben egy szívvvel s lélekkel azt határoztuk és közzétettük: hogy „mi ama régi alkotmányos és testvéries kapcsolatot — mely magyarországi testvéreinkkel, közös szent koronánk alatt — 800 éveken át egyesített s kikkel az említett évszázadokon keresztül folytonos egyetértésben és testvériségben élünk, kikkel közösen sok üdvös törvényt alkotánk és a kikkel hazánkért s közös alkotmányos szabadságunkért számos keserű csatában patakonként folytattuk vérünket — ismét megújítani, vagy helyesebben mondva, folytatni, egyszóval, a jó és bal sorsot velük hiven és testvéreileg megosztani kívánjuk.“

Ezen, ünnepélyes értekezlet és számos világos törvényeink által szentesített, továbbá kölcsönös barátságunk és tiszteletünk által ápolott és föntartott kapcsolatot megújítani vagy — miként mondók — folytatni ohajtjuk, kölcsönös testvéri szeretettel fátyolt vetvén ama szerencsétlen félreértésre, mely által a gonosz irigységnek szabad tér nyitottat arra, hogy bennünket szétválasszon, mint szétválasztottakat gyengítsen, mint meggyengítettéket pedig bilincsekbe verjen, és legdrágább kincsünköt, — forrón szeretett nemzetiségünköt és alkotmányos szabadságunköt megfoszson.

Ezen — törvényesen meg nem semmisített kapcsolatot ohajtjuk mi tehát, a nemzetiségi teljes jogegyenlőség és alkotmányos szabadság alapján megújítani, hogy e szerint jövőre alkotmányos szabadságunk fényes és hatalmas nimbusa alatt az általános szellemi és anyagi haladás előmozdítására egyesített erőink által magyarországi testvéreinkkel együtt mi is sikerdúsan közreműködünk s mostani feladatunkat akkép oldhassuk meg, mint azt napjaink korszellemé, továbbá nemzetünk és forrón szeretett hazánk tőlünk megkívánja. —

Hogy azonban közös és igazságos ohajtásunknak teljesen megfelelhessünk, szükséges hogy a velünk megtestvéresült, fájdalom, tőlünk régóta már elszakított, de évszázadok óta velünk ugyanazon szent korona alá tartozó Dalmátia hozzánk mielőbb visszacsatoltassék, hogy ismét azzá váljék a mi egykoron volt, t. i. kegyelmes apostoli uralkodónk — s ha Isten úgy akarja, nemsokára alkotmányos királyunk homlokát — diszitő legértékesebb gyémántok egyikévé.

Ez az, mit önökkel, drága testvéreink és barátaink, tudomás és testvéri egyetértőleges közreműködés tekintetéből oly megjegyzéssel

közlünk : miszerint első közgyűlésünkben kegyelmes apostoli Uralkodónkhoz következő kérelemmel járultunk, és pedig:

1. hogy ő apostoli Felsege, a f. év april 2-ra meghatározott közös magyar országgyűlésen ősi szokás szerint s az e tekintetben fenálló törvények értelmében magát Magyar-Horvátország, Szlavonia és Dalmátia királyának koronáztassa meg.

2. hogy ő apostoli Felsege közös magyar koronánk teljes épsége tekintetéből dalmatia — horvát szlavonai hazai országgyűlésünket legfőlebb f. év martius 1-ig összehija, a midőn okvetlenül szükséges leend, hogy a bán törvényes és ünnepélyes beigtatása alkalmával ne csak Dalmátia, hanem katonai őrvidékünk is meghatalmazottjai által képviselve legyen úgy, hogy e képviselők egészen szabadon s minden idegen befolyás nélkül választassanak, minthogy az idegenek a nemzetet és annak alkotmányos szabadságát nemcsak soha nem hordták szivükön, hanem a legtúlszigazottabb önzés által elkábitva, elszegényült de becsületes nemzetünket továbbá is elnyomni, s szabadságának legjelentéktelenebb csiráját elnyomni s megrontani törekszenek.

Kelt 1861. évi január 28-ik s következő napjain Varasdon tartott közgyűlésünkben.

Varasdmegye közönsége.

A megye ugyanazon ülésében kimondá, hogy ezentúl minden nevezetesebb közjogi határozatát, hiteles másban a magyar akademiának is megküldendi.

A február 26-ki kisgyűlésben felolvastatott az országgyűlésre meghívó következő királyi levél:

„Első Ferencz József Isten kegyelméből ausztriai császár, Magyar-, Cseh-, Halics- és Lodomér-országok Apostoli, úgy Lombardia, Velence és Illyria királya, Ausztria főhercege stb. Tisztelendő Tiszteletes, Tekintetes és Nagyságos, Nagyságos Vitézlő, és Nemes, okos és érdemes, kedvelt Hiveink!

Miután Felseges Nagybatyánk, Első Ferdinánd Császár, Magyar és Csehország e néven ötödik királya ő Felsegének az uralkodásról leköszönése és edes atyánk, Ferencz Károly ő cs. k. Fenségének ehhez való utódi jogáról lemondása következtében a pragmatica sanctio erejével a birodalmunkbani uralkodásra hivatva, tróura léptünket birodalmunk minden népeinek 1848-ik évi december 2-án tudtára adtuk: m. é. oct. 20-án kiadott elhatározásaink folytán, Magyarország alkotmányos törvényei értelmében leendő királyi fölavatásunkra és ünnepélyes megkoronáztatásunkra, nemkülönben királyi hitlevelünk-

nek az országos rendek és képviselőknek való átadása végett, továbbá az 1608-ki koronázás előtti 3-ik t. czikk értelmében eszközendő nádorválasztásra, és a végett, hogy az ország boldogságának nevelésére és a közjó gyarapítására kívánt többféle nagyfontosságú törvényes intézkedésekről, kedvelt Magyarországunk, s a hozzá csatolt részek hiv Rendeivel és Képviselőivel, atyai szívünk kívánata szerint tanácskozhassunk, folyó 1861. évi Szent-György hó 2-ik napjára szabad királyi Buda városunkba közországgyűlést rendelendőnek, hirdetendőnek, s azt Isten kegyelméből saját személyünkben vezérlendőnek elhatározzánk. Mire nézve nektek ezennel komolyan parancsolván, kegyelmesen meghagyjuk, a kirendelt helyre és időre kebletekből 1848-ik évi 5-ik törv. czikk alapján kihirdetett választó rendszabály szerint választandó, és kiküldendő követeket, béke- s nyugalom-szerető, alkalmas férfiakat kifogás nélkül küldeni s igazítani tartoztatok, kik az érintett országgyűlésen jelen lenni, s ott a többi Főpap, és Zászlós urakkal, és nevezett Magyarországunk, és az ahhoz csatolt Részek Rendeivel és Képviselőivel kegyelmes szándokunkat, s előterjesztvényeinket, mint egyedül az ország üdvére, fentartására, s felvirágzására irányzottakat hővebben megérteni s azok felett tanácskozni és értekezni kötelességüknek ismerjék. — Hozzátok egyébiránt cs. k. kegyelmünkkel kegyesen hajlandók maradunk. Kelt birodalmi fővárosunkban Bécsben Ausztriában, bőjtelő hó tizennegyedikén ezer nyolczszáz hatvanegyedik esztendőben.

Ferencz József m. k.

B. V a y Miklós m. k.

Z s e d é n y i Eduard m. k.“

K u b i n y i Ferencz szót emelt ellene, mert a törvénybe ütközik, azonban a tárgy közjogi érdekü lévén, megvitatása a legközelebbi közgyűlésre halasztatott, s a kisgyűlés csak a megyebeli képviselő-választások határnapjának m a r t i u s 26-d i k á r a történt kitűzésére szorítkozott.

Meghagyatott a tisztviselőknek, hogy jövőre botbüntetést ne alkalmazzanak.

A m a r t i u s 11-ki közgyűlésben, mely a helytartó-főispán elnöklete alatt tartatott, b. O r o z y Béla jeles indítványa folytán fölírás határozatott az országgyűlésre meghívó levélben foglalt törvénytelenségek ellen, továbbá A s b ó t h Lajos m. táb. elfogatása ügyében s a f i u m e i ostromállapot megszüntetése iránt. Egyszermind b. V a y

Miklós iránt elismerés fejeztetett ki, mert a f. é. febr. 26-ki kibocsátványt nem irta alá.

Ezen okmány, melyre gyakran történik hivatkozás e könyvben, következő:

Császári manifestum.

Mi, első Ferencz József, Isten kegyelméből Ausztria császára stb. stb.

A monarchia államjogi viszonyainak rendezésére 1860-ki oct. 20-kán kibocsátott diplománkban, a sanctio pragmatika alapján és teljhatalmunk erejénél fogva, úgy saját magunknak, mint az uralkodásban törvényes utódainknak zsinórmértékeül jónak látván elhatározni és megrendelni, hogy a törvények hozásának, módosításának és megszüntetésének joga csak az országgyűlések, illetőleg a birodalmi tanács közreműködésével fog gyakoroltatni, s tekintve, hogy e jognak — életbeléptetése végett — a gyakorlat bizonyos rendjére s módjára van szüksége, miniszteri tanácsunk meghallgatása után kinyilatkoztatjuk, rendeljük és hirdetjük:

I. A birodalmi képviselőre hivatott birodalmi tanács összetételét s a számára 1860-ki oct. 20-ki diplománkban fentartott közreműködési jogát a törvényhozásban illetőleg, jóváhagyjuk a mellékelt birodalom-képviselői törvényts azt ezennel összes királyságainkra és tartományainkra nézve állami alaptörvény erejével ruházzuk fel.

II. Magyar-, horvát-, és tótországi királyságainkra, valamint erdélyi nagyfejedelemségünkre vonatkozólag — az előbbi országos alkotmányok visszaállítását szándékolván — említett diplománkhöz s a benne megállapított határokhöz képest 1860-ik év oct. 20-ki kéziratunk által a kellő intézkedéseket már megtettük.

III. Ezen királyságainkra: Csehország, Dalmatia, Galiczia és Lodomeria, egyetemben Auschwitz és Zator hgséggel s Krakkó nagy-hgséggel; ezen főhgségeinkre: Enns fölötti meg Enns alatti Ausztria; ezen herczegségeinkre: Krajna, Bukovina; örgrófságunk Morvaországára; hgségünk Felső- és Alsó-Siléziára; örgrófságunk Istriára, egyetemben Görz és Gradiska herczegitetett grófságokkal s Triest városával és területével; végre Vorarlberg tartományra nézve, hogy e királyságok és tartományok hű rendjeinek jogai és szabadságai a jelenkor viszonyaihoz és szükségeihez képest fejlődjenek, átalakuljanak s az összes birodalom érdekeivel öszhangzásba jőjenek, jónak látjuk a

mellékelt országai és választási rendezeteket jóváhagyni s mindenikét az illető országra nézve állami alaptörvény erejével ruházzuk fel.

Minthogy azonban Dalmatia királyságunk államjogi viszonyára nézve horvát- és tótországi királyságunkhoz végleg még nem határozunk, a dalmát királyságunkra kibocsátott országai rendezet most még teljesen nem léphet hatályba.

IV. Az 1860-ik év oct. 20-ki nyiltparancsok által Stájer, Karantán és Salzburg herczegségeink, továbbá Tirol grófságunk számára kibocsátott szabályzatokat összhangzásba hozandók azon határozmányokkal, melyek az általunk mai napon jóváhagyott országai rendezetekben elvileg befoglaltatnak : a fent említett országok országos képviseliteit azon terjedelmesb jogokkal ruházzandók fel, melyeket a többi koronaország képviselőinek megadni magunkat inditva éreztük ; végre pedig 1861-ki jan. 5-kén a választási jogra nézve kibocsátott rendeleteinket Stájerben, Karantánban, Salzburgban és Tirolban is egyaránt foganatosítandók : a már kibocsátott országai szabályzatok tágitása s módosítása végett jónak láttuk Stájer, Karantán, Salzburg és Tirol számára a mellékelt új országai rendezeteket jóváhagyni.

V. Midőn Lombard velencei királyságunkat illetőleg államministerünket egyszersmind megbizzuk, annak idejében egy egyenlő alapelveken nyugvó tartományi alkotmány előterjesztésére, egyelőre a királysági congregatióra, mint fenálló képviseletre, ruházzuk a birodalmi tanácsba bizonyos számú tagok küldésének jogát.

VI. Miután, részint a megelőző alaptörvények, részint a felelevenítettek által, részint pedig az alaptörvényekkel létrehozott alkotmányok által birodalmunk államjogi viszonyainak alapja meg van állitva és főleg népeinek képviselite szabályozva, törvényhozásbeli részvétők pedig rendezve, ezennel kihirdetjük az alaptörvények összegét, mint birodalmunk alkotmányát ; a Mindenható oltalmával ezen, im ünnepelesen kihirdetett és szentesített végzéseket nem csak magunk tántorithatlanul követjük és megtartjuk, hanem kormányzásbani utódainkat is kötelezzük, tántorithatlanul leendő követésökre és megtartásukra, valamint trónra léptök alkalmával az eziránt kibocsátandó manifestum általi megszentetésökre. Egyszersmind komoly elhatározásunkat nyilvánítjuk, hogy egész császári hatalmunkkal minden támadás ellen megvédjük és ügyelünk rá, hogy mindenki kövesse és tartsa meg.

VII. Rendeljük, hogy e nyilt parancs, a vele közzétett birodalmi és tartományképviselési államalaptörvényekkel együtt cs. oklevél alakjában tétessék le és tartassék házi-, udvari- és államlevéltárunkban,

— valamint annak idejében a birodalmi képviselétről szóló alaptörvény is királyságaink és országaink levéltáraiban, a minden ország számára adott külön alaptörvényekkel egyetemben.

Kelt fő és székvárosunkban, Bécsben, február 26-án 1861-ben uralkodásunk 13-ik évében.

Ferencz József m. k.

Rajner főhg. Rechberg m. k. Mecséry m. k. Degenfeld m. k. Schmerling m. k. Lasser m. k. Szécsen m. k. Plener m. k. Wickenburg m. k. Pratobevera m. k.

Legfelsőbb parancsra

Ransonnet m. k.

A birodalmi képviseletet illető alaptörvény.

1. §. A birodalom képviselésére a birodalmi tanács van rendelve. A birodalmi tanács áll urak házából és követek házából. 2. §. Az urak házának tagjai születés által a cs. ház nagykoru hercegei. 3. §. Örökösödés által tagjai az urak házában azon belföldi — terjedelmes földbirtok által kitünő nemzetségek nagykoru fejei, kiknek a császár örökös birodalmi tanácsosi méltóságot kölcsönöz. 4. §. Magas papi méltóságnál fogva tagja az urak házában minden érsek és azon püspökök, kiket hercegi rang illet. 5. §. A császár fentartja magának hogy kitünő férfiakat, kik az állam vagy egyház, tudomány, vagy művészet körül érdemeket szereztek, élethosszi tagokul híjon meg az urak házába. 6. §. A követek házába választás után jő 343 tag, még pedig egyes királyságok és tartományok szerint következőleg megállapított számban: A magyar királyság számára 85. A cseh királyságra 54; A lombard-velencei királyságra 20. A dalmatiai királyságra 5. Horvát- és Tórországra 9. Galiczia és Lodomeria királyságára, Auschvitz és Zádor hercezségekkel, valamint Krakkó hercezséggel 38. Az Ennsen alóli osztrák főhercezség számára 18, az Ennsen felüli osztrák főhercezség számára 10. Salzburg számára 3. Styria számára 13. Karinthia számára 5. Karniolia számára 6. Bukovina számára 5. Erdély számára 26. Morva számára 22. A fel- és alsósziléziai hercegség számára 6. Tirol és Vorarlberg számára 12. Istria markgrófság számára, Görzzel, Gradiskával, Triesttel és környékével együtt 6.

7. §. A minden ország számára megállapított mennyiségű tagokat az illető tartományi gyűlés közvetlen választás által küldi. A választás általános szótöbbséggel oly módon történik, hogy az or-

szágregdek mértéke szerint bizonyos területekre, városokra, testületekre eső számú képviselő-házi tagok ugyanazon területek, városok és testületek követeiből teljenek ki.

A császár fentartja magának, a választások végrehajtását, közvetlenül a területek, városok és testületek által megrendelni, ha kivételkép oly körülmények következnek be, melyek a követek házának tartományi gyűlés általi választását akadályozzák. 8. §. A császár nevezi ki az elnököt és alelnököt, mindenik ház tagjai közül. A többi tiszteket az illető házak maguk választják. 9. §. A birodalmi tanácsot a császár évenként összehija. 10. §. Az egész birodalmi tanács hatásköre az 1860. okt. 20-ki diploma II. cikke szerint kiterjed mindazon törvényhozási tárgyakra, melyek minden királysággal és tartománnyal közös jogokra, köteleességekre és érdekekre vonatkoznak. Ilyek névszerint: a) Mindazon kérdések melyek a katonakötelezettség módjára és rendjére vonatkoznak. b) Mindazok, melyek a pénz-, hitel-, érez- és jegybankviszonyok, vám- és üzletügyekre, posta-, vasut- és távirat-ügyre vonatkoznak. c) Minden kérdés, mely a birodalom pénzügyeit illeti; főleg az államháztartás szabályozása és az állam-költségvetés vizsgálata, új kölcsönök felvétele, létező államkölcsönök fedezése, fekvő államvagyonok elárverelése, átváltoztatása, terhelése, meglévő adók, rovatatok, díjak emelése, újak behozása.

Adók, rovatatok, illetékek, a fenálló törvények szerint szedetnek fel, míg csak ezek alkotmányosan változást nem szenvednek.

Az államadósság a birodalmi tanács ellenőrzése alá van helyezve. 11. §. Azon törvényhozási tárgyak, melyek a magyar korona kivételével minden királyságra és tartományra nézve közösek: az 1860. okt. 20-ki diploma III. cikke szerint a birodalmi tanács alkotmányos hatáskörébe tartoznak, a magyar korona országaiból való tagok közbejötté nélkül.

E szűkebb birodalmi tanácshoz tartoznak a 10. §-ban előszámlált ügyeken kívül, mindazon törvényhozási tárgyak, melyek nincsenek névszerint fentartva az e szűkebb birodalmi tanácsban képviselt tartományi gyűlések számára.

Ugyanez áll az országgyűlés számára fentartott tárgyakra nézve is az esetben, ha az illető tartományi gyűlés közös tárgyalást indítványoz.

Közös törvényhozási ügyekben a szűkebb birodalmi tanács az egyes tartományi gyűlésekkel szemközti illetékességére nézve előjövő kétségeknél, a szűkebb birodalmi tanács indítványára a császár dönt. 12. §. Törvényjavaslatok, mint kormányi előterjesztvények jutnak bi-

rodalmi tanács elé. Ennek joga saját hatáskörét illető tárgyakban (§§. 10. 11.) törvényjavaslatokat tenni.

Minden ilyen törvényhez szükséges mindkét ház megegyezése és a császár szentesítése. 13. §. Ha akkor időt, midőn a birodalmi tanács nincs összeülve, az ő hatáskörébe tartozó tárgyakra nézve sürgető rendszabályok hozatala kívántatik, a miniszteriumnak kötelessége, intézkedésének okait és következményeit előterjeszteni. 14. §. Az összes, illetőleg a szűkebb birodalmi tanács érvényes hatásához szükséges mindenik háznál a jelenlevők feltétlen többsége.

Ez alaptörvény megváltoztatására szóló indítványra mindkét házban a szavazatok legalább kétharmada szükséges. 15. §. A követházak tagjai a küldöiktől utasítást nem fogadnak el. 16. §. A birodalmi tanács minden tagjának személyesen kell gyakorolni a választási jogot. 17. §. Új tartományi gyűlés egybegyűlésével valamely tartományból a követek házába küldött tagok functiója megszűnik. Azonban újra megválaszthatók. 18. §. A birodalmi tanács elnapolása, valamint a követek házának feloszlata a császár rendeletére történik. Feloszlás esetén a 7-ik §. értelmében új választás esik. 19. §. A miniszterek, udv. kanczellárok és központi hivatalok fejei jogosítvák, minden tanácskozásban részt venni s javaslataikat személyesen vagy követ által képviselni. Ha kívánják mindig kihallgatást kell nyerniök. Szavazási joguk csak akkor van, ha tagjai az illető háznak. 20. §. Mindkét birodalmi tanácsbeli ház ülései nyilvánosak. Minden háznak joga van, kivételesen a nyilvánosságot megszüntetni, ha az elnök, vagy legalább tíz tag kívánja és a ház, a hallgatóság távozása után elrendeli. 21. §. Az ügymenetnek s a két ház kölcsönös érintkezésének meghatározása az ügyrendben fog foglaltatni.“

A főnebbi manifestummal kapcsolatban a következő császári kézirat is kiadatott:

„Kedves b. Vay! Mai elhatározásaimmal a m. é. okt. 20-ki diplomában fölállított elvek valóítására szükséges intézkedéseket kibocsátván, jónak látom egyszersmind azon módnak megállapítását, hogyan történjék a birodalmi tanácsba menendő követek választása magyarországi királyságomban, a horvát- és tótországi királyságban s az erdélyi nagyfejedelemségben, az országos törvények szerinti alkotmányos elintézésére utalni.

„Együttal a birodalmi tanácsot, monarchiám valamennyi országa javát 1860-ik okt. 20-ki diplomám II-ik szakasza értelmében egyaránt érdeklő, sürgős ügyek eligazítása végett f. é. apr. 29-re egybehívtam.

„A birodalmi tanácsba menendő követek miképi kiküldetésének

végleges alkotmányos megállapítását magyarországi királyságomban nagyon föltételezván az ország belső alkotmányos helyzetének alakulása; az pedig azon mértékben kecsesgetvén a monarchiám többi országával való egyetértő közreműködés üdvös sikerével, a melyben ezekkel öszhangzásba hozatik; ezen intézkedések azonban előreláthatólag több időt s kimerítőbb tárgyalásokat igényelvén: ön haladéktalanul terjessze elém javaslatait, melyek szerint a magyar országgyűlés felleszen szólítandó, hogy követek kiküldése által már a legközelebbi birodalmi tanácsi gyűlésben is egyfelől kellően tartsa fen az ország befolyását azon ügyekre, melyekben oct. 20-ki diplomám II-ik szakaszához képest ezentul csak népeim ezélszerűen rendezett részvéte mellett akarok eljárni és határozni, anélkül, hogy másfelől a birodalmi tanácsba küldendő magyar követek kiküldésének módja iránti végleges intézkedés el legyen hamarkodva.

Bécs, febr. 26. 1861.

Ferencz József m. k.

Olvastatott m. k. h. tanács intézménye, a honvédegyenruha viselése tárgyában. Nyáry P. megjegyzé, hogy a megye nem ügyelhet az emberek öltözetére, de figyelmezteté a közönséget, őrizkedjék mindentől, miben a reatio tüntetést láthatna.

A martius 18-ki kisgyűlésben igen kellemes hatást szült az hogy a vácsi püspök Peitler Antal ur ő méltósága, az ország képviselőiért imádkozásra hitta fel hiveit.

A megye kerületeiben fé. martius 26-án következőleg mentek véghez a választások:

I. A vácsi kerületben megválasztott: Hajnik Pál közakarattal

II. Az abonyi-ban: gr. Teleki László közakarattal.)*

III. A ráczkevi-ben: Nyáry Pál közakar.

IV. A kezei-ben: Zlinszky György közakar.

V. A monori-ban: gr. Ráday Gedeon, 849 szavazattal, míg vetélytársa Rácskay Ferencz csak 71 szavazatot nyert.

VI. A dunavecsei-ben: gróf Teleky Gyula közfelkiáltással.

E kerületben némelyek jelöltje Farkas János pesti ügyvéd volt, a ki azonban visszalépett, a választás után a vidékiek és helybeliek közt szomorú összeütközés történt, melynek három halott és több

*) A gr. Teleki L. gyászos halála után üresedésbe jött abonyi követség midőn e sorok nyomattak még nem volt betöltve.

sebesült lón áldozata. Ezen összeütközést nem a választási versenygés okozá, hanem ama körülmény, hogy Dunavecse városa másfél év előtt mintegy 50 évig folytatott pert veszített a Földváry-család ellen, melynek gr. Teleky Gyula is tagja. A város új birája azon ürügy alatt, hogy a foganatosított ítélet megsemmisítése által a per veszteségeit visszaszerzi, pártot alakított a nagyobb rész jelöltje ellen, s ennek választóit a választás befejezése után botokkal stb. megtámadá. A megye erélyesen lépett fel a bűnösök ellen.

VII. A dunapatajiban Ivánka Imre szavazattöbbséggel Sörös ellen.

Az utóbbi pártja, mivel a másik fél által már megtámadtatott, a választási helyről eltávozott s írásban nyújtá be óvását a szavazatszedő bizottmánynál.*)

VIII. A gödöllei-ben: Beniczky Ödön közakarattal.

Sztrokay Bélának is volt egy kis pártja, tervezett összeütközésről is beszéltek, mely ellen a járás főszbirája b. Podmaniczky Armin erélyesen lépett fel, de nem volt szükség a rendszabályokra, mert ama kis párt egészen visszalépett.

IX. A szentendrei-ben: Ács Károly 1776 szavazattal, Horváth György ellen, a kinek csak 103 jutott.

X. A dabasi-ban: Halász Boldizsár 899 szavazattal, Mariássy Béla 709 szavazata ellen.

E kerületben három párt volt, a főnebb említettéké, és Benyovszky Vinczécé; ennek és Mariássy-nak pártja, Halász megbuktatására olvadt össze, mindamellett kisebbségben maradt.

Baranyamegye.

(Főispán: Szeitovszky Márton)

Az első közgyűlés 1861. január 3-kán tartatott, Siskovics József őrnagy mint korelnök nyitá azt meg, míg később a főispán, a Daróczy Zs. vezérlete alatti küldöttség meghívására, megjelent, és rövid de velős beszédben fejezé ki örömét a fölött, hogy e diszes ál-

*) Ivánka Imre a képviselőház 1860. május 1-jén tartott ülésében igazoltatott.

lomással ő Felsege által felruházott, s hogy e megyét viszont láthatja.'

A kinevezési okirat felolvasása után e gyűlés folyamára főjegyzőül Angyal Pál, tisztiügyészül Plainér Antal, szolgabíróul Cséby József, esküttül Németh N. János nevezettek ki.

A főispán, az esküt, a fejérmegyei forma szerint (lásd Fejérmegye) a megyés püspök kezeibe tette le, kijelentvén, mikép bizik a megye közönségében, hogy a pragmatika sanctio alapján alkotott s 1848-ban csak szorosabban meghatározott alkotmányt fogja kiindulási pontjának tekinteni.

Ezután a bizottmányi tagok megválasztására került a sor, és Siskovics József indítványára kimondatott, hogy cs. k. hivatalnokok nem választhatók. Ellenben az ország jelesei közül több tiszteletbeli tag is neveztetett ki, valamint a menekült hazafiak közül is megválasztattak néhányan.

A tisztujítás január 7-kén ment véghez. Heves vita folyt az iránt, választassanak-e cs. k. hivatalnokok vagy nem? Igen-t mondtak — a többek közt — Ivics Flóris plebános, Antal J.; Nem-et Hegyessy K. és Svastics Lajos, Siskovics J. felhívására napirendre tért a választó-gyűlés, mely — a mint a lapok közleményéből kivethető — mert határozottan egy se mondja, — képességgel bíró cs. k. hivatalnokokat se mellőzött.

A január 8-ki ülésben Siskovics J. indítványára ő Felsege feliratilag megkérendőnek határozottatott, hogy az 1848-ki törvény-cikkeket még az országgyűlés előtt léptesse életbe, az országgyűlést pedig minél előbb hija össze; — továbbá végzésileg kimondatott: mikép a megyehatóság kebelében, törvényeink ellenében fenálló bármi néven nevezendő hatóság intézkedései törvényeseknek el nem ismertetnek.

Január 9-kén több megye körlevelcinek felolvasása s tudomásul vétele után, a küldöttség nézete, mely elvileg elismeré a tisztviselők fizetési fölemeltetésének szükségét, elfogadtatott s a tárgy azon utasítással adatott ismét vissza, hogy számokba bocsátkozzék — mert ezt eddig nem tevő — s adjon részletes javaslatot minden egyes tisztviselő fizetése iránt.

Január 10-kén több bizottmány neveztetett ki s főleg az árva-pénzek átvétele iránt tétettek meg a szükséges intézkedések.

A január 31-ki közgyűlést főispán ur azon tudósítással nyitá meg, hogy az országgyűlés folyó évi april 2-kára tüzetett ki. Ezután felolvastatott a január 16-ki leirat, melyre a megye, a II-ik

részben CXXII. lapon közlött feliratot terjeszté a trón elé. — *Plainer* az országgyűlésre vonatkozólag azt indítványozá: hogy a megye szorosán az 1848. V-ik törvényczikkhez ragaszkodjék s a központi bizottmányt e szerinti eljárásra utasítsa, a jegyzőkönyvben pedig óvását fejezze ki. *Grabarits* nem akart követeket küldeni ha az országgyűlés *Budán* s nem *Pesten* tartatik. *Bánffy Plainer* indítványát pártolja, a mely elfogadtatván határozatba is ment.

A február elsején tartott ülésben a képviselők választására tétettek meg az intézkedések, ezután pedig a tisztikar fizetése — *Siskovics J.* felszólalása daczára, miszerint a *salarium* fölemelését nem tartja időszerintinek, — következőleg alapított meg: Főispán 4000 ft. 1-ső alispán 2400. 2-ik alispán 2000. Főjegyző 1600. 1-ső aljegyző 1000. 2-dik 900. 3-dik 800. Főügyész 1200. 1-ső alügyész 900. 2-dik 800. Főadószedő 1200. Aladószedő 800. Főmérnök 1000. Almérnök: 800. Levéltárnok 1000. Allevéltárnok 800. Főszámvevő 1000. Alsószámvevő 800. Várnagy 800. 1-ső főorvos 1000. 2-dik 800. Főszolgabíró 1200. Szolgabíró 900. Eskütt 600. Járási orvos 400. Duna és drávai biztos 400. Selyemfelügyelő 400. Állatorvos 400. Csendsbiztos 400. Kiadó 700. Irnok 500. Bába 150. Szállás pénz: főszbirónak 300, szbirónak 200, esküttnek 150 forint. — A tisztviselők elfogatokat használnak s azokat nyugtatják. — A megyei szükségek fedezésére az 1848-ki adókules alapján kölcsön nyitattott, mely később az adóba lesz betudandó, ámbár voltak számosan, a kik *Bánffy* indítványa folytán az országos pénztár igénybevetelét tanácsláknak.

Február 5-kén több megye s különösen *Varasd* levele olvastatott fel, melyre szívélyes válasz intéztetett, kimondatván abban, mikép mi jogainkat tiszteletben ohajtjuk tartani, s köztük és köztünk hazafiui közösséget látunk, stb. A községi számadások 1852 óta — a mint ezt a volt megyei főnök jelenté — egyének hiánya miatt nem vizsgáltattak meg.

A márczius 4-ki közgyűlésben, melyben az első alispán elnökölt, felolvastatott az országgyűlésre meghívó levél. — *Vajda János* sérelmet látott abban, hogy az országgyűlés nem *Pestre* hanem *Budára* hivatott össze, és feliratot indítványozott ő Felsőségéhez; *Ribiánszky* elegendőnek vélte a jegyzőkönyvbe iktatandó óvást. Elfogadtatott. — *Bükkösd*-ről, minthogy a helység nem esik a választó kerület közepére, a választók kényelme tekintetéből, többen máshová indítványozák a választási központ áttételét. E tárgy hevesebb vitára adott alkalmat, míg végre határozatul mondatott ki, hogy

a megye kijelentett elvénél fogva nem változtathat az 1848-ki felosztáson. — Ugyanez nap, s a márczius 5-ki ülésben felolvastattak több megyék levelei, különösen Pest-é, a fiumei ostromállapot megszüntetése, és Ugocsá-é a követutasítások tárgyában. Határozottatott: Baranyamegye nem ad követeinek utasítást, Fiume ügye felkaroltatott.

A márczius 12-diki központi bizottmányi ülésben a választók összeírásáról tétetett jelentés s kiderült, mikép a pécsmelléki vagyis németüröghi kerületben 2367, a bükkösdiben 3403, a mohácsi-ban 1765, a dárdaiban 1348, a pécsváradiban 1505, a siklósiban 2964, a mágocsi-ban 1684 választó iratta be magát.

F. é. márczius 18-án mint az e célra kitűzött napon a következők választattak meg képviselőkül:

I. A németüröghi kerületben Siskovics József volt főispán, mintegy 1100 szótöbbséggel Ivsics Flóris és Hegyessy László plebánusok ellenében.

Ivsics visszalépvén csak Siskovics és Hegyessy közt volt szó, de az utolsó pártja, átlátván kisebbségüket, mielőtt rájok került volna a szavazás sora, hazament.

II. A bükkösdiben Dellimanics István nagy szótöbbséggel.

E kerületben jelöltek voltak még: Hegyessy Kálmán, Dietrich Ignác, és Hetesy Dániel, a két utóbbi később egyesült Hegyessyvel, a ki azonban szavazásközben szintén visszalépett.

III. A siklósiban Jókai Mór, Vajda ellenében.

Az utóbbi belátván pártja kisebbségét, szavazásközben visszalépett.

IV. A dárdaiban Grabarics Ernő, felkiáltással.

V. A mohácsi-ban Antal János, közakarattal.

VI. A pécsváradiban Bánffyay Simon 745 szavazattal Csekei ellen, ki csak 244 szavazatot nyert.

VII. A mágocsi-ban, a külföldre menekült b. Majthényi József közakarattal.

Itt egy tisztelendő ur Szalay kanonokot ajánlá, csupán azért, mert ki tudja, visszajöhete Majthényi? de szavai nem vétettek figyelembe.

Győrmegeye.

(Főispán : gr. Zichy Ferraris Bódog.)

A főispán elnöklete alatt tartott előleges tanácskozmányok megállapodása folytán az 1848-ban megválasztott bizottmány tagjai, 1860-dik év december 17-kén tarták a főispán elnöklete alatt első gyűlésüket, melyet az elnök velős beszéddel nyitott meg. Bocskay Ignác, miután kijelenté, hogy azokkal tart, kiket az októberi diploma nem elégit ki, közgyűlés-tartást indítványozott, melynek feladata leendő a bizottmányt a 48-ki XVI. t. czikk alapján kiegészíteni, a községeket pedig kérte képviselők választására utasítani. Az indítvány elfogadtatott s határozatba ment, hogy a közgyűlést nyomban követendi a tisztujtás is. — Ezen első bizottmányi közgyűlé-re meghivatott és küldöttségek által megjelent a megyétől 1848 után elszakított osztrák özi hét község is.

Az 1861-ki január 3-án főispáni elnöklet alatt tartott közgyűlésben 380 bizottmányi tag választatott, köztük a hazajelese fia s a menekültek közül is többen.

A tisztujtás határnapja e hó 7-kén szép rendben s a többször előfordult szavazás után d. u. 4 órakor fejeztetett be, a midőn is a jelen volt választók a nemzeti imát, a „Szóza t“-ot zengék el.

A következő napokon tartott bizottmányi közgyűlésben az indítványba hozott felirat körül folytak a viták, míg végre a következő pontokban történt megállapodás:

1-ször A megye régi törvényes jogkörét mind a közigazgatási mind az igazságszolgáltatási szakban visszafoglalja. 2-szor Az őt illető mindennemű iratokat, pénzeket s értékeket az eddigi törvénytelen cs. k. hatóságoktól átveszi. 3. Minden törvényen kívül még fenálló hivatalokat, ugyszintén a bélyeget, ujonczozást az országgyűlés intézkedéseig megszünteti, a só árának fölemelését törvénytelennek nyilvánítja, s a megyei kiadásokra a szükséges pénzt az 1848-ki XIII. t. czikk értelmében fogja megszerezni. 4. A községeket rendezendi, s a bujtogatások és rendetlenségek ellen rögtön intézkendik. 5. A magánjogi viszonyokból eredő perek ugy az árvaügy tárgyában szakértő bizottmányt küld ki. 6. A nemzeti színt s az ország czimerét, a 48-ki XXI. t. czikknel fogva régi hatóságába visszaállítja s a Budán működő német iskolai tanácsosok elmozdítását sürgeti. 7. Valamint Erdély, s a részek visszacsatoltatását, ugy a magyar

korona elidegenített javainak visszaállítását is. 8. Az 1848-ki XVIII. t. cikkben szentesített sajtótörvényeket visszaállítottaknak jelenti ki. 9. A nemzetörtségnek a 48-ki XXII. t. cikk értelmében minélőbb leendő felállítását sürgeti. 10. Az ország törvényhozási jogának sérelmével létrejött concordatumot érvénytelennek nyilvánítja. 11. Az országgyűlés összehívását s az alkotmányos szabadságnak, a hazával kölcsönhatásban lévő osztrák tartományokra leendő kiterjesztését sürgeti. Végre 12. A 48-ki szentesített törvényeink támogatásáért méltatlanul üldözötteknek, a szabadlétet, és hazatérhetést, ugyszintén törvénytelenül elkobzott javaik visszaadását sürgeti, valamint a politikai vétségek miatt az ügyködéstől eltiltott ügyvédket régi jogukba visszahelyezi.

A megye, 1861-ki február 26-án tartott bizottmányi közgyűlésében a II-ik rész CXLIII. lapján olvasható feliratot intézé a királyhoz.

Utasítást nem ad követeknek, mert azt az 1848-ki törvények szellemével ellenkezőnek találja; a folyó év február 26-ki diplomára pedig határozatilag kimondá: mikép a birodalmi tanácsnak alakítását az ezredéves alkotmány, a kétoldalulag kötelező pragmatika sanctio, a királyi eskük és hitlevelk, az országos törvények, az egyhangu nemzeti közérzület, az európai általános közjogi fogalmak ellenében oly valami kivihetlen politikai képtelenségnek tartja, melynek mint csak néhány, nemzetünk iránti szevedélyes gyűlölettel elvakult s a nemesszivü fejedelem jóindulatával visszaélő fondorkodók ármányszövedékének saját rothadtságában össze nem szakadni nem lehet. Mihezképest az országgyűlés különben is küszöbön lévén, elégségesnek tartja az ellen óvását jegyzőkönyvileg kifejezni. Azonban ha ezen hazánk önállósága elleni vérszennyegedődzés ugyan tette válandó lenne, azon esetben kétségbevonhatlan életjogánál fogva, fentartja magának az ellen minden lehető törvényes eszközökkel a végsőig küzdeni, bizton számítván arra, hogy a megye tagjai közül nem fog találkozni csak egy is, ki ezen hazafiai kötelesség teljesítésére kész szívvvel ne fordítaná minden figyelmét.

A márczius 27-diki közgyűlésben miután a két alispán s a tiszteletbeli főjegyző képviselőkül választattak meg, 4 óra hosszat heves vita folyt az iránt ideiglenesen, vagy véglegesen azaz 3 évre töltesse-e be ezen hivatalok? végre a helyettesítés mellett mondatott ki a határozat. A felhivottak közül azonban senki sem akart helyettes alispán lenni, a miért is e kérdés befejezése másnapra halasztatott, ekkor helyettes alispánokká gróf Zichy Otto, és Zmeskal István választattak meg.

Országgyűlési képviselőkké márcz. 20-án megválasztottak:

I. A tócsiliközi kerületben Szabó Kálmán első alispán közakarattal.

II. A pusztai-ban Kálóczy Lajos közakar.

III. A sukoraljai-ban Eöry Sándor első aljegyző közakarattal.

Csanádmegye.

(Főispán Zsivora György)

Az első magán tanácskozmány, főispáni elnöklet alatt 1860-dik év december 10-kén tartatott. Kiindulási pont gyanánt a 48-ki törvények ismertettek el, míg a főispáni utasítások törvényteleneknek nyilvánítottak. A bizottmány-választó gyűlés folyó hó 27-re tüzetett ki, 17-én pedig főispáni küldöttek jelenlétében az egyes községek választák meg a közgyűlésre küldendő képviselőiket, úgy hogy a 48-ki gyakorlat szerint minden 200 lakosra esett egy képviselő. Szóba hozatván a főispán által, a megye régi határainak visszaállítására, az adatok, melyek annak eldöntésére szolgálnak, vajjon Tótkomlós, Békéshez vagy Csanádhoz tartozik-e? — miután e kérdés régi vita tárgya — összegyűjtetni rendeltettek, megigérvén a főispán, hogy e tárgyban Békés főispánjával értekezni fog.

Dec. 27-kén megválasztott a bizottmány.

Dec. 28-kán felolvastatott a főispáni kinevezés, mire Zsivora György az 1848-ki esküforma szerint tette le a hitet és remek beszéddel üdvözlé a megyei közönséget, melynek viszont üdvözlét Dobsa Lajos tolmácsolá. Azon körülmény, hogy a főispán, nem a nemesi osztályból való, — valamint Návay Tamás volt főispánnak, a megye szervezése körül tanusított tapintatteljes közreműködése iránti elismerés, jegyzőkönyvbe határozatott iktattatni. A tisztikar legnagyobb egyetértéssel szintén ez nap választott meg. Ugyanezen ülés szak alatt felirat intéztetett a főkanzellárhoz, melyben kifejeztetik: hogy e megye nem akar ugyan részletekbe bocsátkozni, de a mi a 48-ki törvényekkel ellenkezik, mind azt törvénytelennek tartja s adig is, míg az országgyűlés össze ülend, a pénztárt és törvényhatóságot, a megyének át- és megadatni kéri. Határozatba ment, hogy

minden hó első hétfőjén, s ha ez ünnepre esnék, a következő napon fog tartatni bizottmányi gyűlés.

A hírlapi levelezők megróják azon körülményt, — és méltán — hogy az ülésekben csak a főispán jelent meg kardosan.

Az első alispán elnöklete alatt tartatott február 4-ki ülésben felirat határozatott ő Felségéhez intézetni, melynek másolata a II. rész XXIX. lapján olvasható. A bibornok hg.-primás, az adótárgyban e megyéhez intézett levele folytán — a mely nem találtatott öszhangzónak az esztergomi felirattal s nem pártoltatott — megkérlett: miszerint valamint eddig ugy ezentúl is legyen közvetítő a király és nemzet közt, s különösen most, oda hatni méltóztassék, hogy a nemzet, alkotmányát, egész teljében visszanyerje. — A helytartótanácsnak az országgyűlésre vonatkozó levele folytán a képviseléválasztás alapjául a 48-ki törvények jelöltettek ki. E tárgyra nézve, miután a helytartótanács rendelete a törvényekbe ütközik, fölírat is indítványoztatott, de tekintve az idő rövidségét nem ment határozatba. A megye ki-mondá: miszerint a 11 év alatt kiadott rendeleteket alkotmányelleneseknek tekintvén, a katonakötelezettek házassága kérdésében szintén a régi gyakorlathoz tér vissza. V a r a s d.-megye levele nagy örömmel fogadtatott, s reá C s a n á d szívélyes szeretettel válaszolt.

A márcziusi ülészakban fájdalmasan hatott a közgyűlésre, hogy az országgyűlésre meghívó levél, az ország integritását s az országgyűlés megtartásának helyét illetőleg a 48-ki törvényeket mellőzi, indítványoztatott ennek folytán, hogy felirat intéztessék a Felséghez, mely indítvány azonban miután ez uton kedvező eredmény különben sem remélhető, nem ment határozatba, s a törvénysértés ellen csak a jegyzőkönyvben tétetett óvás. — U g o c s a levele nem pártoltatott és így C s a n á d nem adand utasítást követeinek. — Határozatba ment, hogy ha tisztviseelő választatnék még képviselőül, helye ideiglenesen más által töltendő be, a ki szolgálatideje alatt a fizetést is huzandja. A megye, F i u m e ostromállapota tárgyában felírt s nevezetesebb végzéseit és fölíratait a magyar akademiának, ugy a nemzeti muzeumnak is megküldendi.

Képviselőkül megválasztattak :

I. A n a g y l a k i kerületben D e d i n s z k y József közakar.

II. A b a t o n y a i-ban M a r k o v i e s Antal.

Mosonmegye.

(Főispán: gróf Zichy Henrik.)

Az 1848-ki megyei bizottmány tagjai 1860-dik év december 5-ken tartották a főispán elnöklete alatt az első közgyűlést, mely közakarattal az 1848-ki törvények nyomaiba lépett. Jelesen szónokoltak: Imrédy Lipót, Jankovics, Major Pál, Nedeczky és többen. Ezután a hiányzó bizottmányi tagok helyei választás által töltek be, és tisztujítási határnapul folyó hó 27. és 28-ka tüzetett ki. A bizottmányi tagok száma csak 159, és azok megválasztásánál nem fordítottatott figyelem arra, hogy minden község képviselve legyen, míg ellenben Moson és Óvár vagy 60 taggal van ben.

Dec. 28-ki gyűlésben felolvastattak és tárgyaltattak a főispáni kinevezés, az utasítások, továbbá Pest, Borsod levelci, és határozattá lön: hogy felirat intéztessék a felséghez, melyben miután az alkotmányos törvények változtatása csak a törvényhozás útján eszközölhető, az országgyűlésnek az 1847 $\frac{1}{2}$ -ki szentesített törvények alapján való legrövidebb idő alatti összehívása kéretik. — Gr. Teleki László ügyében felírás intéztetett a főkancellárhoz. A tisztviselők fizetései ekképen határozattak meg: 1-ső alispán 1500. 2-ik alispán 1200. Főszolgabíró 1000. szolgabíró 800. Eskütt 500. Sebész 300. Első s második adószedő és a számvevő 800. Főügyész 1000. Főjegyző 1000. 1-ső aljegyző 800. 2-ik 500. 1-ső mérnök 600. 2-dik 400. Főorvos 600. Bába 100 ft.

A tisztujítás másnap, „veni sancte“ után, a gróf Széchenyi István arczképével diszitett városház teremében, közfelkiáltás útján ment véghez. A tisztikarban van gr. Széchenyi Ödön is mint tiszteletbeli jegyző, a ki e hivatalra történt megválasztása után lelkes szavakban köszöné meg a benne helyezett bizalmat, igérvén: erejét a megye boldogítására szentelni és atyja nyomdokait követni. Ezekután a tisztikar letévén esküjét, küldöttségek vezetettek ki, minden néven nevezendő hivatalok átvételére s a községi bírák kinevezésére.

A febr. 4. és 5-ki bizottmányi közgyűlés végzései következők: 1. A jan. 16-ki leiratra felirat intéztetett a trónhoz, mely a II. rész CXXVII. lapján olvasható. 2. Az országgyűlési képviselők választása körüli teendőkben a 48-ki törvények fognak zsinórmértékül szolgálni.

terjesztés határoztatott aziránt, hogy a megye ezen körözüvények alatt csak birósági hirdetéscet, pályázatokat ért, a municipális rendszer meg nem engedvén, hogy oly körrendeleteket, melyek 48 előtt közvetlenül a megyékhez intéztettek, most a lapokból olvassák. A magyar miniszteriumnak elnézte az ország ezen eljárást, mert az független, felelős volt, most ez máskép áll. — Bemutattatott a cs. k. hatóság által a nemzeti muzeumba tétetett s onnan most visszaküldött megyei pecsét, — még pedig nem átfürészelve — minek folytán használtatni, a megye néhai főispánja b. V a y Abrahám által ajándékozott s 180 aranyat nyomó pecsét pedig a letéti pénztárban elhelyeztetni rendeltetett. — A cs. k. hatóság uralma alatt a megyei levéltárban ellenzár alatt tartott ládából több arany emlékpénz lopatván el, s az c tárgyban folyt hosszú vizsgálat eredménye az lévén, hogy G. A. volt cs. k. megyefőnök, és társa, a megtérítésben még a cs. k. kormány által elmarasztaltattak, e megtérítést a megye most is nyomatékosan sürgetendi. — Az adófelügyelői hivatalok mint törvénytelenek megszüntetettek lenni nyilvánítottak. — A fegyverhasználat korlátlan jogába mindenki visszahelyeztetett. — A január 16-ki leiratra felirat szerkesztetett, s a II. r. XXXVII. lapon olvasható. A megye bevárja az országbirói tanácskozmány eredményét, s üdvözli Magyarország főbiráját. — Szöllőssy Balázs indítványára a megye minden publicopolitikai felirata másolatát megküldendi a magyar akademiának. — A helytartó tanács azon rendelete — melynél fogva a szolgabírák lakhelyei s az ezekhez legközelebb eső postaállomások jogzékét beküldetni kívánja — félretétetett, miután a tisztviselők csak az alkotmányos megyei kormányval levelezhetnek és mással senkivel sem. — Rosz, boszantó benyomást tön az, hogy a helytartótanács kiadó hivatala még mindig „S a s“-sal pecsételi a megyéhez intézett leveleit. — Ilmiezki Pál, volt cs. k. szolgabíró, — a ki a b u d a f a l u i templomból egy régi pánczélinget és sisakot azon ürügy alatt lopott el, hogy a bécsi muzeumba adandja, később azonban megvallá, hogy hazájába Galicziába küldte — cillanván, a megye e tárgyban a helytartótanácsához irt fel. — V a r a s d levelére szívélyes válasz küldetett. — Több puskapor-árulási engedély adatott.

A febr. 20-ki kisgyűlés több házassági engedélyért beadott folyamodványt tárgyalt.

A február 26-ki kisgyűlésben felolvastatott az országgyűlésre meghívó levél, — a hozzászólás a m a r t. 6-ki közgyűlésre halasztatván és a helytartótanács leirata: „hogy az ugynevezett regálék adománylevelekben gyökerezett jogai, pecsétésüvegekbeni nem csemegebor és

szesznek, boltokbani megivásra tett árulása által ki ne játszassanak.“ A helytartótanács e részben az 1836. VI. törvényt teljesen visszaállítja, s pálczát tör a német rendszer alatt szokásban volt kocsmaliczencziák fölött.

A márczius 6-ki közgyűlésben szóba hozattak a követi utasítások, de a megye mindamellett hogy a felszólalások hű ragaszkodást tanusítanak az utasítások iránt, ezuttal nem akarta velök képviselőit ellátni. — A fiumei ostromállapot és Asbóth ügyében felírást határozott. — A bibornok-primásnak — ismert levelére — köszönettel válaszol a megye, mindazáltal azon kijelentéssel, hogy a törvénytelen adó behajtására segédkezet nem nyujthat. — A képviselőkül megválasztandó tisztviselők helyei nem véglegesen csak ideiglenesen fognak betöltetni. — Megyei költségen négy ifju rendeltett az országgyűlésre küldetni. — A megyei számadások a magyar miniszterium szerint a solaris év szerint fognak vezetettetni. — Minden ügyvéd, a ki 48 előtt diplomát nyert ügyködhetik, ha a német kormány által nem is neveztetett ki. — A megyében lakók névsora meg fog a megyei törvényszékeknek küldetni. — A fogyasztási adó hátralék behajtására a pénzügyi igazgatóság megkeresésére a megye teljes mellőzésével, Szigetről, Husztra katonaság küldetett. A helytartótanács megkérdeztetni rendeltetett, van-e ezen ki nem hirdetett de mégis létező ostromállapotról tudomása? — Pataky János indítványára a megye 1849-dik évi augustus hó 26-dik napjától, 1860-ik év dec. 13-ik napjáig terjedő történetének szerkesztését a bizottmány elrendelé.

A márcz. 20-ki közgyűlésben a képviselőkül választott alispánok helyei töltettek be. Első alispán lön: Jurka János, 2-ik Szöllösy Balázs. — A megye négy ifju helyett hatot küldend az országgyűlésre, s ideiglenesen a letéti pénztárból fizetendi őket. Midőn a jelenvolt román és orosz népnek anyanyelvükön megmagyaráztatott, hogy e néhány ezer forintot ők fogják fizetni, megragadó volt hallani a kitörő lelkesedést melylyel kiálták, „fizetünk, hiszen a mi fiaink javára fizetjük és nem a németnek.“ — A helybeli kath. gymnasium igazgatósága kérdést tett, hogy ezentul ki vizsgálandja meg a tandijakról számadást, mit addig a cs. k. megyehatóság tön? Felelet: az illető iskolai hatóság. E tárgy fölmerültével a megye felirt a helytartótanácsához, szüntetné meg ezen magasra csigázott tandijt s állítsa vissza ebben is a 48-ki gyakorlatot, mely szerint csak fapénz fizettetett. — Gróf Teleki László levele, melyben bizottmányi taggá lett kineveztetését megköszöni, kitörő és szünni nemakaró éljennel fogadtatott. — Bo-

szantólag hatott a munkácsi pénzügyigazgatóságnak azon átirata, melyben a volt cs. k. szolgabírói hivatalokban volt butorokat, vagy ha azok eladattak, a befolyt pénzt követeli. — Bejelentetvén, hogy az adóhivatalnokok a megye mellőzésével érintkeznek a néppel s proclamatiókat osztogatnak szét, az illető egyének actio alá vétetni rendeltettek, s e körülményről a helytartótanács értesítettet.

Képviselőkül megválasztottak :

I. A visó-i kerületben: Mihályi Gábor.

II. Az ökörmezei-ben: Seregélyi Sándor görög egye-
sült esperes.

III. A sugatagi-ban: ifj. Jura György.

IV. A técsői-ben: Váradi Gábor.

V. A sziget-i-ben: Szaplóczay József.

VI. A huszti-ban: Szöllősy Károly.

Tolnamegye.

(Főispán: Sztankovánszky Imre.)

Az első megyei gyűlés 1860. decz. 31-kén tartatott, mely alkalommal Bartal György remek szónoklattal üdvözlé a megye nevében az elnök-főispánt. A közgyűlés határnapja 1861. jan. 7-kére tüzetett ki, főispáni biztosok bizatván meg a községi képviselők megválasztásával. Minden egyes község 2, s nagyobbak, minden 1000 lakos után 1 képviselőt küldnek.

Az 1861. jan. 7-kén tartott közgyűlésben a főispán lelkesen üdvözlötetvén s székében ősi szokás szerint háromszor fölemeltetvén mindenekelőtt a 7—800 tagból álló bizottmány alakittatott meg, a 48-ki XVI. cz. értelmében. Tagjai közt vannak a haza több jeles fia és menekültjei. Az ülés folyamára kinevezettek főjegyzőül: Vissolyi Gusztáv, főszolgabíróul: Szluha Benedek, esküttül: Sener Imre, ügyészül: Tóth István.

Másnap megtartatott a tisztujítás oly rendben és egyetértéssel, melynek párját kell keresni.

A következő napokon határozatba ment: 1. Az ügyiratok a volt cs. k. hivataloktól átveendő. 2. Az árvapénztárak átadása az illető adóhivatal által felsőbb rendelet következtében megtagadtatván fi-

gyelmeztettek az adósok hogy tartozásaikat a megyei pénztárba fizes-
sék. 3. Mind az anyagi mind az alaki jog terén csak a hazai törvé-
nyek szolgálандnak zsinórmértékül, de a magán jogviszonyok megóvása
tekintetéből a 11 év alatt keletkezett jogügyletek az osztrák formális
jog szerint lesznek elítélendők. 4. A cs. k. törvénytelen hatóságok ha-
tározatainak végrehajtása megtagadtatik. 5. Polgári és büntető tör-
vényszék alakittatik, a telekkönyvi intézvény egyelőre érintetlenül ha-
gyatván. 6. A váltóbiztosítási és csődesetek kivételével egyébnemű
végrehajtások betiltatnak, a cs. kir. hivatalok eddigi határozatainak
végrehajtására a megyei törvényszék megengedő záradéka fog szük-
ségeltetni. 7. Az eddigi cs. k. hivatalok befejezett ügyei a levéltárba
tételnek sorozás és osztályozásra, a hagyatéki ügyek a községi árva-
gyámoknak adatnak ki, az újabban keletkezőkben ítélet és végrehaj-
tás eszközzendő. 8. Az elintézetlenül maradt ügyek nem folytattatnak,
azonban irataik a feleknek kiadtván, általuk újra folyamatba tehetők.
Az eddigi bíróságok meghozott határozatai ellen a felek, a hivatalok
átvételétől számitandó és község által közzéteendő 30 nap alatt min-
dennemű, törvényeinkben megengedett perorvoslással élhetnek. 9. A
községek rendezése, bírák, esküttek, árvagyámok szabad megválasztása
azonnal eszközzésbe veendő.

Az eddigi 504,550 ft. direct adó minden forintjára 20 kr.
vettetik ki s lesz előlegezéseképen a szükségletnek fedezésére a pénz-
tárba fizetendő. K u r z Ferenc sz. andrási birtokos ez évre hátralévő
3000 frt adója egyszerrei befizetését ajánlotta fel. B a n k ó s pedig
szintén e célra 100 ftot küldött be. — A tisztikar fizetése következő-
leg állapittatott meg: Főispán 3000 ft., 1-ső alispán 1800, 2-ik 1500,
Főjegyző 1400. Főügyész 1400. Főszolgabírák s a főmérnök 1300 ft.
Főadószedő 1200. Főszámvevő s 1-ső aljegyző 1000. szolgabírák s a
főorvos 1000. Irodaigazgató és levéltárnok 800. Alügyész, aladószedő
és alszámvevők 900. 2-ik aljegyző 800. Esküttek 700. Járási orvosok és
utibiztos 700. Várnagy 600. Irnokok 500 ft. Pandurhadnagy 600. ft.
Ezen összegekben foglaltatik már az előfogati átalány is. A büntető
törvényszék tagjai megválasztattak, napidijuk 3 forintban állapittatott
meg. Több megye, ezek közt Pest, Borsod, Csongrád
levelei olvastatván kedves tudomásul vétettek. — Bezerédi
István Tolna halhatatlan fia arczképének a megyei teremben
leendő elhelyezése határozatba ment. Végül nyilatkozat szerkesztése
határoztatott el, melyben kijelentetik, hogy a megye csak a nemzet és
király által szentesített törvényeket tekinti ilyeneknek s ezekhez ra-
gaszkodik, mely nyilatkozat a főispán által, jegyzőkönyvi kivonatkép-

pen fog felsőbb helyre terjesztetni. Megjegyzendő, mikép első alispánul a megye 1849-ki második alispánja, a rémuralom által halálra s később kegyelem útján 8 évi várfogságra ítélt rendületlen hazafi, Fördős István választatott s e választás jegyzőkönyvileg is örök emlékül fentartatni határozatott, de a tisztos keblü hazafi aggkora miatt lemondván e kitüntetésről, utána első alispánul a jeles Bartal György választatott meg.

A febr. 4-ki s következő napokon, főispáni elnöklet alatt tartott ülésben a január 16-ki leiratra, Bartal György indítványa szellemében felirat határozatott, mely a II. r. CXL. lapján olvasható. — A bibornok herceg-prímás levelére, a küldő kitünő hazafiu érdemeit méltányló, de fő irányára különösen az adóbehajtás tárgyára „non possumus“-sal felelő válasz szerkesztetett. — Az országbi-rói levélre válaszul adatott, mikép a megye elvárja, hogy az országbi-rói tanácskozmány a mennyire csak a fenálló magánjogi viszonyok közt lehetséges, hazai törvényeinket állítandja helyre s csak a hézagokat pótolandja mellözhetlen ideiglenes intézkedésekkel, miket a megye mint curiai döntvényeket fog tekinteni s remélve a törvénykezés leg-rövidebb idő alatti szervezését, törvényszéke felállítását addig elhalasztja. V a r a s d]megye ismeretes körlevele felolvastatván, elhatározatott, hogy a megye Horvátországnak Magyarországhoz való visszacsatolása közjogi viszonyai felől, nézetét elmondva, szintén tolmácsolja V arasdme gyének a vizontlátás örömeit. A magánérdekek megóvása tekintetéből a cs. k. polgári és katonai hatóságoktól érkező levelek nem utasítandók vissza. A képviselők megválasztása a 48-ki V. t. cz. alapján fog véghezmenni, a választókerületek is a régiék maradnak. V é b e r János volt cs. k. szolgabíró még 1860-dik év deczember havában a még akkor érvényes szabályok ellenére botoztatott; e visszaélés a helytartótanács-hoz feljelentetni rendeltetett.

A m a r c z. 5-ki rendkívüli közgyűlésben az országgyűlésre meghívó levél ellenében a mennyiben az a 48-ki s egyéb törvényeinktől eltér, jegyzőkönyvileg óvás tétetett. B. V a y Miklósnak a haza iránt a legutóbbi időkben tett szolgálatai elismerésül bizalom nyilvánított; — a bizottmány kötelességének látja őt a február 26-ki kibocsátványokban nyilvánult s hazánk függetlenségét fenyegető veszély ellenében erkölcsileg támogatni. U g o c s a levele a követutasítás tárgyában nem pártoltatott. F i u m e ostromállapota megszüntetése iránt felirat határozatott. A helytartótanács leirata, melyben a megyének, szükségletei fedezésére kivetett adó tárgyában hozott határozatát megsemmisíti, félretétetett. A megye csak törvényes jogával élt, midőn

ama határozatát hozta, mert pénz nélkül nem képes alakulni s magát fentartani. Tapasztaltatván, hogy a Bachrendszer alatt elkobzott fegyverek rejtekeikből előszedetvén, azokkal a velők bánni nem tudó nép pusztá mulatságból s időtöltésből gyakran káros visszaélést követ el, az ekkép könnyen bekövetkezhető kicsapongások fékezése s a nem annyira gonosz szándok, mint inkább vigyázatlanság s értetlenség előidézte büntények eltávolítása tekintetéből, jövőre csak az önbiztonság miatt ilyenekre szorulóknak vagyoni viszonyaiknál fogva, vadászatot élvezőknek és hivatalos állásban lévőknek engedtetett meg a szabad fegyverviselés, ellenben azoktól kiknél annak használása veszélyessé válik, s már több ízben káros visszaélésre adott alkalmat, a fegyverek beszedésére a szolgabírák utasítottak.

A márcz. 18-ki közgyűlésben, Bartal György és Szluha Bencze mint megválasztott képviselők megyei hivatalukról lemondván, e lemondás nem fogadtatott el s helyeik ideiglenesen töltettek be, még pedig Bartal György első alispáné a második alispán, ezé Vizsolyi Gusztáv főjegyző, és Szluha Benczée b. Wimmersperg tiszteletbeli főszolgabíró által. — Nevezetes határozata e közgyűlésnek az, hogy a megye saját pénztárából előlegezendi képviselői díjait, miután még eddig országos pénztár nincs. — A pesti es. k. pénzügyigazgatóság adósürgető levelekkel kereste meg a községeket és nagyobb birtokosokat.

Képviselőkül választattak:

I. A paksi kerületben mart. 11-kén: Kurcz György polgári származású földbirtokos.

E választás ellen kérvény nyújtatott a képviselőházhoz, de ez ápril 25-ki ülésében Kurcz Györgyöt igazolta.

II. A kölesdi-ben martius 12-kén Perczel István közfelkiáltással.

III. A pinczehelyi-ben martius 13-kán Bartal György egy szívvel s lélekkel.

IV. A szakcsi-ban, mart. 14-kén Ürményi József 1847-ben Tolna főispánja közakarattal.

V. A bonyhádi-ban mart. 15-kén Perczel Vincze 1032 szóval Döry Imre 319. szavazata ellen.

VI. A szegszárdi-ban martius 16-kán Szluha Bencze közfelkiáltással.

Perczel Vincze választói zászlóin e felirat volt „éljen Perczel Mór követünk“ s csak midőn a hirneves száműzött testvére,

Perczel Pál főszbiró felmutatá a tábornok levelét, mely szerint a választást csak akkor fogadhatná el, ha honvéd-egyenruhájában, teljesen szabadon ülhetne a képviselőház padjaira, s így a jelen viszonyok közt a bizalmat megköszöni — állottak el tőle választói, s tisztelék meg őt, legalább név- és családbeli rokon megválasztása által.

Szepesmegye.

(Főispán: gróf Csáky Ágoston.)

Szepesmegye 1860-ki decz. 11-kén tartá első bizottmányi közgyűlését, melyen a Késarszky kanonok vezetése s szónoklata alatti küldöttség meghívására megjelent, és Biczovszky prépost által a megye teremében üdvözölt főispán foglalá el elnöki székét. Őmlga az esküt, melyben semmi alkotmányellenes kifejezés se volt, nevezett prépost kezibe tevél és kinyilatkoztatván, hogy az 1848-ki alkotmányhoz hiven ragaszkodik, mindenek előtt a bizottmány egészített ki. Ez megtörténvén, Felszt Imre indítványára jegyzőkönyvileg kimondatott, mikép a megye az ország alap- és 1848-ki törvényeihez ragaszkodván az oct. 20-ki diplomának törvényszerűségét nem ismeri el, azonban az átmeneti korszakot tekintvén, a tért elfoglalja, de kijelenti: mikép mindaddig, míg az országgyűlés nem fog intézkedni, a közigazgatásban és közügyek elintézésében csak a hazai törvényeket fogadhatja el egyedüli zsinórmértékül, az alkotmány helyreállítását a 48-ki törvények alapján mielőbb egybehivandó hongyűléstől várván. Miután a programot a megye elfogadá, Mariásy Mihály, 1848-ki alispán saját és tisztársai nevében lemondott. gr. Csáky Tivadar maga és azon társai nevében, kik most választattak bizottmányi tagokul, kijelenté az 1848-ki törvényekhez hű ragaszkodásukat, Schön Leo orvos pedig héber hittársai nevében lelkes szavakkal tolmácsolá azok hazafiúi érzelmét.

December 12-ikén az áhitatossággal megtartott veni sancte után véghezment a tisztujítás, egy esetet kivéve, közfelkiáltással. — Gróf Csáky László indítványára felkérertet a főispán, hogy a megyének alkalmat szolgáltatasson, miszerint az alkotmány alapján saját kebeléből választás utján kifolyt törvényszékeket minélelőbb megalakithassa. — Ezen végzés valamennyi megyével közöltetett s a

nép közt német és tót nyelvre is lefordítva szétosztatott. — Gróf Csáky Tivadar azt ajánlá, hogy miután a megye népessége tótokból és nemetektől is áll, szabadjon az ülésekben mindenkinek a ki magyarul nem tud, azon nyelveket is használni. Végzés: a nyelv kérdésében csak az országgyűlés intézkedhetvén, ezen indítvány határozatilag nem mondatik ugyan ki, de tettelesen, hallgatólag elfogadtatik. Jékelfalussy József azt indítványozá, hogy a mostani cs. k. idegen tisztviselők — minden sikkasztások elkerülése tekintetéből, — mindaddig, míg hivatalaikat át nem adták, internáltassanak. — A főispán azzal nyugtatta meg az aggódó szónokot, mikép az érintett hivatalnokoknak különben is meg van hagyva, a resignatióig hivatalhelyeiken maradni. Landiger tanár előadá, mikép felsőbb helyről kérdés intéztetett a tanárokhoz, kívánja-e a közönség a magyar nyelvnek a székesmegyei iskolákban leendő rehabilitációját, és a közgyűlést, a magyar nyelv gyámolítására kérte fel. Megtörtént.

A d e c. 19-ki ülésben a tisztviselők fizetése következőleg állapított meg. 1-ső alispán 1500, és 300 előfogati általány. 2-ik alispán 1200, és 300 e. á. Főszolgabírák 1000, és 300 e. á. Alszolgabírák 700 és 300 e. á. Esküttek 300 és 150 e. á. Főszámvevő 500 és 300 e. á. Főügyész 1000 és 300 e. á. Alügyész 600 és 150 e. á. Főjegyző 1000 és 150 e. á. 1-ső aljegyző 700 és 150 e. á. 2-ik 600 és 150 e. á. Főutibiztos 700 és 300 e. á. Főmérnök 700 és 300 e. á. Pénztárnok 800 és 150 e. á. Irodaigazgató 600. Levéltárnok 700. Segéd 300. Irnokok 300. Várnagy 500. Főorvos 600. Járási orvos 300. Bába 100 ft. A félevi költségvetés körülbelül 21,000 ftra rug, míg a Bachrendszer alatt csak a közigazgatás 71,000 ftba került. A főispán megkérgetett azon összeg utalványozásának kieszközlésére, úgy hogy a fölösleg vagy az adóból engedtessek el, vagy a megye kezében maradjon, de más czélokra semmi esetre se fordíttassék. Az utak jókarba hozatala és tartása iránt az utibiztos és főmérnök véleményadásra utasítottak. — Olvasatván Pest-megye levele, az ebben foglalt öt pontot Szepes magaevá teszi, jegyzőkönyvbe igtatja s Pestnek köszönetet szavaz.

Az 1861-diki január 24-ken és következő napokon tartott közgyűlésben felolvasatott az országgyűlési választásokat illető rendelet, és e tárgyban felírás határozatott, melylyel ezen rendelet formája úgy a helyiség kitüzése által az ország integritását sértő törvénytelenység ellen óvás tétetik. Olvasattak a szolgabírói hivatalok átvételére kinevezett küldöttségek jelentései, melyek a cs. k. volt hivatalnokok tömérdek visszaéléseinek nyomába vezettek. Így a gölniczi járásban még árvaügyeket vezető könyv se létezett. Wunsch

nevü segéd nyíltan meglopta az árvatárt, el is záratott és most szolgabirája, Persina ellen is folyik a vizsgálat, pedig mindkét tisztviselő mintául állítatott a többiek elé, és folyvást dicséretekkel halmoztatnak el. — A megye, a Lőcsén szállásoló ezredes német levelére azon nyilatkozattal felelt, hogy habár a megye tőle el is fogad német levelet, azonban felelői reá csak magyar nyelven fog. — A bizottmány szóba hozta, vajba a megyei tisztviselők e nehéz időkbén honn maradnának és ne fogadnák el az országgyűlési képviselőiséget, vagy ez esetben mondanának le hivatalaikról. E tárgy hevesebb vitára adott alkalmat. — Különösen gróf Csáky Tivadar ellenvéleményen lévén, a haza érdekében óhajtandónak tartotta, hogy a képviselők padjain oly jeles férfiak üljenek mint Fest Imre, e megye első alispánja, de e szerény férfit, habár a bizottmány már nagy részben kezdé osztani gr. Csáky T. nézetét, elhatározá, hogy ámbár élete főtörekvésének tartá képviselővé megválasztatni, mégis a megyében maradand, miért a megye jegyzőkönyvileg szavazott neki köszönetet. — Az ismeretes január 16-ki leiratra felirat szerkesztetett mely a II-ik r. LXXX lapján olvasható.

Az első alispán, a hazai statistika érdekében a választók összeírásával megbízott küldöttségek által a következő adatokat indítványozá összeállítatni.

Értelmiség az 1848. V. t. cz. 2. §-a szerint, városban, falun.	Mesteremberek városban, falun.	Gyárosok, bányászok, hutászok városban, falun.
--	-----------------------------------	--

Urbéresék:

Egy telket vagy többet bírók.	Fél telket vagy többet, de nem egész telket bírók.	Negyed telket vagy többet, de nem fél telket bírók.
-------------------------------------	--	---

Nemesek.

Ingatlan nemesi vagyonnal.	Ingatlan nemesi va- gyon nélkül.	} laknak: Városban Falun.
-------------------------------	-------------------------------------	------------------------------

Választók N. megyében:

Nemesek.	Városiak, (ideértve a rendezett tanács- csal bíró községeket is.)	Urbéresék.
----------	--	------------

(Vajha e lelkes felhívás még jokor érkezett volna az illető megyékhez; de nem értesültünk hogy a főnebbi adatok összegyűjtését több megye elrendelte volna közölök. Azonban ez nem baj. In k á b b később mint soha! csak akarni kell s ezen fontos kimutatást a szolgabírák négy hét alatt játszva elkészítendik, (de hitelesen ám) a megyék pedig küldjék be a magyar akademiának, melynek statistikai osztálya nagy hasznukat veendi.)

A m a r t. 5-dik én alispáni elnöklet alatt tartott közgyűlésben e megye a f. é. február 26-ki patens folytán az országgyűléshez kérvényt határozott terjeszteni, melyben kinyilatkoztatja: 1. hogy a pragmatica sanctiót oly szentséges kétoldalú közoklevélnek nézi, melyet a fejedelmi legmagasabb akarat a nemzet törvényes beleegyezése nélkül meg nem másíthat. 2. Hogy ezen közoklevél által a szent István koronája alatt elválaszthatlanul egyesült országok és részeknek az $179\frac{0}{1}$. 10. és $184\frac{7}{8}$. 3-ik t. cikkben kifejtett alkotmányos függetlenségét, és integritását a nemzet elidegeníthetlen jogainak tekinti; — és kéri az alsó- és felsőházat, hogy ezen jogokat a királyi koronázási oklevél által biztosítani mulhatlan kötelességöknek ismerjék. — Gömör és Ugocsa leveleinek tárgyalásába nem bocsátkoztak, elvül állítván fel, mikép a megye mint ilyen, a megváltozott törvényhozási viszonyok mellett csak egy uton gyakorolhat befolyást a nemzeti képviselőkre, és ez a petitionarius jognak minden főbb országos kérdésekbeni legtágasabb gyakorlata, melylyel e megye a főnebb említett kérvény szerkesztésével és leendő benyújtásával belelép. — Fiume ostromállapota tárgyában a felséghez, A s b ó t h Lajos ügyében báró V a y Miklóshoz intéztetett fölizat — A horvát és tótorozági megyékhez a sopronihoz hasonló körizat menesztetett. — A b i b o r n o k - p r i m á s levele folytán elismeri e megye ő e m i n e n t i á j á n a k bokros érdemeit az alkotmány visszaszerzése körül, azonban országgyűlésen kívül kivetett közterhek be nem hajtása iránt hozott alapvégzésétől el nem állhat. — Olvastatott a helytartótanács két leirata, az elsőben a megyének az országgyűlés P e s t e n tartása iránt felküldött előterjesztésére tagadó válasz adatik, a másodikban a 41,000 ftra határozott pénzszükséglet 22,000 ftra szállittatik le, a tisztviselők létszámából a főmérnöki, számvevői s utigazgatói hivatalnokok kitöröltetvén. — A bizottmány megmarad eredeti költségvetése mellett, mert a helytartóság gyámkodásának törvényességét nem ismeri el. — A képviselőválasztások f. é. martius 21-kén mint e célra megyeszerzte kitűzött határnapon következő eredményt mutattak fel.

I. A lőcsei kerületben megválasztott gróf Csáky Tivadar 1221 szavazattal Sváby Nándor 358 szavazata ellenében.

II. Az iglói-ban: Mariássy János közfelkiáltással, miután vetélytársa, Jendrassik Miklós önként lelépett.

III. A késmárki-ban: Sponer Tivadar közakarattal, miután Weszter Pál vetélytársa lelépett s Ludvigh János (1848-ki képviselő, jelenleg menekült) kijelöltetése is visszavonatot.

IV. A gölniczbányai-ban: Jékelfalussy Emil egyhangulag.

V. A szepes-szombati-ban: Hunfalvy Pál, közakarattal, miután Maercz Pál a választás előtt két nappal visszalépett, Okolicsányi Győző kijelöltetése pedig visszavonatot.

VI. Az ó-lublói-ban: Tizedy Miklós 1409 szavazattal Korponay Ede r. kath. lelkész 124 szavazata ellenében.

Turóczmegye.

(Örökös főispán: báró Révay Simon.)

A főispán 1861. december 5-kén jelent meg először a megye székhelyén, s a küldöttség élén Hivnák György mosóczi plebános által magyar, Hodzsa András szucsáni evang. lelkész által pedig tót nyelven üdvözöltetett. Örömmel fogadtattak különösen az utóbbi következő szavai: „hogy a szlávok is e honnak fiai, kiket e honnak jótévő nemtője kiengesztelt, kiket tőlünk nem választ el többé a nyelv s a kérlelhetlen végzet, nemzetiségi kérdésben nem sodorhatja többé egymáselleni harcra.“

December 6-kán tanácskozmány volt a főispán szállásán, minthogy a megye háza a régi rendszer alatt összevissza építettet. A megyei bizottmányba mindazok bevéteni terveztettek, kik 1848-ban hivataloskodtak, az akkori bizottmányi tagok, valamennyi kath. és ev. pap, valamint azok is, kik 1848. óta teljes kort érve az értelmes osztályhoz tartoznak, végre küldöttségek nevezettek, hogy ezek jelenlétében a községek önmaguk választhassák meg képviselőiket.

December 19-kén volt az első bizottmányi ülés és tisztválasztás. A főispánnak alkotmányos szelleme és finom tapintata által sikerült az 1848-ban tapasztalt szerencsétlen nemzeti viszálykodásokat ki-

tünő sikerrel kiegyenliteni. A legszorosabb egyetértés ülte diadalát. A főispáni kinevezés és utasítások felolvastatván ő méltósága így szólt: „én mint örökös főispán 1848-ban a hűségi esküt királyunknak s alkotmányunkra letévén, azt ezennel (jobbja három ujját fölemelte) megújítom.“ — Határozatba ment: mikép e megye bizottmánya az 1848-ki alkotmányos törvényekhez hiven ragaszkodik, azokat egyedüli kiindulási pontnak tekinti, és egyedül azok szerint kész hozzáfogni a tisztikar szervezéséhez, különben nem.

Ezután megválasztatott a tisztikar és másnap megeskettetett.

Mint hogy a bizottmány magyarul nem tudó tagjai szláv nyelven is kívánták a jegyzőkönyv vitelét, követelésöket a municipális élet terén jogosnak elismerve határozatott: hogy a jegyzőkönyv eredeti magyar szövege mellett, tört oldalon, (columnaliter) szláv nyelven is szerkesztessék.

E végzés kimondását szünni nem akaró éljen és szláva követte.

Az 1861. febr. 4. és 5-ki ülésben a jegyzőkönyvnek hitclesítése, s néhány meg nem hitelt hivatalnokok fölesketése után fölolvastatott a jan. 16-ki királyi leirat. A meglepetés, melyet ezen leirat okozott, oly nagy volt, hogy daczára a zsufolásig telve volt megyei teremnek, a fölolvastást több perczig halotti osend követte. — E csendet félbeszakítá az elnöklött első alispán B e n i c z k y Albert, rövid beszéddel, melyben föliratot indítványozott. — Fölkelt utána J u s t h József, s egy hosszasabb, mindamellert azonban tartalomdús beszédben, kritikai bonczkés alá vette a leiratot, és velős szavakkal motiválta B e n i c z k y Albert alispán indítványát. — Erre T o m o s á n y i Móricz tartott ugyanazon szellemben, s szintén magyar nyelven beszédet, s javaslatba hozta, hogy a föliratnak fogalmazása választmányra bizassék. Fölszólalt ezután M i l e c z N. neupoli evang. iskolamester, s t ő t nyelven tartott rövid beszédében lelkes szavakkal pártolta, a B e n i c z k y Albert alispán által tett s T o m o s á n y i Móricz által kiterjesztett javaslatot, s hozzátevé, hogy a föliratban azon kívánság is említettessék meg, hogy az országgyűlés, a törvények úgy hozván magukkal, ne B u d á r a d e P e s t r e hivassék meg, mit szünni nem akaró éljenzés követett. — S i p k a Samu eskütt szintén t ő t u l s M i l e c z szellemében beszélt, s számos éljenzésben részesült leginkább azért, mert ő is egyike volt azoknak, kik az 1848⁹-ki törvény elleni harcban tetteleg részt vettek vala, s most megtérve nemcsak saját nevében, de akkori e megyei társai nevében is épen ezen 1848-ki törvények mellett nyilatkozott. Szóltak még többben is, röviden a tett javaslat pártó-

lását nyilvánítván. Erre az érintett javaslat határozatul emeltetett, s a főirat szerkesztésével J e s z e n s z k y János, P u l y o v s z k y Simon, T o m c s á n y i Mórioz, R a k o v s z k y Iván, L e h o c z k y János, V e l i c s Alajos, H o r v á t h János és S i p k a Samu azon meghagyással bizattak meg, hogy a szerkezetet a következő napon a bizottmánnak terjeszszék föl. S i p k a Samu indítványára b. Eötvös József és Deák Ferencz közfelkiáltással a bizottmány tiszteletbeli tagjai közé soroztattak. — Bejelentetett a m. k. helytartótanács országgyűlési meghívó levele, de fölolvása mellőztetett, s a legnagyobb rendben és csendben megtétettek a törvény értelmében a képviselők választása iránti intézkedések az 1848-ki gyakorlat szerint.

A felirat a II. r. CXXXII. lapján közöltetik.

A marcius 26-kán s következő napjain tartott ülésben J u s z t György másodalispánnak követé lett megválasztatása folytán ezen hivatalra R a k o v s z k y Iván ranggal kilépett cs. k. főhadnagy helyettesített. E tárgy körül nagy vita folyt, míg a kérdés végre is szavazat útján döntetett el. Nagy befolyással lévén azon körülmény hogy e jelölt 1849-ben honvéd volt s a választás napján küldé el Bécsbe, a cs. k. tiszti rangróli lemondást. — Az országgyűlésre meghívó királyi levél törvénytelensége ellen jegyzőkönyvileg ovás fejeztetett ki. — Az árvaszék megalakított. — A megyében mutatkozó szükség enyhítésére a helytartótanács 2000 ft. ajándékot eszközölvén ki, ennek járasonkinti aránylagos kiosztása küldöttségekre bízott. Ugyanazon magas helytartótanács másrendű intézménye, melyszerint a főtárnokmester által privat uton vett tudomása folytán, mikép megyénk az 1848-ki alapon kiindulva, tisztjeit a főispáni utasítás ellenére valamennyi 1848-ig létezett kezelési ágbán megválasztá, s ekkoráig a neki szabályozott fizetések mily alaphóli fedezése iránt nem gondoskodott, miután a megye választmányilag tervezett s némely módosításokkal jóváhagyott költségvetési javaslatot elfogadván, egyebet mitsem tett, a megyehatározatilag elfogadott költségvetés leszállított, miután a főispáni utasítás ellenére megválasztott tiszték működésüket meg nem kezdhethvén, azoknak szabályozott fizetése folyóvá sem tétethetik, s az ezen m. intézmény által jóváhagyott megyebeli költségek fedezésére a m. kincstári pénztárból e l ő l e g k é p 1300 ft. utalványoztatik. Rövid vitatkozás után, ezen intézmény első részét érdeklőleg — mint a hazai alkotmányba határozottan ütköző, tisztelettel félretétetni, 2-ik részét t. i. a pénzelőleg kérdését illetőleg, miután a felmerült vita folyamában kiderült, miszerint ezen utalvány, a megyei határozatot be sem várván, ki nem derített meghagyás folytán a megyei házi

főpénztárba be is folyt, több bizottmányi tag határozott tiltakozása daczára — elfogadtatni (! 1848.) határoztatott, mondván, hogy ezen utalványozott összeg amugy is törvénytelenül kivetett s behajtott adóban leli termő plántáját, s így ezt elfogadván, biztosíték szereztetik meg az iminti adó idejébeni aránylagos kárpótlásra az adózó osztály között. — Ennek tárgyalása fonalán az is határozattá lön, hogy miután több adókötelezett némely megyei tisztnél kérdést tön a letűnt kormányrendszer által kivetett adó hová szállittatása iránt, az adókötelezettek jövődöbéli törvényesen járandó adótartozékaik leróvhatásának könnyebítése végett minden adókötelezettől bármi nemü mennyiségü pénzösszeg letéteményként az adószedők által elfogadandó s a házi főpénztárba ideiglenesen leteendő, míg ezen összeg az illető adókötelezett törvényesen kivetendő adótartozandóságába be fog számíthatatni. — Gömörmege az országgyűlési teendőket tárgyzó körlevele, mely tetsző részvétellel fogadtatott, s azt a megye magáévé vallván, azon tüzetesebb körvonalozással, miszerint minden honunkbeli nemzetiségek méltányos követelései szem előtt tartandók lesznek s az országgyűlés az osztrák államférfiak mámorában megszülemlett birodalmi tanácsba követeket semmiesetre sem küldhet — elővigyázati rendszabályként határozattá emelé, miszerint a parlamentaris s megyei rendszer óhajtott összeegyeztetéséből felmerülő összeütközések kikerülése okából, mellözve ama hazánk megyei termeiben s a journalistikában napirenden lévő s az országgyűlés előmenetelében mindenestre zsiibbasztólag hatható kérdést, vajjon illetheti-e a megyét az 1848-ki törvényeink szellemében a követutatisás adhatási jog, jegyzőkönyvileg örökíteni kívánja, mikép a megye ezen országgyűlési teendőként feljegyzett elveket megyebeli követeinek pozitív utasításként óhajtandná ugyan adni, azonban az oly szükséges egyetértés előmozdítása okából egyedül ezen jegyzőkönyvi örökítést oly reményben teszi, hogy megyebeli követjei a megyei közügyek előmeneteléről szakadatlan tudomást szerezni szoros honfui kötelességüknek ismervén, ezen határozatról is tudomást szerezve, az abban felállított elvek országgyűléseni istápolását nem mulasztandják el; s megyénk azon esetre, ha az osztrák államférfiak alkotmányunkat elnyelni sóvárgó vágyaikban országgyűlésünk határozott kinyilatkoztatása mellett, miszerint a birodalmi tanácsba követeket nem küld, császáruk f. évi február 26-ki pátensében felállított elv szerint ezen birodalomtanácsi követek megválasztása a vidéken foganatosittatni céloztatnék, minden ilyenemű választó s választott állásának elfogadása esetére — honáru lónak nyilvánittatik. — A megye több lakója bizottmányi

tagul felvételni óhajtván, az e fölötti hosszabb pro et contra vita után többen azokká felvételtek. A megyei utak jókarhoni fentartása végett a közteherviselés iránti rendszabály tárgyalatván, minden egyes vonómarhától két igás nap, házas zsellértől hat — s házatlantól 3 kézi nap határozottatott kiszolgáltatásként követeltetni. — Panasz tételven, miszerint az ugynevezett „beneficiatus“ sóraktárakban a só meghamisittatása tapasztaltatván, határozottatott: hogy a bieliczkai sóraktár igazgatósága egy bizonyos mennyiség só megküldésére megkeresendő, melylyel kísérlet tételven a só mennyisége iránt, ennek eredménye szerint leend a további intézkedés megteendő, ha csakugyan a vádolt sóhamisítás bizonyulna be. Hogy azonban az ebbeli megkeresésnek biztosb sikere legyen, miután nem titok, hogy egyáltalában minden kincstári hatóságok közlekedési nyelve német, a magyar szövegű megkereső levél mellé annak német fordítása is mellékeltetni, s hasonló eljárás minden ausztriai német- s szláv örökös tartományokkali levelezések esetében követtetni határozottatott azon különbséggel, hogy a megkeresendő hatóság nemzetbeli nyelve használandó, mennyiben e tekintetben a megyei tisztijegyzők bármelyike által elég tehető leend. — Több rendű, a letünt rendszer hatóságai megkereső levelei vételven tárgyalás alá, azok a mennyiben a felek tetemes kára előlátható nem volt, egyszerűn félretételtek, ellenkező esetbeliek a felek kimélete végett a megkereső hatóságnak visszaküldetni határozottatott. E tekintetben az anyagi közjót tartván szem előtt, kivétel tételven különösen az urbéri törvényszékek megkereső leveleinél, miután azok részint magyar honfiainkkal lévén betöltve, részint kizárólagosan alkotmányos törvényeink bár idegenszerű alakbani foganatosítását tűzven czélokul, a mennyiben csupán hirtokszabályozásra vonatkoznak, azoknak az illető járásbeli szolgabírák által elégtételni határozottatott.

Képviselőkül választattak:

I. A szent-mártoni kerületben: id. Juszt h József felkiáltással.

II. A mosóczi ban: Juszt György szavazattöbbséggel.

Posonmegye.

(Főispáni helyettes: gróf Pálffy József.)

1860-dik év november 27-kén tartá első ülését, a főispáni helyettes elnöklete alatt. Minthogy a német rendszer uralma alatt az 1848-ki közgyűlésre vonatkozó jegyzőkönyvek a levéltárból elvesztek, és így az akkori bizottmány tagjainak névsorát nem lehetett hitelesen kitudni, új bizottmány alakítása határozottatott, akképen, hogy az a megye értelmiségét, minden község képviselőit és a 48-ki bizottmány kitudható, phisikai vagy erkölcsi halál által ki nem mult tagjait magába foglalja.

A december 5-ki ülésben mindenekelőtt a bizottmány alakult. Ezt a főispán-helyettesi kinevezést tartalmazó okirat ugy a főispáni utasítások felolvasása követé. — Olygai Titus kiemelé az oct. 20-ki diploma törvényellenességét, melyben ugyanis az adó és országvédelmi ügy az alkotmányszerű önkormányzás köréből elvonatván s a törvényeinkben ismeretlen birodalmi tanácsra ruháztatván, ez által az ország amaz alaptörvénye sértetik meg, melynélfogva neki, a német tartományoktól egészen különvált önkormányzat biztosítatik; sérelmet lát különösen még abban is, hogy a főispán a Landes financz directio alá helyeztetik s a Landes többféle gerichte hatásköre fentartatik. Feliratot indítványozott tehát a főkanzellárhoz, melyben ez megkéretik, hogy addig is, mig az országgyűlés intézkednék, mindazon törvénytelen akadályokat melyek a megyei szerkezet tökéletes helyreállítását gátolják, elhárítani igyekezzék. — Az indítvány elfogaltatott, mire a főispáni helyettes azon kijelentéssel oszlatá fel a gyűlést, hogy ezt, mihelyt választ nyerend a cancelláriától, azonnal ismét összehivandja.

1861. január 5-kén az ülést azon értesítéssel nyitá meg a főispáni helyettes — miután az ideiglenes tisztviselőket kinevezé, — hogy a cancellária megérkezett válasza szerint a megye kifejezett kívánatainak hely nem adathatik, az érintett nehezségek országgyűlésileg leendvén orvosolhatók. Intetett egyszersmind a megye, mikép az utasítások szerint lásson a szervezéshez. E rendelet mint törvénybe ütköző fölretétetett. — Miután a főispáni helyettes oda nyilatkozott, hogy 1848-ban a törvényes és alkotmányos esküt letévén azt ezennel ismétli, de ujjolag letenni fölöslegesnek tartja, a tisztujítás vétetett.

eszközlésbe, mely alkalommal császári királyi hivatalnokok nem jelöltettek ki.

Má s n a p a törvénytelen hatalom által kivégzett gróf B a t h y á n y i Lajos, b. J e s z e n á k János, P e t ő c z György és R a s g a József emléke jegyzőkönyvbe iktattatván, érettek gyászmise megtartása rendeltetett el, a választandó országgyűlési képviselők pedig emlékeztettek : hogy a menekültek visszatérhetését annak helyén tehetségekhez képest kieszközöljék. Az ujonnan választott tisztikar kijelenté, hogy országgyűlési intézkedésig a régi fizetésért fognak szolgálni s azért az ennek főlebbemlése tárgyában tett indítvány elhangzott. — Több ügyvéd figyelmezteté a gyűlést azon veszélyre, mely a magánérdekeket érné, ha az 1848-kig érvényben volt törvények visszállíttatnának s azért e tárgyban választmányt kértek kiküldetni; az indítvány csaknem két napig tartott heves vita után elvetetett, azon okból, mert a tisztviselők miután arra tettek hitet, hogy egyedül az ország törvényei szerint fognak eljárni, akárminő volna is a bizottmány véleményezése, azt nem fognak tekintetbe vehetni.

A következő napokon folytatott ülésekben, 1. megválasztattak a törvényszékek tagjai, 2. a nyilvános cs. k. jegyzőknél lévő iratok átvétele elrendeltetett, 3. az árványgyben történt intézkedés akként, hogy a vagyon a megyei törvényszék felügyelete alatt a főgám által fog kezeltetni, 4. a telekkönyvek, országgyűlési intézkedésig elvileg és tetteleg fentartandóknak kimondattak, 5. A tárnok fölkeretni határozatott, hogy a zavargásokra legtöbb alkalmat szolgáltatató finczok és zsandárok minél előbb távolíttassanak el, katonai erő pedig csak a megyei hatóság felszólítására használtassék. — A cs. k. haditörvényszék által kivégzettekért tartandó gyászmise február 4-re tüzetett ki.

A febr. 5-kén és következő napjain tartott ülésben. 1. Mindenekelőtt a j a n u á r 16-ki felirat tárgyalatván, arra, válaszul a II. rész XCVII. lapján olvasható felirat szerkesztetett s rendeltetett a trón elé terjesztetni. — 2. Felolvastatott a helytartótanács intézvénye az országgyűlés iránt, melynek folytán központi választmány, és összeiró küldöttségek alakíttattak, meghagyatván nekik : hogy eljárásaiknál egyedül az 1848-ki törvényeket vegyék zsinórmértékül. 3. Miután a helytartótanács a csendőrség elhelyezése tárgyában egyenesen a főispáni helyetteshez irt, ezen eljárás ellen óvás tétetett, mert a főispánnak nincs a megyétől különvált hatósága. 4. A cs. k. hivatalok átvételével megbízott küldöttségek jelentései szerint a volt cs. k. szolgabírói hivatalok mind a közigazgatási mind a törvénykezési iratokat átadták

ellenben a megyei, váltó-, és urbéri törvényszékek, a telekkönyvi és adóhivatalok, ezen átadást korlátnoki rendelet alapján megtagadták. — Ezen jelentésekből kitűnt, mikép R o t t e r A. nagy-szombat kerületi közigazgatási cs. k. szolgabíró, több ezerekre menő, részint községi czélokra behajtott, részint a kórház kezeléséből eredt összegről nem tud számot adni, minek folytán a küldöttség őt, — sehol és semmi fekvő vagyona sem lévén és biztosítékul csak 100 mond s z á z ftot adván át, — Nagy-szombat városa rendőri felügyelete alá helyezé, hogy addig mig számot nem ad el ne illan hasson. A bizottmány helyeselte ezen eljárást — A második eset, mely szintén ezen alkalommal derült ki, még botrányosabb. Z. J. volt megyei cs. k. főnök által átvett két láda, melyek egyikében családi oklevelek, a másikban gr. P á l f f y Ernő által szegény árvák részére tett kegyes alapítványhoz tartozó 8000 pfnyi értékpapirok voltak letéve, eltűnt. A cs. k. megyetörvényszék rendelt ugyan nyomozást, azonban — noha az egyik láda a megyei főnöknél természetben megtaláltatott — minden eredmény nélkül; de még az elveszett állampapirok amortisatiójára és az alapítványnak polgári kereset útján leendő kártalanítására nézve se történt semmi lépés a cs. k. hatóság által. — A bizottmány ez ügyet a tiszti ügyészi hivatalnak adta ki véleményezés végett. 5. A hg. p r i m á s i n t é s é r e (a császári adó befizetése iránt) megjegyeztetett, hogy a megye nem gátolja, valamint eddig se gátolta az adóbefizetést, de behajtásához segédkezet nem nyújt.

A m á r c z i u s 4-k i ü l é s b e n o l v a s t a t o t t a z o r s z á g g y ű l é s r e m e g h i v ó l e v é l , m e l y n e k s é r e l m e s p o n t j a i e l l e n , — k i v á l t k é p e n V. F e r d i n a n d t ö r v é n y e s l e n e m l é p é s é r e h i v a t k o z v a j e g y z ő k ö n y v i ó v á s t é t e t t . — A m e g y e k ö v e t e i n e k s e m m i n e m ű u t a s i t á s t n e m a d , m e r t e z t a z 1848-k i t ö r v é n y e k s z e l l e m e l e h e t l e n n é t e s z i . — A f e b r u á r 26-k i p á t e n s e l l e n , b á r e z a m e g y é v e l n e m k ö z l ö t t e t e t t , O l g y a y L a j o s i n d i t v á n y á r a j e g y z ő k ö n y v i ó v á s h a t á r o z t a t o t t . A h e l y t a r t ó t a n á c s n a k a m e g y e i h á z i p é n z t á r t á r g y á b a n h o z o t t v é g z é s é r e i l l e t ő l e g m e g s e m m i s í t ő r e n d e l e t é r e u g y a n o d a f e l i r a t m e n e s z t e t e t t . — A f i n a n c z p r o k u r a t u r á k t ó l c s a k a k k o r v e h e t i á t a m e g y e a p e r e s i r o m á n y o k a t , h a m a g u k a z a l a p i t v á n y i é r t é k e k i s á t a d a t n a k . — A c s . k . t ö r v é n y s z é k v á l t ó j o g i v é g z é s e i t a m e g y e t i s z t v i s e l ő i v é g r e n e m h a j t j á k .

Az országgyűlési képviselők választása marc. 21-kén következőleg ment véghez:

I. A s t a m f a i k e r ű l e t b e n : S z á l l é A n t a l v á l a s z t a t o t t m e g .

II. A s z e n t j á n o s i b a n : g r . Z i c h y J á n o s .

III. A s o m o r j a i b a n : O l g y a y L a j o s .

IV. A nagy-szombati-ban: Kaiser Ernő.

V. A cseklézi-ben: Szüllő György.

Megválasztatása ellen kérvény nyújtott a házhoz, melyet azonban ez, 1861. april 19-kén tartott ülésében, az illető előadók véleménye alapján elvetett és Szüllő Györgyöt igazolta.

VI. A galanthai-ban: Olgyay Titus 1204 szavazattal gróf Eszterházy Antal ellenében.

E választás alkalmával a két párt közt tettlegességekre került a sor, melynek megvizsgálására a megye bizottmányt küldött ki. Az ellenpárt kérvényt adott be a képviselőházhoz, de ez, Olgyay Titust april 23-diki ülésében igazolta.

VII. A szerdahelyi-ben: Bartal János 1500 szavazattal 700 ellenében. —

VIII. A bazini-ban: Mangold Károly, szótöbbséggel Ivánka Zsigmond ellenében.

E kerületben márczius 21-kén, a Mangold, Ivánka és Beniczky Pál követjelölt pártja közt véghezment verekedés miatt a választás másnapra halasztottt el, és a főnbbi eredményt szülé.

Szatmármegye.

(Főispán: gróf Károlyi György.)

1860-ik évi december 12-kén főispáni elnöklet alatt tartá közgyűlését, melyben a bizottmány kiegészítettvén, a megye kiindulási pont gyanánt az 1848-ki törvényeket ismerte el. — Eötvös Mihály a főispáni eskü letételét fölöslegesnek mondá, miután azt a főispán 1848-ban már letette, de ő méltósága megjegyze: hogy az eskü tartalma egészen a régi törvényes szerkeztüsmennyiben a működő cs. k. hivatalok megszüntetése felsőbb utasítás szerint ezen ünnepélyes ténytól függesztetik fel, lelkiismeretével összeférőnek tartá azt újra letenni.

Másnap a tisztikar választott meg. Az ezt megelőzőtt magán értekezletek alkalmával azok, kik es. k. hivatalt viselének, a combinációból végkép kihagyattak, — azonban az, vajjon ezen megállapo-

dás a tisztujítás alkalmával is érvényesített-e? az illető tudósításokból nem volt kinyomozható.

Deczember 14-kén az új tisztikar letévén esküjét, a napi-rendre tüzött indítványok során a legfelsőbb helyre terjesztendőnek indítványozott felírás fölött érdekes viták keletkeztek. — Egyik szónok egyenesen a logika fegyverével támadá meg a felirat iránt tett indítvány helyességét; „miután — ugymond — a 48-ki törvényt minden vonatkozásában elfogadtuk, tényleg visszafoglaltuk a tért, melyen az alapszik s ezen kiindulási pontból tovább haladni, a közohaj szerint a mielőbb tartandó országgyűlés feladata. Egy másik, a jogi térre helyezkedve, nézeteivel összeférhetőnek nem találta a sértett alapszerződés nyomán, az okt. 20-ki leirat szerint is, csak bizonyos törvényes, és ünnepélyes formaság megtartása után illetékessé váló helyre folyamodni. Ezek ellenében Kovács Lajos az indítványt támogatta, és az általa szerkesztett felterjesztvény sulypontját, nemzetünknek, a hazai határon túl sehol rokon elemre nem találó, így önmaga felé visszahajló legitim érzelmébe fekteté, szemben a többi itthonos, de külnehézkedéseiben is azonos elemmel, vagy rokon népfajokkal, s az egymásra utalt nemzet, és fejedelem összetartását, azon korszerű szükségből folyónak láttatá, mely a külföldről győzelmesen átlengő közjogi új tanok ragályosságából önként fejledezik. Végre az ország integritása s az alkotmány teljes visszaállítása a főnebbiek kapcsában mint sarkalatos törvényeinken nyugvó kívánalom van kifejezve. — A felirat szerkesztésére minden megállapodás nélkül választmány küldetett ki. — Lubi azon indítványát — hogy az adóköri intézkedés, s ennek megszavazása az országgyűlés teendője lévén, a megye szükségleteire megkivántató pénzt, csak mérsékelt házi adó kivetése által lehet előteremtteni — a többség elvetette, és a császári adórestantiák behajtását határozta el. A cs. k. szolgabírói hivataloktól, az irományok, három tagból álló küldöttségek közbejárásával, lepecsételve rendeltettek átvétetni. — A megye székhelye Szathmár-Németiről Nagy-Károlyba tétetett vissza.

Az 1861-ki január 21-kén és következő napjain következő tárgyalások folytak, u. m.: az első napon vita keletkezett az iránt, fentartassék-e az 1848-ik előtti gyakorlat? melynél fogva a főispánt küldöttség szokta az elnöki szék elfoglalására meghíni. Másfél óra hosszat szónokoltak pro et contra, mely alkalommal néhányan a főispán törvényességét is szóba hozták, míg végre az első alispán azon kijelentéssel vetett véget e tusának, hogy ha jövőre meg akarják is szüntetni ezen ősi szokást, legalább most ne várakoztassák tovább a

főispánt. Ez elfogadtatott, s a jövőre nézve e tárgyban más végzés nem hozatott. — Megérkezvén a küldöttségifog meghívott főispán, az első alispán jelentéséből örömmel értesült a közönség arról, hogy a nép hangulata az egész megyében kitűnő; ugyancsak az alispán intézkedése, melyszerint a közbiztonság fentartására — jóváhagyás reményében — községenként fizetés nélküli pandurokat állított fel, közhelyesséssel találkozott. Az alispán utasítatni kérvén magát az iránt: mi történjék a szervező m. é. deczemberi gyűlés óta, a még fenálló cs. k. hatóságoktól a megyéhez érkezett, s a bizottmány engedélye nélkül általa felbontatni vem vélt levelekkel, s mily eljárás követtessék a cs. k. katonai parancsnokságok által tett s jövőben teendő megkeresvények irányában? több óráig tartott nem minden szenvedély nélküli vita után abban történt megállapodás: hogy az alkotmányos megye nem alkotmányos hatóságokkal közlekedni nem érzi magát hivatottnak, nehogy azonban e miatt a magánosok érdeke kockáztassék, a bizottmány ideiglenesen akként intézkedett, miszerint a levelek felbontatván, ha tartalmuk magánérdekre vonatkozik, a netaláni káros következmények megelőzése tekintetéből az alispán tegye meg a szükséges intézkedéseket, ha azonban a megkeresvények, a nemzet s kormányközötti viszonyokat tárgyaznák, azokat jelentse be a bizottmánynak. — Az átvonuló szababságos katonákat illetőleg — miután ezeket az első alispán utólagos jóváhagyás reményében — berendelte, határozatott: hogy a ma z o k elszállásolására — minden kellemetlenségek elkerülése tekintetéből, — tétessenek ugyan meg a szükséges intézkedések, de az u t ó b b i a k berendelésébe ne avatkozzék a megye, valamint a nem országgyűlésileg megszavazott ujonczok beállítására se nyujtson segédkezet. — A j a n u á r 16-ki leirat tudomásul vétetett, és az 1848-ki törvények csonkítatlan fentartásához szigoru ragaszkodás újból kimondatott. — N y i t r a megyének a menekültek amnestiáltására, az örökös tartományokban behozandó, a miénkhez hasonló politikai intézvényekre vonatkozó határozatait is elvileg magáévá tette a megye, egyelőre azonban, országgyűlési intézkedésig, a jelenleg működő cs. k. törvényszékek dolgába nem avatkozik, a nemzetőrség ezuttali szervezésétől eláll, de az adóhátrálékoknak a cs. k. adópénztárakba leendő behajtásához szintén nem járulhat. — Mindamellet hogy a cs. k. törvényszékeket illetőleg a főnebbi határozat hozatott, az első alispán által ugyanezen gyűlés folyama alatt a megyei fogházban sinlődő nagyszámu rabok ügyeinek emberiségi tekintetnél fogva szükségelt sürgős ellátása okából, bünyenyítő törvényszék alakítása indítványoztatott, — elfogadtatott. — A tárnok rendeletére, melyszerint

a megye székhelyén állomásozó csendőrség a főispán rendelkezése alá adatik, kijelenté a megye, mikép ezen az alkotmányos életben ismeretlen csapattal rendelkezni nem ohajt, annál inkább, mert a csendbiztosi személyzetet már felállítá; kéri tehát a csendőrök mielőbbi eltávolítását. — P. M. jósefházi román lelkész megható szónoklatában tolmácsolá a megyebeli román nép testvéri érzelmét, különösen kiemelvén: hogy miután a magyarhoni román másutt, ezen kívül, hazát keresni nem ohajt, engedtessek meg ezen a mostoha viszonyoknál fogva magyar testvéreiktől ugyan szellemileg elmaradt, de a legválságosabb napokban is mindig a közös haza érdekében küzdött népfajnak, miszerint ha együtt sirt velünk az alig mult rosz időkben, együtt örvendhessen is a derültebb napokban. Ezt előre bocsátván, kiáltvány szerkesztését indítványozá, mely a népnek a lelkészek által a szószekről megmagyaráztassék. Az indítvány elfogadtatott, s a testvérisülés ezen ünnepélyes nyilvánulása örök emlékül jegyzőkönyvbe iktattatni rendeltetett. — A megye szükségletének fedezésére, a császári adórestantiák minden erőszakos eszközök nélküli behajtása már ki lévén mondva, most kijelentetett az is, mikép ha ezen adóhátrélék utólag a cs. hatóságok által is behajthatnák, a megye azokért szavatosságot vállalván, akként fogja az illetőket kárpótolni, hogy az általuk befizetett összegeket a később kivetendő háziadóba betudja. Az 184°/₁₀₀-ki önkéntesek és honvédek kivivott dicsősége jegyzőkönyvileg rendeltetett megörökíttetni. — P a p Zsigmond, D e á k Ferenczet, majd több jeleseket, ugymint b. E ö t v ö s Józsefet, b. K e m é n y Zsigmondot, J ó k a i Mórt, F a l k Miksát stb. a megyei bizottmányba indítványozá felvételni; ez azonban nem ment határozatba, miután az első alispán megjegyzése szerint a bizottmány a közgyűlés csonkithatlan jogát el nem sajátíthatja.

A februári gyűlésben a lelkészek utasítottak, hogy a házasságkötések tekintetében a magyar alkotmányos törvények szerint járjanak el. — A községi biráknak meghagyatott, hogy a kebelökben lakó rokkant honvédeket haladéktalanul írják össze, a névsort küldjék be, egyszersmind a volt honvédtiszteket kérjék fel, hogy e hó 27-én tartandó honvédegyleti alakító gyűlésre megjelenni sziveskedjenek. A követválasztások határnapjául m á r c z i u s 15 ke tűzetett ki.

A m á r c z i u s i ülésfolyamban az országgyűlésre meghívó levél vétetvén tárgyalás alá, annak a törvénybe ütköző tartalma miatt jegyzőkönyvileg óvás tétetett. Ez alkalommal a február 26-ki pátens is szóba hozatván L u b y Zsigmond főjegyző indítványa folytán hasonló óvást tesz a megye, minden a birodalmi tanács, mint Magyarországra

nézve törvénytelen testület által hozandó végzések (melyekben hazánk különben sem akar részt venni) semmiseknek fogván tekintetni. — Utasítást nem ad a megye képviselőinek, hogy azonban ezek a megye politikai hitvallását annál tüzetesebben ismerjék s ez nekik erkölcsi támaszul szolgáljon a kivonatilag közlött következő iránypontokat állapítja meg: 1. Az 1848-ki törvények egész terjedelmükben helyeztessenek vissza. 2. Az ország integritása állíttassék helyre. 3. Az ország, a még életben lévő magyar király, V-ik Ferdinand lemondása előtt a *pragmatica sanctio* értelmében nem ereszkedhetik utódja megkoronázásába. 4. A megkoronázandó fejedelem a III. Károly, I. Lipót, II. Mária, II. Lipót, I. Ferencz, V. Ferdinand királyi hitleveleit egybefoglalva saját oklevélkép adja ki, mely koronázási hitlevélbe az 1848-ki törvények megtartása iktatandó. 5. Általános amnestia s a lefoglalt javak visszaadása. 6. Az idegen hadsereg küldessék ki az országból, a magyar ezredek pedig rendeltessenek vissza s az 1848-ki alkotmányra eskettessenek fel. 7. Az örökös tartományok is szabad intézményekkel láttassanak el. 8. Jövőre a nemzet hire, tudta s akarata nélkül a trónról lelépés ne történessék meg. 9. A felelős magyar ministerium mellett a megyei municipiumok csonkítatlanul maradjanak. 10. Az idegen hatóságok minélelőbb megszüntessenek. 11. Az idegen adónemek szintén. 12. A sajtószabadság törvény által biztosítassék. 13. Minden vallásfelekezet politikai egyenjogúsága szintén. 14. Szabad kereskedés és szabad ipar. 15. Azon magyar, ki a birodalmi tanácsban megjelenik, hazaárulást követ el. —

A megye, Fiume ostromállapota és Asbóth Lajos magyar tábornok ügyében felírt, gróf Teleky Lászlót pedig üdvözlő irattal tisztelé meg. Varasd-megye testvéri nyilatkozatát hasonlóval viszonozta. A helytartótanács azon intézvényére, melyben a megyei tisztviselők lakhelyeinek jegyzékét felterjesztetni rendeli, tagadólag válaszoltatott, mert e rendelet szokásainkba s törvényeinkbe ütközik. A megyei szükségek fedezésére az eddigi császári adó egy tizedrésze fog csak beszedetni, mely összeg a kiadásokat bőven fedezi.

Képviselőkül megválasztattak:

I. A megyesi kerületben: b. Vécsy József.

II. A csengeriben: Domahidy Ferencz.

III. Az erdődi-ben: Maróthy János.

IV. A gyarkosi-ban: Vályi János.

V. A szalkai-ban: Ujfaluassy Lajos.

VI. A nagybányai-ban: Kovács Lőrincz, honvédőrnagy Papp Zsigmond ügyvéd ellenében szótöbbséggel.

VII. A m á t é s z a l k a i - b a n : g r . V a y M i h á l y

E választás alkalmával U j f a l u s s y Lajos és gr. V a y M i h á l y főszolgabíró pártja közt, a kitűzött első határidőben sajnálatos vérengzésre került a sor, miért is a választás azon alkalommal felfüggesztetett.

Az ismételt választás ellen kérvény adatott be, de a képviselőház gr. V a y M i h á l y t m á j u s 3 - k i ülésében igazolta.

Fejérmegye.

(Főispán: gróf C z i r á k y János.)

Az első értekezletet, melyen mind a főrendi, mind a többi osztályokból számosan jelentek meg, főispáni elnöklet alatt 1860. november 28-kán tartá. Ez alkalommal ő nmlga kijelentette: mikép az oct. 20-ki diploma a többi rendeletekkel az eddigi törvénytelen állapotot megszüntetvén, az országot régi jogállapotára helyezi vissza. Törvény erejével csak az birhat, mit az országgyűlés hoz s a fejedelem szentesít. Ily törvények pedig az 184⁷/₈-kiak, minélfogva azt hiszi, hogy kiindulási pont gyanánt csak ezeket vehetni. — Határozatba ment minél előbb közgyűlést tartani, e célból főispáni biztosok küldettek ki, hogy adják tudtul a népnek, mikép visszaléptünk alkotmányos jogainkba, és választassák meg a községek által a közgyűlésre küldendő képviselőket. A közgyűlés főteendője lesz a megyét a 48-ki törvények szerint rendezni, azért a főispán megígéré annak határnapját azonnal kijelölni, mihelyt kinevezési oklevelével s az utasítások kezeihez érkezendnek. A főispán D e t r i c h Zsigmondot és K e n e s s e y Kálmánt választá oldala mellé, kik miután a megye viszonyaival nem ismerős, hivatalos teendőiben segítségére leendnek, a tanácskozás folyama alatt a nemzet bibliája, a c o r p u s j u r i s is helyet foglalt a zöld asztalon.

1860-dik évi d e c z e m b e r 16-kán tartatott az első közgyűlés, melyet a főispán, az 1848 törvényeket a megyeszervezés egyedüli alapjául kinyilatkoztató remek beszéddel nyitott meg, s ennek végén esküjét következő szavakban tette le:

„Nincs egyéb hátra, mint hogy a tettes Karok és Rendek szivességét újra kikérjem, és a kineveztetésemről szóló királyi okmány felolvasása előtt hitemre fogadjam és ígérjem, hogy: uralkodó fejedelemhez, Ő cs. k. apostoli Felségéhez, a megkoronázandó magyar ki-

rályhoz örökké hű, engedelmes, hódoló legyek, magas személyének örököseinek, utódainak dicsőségét, méltóságát, hasznát, mindenkor fentartani és előmozdítani igyekszendem, kárát pedig erőm szerint elhárítani. Ellenségeinek ellentálok, barátjaival barátságban leszek, és mivel ő Felsege legkegyelmesebb uram kegyelméből engem Fejérmegye főispáni hivatalával felruházni méltóztatott, e megye minden karait és rendeit, jogaik és szabadságaikban a mennyiben tisztemben áll, megtartani, minden előttem perlekedőnek, minden hivatalomhoz tartozó ügyben, legkisebb személy-gazdag vagy szegény válogatása nélkül, kérelmet, adományi kedvezést, félelmet, gyűlölséget, szeretetet és kedveskedést félretéve miként Isten és az ő igazsága szerint meggyőződve leszek, minden dolog iránt tehetségemhez képest jogos és igaz ítéletet, igazságot és végrehajtást teszek. Erre esküszöm, Isten engem segéljen, a boldogságos szűz Mária és Istennek minden szentjei.“

A legnagyobb lelkesedéssel fogadott megnyitó beszéd után, melyre S a l a m o n Lajos válaszolt, felolvastattott a főispáni kinevezés, (az utasítások mellőztettek) és a közgyűlés tartamára főszbiróul: K o l o s v á r y Miklós, esküttül gr. Z i c h y Jenő, jegyzőül K e n e s s e y Kálmán, tisztifőügyészül M o l n á r Imre nevezettek ki. — Ezen ülésben választattak meg a bizottmányi tagok számára mintegy 600, köztök I s t v á n és J ó z s e f cs. k. főherczegek, C o b u r g herczeg mint fejérmegyei birtokosok, továbbá J ó k a i Mór, kinek szintén van birtoka Fejérben. Az ezen gyűlést megelőzőtt tanácskozmányban T ó t h Lőrincz azon véleményt nyilvánítá, hogy a királyi városok lakóit nem igen lehet a megyei bizottmányba fölvenni, mert nekik saját municipiumjok van, — előadása azonban nem pártoltatott.

D e c z e m b e r 19-kén volt a tisztujítás, mely közmegegyezésel és felkiáltással választá meg a tisztikart, miután a valamely állomásra együtt kijelöltek egyet kivéve mind lemondtak, csak hogy e válságos pillanatban meg ne zavartassék az egyetértés.

Az 1861-ki január 17-kén s a következő napokon tartott közgyűlésben, a megyei nagybirtokosok épen úgy megjelentek, mint az alsóbb osztály. T ó t h Lőrincz indítványára, melyben Fejérmegye által kijelentetni ohajtja, hogy az országgyűlésnek egyedül az 1848-ki törvények szerinti megtartása kívánatos, és mely indítványt M a d a r á s z József, D é c s e y R. S á r k ö z y Kázmér s maga a főispán is pártolta, határozatott:

„Az 1848-ki törvényeknek az országgyűlés P e s t r e i összehívását rendelő s a képviselők megválaszthatására a magyar nyelv tu-

dasát lényeges feltételül tűző IV-dik és V-ik cikkelyei mellett nem csak a czélszerűség, nem csak az az évi összes törvények szellemével és magyar hazánk függetlenségével szoros kapcsolatban létök, de mindenekfölött azon dönthetlen ok harczolván, miként azoknak minden betűje alkotmányos uton hozott, törvényes országlónk által szentesített törvény, annálfogva kinyilatkoztatja a megye: hogy mig egyrészről ezen IV-ik és V-ik t. cikkelyt valamint az 1848-ki összes törvényeket e megye közönsége érületével, minden betűjében egyezőnek, előtte szentnek s sérthetlennnek, ugy azok bármely más octroyált módosítását törvénytellennek, s jogról, igazságról, alkotmányosságróli fogalmával ellenkezőnek tartja, s ezt jegyzőkönyvileg ünnepélyesen kifejezi.“ — E gyűlésből tétettek meg az országgyűlési képviselőválasztásra vonatkozó előkészítő intézkedések is, s az 1848-diki törvények minden pontja szem előtt tartatván, még a választókerületek székhelyei is a 48-kiak maradtak.

G o n d o l Dániel gr. T e l e k y Lászl. a szász kormány általi kiszolgáltatására vonatkozó indítványt tön, mely M a d a r á s z József s többek által pártoltatván, a megye oly módon határozott mint Pestvármegye. — Tóth Lőrincz, gr. B a t t h y á n y i Kázmér fejérmegyei néhai birtokos emlékezetét meleg szavakkal elesztve fel, ezen számkivetésben elhalt főnemes elkobzott összes javainak a törvényes örökösök részére leendő visszaadatása érdekében tön indítványt, minek folytán S a l a m o n Lajos és többek nyilatkozata szerint végzéssé lön: „hogy F e j é r m e g y e a nem bünösöknek hanem a törvény martyrjainak tekintett hazafiak ellen haditörvényszékileg hozott ítéleteket alkotmány- s törvényelleneseknek és jogilag érvényteleneknek nyilatkoztatja s az indítványt a megye kebeléből majdan küldendő országgyűlési képviselők figyelmébe ajánlja.“ — A január 16-ki leiratra a II. r. CLXXI. lapján közlött végzés hozatott.

A márczius 13-ki gyűlés fontosabb határozatai: 1. Fiume ostromállapota tárgyában óvás tétetik s ez b. V a y Miklós urral közöltetik. 2. A p p o n y i György gróf azon leirata folytán melylyel az országbirói tanácskozmány bevarására, s addig a törvénykezés terén, működése visszatartására hja fel a megyét, fölírat intéztetett hozzá, a nem alkotmányos hatóságok minélelőbbi megszüntetéseért. 3. Fölírat intéztetett ugyancsak az országbiróhoz A s b ó t h Lajos elfogatása ügyében is, és felkérletett ő nmlga hogy törvényes birái elé leendő állittatásaért magát közbevesse. 4. A h g. p r i m á s n a k az adótárgyban irt levelére ő e m i n e n t i á j a további közbejárását kérő felirat határozatott. 5. V a r a s d-megye levelére szívélyes válasz intéztetett, ki-

fejeztetvén a megyének a függő kérdés országgyűlésileg leendő megoldásának ohaja. 6. Marosvásárhelynek Erdély visszaosztását siettető feliratára, a megyének hasonló érzelmeit tolmácsoló válasz küldése határozottat el. 7) A megye épületei a magyar biztosító társaságnál rendeltettek biztosítani, utasítván a szolgabírák, hogy a megye közönségét hasonló eljárásra buzdítsák. 8. Ungvárságból a megye utasításadást javasoló levelére kijelentett, hogy a megye hasonló nézetet nem oszt. (Egyetlen szónok sem szólalt fel az utasítások mellett) 9. Gr. Széchenyi I. emlékére az aláírási ív a megye teremében köröztetett, s adakozásra a megye közönsége a szbirák által is fel fog hivatni. 10. Nógrád-megyének a birodalmi tanácsbani résztvevésre vonatkozólag közölt határozata teljes mértékben elfogadtatott. 11. Pest városának a Ludoviceum ügyében tett feliratához hasonló felirat szerkesztetett. 12. A botbüntetés eltörlése tárgyában, véleményadás végett, bizottság küldetett ki. 13. A helv. hitv. egyházmegye felhívása folytán, mint már előbb a katolikusok részére, iskolafelügyelők nevezettek.

Márczius 23-kán töltettek be a képviselőkké megválasztott tisztségviselők helyei következőleg: Első alispán lett gróf Zichy Nándor tiszts. főjegyző, a bodajki járásban szolgabíró lett Kovács Pál tiszts. főügyész, a Moóri szolgabíró lemondván helyébe Rosty István választatott, tiszts. főjegyzővé báró Miske György nevezetett ki.

Képviselőkül márcz. 21-kén megválasztattak:

I. A bodajki kerületben: gróf Zichy Jenő közfelkiáltással.

II. A csákvári-ban: Sárközy Kázmér 647 szavazattal Madarász László 615 szavazata ellenében. (Madarász József is kapott 13 szavazatot.)

III. A s.-kereszturi-ban: Madarász József 900 szavazattal Décsy Lajos 212 szavazata ellenében.

IV. A váli-ban: Salamon Lajos egyhangulag.

V. A ráczalmási-ban: Fiáth István.

E kerületben jelöltek voltak még Tóth Lőrincz és Ejszaky Károly. A szavazás bevégeztével senkinek se lévén általános többsége, a relativ többséggel bíró Fiáth, (519 szavazat és Tóth Lőrincz, 362 szavazat) új szavazatra lettek volna bocsátandók, Tóth L. azonban barátja, s egyszersmind a könnyen ingerelhető köznép jelöltje irányában a második szavazástól elállott és mint lovagias hazafi első eltette Fiáth Istvánt mint képviselőt.

Gömörmegeye.

(Főispán: gróf Andrássy Aladár.)

Az első magánértekezletet 1860-dik év decz. 10-kén tartotta, a „három rózsza“ fogadó teremében, miután a megyeház gyűléstereme a Bachrendszer alatt összevissza rekesztetett, az 1849-ben félbenmaradt nagyszerű épület elkészítése pedig nem fejeztetett be. A főispán kijelenté: mikép a megye szervezését csak az 1848-ki törvények szerint véli eszközölhetőnek, melyektől ő egy hárszályt se fog távozni, és első teendőnek látja a megyei bizottmány kiegészítését, minek eszközzésére folyó hó 19-re tűzte ki a határnapot. A községek az e végből kiküldött főispáni biztosok jelenlétében hivatnak meg. Az előbbi adófizető osztály megnyugtatására a községekhez intézett körlevélben, a főispán ohajtása szerint az is érintetett, hogy a nemzetnek nincs akaratóban a 48-ki törvényeket csonkitani, melyek az urbért megszüntették, a közteherviselés elvét, és a törvényelőtti egyenlőséget kimondták. Sziklay Ede előadván, mikép az october 20-ki diploma korántsem helyezi vissza a nemzetet teljes jogaiba s hogy ezeket bármi áron is elfoglalni kell, szóba hozta a főispáni törvénytelen esküformát is; mire ő nmlga kijelenté, hogy ezen esküt nem teendi le, és három tagból álló bizottmányt küldött ki, hogy egy alkotmányos törvényeink s a főispánok esküit tartalmazó megyei jegyzőkönyvek nyomán a kor kívánalmaihoz idomitott eskümintát készitvén, ezt e hó 19-kén terjessze elé. —

Jellemző több rimaszombati hűlföldi hivatalnok decz. 11-kén kelt nyilatkozata, melyben köszönetüket fejezik ki különösen Szentmiklósy Antal, és Fáy Gusztáv eszélyes fellépésének, hogy a mult napokban — a mint ez másutt történt — nem voltak bántalmazásoknak kitéve.

„Mi nem önkénytesen jöttünk ide — így szól a nyilatkozat vége — és szívesen lennénk szeretett szülőföldünkön, ha a ránk bizott hivatali kötelesség nem tartana és kötelezne állomásainkhoz, melyeket elhagyni már csak azért sem könnyü, mivel a legtöbbnek közülünk, addig, mig rendelkezés nem fog történni, az utiköltség hiánya miatt sem lehet az országot elhagyni; hiszszük hogy helyzetünk e méltó figyelembevétel mellett minden nemeskeblü magyar honpolgár hátráltatni fogja a bántalmazásokat.“

December 19-kén megalakult a választmány, 20-kán pedig

a tisztikar választatott meg. Ezután szóba jött az október 20-ki diploma és számos jeles szónoklat után a következő határozatot vonta maga után.

„Miótán a legfelsőbb cs. k. diploma, egyrészt — alapjául — törvényre hivatkozik, jelesül az 1723. 1. és 2. t. cikkekre, másrészt annak különben is félre nem magyarázható, a felséges cs. ház által az 1804-ik és 1806-ik években elvállalt és kijelölt értelmezését ignorálva, legsarkalatosabb, jelesül az 1790. 10-dik s ezt megelőző 1715. 3. és 1741. 8. és 11-ik törvénycikkeinkbe ütközik, és az 1790. 19-dik, 1504. 1-ső ellenére, úgy az 1723. 16. és 1741. 14-kel szemben, függetlenségünk rovására, had- és pénzügyeinket, nem magyarokból szerkesztendő testület tanácsára bizza, s így az 1848-ki szentesített törvényünk s törvényes állásunkat még kétségessé teszi, — miután különben is a magyar trónörökös időközi jogáról és kötelességéről szóló 1790. 3. t. cikk a fejedelmet és nemzetet egyaránt kötelező diploma szerkezetének és megállapításának módját megszabja, törvényeink eltapodása nélkül nem más, mint az eddig fejedelem és nemzet által országgyűlésileg szentesített s jövődre is akként szerkesztendő és szentesítendő diplomát tarthatjuk törvényesnek és törvényesen kötelező erejűnek; támaszkodva tehát az 1790. 12-ik t. cikkekre határozottan kijelentjük: 1. Hogy a megye, területén magánál egyéb hatóságot nem ismer. 2. Az udvari kancelláriát és helytartótanácsot törvényeinkbe ütközőknek nyilvánítja. 3. Az országgyűlés mielőbbi összehívását tartja szükségesnek. 4. Ezen határozat közöltetni fog b. V a y Miklóssal, hogy állását hazánknak törvényes jogaiba leendő visszahelyezésére használja fel. 5. Valamiut a magyar szent korona teljes épsége alá tartozó minden megyének is megküldetett, ezek egyszersmind felkérve, hogy határozataik költsönös közlése által egymással érintkezésbe lépjenek.“ — Kinevezettek a küldöttségek, melyek a politikai hatóságoktól s járásbiróságoktól mindent átvegyenek s a cs. k. volt hivatalnokokat megszámloltassák.

Az 1861-ki január 8-án tartott kisgyűlés kimondá, mikép a megye, költségei (egy évre 90,000 ft.) fedezésére nem veendi igénybe a cs. k. adót, vagy is a főispán utalványozását, hanem saját erejére támaszkodva előlegezésre szólítja fel a községeket, melyek annak idejében adójukba fognak betudatni. A tisztviselők fizetése az 1849-ki marad.

A január 23-án és következő napokon tartott bizottmányi közgyűlés a főnebbi határozatot magáévé tevén, s némely leköszönt tisztviselő helyeit másokkal pótolván: 1. a jan. 16-ki leiratra, a II-ik

r.LXXXIII. lapján olvasható feliratot állapította meg. 2. A törvénykezésben behozandó minden változást az illető országbirói utasítás elérkezé-
tére hagyta fenn, nem tiltván a feleknek, hogy ügyeikkel azon biró
elő menjenek a hová nekik inkább tetszeni fog. Egyébiránt a tisztikar
semmi es. k. hivatal végzését sem hajtandja végre. 3. Az országgyü-
lést összehívó rendelet törvénytelenége ellen jegyzőkönyvi óvást
tesz, és a szükséges előkészületek megtétele körül a 48-ki törvények-
hez ragaszkodik. 4. A jövő országgyűlés teendőit következőkben kör-
vonalozá: a) Az ország integritásának helyreállítása. b) Mielőtt a ko-
ronás király V. Ferdinand le nem mond, a pragmatika sanctio
értelmébeni utódja megkoronáztatásának kérdésébe az országgyűlés
belé nem ereszkedhetik. c) A koronázási hitlevélbe az 1848-ki törvé-
nyek megtartása iktattassék be, különösen kiemeltetvén a Magyaror-
szágon lakás iránti kötelezettség. d) A menekültek szabad visszatér-
hetésének, és elkobzott jószágaik visszaadásának kieszközlése az első
teendők közé soroltassék. e) A felelős ministerium a municipiumokkal
s az innen folyó utasítási joggal összhangzásba hozassék. f) A választá-
soknál, és a municipalis jogok gyakorlatánál, a születési alap meg-
szüntetésével a census s az értelmi képesség vétessék zsinórmértékül.
g) Az országgyűlés magát coordinálja. — E nézetek minden megyé-
vel közöltetni rendeltettek. A fenyítő törvénytörvényes birái megválasztat-
tak. A megyei árvák vagyona — további intézkedésig is — járason-
kint összeírtni rendeltetett.

A februári ülészak fontosabb határozatai: 1. V a r a s d
levelére G ö m ö r barátságosan válaszol s abbéli meggyőződését fejezi
ki, hogy a jövő országgyűlés a legkisebb okot is el fogja háritani,
mely a testvéri szeretet s alkotmányos egység kapcsait a magyar
szent korona nemzetiségei közt lazíthatná. 2. A hg-primás levele
folytán ő e m i n e n t i á j a hazafiúi érdemeit elismeri ugyan a megye,
de azt is megvárja mikép közbejárói állását inkább arra fogja hasz-
nálni, hogy jövőre megkíméltessenek a felhívástól oly cselekményre,
melyet alkotmányosságuk tudatában véghez nem vihetnek. 3. Az or-
szággyűlést kiegészítettnek, s az örökösödési törvényes rend tény-
állásának czikkezésére jogosítottnak mindaddig nem tekintti, míg az
az 1848-ki törvények szerint nem hivatik össze. — E határozat ér-
vényre juttatás végett b. V a y Miklós urnak is megküldetett. 4.
F i u m e ostromállapota tárgyában szintén b. V a y Miklós urhoz in-
tézett felirat. 5. Előfogatot csak a legszükségesebb es-
te k b e n használhatnak a tisztviselők és ekkor is mindig készpénzfize-
tés mellett. Átalános indignatiót okozott a kassai es. k pénzügyigaz-

gatóság azon levele, melyben a megyét az átvett butorok árának meg-
térítésére hívja fel.

Képviselőkül marczius 18-kán megválasztottak :

I. A r o s n y ó i kerületben : R a g á l y i Nándor közakarattal.

II. A j o l s v a i - b a n : S z e n t i v á n y i Károly egyhangulag.

III. A k ö v i - b e n : B o d o r Ábrahám felkiáltással.

IV. A r i m a s z é c s i - b e n : K u b i n y i Rudolf közakar.

V. A p u t n o k i - b a n : R a g á l y i Miksa szintén.

VI. A k i s h o n t i - b a n : K u b i n y i Ödön, L ö c h n e r Lajos el-
lenében 327 szótöbbséggel.

Árvamegye.

(Főispán: Z m e s k a l Móricz.)

1861-dik év december 12-kén tartá első értekezletét főis-
páni elnöklet alatt, mely M e s k ó Károly és S z m r e c s á n y i Dárius
indítványai folytán következőkben állapodott meg. 1. A főispáni utasi-
tások felolvasása mellőztetett. 2. A megye az 1848-ki törvények alap-
ján fog szerveztetni, tehát nemcsak politikai hanem törvénykezési
tekintetben is elfoglalja alkotmányos önkormányzatát, s törvényszéket
szintén fog választani. 3. Hirdetessék közgyűlés, melynek első teen-
dője a bizottmány ujjaalakítása leend, és a nép felvilágosítására bi-
zottságok küldessenek ki.

Decz. 27-kén közgyűlés volt, melyben felolvastatván a főis-
páni kinevezés, és ő méltósága a 48-ki esküt tevén le, a mintegy 300
—350 tagból álló bizottmány megalakított. — A főispán, ki a
B a c h r e n d s z e r alatt cs. k. törvényszéki elnök volt s a ki iránt
ezért a megye nem igen látszott bizodalommal viseltetni, véget vetett
a benne helyezett aggodalomnak, sőt ezt lelkesedéssé változtatta át,
midőn az alkotmányos eskü letétele után minden hivatalos tette kiin-
dulási pontjául az 1848-ki törvényeket tüzte ki.

M á s n a p a tisztujítás tartatott meg, legszebb egyetértéssel. A
választóknak nem lehetett valakit jobban ajánlani, mint azzal : hogy
h o n v é d v o l t, sőt a községek különösen is meghagyák képviselőik-
nek, hogy azokra, a kik 1849 folytán szenvedtek, kiváló gondjuk le-
gyen. — Valaki gazdálkodási szempontból 8 szolgabíró helyett csak

4-et kívánt választatni, mire egy felsővidéki földmivelő kinyilatkoztatá: hogy „ha eddig annyinemet tisztviselőt ki tudunk tartani, miért fukarkodnánk a mieinkkel? Megjegyzése győzött.

A következő napokon a pest megyei öt pont egyhangulag elfogadtatott, sőt egyvel még megis toldatott, hogy t. i. a só, míg az országgyűlés e tárgyban intézkedik, a régi modorban s árért árultassék, nem csak e megyében, de Liptóban és Turóczban is. A törvénykezés átvételére nézve felirat intéztetett a kancellárhoz, melyben a felsőbbi rendelkezésre öt heti határidő szabatik, ennek eltelével a megye mindenesetre átveendi a törvénykezést is.

Az 1861-kijanuári ülésszak fontosabb határozatai: 1. Az ismeretes január 16-ki leiratra hosszabb vita után, melyben némelyek a pusztá „tudomásul vétel“ mellett szónokoltak, felirat határozatott. (Lásd II. r. CXVII. lap.) 2. A császári manifestum után a helytartótanácsnak az országgyűlést egybehívó intézvénye olvastatván fel, a megye ezen dicasteriumhoz intézendő feliratában sürgetni határozta, hogy a hongyülés, a melyre küldendő követek a magyar nyelvet tökéletesen birják, Pestre, hová azt a törvény rendeli, nem pedig Budára hivatassék össze s abban nem csak a Magyar-, hanem Erdély-, Tót- és Horvátország, a végvidék s a magyar tengerpart is vegyenek részt, a központi bizotmány pedig ne a helytartótanáccsal, melynek törvényességét e megye el nem ismerheti, hanem a tökéletesen visszaállítandó független felelős magyar miniszterium belügyi osztályával hozassék érintkezésbe. 3. A cs. csendőrségnek a főispánok rendelkezésére összpontosítását tudosító rendeletre felirt a megye, hogy e törvénytelen, költséges, a nép előtt gyűlölt felesleges idegen intézet, valamint a financzok is a megyéből minélelőbb távolittassanak el, annyival inkább, mivel a szabadságon lévő cs. katonáknak ezredeikhez való közvetlen visszahívása által, a közigazgatásnak egyik ágát törvényeink sértésével magukhoz ragadják. 4. Az iránt is tetetett felírás a helytartótanácsához, hogy az hivatalos leveleit ezentul ne a főispánhoz, hanem az eddigi törvényes gyakorlat szerint, a megye közönségéhez intézze. 5. A szolgabírák jelentései szerint a multévi rosz termés folytán nyomor, inség s éhhalál fenyegeti a megye szegényebb osztályait, felirat intéztetett tehát segély iránt a helytartótanácsához.

A febr. 19-kén első alispáni elnöklet alatt tartott középponti választmány a kerületi választókat összeíró küldöttségnek meghagyta, hogy azon statistikai adatokat, melyeket Szepes megye első alis-

pánja összeggyűjtetni indítványozott, munkálkodása közben szerezzé be, hogy azokat a megye az akademiának, kellő használat végett megküldhesse. A megye U g o c s a ismeretes levelét mellőzi, és így követeinek utasítást nem ad.

A márczius 14-ki gyűlésben legnagyobb indignatiót gerjesztének a hivatalos jelentések, az árvavagyonnak, a cs. k. hivatalnokok által pazar kezelése tárgyában. A megye ugyanis a nem tartható árva vagyron elárvereztetése vagy más hasonló eljárásokra, a szolgabirákat utasítá, mert azelőtt a cs. kir. hivatalnokok napidija s egyéb kontói néha az egész tömeget fölemészték. N e m e s D e d i n á n , az árvák vagyona ezen végzés folytán az illető szolgabíró által kellően biztosítva volt már, és valami B u r e s c h nevezetű morva hivatalnok mégis kiment a helyszínére, s ez ügybe a lakosság botránkoztatására beleavatkozott. B V a y Miklóst tehát felkérni rendelte a megye, hogy e mindenüvé hivatlanul is tolakodó vendégek eltávolítását, a surlódások elkerülése végett minélelőbb kieszközölni méltóztassék. Ugyanezen föliratba foglaltatott az ugynevezett B a u d i r e c t i o hivatalnokai eltávolíttatását sürgető kérelem is. Ezen urak t. i. még mindig építik az u t a k a t , s h i d a k a t , melyek mindamellet oly rossz karban vannak, hogy nagyobb javításokat igényelnek. — A statistikai adatoknak az akademia számára leendő összeggyűjtése s beküldetése elrendeltetett.

Képviselőkül marecz. 26-kán megválasztattak:

I. A b o b r ó i kerületben: A b a f f y Arisztid. (Junius 14-kén Pesten szállása lépcsőiről véletlenül lebukván, fejét bezuza és meghalt. Az új választás, helyére, jelen munka kinyomatásakor még nem történt meg.)

II. A z a l s ó - k u b i n i - b a n : K u b i n y i Flóris.

E megye főispánjául A b a f f y Arisztid volt kinevezve, de e méltóságot el nem fogadá.

A megyei gyűléseken a magyarul nem tudók tótul beszélnek, a nélkül hogy e miatt a szép egyetértés csak legkisebb mértékben is megzavartatnék.

Abaujmegye.

(Főispán: gróf Péchy Manó.)

Az A b a u j - t o r n a m e g y e i gazdasági egyesület 1860 november 18-kán tartott tisztválasztó gyűlése, miután teendőit bevégezte, gr. Károlyi Ede indítványára megyei előleges értekezletté alakult

át, mely alkalommal a nevezett gróf ur elnöklete alatt és Tisza Károly, Ferdinandy Bertalan Lacsnyir. kath. lelkész által pártolt indítványa folytán elvül mondatott ki: 1. Hogy a megye az 1848-ki törvények alapján ohajtja magát 'szervezni. 2. Hogy az új szervezésnél lehetőleg kihagyandók mindazok kik az utolsó évtized alatt kormányhivatalt viseltek. — Ezután a jelenlevők a helyben lakó főispán urnál tisztelkedtek felkérvén őt, hogy hivatalát minélelőbb foglalja el, mire ő méltósága kijelenté: hogy mihelyt felsőbb helyről megkapja hazafias érzelmeivel nem ellenkező utasításait, munkája megoldásához azonnal hozzálátand. A tisztelgés befejezése után a „Szózat“ énekeltetett.

Nem lehet említlenül hagyni egy Győrke helységbeli 70 éves volt telkes jobbágy nyilatkozatát, (sajnáljuk hogy nevét is nem jeyezhetjük fel) melylyel az esteli lakománál a jelenlevőket meglepte: „Én mint régi urbéri jobbágy — szólt rezgő hangon — tisztán, egyenes lélekkel mondom a parasztság nevében, hogy közülünk, minden alávaló bujtogatások daczára is, egy sem hiszi, hogy az urak a robotot és dézsmát vissza akarnák állítani, de ezennel kijelentem, hogy jól tudjuk, hogy a mi szabadságunkat a régi uraink adták meg nekünk, nem pedig bárki más, a miért is én sorsosaim nevében alázatos köszönetet mondok. Isten éltesse a jó magyar urakat.“

A főispán elnöklete alatti tanácskozmány december 5-kén tartatott meg; nagy tetszéssel fogadták a főispán azon nyilatkozatát, hogy a megye rendezésénél az 1848-ki törvényekhez ragaszkodik, hódol a többség nézetének, és mielőbb összehivandónak tartja a 48-ki bizottmányt, mint egyedüli törvényes organumot. Ez nem egyezik ugyan meg a főispáni utasításokkal, de ő mint alkotmányos főispán mindenkor kötelességének tartja a többség törvényeknek megfelelő határozatát hajtani végre.

A december 18-ki közgyűlésben a főispán kijelenté, miként terhes hivatalát egyedül azért fogadá el, hogy a megyének municipalis jogaiba visszahelyeztetése az 1848. XVI. t. cikk alapján minél előbb eszközölthetessék, igéré, hogy a törvényesség teréről soha le térti nem fog, s hogy a megye többségének határozatát még akkor sem késend kimondani, ha az egyéni meggyőződésével ellenkeznek, s kitérő éljenzések között elfoglalá székét, — ezután az 1848-ki bizottmányi tagok névsora fölolvastatván, s azok, kik hazaszeretetüket a lefolyt vészteljes időkben tetteleg bebizonyították, érdemlett éljenekkel tiszteltetvén meg, — a physice vagy moraliter meghaltak kihagyatásával megmaradtak, számukat 534-re egészíték ki, ekkor a főispán a

bizottmányt megalakultnak nyilvánítván, fölolvastatá kineveztetését, mire a bizottmány által fölkéretett, hogy az új eskü letételét mellőzve, csak az általa, mint Zemplénmegye több évi kormányzója által letett esküre hivatkozzék, e közohajtásnak a főispán készséggel engedvén, azon esküjének pontos megtartását ígérte s ezzel a bizottmány megkezdé rendszeres tanácskozmányait s legelőbb is megállapodott abban, hogy magát híven az 1848. XVII-ik törv. cikk rendelkezéséhez tartva, az 1849-es ki tisztkart egészíteni ki, minck véghezvitelére a főispán dec. 20-át tüzte ki, a közbeeső egy napi szünetet előleges választási tanácskozmányra óhajtván fordítani. Ezek után a bizottmány több kitűnő szónok előadásaira elhatározta, hogy minden eljárásaiban egyedül szentesített törvényeinket tekintendi szabályozókul, különösen pedig teljes erejéből az 1848-ki törvények minden pontjainak szigorú megtartását óhajtja és eszközölni, — jegyzőkönyvbe ígattatá óvását az esztergami tervben lévő tanácskozmány, az oct. 20-ki legmagasb leirat s minden szentesített törvényeink módosítására, vagy megváltoztatására irányzott rendelkezések ellen, — sajnálatát fejezte ki a feltett, hogy nem lehetvén még közvetlen összeköttetésben magasabb kormánysszékeinkkel, nincsen alkalma hazatérhetését eszközölni azon honfitársainknak, kik törvényeink és hazánk hű szereteteért annyi év óta türnek számkivetést és nyomort, s irántuk ezuttal csak jegyzőkönyvileg nyilváníthatja részvétét, s ezzel kapcsolatban fölkérte a főispánt, hogy az ország minden részeiből összehordott s a megyeház börtöneiben még most is zárva tartott politikai foglyok minélelőbbi kibocsáttatását hatályos közbenjárása által minél hamarább eszközölje, mit örömmel vállalt magára s minck eredménye már 1861. januárban tizenkilenc letartóztatott honfitársunk kibocsáttatása lön.

A tisztujítás december 20-kán ment véghez, példátlan egyetértséssel, egy alorvosi hivatalra izraelita választatott meg; ez diszére válik a megyének, az ellen azonban sokan és érzékenyen panaszkodtak, hogy a nemzet 1849-ki katonáit, a honvédeket figyelembe sem vették.

A következő napon fölolvastatott Pestmegyének ismeretes levele, mely viharos tetszésnyilvánítások között, egész terjedelmében elfogadtatott. Az ujonnan megválasztott tisztviselők a hitet letévén, a szolgabiráknak utasításul adatott, hogy kerületeikben az eddig működött falusi birákat és jegyzőket hivatalaikból azonnal tegyék ki s új választást rendezzenek, egyszersmind az elmozdítottakat a legszigorubbán megszámláltassák, a megszüntetett volt szolgabirói hivataloknál találtató rabokra nézve pedig rendeltetett, hogy a főszolgabirák

azoknak ügyeit: a mennyiben azt törvényeink megengedik, intézzék el, a mennyiben pedig azok hivatalaik hatáskörét meghaladnák, küldjék be első alispánhoz, ki azoknak törvényszéki megítéltetését — ősi szokás szerint — azonnal gyakorlatba veendi. Tárnok ő nlmstga leküldvén a megyének régi latin köriratu megsemmisített és magyar-köriratu használható pecsétjét, valamint hét darab a régi, hetven darabot meghaladott pénzgyűjteményből még megmaradt koronázási emlékpénzeket, ezek továbbra is megőriztetni határozottak.

Végül egy évi költségvetés tervezetének elkészítésére, a volt cs. kormány emberei által eredeti fölosztásából egészen kiforgatott megyeház használhatóvá tételére, s a megszüntetett járásbirósági hivatalok irományainak átvételére nevezettek ki küldöttségek.

Az 1861-k i év jan. 15-kén s következő napjain tartott bizottmányi ülés 1. A b a u j és T o r n a megyék eddig egyesített telekkönyvei, 2, az árvaügyek iránt hozott határozatokat 3. A forspontozás eltöröltetett. Többen s ezekközt a főispán is oda nyilatkoztak, hogy a fuvarozást, beszámítva az illetők adójába, hagyná meg a megye; ezen nézet ellen azonban leginkább harczolt — és győzött is — gróf C s á k y T i v a d a r, mellőzni ohajtván mindent, mi a köznépben gyanut gerjeszthetne. 4. A megyei évi költség 85,000 ftban, s az előfogati átalány mintegy 5575 ftban állapittatott meg. 5. A főispán jelentésére, hogy a megye számára 10,000 forint utalványoztatott a kormány által, heves vita támadt, L a c s n y i óvást tett, minden ily kegyelemféle kormány-pénz felvétele ellen, s inkább magán hitelezők által kívánt a dolgon segíteni. V i t é z azonban azt állitá, hogy ezen összeg se kegyelem- se megvesztegetési pénz, de valóságos sajátunk, mely oly keservesen fizetett adónkból folyt be, és ezen 10,000 ft. felvételére szavazván, indítványa el is fogadtatott. 6. A törvényszéki ülésekre nézve a régi gyakorlat elevenítettetett fel. A felebbezési hatóságok ügyében felmerült viták következtében a főispán kinyilatkoztatá, hogy a megye az 1848-k i törvényektől egy lépést sem távozik ugyan, mindamellet szem előtt fogja tartani mindenkor az egyesek magánjogait. 7. O l a s z volt cs. k. megyefőnök irásban igazolta magát, hogy ő e hivatal elvállalására szuronyokkal kényszerítettetett, de azt mindig a honfiak védelmére használván fel, kéri magát ennélfogva a bizottmányba felvétetni. M e g t ö r t é n t. 8. A községek birái jelentést tettek azon izgatások ellen, melyeket a zsandárok visznek véghez; meghagyatott a szolgabiráknak, hogy ezek elfogatása iránt a szükséges lépéseket tegyék meg. 9. K é r helység folyamodványára, melyben jelenti, hogy jegyző-

je, — egy volt cs. kir. z s a n d á r h a d n a g y — minden helységi pénzzel megszökött, és holléte nem tudatik, vizsgálat rendeltetett. A febr. 14-ki bizottmányban tárgyalatott a jan. 16-ki leirat. Sokan, és egyértelmüleg szóltak hozzá, különösen B á r c z a y Albert, L a c s n y i Vincze, G á b r i e l István, gr. K á r o l y i Ede. Felirat határoztatott, mely a II-dik részben CI. lapon olvasható. Szóba jött ezen ülészak alatt Z a h o r József esete, ki miután a koresmákban azzal lázítá a népet, hogy ne engedelmeskedjék a megyei tisztviselőknak stb., ő maga is csak néhány napot vár, aztán elmegy társaival az urakat kiölni, — F e r d i n a n d i Bertalan főszbiró által elfogattatván, de a k a s s a i cs. k. rendőrséghez szökvén, ez nem akarja kiadni, sőt az eljáró főszbiró ellen a cs. k. törvényszékhez felségsértési vádat adott be, ezt az elfogatás előtti napról kelteztvén. — Ennek folytán felirat határoztatott az e napokban épen G o l o p o n időző főkanczellárhoz, melyet fényes küldöttség volt átadandó. — Ezen lázítót, ki azt vallá, hogy azért fogatott el, mert mint feladó t á r t a l m a t l a n n á akarták tenni, a cs. k. rendőrség később kiadta a cs. k. orsz. törvényszéknek, ennek elnöke azonban azt válaszoltá a megkereső szolgabirónak, mikép ha kiviláglik, hogy az ügy nem hozzá tartozik, a rabot majd kiadandja a megyehatóságnak. — A megye tiszteletteljesen válaszolt a h g p r i m á s levelére, kijelentvén: mikép az adóhátrálék behajtására segédkezet nem nyujthat. — Az országbirónál bejelentetett, hogy a megye a törvénykezés iránt még eddig nem intézkedett.

A márcziusi ülésfolyam alatt kijelenté a megye, hogy képviselőinek utasítást nem á d, azonban nézeteit némi erkölcsi támaszúl a következő programmba foglalta: 1. Az 184 $\frac{7}{8}$ törv. cikkeket együttesen az ország alkotmányos független kormányzatának biztositékaul tekinti, s az ország népei boldogságának s nyugalmanak megörökítését azok szellemében való haladás által hiszi eszközölhetőnek. 2. Az 184 $\frac{7}{8}$ 3. t. cikkben megállapított magyar független felelős miniszteriumot fentartani, azonban a municipiumot azzal összhangzásba hozni ohajtja, olymódon, hogy az értelmiség kiváló befolyására fordítandó figyelemmel értett népképviselőt alapján alakítandó municipális hatóság, mind a követválasztási, mind a választói testület kétharmada által netalán nyilvánítandó bizalmatlanság esetében, követvisszahívási jogokkal, s ilymódon a törvényhozásba leendő közvetlen befolyással ruháztassék fel, de egyszersmind a hozandó törvények végrehajtását eszközözendő miniszterium eljárása fölött folytonosan ellenörkődő hatóságul tekintessék. 3. A nemzeti önállás, alkotmányos függetlenség, az ország kiterjedésének biztositékaul szolgáló 1790. 10.

11. 12. és 19. t. cikkeket változtathatlanoknak tekinti, s ennél fogva mindazokat kik ezek megvesonkítására működve, akar a magyar országgyűlésnek eddigi törvényes körét, az adó és katonaaállítás kérdésében is, szűkebb korlátok közé szorítani törekednének, akár hazánk törvényein s határain kívül felettünk rendelkezni akaró bármily nevezetű testületnek felállításában részt vennének, vagy olyatén testületek tagjaiul magukat megválasztás vagy kinevezés útján felajánlanak, a haza- és alkotmányárulás bűnével bélyegzeteknek nyilvánítja. 4. Mindaddig, míg az ország minden sarkalatos törvénye elismerését és jövőben örök időkre biztosítását s a sz. István koronájához tartozó országterület épen s elválaszthatlanul tartását magában foglaló s az országgyűlés által készitendő koronázási hitlevél fejedelmi eskü által biztosítva nem leend, a koronázási ünnepélyt a pragmatika sanctio értelmében megtarthatlanoknak tekinti. 5. Az ország koronája alatt élő minden nemzetiség egyenjoguságát, a helyhatósági területek szerint törvény által biztosítani ohajtja. 6. Az egyenjoguságot minden keresztény vallásfelekezetre nézve úgy kívánja törvény által biztosítani, hogy mind alapítványaikra s birtokaikra, mind iskoláik rendezésére és azok fölötti felügyelésre nézve mindenkinek saját önálló s minden más hatalomtól független jog adassék.

A képviselőválasztások márczius 21-kén következőleg mentek véghez:

I. A kassai kerületben, miután Dombay János visszalépett, közakarattal kikiáltatott: gróf Károlyi Ede.

II. A füzéri-ben: Bárca y Bertalan.*)

III. A gönczi-ben: Gábr i e l I s t v á n, L a c s n y V i n c z e ellen szótöbbséggel.

E választás ellen kérvény adatott be, a képviselőház azonban G a b r i e l I s t v á n t, ápril 24-ki ülésében igazolta.

IV. A szepsi-ben: S z e n t i m r e y G y ö r g y.

V. A szikszói-ban: D a r v a s A n t a l.

*) 1861. júniusban képviselői állásáról lemondván, új választás rendeltetett.

Bars megye.

(Főispán: Tarnóczy Kázmér.)

A főispán, mielőtt székét elfoglalta, a megye honpolgáraihoz felhívást intézett, melyben a rend és közbátorság fentartására hija fel őket, lelkökre kötven, hogy a megye szeplőtlen hírnevét ne szennyezzék be a volt rendszer tisztviselői személyes üldözésével, mint ez másutt történt, már csak azon oknál fogva is, mert azon uraknak, míg számot adnak, helyben kell maradniok stb. E felhívás 1860-ik évi december 7-kén Laszkár-on kelt.

Az első bizottmányi ülés 1860. december 21-kére volt összehíva. A főispán 19-kén érkezett Aranyos-Maróthra, hol a város nevében, házigazdája gr. Migazzi Vilmos, a megyei közönség részéről pedig Valentovich kanonok által üdvözöltetett. Ugyanez nap fogadá még a különböző küldöttségeket s ezek közt Várady János őrnagy vezetése mellett, a mintegy 40 honvédet is.

A 21-kén egybegyült közönséget ő méltósága lelkes beszéddel üdvözlé, — (melyre Botka Tódor válaszolt) — és őszinte nyilatkozatra kérte fel: „ohajtja-e őt főispánjának? mert ha nem — ugymond ünnepélyesen — „ugye helyről legislegelőször lemondáomat irnám fel Bécsbe“ Ezen férfias felszólalás eget rázkódtató éljenekkel és „igen“ felkiáltásokkal fogadtatott. Felolvastatván a főispáni kinevezés és utasítások, Mattyasovszky Lipót kijelenté, hogy ő Magyarorszában csak a felelős miniszteriumot ismeri el törvényesnek, nem pedig a kancelláriát, s kérte ezen utasítások felretételét, valamint annak kijelentését, hogy a megye kiindulási pont gyanánt az 1848-ki törvényeket vegye zsinórmértékül. Indítványa az összes közönség ugy maga a főispán által is pártoltatván, ő méltósága a 48-ki főispáni esküt tette le, és székében, ősi szokás szerint háromszor fölemeltetett. Ezekután Kürthy József 1848-ki alispán a tisztikar és bizottmányi tagok nevében leköszönvén, új választásokat indítványozott, mire az ülés közgyűléssé alakulván át, miután ennek folyamára jegyzőül: Kelecsényi Ráfael, szolgabíróul: Bodó Lipót, esküttül Molnár Caesar, ügyészül Mattyasovszky Lipót kinevezettek, a mintegy 500 tagból álló bizottmány azonnal megválasztatott. B. Majthényi Izidor indítványára az 1849. megyei tisztikarnak, annak idejében tanusított buzgalmaért jegyzőkönyvileg elismerés fejeztetett ki. — A pest megyei körlevél (5 pont) jöven tárgyalás

alá, Hunyady László úgy vélekedett: nem inaugurálhatja az új bizottság működését szebben, mint ha magáévá teszi Pest feliratát; éppen így nyilatkozott Balogh János is. Botka Tódor Pest levelében nem indítványt, nem pesti sérelmet, de mindkettőnél többet lát, helyhatósági feljajdulást országos sérelmeink fölött. Legyen Bars-megye — ugymond — tekintettel a helybeli viszonyokra, és ha a modorra nézve utmutatás vagy irány kell, ott a régi Bars-megye multja jegyzőkönyveinkben. Konkoly Pál fölrirati javaslatot terjesztett a bizottmány elé, sarkalatos törvényeinkre kivatkozva, pártolták őt Várady János s többen, végre határozatba ment: Pest-megye szellemében felírni, azon pont hozzáadásával, hogy szüntesse meg azonnal külföldön vagy börtönökben sinlő hazánkfiai ellen a törvénytelen bíróságok által hozott törvénytelen ítéletek. A tisztujtásra nézve kimondá a megye, mikép a kancellári utasítás szerinti megszorításokat annálkevésbé fogadja el, miután azon utasításokat az 179°,-ik 10. és 12-ik t. czikkeben ütköző pátensnek kell tekintenie.

A tisztválasztás december 22-kén tartatott meg, még pedig oly egyetértéssel, hogy alig egy óra alatt vége volt e munkának is. — A tisztikar felesketése után a főispán, e megyében eddig létező minden cs. k. hivatalt megszüntetettnek nyilvánítván, a volt cs. k. megyefőnöki, urbéri törvényszéki (megyei törvényszéke Barsnak 1854 óta nem lévén) s a szolgabírói hivataloknál lévő iratok, letéteményi, árva- és birsági pénzek, valamint a telekkönyvek átvételére járasonkint választmányok neveztek ki. A birói hivatalok odautasítottak, hogy a bíróságukhoz tartozó s folyamatban lévő vagy ezentul indítandó perekben a biráskodást egyedül a szentesített magyar törvények szerint folytassák. A községek rendezése, szabad választás útján elrendeltetett, utasítatván a főszolgabírák, hogy a jegyzők elegendő fizetéséről gondoskodjanak. Szegényebb községek összeállhatnak s közösen választhatnak jegyzőt.

A megyei törvényszék felállított s tagjai közakarattal megválasztattak. A haza ősi jogaiba visszaállítatván, a tömérdeksas levétele, az idegen színekkel bemázolt s az országoton felállított utmutató oszlopok nemzeti színekkel leendő befestése elrendeltetett.

Az 1861. január 22-ki gyűlésből a január 16-ki leiratra felirat (lásd II. rész CX. lap.) és gr. Teleki Lászlóhoz üdvözlő levél intéztetett.

Képviselőkül megválasztattak :

I. Az újbányai kerületben: Mácsay Lukács, közakarattal.

II. A l é v a i - b a n : m i u t á n V á r a d y J á n o s v i s s z a l é p t t , k ö z a k a r t t a l K o n k o l i T h e g e P á l .

III. A m a r ó t h i - b a n : B a l o g h J á n o s 1107 s z a v a z a t t a l J u h á s z A n t a l 77 s z a v a z a t a e l l e n é b e n .

E kerületben a lapok szerint szomorú tettegezségek zavarák meg a rendet, melyek következtében a Juhász-párt a szavazástól elriasztatott, és az országgyűléshez e miatt kérvényt nyújtott, de a képviselőház április 20-ki ülésében, Balogh Jánost 96 szóval 82 ellenében igazolta.

Esztergammegye.

(Örökös főispán bibornok herceg-prímás nagykéri Sczi-
t o v s z k y J á n o s .)

E megye volt az első, melyben a municipális élet a 12 éves álom után újra kezdett pezsegni. Alig jött köztudomásra hogy a primás örökös főispáni jogának törvényes gyakorolhatása a fejedelmi szóval biztosított, midőn 1860-ki évi november 15-kén H é y a Imre k. tanácsos és volt alispán vezérlete alatt a megye kebeléből számos egyesek és községi küldöttek siettek ő h e r c z e g s é g é n e k hódolatukat bemutatni, gróf F o r g á c h Á g o s t kanonok tartá a lelkes szónoklatot, melyre az örökös főispán kegyes leereszkedéssel válaszolt, kijelentvén: hogy a mi még alkotmányos jogainkból hiányzik, azok visszaszerzésére életét ajánlja fel. — Befejezésül P a l k o v i c h K á r o l y 1849-ki kormánybiztos a megye utolsó törvényes pecsétjét melyet a közbejött romboló viszonyok közt az enyészettől megmentvén, mai napig hiven megőrzött, a törvényes főispán kezeibe letette.

N o v e m b e r 22-kén tartatott az első értekezlet főispáni elnöklét alatt, melyet ő h e r c z e g s é g e rövid bevezető beszéde nyitott meg. Ebben azon kérdést intézte a jelenlevőkhez, vajjon az 1848-ki választmány törvényes hatása kiterjed-e arra, hogy most magát kiegészítse s a tisztikart szervezze? A n d r á s s y M i h á l y volt alispán indítványa folytán csakhamar abban történt megállapodás, hogy a megye az 1848-ki törv. ujjmutatása szerint fog indulni, és a választmány, miután önmagát ki nem egészítheti, közgyűlés által fog megválasz-

atni, még pedig akként, hogy ez alkommal minden község saját küldöttei által képviselve legyen.

Érdekes látványt nyújtott a Komárom-megyétől visszacsatolt párkányi járás tisztelgő küldöttsége, melyet volt főszbirája s 1848-ki képviselő Wargha Benedek mutatott be.

December 3-kán ő eminentiája egy korlátozottabb tanácskozmányban a csend s rend fentartása s a 11-kén megtartandó közgyűlés előleges teendői vezérletére az életben lévő 1848-ki megyei tisztviselőket hajdani hivatalaikba ideiglenesen visszahelyezé s így üdvözlé ismét a megye habár csak nyolcz napra is Andrássy Mihályt mint első alispánt, Palkovich Károlyt mint főjegyzőt, Wargha Benedeket mint főszolgabíró, Biró Károlyt mint esküttet és Beniczky Pált mint tisztí főügyészt.

Decz. 11-kén a Szentlélek segítségülhívása után tartott az ősi közgyűlés, melyet Andrássy Mihály helyettes alispán nyitott meg s a melyre Lipthay András esztergomi kanonok vezérlete alatt fényes küldöttség ment ő herczegségét meghívni. A bibornok-primás dörgő éljenek közt foglalván el székét s röviden de lelkesen üdvözlővén a megyei közönséget, miután a kinevezési oklevelet Hamar Pál helyettesített főjegyző által felolvastatá, kijelenté: „hogy ő mint Magyarország primása, hűségi esküjét már ő Felsege saját legmagasb kezeibe a primási szék elfoglalásakor letette, s azon fogadást melyet akkor tett, hogy a trónt jó és balsorsban soha el nem hagyja s hogy szegénynek és gazdagnak minden időben igazságot szolgáltatni kész — jövőben és minden időben szentül megtartandja.“ Ezen ünnepélyes és a közönség lelkesedésével találkozott nyilatkozat után ő eminentiája folytatá minden sorában a trónhoz, és a nemzeti alkotmányhozi hű és tántorithatlan ragaszkodását tolmácsoló ihletett beszédét. Miután az örökös főispán a beigtatás jelölül négy tisztviselő által karszékében felemeltetett, a megye érzelmeit b. Fekete Mihály püspök, Hamar Pál, Besze János, és Messena nyilváníták. Vége lévén a szónoklatoknak, a bizottmány választatott meg, — benne minden osztály képviselve van — s a tisztujítás a következő napra tüzetett ki, elébb ő eminentiája az 1848. 16. és 17. t. czikkeit felolvastatván, s megmagyarázván, jegyzőkönyvileg is örökítettni kívánta: hogy a közbizodalom megszilárdítása végett ezen egyetlen alkalmal kijelölési jogától elállni kész és arra hitta fel a bizottmányt, hogy az általa az egyes hivatalok cziemei után mondandó nevek hallatára szabadon nyilatkozzék.

A tisztujítás egy óra alatt befejeztetvén, ő eminentiája

megindító atyai szavak s valódi alkotmányos utmutatások közt nyújtá át a megye pecsétjét s a levéltár kulcsait Palkovics Károly első alispánnak; mire ezen közbizodalommal megválasztott tisztviselő, — majd a nép fia, Messena második alispán, tolmácsolá az új tisztikar érzelmeit. A megyei hivatalok átvételére egy heti határidő tűzefett ki.

A bibornok-primás elnöklete alatt 1861. jan. 14-kén tartott közgyűlésben leginkább a törvénykezési ügy átvételét illető tanácskozások folytak. A küldöttség jelentéséből mély fájdalommal értesült a megye, hogy Maurovich Rezső cs. k. járásbíró, sem a járásbirósági iratokat, sem pedig a telekkönyvet felsőbb butasítás folytán át nem adta, sőt midőn a küldöttség által a megyei határozat tiszteletbentartására komolyabban ösztönöztetett, némivonakodó küzdelem közt fölfedezé: hogy az ellentállás kötelessége a legszükségesebb végletekig ki van terjesztve s felsőbb helyről jogositva van, és kész is, az irományok tetteles átvételének fegyveres katonai erővel ellenszegülni. Ily körülmények közt hivatta volt a küldöttség az említett rendelet felmutatását és tartalmának közlését követelni, melyet a cs. k. járásbíró ur maga fel is olvasván, kitünt: hogy azon rendelet 1860. december 21-kén kelt, Eötvös József főtörvényszéki helyettes elnök által van aláírva, és a cs. k. járásbírónak, személyes felelősség alatt a szuronyos hatalommal ellenszegülést parancsolja. — Ezen eset közindignatiót szülvén a cs. k. járásbíró ur tette az utókor részére jegyzőkönyvileg feljegyeztetett és a küldöttség javaslata nyomán közértelmű határozattá vált: 1. A megyei törvényszék helyreállítása, mely célból az ülnökök meg is választattak. 2. A megyei tisztikarnak meghagyatott hogy a cs. k. járásbiróságokkal semminemű érintkezésbe ne bocsátkozzék. 3. Hogy a törvénytelen korszak alatt lefolyt vagy folyamatban lévő ügyek az országgyűlés rendelkezéséig érintetlenül hagyatván, a megyei tisztviselők, minden jövődöbön hozzájuk kerülendő ügyek és panaszokban a hazában elismert alkotmányos rend és törvények szerint gyorsan és haladéknélkül intézkedjenek. 4) Az ideiglenes magyar kancellár emlékeztetett a megmérhetlen súlyos felelősségre, és rosz következményekre, melyek szükségkép bekövetkezni fognak azon abnormis helyzetből, ha az alkotmányos hatóságok, törvényes hatáskörüik gyakorlatában háborgattatnak, a nép bizalma s hajlandósága ellenére, és kiszámíthatlan romlásával, nekie, törvénytelen keletkezésű és szabású birósági estületek tovább is nyakára erőszakoltatnak. Egyszersmind ő nlmga

felkéretik, hogy a régi rendszernek azon szerencsétlen maradványát, melytől az egész ország s ügyfelek egyenlően iszonyodnak, — nem hogy erővel fentartani, hanem végképen, és minélelőbb megszűntnek kimondatni s hazafiui befolyását oda használni méltóztassék, hogy a törvénytelen hatalom, a törvényes alkotmányos életerő elnyomására ne szolgálhasson.

A m u z s l a i járásbiróság tettét, melynélfogva az, hivatalos tartózkodással ugyan, de mégis hazafias indulatból, a bírósági ügyeket s iratokat átadta, a megyei közönség dicsérettel fogadta. — A muzslai cs. k. adóhivatal az általa kezelt árvavagyon kiadását megtagadta, az esztergomi cs. k. járásbiróság felügyelete alatt álló árvatár hivatalnokai ellenben a megye végzését tisztelettel fogadva, az árvatárt átadták s hivatalaikról lemondtak. — A megye az árvavagyont a m u z s l a i adóhivataltól elvételni határozta, az esztergomi árvaugyi hivatalnokokra nézve pedig kijelenté: mikép azokat mihelyt számadásaitak befejezték, megyei hivatalnokokul tekintendi. — Az árvavagyont illetőleg határozatba ment: hogy az árvai zárszámadások befejeztével minden községnek adassék át saját árvái vagyonának kezelése, ugy azonban, hogy azokért az egyes községek jótállni tartozzanak. — Pest, Csongrád, Szepes, Komárom stb. megyék körlevelei szívélyes üdvözléssel fogadtatván, azok, miután Esztergom is az 1848-ki törvényeken alapuló alkotmányos vívmányokhoz ragaszkodik, tudomásul vették.

A január 15-ki ülésben felolvastatott Maurovich Rezső cs. k. járásbíró levele, melyben, értesíti a megyét, miszerint felsőbb helyről január 13-kán kelt felhatalmazásnál fogva, a törvénykezési ügyeket a telekkönyv kivételével a megyének átadandja. Az átvétel iránt megtétettek az intézkedések.

A január 21-ki ülésből intéztetett fel a január 16-ki leiratra a II-ik r. XXVI. lapján foglalt felirat. — Ugyanazon ülésben tudatta ő eminentiája miként a magyar menekültekre nézve m. é. oct. 21-kén ő Felsege maga mondá, hogy azokat vissza akarja hinni, azonban akkor azon akadály forgott fenn, hogy némelyek jészága lezárólva volt, és épen ezen kérdés megoldását ő Felsege maga sürgette, határozott akarata lévén közbozsánatot hirdetni.

Az első alispán elnöklete alatt február 18-kán tartott gyűlést főképen az országgyűlési követeknek adandó vagy nem adandó utasítás kérdése foglalta el, melyet az ismeretes u g o c s a i levél idézett elő. A vita érdekes, tanulságos volt, és soká tartott. Az utasítás mellett küzdtek gr. Forgách Ágoston kanonok, Nagy Antal,

Kruplanics Simon, Knausz Nándor, Hamar Pál, az utasítás-adás ellen pedig Burián Pál, Ertl Károly, Besze János, Szabó Alajos, Mészéna János. A vitának szavazás vetett véget; melynek eredménye lőn, hogy az utasítás 87 szavazattal 48 ellenében elvette tett. — Az első alispán jelenté: hogy 1. A közigazgatási adószedői ügyek a cs. hivatalnokoktól átvétettek, 2. a cs. járásbiróság a megye házában elfoglalt helyiségeket kiüríté, 3. a muzslai pénztár még nem adatott át; mely utóbbi tárgyban a helytartótanácsához felirat intéztetett. — Gömör ismeretes pontjaiban kifejtett elveit a megye magáivá tette. Fiume ügyében ő Felségéhez felirt. Felolvastatván a kanczellária által a követválasztásra vonatkozó utasítások, a megye kijelenté: mikép idevonatkozólag is csak az 1848-ki törvényekhez ragszkodik, és kimondá azt is, hogy az 1848-ki törvények az országgyűlés tartását Pestre tüzvé ki, alkotmányos szempontból a megye is csak Pestre küldendi követeit.

Ő Felségének az országgyűlésre meghívó levele örömmel fogadtatott, de egyszersmind alkotmányos kötelességének ismerte a megye kinyilatkoztatni: hogy határozatai folytán, a megnyitandó országgyűlés kiindulási pontjául az 1848-ki törvényeket kívánja megtartatni. Az országbíró körlevelében kifejtett nézeteket a megye nem fogadta el, mert egyedül az alkotmányos úton hozott törvényeket ismeri el kötelezőknek. — Varsó levelére a megye szívélyes üdvözlötet küld.

Országgyűlési képviselőkül márczius 14-dikén megválasztattak.

I. A köbölküti kerületben: gr. Pálffy Pál, Vargha Benedek ellenében szótöbbséggel.

II. A táthi-ban: Zsitvay József, Ertl József ellenében.

E választásnál szomorú tettelegességekre került a dolog, melyek alkalmával 17-ten kisebb nagyobb mértékben megsebesültek, (közülök 2 meghalt) Ertl pártja óvást igttattott a jegyzőkönyvbe, s a választás megsemmisítése iránt kérvényt nyujtott az országgyűléshez, minek folytán a képviselőház april 19-ki üléséből az ez ügyben végrehajtandó vizsgálatra Szaplóczay József képviselőt küldé ki, kinek jelentése alapján, a máj. 14. ülésben, Zsitvay József választása megsemmisítettén, új választás rendeltetett.

Csongrádmegye.

(Főispán: Tomcsányi József.)

Miután a szegvári megyeház az utolsó 12 év uralma alatt haszonvehetlenné lőn, 1860. decz. 11-kén, főispáni elnöklet alatt a holdmezővásárhelyi vendéglő teremében tartá első értekezletét, melyben gr. Károlyi Sándor indítványára egyhangulag elhatároztatott: hogy a megye kiindulási pont gyanánt egyedül az 1848-ki törvényeket ismeri el. Egyuttal határozatba ment, hogy az ugyanezen hó 18-kán tartandó megyegyűlésre a községek részéről leendő képviselők választása végett helyenkint népgyűlések tartassanak, kiküldetvén egyszersmind ezek vezetésére, Rónay, Bánhidy, Bérczy, Kertész László, Kovács Ferencz és Tóth István. A holdmezővásárhelyi és szentesi népgyűlés vezetésére a főispán személyesen ajánlkozott.

Decz. 18-án tartatott az első közgyűlés. A lelkesen fogadott főispán kijelenté, hogy az esküt már 1848. letette, midőn ugyanezen minőségben, habár más megyében is működött. Ekkor felállt a közgyűlés leirhatlan lelkesedése közt mondá: *Én törvényes fejedelmeknek, hazámnak és nemzetemnek hive leszek.* — Ezután határozatba ment, hogy a tért elfoglalja ugyan a megye, de az 1848-ki törvények szerint, melyekhez rendíthetlenül ragaszkodik. A bizottmány alakítása után, melybe hazánk több jeles fiai is felvétettek, az 1848-ki tisztikar lemondott, hogy a bizodalom 11 év után ujra nyilatkozhassek.

Deczember 19-kén következő nyilatkozat határoztatott báró Vay Miklós ő nmltóságához küldetni; (kivonat).

„Midőn a megye az 1848-ki törvényeket fogadta el kiindulási pont gyanánt, csak azon ösvényre lépett, melyet a királyi esküvel szentesített 1848-diki törvények alapján a nemzet közvéleménye követendőül kijelölt.

„A megye a felelős miniszterium helyett felállított udvari kanczelláriát törvénytelennek ismeri, de azon meggyőződésben van, mikép ő nmlga jelen állását csak azért foglalá el, hogy az 1848-ki alkotmány visszaállításában minél sikeresebb tényező lehessen, minek folytán ő excoja biztosan számíthat a megye közremunkálására. Kötelességének ismeri a megye ennélfogva kijelenteni: 1. Hogy az országgyűlés az 1848-ki törvények szerint haladéktalanul egybehivassék. 2. Hogy az

1848-ki törvény azonnal visszaálltassék. 3. Az adó behajtása, valamint az ujonczállítás is, az országgyűlés további intézkedéseig megszüntessék. 4. Hogy a bármi néven nevezendő, a magyar törvény előtt idegen díj és adózási nemek beszédése, valamint a dohányegyedárusság is azonnal megszüntessék. 5. Függesztessenek fel a törvényhozás rendelkezéscig mindazon perek, melyek az időközben kibocsátott örökösödési s más hasonnemű rendeletek alapján indítottak, a megyei bíróság alá tartozó minden perek pedig törvényes illetéki helyeikre rögtön átszolgáltassanak.“

H.-M.-V á s á r hely város tanácsa, — mint nem az 1848-ki törvény által választott, — a főispánhoz nyújtott feliratban december 16-kán hivataláról lemondott, de míg a megyei tisztikar meg nem alakul, a városok rendezéséhez fogni nem lehetvén, utasított, hogy hivatásának a legnagyobb buzgósággal igyekezzék megfelelni.

Dec ember 20 kán ment véghez a tisztujítás, a legnagyobb renddel.

A z 1861. január 8., 10. és 11-k én tartott ülésben fő tárgy a községek rendezése volt. Hosszas vitatkozás után küldöttségek nevezettek ki, melyek a nagyobb községektől megkérdezték, rendezett tanácsot ohajtanak-e vagy nem? Szóba jöven a megyegyűléseknek ezentul hol tartása? bizottmány küldetett ki, hogy a megroncsolt szegvári megyeház helyreállítása iránt javaslatot terjesszen elő. Ezen ülésben határozatott meg a tisztikar fizetése valamint az is, hogy az előfogatokat minden tisztviselő készpénzzel tartozik fizetni. — A félbeszakasztott ujonczozás felsőbb rendelet következtében folytatni rendeltetett. (?)

J a n u á r 27-k én, a főispán elnöklete alatt tartott r e n d k i v ü l i gyűlésben felolvasatott a január 16-ki leirat melynek folytán határozatba ment: hogy miután Csongrád-megye, a szentesített törvények-jogositotta térről egy hajszálnyit sem tér el, felirat intéztessék az illető helyre annak kifejezésére: mikép e megye az 1723-ik évben, III-ik Károly király alatt hozott s a magyar nemzettel együtt közösen elismerve megszentezett pragmatica sanctio szelleméből folyó 1848-ki törvényektől — a legközelebbi országgyűlésig el nem térend.

A márczius 2-ki közgyűlésben felolvasatott az országgyűlést egybehívó intézmény, és felirat határozatott, annak a 48-ki törvények szerint, Budáról Pestre leendő áttétele végett. Kifejeztették a feliratban egyszersmind az is, hogy bár a megye jól ismeri a leiratban idézett 1790 évi 3-ik törvényczikket, de változhatlan szent

ragaszkodással, szíve mélyébe van oltva az 1790. 10. t. czikke is, mely ez imádott hon isteni szabadságait s függetlenségét az idők végeig biztosítja. — Ezen határozat folytán az országgyűlési képviselőválasztások körüli munkálatok a 48 ki törvények szerint rendeltettek megkezdetni. Különösen kitűnt a tárgyalás alkalmával gr. Károlyi Sándor hazafias beszéde. Igen lehangolta a közgyűlést azon körülmény, hogy a helytartósághoz terjesztett megyei költségvetés még sem érkezett vissza s ezért a megye, különösen 1721-ik évi törvényeink — ily körülmények közt — jegerejü pontjaira támaszkodva, egyhangulag elhatározá, hogy a szükséglett összeget előlegezésképen a megyei lakosságra — helyes arányban — fogja kivetni. — Fiume ostromállapota ügyében felirat intéztetett a legfelsőbb helyre. — Klauzál Gábor és Lónya y Menyhért megválasztott tiszteletbeli bizottmányi tagoknak a megyéhez intézett üdvözlő soraik lelkesedéssel fogadtattak. — Közindignatiót szült Debreczen városa által a megyéhez német nyelven megküldött husárszabás, ezen aláírással: Vidi Szőlősy.

Országgyűlési képviselőkül márczius 19-dikén megválasztattak:

I. A szegvári kerületben: Bogyó Sándor.

II. A horgostápei-ban: közfelkiáltással gr. Károlyi Sándor.

Az utóbbi helyen tettlegességre került a sor, azon néhányak részéről kik Magyar Imre mellett kezdtek izgatni, pénzt és bort használnván eszközül, de hiába, mert a választás folyama alatt senki se találkozott a ki Magyar Imrét ajánlotta volna. A választás előtti estén egy szegény választó családapa a Magyar-párt korcsmájába vetődött s meggyilkoltatott. — Hátramaradottjait a gróf azonnal 200 frttal segélyezé.

Aradmegye.

(Főispán: Bohus János.)

Az első bizottmányi gyűlést 1860. decz. 11-kén tartá főispáni elnöklet alatt, az 1848-ki bizottmányi tagok közül többen haltak meg, „erköcsi halott“ azonban egy sem volt.

A főispán megható szavakkal üdvözlé a bizottmányt s nyilváni-

totta, mikép ő minden tettének alapjául az 1848-ki törvényeket tekintti, mindenben a többség határozatához fog ragaszkodni, és semmi olyast nem teend, a mi ezzel ellenkeznék. Felolvastatván a főispáni kinevezésről szóló okmány, határozatilag kimondatott, hogy: „halottuk.“ Ezután ő mlga felkérte a régi (1848-ki) hivatalnokokat hogy foglalják el helyeiket s a bizottmány nyilatkoztassa ki magát alakultnak. — F a s c h ó József kijelenté, mikép ő most mint a 48-ki bizottmány tagja nem működhetik, mert kérdés nem vesztette-e el e 11 év alatt a bizodalmat, azért uj választást indítványoz, V e r e s Antal és S z ö k e Károly 1848-ki alispánok akként nyilatkoztak, mikép igaz ugyan, hogy ők 48-ban alispánok voltak, de képviselőkké történt megválasztatásuk után hivatalukról lemondának, s azokat most ideiglenesen sem fogadhatják el, pártolták F a s c h ó t. A hallgatóság közl S z o d o r a i Sándor kívánván szólni, a főispán által figyelmeztetett, hogy mivel nem bizottmányi tag, nem szólhat, mig O r m o s Sándor erélyes közbevetésére szóhoz jutott, s azt indítványozá: mikép a bizottmány a szólásszabadságot azokra is terjeszsze ki, a kik nem tagjai, hogy így a megye rendezésébe mindenki befolyhasson, — indítványa azonban az 1848-ki törvények értelmében elvettetett. A m b r u s József semmi változtatást sem akart tenni az 1848-ki bizottmányon. Bárá S i m o n y i uj bizottmány-választás mellett szólalt fel, mit csak ugy lehet eszközölni, hogy a községek a legközelebbi közgyűlésre képviselőket küldjenek, tekintettel a különböző nemzetiségekre.

Határoztatott: mivel az 1848-ki XVI. t. cz. szerint a megyei bizottságnak a megye közbizalma kifolyásának kell lennie, mivel a lefolyt 11 év után kérdés tárgya lehet, birja-e még a 48-ki bizottság 1860-ban a megye bizodalmát, s az idő folytán hiányossá lett bizottság képviselheti-e az egész megyét: közgyűlés tartassék, mely a bizottság ujjaalakítását eszközölné. E gyűlés határnapjául deczember 21-ke tüzetett ki. Továbbá miután a főispán 48-ban a főispáni esküt letévé, eskü letételének szüksége nem forog fenn.

A közgyűlésre meghívó főispáni levelek, tekintettel a különböző ajku népeiségre, magyar és oláh nyelven küldettek szét.

O r m o s Sándor kérdést tön a megye pecsétje s levéltára iránt, és azon felvilágosítást nyerte a főispántól, hogy a pecsét agyonreszelve tétetett a muzeumba, a levéltár pedig minélelebb át fog vétetni. — Ezen ülésre, főjegyzőül N a g y S á n d o r 1848-ki főjegyző helyettesített.

D e c z. 28-kán (tehát nem 21-kén a mint egyelőre kitűzve volt) tartatott meg szabad ég alatt a bizottmány-választó, illetőleg kiegészítő

szító közgyűlés. A mintegy 550 tagból álló választmány tagjai felkiáltás útján választattak meg, közöttök több nem megyebeli, és menekült jeles hazafi is van.

1861. január 10-kén nyitott meg a tisztújító gyűlés, mely előtt azonban b. Simonyi Lajos indítványára határozatba ment: 1. Az 1848-ki törvények egészen helyreállítandók. 2. Semmi oly adó és katonasállítás, melyet a megye meg nem szavazott. 3. Semmi bármi néven nevezendő hatóság a megyein kívül. 4. Az országgyűlés mielőbb összehívandó. 5. Magyarország integritásának helyreállítása. — E határozatot a megye minden megyével közlendi. — A főnebbi pontokat Ambros, V. Ferdinand koronázott s még eddig az ország tudtával és törvényesen le nem mondott apostoli királyhoz indítványozó felkületni, miután a megye az 1848-ki törvényeket egész terjedelmükben elfogadván, az ezen törvények folytán többé törvényesen el nem ismerhető kancellárral nem közlekedhetik, s ennél fogva a felterjesztést hozzá nem intézheti. — Ezen indítvány mint országgyűlési határozat tárgya nem fogadtatott el. Véghez menvén a tisztújítás s a tisztikar megeskettetvén, a hivatalos iratoknak a cs. k. hivatalnokoktól leendő átvételére választmány küldetett ki.

A január 15-ki ülésben bemutatta a tisztviselők fizetésének meghatározása végett, Török Gábor elnökle alatt kiküldött bizottság javaslatát, mely egész terjedelmében elfogadtatott. Azon kérdésre nézve, honnan és mi módon szerezzék be a megye a szükséges pénzt, egyhangulag határozatott: hogy a tisztviselők egyelőre a községi pénztárakban lévő s a megszünt kormány számára beszedett adóból lesznek fizetendőek, oly megjegyzéssel, mikép ezen összegek az ezeket befizetett adózóknak, az 1848-ki törvényekhez képest kivetendő adóilletőségökbe be fognak számíttatni. Ehhez képest utasítottak a járási szolgabírák hogy járásaikban az adópénztárakat, az illető pénztárnok jelenlétében pontos leltározás mellett rögtön átvegyék s az átvett összegeket jelentés mellett beküldjék. — A községi előjárásának a közbizodalom általi választása vagy a régiek megerősítése iránt a szolgabírák utasítottak, meghagyatván nekik, hogy a községi jegyzőket, ha alapos panasz nincs ellenök, eddigi helyzetökben hagyják meg. — A megye határában fekvő s elidegeníthetlen tulajdonait képező épületek, telkek stb. átvételére s kimerítő jelentéstételre bizottság neveztetett ki. A szolgabíráknak meghagyatott hogy a császári hatóságok semminemű intézkedéseit vagy határozatait ne foganatosítsák. — A főispán felkérte, hogy a cs. k. megyetörvényszékkel az

ez által kezelt ügyekre nézve mindazt foganasítsa, a mit e célra nézve jónak és szükségesnek lát.

A január 31-ki ülésben a január 16-ki leiratra a II. r. LVIII. lapon olvasható felirat szerkesztetett. A képviselőválasztásokra nézve irányadókul az 1848-ki törvények ismertettek el. A központi választmánynak, mely az esküt az 1848-ki V. t. cikk 11. szakasza szerint tette le, megengedettett, hogy magát — tekintve a helyzet kényszerűségét — ha kell, a megye által el nem ismert helytartótanáccsal tegye érintkezésbe.

A márczius 5-ki ülésben az országgyűlésre meghívó királyi levél ellen jegyzőkönyvi óvás tétetett. — A választandó képviselőknek meghagyta a megye, hogy Pestre menjenek s ne Budára, végre Pest városát felkéri, gondoskodjék országgyűlésre való helyről s a követek elszállásolásáról, biztosítván egyszersmind a várost a szükséges pénz iránt, mivel e tekintetben Pest városának valamennyi törvényhatóság erkölcsi és anyagi támogatással tartozik. A követválasztás által megürült hivatalok betöltetvén, 2-ik alispán lett ifj. Biró Imre, főszolgabíró Kövér József és Ormos Sándor, szbíró Kövi Endre és Dániel Béla, esküttek Kövér Antal és Fischer.

Márczius 26-kán a követválasztások e következő eredménnyel mentek véghez:

I. A világo si kerületben megválasztatott Pópa György.

II. A radnai-ban: Csernovics Péter.

III. A pécskai-ban: Szőke Károly.

IV. A kisjenői-ben: báró Simonyi Lajos közfelkiáltással.

V. A szentannai-ban: Mülek Ferencz szótöbbséggel.

VI. A butyini-ban: Popovics Zsigmond.

Az I. sz. alatti választás ellen kérvény nyújtatott be, de a képviselőház Pópa Györgyöt május 3-ki ülésében igazolta.

Biharmegye.

(Főispán: gróf Haller Sándor.)

1860-ik év december 4-kén tartotta főispáni elnöklet alatt első értekezletét, melynek közkívánata volt: „hogy a törvényes s al-

kozmányos állást a királyi szentesítéssel megerősített 1848-ki törvényekben találja a megye s működése fonalát ott fogja fel a hol akkor megszakt. Erdélyi Vazul görög e. püspök ur ő nmlga a jelen voltak közörmére előadá, hogy ő román születésü ugyan, de Magyarország polgára, érzelmeire nézve magyar, s a közöshon virágzása legfőbb óhajtása lévén, a hazafiságban és hazaszeretben senki nek sem enged: elmondá hogy a románok 900 év óta örömben és búban közösen osztottak a magyarral, s maga, és a román nép részéről biztosítja a nemzetet, hogy az újabb kifejlett nemzeti egyetértés, melynek féltékeny közös megőrzése vezet jólétre és szabadságra, megháboríttatni nem fog, nem különösen Biharmegyében, hol a két faj közt a testvéri jó viszony korábban sem zavartatott meg. Püspök ur ő nmlga örömmel üdvözlé a magyar ősi alkotmányt s a 48-ki törvények visszaállítását, teljes bizalommal a magyar nemzet iránt, hogy a románok méltányos kívánatait nem fogja megtagadni. — Szóba hozatott ezen értekezleten, hogy a 48-ki bizottmány mondjon le, de a tárgy mint közgyűlés elé tartozó ide utasított. — A főispán az értekezlet után többi közt megszemlélte a megyei börtönöket, melyekben egy rabot talált, a ki már 4, mondd négy év óta van vizsgálati fogságban. Szürnyű, de nem egyedüli eset a Bachrendszer uralma időszakából.

Decz. 12-kén tartatott a közgyűlés, a „S a s“ vendéglő terében, minthogy a megyeház helyiségei még rendbe nem hozhattak. — A főispán, megnyitó beszéde után, melyben kegyelettel emlékezett meg elődéről, a Hamburgban elhalt Beöthy Ödönről, és a törvényekhez hű ragaszkodást igérvén, kinevezte az ideiglenes tisztviselőket, jegyzőt, szbirót, esküttet, s tisztiügyészt. — Ezután Tiszta Kálmán indítványára a megyei bizottmány választatott meg, illetőleg egészített ki, mert a 48 ki tagok többnyire mind meghagyattak. — A gyűlés folyama alatt egy görög nem egyesült esperes románul tolmácsoló nyelvrokonainak a történeteket, kijelentvén: hogy a nagylelkű magyarnemzet se a robotot se a dézsmát nem akarja visszaállítani s így azok a kik ezt híresztelik, bujtogatók.

E napra nagyobb számú katonaság vonatott össze Nagyváradon, melynek hogy semmi alkalom ne szolgáltatassék az összeütközésre s beavatkozásra, a rendet fentartani, a főispán által, az összes értelmiség felkérlett.

Adecz. 19-ki bizottmányi közgyűlésben, miután a főispáni ki nevezés felolvasása nem tartatott szükségesnek, s a főispán az 1848-ki esküt tette le, Lukács György indítványára következő pontokat

magában foglaló felírás intéztetett a kanczellárhoz. 1. Kijelenti a megye, mikép a 11 év alatti kormány-intézkedések mint törvénytelenek, érvénytelenek és semmisesek is. 2. Kötelező erejűnek tart minden szentesített köz- és magánjogi magyar törvényt, különösen pedig az 1848-ki, mindaddig, míg az országgyűlés másképp nem intézkedik. 3. Kinyilatkoztatja, mikép a magyar törvényhozáson kívül semmiféle hatalmat sem ismer arra jogosítottnak, hogy az az ország sorsa fölött érvényesen intézkedhessék. 4. Megvárja a megye az országgyűlésnek Pestre leendő mielőbbi összehívását, annyivalinkább, mert mint alkotmányos municipium el van határozva, önállóságát mindazon hatóságok irányában, melyek nem törvényesek, megőrizni. — Tiszta Kálmán indítványára még azzal todatott meg a határozat, miszerint Bihar megye négy heti határidőt tűz ki, mely idő után jogszerű önkormányzatát mind a közigazgatási, mind a törvénykezési téren tetteleg helyreállítandja. — Ez megtörténvén, a tisztujítás vétetett eszközésbe, az új tisztikar az esküt letette s másnap mind a három szertartásu egyházban „Te Deum“-ot tartott, melyen roppant számú megyei s városi közönség volt jelen.

A következő napok üléseiben szóba jött: honnan szereztessék meg a költségek fedezésére szükséges pénz? és miután a megye a pénzügyi hatóságoktól főispáni utalványozás mellett egy garast se akar fölvenni, mert ez elveivel ellenkeznék, a lakosok rendeltettek felszólíttatni az előlegezésre, mely annak idejében adójukba betudandó leendő. Ez alkalommal Tiszta Kálmán, saját és testvérei nevében 1000 frtot ajánlott e célra, mit dr. Gross izraelita s mások részéről rögtön több ajánlat is követett. — A tisztviselők utasítottak, hogy hivatalos eljárásaikban használjanak ugyan előfogatot, hanem ezt készpénzzel fizessék s ne nyugtatványozzák, költségjegyzékeiket mindig bemutatóván a megyének. — Meghagyatott még a szolgabiráknak, hogy a községek rendezését az 1848-diki törvények szerint hajtsák végre, a fenálló cs. k. hatóságok határozatait pedig sem ők sem más megyei tisztviselők ne foganosítsák. — A bizottmányi ülések határnapjául minden hónap első és harmadik szerdája tűzetett ki.

Az 1861. január 16-ki ülésben az előfogatok iránt decemberben hozott határozat akként változtattatott meg, hogy a községek nyugta mellett tartoznak előfogatokat adni, melyek mértföldenkint 1 ft. 20 krral az adóba fognak betudatni. — A megye összes évi kiadása 243,186 ftban állapított meg, mely összegből a tisztikar fizetése 116,088 ft. 56 krt igényel. A tisztviselők fizetése következőleg határozatott meg. Főispán: 3000 ft. 1-ső alispán 1500 2-ik és 3-ik alispán

1200 ft. Főjegyző 1200 ft. Aljegyzők 700 ft. Főszolgabírák 1000 ft. Alsószolgabírák 700 ft. Esküttek 500 ft. Várnagy 600 ft. Irnokok: 300 ft. — A főispán jelenté: mikép a megyében körutat tevén, mindenütt igen jó hangulattal találkozott. Értesíté a közgyűlést bizonyos Lesztroczy csendőr elfogatásáról is, a ki Kötegyán helységben, az alkotmány ellen izgatott, — hogy Mihályfalva ellen egy egyszerű finantz jelentésére katonai executio rendeltetett az adó behajtására, végre mikép a Diószegen állomásozó csendőrség felhívá a városi előljáróságot, hogy az ujonczok kiállítására segédkezet nyujtson, ellenkező esetben katonai erő fog alkalmaztatni. Ezek iránt felírás határoztatott intéztetni a tárnokhoz, melyben a megyei jogsérelmek (zsandárok, finantzok, ujonczozás stb.) orvoslása kéretik, a diószegi esetre nézve pedig az indítványozott activ resistencia ellenében az mondatott ki végzésül, hogy a községek semmiféle katonai rendeletet ne fogadjanak el, és semmiféle illetén felhívásra ne nyujtsanak segédkezet, ha azonban erőszak használnának, annak ne szegüljenek ellen; továbbá hogy a csendőrség könyvecskéit a községüköni keresztülvonulás alkalmával ne láttamozzák.

Ugyanezen ülésszakban utasítottak a tisztviselők, hogy hivatalos jelentéseiket ezentul ne a főispánnak czimezzék, mint eddig, hanem a megyének. — Minden járásban 24 persekutor felállítása határoztatott el, minélfogva a megye költségei 24000 fttal szaporodnak. — Végzésül mondatott ki a polgári s fenyítő törvényszékek felállítása s a törvénykezésnek február 1-jén leendő megkezdése, minek folytán a törvénykezési iratok átvételére küldöttség neveztetett ki, s az országbiró a törvénykezés alkotmányos szervezésére fölkeretett. Nagy József, Ambrus ügyvédek, Hoványi jogtanár igen higgadtan figyelmezteté a gyűlést, hogy a magánjogi ügy független a közjogitól, hogy ha e kérdésben határozat praecipitáltatik, ennek beláthatlan káros következménye leendő stb. de indítványuk nem talált viszhangra. Egyik főszolgabírónak abbeli kérdésére, mit tegyen a hozzá bizonyos helyről beadott adópénzzel? ez, az illető egyeseknek visszaadatni rendeltetett. — Dobozy Menyhért főszolgabíró kérdést intézett az iránt vajjon ha a tisztviselő saját fogatán utazik hivatalos ügyben, követelhet-e előfogati díjt? végzés: nem! Tisza Kálmán a méltányosság elvénél fogva ellenkező nézetben volt, de leszavaztatott. — Az országgyűlés közel kilátásban lévén, a központi bizottmány megalakítatott, utasítatván, hogy miután belügyminiszterium nincs, b. Vay Miklós kancellárral tegye magát érintkezésbe.

Ezen ülészakban egy nem bizottmányi tag kért szót, de a szó-lásszabadság megtagadtatott tőle.

A febr. 4-ki s a következő napokon tartott gyűlésben felolvas-tatott az ismeretes január 16-ki leirat, melyre Tisz a Kálmán indítvá-nyára a II rész XXXII. lapján olvasható felirat szerkesztetett, ámbár egy szónok a leiratot csak tudomásul venni javallá, két kanonok pe-dig a kormányon ülő férfiak nehéz helyzetét tolmácsolván, irántuk a legnagyobb kiméletet ajánlotta. — Felolvasatván a helytartótanács-nak az országgyűlést összehívó levele, kijelenté a megye, miszerint a követválasztásokat az 1848-ki törvények alapján hajtandja végre, a ltanács-hoz pedig felir: hogy miután az országgyűlésre a 48-ki törvé-nyek nyomán a Horvát- s Tótországok, katonai végvidék s Erdély szük-séges meghívása elmulasztatott, és így a ki nem egészített ország-gyűlés érvényes törvényeket nem is hozhat, azoknak meghívását, s az országgyűlésnek a törvény rendeletéhez képest Pesten leendő tartását eszközölje. Az országbíró értesíté a megyét a törvénykezési ügyekben elnöklete alatt folyó tanácskozmányokról s utasítá hogy ennek eredményét várja be; — voltak kik a törvénykezés kérdésében hozott megyei határozatokat felfüggesztetni kívánták, a többség azon-ban a „maradjunk“ mellett szavazott. — Gr. Telek y Lászlóhoz üd-vözlő irat intéztetett.

A február 20-ki ülésben felolvastatá a főispán azon praesidi-ális levelet, melyben b. V a y Miklós az adóbefizetést mindenekelőtt magának a főispánnak teszi polgári kötelességévé. Végzés: A megye ragaszkodik előbbi határozatához. — Egy helytartótanácsi intézmény-ben a megye minden eddigi végzései, a katoná-ujoncok és szabadsá-gosok be nem állítása s más felsőbb rendeletek mellőzése végett kár-hoztatás alá vétetvén, s a további resistentia esetében katonai törvény-hatóság alkalmazásával is fenyegettvén, meghagyatott, hogy a tiszt-viselők minden felsőbb rendelet pontos teljesítésére utasítottassanak. Végzés: A megye programjához hiven ragaszkodik, s az intézményt tu-domásul veszi. — Egy másik helytartósági rendeletben a tisztviselők lakjegyzékének fölterjesztése kívántatik; G y a l o k a y indítványára határozatba ment: a megyei tisztikar bármi néven nevezendő utasítást csupán a megyei hatóságtól nyerhetvén, a lakhelyek felterjesztése nem szükséges. — Csupán katonai hatóságoktól fogadtatnak el német levelezések. — V a r a s d-megye levelére, B i h a r i s testvéri rokonér-zelmét tolmácsolja válaszában. Egy helytartótanácsi praesidialis meg-hagyja a megyének, hogy költségvetését terjeszse fel; F r á t e r József megjegyevén, mikép nagy különbség van a régi karok és ren-

dek-féle megye, és az összes nép képviselőiből szervezett mostani municipium között, mert míg akkor a helytartótanácsnak ellenőrködési joga volt, ez most megszűnik, indítványozta, miszerint a költségvetés csakis tudomás, nem pedig megbirálás végett terjesztessék fel. Indítványa elfogadtatott. — Fiume ostromállapotának megszüntetése iránt felirat szerkesztetett. — Ugocsa levele a követutasítások iránt, ugy több megyék levelei is egyszerű tudomásul vétettek; eszerint Bihar se látta a követutasítások szükségét fennforogni.

A márcz. 20-ki ülésben néhány szónok az „utasítások“ helyébe némi „irányadást“ indítványozott a képviselők számára szerkesztetni, de felszólalásuk nem nyert többséget. — Felolvastatott a helytartótanács intézvénye, melyben inti a megyét, hogy a cs. k. adópénztaraktól semmi árvapénzeket ne vegyen ki; Tisza Kálmán indítványára határozatott, mikép a megye nem csak tudomásul veszi a leiratot, de ki is jelenti a helytartótanácsnak, hogy intézkedései folytán az árvák letett pénzeit a cs. k. adópénztár hivatalnokai elsikkasztották. (A nagyvárad adópénztárból 60,000 ft. letétpénz lopatott el február hóban; a gyanu a cs. k. hivatalnokokat terheli, mivégett köztük Hankovics György vizsgáló főszolgabíró többeket elfogott.) Csengery Imre helyére a ki képviselővé történt megválasztása után lemondott, de lemondása el nem fogadtatott, a bizottmány Gyálókay Lajos aljegyzőt rendelé. — A hus-árszabás kérdése megvitatás s indítványozás végett az e végre kiküldött választmányhoz utasított.

Másnap Nógrád levele a február 26-ki csodaalkotmány ellen, és Zala levele Asbóth iránt pártoltatott. A helytartótanács intézvénye, hogy a megye a saját maga által kivetett házi adótól álljon el, s költségeire fölülről kérjen utalványokat, félretétetett. — A hus-árszabás kérdésében a bizottmány jelentést tevén, határozva lett, hogy a jusmacelli-hez körömszakadtáig ragaszkodni kell, másnap azonban mint a M. O. levelezője megjegyzi a jusmacelli pontja a jegyzőkönyvből kimaradt, nem maradt több benne, mint a hus-árszabási jog, s a valóságos husárszabás.

Az országgyűlési képviselőválasztások eredménye:

I. A nagyszalontai kerületben megválasztott: Lovassy Ferencz közakarattal.

II. Az ugrai-ban: Tisza Lajos szintén.

III. A tenkei-ben: Ambrus József hasonlókép.

IV. A székelyhídi-ban: miután Dobozy István visszalépett, Komáromi György közfelkiáltással.

V. A hosszupályi-ban: Csengery Imre egy akarattal.

VI. A bárándi-ban: Kelemen Albert felkiáltással.

VII. A csékei-ben Vertán Endre szótöbbséggel.

VIII. A bihari-ban: — miután a megválasztott Csánády Sándor más kerületben fogadta el a képviselőséget, — Csengery Antal.

IX. Az élesdi-ben: Bika Simon.

X. A margitai-ban: Miskolczy Károly 556 szóval, Klobusiczky Ágost 188, és Dobozy István 146 szavazata ellenében.

E választás ellen kérvény nyújtván be, a képviselőház, april 25-ki ülésében a vizsgálat végrehajtására Domahidy Ferenczet küldte ki.

XI. A belényesi-ben: Papp János, görög esperes 881 szavazattal Pál Péter ügyvéd 352 szavazata ellenében.

E választás ellen is adatott be kérvény, de a képviselőház Papp Jánost, april 23-ki ülésében igazolta.

XII. A bujfalusi-ban: Csánády Sándor közfelkiáltással.

Békésmegye.

(Főispán: báró Wenkheim Béla.)

1860. november 29-kén tartá első értekezletét főispáni elnöklet alatt, a megye házában, melynek nagy terme épen úgy volt elrendezve mint régen, a főispánok padlásra került arczképei a falakon tündöklöttek mint régen, a megye drága zászlója, — gróf Károlyi Györgyné saját kézmunkája ott állott a főispán balja felől, hol régen, az 1848-ki tisztviselek életben lévő része helyet foglalt a zöldasztalnál mint régen. A nyilatkozatok csupán a közönség egyeteme öszhangzó véleményének, a törvényes és történelmi jogokhoz való hű ragaszkodásnak voltak tolmácsolásai, s értelmők oda ment ki: hogy e megye a szentesített törvényektől, azaz a törvényesség egyedül helyes és igaz utjáról eltérni teljességgel nem akarván, az önkormányzat kezébe vétele végett önmagát szervezendő, jogosan csak az ország királyi megerősítéssel alkotott törvényei alapján indulhat meg. Annál fogva a megyei bizottmányt s tisztikart a 48-ki törvények szerint le-

het s kell minélelőbb alakítani, illetőleg kiegészíteni, önként értetvén, hogy midőn a megye magát ekkép szervezi, eredeti hatáskörét csorbitatlanul, ősi autonómiáját illetetlenül megtartja s úgy a törvénykezés, mint közigazgatás, az adó és telekkönyvek kezelését, s a közbátorsági mint rendőri ügyeket kezeihez és birtokába veszi, még pedig megalakulás után mindjárt. — A tanácskozmányt Terényi Lajos alispán ékes beszéde fejezé be, melyben a megyének tizenkét év alatt elhalt jeleseiről emlékezett meg.

Deczember 10-kén a reformatusok templomában tartott közgyűlésben az ünnepélyesen fogadott főispán elfoglalta székét, melyben ősi szokás szerint háromszor fölemeltetett, s 12 év előtt letett főispáni esküjét ismételvén, megválasztatott a mintegy 400 tagból álló s több más megyebeli jeles hazafiakat is magában foglaló bizottmány, másnap pedig közfelkiáltással a tisztikar. Ez alkalommal a megye 48-ki főjegyzője Szakál Lajos bizatott meg a tollvitellel.

Deczember 12-kén Trefort Ágoston első alispán indítványára felírás intéztetett a legfelsőbb helyre, kifejtetvén benne: 1. Hogy a megye minden országgyűlésileg hozott törvényhez szigorun ragaszkodik, mert azokat országgyűlésen kívül megváltoztatni senkinek sincs joga. 2. Hogy a törvénykezés, ha a megye ebbeli joga fölülről hat hét alatt el nem ismertetik, szintén át fog vétetni. 3. Az országgyűlés mielőbbi összehívataása követeltetik. 4. Az országgyűlés csak az 1848-ki törvények szerint hívathatik össze. 5. Magyarországot egyedül Magyarországon lehet kormányozni, nem pedig az ország határain kívül, idegen befolyások által. 6. A magyarországi nemzetiségek méltányos igényei kielégítendők, a mennyiben ez az ország integritásának csonkítása nélkül eszközölhető. 7. Mindazon országoknak, melyekkel hazánk a pragmatica sanctio következtében a fejedelem személye által össze van kötve, szabadelvű alkotmány adassék.

Ugyanezen ülészak nevezetesebb határozatai: 1. A megyei s volt szolgabírói hivatalok átvételére, — 2. az árvaügyek mikénti átvétele iránt, — 3. a megyei kormányzat költségei kivetését illetőleg, — 4. a vizek szabályozása, — 5. a közlekedés s előfogatozás tárgyában küldöttségek neveztetek ki, — 6. a községek rendezésére a szolgabírák utasítottak, a városoknak jogukban hagyatván magukat az 1848-ki törvények szerint rendezhetni, — 7. a csendbiztosságok szerveztettek, — 8. a megye hat járásra osztatott fel, — 9. a községjegyzők a méltatlan megtámadások ellen megyei végzés által előre biztosítottak.

A deczember 29-ki gyűlés nevezetesebb határozatai: 1-ször a

fizetések következőleg állapították meg, főispán: 2000 ft. 1-ső alispán 1500 ft. 2-ik 1200 ft. főjegyző 1000 ft. főügyész 800 ft. főpénztárnok 800 ft., szolgabírák 1000 ft., — miben már az átalány is foglaltatik. Ezen tisztviselőknök szabadlakásuk és hajdujok is van. Számvéevők 700 ft., 1-ső aljegyző 700, 2-ik 600, alügyész 600 alpénztárnok 600 és hajdu, esküttek 800 az átalánynyal együtt, levéltárnok 600, kiadó 400, négy irnok 300, két irnok 250, osendbiztosok 740 a lótartás be van tudva, utibiztos 500 és hajdu, főorvos 800, főmérnök 800 és hajdu, seborvosok 350, Várnagy 400, két törvényszéki bíró 800, állatorvos 250. — A költségvetésben következő tételek is előfordulnak: nyugdíjak 2000 ft., íróeszközök 800, rabtartás 6000, középületek javítása 1000, megyei hidakra 4000, tüzi-fára a megyeházhoz 720, utazási költségekre 1600, telekkönyv vezetésére 3000, különfélekre 2000, ideszámítván a cselédek felruházását s fizetéseit is, az összes kiadás 86,780 ft. — 2-szor A legsürgetősebb költségek fedezése tekintetéből a főispán kéretett fel, hogy bizonyos összegről gondoskodjék. — 3-szor A megyeház s azon tisztí lakokra nézve, melyekben cs. k. hivatalnokok vannak, főispán ur kéretett meg, hogy ezek eltávozását mielőbb foganatosítsa. 4. 1A cs. k. szolgabírói hivataloktól átvett iratok az illető megyei szolgabíráknak adattak ki. 5. A leltározott butorok a megye székhelyén, az irodához tartozók kivételével — a főpénztárnok, egyes szolgabírói helyiségekben pedig az illető szolgabírák által rendeltettek elárvereztetni s a begyűlt összeg a házi pénztárba betéttetni. — 6. A vándor-, cseléd- s házaló könyvek ujra átnézetek s kiigazítottak, — a régi marhas levelek helyett ujak nyomattak. — 7. A volt szolgabírói pecsétek bereszelve a levéltárba tétettek. — 8. A megyei alispáni pecsét a nemzeti muzeum által megküldetett, mások pedig, melyek be voltak reszelve, ugyanoda visszaküldettek. — 9. Az egyes szolgabírói hivataloktól a készpénzek a megyei pénztárba tétettek. — A letéti pénzek részint az illetőknek szolgáltatattak ki, részint — a nagyobb összegek — szintén a megyei pénztárba adattak. — 11. A szbírák utasítottak, hogy az átvett iratokból 12 ftig terjedő követeléscket elintézés végett a községeknek adják át, azokat a melyek őket mint szolgabírákat illetik, rövid uton végezzék el, a fontosabbakra nézve pedig várják be az országbíró intézkedését. — 12. A gyomai, kétegyházi, mezőberényi, szarvasi eladott megyei épületekre nézve a visszaszerzés iránti intézkedésre a főispán kéretett meg. — 13. Mindennemű állampapírok, az illető szolgabírák által, a beváltás eszközölhetése tekintetéből a január 22-ki gyűlésre bemutatni rendeltettek. — 14. az országgyűlési követválasztások intézésére a központi bizott-

mány kineveztetett — 15. A községi bírák fizetése 40 ftról 100, nagyobb községekben kivételképen 150 ftra emeltetett. — 16. A közgyám, községenként a kamat hatodából fizettetik. — 17. Az eddigi ár-
bizottmányok, könyveiket december 31-kén bezárni tartoznak, az új bevételeket, az egyes közgyámok fogván átvenni. A régi számadások 1861. évi május 1-jére lesznek elkészítendőek. — 18. Addig is míg a nagyobb városok rendeznek magukat, a szolgabírák által előljáróik megválasztatására utasítottak.

Az 1861-iki január 22—25-ki gyűlésben a január 16-ki leiratra jegyzőkönyvi óvás tétetett. (Lásd a II.-ik r. CLXXI. lap.) A másodalispán emlékezetbe hozta: miszerint a nagybirtokosság, mely néhol a községi adót illetőleg a községi előljárókkal kiegyezkedett, a fizetésbentöbb helyen maig sem vesz részt; miután e részben most a kellő kulesot megtalálni nagyon bajos, utasítottak a szbírák hogy igyekezzenek e tárgyban az illető birtokosokkal a megye jóváhagyása alá terjesztendő egységet kötni. — A telek eldarabolását illetőleg kimondatván szabályul, miszerint a külső telkeknek egy negyed, illetőleg egy nyolczad sessióig eldarabolása, s a belsőségnek a külső telektől elválasztása, ott, hol a legelő-elkülönözés már megtörtént, nemkülönbén a zselléri illetményeknek holdankinti eladása megengedtetik: azon helyekre nézve, hol eddig az $\frac{1}{8}$ -ad részig való telekeldarabolás is divatozott, világosan megjegyeztetik: miszerint ily eseteknél az átírástért folyamodó fél, a járási szolgabíró által ezen gyakorlatról kiadandó bizonyítványt is felmutassa a telekkönyvi hatóságnál, mely ezen végzésről értesíttetni rendeltetett. A szerbvajdaság visszakebelezése, és több megyék átiratai örvendetes tudomásul vétettek. — Gr. Teleki László ügyében Pestmegye határozatát Békés is magáénak vallja. — A közmunkák tárgyában Terényi Lajos másodalispán elnöklete alatt bizottmány küldetett ki. — A vizek szabályozása ügyében báró Wenckheim László elnöklete alatti küldöttség jelentése s különösen Bódoky Károly főmérnök alapos előterjesztése elfogadtattak. Békésmegye összes adója eddig Gyoma kivételével 822,784 ft, 82 kr. volt, a megyei költségvetés pedig 86,000 ft, mely összeg azonban — miután mindig fordulnak elő hátrálékok, — 100,000 ftra emeltetett, és minden forint után 12% leendő kivetése által fog beszereztetni. A megyei főispánok arczképei kiegészítésül gr. Károlyi György ő nmlga arczképének megküldésére felkérletett. A megyei bizottmány tagjai, a közgyűlésekre jövet, az illető községektől se fuvart, se napidíjt nem követelhetnek.

A márczius 18-kán kezdett ülésszakban mindenekelőtt a kép

viselőkké megválasztott első s második alispánok helyei töltettek be, amarra felkiáltás utján Omaszta Zsigmond, emerre Urszinyi Andor választatván meg. — Ezután az országgyűlésre meghívó levélre, a jegyzőkönyvben óvás fejeztetett ki, kijelentvén a megye, mikép követei csak Pestre fognak elmenni és nem Budára. — A helytartótanács a megye költségvetését 47,200 ftra szállította le, azonban a megye előbbi határozatához szorosán ragaszkodik, a helytartótanács ide vonatkozó intézkedési jogát el nem ismeri és őt erről értesítette. — Félretétettek még a következő helytartótanácsi intévények, a) melyben a hátrálekban lévő bélyegilletékek beszedése, b) a tisztviselők lakhelyeinek, c) a polgári szolgálatba lépett nyugzsoldosok névjegyzékének felterjesztése elrendeltetik. — Az angol alattvalók összeírására nézve, mielőtt policziális eljáráshoz eszközül adná magát a megye, megkérdezett a helytartótanács, mívégből van ezen összeírásra szüksége? — Az országbíró levelére kijelentetett, mikép a megye, a törvények változtatására jogosított hatóságnak csak az országgyűlést ismeri el. — A hgprimás levelére választott: mikép a megye az alkotmányos jogok biztositékaiból semmit sem engedhet, egyébiránt köszönettel emlékezik meg ő eminentiájá sikeres közbejárásáról, melynek folytatására fölkéri. — Fiume és Asbóth ügyében jegyzőkönyvi óvás fejeztetett ki, egyébiránt megvárja a megye, mikép e tárgyban az országgyűlés is szót emelend. — A m. akademia által kért statistikai adatok összegyűjtésével és beküldésével a főjegyző bizatott meg. b. Wenkheim László a megyék hajdani municipális jogainak a felelős miniszteriummal összeférhetlenségét fejtegeté, egyuttal a községrendszer ellen is felszólalván, Terényi és Trefort az 1848-ki intézmények mellett szónokoltak.

A megye politikai programjaként következő pontok iktattattak jegyzőkönyvbe. 1. Az országgyűlés az 1848. IV. t. czikk alapján Pesten tartandó. 2. Az ország kormányának élére, az 1848. III. t. czikk alapján magyar független felelős ministerium állítandó. 3. Az országgyűlés kiegészítettnek csak az ország teljes integritását képező minden területek képviselőinek meghívása által tekintendő. 4. V. Ferdinand magyar király s utódainak lemondása országgyűlésileg tárgyalandó s becikkelyezendő. 5. A pénz- és hadügy a nemzetnek átadandó, az idegen katonaság az országból eltávolítandó, a magyar hadsereg behozandó s az 1848-ki alkotmányra fölesketendő. 6. Az 184⁶/₉-diki szabadságharcz következtében külföldre menekült hazánkfiak ellen haditörvényszékileg hozott ítéletek megsemmisítendő. 7. A koronázási

hitelével úgy állítandó ki, hogy beleiktattatván az 1848-diki közjogi s minden előbbi sarkalatos törvényeink, ez által tökéletesen biztosittassanak. 8. A mennyiben az 1848-ki törvények által a megyék helyhatósága s törvényhozási befolyása csonkult volna, ohaajtja a megye községe, hogy a miniszteri felelőség s az 1848-ki törvények alapjainak sérülme nélkül, a megyéknek úgy helyhatósági jogai fentartassanak, valamint befolyása a törvények alkotásába felelőztessék.

Képviselőkül megválasztattak :

I. Az orosz házi kerületben : T e r é n y i Lajos.

II. A gyomai-ban : T r e f o r t Ágoston.

Borsodmegye.

(Főispán: báró Vay Lajos.)

1860. november 23-kán a főispán elnöklete alatt az első tanácskozmányt, melynek tárgyai az 1848-ki bizottmány tagjainak ki-pótlása, az első megyei közgyűlés határidejének kitűzése, s azon lelkes intézkedés volt, miszerint minden igaz magyar hirdesse, hogy az urbér eltöröltetett, hogy az urbéresek földjeik birtokában megmaradnak s hogy a teherviselés közös leend, szóval: hogy az 1847 $\frac{1}{2}$ -ki törvények fognak kormányzási alapul szolgálni. Az első megyei közgyűlés határideje deczember harmadikára tüzetett ki. E tanácskozmány jelszava a közbocsánat és egyetértés lön, és elvül mondta ki: hogy a leendő tisztviselői kar tagjait a közbizodalom válaszsza meg, nem zárván ki senkit, ki hivatalra képes s ki a hazának szolgálni akar.

A deczember 3-ki közgyűlésben ősi szokás szerint mindenek előtt küldöttség neveztetett ki a főispán meghívására, mire ő méltósága csakhamar megjelenvén s 1848-ki esküjét megújítván kijelenté: hogy a jelen közgyűlést az 1848-ki törvények értelmében tartja, valamint azt is hogy főispáni székét a hon, a megye boldogítására mindaddig megtartandja, mig az alkotmányos törvények élvezete mellett megtarthatja, ellenkező esetben, a mely pillanatban a kormányzás alapjául királyilag rendelt törvényeknek bármelyikével ellenkező irányú rendeletet kapna, rögtön megszűnik Borsod főispánja lenni, de honához minden körülmények közt hű maradand. — Ezután a meg-

tartandó tisztujítás idejére, B a y Bertalan 1848-ki főszolgabíró, és akkori esküttje, törvényes bizonyosságul kineveztetvén, a megyei bizottmány alakíttatott.

D e c z 5-k é n tartatott meg a tisztujítás. Meglepő volt a hirlapolvasó közönségre, hogy ámbár az előleges értekezletek alkalmával P a l ó c z y Lászlót kiálták ki első alispánul, e hivatalra mégis B ü k k Zsigmond választatott meg.

Ezen ülészak következő napjain határozatba ment: a főispáni utasításokat tisztelettel s megvitatás nélkül félretenni, és a testvérmegyéket a teljes municipális jogkör átvételének szándékáról értesíteni.

Az 1861-ki j a n u á r i ülésfolyam alatt határozatba ment: 1. Nehogy az 1849-től 1860-ig eső szomorú idők csorbát ejtsenek a borsodmegyei jegyzőkönyvekben, a 11 év történetét írásba foglalni, mely munka véghezvitelére választmány küldetett ki. (E jegyzőkönyvet maga P a l ó c z y László készíté.) 2. Az ismeretes pesti pontok elfogadtattak. 3. A megye b. V a y Miklós ő nmlgát a nemzet érdekére nézve — felelőssé téve felkéri, hogy ő Felségénél legyen eszközlője annak, miszerint a magyar, ősi kiváltságait s törvényes alkotmányos jogait, ne apróbb részletekben, de ha lehet egészben kapja vissza, az országgyűlést, mint alkotmányunk és törvényeink, lelki testi nyugalomunk tényezőjét, minélelőbb összehíni a fejedelem legszebb kötelességei közé sorozván. 4. A törvényszékek, bírák, jegyzők megválasztására f. hó 28-ka tüzetett ki. 5. A törvénykezés átvételére zárt határidő jelöltetvén ki, a fenyítő és árvaszéki ügyek azonnal átvételtek, kivéve a s z e n t p é t e r i adóhivatalnál lévő árvapénzeket s irományokat, melyek védelmére az adóinspector katonai erőt kért s kapott.

A f e b r u á r 4-k é n tartott gyűlésben M i s k o l c z városa folyamodása folytán határozatba ment: 1. A város területén a miskolczi járási főszolgabíró mint szintén a középponti szolgabíró működése meg leend szüntetve. 2. A város elválasztandó főbírája a tüzetesebben meghatározott föltételekkel, tiszteletbeli főszolgabírói ezimet nyer. 3. A városi helyhatóság jogköre a város határában létező minden személyre és vagyponra kiterjed, a megye székházának kivételével. 4. A városi főbíró és tanács, a polgári perekben, 1848 előtti birói hatóságát az akkori eljárás szerint fogja gyakorolni, a fönnebbi pontban kitétt kiterjesztéssel. 5. A városi főbíró mint tiszteletbeli főszolgabíró fog eljárni az összes megyét illető közigazgatási, továbbá a bűnvádi ügyekben, melyekben a városi aljegyző mint tiszteletbeli eskütt fog vele működni. 6. A városi beligazgatás költségeit osztálykülönbség nélkül min-

denki viseli. 7. A beligazgatás minden ágaiban önadóztatási joga lesz a városnak, a megye előleges tudomásának s belenyugvásának fentartása mellett. 8. Statarius joga megyei előleges jóváhagyás mellett szintén megmarad. 9. A város bel- mint külrendőri hatóságának osztálykülönbség nélkül mindenki alá lesz vetve. 10. Ezen szabályok a jövő törvényhozásig érvényesek. Ugyanezen ülészakban a követválasztásokat intéző középponti bizottmány alakított, az 1848-ki törvények szerinti eljárásra utasítván, és M a j t h é n y i Dezső indítványára a megye nevezetesebb határozatai az akademiának megküldetni határozottak.

A január 16-ki leiratra szerkesztett felirat a II. r. XCIV. lapon olvasható.

A márczius 4-kén s következő napjain tartott közgyűlésben Ugo c s a-megye ismeretes körlevelének alapelvei elfogadtattak s kimondatott: hogy a megye, a megyei rendszert, vagyis a vármegyék autonómiáját, mint a magyar alkotmány s önkormányzás ősi institúcióját, és legerősebb biztosítékát, jövőre is kívánja fentartani, s abból mit sem hajlandó még a felelős ministerium részére is feláldozni. S minthogy a megyei autonómiának és önkormányzásnak életfeltételét, nélkülözhetlen kellékét képezi a megyéknek a törvényhozásbai közvetlen befolyása, vagyis a képviselőknek adatni szokott utasítása, egyúttal a megyék utasítási jogának fentartása s ezzel kapcsolatban, jövőre a kerületek általi választásoknak megszüntetése elhatározott. — Az utasítások mellett szónokolt K a z i n c z y Gábor is, B o r s o d-megye a következő alapelveket körvonalozá képviselői számára, nem ugyan mint utasítást csak mint becsületbeli köteleztetést: 1. Az ország önállása, mely különösen az 1790. 10. 12. 19. és 1827. 3-dik cikkben van körülírva, az utókornak teljes épségében, csonkítatlanul átadandó. A ki tehát annak feladására vetemednék, akár saját törvényhozásunk terén arra működve, akár hazánk törvényein s határain kívül, fölöttünk rendelkezni akaró testületnek felállításában, az árulás legsúlyosabb bűnével bélyegzettnek s törvényeink oltalmát eljátszottanak nyilvánítjuk. 2. Municipális önkormányzati rendszerünket az 1848. III. t. cikk 26. §-ának szavai szerint teljes épségben kívánjuk fentartatni. 3. A magyar ministeriumot szintén fentartani kívánjuk, öszhangzásba hozva azonban municipális rendszerünkkel mint alkotmányos létünk főalapjával. 4. Míg ezen sarkalatos jogaink kellőleg elismerve s az ország integritásának nélkülözhetlen kikötésén felül Erdélynek az 1848. VII. t. cikk szerinti uniójával együtt, koronázási hitlevél és eskü által biztosítva

nem leendnek, addig a koronázáshoz a *pragmatica sanctio* szerint alkotmányszerüleg nem járulhatunk. 5. Az utasítás kérdését illetőleg: megyénk közönsége csak ezen alakban teszi közzé ezuttal nyilatkozatát, megvárva, hogy az illető kerületek bizalma által követül megválasztandó fiai önként is megteendik, választási joggal felruházott fiai pedig meg is kívánandják tőlük — előleges férfini becsületszó mellett — abbéli nyílt vallomásukat, hogy e jelen nyilatkozatba foglalt alkotmányos elveink s kívánataink mellett hiven, rendületlenül megállandanak. — Borsodmegye Fiume ügyében felirt.

Képviselőkül megválasztattak:

I. A dédeli kerületben: Kazinczy Gábor, Losonczy Károly ellenében szótöbbséggel. Benőfy Soma visszalépett.

II. A keresztési-ben: Prónay József 1043 szóval Tóth Endre ellenében. Gr. Desewffy Ödön visszalépett.

III. Az edelényi-ben: Lónyay László.

IV. A szirma-bessenyői-ben: b. Vay Béla.

V. A csáthi-ban: Szathmáry Király Pál.

VI. A mezőkövesdi-ben: Moosáry Lajos.

Bereghmegye.

(Főispáni helyettes: gr. Sztrárai Viktor)

Hogy a megye hangulatát nem ismerő főispán tájékozhasssa magát, előleges tanácskozmány tartására hívá fel Eötvös Tamást, a megye 1848-ki főispáni helytartóját, mely 1860. december 8-kán gyűlvén össze, miután kimondá, hogy a szervezést csak az 1848-ki törvények alapján ohajtja, és vitatkozott a fölött, küldöttség által vagy irásban híja-e meg a főispáni helyettest, végre az utóbbi módban nyugodott meg. E levelet a tanácskozmányon jelenvoltak mind aláírták.

A főispáni helyettes elnöklete alatti tanácskozmány decz. 21-én tartatott, mely alkalommal ő maga előadá, hogy az 1848-ki törvényeket tartja a kiindulási pontnak. A közgyűlés határnapja dec. 27-re, a tisztujítás pedig a következő napokra tűzetett ki.

Decz. 27-kén a községeknek az 1848-ki 16. t. ozikk alapján választott képviselőiből, a nemesség s papságból álló közgyűlési közön-

ség, a főispáni helyettes vezérlete alatt mindenekelőtt a r. kath. aztán a görög egyesültek, végre a helvét vallásuak egyházában jelent meg, és csak ezután gyűlt össze a megyeház udvarán. Ő nmlga a mai gyűlés teendőit előterjesztvén Horváth István 1848-ki főjegyző által felolvastatá a kinevezési okiratot, és esküjét a törvénykönyvünkben lévő százados minta után letévén, meleg szavakkal fogadott hű ragaszkodást a törvényekhez. — Ezután a mintegy 560 tagból álló bizottmány választatott meg, melyben hazánk nem megyebeli jeles fiai közül is többen vannak.

Decz. 28. és 29-kén a tisztujítás tartatott meg, mely alkalommal a megyei hajdu jelentésére, hogy a pénztár ajtaja nyitva van, rögtön vizsgálat rendeltetvén, kitünt, miként abból tizenegyezer s néhány száz forint lopatott el. Miután az alapos gyanu a cs. k. hivatalnokokra esett, a pénztári tiszt és assistense rögtön befogattak.

Az 1861-ki január 21-kén s következő napjain tartott ülés nevezetesebb határozatai. 1. A megye volt főnöke, Fejérváry, 1849 vége felé 38,000 pft adót vetett ki a megyére s szedett be, melynek hová lett fordítása kinyomozhatlan; a cs. k. kormány ezen sarcznak megtérítésére a helytartótanács által fölkéretik. 2. Wufka József beregszászi volt cs. k. szolgabíró részint a kezénél lévő pénztárból részint más adópénzekből, hátrahagyott nyugtái szerint néhány 100 fto lopott el; e tárgy szintén följelentetett a helytartótanácsnak. 3. A helybeli os. k. törvényszék által értesítettvén a bizottmány, mikép a kancellária rendelete folytán, a nevezett törvényszék kereskedelmi (váltó) törvényhatósága, az ungvári os. k. törvényszékre ruháztatott, miután ezen intézkedés lényeges sérelmet foglal magában, megszüntetésére b. Vay Miklós ő nmlga felkéretett. 4. A Tiszaszabályozó társulatnak tudtul adatott, mikép a megye helyesli s elfogadja a töltések építésénél eddig követett rendszert, de a Tisza töltésén dolgozni kötelezett községeket a közmunka alól fölmenté. 5. Megválasztattak a képviselő-választók összeírásával foglalkozandó küldöttségek, valamint a központi bizottmány is.

A febr. 7-kén kezdett ülészakban. 1. A január 16-ki leiratra a II. r. CLXXVIII l. olvasható felirat szerkesztetett. 2. Felkéretett a főkancellár, juttatná ő Felsege tudomására, hogy törvényes országgyűlés csak egész Magyarországnak s kapcsolt részeinek, ugy a velünk törvényesen egyesített Erdélynek, egybehívásával, az 1848.,nem pedig octroyált törvények alapján alakulhat. 3. A helytartótanácsnak az adóhátrálék behajtását sürgető levelére kijelentetett, hogy a megye törvénytelen adókat be nem hajt. 4. Az országbírói körlevélre nézve

kimondatott, hogy a megye a törvénykezési rend megállapítását s módosítását az országgyűlésre hiszi tartozónak, ennél fogva az országbírói tanácskozmány ellen jegyzőkönyvileg óvást tesz. 5. A primás levelére: köszönet szavaztatik ő eminentiájának, buzgó közbejárásaért, s a január 16-ki leiratra szerkesztett felirat, melyben a megye érzelmei tolmácsoltnak, hozzá felküldetik.

A márcziusi ülészakban, a gömöri, honthi és ugoicsai levelek folytán, nem utasításképen, de a megye és képviselői közti erkölcsi kapocs szilárdítására következőkben körvonaloztattak a jövő országgyűlés főbb teendői, (ezen határozat az illető választókerületeknek is megküldetvén.) 1. Az ország integritásának helyreállítása. 2. Az országgyűlés V. Ferdinand lemondása előtt utódjának megkoronázásába nem ereszkedhetik. 3. A koronázási hitlevélbe az 1848-ki törvényeknek megtartása iktatandó. 4. A menekültek visszatérhessenek, vagyonuk visszaadassék. 5. A megyei hatóságnak a felelős ministeriummal, az 1847/8. XVI-ik t. cikk rendelte öszhangzásba hozása úgy eszközöltessék, hogy az alkotmánynak mindig biztos védbástyaúl szolgáló municipális rendszer közigazgatási hatóságát tárgyazó jogain csorbulás ne történjék, vagyis tisztviselőinek szabad választhatása, az általa választott tisztviselőknök egyedül tőle függése, és a végrehajtásnak saját területén egyedül általa törtéhető eszközése biztosittassék. A törvényhozásbani részvéte pedig úgy intéztessék el, hogy a megyei hatóság és a választandó képviselő közt, még a választási tény bevégezése után is, az erkölcsi kötelék végkép el ne enyészszék. 6. Az örökös tartományok részére alkotmány eszközöltessék. 7. Magyarország sarkalatos törvényeinek, külön önállóságának változtatására, módosítására, annál kevésbbé megsemmisítésére szavazni egy képviselő se jogosittassék s így a birodalmi közös tanácsba se ne válaszszon, se ne választathassék. 8. Mind a választásoknál, mind a municipális jogok élvezeténél, a születési alap megszüntetendő s helyette mérsékelt census és értelmi képesség veendő. 9. Az országgyűlés önmaga által mielőbb, de biztos alapon szervezendő. — A választókerületek, mint különben is e megyehatóság részei, az itt elősorolt elvek vallói, és e határozatok alkotásának részesei, föl fogják találni a módokat, miszerint elválasztandó képviselőiktől ezen elvek követésére nézve biztos ígéretet nyerjenek.

Képviselőkül megválasztattak.

I. A beregi választó kerületben: Buday Lőrincz. Eleinte Dobránszky és Mészáros Károly is birtak némi párttal, a melyek azonban Budayhoz csatlakozának.

II. A munkácsi-ban: Eötvös Tamás, közfelkiáltással.

III. A tiszaháti-ban: Lónyay Menyhért, közfelkiáltással.

IV. A kászonyi-ban: Demjén István. Jelölttársa Szintay János, lemondott.

Trencsinmegye.

(Főispán: Madocsányi Pál.)

Az első értekezlet, a r. kath. és ágostai egyházban tartott isteni tisztelet után, főispáni elnökllet alatt 1860. december 11-kén ment véghez, mely alkalommal határozatba ment: 1. A megyei bizottmány megalakítására az 1847 $\frac{7}{8}$. XVI. t. cikk veendő zsinórmértékül. 2. A bizottmány megválasztására december 20-ka tüzetett ki. 3. Mindazok, kik az 1847 $\frac{7}{8}$. XVI. t. cikk 6. pontja szerint a közgyűlésen szavazattal birandnak, főispáni biztosok által községenkint a közgyűlés czéljáról s határidejéről értesitessenek. 4. A főispáni biztosok eszközlendik a községek képviselői választását is, azoknak pedig, kik a megye határozatánál fogva személyenkint birnak szavazati joggal, a gyűlés határidejét tudtul adandják. — Gr. Königsegg Gusztáv, fájdmára, nem bírván a magyar nyelvet, irásban foglalt magyar nyilatkozatot nyujtott be, mely Bobok Gusztáv által felolvastatván, éljenekkel fogadtatott, és méltán, mert minden sorát a forró hazaszeretet lengi át. — Szóba jött a megye pecséte is, melynek holléte iránt Pongrácz Gáspár volt alispán nem tudván értesitést adni, Kubicza Pál indítványára határozatba ment, hogy e tárgyban a nemzeti muzeum igazgatósága kérdeztessek meg, s ha a pecsét kettéereszeltetve találtnék is ott meg, összeforrasztva, a 11 évi gyász örök emlékére, továbbra is használtassék.

Decz. 20-kán miután ezen ülésre szolgabiróul: idősb Latkóczy Sándor, esküttül Zamaróczy Nándor, tiszti ügyészül Kosztelnny Andor, jegyzőül Nedeczky Lajos kinevezettek, s az 1848. bizottmány lemondott, az (618 tagból álló) újból megválasztatott. A megye lakosságához aránylag minden 400 lélekre egy bizottmányi tag esik. Zsidók, Szilvay Károly indítványa ellenére nem vétettek fel a bizottmányba.

Decz. 21-kén a tegnapi jegyzőkönyv felolvasása után Grot-

kovszky Elek az elismerés kegyeletével emlékezett meg Simonyik József varini lelkészről, ki miután 1848-ban Hurbán csapatai által elfogatott s bántalmaztatott, később Josefstadtbá záratott, és innen elbocsáttatván Palugyay nyitrai püspök által állomásától megfosztatott, a nyitrai várban bünhődött hazaszereteteért, s még jelenleg is egy gráczai zárdában folytatja martirságát. A főispáni utasítások felolvasatlanul hagyattak. Az esküforma hosszabb vitára adott alkalmat; míg végre a bécsi esküt tette le a főispán, kijelentvén ezután, hogy a megye alkotmányos jogait az 1848-ki vívmányok alapján megtartani akarja, ezek mellett küzdeni hazafiui kötelességének ismerendisé nyilatkozatát jegyzőkönyvbe is kéri vétetni. — Ezután abban történt közmegállapodás: hogy ámbár a megye, tántorítlan hűséggel ragaszkodván az ország alkotmányos alaptörvényeihez, s különösen az 1847 $\frac{1}{2}$ -ban hozottakhoz, az october 20-ki fejedelmi oklevélnek s az abból folyó intézkedéseknek teljes törvényességét el nem ismerheti, mindamellett hazafiui kötelességnek tartja minden eszközt felhasználni, mely a nemzetet majdnem 12 évi hosszas alkotmány-szünet után, ismét a törvényes térre segítse, s a jelenlegi állapotot is, mint közvetítő eszközt tekintvén, a megye igazgatásában s a közügyek elintézésében, addig, míg a törvényes országgyűlés mást nem rendel, csak a hazai törvényeket fogadhatja el egyedüli zsinórmértékül, és csak ezen törvények, nem pedig utasítások szerint fog eljárni minden alkotmányos működésében, annál is inkább: mivel az ősi alkotmánynak, egyoldalú intézkedések útján, bármily tekintetbeni módosítását soha el nem ismerheti. — Általános örömet gerjesztett hogy az elveszettnek hitt megyei pecsét előkerült.

Az 1861. január 7-ki ülésben határozatba ment: hogy a megye ujon választandó tisztikara által viendi egész kormányzatát, és hogy a tisztikar a mint egyedül csak a megyei közönséget képviselő állandó bizottmánytól veheti utasításait, ugy egyesegyedül csak is annak felelős, minélfogva szabadválasztás által betöltendő organumain kívül a megye saját területén semmiféle más hatóságot mint törvényesen fenállót el nem ismer, és valamint egyrészt a megye, saját hatóságából engedni mit sem akar, ugy másrészt időközben eső intézkedések alapján közbejött magánjogi viszonyokat felbomlásnak kitenni nem szándékozik. — A szolgabírák utasítottak: 1. hogy a közigazgatásokra nézve minden hivataloskodásukat a honi törvények szerint intézzék, 2. hogy miután a kerületi jegyzők, kiket a nép pióczáknak nevez, hivatalaikból elbocsáttatnak, de a községek jegyző nélkül nem lehetnek, kérdezzék meg járásaikban, mely községek akarnak maguk

jegyzőket tartani, s az apróbbak közül több község által választásának egy jegyzőt.

J a n u á r 8-k á n tartatott a tisztujtás.

A következő napokon, a törvényszékekre nézve kijelentette a megye, hogy ezek szervezésére az 1847⁷/₈-ban fenállott törvényes utat követendi, minélfogva táblabíráknak 2 f. 10 kr. napidíjt határozott. Kubicza Pál indítványára puchói Marczibányi Antal volt főispánhoz a megye üdvözlő s bucsulevelet szavazott, melyben ő méltósága arra is fölkéretik, méltóztatnék megküldendő arczképével a közgyűlési teremtet díszesíteni.

A köznép is feltűnő részvétellel viseltetik a közügyek iránt, s ez alkalommal is többen közüle panaszt tettek az elferdített tót nyelv ellen, kinyilatkoztatván, hogy a Trencsin-megyei tót nyelvű lakosok, sem a morvák, sem a csehek közé nem tartoznak, ők magyar érzelmű tótajku magyarok akarnak maradni s kívánják, hogy a velők teendő egyes közlések saját egyszerű tót nyelvükön történjenek.

Ugyanezen ülészakban határozatba ment, hogy a tisztviselők a régi mód szerint fognak fizettetni, hanem az előfogatok, szállások, irodai szükségletek s egyéb azelőtt természetben kiszolgáltatott járulékok fejében, minden tisztviselő számára külön általány határozatott, még pedig a főispánnak 800 ft. 1-ső alispánnak: 600 ft., 2-ik alispánnak és a főszolgabíráknak 500 ft. — A járásheli szolgabíráknak meghagyatott, hogy hivatalos székhelyükön legalább három napot töltsenek hetenkint. — Végre a cs. k. hivatalok átvételére kerületenkint választmány küldetett ki, melyeknek különösen az alapítványi és árva-pénzek köttetvén szivőkre, a netalán kiderítendő hiányok esetében, az illető hivatalnokok letartóztatása is elrendeltetett.

1861. jan. 28-kán és következő napjain, a jan. 16-ki leiratra a II. r. CXLVI. lapján olvasható felirat szerkesztetett. Szónokoltak: Kosztelnik Andor, Marsovszky Mór, Turzó Mihály, Grotkovszky Elek, Burián Imre stb. — Gr. Königsegg Gusztáv indítványára a Vág völgyén át, Silezia felé vezetendő vasutvonal létrehozásának gyámolítására a megye segélynyújtását jelenté ki. — Az országgyűlést összehívó helytartótanácsi intézmény ellen jegyzőkönyvileg óvás tétetett, kijelentetvén: hogy a megye, a szentesített törvények abbeli intézkedésétől, mely szerint a képviselők egyik kelleke gyanánt a magyar nyelv tudását követeli, el nem állhat. Ennek folytán a központi bizottmány utasított, hogy teendőiben az 1848. 5. t. cikk alapján járjon el. A csendőrök eltávolíttatása szintén kére-

tett a helytartótanáctól. — A herczeg-primás levele folytán a megye bokros érdemeiért hálaíratot szavazott meg ő eminentiájának. — Vas, Esztergam, Bars, Tolna, Veszprém, Komárom, Nyitra és Mármaros levelei örvendetes tudomásul vétettek. Pest-megye levele gróf Teleki László ügyében történelmi emlékül a megyei levéltárba tétetni rendeltetett. — A főszolgabírák a megye czimerét körirattal magában foglalandó pecséttel rendeltettek elláttatni, melyet a külföldi levelek kiadása alkalmával lesznek használandók. A rendes bizottmányi ülések határnapjául minden hónap első ked-d-je tüzetett ki.

A márczius 5-ki közgyűlésből, az országgyűlésre meghívó királyi levél folytán gr. Csáky László és Kubicza Pál indítványa szerint felírás küldetett ő Felségéhez, ebben különösen az emeltetvén ki, hogy ha a legközelebbi országgyűlés nem foglalja magában az egész országot s a hozzá kapcsolt részeket, vagy pedig ha nem törvényes helyen gyűl egybe, törvények szentesítéséről nem is tanácskozhatik. Az ugoicsai levél utasításadási indítványát a megye mint a parlamentáris rendszerrel ellenkezőt félretette. — Az országbírói tanácskozmányt illetőleg végzésbe ment: hogy törvényt csak koronázott fejedelem s az országgyűlés közösen hozhatnak. — Fiume és Asbóth ügyében felirat intéztetett a felséghez. A posonyi cs. k. főtörvényszék a felsővidéken működött telekkönyvi hivatalnokokat az alsóbb járásokban ohajtván elrendezni, ez ellen óvás fejeztetett ki. — A megye felsőbb részét inség fenyegetvén, segélynyújtás végett a helytartótanács felkérte.

Képviselőkül megválasztattak:

- I. A baani kerületben: Erdőgh Imre.
- II. A trencsényi-ben: b. Mednyánszky Ede.
- III. A bellusi-ban: Burián Imre.
- IV. A vágbeszterczei-ben: Ullman Bernát.
- V. A bicsei-ben: Urbanovszky Mór.
- VI. A varini-ban: gr. Csáky László.
- VII. A csaczai-ban: Máday Lajos.
- VIII. A rajeczi-ban: Pongrácz Lajos.

Ez utóbbi választás ellen kérvény adatván be, a képviselőház május 3-ki üléséből Beniczky Lajost küldé ki vizsgálatra.

Tornamegye.

(Főispán: R a g á l y i Károly.)

1860. december 18-kán tartá közgyűlését főispáni elnöklet alatt. Határozatba ment: B. V a y Miklós ő nmlgának hálás elismerés és bizalom szavaztatik, és az utóbbinak alapján kijelentetik: a) mikép a megye az 1848-ki törvényeket ismeri el irányadóknak. b) hogy a közigazgatás, ugy az igazságszolgáltatás körében, törvényhozáson kívül tett változtatásokat a nemzet alkotmányával megegyeztetetőknek nem találja. c) hogy a törvényeket csak a nemzet és az alkotmányos fejedelem változtathatják. — A régi törvényszékek visszaállítására elrendeltetett, annyival inkább, mert T o r n á n a k a német felosztás szerint nem volt törvényszéke, miután más megyéhez tartozott. — A szolgabírák utasítottak a községi előljáróságoknak szabad választás útján leendő betöltésére. — A k a s s a i cs. k. fogházban levő politikai foglyok folyamodása, melyben panaszkodnak, hogy 6–7 hónap óta szenvedik a nápolyi bánásmódot, perbefogatás nélkül, ő exclájának figyelmébe ajánlatik.

A tisztujítás következő napon ment véghez. A második alispán megválasztásánál némi meghasonlás állott elő, mert a r. kath. klerus miután első alispánul református választatott meg, a második alispánságra r. kath. egyént ohajtott, és miután — G e d e o n János (r. kath.) lemondván a kijelöltetésről, Z s a r n a y Imre nem kath. választatott meg, követőivel elhagyta a teremtet.

A 1861. jan. 17-ki bizottmányi ülésben, mely első alispáni elnöklet alatt tartatott, örömmel szolgált, hogy a tisztujítási egyenetlenség megszűnt, s a felekezeti háttérbe vonult. — Az ülés főteendője volt a tisztviselők fizetésének következő módon történt megállapítása. Főispán 1500 ft. 1-ső alispán 800, 2-ik 600, főjegyző 600, aljegyző 300, főügyész 300, alügyész 200, pénztárnok 600. Főszolgabíró 600, alszolgabíró 400, eskütt 200, főorvos 600, alorvos 300, várnagy 300, mérnök 300, csendbiztos 300, irnok 150, lajstromozó 150 ft. Ezen összegekben foglaltatik már az előfogati átalány is, melyet e szerint nyugtatványozni nem szabad. — A költségek fedezésére a régi kules szerint vettetik ki az adó, mely az országgyűlésileg megállapítandó adóba fog betudatni, miután a megye a cs. k. kormány által ajánlott pénzhez nem akar nyulni.

T o r n a-megye a tőle elszakított s G ö m ö r h ö r csatolt közsé-

geken kívül egyenes adót — tehát az ugynevezett császári, községi pótlékok, és a hadi Zuschlag kivételével — 61,000 pftot fizetett a Bachrendszeralatt, míg most a megye egy évi összes költségvetése csak 16,000 ftra rug.

A febr. 4. és 5-ki közgyűlésben mely az első alispán elnökle alatt tartatott, a január 16-ki leiratra felirat szavaztatott. (Lásd a II. rész CXX. lap.) Felirt a megye az országgyűlésnek Pestre leendő áttétele iránt is. — A központi bizottmány kineveztetett s utasított hogy a képviselőválasztások körül mindenben szigoruan ragaszkodjék az 1848. 5-ik törvényczikkelyhez.

A márczius 1-jén és 2-kán tartott ülésben Gömör és Ungocsa levelei felolvasása után határozatba ment, miképa a követi utasítás elve az 1847^{1/2}-ki törvények szellemével ellenkezik.

Képviselőkül megválasztattak:

I. A felső kerületben: gr. Keglevich Béla.

II. Az alsó-ban: Zsarnay Imre.

Szabolcsmegye.

(Főispán: Jármay Imre.)

Az 1860. november 27-kén Nyiregyházán tartott kisebb körü, de nyilvános tanácskozmány kimondá: miképa az október 20-ki kibocsátványokat törvényteleneknek tekinti, és úgy van meggyőződve, hogy azok alapján a megyék szervezéséhez fogni nem lehet, de miután azóta sok történt, és sok megye a szervezéshez hozzá fogott, gr. Degenfeld Imre, az 1848-ki főispán ez iránt felszólítatva, Nagy-Kállóban december 22-kén tartandó tanácskozmányra többeket meghítt.

Ez alkalommal Kállay Ödön előadta: hogy öröme még nincs ok, hogy a mi a diploma után történik, őt még jobban aggasztja, mert emigrációk amnestiát mindedig nem kapott, az ország integritása nincs visszaállitva, a mi pedig Muraközben Horvátországban s a haza számos helyein történik, a hazafi keblét a hatalom szándoka fölött épen nem nyugtatja meg. A cél — ugymond — a nemzetek visszafelé vezetése. Ennél fogva indítványozza, jelentetnék ki: hogy addig, míg az 1848-ki alkotmány vissza nem állittatik, a megye nem szervezendő

magát. — Erős Lajos a császári diplomára nézve osztózik az előtte szóló nézetében, de a tér elfoglalását s a szervezést ajánlja. Még akkor is erősebbek vagyunk — ugymond — ha eterről erővel leszorítottunk, mert jogainkat követeltük. Kállay Manó, szintén azon véleményben volt, hogy míg az 1848-ki állapot visszaállitva nincs, nem lehet a szervezéshez fogni. Bónis Samu indítványa (melynek előadása közben megjegyzé: miképa az október 20-ki diplomát külpolitikai okok hozták létre, ha a nyomás lazulna, nem áll-e be ismét más politika?) az volt, hogy a határozat hozatala halasztassék a főispán által összehívandó közgyűlésre. Somossy Ignác, Bónis Samuval szavazott, de kérdé: „mi azon tér melyen a diploma szerinti megye mozoghat? pénze a megyének nincs, csak a kormánytól kapna, ha kapna? az igazságszolgáltatás ki van a megye kezéből véve, a finanz meg a zsandár maradnak, a főispán a cs. k. főnök helyét foglalja el a pénzügyi igazgatóságok irányában, a szolgabíró behajtaná az adót. Ha az utasításokat tekintjük, szerepünk úgy megsemmisült mint a törvényhozásé.“ — Felhozott még a szervezés mellett, hogy annak minél előbbi létrejöttét a közbátorság s a nép nyomorának lehető enyhítése is kívánja, hogy a mostani tisztviselőknak tekintélyök se lehet, hogy a szervezés által az ifjuságnak is kell foglalkozást adni, mely utóbbi okra azonban rögtön megjegyeztetett, miképa a lelkes fiatalok előtt, ha bejőnnének a válság perzei, a rubrikázásnál dicsőbb tér is nyílnék. — A tanácskozmány többsége Bónis Samu indítványa mellett nyilatkozott, mely magában foglalá azt is, hogy a közgyűlés mindenesetre az 1848-diki törvények alapján lesz összehívandó.

1861. január 16-kán, Nagyállóban, a reformátusok templomában tartott közgyűlésben, melyben a községek képviselők által vettek részt, az elnöklő főispán ünnepélyesen kijelentvén, miképa ő az 1848-ki törvényeket szenteknek és sérthetlenneknek ismeri és egész épességökben visszakövetelendőknek tartja, megesküdt, hogy „Szabolcsmegye kormányát a haza alkotmányos törvényei szerint vezetendi s minden elébe tartozó ügyekben személyválogatás nélkül törvényt és igazságot szolgáltatand.“ — Bónis Samu kijelentvén, hogy tekintve az ország közjogi állását, melyet törvényesnek nem ismer, mind a kinevezést mind az esküt csak mint tényt veszi, de közjogi értelemben nem tarthatja elfogadhatónak, indítványa oda ment ki, hogy a megye az országos újabb események folytán alkotmányos szervezése számára foglaljon tért következő értelemben: 1. Mondja ki, hogy e térfoglalás az 1848-ki törvények alapján történik, melyekből mitsem enge-

dünk. 2. Mondja ki, mikép az october 20-ki cs. diploma a nemzet alkotmányos önállását és függetlenségét vissza nem állította, sőt azt lényegében sérti. 3. Mondja ki, mikép az ez által megállapított kir. helytartótanácsot és udvari kancelláriát az 1848-ki törvényekbe ütköző törvénytelen intézményeknek ismeri. 4. Mondja ki, mikép a nemzet alkotmányos szabadságának visszaállítása a nevezett törvénytelen kormányzésekétől épen nem, hanem csupán a nemzet erkölcsi erejétől, mely az országgyűlésen öszpontosított erővel nyilatkozik, várható. 5. Mondja ki, mikép a nemzet méltóságát és alkotmányos érzületét mélyen sérti, hogy a főispáni koszoruban oly férfiu találtatik, ki 1849-ben a hazára tört idegen seregek egyik vezetője volt, s ki magyar létére, a hazai alkotmány feldulása érdekében szolgálatot vállalni nem irtóztott. Bónis ezen indítványa elfogadtatott, azonban az ellenpárt korántsem a diploma mellett küzdött, sőt mindaddig nem akart a szervezéshez fogni, míg a 48-ki állapot vissza nem helyeztetik. Somossy Ignác indítványára megalakították a bizottmány, melybe több jeles hazafi, köztök menekültek is, úgy az életben lévő 1848-ki magyar ministerek belefoglaltattak. — Következőnap a jegyzőkönyv hitelesítése alkalmával heves vita támadt, Szemeré Bertalan miatt. Az egyik rész az october 20-ki diploma kérdésében hirlapi föllépése miatt a bizottmányból kitöröltetni ohajtá, míg a másik rész arra hivatkozott, hogy ezen cselekedete jóhiszemű is lehet. A többség a tegnapi határozat mellett nyilatkozott.

A január 18-ki ülésben Kállay Ödön azt indítványozá, hogy miután az ös gyűlés kimondá, miszerint a főispánt csak tényleg ismeri el, s törvényesen nem, a tisztujítás alkalmával megállapítandó kijelölést is nem a főispánra, hanem a bizottmányra tartozandónak véli, de miután a megyének sok tisztviselőt kell választani, nem tartja czélszerűnek, hogy az egyetemes bizottmány jelöljön ki, hanem neveztesék választmány, melyben minden járás képviselve legyen; egy másik választmány pedig a tisztviselők számára szolgálendő utasítások szerkesztésével bizassék meg, Lengyel kanonok előbb szervezést akar, aztán ohajtja az utasítások szerkesztését. — Bónis, Elek Mihály, Jármí József, gr. Degenfeld H., Pete Gabor, Somossy, Patay, szükségesnek tartják utasítást készítő bizottmány kiküldését. Kállay Ödön a volt honvédeket, kik a hazaért vérüket onták, ha alkalmasak, ajánlja a kijelölő bizottmány figyelmébe. Bónis ellene szól, mert a szabadválasztást korlátozni nem akarja, mert a megkülönböztetésnek most nincs itt az ideje. — Szavai elhangzottak. —

Az illető bizottmányok kineveztetvén, a tisztujítás határnapjául január 28-ka tüzetett ki.

E n a p o n a tisztválasztás nagy lármával ugyan — mint a lapok irták — de minden baj nélkül véghez ment. — A k ö v e t k e z ő n a p o k o n mindenekelőtt azon küldöttség munkálata vétetett fel, mely a tisztviselők számára szolgálendő utasítások szerkesztésével volt megbizva. E küldöttség oda nyilatkozott, mikép tekintve, hogy az ösgyülés a megye szervezését az 1848-ki törvényekre kívánja fektetni, s ekép a szervezéssel az 1848-ki állapotnak létesítése s a jelenlegi cs. k. hivatalnokok működésének megszüntetése a czél: mielőtt a tisztviselők részletes utasításának kérdésébe be lehetne bocsátkozni, mindenekelőtt szükséges tisztába hozni azon tért, melyet a megye a közigazgatás terén tetteg elfoglalhat, mert csak ezen térnek tisztába hozatala után tartja a küldöttség lehetőnek, hogy a tisztviselők részére, a dolog állásához mért utasítás készítették, s egyszersmind tisztába hozassék, ha vajjon az ösgyülés határozata, t. i. a szervezésnek az 1848-ki törvények szerinti létrehozatala s az 1848-ki állapotnak létesítése tényleg kivihető-e? oda nyilatkozott továbbá a küldöttség, mikép az előadottakhoz képest, a bizottmány által küldöttség neveztessek ki a végett, hogy az mindenekelőtt a helybeli cs. k. törvényszék előtt tárgyalás alatt lévő büntető és magánjogi, törvénykezési s telekkönyvi irományok átadását sürgesse, ha azonban e felhívásnak az elnökség eleget nem teend, ez esetre a kinevezendő küldöttségnek világos utasításul adandó: hogy a többi eljárást azonnal szüntesse meg s minden más, különösen politikai közigazgatási irományok átvételétől óvakodjék, hanem a bizottmánynak jelentést tegyen, melynek hatásköréhez tartozik a dologban tovább intézkedni. — Végre oda nyilatkozott a küldöttség, mikép ezen további intézkedés létrejötteig az ujlag elválasztott tisztviselőknek működése átalában és föltétlenül felfüggesztendő. — Ezen küldöttségi javaslat, B ó n i s Samu indítványára — két szó ellenében — elfogadtatott.

A febr. 18-diki gyűlésben tárgyalatott a január 16-ki leirat, mely alkalommal K á l l a y Ödön, B ó n i s Samu, K a u z s a y, T ó t h Péter, G y ö r g y é n y i, B ő s z ö r m é n y i s többen szóltak, és a II. r. CLXIII. lapján közölt végzés hozatott. — A h g p r i m á s levelére válaszoltatott, hogy a megye mindenben csak a törvények szerint járhat el. — Olvastatván az országgyűlést összehívó helytartótanácsi intézmény, s erre vonatkozva G ö m ö r, V e s z p r é m, U g o c s a levelei, K á l l a y Ödön indítványára a képviselőválasztásoknál a törvényes határidő megtartása, B ó n i s Samu indítványára pedig a koronázást

illetőleg határozatott, hogy az, csak az 1848-ki törvények teljes biztosítása után történhetik meg. — A tisztviselők fizetése, beleértve az előfogati általányt is, az e tárgyban kiküldött bizottmány javaslata folytán következőleg állapított meg: Főispán 1700 ft. 1-ső alispán 900. 2-ik alispán 600 ft. Főjegyző 800. 1-ső aljegyző 500 ft. 2-ik 350. Főszolgabírák 600. Alszolgabírák 400 ft. Esküttek 210. Főpénztárnok 400. Aladószedő 300. Főügyész 450. Alügyész 300. Pertárnok 260. Számvevő 450. Levéltárnok 300. Főorvos 720. Alorvos 516. Irnokok 250. Csendbiztos 270. Várnagy 300. Mérnök 150 ft régi pengő pénzben. Az utóbbi természetben használhat előfogatokat. — Az összes költség 110 ezer ft, pengőben, törvényes kivetés után határozatott beszereztetni, és a föld, ház, fő és keresetre — mely utóbbi rovathoz a tőkék jövedelmei is számítandók — vették ki a szolgabírák által, miután azonban e munka legalább egy hónapot veendő igénybe, addig a megye előlegezésre hivatott fel, mely az adóba be fog tudatni. — Olvastattak Bihar, Nyitra, Vas megyéknek a január 16-ki diplomára vonatkozó levelei, s különösen a két utolsóé valamint Varsád levele is közhelyesléssel fogadtattak.

A márczius 14-kén s következő napokon az első alispán elnöklete alatt tartott ülésben örvendetes tudomásul vétetett az elnök alispán abbéli jelentése, hogy az adóalap összeírása nagyrészt befejeztetett, s némely szolgabírói kerületekből tetemes előlegezések fizetettek be, valamint hogy a közbátorság az újabb időkben kevésbé háborított mint a csend- és rendőrség fennállása alatt. — A polgári s fenyítő törvényszékek felállították s a bírák megválasztattak. — Bőszörményi indítványára Fiuméhez részvétirat küldetett. — Több megye levele tudomásul vétetett, ellenben több helytartótanácsai intézmény félretétetett. Tamár Imre indítványára kimondatott, hogy mindazon képviselők, kik a február 26-ki pátens alapján a bécsi birodalmi tanácsba mennének, vagy követeket küldenének, úgy szintén a választók is, megsértői a pragmatika sankciónak s mint ilyenek hazaárulók. — Ugyanezen szónok indítványozá: hogy kerestessék meg Hevesmegye, miszerint a f. é. febr. 27-ki események*)

*) E napon az őseik dicsőségére érdeemes egri nők, az 1849-ki kápolnai csata napján elesett honvédekért imádkozandók, miután a templomokban nem volt szabad isteni tiszteletet tartani, a kálváriára mentek ki, hová a helyben tannyázó es. k. vadászszázalaj küldetett ellenök nyírfaseprőkkel fölfegyverkezve, s a lelkes honleányok csak azon véletlen által kerülék el a piritó bántalmazást, hogy mire a vitéz ausztriai katonák a kálváriára kiértek, az ahitatos kis sereget már nem találták itt.

folytán végrehajtott vizsgálat eredményét tudassa Szabolcs-
 csal, hogy ez az ország hallattára mondhasza el kárhoztatását.
 Ezen indítvány is elfogadtatott, Bónis S. azon módosításával, hogy
 ezen ügy az országgyűlésen is fölemlíttessék, hadd tudja meg Euró-
 pa, mint élnek vissza egyesek a hatalommal; Kállay Ödön a nép
 e tárgyban felvilágosítását kívánta. Elfogadtatott s a megye ezen ha-
 tározata a testvérhatóságokkal is közöltetni rendeltetett. — Az or-
 szággyűlési képviselők választására april 4-ke tüzetett ki.

Az eredmény e következő:

I. A kisvárdai kerületben megválasztott Erős Lajos köz-
 akarattal.

II. A nagykállói-ban: Bössörményi László 889 szava-
 zattal Ujhelyi Sándor 881 szavazata ellenében.

III. A nádudvari-ban: Kállay Ödön közfelkiáltással.

IV. A bogdányi-ban: miután az első ízben megválasztott
 Klapka György honvédtábornok leköszönt, Elek Mihály.

V. A tiszalöki-ben: Bónis Samu, közakarattal.

VI. A nyírbátori-ban: Gr. Degenfeld Gusztáv.

A II. számú választás ellen kérvény nyújtatott be, de a képvil-
 selőház april 30-ki ülésében Bössörményi Lászlót igazolta.

Ungmegye.

(Főispán: gróf Waldstein János.)

E megye főispánjául kinevezett Lónyai Zsigmond leköszönnén,
 hogy a hazafiak addig is mig utódja tudatni fog, kieserélhessék eszméi-
 ket az october 20-ki diploma fölött, Popovics Vazul munkácsi püs-
 pök őmlga teremeiben 1860. évi november 27-kén tartatott az
 első értekezlet, mely alkalommal hosszasabban szónokoltak Pribék
 Antal a megye egykori adminisztrátora, Hadzsega Vazul görög
 kath. kanonok, Mészáros Károly, Thuránszky Kálmán, Kan-
 dó Kálmán, Tabódy Pál, Horváth Gábor, Bössörményi
 József s Petrovay Akos, a megállapodás abban történvén: miszerint
 a kinevezendő főispánnak a megye kormányzatát illető utasításai tü-
 retni nem fognak, s csupán az 184^{7/8}. XVI. és XVII-ik törvényezikkek
 vétetnek kiindulási pont gyanánt.

Az ujonan kinevezett főispán, gr. Waldstein János, a megye
 községeihez intézett körlevél által decz. 19-re előleges tanácskoz-

mányt, 20-ra közgyűlést hitt össze, 21-kére a tisztujtást tüzvén ki, és felszólítván a megjelenésre a törvény által egyéni szavazatjoggal felruházottakat, valamint a községeket, az utóbbiakat képviselők választására utasítván. Intézkedett a megyétől elszakított részek visszacsatolása iránt is, az átmeneti időszakra központi szolgabiróul: Markos Györgyöt, esküttül Bökényi Belizárt, tisztiügyészül Bősörményi Józsefet, jegyzőül Mészáros Károlyt nevezvén ki. Végre a levéltárból átvett megyei hivatalos pecsétek átalakítása iránt is rendelkezett.

Deczember 20-kán a 444 tagból álló bizottmány, 21-kén pedig a tisztikar alakított. Ugyanezen ülésből nyilatkozat menesztett báró Vay Miklós ö nagyméltóságához, melynek lényeges részét ime közöljük.

„Megyénk a fejedelem által szentesített 1848-ki törvényeket vette kiindulási pontul. — Az 1848-ki III. t. cikk nyíltan kimondja: hogy mindazon tárgyakban, melyek eddig a magyar udvari kancelláriának, a k. helytartótanácsnak s a k. kincstárnak, ide értve a bányaszatot is, köréhez tartoznak, vagy azokhoz tartozniok kellett volna, s általában minden polgári, egyházi, kincstári, katonai, minden honvédelmi tárgyakban ö Felsege a végrehajtó hatalmat ezentul kizárólag csak a magyar ministerium által fogja gyakorolni. Az 1791. 12-dik t. cikk szerint a törvényalkotó, eltörlő s magyarázó hatalom a fejedelem és nemzet közt megoszt vavan, s csak kölcsönös megegyezéssel, országgyűlésen gyakorolható. — 1848 óta a nemzet és törvényes király, törvényt alkotó, vagy eltörlő hatalmat nem gyakorolt, s így még mindig az 1848. 3. t. cikk által megállapított felelős magyar miniszteriumot tekintheti e megye alkotmányos kormánytestületnek. — Az 1822-ki Ung-megye, midőn a törvény tisztelete kérdéssé tétetett, — már megfelelt arra, hogyan kell a törvényt tisztelni. A mai ungmegyei közönség, hiven ősei szelleméhez, szintén csak a törvény szentségének áhitatos tisztelete mellett állhat meg. Kijelenti, hogy: minden baj orvoslását csupán az 1847⁸. törvény értelmében mielőbb összehívandó országgyűléstől reméli a megye. Hogy II. Ulászló 5-ik decretumának 1-ő t. cikke szerint hitszegés és becsületvesztés alatt tiltva lévén a megyéknek országgyűlésen kívül adót kivetni vagy behajtani, minden nemű direct vagy indirect adók behajtása, különösen pedig a dohánymonopolium még az országgyűlés összehívása előtt szüntessék meg. — Hogy az 1848-ki sajtótörvények visszaálltassanak. — Hogy az ősiségi s örökösödési perek folyama az országgyűlés összehívásaig is,

a lehető zavarok kikerülése tekintetéből beálltassék. — Hogy az ujoncozás az országgyűlés intézkedéseig szüntessék meg.“

E nyilatkozat zárszavai: „Bizunk nmlgod alkotmányos szelleme s rendületlen hazafiui jellemében, s biztosítjuk nmlgodat, hogy mindaddig, míg átalakulásunkat az alkotmányos téren s az 184 $\frac{7}{8}$ -ki törvények értelmében vezérelendi, bár hivatalos állása alkotmányunkkal össze nem férne is, biztos és elhatározott támogatásunkra számíthat, ellenkező esetben az erkölcsi felelősséget önmagától el nem háríthatván.“

Ugyanezen ülészakban a kinevezett főispán ellen óvás tétetett, mert Bernát Zsigmond, az 1848-ki főispán még él, tehát ennek kellene a széket elfoglalni — Pestmegye ismeretes pontjai közhelyesléssel fogadtattak. — 24 törvényszéki ülnök választatott 4 ft. napi díjjal. — A tisztviselők fizetése a régi marad, azonban az előfogatok eltöröltetvén, az alispánoknak, főjegyzőknek, főügyészeknek, főpénztárnokoknak, főszolgabiráknak, főorvosoknak s mérnököknek 500 ft. az alsóbb tisztviselőknek pedig 400 ft. utazási átalány szavaztatott meg. — A cs. k. hivatalok átvételére küldöttségek neveztetek ki, azon szigorú utasítással, hogy különösen az árvavagyonról, alapítványokról szoros számadást követeljenek. — Az ungvári hidon eddig illetéktelenül szedett s roppant magasra emelt vám az 1848-ki törvényes szokás szerint megszüntetett, ezen végzésről a kamarai bérlő és közönség egyaránt értesítettvén. — A jegyzői hivatalnak meghagyatott, hogy a 11 év szenvedéseiről s nyomorairól az utókor részére hiteles okiratot készítsen, mely a levéltárba fog tétetni. — A főszbiráknak meghagyatott, hogy a községeket az 184 $\frac{7}{8}$. t. cikk szerint rendezzék. — A lőpor-árulás a kereskedésekben megengedtetett. — A csendőrség működésének haladéktalanul leendő megszüntetésére tendő lépésekkel az első alispán bizatott meg.

Az 1861. január 15-ki ülésben heves vita folyt a megye helyiségeinek a cs. k. törvényszéki hivatalnokoktól leendő átvétele iránt. Sokan akként nyilatkoztak, hogy a németek három nap alatt adják át a helyiségeket és börtönöket, különben erőhatalom fog ellenök használatni, vagy az illetők hurozkodjanak rájuk. Igen szenvedélyesen szólt Mészáros Károly, mérséklék a vitát higgadt előadásai-
kal Olevsáry Gábor, és Horváth Gábor. Az utóbbi különösen kijelenté: hogy e határozat hordereje fontolóra veendő, mert mit teszünk ha az illetők három nap mulva ki nem hurozkodnak, a katonai erővel ök rendelkezhetnek és nem a megye, hová fog ez vezetni? Ezen közvetítő föllépés folytán az iratott meg az illető cs. k. hivataloknak, hogy három nap alatt tartoznak a nélkülözhető helyiségeket átadni,

mert különben a felelőség terhe reájok háramlandik. — Azonban a cs. k. hivatalnokok be se várták e határozat elküldését, összepakoltak, a mit lehetett átadtak s magokat meghuzták néhány szobában.

A február 1-sői ülésből a II. r. CLII. lapján olvasható felirat intéztetett a Felséghez.

A márczius 14-kén s következő napjain tartott közgyűlésben az utasításadás fölött folyt a vita. Beszéltek Th ur á n s z k y Kálmán, Petrovay Ákos, Horváth Miklós, Olesváry Gábor stb., határozatba ment: hogy a megye utasítást adni nem fog, csak némely irányelveket tüzend ki, melyek e következők: 1. A sanctio pragmatikáról szóló 1723. II. t. cikk által a trónörökösödési rend meghatározva lévén, sem V. Ferdinand uralkodó magyar király, sem pedig Ferencz Károly trónutódi jogának lemondásáról a magyar nemzet mit sem tud, s a trónváltásnak csak haláleset lehetvén törvényes alapja, minden a nemzet beleegyezésén s akaratán kívüli trónváltás a sanctio pragmatikát sérti. 2. Magyarországnak a birodalmi tanácsba tervezett beosztása ellenkezik az 179 $\frac{1}{8}$ -ki X. t. cikkel, továbbá az 1741. X-dik, és az 1727. IV. t. cikkeikkel. 3. Az országgyűlést csak az 184 $\frac{7}{8}$. t. cikk értelmében kiegészítve tekintjük törvényesnek, miután Erdély a magyarországgali uniót elfogadta, és így az 184 $\frac{7}{8}$. VII. t. cikk érvényre emeltetett, miután a hármas könyv III-ik részének 2-ik czime szerint Horvátország tartományi gyűlésén oly törvényeket, melyek a magyar törvényekkel ellenkeznek — nem hozhat, mind Erdély mind Horvátországgal, szóval az 184 $\frac{7}{8}$. V. t. cikkben előszámlált 377 s a VII-ik törvénycikkben érintett, Erdélyt illető 69 képviselővel ismertetik csak el az országgyűlés törvényhozó testnek. 4. Az 1723. VII. t. cikk 8. és 9-ik §-ában megállapított személyes sérthetlenség a képviselők irányában megtartandó. 5. Se az országgyűlésre, se egyes polgárok személy- és vagyoubiztosságára idegen önkény súlya ne nehezdjék. Ennek folytán minden idegen katonaság s hivatalnok az ország kebeléből eltávolittassék, a magyar katonaság az országba behozassék, a magyar várak őrzése a magyar hatóságoknak adassék. 6. A koronázási hitlevélben ne András bullájára, hanem az 184 $\frac{7}{8}$ -ki törvényekre, történjék hivatkozás. 7. A jogegyenlőség semmiféle vallásfelekezethez ne legyen kötve.

A britt alattvalók összcírását elrendelő helytartótanácsi intévény folytán — mely némelyek szerint csak egyszerű tudomásul kívántatott vétetni, — ugyanide megiratott, mikép az efféle kutatási vagy följelentési rendszer nem illik a magyarhoz, és vendégszerető in-

tézményeivel össze nem fér, ugyanazért nem is teljesíthetők. — A Ludoviceum és Asbóth honvédtábornok ügyében felirat küldetett a főkancellárhoz. — Az utimunkákra nézve határozatba ment, hogy a megye ezentul maga, autonomice a consilium minden befolyása nélkül fogja az utakat adminisztráltatni. — Felolvastatott s tudomásul vétetett a helytartótanács leirata, melyben értesíti a megyét, mi-kép az ungvári vámkezelés felsőbb helyen is törvénytelennek ismertetett, s hogy az eddigi vámmentesek az ungvári hidon ezentúl se fog-nak fizetni.

Országgyűlési képviselőkül választottak :

I. A szobránczi kerületben : gr. Török Napoleon.

II. A kaposi-ban : Bernáth Zsigmond szavazattöbbséggel.

E választás ellen kérvény adatott be, de a meghatározott időn túl, és így nem vétetett figyelembe.

III. A bereznai-ban : Markos György.

IV. Az ungvári-ban : Kandó Kálmán 699 szavazattal Ocs-váry Gábor 173 szavazata ellenében.

Ugoesamegye.

(Főispán : Lónyay Albert.)

1860. decz. 19-én tartá főispáni elnöklet alatt közgyűlését, mely alkalommal az 1848-ki bizottmány 314 tagra szaporittatván véghez ment a tisztujítás is. A bizottmányba a r. k., g. e. és h. h. papok mind felvételtek. A következő napokban tartott gyűlésből meghagyatott a szolgabíróknak, hogy peres ügyekben az osztrák törvénykönyv szerint járjanak el egyelőre, mi e megye által is anomoliának tartatik ugyan, de a felek érdekei által parancsolt kényszerűség. Kovács Lajos indítványa folytán felirat intéztetett a felséghez, melyben a sérelmek elősoroltattak. Ugyanezen felirat emlékiratkép a kancellárnak is megküldetett, oly nyilatkozat kaposában, hogy habár a megye egyete-me ama magas kormányhatóságot, melynek élén ő nagyméltósága áll, utolsó szentesített törvényeinknél fogva törvényesnek el nem ismeri, mindamellert nem ismerheti félre ama magas állás fontosságát, s hatalmas tényezőnek tekinti arra nézve, hogy bajaink legtöbbje az országgyűlés intézkedéseig is ő nmlga közbenjárása által azonnal orvo-

soltassék, mire ő nmlga bizalommal megkéretett. Nyilatkozat küldetett a tárnokhoz is, a kancellárhoz intézett felirat értelmében, melyben elmondatik, hogy e megye a főispán, bizottmány, és tisztviselői karban visszanyerte ugyan mindazon tényezőket, melyek mulhatlanul szükségesek arra nézve, hogy felfogjuk az önkormányzás fonalát ott, hol az egy évtized előtt az események zivatara által erőszakosan kitépetett; üdvözli a megye ő nmlgát, mint azon férfiak egyikét, kik az ország autonomiájának visszaállítását kieszközölni hivatva vannak, de nem titkolhatja el, hogy az autonomia még befejezetlen, hogy még most is oly sok hatósággal találkozunk, melyek törvényeinkben nem gyökereznek, s hiszi a megye, hogy midőn ő nmlga ily magas kormányhatóság vezetését elvállalá, azt azon nemes hazafi elhatározással tevé, hogy fényes állása előnyeit arra használja fel, miszerint hivat készítsen a nemzet számára, melyen az az alkotmány bástyáiba juthasson, és kéri is a megye ő nmlgát, szerezzé meg vérző sebeinkre mielőbb a gyógyszert. — Továbbá: felkéretett a főkancellár, hogy a megye törvényszékeit alakíthassa. — A tisztviselők fizetése marad a régi. — A megye évi költségvetése 20,000 ftra rug, míg ezelőtt csak a két cs. kir. szbirói hivatal 48,000 ftra került.

Az 1861-k i j a n u á r 21-k é n. kezdett gyűlésben felolvastatott a kancellár levele, melyben a megyét a törvényszékek alkotásától eltiltja. Határozattá lön: hogy miután a megye háromféle eszközben válogathat, a mennyiben vagy törvényszünetet hozhat be, vagy egy az övével hasonló autonomiával bíró idegen megye német törvényszékének rendelheti magát alá, vagy saját kebeléből alkothat törvényszéket, de mivel az első által magát az országgyűlés jogkörébe illesztné be, mit tennie nem lehet, a második által meg autonomiáját adná fel, mi erkölcsi lehetlenség, a harmadik pedig autonomiájának lenne ugyan elvitázhatlan postulatuma, azonban ez utóbbi eszköz is, míg a német főtvényszékek életben vannak, nem lehetne egyéb hallgatóságos törvényszünetnél, várni fog a magyar törvényszékek közel kilátásba helyezett szervezései; de ha a szervezés megtörténtével e megyéről azonnal gondoskodva nem leend, kényszerülve lesz törvényszéket alakítani, addig pedig más megye, akár német akár magyar törvényhatóságának alá nem rendeli magát, meghagyatván a szolgabiráknak is, hogy más megyebeli törvényszékek, különösen az ungvári német törvényszék megkereséseit, a melyhez a folyamatban levő ugoosai váltóperek felsőbb intézkedés folytán áttétettek, figyelembe ne vegyék. — Hasonló utasítás adatott a szolgabiráknak a fiánczhatóságoktól jövedék áthágási büntetések foganatosítása iránt a

megyéhez intézett megkeresésekre nézve. — A zsandárok eltávolítása végett felirat intéztetett a tárnokhoz. — A január 16-ki leirat felolvastatván, a megye, az anarchikus helyzet ellen emelt feddésekét magára alkalmazhatóknak nem vélvén, midőn a kancellárnak jóakaró bizalmas közléseért feliratilag köszönet nyilváníttatni határozottatott, egyszersmind felkérte őt, eszközölné ki legfelsőbb helyen az országgyűlés mielőbbi megtartását.

A kancellárhoz intézett levél a II. rész CLXXVIII. alapján olvasható. E levélre a következő válasz érkezett:

Tek. közönség! Kedves kötelességemnek ismerem, ezen nemes megye f. é. jan. 21-kén 27-ik szám alatt hozzám intézett nagybecsű levelében kifejtett érzelmeiért szives hálámat azon erős meggyőződéssel kijelenteni, miszerint nyugodtan nézhetünk jövőnk elé, ha jelen nemzeti nagy föladatunk megoldása azon téren kerestetik, melyen a nemes megyének hazafiui nyilatkozatában kifejtett ama nézete, hogy bajaink egyedüli gyógyszere az országgyűlés, Ő Felségének f. hó 16-kán kelt kegyelmes királyi leiratában kifejezett óhajlásával találkozott. — Ő császári és apostoli királyi Felsége legkegyelmesebben tudja méltányolni e nemes megye abbéli kérelmét, hogy a nemzet érzelmeinek itt-ott történő tulömlése ne az országgyűlés elhalasztásának, hanem inkább mielőbbi megtartásának egyik nyomatékos okául tekintessék; — de ezen kívánság csak akkor lesz minél jobb sikerrel teljesíthető, ha a helyhatósági végzések a kellő mérséklet határain túl nem terjeszkedve, általuk az, mi egyedül a törvényhozásnak lőn főtartva, nyugtalanul megelőztetni nem czéloztatik. Ki egyébiránt szokott hivatalos készséggel maradok a tekintetes közönségnek. Kelt Bécsben, január hó 30. 1861.

Ugyanezen ülésszakban Pest-megye levele gróf Teleki László ügyében örvendetes tudomásul vétetett azon kijelentéssel, miszerint Pest-megye azon elvét, hogy az emigratio amnestiáltatását kérni annyi volna, mint a honfiak bűnös voltát elismerni, Ugoicsa is osztja. — A szolgabírák a községek rendezéséről beadván jelentéseket, örvendetes tudomásul szolgált, hogy a belkormányzás ezentul $\frac{3}{4}$ résszel kevesebbe kerülend mint a cs. k. uralom alatt. Így például a halmi kerület 20 helységre administratioja eddig 8000 fra rugott, mely összeg most 1809 ftra szállt le. — A kancellária az árvapénzekre nézve a volt cs. k. szolgabírák hatóságát az alkotmányos szolgabírákra ruhásván, a tárnok ellenben eltiltván a *steueramtokat*, hogy az árvapénzeket ne adják át, e furcsa dualismus iránt a kancel-

láriához felirat intéztetett. — A magyar itcze, akó s egyéb ürmérték, százados jogaiba vissza helyeztetett. — A megyének 1848 előtt takarékmagtára volt, e magtár most üres, se gabona, se kukoricza, se pénz; az u g o c s a i volt os. k. főnöktől ez iránt felvilágosítás kéretett, e tárgyban küldöttség neveztetvén ki. — Ezután a következő indítvány tétetett s fogadtatott el: nyilatkoztassa ki a megye, hogy akar ugyan felelős kormányt, de megyét is, s egyáltalában nem ohajtja, miszerint különösen ez időszakban, a milliók bevezetve levén az alkotmány sánczaiba, a megyék, megsemmisülésökben mindent elveszítse nek. A megye e tárgyban következő — sokszor említett — levelet intézett a többi megyékhez.

„Kedves barátaink és atyánkfiai! A közelgő országgyűlés alkotmányozó és koronázó leend.

E nemzedék vállaira tette le a Gondviselés jövendő századok sorsát, s ki e hivatás nagyszerű voltát csak némileg sejtí is, önkénytelenül megdöbben a felelősség sulyától, végig tekintve kivált azon óriás nehézségeken, melyek e nagy munka utjában állnak, melyek közt nem utolsó az 1848-ki átalakulás, s az azt követő 11 évi elnyomás.

Soha nemzetnek nyugodt időre, soha eszméknek rendszeres ki forrásra szüksége inkább nem volt, mint most. És úgy akarta a nemzet fatuma, hogy sorsát eldöntő ügyeinek végmegoldása oly időkre essék, melyben az eszmefejlődésnek sem idő, sem tér nem kedvez, s midőn feladatunk az volna, hogy jövőjét nemzetünk alkotmányos életének a mult hagyományaihoz kössük, a megoldás munkája sok részben azon nemzedék kezébe jutott, kik e sulyos 11 év után nem hordozhatják kebleikben ősi intézményeink azon kegyeletét mely bennünk a nélkülözés fájdalmaiban csak erősödött.

Ezekből is észreveendik nagyságtok és kegyelmetek, miszerint itt ősi intézményeinkről van szó, s ennek féltett kincséről a megye rendszeréről, melynek sorsát a közelebbi országgyűlés dönti el, s meghozandja annak szabatosabb és virágzóbb életét, vagy eltemeti azt.

Emlékezni fognak nagyságtok és kegyelmetek, hogy a végzetes 1848 előtti évtizedben a nemzetnek reformok utáni törekvése a megyékben izgalmas életet idézett elé, s a pártok nehéz tusáiban oly kizsápongaságok merültek fel, melyekre csak mély sajnálattal gondolunk vissza.

A fiatal pezsgőélet e kizsápongaságai elfordíták a megyéktől sokak rokonszenvét, s az európai parlamentek ragyogásai felé vezették, s így lőn, hogy a magyar irodalom legünnepeltebb egyénei szövetkeztek

a parlamentáris kormány és központosítás zászlójához a megyei min-
denhatóság ellenében.

A megyerendszer bálványzói az országban érezték magok is,
hogy némi korlátok felállítására halaszthatlan lesz; de bizva az utasi-
tási jog palladiumában, nem aggódtak a megyerendszer megsemmisü-
lésén; azt pedig hogy a centralisták befolyása ellen józan korlátok
emeltessenek — üdvös- és kívánatosnak tartották.

Másképp akarta a nemzet fatuma! 1848 behozá a parlamentáris
kormányformát európai értelemben, de azon napok befolyása alatt to-
vább nem ment; ismerte azonban a nemzet hangulatát, s azon mély
ragaszkodást, melylyel ősi intézményeihez viseltetik, megalkotá vilá-
gos ellenmondással a 16-ik cikket, melyben a megyéknek minden jo-
gait épségben hagyja elvileg, s azoknak végleges rendezését a legkö-
zelebbi országgyűlésre utalja.

E közelebbi országgyűlés, a végmegoldás ideje most leend. És
míg nemzeti jövőnk emez életkérdése körül az ujon feltámadt me-
gyékben semmi mozzanat nem történik, addig a sajtó naponkint hatá-
rozottabb és aggasztóbb harcot folytat oly tanok mellett és ellen, me-
lyek végelemzésben vagy a felelős kormány üdvös átalakítását, vagy
a megyerendszer fennmaradását merő illúzióvá teszik.

Tétlenül nézni e harcot, mely életünk felett foly — nem sza-
bad, s kisodorva azon utról, melyen a nemzeti akarat eddig az utasi-
tásokban tisztán és világosan nyilatkozott, használnunk kell azon
módszert, mely fennmaradt, hogy a kifejezett nemzeti akaratnak, mely
hatóságaiban szól, rést szerezzünk, s az ismerte s méltányolva
legyen, különösen ez időszakban, hol a milliók, bevezetve az alkot-
mány sáncaiba, a megyék megsemmisítésével mindent vesztenének.

S midőn nézeteinket nagys. kegy. figyelmének átadjuk, nem te-
hetjük, hogy e szönyegre kerülendő életkérdés mélyebb taglalásába
ne bocsátkozzunk, mely célra szükség, hogy az alkotmányosság for-
mái közt, mint az a magyar ősi intézményekben élt, másfelől Európá-
ban divatozik, — rövid párhuzamot vonjunk.

Az alkotmányosság a törvényhozási és végrehajtási jog gyakor-
latában nyer életet.

Magyar formák szerint a törvényhozási jogot hatóságokra fel-
osztott nemzet gyakorolta mindig; az utasítási jognál fogva a magyar
nemzet közvetlenül hozta törvényeit, és nyílt, világos és kifejezett
akaratán kívül törvény nem hozathatott.

Európai formák szerint a törvényhozási jog gyakorlata abból áll,
hogy bizonyos időben a választók megjelennek, s a képviselőt megvá-

lasztják, kire teljhatalmat ruháznak bizonyos évekig törvényt alkotni nevökben. Ezen egy szavazással minden törvényhozói foglalkozását a nemzet befejezte, közte és képviselője közt minden kapocs megszűnt.

A végrehajtást magyar formák szerint vezette a kormányzék, de ez mindent csak a hatóságok által hajtattott végre; a központi kormánynak a hatóságokban nem voltak hivatalnokai, hanem a megye egyeteme rendelkezett a végrehajtásról saját választott tisztikara által.

Európai formák szerint a végrehajtást ministerium vezeti, mely azt saját hivatalnokai által saját felelősségére végzi el.

Összefoglalva a két rendszert, magyar formák szerint a nemzet maga közvetlen törvényhozó és maga a végrehajtó is; európai formák szerint a nemzet csekélyszámu teljhatalmazottai hozzák a törvényt, s azokat a miniszterekben központosított kormány felelősség mellett hajtja végre.

Nem akarjuk a két rendszer elméleti és gyakorlati előnyeit, s hátrányait mélyebben fejtegetni; annyit mindenesetre bátran állítunk, hogy Magyarországot az utolsó három század kapcsolatában a megsemmisüléstől nem menthette volna meg az európai parlamentarizmus rendszer, ellenben Angolhont nagyszerű kifejlésében aligha akadályozta volna a magyar rendszer.

Vitatni sem lehet, hogy elméletben a magyar rendszernek tulajdonképpeni előnyei vannak, mert teljesen kielégíti a statusgarantiák minden jogos követelményeit, ugyanis:

Törvény a nemzet előlegesen kifejezett akaratán kívül nem hozatik.

Törvény, mielőtt meghozatnék, az összes nemzet foruma előtt már tárgyalatott, átértetik, s annak meggyőződése ugyyszólván vérebe ment át.

Törvényhozó-testület soha sem válhat el a nemzettől, sem annak fölibe nem emelkedhetik, csak annak kifejezése lehet.

Végül a törvényhozási jog magyar gyakorlata az újabb európai eszmék incarnatiója, melyek már a legfontosabb állami jogok gyakorlatát az általános szavazatig vitték.

A magyar végrehajtási rendszer, hol a nemzet maga hajtja végre a törvényeket, kizár minden törvénysértést, s ez megnyugtatóbb, mint a miniszteri utólagos felelősség jobbadán illusorius biztosítéka.

Vannak azonban az európai rendszernek is elvitázhatlan előnyei, melyeket tagadni elfogultság volna, u. m.

A felelős kormány szervezete szabatosabb és helyesebb, mint a magyar rendszerben.

Kizárja a kollegiális működést a főkormányzatban s lehetővé teszi a felelősség üdvös elvét a fejedelem személyén kívül mindenkire alkalmazni.

Tágabb censualis rendszert tűr meg, mint a magyar, mert hol a functió összege egy választásban áll, ott sokkal több honpolgár tétet-hetik a joggyakorlat részesévé, mint a hol utasításokat kell adni, s a hozandó törvényeket meg is bírálni.

A törvényhozás könnyebb és rövidebb, a végrehajtás nem lehet akadály, következőleg mind a törvényhozás, mind a végrehajtás menete gyorsabb s áthatóbb lehet.

Legyen ennyi elég. De midőn a két rendszer előnyeinek felismeréséhez jutottunk, önkénytelenül támad azon kérdés, nem volna-e lehetséges a két rendszer előnyeit megnyerni újabb alkotmányos életünk számára; vajjon a két rendszer oly ellentétes-e, mely közt a kibékítés lehetetlen?

Erre mi határozottan „nem“-mel felelünk, és megkísértjük érintésekben kijelelni az utat, melyen e nagy horderejű kérdést megoldhatjuk.

Sokan a központosítás hanyatló elvét tulbecsülve azt hiszik, hogy a két rendszer kibékítésénél a végrehajtási formák azok, melyeknek egyeztetése nagyobb akadályokat gördít törekvésünk elé. Vegyük ennél fogva ezt előbb vizsgálat alá:

Az európai rendszerben a központi főhatalmat a közigazgatás ágaira állított ministerek, a magyar rendszerben egy kormány-szék kezeli.

Hogy a központi hatalom kezelése európai mintára sokkal helyesebb és szabatosabb, azt vitatni sem kell. Ha tehát az új magyar alkotmányos kormányzat élire ama vizsás dicasterialis módszer a cancellária, és locumtenentiale consilium helyett felelős ministerium lép, a főkormány ezen átalakítása nem csak elméletileg helyesebb, de gyakorlatilag is megszerez minden előnyöket, miket erélyes és független kormánytól várhatunk.

Sőt hazánknak a birodalommal kapcsolatban ez az egyedüli mód felső kormányunkat a többi tartományok kormányzatától függetlenné tenni s emancipálni.

E részben tehát az európai formákat minden tétova nélkül át

kell ültetnünk hazánk termő földébe, ezzel alkotmányosságunk csak erősödik s szilárdulást nyerhet.

Ezentul kell már most a hatóságok állását szemben a felelős miniszteriummal akként határozottan kijelölni, hogy az erélyes végrehajtás lehetővé tétessék, s a nemzet ezen védbástyája, mely századokig fennállott, le ne rontassék, mi hazánknak fenálló kapcsában bűnös könnyelműség volna. Azonban

a központi kormánynak felelős miniszteriummá átalakításában, s evenkinti országgyűlések mellett a feladat megoldása már igen megleend könnyítve. Mert:

felelős ministerium és évi országgyűlés mellett a hatóságok renitentiájának minden indoka elenyészik, minélfogva a vis inertiae gyakorlata, a felirati jog csak mint védbástya maradna fenn rendkívüli idők s kivételes esetek számára. Sőt

a ministeri felelősség, mely a magyar rendszerben csakis korlátozott lehet, igen megkönnyítették. Kikerülhetlen ugyanis, hogy törvények alkalmazásánál a végrehajtásban kétségek ne adják elő magukat, azonban a hatóságok intézkedéseiben a nemzet akarata jő mindig segítségül a minister rendelkezéseinek s ez által a felelősség már előzőleg elháríttatik.

De mit árthat a közigazgatás menetének, ha a végrehajtó hivatalnok eljárását az országban a hatóságok figyelme kíséri folytonosan, ha a végrehajtás a hatósági nyilvánosság és ellenőrség oltalma alatt gyakoroltatik, ha minden visszaélés a hatóságok által hozatik napfényre, s a minister az ügyek menetéről egy hatóság által tartatik evidentiában?

Ennélfogva mi nem látjuk be, mi veszély fenyegetné a közigazgatás szabatos voltát, ha a ministeri rendeletek ezentul is a hatóságok gyűléseihez intéztetnének, mint 1848-ban, s a végrehajtást azok rendelnék el, és ha a végrehajtás eszközeinek megválasztásában a hatóságoknak szabályozott kör engedtetnék.

Fennebb már kifejtők, miszerint a felső kormány átalakításával megszűnik minden indok a hatóságok féltékenységére, s ha mégis esetek adnák elő magokat, melyekben a hatóságok a felirati joghoz nyulva a végrehajtást késleltetik, ez sokkal kisebb bajjal fenyegeti az országot, hogysen ezért azon bástyát, mely alkotmányunkat eddig oly sikerrel védelmezte századokig, s mire még jövőben oly szükségünk lehet, lerontani engedjük.

A végrehajtás eszközeinek megválasztására nézve kettőt kell megjegyeznünk:

a) A felső kormány átalakításával európai mintára, okvetlenül a megyei hivataloknak is azon formának megfelelő átalakításon kell átvezettetni. De a megyerendszer azon lényegében, mely alkotmányos garancia tekintetében fontos, nem szenved semmi csorbát, ha a mostani már feltarthatlan zagyva tehetőségű hivatalok a megyékben szakokra oszlnak fel, s lesznek külön pénz- és adóügyi, belügyi, közlekedési, hadügyi stb. szolgabírók, s ezeknek élén a ministerium által függetlenül kinevezett főispán, s a megye által választott alispán.

b) Vizsgálat alá vétetnek a közigazgatás minden ágai, s azoknak természetéhez képest határoztatik el a végrehajtó hatóságok tehetőségi köre a ministeriummal szemben a választást illetőleg. Vannak ugyanis hivatalok, melyek a választásnak kevésbé alkalmas tárgyai, mint a szaktudományt igénylők; mások, melyeknek főkelléke a függetlenség és ingatlanság, mint a bírói hivatalok; vannak végre melyeknek épen az igazgatás érdekében a politikai élet hullámozásait kell követni, s a hatóságok által korlátlanul betöltendők. Vannak továbbá a közigazgatásnak tárgyai, melyek a felsőbb kormány rendelkezése alá esnek; vannak végre közigazgatási ügyek, melyek szigorubb, mások, melyek lazább központosítást igényelnek; mások épen csak a hatóságok kezébe valók.

Mindezekben csak azt akartuk kimutatni, miszerint a hatóságok s oly kormány közt, melynek bölcsője a nemzetgyűlés bizalma, s mely csak azzal állhat fenn, a végrehajtási rendszer egyeztetése áthágatlan akadályokra nem találhat, és ha egyelőre a felállítandó korlátok elméletileg nem elég szabatosan intézetenének el, az évenkénti országgyűlés mellett nem leend nehéz, az élet után megtalálni s alkalmazni a helyet, mértéket.

Sokkal mélyebb jelentőségű s nagyobb horderejű kérdés a törvényhozási rendszer egyeztetése.

Az 1848-ki 16-ik cikk épségben hagyja elvileg a megyehatóságok minden jogát, de a kerületenkinti választás rendezése, s a következő országgyűlés eljárása megsemmisítette az utasítási jogot, pedig kik a megyéket virágzó multjokban ismerik, nem tagadhatják, hogy az utasítási jog a megyék életkérdése.

Ne ringassuk magunkat illusiókban, ha oly megyék helyett, melyek eddig az utasítási jogban a törvényhozást és szerkezetükben a végrehajtást közvetlenül gyakorolták, oly megyét állitunk mely egész törvényhozási jogát teljesen elvesztette, a végrehajtási jogot pedig csak bizonyos korlátok közt gyakorolja — vége a hatósági életnek szükségkép, mert hiányzik minden érdek, mely azt fenn-

tartsa, lehet neve s árnyeka a multnak, de életerős, eleven megyei élet soha.

Ez pedig nálunk nemcsak alkotmányos egyik garantia, de a cultura kérdése is. Büszkék valánk arra, hogy hazánkban a politikai érettség s kifejlés a multban is oly terjedt s felőtlt volt. Lelet-e ezt a sajtónak tulajdonítani oly időben, midőn ennek tere oly csekély hatásu, alig számba vehető volt? De ott volt a terem, s onnan terjedtek az eszmék szét a népre is, ez volt a törvényhozó, ez a nép politikai iskolája, melynek hatásait oly kézzelfoghatólag tapasztaltuk 1848 előtt, hiányát elvitathatlanul érezzük azóta.

Az utasítási jog visszaállítása és ennek rendezése a hatósági lét első föltétele, mely egyszersmind a képviselő személyét a nehéz felelősség sulyától menti fel az egész nemzet irányában, midőn még a módtól is megfosztva van küldőinek akaratát ismerni.

És ha azon akadályokra vetjük figyelmünket, melyek az utasítási jognak utjában állnak, azonnal meg kell állapodnunk :

a) a kerületenkinti választásnál, és

b) némely megyék képviselőinek nagy számánál. Mert városokban, kisebb megyékben a székhelyeken választott követek mellett az utasítási jog gyakorlata semmi nehézséget nem mutat, erre az élet váltig megtanított.

Ott kell tehát az orvoslást keresni, hol a baj rejlik, t. i. megszorítani a képviselők számát, székhelyekre központosítani a választást, s némileg kiegészíteni e rendszert némi territorialis módosításokkal is.

E pontra akartuk vezetni n. k. figyelmét, kiknek bölcsesége belátandja, minő horderejű e kérdés helyes megoldása nemzetiségi tekintetektől is, s meg lehetünk ez uton óva az értelmi erő elforgácsolásának azon következéseitől, melyek minden új választásban kiáltóbban fognak előállni a nemzet és nemzetgyűlés kárára.

Nemzetünk egyeteme 1848-ki törvények szerinti országgyűlést sürget. Egyebet nem is tehet, midőn a törvényes tért elfoglalja. De ez állásában már az utasítás jogát elvesztette. Nincs ennél fogva más ut, mint hatósági nyilatkozataiban kifejezni a nemzet akaratát a jövő rendezés iránt, s midőn mi ezt tesszük, alkotmányos kötelességünket teljesítjük azon erős hitben, hogy nem lesz az országban megye, mely önmegsemmisülését határozandja el.

Kelt, Nagy-Szöllősen 1861-ik év január 21-ik s köv. napjain tartott bizottmányi ülésünkből.

A márczius 11-kén kezdett gyűlésfolyam alatt a választandó képviselőknek — nem utasításul — csak irányadóul némely felállított elvek állapították meg, melyek nekik az országgyűlésen sinórmértékül szolgálnak. — Fiume és Asbóth ügyében a kancellárhoz felirat, gr. Teleky Lászlóhoz üdvözlés intézett — A közadó befizetése tárgyában érkezett felsőbb rendeletre a megye eddigi határozata mellett megmarad s az osztrák rendszer organumai által kivetett adót törvénytelennek tartván azt be nem hajtja.

Képviselőkül megválasztottak:

I. A halmi kerületben: Ráthonyi Lajos, Kovács Lajos ellenében.

II. A nagyszőlősi-ben: Illosvay Bertalan.

Zalamegye.

(Főispán: gróf Batthyányi Imre.)

Az 1860. december 3-kán tartott zala-megyei gazdasági egylet gyűlése, teendőit végezvén, tanácskozmánnyá alakult át, melyben az október 20-ki diploma s ennek folytán a legujabb események vitattak meg. Szóltak ez alkalommal Tolnay Károly Zala volt követe, Barcza Sándor volt tiszti főügyész, Tuboly Mihály a megye régi főjegyzője, és Glavina Lajos, az utóbbi tanácsosnak látván a megyei municipalis ideiglenes szervezést, a mennyiben szorosán az 1848-ki törvények szerint eljárni még lehetséges nem lehetne, a diplomában rendelkezés képest is megkezdni. Ezen nézet azonban sem a fennevezett sem a még fellépett szólóknál viszhangra nem talált, mindenki az 1848-ki törvényekhez ragaszkodott.

December 6-kán főispáni elnöklet alatt tartott értekezleten, melyen 350 minden rendű s rangú egyén, de ezeken kívül is még számtalan volt jelen, ő excelsa lelkes szónoklattal köszöntött be, „az én nézetem — ugymond a többi közt — az: hogy a hol világos törvény van, melyet egy alkotmányos törvényhozó testület alkotott, a fejedelem szentesített, ott más kiindulási pont nem lehet, mint maga ezen törvény, melyet már a gyakorlat is megerősített; annyival inkább, mert valamint a törvényt kiterjeszteni jogunk e téren nem lehet, úgy feladatunk se lehet, bár kit is törvényadta jogától megfosztani, mert így magunk se fosztathatunk meg mások által; és így én

legcélszerűbbnek tartanám megyei szerkezetünket az 1848. XVI. törvény alapján ott folytatni, hol az felbeszakasztott. Vagyis a nevezett törvény szerint, mindazon idők, míg az országgyűlés másképp nem rendelkezik, a vármegye közönségének, illetőleg képviselőjének, a már 1848-ban megválasztott bizottmányt tekintem meglevő törvényes organumul, mely jogosítva van a főispáni utasítás figyelembevételével önmagát kiegészíteni, a megyei tisztikart megválasztani s az ügyeket elintézni, miért is én a volt bizottmányi tagok összehívását javaslom, babár mint értesültem, azok névjegyzéke föl nem tállatott. Ezt pedig annál inkább ajánlom, mert ez nemcsak az eddigi rendszer megszüntetésére, és így a kedélyek megnyugtására is leg hamarabb vezethetne, de azért is, mert fogalmam szerint az, az 1848-dik XVI. t. legtisztább magyarázata. "Ó excellija után Koppányi Ferencz, Hertelendy György, Tolnay Károly, Csertán Sándor, Horváth Vilmos Kanizsa városa küldötte, Hegedűs József ügyvéd, Bartos kanizsai szijgyártómester szónokolván, abban történt megállapodás: miként Zalamegye közönsége kegyelettel ragaszkodik az 1848-ki törvények minden szentesített, s országgyűlési revisio nélkül joghatályát el nem vesztethető betűjéhez, s a XVI-dik t. czikk értelmében az 1848-ban alakult bizottmány tagjai, mivel azok névsora föl nem tállatatik, megyeszerte közöndő felhívás utján, a főispán által összehívandók s a további intézkedések a bizottmány feladataul tekintendők. — Ezután ő excellija azon kérdésére, kívánja-e a tanácskozmány Muraköz nélkül is a bizottmány összehívását? — egyhangulag kijelentetett: hogy a bizottság összehívása Zalamegye alakulását jelentené, pedig a megye Muraköz nélkül csak töredék lesz, törvényes megye nem is lehetne, azért a bizottmány össze nem hívható.

1861. január 15-kén magán tanácskozmány tartott, melyből a főispán, azon indokból, hogy Isten tudja meddig késhetnek még Muraköz visszakebelezésével, a bizottmány összehívására felkérletett.

Jan. 21-én az egerszegi járásnak Bakon tartott s a tisztválasztásra vonatkozó gyűlésében Osterhueber előadá a többi közt, miszerint a kancellár, tárnok és főispán állásaik elfoglalását Muraköz visszacsatolásához kötötték, továbbá hogy a küszöbön álló tisztujításnál a szükséges képzettség esetében különösen figyelembe veendőek azok, kik a hazát fegyverrel szolgálták. Sellyei: ha ugyanegy hivatalra nemes és nem nemes jelenkezik, és az utóbbi szintén bir képességgel, ennek adassék elsőség, azok pedig kik börtüket a bukott rendszer-

nek eladták a hivataloskodástól kizárva legyenek. P f e n d e s s á k ügyvéd nem tartja a mult hivatalnokokat sem polgári sem politikai jogvesztetteknek, a kik s a mennyiben nem voltak a kormány buzgó zsaroló eszközei. L e n g y e l ügyvéd szintén ezen véleményben volt. S e l y e i tehát különbséget kívánt tételni a volt hivatalnokok között. — (Hogy miben állapotott meg a conferentia annak nyomát a tudósításokban nem találhatni.)

B o g d á n György, B o g d á n Ferencz, B ö l c s József, B u j a n o v i c s Tamás, D e á k József, D e u r b á n y i János, F i l i p i t s János, G á b e l i t s Imre, G ö n t z Lajos, G o r i c s á n e t z József, G r é s z János, H o r v á t h Péter, H e g e d ű s József, H o r v á t h György, H u n g l i n g e r Ignác, I n k e y Ádám, K á r á s z Béla, M a r t i n c s e v i t s János, M a r t i n c s e v i t s György, M a r t i n c s e v i t s József, M a r t i n i c s György, N o v á k József, N o v á k István, O s z t e r h u e b e r László, P i n t a r i t s István, S o s s László, S z i j S á n d o r, S t r a h i a Ferencz, S z i r k Frigyes, S á f f á r i t s György, S z a b ó Imre, V u t s á k Miksa, T k á l t s i t s Alajos, V e r l y György, V l a s z k o v i c s Ferencz esperes, Z r i n y i János, 1861. január 26-án, Csáktornyan kelt és V a r a s d megye örökös főispánja gr. E r d ő d y Jánoshoz intézett levelükben önmaguk, ugyszintén a meghívott községek, városok s egyesek nevében is, mint ezek megbízottjai kijelenték, hogy V a r a s d-megye j a n u á r 28-kán tartandó gyűlésére melyre meghivattak, megjelenni, és V a r a s d-megye rendezésében s hivatalos eljárásában részt venni nem fognak; kérik egyszersmind ő excllját hosszabb indokolás alapján, hogy M u r a k ő z n e k szándékolt szervezésétől, és V a r a s d-megyébe bárcsak ideiglenes belovasztásától is elálljon.

F e b r u á r 5-kén jelent meg a már visszacsatolt M u r a k ő z küldöttsége, a f e b r u á r 6-kán tartandó közgyűlésre, és a tisztújításra Bécsből leérkezett főispán üdvözetére. — Másnap a bizottmány választott vagyis inkább egészítettett ki, kihagyatván belőle a v e s z p r é m i p ü s p ö k, gr. F e s t e t i t s Tasziló, majd minden hivatalnok, ügyvéd, jegyző.

7-kén és 8-kán ment véghez a tisztújítás.

A 9-ki közgyűlésben a c s. k. hivatalok átvételére választmányok neveztek, kineveztetett továbbá egy szervezési nagy, és a követválasztási központi bizottmány, a törvénykezés iránt az országbirói tanácskozmány befejezéseig nem történt intézkedés. A jan. 16-diki ismeretes leirat mint a megye szervezése előtt kelt félretétett.

Inkey Ádám Muraköz iránt a következő két levelet intézte a főispánhoz:

I.

Mélyen tisztelt excellentiád! Kedvelt főispánunk! Zalamegye közönségével tudatott tárnoki rendelet szerint a visszacsatolt Muraközt érdeklő és illető irományok átvétele oly formán iratott elő, hogy Varasd, Kőrösd és Zalamegyék főispánjai megyéjükből egy küldöttséget nevezzenek ki, kik az átadást és átvételt teljesítsék, ennek értelmében excellociád által én is egyikkül kitzetvén a zalai átvevő küldöttség tagjai közé, hogy a hozzánk irt átadást akadályozó hírek valóságos forrására juthassak, elhatároztam gr. Erdődy János főispán, Bedekovics Kálmán varasdi 1-ső, és Inkey Ferdinánd körösmegyei első alispán urakat személyesen fölkeresni és tőlök fölvilágosítást kérni; ma Varasdra érvén, ezen megye alkotmányos főtisztviselőitől azon értesítést vettem, hogy 1848-ban Muraköz nem az alkotmányos Varasdmegye, hanem Jelasics katonái által foglaltatván el, Muraköz alkotmányos értelemben soha sem tartozott Varasdmegyéhez, így Varasdmegye közönsége és főispánja az ottani eddigi cs. tisztviselőktől a varasdmegyei irományok átadásakor a Muraközre vonatkozókat át sem vette, így nekünk át sem adhatja, ennek folytán Varasdmegye főispánja nem nevezhet ki küldöttséget, mely nekünk a muraközi irományokat átadja, mert Varasdmegye alkotmányos közönsége soha sem vette birtokba az erőszakosan elfoglalt Muraközt és irományait; szerintök tehát nekünk zalaiaknak nem marad más teendőnk, mint Muraköz irományait azon hatalomtól követelni vissza, mely Muraközt Zalától elfoglalá; — ezen hatalomnak képviselője Szokcsevics.

Bővebb felvilágosítás nyerhetése végett fölkerestem Simuncsics Sándor Varasdmegye volt császári főnökét, ki is először tudatá velem azt, hogy ő folyó hó 16-kán főnöki minőségében excellentiádhoz egy levelet intézett, melyben tudatá, hogy Muraköz irományai általa az átadásra készen levén, az átvételre f. febr. 23-kát javallaná, ezen levélének elküldése után báni rendeletből azt kelle neki excellentiádnak tudtára adni, hogy az irományok átadása fölfüggesztetett; ezután előmutatá Simuncsics volt főnök ur Szokcsevicsnek azon szoros rendeletét, melyben meghagyja, hogy Muraköz cs. tisztviselői mindaddig, míg az irományokat az ő utóbbi, netán érkezendő rendelete folytán Zalamegye küldöttségének át nem adták, hivatalaikban megmaradandók levén, folytonosan működjenek s főnök ur oda utasittatik, hogy Muraköz ujonnan választott tisztviselőinek, vagy bármely eljárásra megbízott

Zalamegyei küldötteknek a végleges átadásig teendő működéseiket a legkeményebb katonai beavatkozással gátolja, ha egyszerű fölszólításra működéseikkel fel nem hagynának, arra figyelmeztet és kér tehát bennünket Simuncsics Sándor volt főnök ur, hogy Muraközben a cs. tisztviselőktől irományok átadása előtt semmiféle működésbe ne ereszkedjünk, mert különben fájdalommal bár, de kénytelen lenne báni szoros rendelet és meghagyásból a Varasd körül elszállásolt több ezerekből álló dzsidás és gyalogkatonasággal, vagy ennek egy részével Muraközt rögtön meglepetni, és minden eljárásainkat katonai hatalommal gátolni, tudatám erre Simuncsics volt főnök urral, hogy valamint Muraköz ujon választott alkotmányos tisztviselőit, úgy minket, mint Zalamegye központi bizottmánya által a követválasztási szavazatképesek összeírását falunként teljesítő kiküldötteket korántsem rettent vissza a katonai beavatkozássali fenyegetés, sőt én mindezek daczára bizottmányi utasításom szerint holnap reggeli 10 órakor Csáktornyan a városháznál az oda egybegyülemdő szavazatösszeírásra kinevezett muraközi uraknak a törvénszabta esküt előolvastván, velök az esküt letétem, és mi holnapután reggel teljes erélylyel elkezdjük megbízásunkban eljárásunkat, ha pedig szuro nyokkal akadályoztatnánk teendőinkben, akkor kötelességünk szerint jelentésünket Zalamegye bizottmányának megteendjük.

Tudakolám erre Simuncsics urtól okát ezen báni rendeletnek, melyre azon választ vettem, hogy Szokcsevics bán, fölfogása szerint, csak akkor nyilatkozott késznek lenni odautasítására császári tisztviselőinek, hogy nekünk az irományokat átadják, ha erre előbb elcsltiádtól, mint Zalamegye főispánjától, írásban fölkéretik, — teszi pedig ő ezt maga igazolásául azon horvátországi megyék irányában, melyek Muraköz Zalához visszaerestését roszalják, és ezen ügyet még a tartományi gyülemesen részükrei kedvező eredmény reményében megpendíteni akarják, ezek előtt tehát nem akarna a népszerűséget kereső bán olyan szinben föltünni, mintha ő a muraközi irományokat hozzá érkezett direct fölszólítás nélkül is átadni sietve, a visszacsatolást Zalához ez által is helyeselné, szerinte tehát, népszerűség-vadászatának eredményét csak akkor nem gondolja koczkáztatva lenni, ha Zalamegye főispánjától várja előbb be az irományok átadásáérti fölszólítást, ő kezdeményező nem lehetvén; ennek megtörténte után állítólag a bán semmi akadályt sem görditend többé elénk, és elrendeli az irományok átadatását!

Zalamegye bizottmányának rendelete szerint a kilencz választókerületben jövő mart. 15-re rendeltetett a követválasztás, — febr.

25-kén utasítottak a szavazat összeírásra megbízott férfiak munkálataik megkezdésére, mart. 5-ig elvégzésére, és az azon napi gyűlésrei benyújtására.

Miután a bánnak működésünket akadályozó kemény rendelete okvetlen foganatosíttatni fog organumai által, mi pedig a nyers erővel nem birkózhatunk, nagyon természetes, hogy működésünket félbe kell hagynunk egyik vagy másik helységben, — természetes következése ezen összeírásunkbani akadályoztatásunknak az lesz, hogy munkálatainkat a kitűzött időre be nem nyújthatván, Zalamegye csáktornyai, lendvai és letenyei választó kerületeiben a követválasztás mart. 15-kén meg nem tartathatik, és így, ha a báni erőszakoskodás még egy ideig gátolja működésünket, az ezen három kerületből választandó követek az országgyűlés megnyitásáig alig lehetnek megválaszthatók.

Kötelességemnek tartottam mind ezen sietségben összeírtakat excellentiáddal, bővebb tudomása és bölcs intézkedhetés végett közölni, azon végleges megjegyzéssel, hogy ezen levél masolatát t. Koppányi Ferencz első alispán urnak is tudomás végett megküldöttem. Melyek után magas kegyeibe ajánlottan] vagyok, Varasdon, febr. 23. Excellentiádnak! Őszinte tisztelője és kész szolgálója, I n k e y Ádám, mura-közi földbirtokos.

II.

Mélyen tisztelt Excellentiád; Tegnap tudósításomhoz még azt kell csatolnom, hogy ma reggeli órákban Muraköz báni rendeletből ujonnan megszállatott katonasággal, ezeknek egy osztálya a csáktornyai városházat, hol mi holnapi teendőink felőli tanácskozás és előleges eskü-letétel végett összegyűlve voltunk, körülvette és mi az eddigi csáktornyai járásfőnöktől komolyan fölszólítottunk szétoszolni és működésünkkel fölhagyni, különben fegyveres akadályoztatás rögtöni foganatba vételével fenyegetteténk általa. Minthogy mi ezen fölszólításra is együtt maradván, kinyilatkoztattuk, holnap a falukon működésünket teljes erélylyel kötelességünk szerint megkezdni, alkalmazni holnapi vagy még mai elfogattatásunknak nézünk eléje, netáni meghurczoltatásunk azonban korántsem zsidbasztandja erélyünket és nem lankasztandja kitartásunkat! Mely körülményről midőn excellentiádat kötelességem szerint értesiténem, vagyok, stb. Csáktornya, febr. 24-kén mint feljebb. I n k e y Ádám.

Képviselőkül megválasztattak :

I. Az alsó-lendvai kerületben : M o l n á r Pál.

II. A baksai-ban: Simon Pál.

III. A zalaegerszegi-ben: Szabó Samu.

IV. A nagykanizsai-ban: Sümeghy Ferencz.

V. A letenyei-ben: Királyi Pál.

E kerület először Jókai Mórt választá meg, de ez a siklósi követséget fogadá el.

VI. A csáktornyai-ban: Inkey Ádám.

VII. A szentgróthi-ban: gr. Batthyányi Zsigmond, Prodanovics ellenében.

E választás ellen kérvény adatott be, de a képviselőház april 25-kén gr. Batthyányi Zsigmondot igazolta.

VIII. A keszthelyi-ben: Tolnay Károly.

IX. A tapolczai-ban: Botka Mihály.

Sopronmegye.

(Örökös főispán: herczeg Eszterházy Pál.)

Az első értekezlet 1860. november 24-kén, a megyeházban, gróf Széchenyi János elnöklete alatt tartatott, mely alkalommal az elnök gróf hiven rajzolva a 11 évi szenvedést, testvériségre, egyetértésre hívta fel a közönséget s a jelenvolt képviselők által különösen a népet figyelmezteté, hogy ne adjon hitelt az ármánykodók fondorkodásainak, kik azt kürtölgeték, hogy ezen átalakulás célja a robot és dézsma visszaállítása volna, ezután abbeli nézetét jelenté ki, miszerint sürgetve kell felkarolnunk minden alkotmányos lépést, mely az országgyűlés mielőbbi összehívására eszközül szolgál, hogy a koronás király megértvén a nemzet kívánatát, országgyűlésileg az 1848-ki alkotmányt vissza állithassa. Szóltak még Ostffy Pál, Kiss Lajos ügyvédek, Molnár kövesdi plebánus, mi után határozatba ment, hogy meghívó küldöttség neveztessek ki a herczegfőispánhoz, s öt mielőbbi gyűlés tartására kérje fel, annál is inkább, minthogy a Sopron-megyei 1848-ki bizottmány tagjai közül 79 meghalt, 20 tag jelenleg a német rendszert szolgálja, 23 a megyéből elköltözött, mely hiányt mindenekelőtt pótolni kell.

Ez alkalommal a pannonhegyi apáthoz tervezett petitio, hogy a soproni gymnasiumból számkivetésbe küldött magyar nyelvet

ősi jogába visszahelyezze, közhelyeslés közt felolvastatott, és számtalan jelenlevő által iratott alá, azon hitben, hogy ha csehül nem akarjuk szolgáltatni a hazát, magyarokul kell neveltetnünk fiainkat.

Felemlitendő Borsódy Péter osli helységbeli polgárnak, az ugyanezen napon rendezett lakoma alkalmával, gr. Pejachevich Márkhoz intézett következő felköszöntése: „Mindent a mit a magyar nép 1848-ik esztendőben nyert, és azt, hogy most is itt, magyar szivességgel együtt mulathatunk, egyedül a méltóságos és tekintetes uraknak köszönheti, ezt a nép soha se fogja feledni, együtt is fogunk mi maradni és tartani az urakkal, és úgy érezzük, hogy mi vagyunk a liszt az urak pedig a kovász, melyek ha összekevertetnek, jó — jó kenyér lesz belőlök. — Éljen az egyetértés!”

A megye örökös főispánja december 10-re tüzvéni ki az előleges tanácskozmányt, már 8-kán délben megérkezett, s az indoháznál számos tisztelői által fogadtatott, este pedig fáklyás nenettel lepetett meg, mely a Rákóczy-induló kíséretében vonult a hercegi ház elé. Ő hercegsége egyszerű magyar öltönyt viselve jött be a tisztelgők tömege közé, hol kalpagját levéve, pár szóval megköszöné a megtiszteltetést, egyetértésre és hazafiúi erélyre hívá fel a jelenvoltakat, s környezői közül mindenkivel szivélyes kézszorítást váltott. Ezen mindenkit kellemesen meglepő nyájas leereszkedés, a különben is felizgatótt kedélyeket annyira elragadá, hogy a munkás néposztályból, egy a tuláradásig lelkesült férfi ő hercegségéhez férközvéni, őt engedelmérés mellett megölelte, és arczán megcsokolá, — minek láttára a tömeg lelkesedése legfőbb fokra hágott. A főispán lakosztályába visszavonulván, a tisztelgő sokaság gr. Széchenyi Bélával élén, levett főveggel éneklé a szózatot, s innen Széchenyi Pál gróf, a legnagyobb magyar életben levő fivére tiszteletére ment, ki is az erkélyen megjelenvén, „éljen az egyetértés“ felkiáltással üdvözlé a tömördek népet, mely lelkes éljenekre ragadtatott, s aztán szép csendesesen eloszlott.*)

December 10-kén a megye teremében egybegyült közönség küldöttség által hittá meg ő főméltóságát körébe. Hosszasabb tanácskozás után, melyben gróf Széchenyi Béla is részt vön s jeles beszéddel lépett először a politikai küzdhomokra, határozatba ment: hogy Sopronmegye alkotmányos és municipális életének visszaállítását az 1848-ki törvények alapján, olykép kívánja mielőbb eszközöl-

*) Eddig mellőztetett az ünnepélyek leírása, e valóban szép két jelenetet azonban elhallgatni nagy mulasztás lett volna.

tetni, hogy az 1848-ban megválasztott állandó megyei bizottmányt mindenekelőtt egy közgyűlés egészítse ki, aztán pedig ezen bizottmány a megyei tisztkart alakítsa. Minthogy azonban Sopronmegye az 1848-ki bizottmány alakításakor annak tagjaivá a községi előljárókat is kijelölte, a mostani községi előljárók ellen pedig azon vélemény harczol, hogy azok, a községek bizalmát nem bírják, azért főispáni megbizottakat küldend ki ő herczegsége, kik a legközelebbi alakító gyűlésre a községek képviselőinek mielőbbi megválasztását eszközölni fogják.

A december 20-ra kitűzött közgyűlésben a 750 tagból álló bizottmány alakítottatott.

Másnap a tisztválasztás ment véghez, közfelkiáltással többnyire Bach-hivatalnokok alkalmaztattak.

December 22-kén a pestmegyei pontok szellemében b. Vay Miklós ő nagyméltóságához nyilatkozat intéztetett. — Ez alkalommal örvendetes tudomásul szolgált, hogy Simon János volt es. k. főnök a nemesi, valamint egyéb, a megyét illető pénztárakat akként kezelte, hogy közel 30,000 pftot adott vissza.

Az 1861. február 4-diki gyűlés főtárgya volt a január 16-ki leirat. Felirat mellett szóltak: gróf Széchenyi János, a csornai prépost, Szalay Pál esperes, Baranyai László, gróf Széchenyi Béla, Szigethy József, Bachich Pál. Ellenben a leiratot egyszerű tudomásul kívánták venni: Nagy Miklós, Lukynich Mihály, Ostffy István, gr. Viczay Héder és Nagy Kálmán, a többség a felirat mellett szavazott, mely a II. r. LXXXVIII-ik lapján közöltetik. — Felolvastatván az országgyűlési képviselőválasztásokra vonatkozó helytartósági intézmény, Ostffy Pál az octroyozási viszketeget kárhoztatva, felmutatta azon intézmény eltérését az 1848-ki törvényektől, és felirást indítványozván ő Felségéhez, az el is fogadtatott. — Simon László es. k. soproni főtörvényszéki ülnök megactióztatott, mivel sértő kifejezések közt kereken megtagadta a megye jogát — az ő meghallgatása nélkül árvagondnokok kinevezetésére.

Képviselőkül megválasztattak:

I. A kismártoni kerületben: Ürményi Miksa.

II. A nagymártoni-ban: gróf Széchenyi Dénes, Tomics Bertalan és Szigethy József visszaléptek.

E választó kerület egy jelöltet se fogadott el, mig nem győzött meg arról, hogy néhai gróf Batthyányi Lajos miniszterelnöknek fia, a követségre még nem életkoru.

III. A nyéki-ben: gróf Széchenyi Béla.

IV. A löveiben: Thalabér Lajos, mind felkiáltással

V. A kapuvári-ban: Lukynics Mihály 1424 szóval Fiebe József 272 szavazata ellenében.

VI. A csornai-ban: Döry Ádám 1890 szóval Simon Vincze csornai prépost 260 szavazata ellen.

Zemplénmegye.

(Főispán: gróf Andrássy Manó.)

1860. december 10-kén főispáni elnöklet alatt tartott értekezletben kimondatott: 1. A megye minden áron és körülmények közt ragaszkodik az 1848-ki törvényekhez. 2. Az 1847⁸/₈, XVI. cikkben érintett megyei bizottmány megválasztására közgyűlés fog összehívati, melyre 3. a községek képviselőiket a főispáni biztosok jelenlétében, kiknek támogatására a minden vallásu papok felkérettek, fogják választani. 4. A bizottmány alakulása után a tisztujítás fog megtartatni. — Ezuttal Peti István hardicsai volt jobbágy kért szót, saját és polgártársai nevében s megbízásából kijelentvén: „miszerint ő társaival együtt erősen hiszi, hogy a jó magyar uraktól nyert 1848-ki törvénybeni engedmények örök időkre érvényben maradnak, az ur Isten sokáig éltesse a mi méltóságos magyar urainkat kik velünk jót tettek.“

A december 17-ki közgyűlésben a főispán, szolgabiróul Füzessey Dánielt, esküttül Fodor Istvánt, jegyzőül Éva Endrét, tisztiügyészül Vékey Gedeont kinevezvén, felolvastatott és egyszerűen tudomásul vétetett a főispáni kinevezési leirat. Ezután őmlga Almásy Manó egyhangulag elfogadott indítványa folytán azon esküt, melyet 1848-ban mint Tornamegye főispánja letett, újból megerősíté, és székében az 1848-ki hat főszolgabiró által ősi szokás szerint fölemeltetett, mely alkotmányos modorú szertartásra az alkotmányos pecsét akkép üttetett rá, miszerint a megye összes közönsége kijelenté, hogy az 1848-ki törvények egész terjedelmében érvényét nemcsak kívánja, hanem követeli is. — Szirmay Ödön mint 1848-beli bizottmányi tag az akkori bizottmány, Cseley János 1848-beli első alispán pedig a tisztikar nevében lemondásukat nyil-

vánitván, a mintegy 1200 tagból álló bizottmány megválasztott. Tagjai között mint a megye fia első helyen áll **K o s s u t h Lajos**.

D e c z. 22-kén ment véghez a tisztujítás.

A következő napok üléseiben: a főispáni utasítások felmutattak s félretették, határozatilag kimondatván, hogy a megye, a cs. k. hatóságoktól nem teszi magát függővé. Kimondatott továbbá hogy a megye tisztviselője magán hivatalt nem viselhet, s **A l m á s y Manó** indítványára, hogy a leviharzott 12 nehéz év szenvedései, a jövő kor tájékozására okmányilag adassanak elő s tétessenek a levéltárba. — Az iratoknak a cs. k. hivataloktól leendő átvételére küldöttségek nevezettek ki. — A községek a szabadválasztás alapján szerveztetni rendeltettek. — A törvénykezést illetőleg határozottatott, hogy a büntető igazságszolgáltatás politikai változásoktól függővé nem tétethetvén, az a megválasztott birák által a régi törvényes illetőség szerint azonnal gyakorlatba vétessék, a polgári eljárás iránti teendőkre nézve véleményadás végett küldöttség neveztetvén ki, mely egyszersmind a hajdan fizetni szokott taksák tárgyában is teendő javaslatot. — A törvényszékek alakultak, a birák 4 ft. napidíjt huzandnak, ügyvédek csak fenytő perekben fognak bíraskodni. — Választmány neveztetett a tisztviselői utasítás kidolgozására. — Végzés gyanánt mondatott ki, hogy minden okleveles ügyvéd szabadon működhetik. — Megválasztott a megyei gazdaszáti bizottmány. — Gróf **A n d r á s s y Gyula** 1847 $\frac{7}{8}$ -ki főispánnak és **C s e l e y János** akkori alispánnak, az időszerinti hazafias működésükért jegyzőkönyvileg köszönet szavaztatott. — **P e s t**-megye levelét **Z e m p l é n** magáévává tévé.

Az 1861. január 15-kén s következő napjain tartott ülésben minden hónap első hetfője gazdaszáti, keddje, publiko-politikai gyűlés határnapjául tüzetett ki, vagy ezen rend szerint a következő napok, ha amazokra ünnepe esnék. — **K o m á r o m y József** első alispán jelentvén, hogy a cs. k. törvényszék elnöke, **B e ő r Mihály** az átadást megtagadta, kimondatott hogy a tisztviselők a cs. k. tszék semmiféle végzését ne hajtsák véghez, hogy az alkotmányos törvényszékek működéseiket azonnal kezdjék meg, s az országbiróhoz jelentés tétetett, hogy ez okból fölebbviteli hely szervezéséről mielőbb gondoskodjék. — Szóba hozatott a tisztviselők fizetésének szaporitása, de ellennézetek is nyilvánulván az indítvány visszavonatott. — A községi jegyzőknek megengedetett hogy egyszersmind nevelők is lehessenek, ez ügy fölötti örködés a szolgabirákra bizatván. — Az adóhivatalok azzal lázitván a népet, hogy a megye által kivetett adót fizetni nem

tartozik, e tárgyban vizsgáló választmány küldetett ki s az adófelügyelői hivatalok megszűnteknek nyilvánítottak. Kimondatott, hogy a 48-ki törv. szerint, a hivatalok betöltéséről tisztujtáson kívül is csupán a bizottmány tartozik gondoskodni. E végzésre az önként lemondott Mecznér Antalnak a főispán által legközelebb főmérnökké lett kinevezése adott alkalmat. — Határozatott: hogy a katonakötelesek házassági egybeköttetései az 1848-ki alkotmányos rendszabályok szerint foganatosítandók, a nélkül azonban, hogy a katonaköteles, a megengedett házassági kötelék érvényesítése következtében a katonakötelezettség alól fölmentve lenne; s egyszersmind a házassági kötelmek, hirdetések, árvák s kiskorúak házassági összeköttetéseinek foganatosíttatása is az 1848. törvényes rendszabályok értelmében eszközlendő. — A főispán felkérte, hogy a hadfogadó kormány fölállítása iránt a szükséges lépéseket megtegye. — A cs. k. közjegyzők működése megszüntetett, tőlök az irományok átvétele elrendeltetvén. A gymnasiumbeli tanpénz, és az 1848-ban létezett 6 iskola visszaállítása iránt a hazafias érzelmű kegyesrendiek főnöke kértetett fel.

A február 4-ki ülésben a január 16-ki leiratra gróf Andrássy Gyula indítványára a II. r. XLIX-dik lapján olvasható felirat intéztetett. — Hosszu vita folyt nem magát a leirat érdemét illetőleg, mely egyhangulag törvénytelennek ismertetett, hanem a fölött, hogy a felirat általános legyen-e vagy pontozott, a többség az utóbbi mellett döntött. — A h. g. primás levele tisztelettel tudomásul vétetett, megküldetvén ő eminentiájának a január 16-ki leiratra kelt felirat, azon kérelemmel: méltóztatnék a nemzet jogainak mielőbbi teljes helyreállítására működni. — A helytartótanácsnak az országgyűlést összehívó intézménye ellen, mint a mely az 1848. V-ik t. cikkbe ütközik, jegyzőkönyvileg óvás tétetett. A megye követeli a magyar korona területének kiegészítését, s a képviselőválasztásokra nézve egyedül az 1847³/₈-ki törvényeket tekinti sinórmértékül. — Ő felségéhez felirat intéztetett az országgyűlésnek Pesten leendő tartásaért. — A megyei szükségletek fedezésére a főispán által kötetendő kölcsön utalványoztatott, (félévi költségvetés 111,250 fra rug.) A főispán a megye óvása folytán jegyzőkönyvileg megemlíttetni kívánta, hogy ő főispáni jogainál fogva a szegődött hivatalnokokat s a jegyzői személyzetet ki nevezhetné ugyan, hanem ezen jogát a közgyűléssel megosztani kész; de viszont a közgyűlés által megnevezetteket neki jogában áll választás alá kijelölni, mert különben a közönség tehetné a kijelölést s a főispán a választást lenne jogositva gyakorolni, mely előterjesztés után az 1847³/₈-dik XVII. t. cz. „egy et értő leg“ kifejezéséből ke-

letkezett értelmezgetés közös akarattal akkép egyenlített ki, hogy a főispán jelöl s a közönség választ. — Gr. Teleki Lászlóhoz üdvözlő irat küldetett. Az előbbi időkben használt homoru mérték ismereti behozatala indítványoztatván, Cseley János az ausztriai mértéket kívánta megtartani, mondván, hogy az előbbi mértékek behozatala alkotmányosságunkat nem föltételezi, de nézetével kisebbségben maradt. — Az országbirói levél tudomásul vétetett, azon megjegyzéssel, hogy a fenyítő törvényszék minél előbb kezdje meg működését. — A tiszaszabályozó társulatnak segédkezek határozattak nyújtani. — A pesti cs. k. kereskedelmi törvényszék bizonyos végrehajtásra kérte fel a megyét, végzés: a megyének határozata van, melyszerint cs. k. hatóságok határozatait nem foganatosítja, a mit jelen esetben annálkevésbbé tesz, mert e megkeresést a megye csupán cselvetségnek tekinti, mivel itt még lézeng a cs. k. törvényszék, melylyel a váltótörvényszék rendelkezhetik.

A febr. 11-ki közgyűlés valóban botrányos esetet volt kénytelen hallani; ugyanis a sztropkói volt cs. k. szolgabíróság átvételével megbízott küldöttség jelenté, hogy az árvákat illető kötvények s pénzek átvétele tekintetében a cs. kir. adóhivatalnok által — ki a cs. kir. pénzügyi ministeriumnak egy tiltó rendeletét mutatta föl — megakadályoztatott; ezeknek tehát otthagynya mellett, a küldöttség a magán feleket s árvákat illető letétemények s kötvények mikénti kezeléséről akart tudomást szerezni, s a letéteményeket is átvizsgálni s a számadással egybevetni akarta, mely fölhívásnak Bartók György cs. k. adóellenőr ellenszegült s kijelenté hogy ő az adófelügyelőt hivatalos személynek, de a megyei küldöttséget magán személynek tekinti, sőt a mi több, a küldöttség összes személyzetéről sértő hangon nyilatkozott. Ekkép a küldöttség mélyen megbántó ellentállásra találván s munkálatában megakadályoztatván, az árvavagyon és letéteményekre nézve köteleességét nem teljesithette, hanem az elkövetett sérelemért elégtételt vétetni kér; — mire nézve határozattá lön: a szolgabírónak köteleességül tétetik, miszerint Bartók György cs. kir. adóellenőrt, mint vádoltat — az önkénytes vallomást tőle kivévén, s a tényvázlatot elkészítvén — mint a megye hivatalos hatalmának ellenszegülőjét s köztekintélyének megbecsstelenítőjét, a megye fogházába azonnal kísértesse be, hogy ekkép a vakmerő ellentállás folytán megakadályozott átvételi küldöttség működését befejezhesse.

A márcz. 4-kén s következő napokon tartott ülésben a szolgabírók jelenték hogy némely cs. k. szolgabírói hivatalnál a kórházi, szegényi stb. intézetekre rendelt büntetések jelentékeny összege találta-

tott, míg némelyeknél épen semmi, minélfogva igen kívánatosnak tünt fel a cs. k. szolgabírói hivataloktól átvett magán és bűnvádi iratokat átvizsgálni, hogy így aztán kitűnjék, hová fordított a netalán behajtott pénz? — Báró Vecsey Pál*) az országgyűlési képviselőket kötelező utasítással elláttatni indítványozván, e tárgy fölött heves vita keletkezett. Kötelező utasítások mellett szóltak az indítványozón kívül: báró Barkóczy Mihály, Csörgeő Ödön, Nyevoiczkey Kristóf, Füzessey Sándor, Szögyényi Imre, Vitéz Vincze, Liszy Ede, Mezőssy László, Beszterczey Ferencz, Hunyor Mihály, Szemere Miklós. Irányadás mellett szóltak: Zalay Alajos, Karsa Endre, Pramer Alajos, Zsarnay Lajos, Mánik József, Csoma Mihály, Hegedűs László, Szirmay Ödön, Éva András, Szirmay József, Cseley Gusztáv s a főispán. Utasítás ellen: Cseley János, Oláh Dani, Sóhalmi János, Matolay Ede, Komáromy József, Vass Gyula, Dercsényi Kálmán, Juhász Antal, Vékey Gedeon, Bajusz József, Matolay Victor. A többség az irányadás mellett nyilatkozott, minélfogva a megye kívánatai következőleg formuláztattak.

1. Az 184 $\frac{7}{8}$. IV. t. cz. alapján az országgyűlés Pesten tartandó. 2. Míndaddig míg az 184 $\frac{7}{8}$. V. és VII. t. cikkben foglalt s az ország teljes integritását képező minden területek képviselői az országgyűlésre meg nem hivatnak, 3. addig, míg magyar ministerium az ország kormányának élére nem áll, 4. addig, míg különösen a pénz- és hadügy tényleg a nemzet kezében nincs, míg az idegen katonaság az országból ki nem megy, a magyar hadsereg be nem jő, az 184 $\frac{7}{8}$ -dik alkotmányra fel nem eskettetik, és az alkotmány a maga egész terjedelmében vissza nem állittatik, 5. míg V.-dik Ferdinandnak az ország megkoronázott s még élő királyának s a pragmatica sanctio szerinti utódának, a trónról lemondása országgyűlésileg nem tárgyalatik, 6. míg az 1848-ki törvények védelme miatt külföldre menekülni kényszerült hazánkiai ellen követett haditörvényszéki ítéletek meg nem semmítetnek s közénk leendő szabad visszatérhetésük kimondva nem lesz, 7. míg a koronázási hitlevél a kiegészítendő 1848-ki s többi sarkalatos törvényeink befoglalásával, az ország jövőndő teljes biztosítására ki nem adatik, addig a koronázás a magyar törvények értelmében meg nem történhetik, és csak azután lehet hozzáfogni azon tárgyak alkotmányos elintézéséhez, melyeket az 1848-ki országgyűlés

*) A Pesti Hirnök levelezője báró Barkóczy Mihályt tünteti fel mint indítványozót.

függőben hagyott, de akkor se lehet szó arról, hogy az 1848-ki alkotmány alapjai, ugymint a parlamenti kormány s népképviselőlet megváltoztassanak, s Magyarországnak a többi osztrák tartományok iránti viszonya más legyen, mint a *pragmatica sanctio*, s az 1790. és 1727-ki törvények alapjára fektetett personális unio kapcsa.

Oláh Dániel általánosán pártolt indítványára Fiume, Asbóth és a Ludoviceum tárgyában felírás intéztetett ő Felsőségéhez. — A tisztviselők fizetéseinek fölemelése, miután az addig fizetni szokott taksák eltöröltettek, következőkép állapított meg: Főispán 3000 ft., 1-ső alispán 1800 ft., 2-dik 1600. Főjegyző 1600 frt. 1-ső aljegyző 1000, 2-dik 700, 3-dik 600. Főügyész 1300, 1-ső alügyész 700, 2-dik 600. Főpénztárnok 1000. Főszámvevő 1000. Alszámvevő 600. Főszolgabírák 1200. Alszolgabírák 900. Esküttek 500. Aladószedő 600. Levéltárnok 600. Levéltárnoki segéd 400. Kiadó 600. Iktató 600. Irnokok 300. Csensbiztosok 500. Utibiztos 200. Főorvos 800. Seborvos 500. Mérnökök 1000. Várkapitány 600. Várhadnagy 400. Pertárnok 600. Segéd 400. Telekkönyvvezető 600 ft. Segéd 400. Baromorvosok 500 ft.

Horvátországi négy megye horvátnyelven kelt átiratait senki se tudván felolvasni, annálkevésbé megérteni, azok lefordítása elhatároztatott, hogy a megye tartalmukat megértvén, testvéreinek barátságos válaszát s üdvözlését megküldhesse. — A megyei számvevő jelenté hogy a cs. k. számvevőhivataltól átvette az iratokat s ezek közt a községek számadásait, melyek azonban csaknem 1849 óta mind átvizsgálatlanok.

A megye háztartási költségeinek miként leendő fedezése tekintetéből a megyei bizottmány f. hó 23-kára rendkívüli gyűlésre hivatott össze. Ez alkalommal felolvastatott gr. Teleki László megyénkhez intézett és hirlapilag is közölt levele, mely roppant lelkesedéssel fogadtatott. Azután főispán ő mlga által előadatván, miszerint a főispánok Pesten történt összejövetele alkalmával, az értekezők abban állapodtak meg, hogy ha a megyék kiadásaikat kölcsön útján fedezendik, ezen kölcsön az illető megyében vétessék fel; a bizottmány csaknem egyhangulag ezen költségek adózás útján leendő fedezése mellett nyilatkozott. A megyei számvevői hivatal által készített tervezet és költségvetés alapján határoztatott, hogy a cs. kormány által kivetett személyes kereset-, ház-, föld- és jövedelmi adó (mely négy rendi adó a pótlékokon kívül Zemplénmegyében 461,000 ftot teszen) huszonhat százaléka azaz 111,250 ft a megye félévi háztartási költségeinek fedezésére beszedtessék, és a szükséges számú kerületi adószedők a legkö-

zelebbi bizottmányi gyűlésben megválasztassanak. — Ezen költségvetésben oly tételök fordulnak elő, melyek a jelen félévi, és olyanok is, melyek a jövő félévi költségvetésbe sem fognak felvétetni; ha tehát ezen költségvetési összeget — a levonandók levonása után — összehasonlítjuk az egy századdal ezelőtt Zemplénmegyében egyedül a nemnemesi osztály által fizetett háziadó öszletével, minden népbarát kedves tudomásul fogja venni, hogy a közteherviselés következtében, Zemplénmegye kiváltságtalan lakossága 1861. évben csak valamivel többet fizet a házipénztárba, mint József császár uralkodása előtt; midőn ellenben egész Európában az adózók terhei ezen korszak alatt borzasztóan növekedtek. Összehasonlítva ezen félévi költségvetési öszletet az 1847. évi háziadó öszletével, a kiváltságtalan osztály még félannyit sem fizet, mint 1847-ik évben. Cseley János a corpus jurisból több törvényczikket olvasott el, mely szerint a háziadó kivételése nemcsak a megye joga, de kötelessége is, és miután — állítása szerint — honunkban a közköltségek soha kölcsön által nem fedeztettek, annál fogva jelenleg is csak adóról lehet szó; annyival is inkább, hogy a kölcsön kamatai által csak a megye terhei növekednének.

Képviselőkül választottak :

- I. A terebesi kerületben : Molnár József.
- II. A homonnai-ban : Bujanovics Frigyes.
- III. A meggyaszói-ban Szepešs Péter.
- IV. A s-a.ujhelyi-ben : gr. Andrásy Gyula.
- V. A mádi-ban : Sóhalmys János 713 szavazattal Szirmai István 287 és Ramer Alajos 279 szavazata ellenében.
- VI. Az ó-liszka i-ban : Lónyai Gábor.
- VII. A nagymihályi-ban : Luzsénszky József
- VIII. A királyhelmecezi-ben : b. Sennyei Lajos.

Az I. és V. sz. választottak ellenkérvény adatott be, de a képviselőház őket, első apríl 20-diki, utóbbit május 2-diki ülésében igazolta. Luzsénszky József ellen azonban a benyújtott kérvény folytán apríl 25-diki ülésében gróf Károlyi Edét küldte ki vizgálatra, melynek eredménye folytán a képviselőház július 18-ki ülésében Luzsénszky is igazoltatott.

Veszprémmegye.

(Főispán: báró Fiáth Ferencz.)

1860. december 10-kén tartá első értekezletét főispáni elnöklet alatt, mely alkalommal ő mlga kijelenté, hogy egyedüli irányadóí az 1848-ki törvények lesznek, de az indítványba hozott közgyűlés összehívására nem érzé magát jogositva, hacsak erre a kancellártól fel nem hatalmaztatik. — A főispán ezen nyilatkozatát az értekezlet nem engedé jegyzőkönyvbe vétetni. A közgyűlésre küldendő községi képviselők főispáni biztosok jelenlétében fognak választatni. Felkérített a főispán, hogy tegyen intézkedést a rend fentartására; ő mlga ezt a megye teendőjének mondá.

A december 22-ki közgyűlésben a pápavidéki köznemesség kijelenté, hogy nem akar élni a 48-ki törvények által részére fentartott személyes megjelenési joggal, hanem hasonlóan a többi községekhez, szintén csak képviselői által jelenik meg. — A főispán kinyilatkoztatván hogy az 1848-ki törvényeket tekinti kiindulási pont gyanánt s a többségnek mindenben hódolni fog, esküjében a törvények hű megtartására s a törvényesen megkoronázandó király iránti hűségre kötelezé magát. — Az ülés folyamára alispánul: Rosos István, szolgabíróul Hunkár Sándor, esküttül Kenessy János, tiszti ügyészül Gál Lajos, jegyzőül Kun Sándor kiáltattak ki. — A bizottmány alakítása megkezdetvén, és a tagokul megválasztott Hunkár Antal veszprémmegyei 1848-ki főispán és gróf Bathányi Lajos dicsőült miniszterelnökünk nagyreményü fia Elemér, hangos éljenekkel üdvözöltetvén, Stetina azon indítvánnyal lépett elő, hogy a Bachrendszer szolgálai ne választassanak meg. Pártolták őt Hunkár Sándor, Chpely Sándor, Szabadhegyi; kiengesztelődés mellett szóltak: Kopácsi József, Kun Sándor, gr. Zichy Manó, Vermes Illés, Csapó József és Pap Gábor, minek folytán az érintett indítvány kisebbségben maradt. A bizottmányi tagok névsora felolvastatván, ünnepélyesen jelenté ki a közgyűlés, hogy az általa alakított bizottmányra, a törvények s köztök az 1848-kiakhoz való hűséget, védelmezéserei készséget hagyja drága örökségül s szent ereklyéül.

Decz. 29-kén ment véghez a tisztujítás.

A következő napok bizottmányi ülésében elvileg kimondott, hogy a megye nemcsak a közigazgatási, hanem a törvénykezési téren is be fog lépni jogai tetteles gyakorlatába. Választmány küldé-

tett ki, mely a törvénykezés mikénti átvételére javaslatot terjesszen elő. — A főszbirák az irományoknak, letéti pénzeknek stb. a cs. kir. szbirói hivataloktól lenndő átvételére, valamint a községeknek szabad választás alapjáni rendezésére utasítottak. — A kancellárhoz Pest-megye ismeretes levele szellemében intéztetett felírás, szóltak e tárgyban: Pap János, Bocskai Ignác, Hunkár Sándor, Pap Gábor, Kopácsi József, gr. Zichy Manó és Nagy Ignác. — Az árvaügyre nézve Szabó Imre főesperes indítványára határozatott: Az árvapénz kezelése a községi gyámtya tiszte leend, az árvapénzek a helységben maradván, némileg helybeli hitelintézetet képeznek. A szolgabirák tiszte leend a gyámtyáknak (tehetős polgárokból) a községelöljárókkal együtt leendő megválasztása. Egyébiránt a gyámtyák felett miképeni örködést s az árvák értékének lehető biztosítását tartalmazandó terv készítésére bizottmány küldetett ki. — Bizottmány neveztetett egyttal Baykay Ignác indítványára a végből is, hogy az a szükséges pénzösszeg mi uton leendő előállításáról gondoskodják, az indítványozó előleges kivetést ajánlott, mely az országgyűlésileg meghatározandó adóba lesz betudandó, mások nem vélték a megyét erre feljogosítottnak s inkább a hátralévő cs. k. adó behajtását sürgették.

Az 1861. január 21-ki ülésben, a január 16-ki leiratra gr. Eszterházy Pál indítványára felirat szerkesztetett, mely a II. rész CVII. lapján olvasható. Szóltak még Hunkár Sándor, Nagy Ignác, Chpeley Sándor, Pap János, Stettner Ignác, Bocskay Ignác, Csapó József, gr. Zichy Manó, Somody József, Rosos István. A megye szükségeire kívántató pénzösszeg megszerzésére a kölcsön utja fogadtatott el. — Árvabizottmányok állittattak fel, s az árvaérték kezelése ezekre bizatott. Stettner Ignác lelkész indítványa folytán a csonka honvédek a szolgabirák által összeiratni rendeltettek, és megyei segélyben fognak részesítettetni. — A nemesi pénztár tőkéje a takarekpénztárból kivétetni s egyeseknél elhelyeztetni rendeltetett.

A február 14-ki rendkívüli bizottmányi ülésben az országgyűlés kérdése tárgyalatván az 1848-ki törvények sérthetlen épségben tartása kimondatott s a központi választmány ezek szerinti eljárásra utasítottatott. — Kijelentetett egyszersmind, hogy a követek nem utasíthatók, a nem utasítható követek mellett pedig csak felelős és független magyar miniszterium állhat meg.

A február 25—28-diki ülésben az árvavagyon kezelése iránt hozott fölelbi végzés több község folyamodására oda-

módosított: mikép minden községnek átengedettik a kezelés a járásonkint felállítandó bizottmányok csak a felügyeletet gyakorlandják. — A helytartótanács intézménye, melyben a szükséges pénzüsszegnek kölcsön útján leendő beszerzését elhatározó megyei végzés megsemmisítettik, egyhangulag félretétetett, mit a főispán azon megjegyzéssel mondott ki végzés gyanánt: vezetessék jegyzőkönyvbe, miszerint e végzés lehető következményeiért a felelőséget úgy a m. kormány, mint a megye irányában magáról elhárítja. — Egy előfordult eset alkalmából kimondatott, mikép a megye nem alkotmányos hatóságok által hozott birói ítéletek foganatosítására eszközül nem kíván szolgálni. — Mind a polgári mind a büntető törvényszék felállítása a legközelebbi gyűlés első napjára halasztatott. — Határozatba ment: hogy a fekete-sárga oszlopok nemzeti színre festessenek, a német feliratok az utkövekről s községek neveit jelelő táblákról magyarokkal cseréltesse fel. — A hgprimás levelére válasz küldetett, melyben ő eminentiája buzgó törekvéseiért köszönet nyilvánítatik, de az adóbehajtást tárgyazó ohajtását a megye — szigoruan ragaszkodván törvényeinkhez — nem teljesitheti. — V ar a s d. megye levelére üdvözlő válasz menesztetett. — A pesti levél az országbiró levele tárgyában pártoltatott. — F i u m e ügyében főirat intéztetett b. V a y Miklós ő mlgához. — Jövőre minden hó első hetfőjén közönséges, minden második hó első hetfőjén nagyobb, s végre minden negyedik hóban emlékeztető bizottmányi ülés fog tartatni.

Képviselőkül megválasztattak:

I. A s z e n t-g á l i kerületben: G a á l Péter.

E választás ellen kérvény nyujtatott be, de a képviselőház május 7-ki ülésében G a á l Pétert igazolta.

II. A z e n y i n g i - b e n : C s e r k i István, H u s z á r Pongrácz és C s a p ó József ellenében.

III. A s o m l y ó - v á s á r h e l y i - b e n : B é k á s s y Lajos, G y a r m a t h y János ellenében.

IV. A z u g o d i - b a n : N a g y S z a b ó Ignác, S z a b a d h e g y i Antal visszalépett.

E választás tárgyában a képviselőház april 22-ki ülésében H a l á s z Bódit küldte ki vizgálatra.

V. A v e s z p r é m i - b e n : K u p r i c z Sándor.

VI. A z i r e z i - b e n : H u n k á r Antal.

Zólyom megye.

(Főispán: Radvánszky Antal.)

1861. decz. 12-kén tartá közgyűlését, melyben a községek is képviselve voltak szabadon választott küldötteik által. A főispán kijelentvén, mikép az 1848-ki törvényes alaptól egy hajszálnyira sem fog eltérni, Moyses megyés püspök ő mlga kezeibe az esküt tévé le, azon kikötéssel s föltétellel, hogy annak értéke s valósága a leendő tényleges valóságos koronázott magyar király alkotmányszerü magas esküje által is mielőbb szentesítették. — Ezután a gyűlés folyamára kinevezettek: szolgabíróul Sztrakoniczky, esküttül Ambrózy, ügyészül Huszág Antal, jegyzőül Kalauz Pál, mit a 360 tagból álló bizottmány megválasztatása követett.

A tisztujítás decz. 27-kén ment véghez.

A következő napok üléseiben a hivatalok átvételére küldöttségek nevezettek ki, — elvben mind a törvénykezés mind a közigazgatás átvétele kimondatván. — Felolvastatván a pestmegyei levél, ennek szellemében intéztetett felirat a kancellárhoz. — A községek szervezése határozatilag elrendeltetett.

Az 1861. január 22-kén és következő napjain tartott közgyűlésből a január 16-ki leiratra a II. r. CXXXIV. lapján közölt felirat intéztetett, a korona minden megyéinek is megküldetvén. Ugocsa felirata s Pest-megyének gróf Teleki László s az 1848-ki marttyrok ügyében kelt levelei pártoltattak. A visszakebelezett bánági 4 megyéhez üdvözlő irat küldetett. — A főkancellárhoz a tanügy magyarítása tárgyában felirat menesztetett és határozatba ment, hogy ha ez ügyben a jövő gyűlésig nem történik felsőbb intézkedés, a Moyses megyés püspök minden ígéretei daczára oseh-német lábón álló kath. és prot. iskolák, a nemzetiség és korszellemhez mért irányban rendeztetni fognak. — Árva-gazdászati, utászati és közbiztossági bizottmányok nevezettek. — Néhai Rudnyánszky megyés püspöknek 1848-ban tanusított érdemei jegyzőkönyvileg méltányoltattak s a lelkes főpap arczképe, Beniczky Lajos honvédezredes indítványa folytán a megye nagytereme számára megszereztetni rendeltetett. — Az országgyűlési követválasztásokat intéző központi bizottmány megalakítatott.

A február 5. és 6-ki ülésben kimondatott hogy a tisztviselők fizetése az 1847-ki állapotban hagyatik. — Az országgyűlés által sza-

bandó adóba számitandó adóelőlegképen 50,000 ft. szavaztatott meg. Ahgprimás levelére üdvözlő felirat küldetett. — A helytartótanácsnak az országgyűlés tárgyában kelt s a hazai törvényeket csontító intézménye ellen felírás határoztatott, de a királyi meghívó levél bevaratik. A horvát- és tótországi megyékhez vállvetett működést ajánló bizalmas felszólítás intéztetett. — Felolvasatott Liptó-megye levele melyben Zólyom-megye első alispánjának, Rutkay Istvánnak Liptóba intézett német levelét dorgálja, s a dorgálás helyesnek ismertetvén, az alispán túlhalmozottságával mentetett, s Liptóba magyar válasz küldetett.

A márczius 5-ki ülésben felolvasatott az országgyűlésre meghívó királyi levél, és Huszár indítványára jegyzőkönyvi óvas tétetett a helyiség iránt. Ezután a sérelmek soroltattak elő, Visnyei és Beniczky, Asbóth ügyét; Rutkay a sok steuerinspektor, finantz, steueramt, csendőr s cs. k. törvényszékeket, Petényi Otto Fiume ostromállapotát említék, minek folytán felírás intéztetett a Felségéhez, melynek összefoglaló befejezése így szól:

„A törvénytelen eljárás és kényszerpolitika ármányos következményeinek felelősségét magunktól el, s egyenesen okozóinak fejére hárítván, ezennel ünnepélyesen s komolyan kinyilatkoztatjuk: 1. Miszerint Felségednek f. é. február 14-kén kelt legmagasabb országgyűlési meghívó levele ellen, a mennyiben élő alkotmányi sarktörvényeinkkel ellenkezik, ünnepélyes óvast teszünk. 2. Miszerint csupán az 1848-ki világos törvényeink értelmében képviseltethetünk alkotmányosan. 3. miszerint az országgyűlés integritása s alkotmányos teljhatalma nélkül annak végzéseit törvényeseknek el nem ismerhetjük; 4. miszerint a pragmatica sanctio úgy mint az állami alapszerződésnek kiforgatására sőt megsemmisítésére czélzó Reichsrath eszméje s eddigi létesítése törvényeinkkel, önállóságunkkal homiokegyenest ellenkezővén, az ellen komoly óvast teszünk. 5. miszerint a fiumei ostromállapotot, valamint honfiaiunk törvénytelen elfogatását a kényuralom legiszonyúbb merényének tartjuk. 6. Miszerint politikailag eléggé érettek vagyunk magunk közt rendet tartani és a még folyvást itt tartott penzügy- és csendőrséget hozzánk nem tartozó törvénytelen s mielőbb eltávolítandó testületeknek tekintjük. Végre figyelmeztetjük Felségedet, egy titkon erősbülő nagyhatalomra, melynek intő szózatát ki nem érti meg, kérlelhetlenül áldozatává lesz, s ez a megfajthatatlan, legyőzhetlen fölvilágosodás hatalma s annak fegyvere: a közvélemény.“

A pesti cs. k. kereskedelmi és váltótörvényszék megkereső leve-

le, melyben bizonyos egyén ellen végrehajtás, szükség esetében pedig a személyfogság foganatosítására kéri fel a megyét, az első alispán indítványára elnöki úton egyszerűen visszaküldetni rendeltetett.

Képviselőkül megválasztottak :

I. A breznobányai kerületben : Beniczky Lajos.

II. A szliacsi-ban : Kalauz Pál.

III. A korponai-ban : Plachy Lajos.

Torontálmegye.

(Főispán : Karácsonyi László.)

1861. február 7-kén tartá tisztújító székét, — miután a 408 tagból álló választmányt megalakította. — A tisztviselők fizetése következőleg állapított meg : Főispán 2500 ft. 1-ső alispán 1800 ft. 2-ik 1600 ft. Esküttek 1200. Csensbiztosok 1000 ft.*) A költségek fedezésére a kölcsön útja választatott. — A megye az 1848-ki törvényeket vette kiindulási pontul, kimondá a törvénykezési jog gyakorlatát s a bírákat — habár egyelőre fizetés nélkül, megválasztotta. — A január 16-ki leiratra a II. r. CLXXVI. lapján olvasható feliratot intézte.

Képviselőkül megválasztottak :

I. A basahidi kerületben : Csernovics Péter.

II. A párdányi-ban : b. Nikolics Fedor.

III. A zichyfalvi-ban Dániel Pál.

IV. A szentgyörgyi-ben : Bogdanovics Vilibald.

V. A bilicsi-ben : b. Liphay Béla.

VI. A nagyszentmiklósi-ban : Rónay János.

VII. Az ó-bessenyői-ben : Rónay Lajos.

VIII. A zombolyi-ban : Bakalovics Szilárd.

IX. A komlósi-ban : Vidacs János.

XIII. és IX. számú választás ellen kérvényt nyújtott be a két

*) A többi tisztviselők fizetése a tudósításokban nem említettik.

ellenpárt, melyeket azonban a képviselőház april 24-diki és 30-diki üléseiben elvetett.

DE BALLAGI GÉZA.

Bács-Bodroghmegye.

(Főispán: b. Rudics József.)

A főispán 1861. január 20-kán érkezett Zomborba, hogy a megyeházat ünnepélyesen átvegye, mely alkalommal a számtalan tisztelgő küldöttségeken kívül, a város részéről Aszt Nándor ügyvéd s volt megyei aljegyző által magyar, Simics M. ügyvéd által pedig szerb nyelven üdvözöltetett, mire ő méltósága magyar s dalmát nyelven mondván el a népnek, hogy hajlottabb kora daczára csak két ok volt, melyekért e terhes méltóságot harmadszor is elvállalta, egyik a bizalom, s másik a hazája hő szerelme, kijelenté, hogy az 1847¹/₈. törvényeket ismeri el egyedül kötelezőknek, hogy az alkotmányos szabadságért küzd s ha kell, életét is odaadja. — A főispán, a megyeház tágas terén következőkép szolt: „A fejedelem jó akaratából, mint Bács-Bodrogtörv. e. megyék törvényes főispánja átveszem a romokat, s Bács-Bodrogh megyét annak birtokába minden néven nevezendő fekvőségeivel együtt behelyezem; az idők viharai elúgtak hazánk fölött s kiüdvén bennünket is igaz tulajdonunktól idegenek csempészkedtek be házainkba, mi elvonultunk de megmaradtál te (az épület homlokzatán lévő kőszoborra mutatván) szent Pál, ősmegyénk vitéz pártfogója, te egyetlen magad fentartván, megőrizvén jogaink, és mi esküszünk, hogy nem fogsz többé magad maradni, melletted fogjuk mi is őrizni ősmegyénk helyreállított templomát, s benne imádjuk a közös, a nagy magyar hazát.“ Ő méltósága ekkor összobás szerint háromszor fölemeltetett.

A február 4. s 5-ki főispáni elnöklet alatt tartott értekezleten szóba hozatott, hogy a bukott rendszert elejétől végig szolgált tisztviselők megyei hivatalokra ne alkalmaztassanak, de az indítvány eljettett, különben a leginkább szerbekből álló cs. k. hivatalnokok mellőzése által a reakciónak tág tér nyitvatott volna. — Megpendítettett az is, hogy a törvénytelenül elítelt s külföldön bolyongó hazánkfiai is vé tessenek fel a bizottmányba, azonban a január 16-ki leirat folytán ezen indítvány is elhangzott.

Február 6-kán a városház teremében tartott közgyűlésben, melybe a főispán Antonovics János kalocsai kanonok indítványára küldöttség által hivatott meg, a 800 tagon túl terjedő bizottmány alakult, kebelébe több jeles vidéki hazafi is bevétetvén. — A főispáni utasítások, mint melyek már a hírlapokból ismeretesek, nem olvastattak fel. A főispán, esküjét, melyet már két ízben tett le, most is megújítja, kinyilatkoztatván az 1848-ki törvényekhez való ragaszkodását. — Szóltak ez alkalommal: Latinovics Vincze, Milassin Jakab, Kocsik Pál, Antonovics kanonok, Martonffy Károly, és a 48-ki érzelmeiért sokat üldözött s szenvedett evangélikus lelkész az ősz Hajnóczy. — Az october 20-ki diplomát és a január 16-ki leiratot illetőleg megoszlottak a vélemények vajjon egy vagy két föliratban, általánosan, vagy részletesen fejezze-e ki a megye érzelmeit? mig végre bizottmány küldetett ki, mely az első ülésben véleményt adand.

A febr. 20-ki ülésből a jan. 16-ki leiratra a II. r. CXLVIII. lapján olvasható felirat intéztetett.

Febr. 21-kén megtartott a tisztujítás, melylyel némelyek azért nem voltak megelégedve, mert a főispán több hivatalt, a választás mellőztével kinevezés útján töltött be.

A márczius 5-ki ülésben melyben az első alispán, Antal Pál elnökölt, s a v a z á s útján határozatott el, hogy a megye a törvénykezést is vegye át, ne csak a közigazgatást; ellenkező nézetben is voltak többen, különböző tekintetekből. — A költségek fedezésére megkívántató pénz mikénti előállítása hosszabb vitára adott alkalmat, voltak kik adókiivetést, s a kik előlegezésrei felszólítást ajánlottak; az utóbbiak győztek, minek folytán a gróf Chotek család futaki uradalma képviselője által 10,000 ft., Szemző János által 2000 ft., Becse részéről is több ezer forint ajánlatot meg azonnal, az összes költségvetés következő: 1. tisztviselők 65,605 ft., 2. cselédek 28,195 ft., 3. ezek ruházatára: 17,861 ft., 4. fölfegyverzésére 9511 ft., 5. Irodai eszközök a tisztikar számára 5455 ft., 6. Ideiglenes helyiségek házbére 1000 ft., 7. A megyei palota világítása s fütése 480 ft., 8. Kijavitása s egyéb építkezés 35,000 ft., 9. Kórház fentartása s orvosi eszközök 5399 ft., 10. Rabok élelmezése, ruházat s egyéb ellátása 39,500 ft. 11. Előfogati költségre 26,000 ft. 12. Rendkívüli kiadásokra 20,000 ft. összeg 254,977 ft. — A követválasztási előmunkálatokra az 1848-ki törvények szolgálnak sinórmértékül.

Országgyűlési képviselőkül megválasztottak:

I. A rigyiczai kerületben: Alaga Imre, b. Redl Lajos ranggal kilépett cs. k. százados ellenében.

II. A kúlai-ban: Jámbor Pál, (Hiador) gróf Erba ellenében.

III. Az apatini-ban: Simics József Latinovics Mór ellenében.

IV. Az ó-kanizsai-ban: Kiss Jakab.

V. Az ó-becsei-ben: Bende József plebános.

VI. Az ó-moraviczai-ban: Ballagi Mór.

VII. A hodsági-ban: Szemző Mátyás.

VIII. A bácsi-ban: Zákó Sándor.

IX. A petrováci-ban: Sztéhlo József ág. hit. lelkész. *)

X. Az apathini-ban: Piukovics Mihály.

Hajdukerület.

(Főkapitány Sillye Gábor.)

1860. november folytán a hajduböszörményi casinóban tartott tanácskozmány határozata szerint abban történt megállapodás, mikép küldöttség keresse meg a főkancellárt az iránt, hogy miután a megyék már birnak főispánokkal, a Hajdukerület is melynek 1848-beli tisztviselői nagy részben elhaltak, hadd szervezhesse magát, és korelnökül elfogadott táblabíró vezetése alatt és régi törvényes — századokon át használt s kormányilag elismert — módon maga választhassa meg a főkapitányt, annak nevét tudomás és megerősítés végett fölterjesztvén. Míg e küldöttség hivatásában eljár Karap Sándor debreczeni cs. k. megyetörvényszéki elnök, a főkapitány választására kiküldetvén decz. 6-ra hitta össze a hat testvérvárost. Ez alkalommal a főkapitány-választás alapjaul az 1847^g. 26 fogadtatott el, határozatkép kimondatván, hogy a december 13-kán tartandó közgyűlésre hívassanak össze az 1848-ban választott képviselők, hadnagyok és főjegyzők, valamint a még életben lévő tisztviselők, és ezen az uton történjék intézkedés a választandó főkapitány iránt. — Mindenekelőtt azonban az 1848 26. t. czikk 14. §-a értel-

*) Junius elején lemondott képviselői állásáról.

mében óvást tett a tanácskozmány K a r a p Sándor királyi biztossága ellen, ki le is mondott ezen czimről, és nemcsak a tanácskozmányt vezette mint korelnök, sőt a közgyűlést is így hitta össze.

A d e c z e m b e r 13-ki közgyűlésben felolvastatott a helytartó-tanács azon intézménye, melyben tudatik miszerint K a r a p Sándor van a végből kiküldve, hogy a hat Hajduvárosban, az 1848 előtt szokásban volt gyakorlat szerint megválasztandó képviselők által szavazás útján azon férfiak kijelölését eszközölje, kiknek sorából a fejedelem által kinevezendő főkapitány a kerület szervezésével lesz megbízandó. Ezen intézvény mint törvénybe ütköző tisztelettel félretételvén határoztatott: miszerint a H a j d u k e r ü l e t n e k törvényes jogába visszahelyezése s így a főkapitány megválasztása alapjául is az 1847/8. 26. szentesített törvényczikken kívül más alapot felvenni nem lehet, azért a kerület ezen meggyőződéstől vezéreltetve, a főkapitányi hivatal betöltését az idézett törvény szerint kívánja eszközölni, s jelesül az ezen t. cikkben jogosított választók által, minden kijelölés nélkül közvetlen választás útján, s városonkint e czélra kinevezett küldöttségek által, egy és ugyanazon nap összeszedendő szavazatok általános többsége által, olykép, hogy az ezen választás útján előállítandó megerősítés végett fölterjesztendő főkapitány a további rendezés idejéig mint a kerület főtisztviselője állíttassék hivatalába. — Ezután a választók összeírására küldöttségek választattak, s a központi bizottmány melyhez a lajstromok f. hó 28-kaig beküldendőek lesznek, szintén megalakult. — A főkapitány választása eddig a székhelyen, azaz H a j d u b ö s z ö r m é n y b e n szokott véghez menni, most azonban, jövőre minden következtetés nélkül az határoztatott, hogy a választás ezuttal leginkább a téli idő tekintetbevétele miatt városonkint ugyanegy napon és órában hajtassék végre. — Egyuttal az 1848-ban megválasztott összes városi képviselők és tisztviselők, a törvény értelmében hivatalaik visszafoglalására, s hol a tisztviselők közül valaki hiányzanék, azok helyei képviselők által leendő helyettesítéssel betöltetvén, az ekkép kiegészített testületek, a főkapitány kinevezése (jobban mondva választása) után történendő elrendezés idejéig foglalkozásaik megkezdésére s lelkiismeretes buzgósággal leendő folytatására utasítottak.

Az 1861. j a n u á r 12-ki közgyűlésben a központi választmány jelenté, mikép mind a hat városban folyó hó 9-kén reggeli 9 órakor tartott választás alkalmával, az összegyűlt választók általános bizodalma S i l l y e Gábort kiáltá ki főkapitánynak.

F e b r u á r 25 kén foglalá el a fejedelmileg megerősített főka-

pitány székét. Azon helytartótanácsi intézvény ellen, melyben tudatik hogy a Felség ezuttal különös kegyelemből erősíté meg a választást (a kinevezés jogát tehát fentartja) s a kerületet utasítja, hogy jövőben kijelölés terjesztessék fel, óvás iktatott a jegyzőkönyvbe, a főkapitány független választhatási joga mellett. — Ugyanezen ülésből felirat menesztetett az országgyűlés Pesten tartása végett. — H. Nánáson és Vámos-Pércsen a városi tisztválasztások az 1848. 26. t. cikk ellenére törtévé, megsemmisítettek, és új választási határidő tűzetett ki.

Képviselőkül megválasztattak :

I. A szoboszlói kerületben : Kiss Dániel

II. A nánási-ban : Oláh Miklós.

Nyitra megye.

(Főispán: gróf Károlyi Lajos.)

Első értekezletét 1860. november 22-kén, a főispán elnöklete alatt ennek tótmezei palotájában tartá; mely alkalommal a meghívottak abban állapodtak meg, hogy a 48-ki bizottmány önmagát egészítse ki, ámbár az akkor, bizonyos mult tisztujitási párt személyes boszujából, mellözve a megyei intelligentiát, többnyire nyers tömegből állittatott össze. Járásonkint a közbizodalmat bíró s az egyéneket és viszonyokat ismerő férfiak nevezettek ki, kik a legközelebbi megyei bizottmánynak előterjesztést teendnek.

December 29-kén Nyitrán gyültek össze az 1848-ki bizottmány tagjai, hogy a főispán elnöklete alatt előleges értekezletet tartsanak, ezen értekezlet azonban rögtön megyei bizottmányi gyülessé alakult, melyben Markhot János 1848-ki alispán indítványa elfogadtatván, a szervezés mielőbbi végrehajtása tekintetéből közgyülessé nem hivatott össze, az 1848-ki bizottmány visszahelyeztetett, tisztujitási határidőül f. hó 31-ke tűzetvén ki, és Zerdahelyi Ince indítványa folytán az is határozatba menvén: hogy a választásokban ne csak a 48-ki bizottmány tagjai s a volt tisztikar, hanem a jelenlevő megyei értelmiség fénye (?) is résztvehessen. — E gyülessen menekült hazánkfia Simonyi Ernő mint 1848-ki bizottmányi tag külön küldött által képviselteté magát.

A rémuralom alatt kivégzett 1848-ki főispán küldöttségileg fel-

kért s családjával megjelent özvegye, b. Jeszenák Jánosné határtalan tisztelettel, és a hazafiai emlékezés hálás nyilvánításával fogadtatott.

December 31-kén ment véghez a tisztujítás, mely után a főispán úgy mint a tisztikar az 1848-ki esküt tették le.

Az 1861. január 8-ki ülésben olvastatván Pest, Csongrád, Somogy, Borsod, Gömör, Sáros, és Bihar megyék levelei következő határozatok hozattak: 1. A magyar köz- és magántörvény s ekként a 48-ki törvények, ezek alapján pedig a magyar miniszterium, visszahelyeztessenek, mindenekelőtt a törvénytelen dicasteriumok megszüntetettvén. 2. Az országgyűlés a legrövidebb idő alatt s az 1848-ki törvények alapján hívassék össze. 3. A politikai menekültek hazatérhessenek, a pol. foglyok szabadon bocsáttassanak, az elkobzott javak visszaadassanak. 4. Az idegen hadsereg az országból eltávolíttassék, a magyar ezredek rögtön berendeltessenek s az 1848-ki alkotmányra föleskettessenek. 5. Az ugynevezett örökös tartományoknak a népfenség alapján szabadelvű alkotmány adassék. 6. A megye kimondja, hogy területén semmiféle cs. k. hatóságot el nem ismer s azokat megszünteknek tekinti. 7. A nemzetörség szervezése az 1848. 22. t. cikk értelmében elrendeltetik. 8. A megye semminemű törvénytelen adó behajtását sem engedi meg. 9. Mai naptól kezdve mind a polgári mind a büntető törvénykezést átveszi, minden néven nevezendő patentalis törvényeket hatályon kívülnek nyilvánít, s ezentul a magyar törvények szabályai szerint fog eljárni. 10. Miután az országnak nincs törvényes kormánya, melyhez sérelmei orvoslása végett járulhatna, mindezeket óváskép csak jegyzőkönyvbe veszi s ezen határozat mását b. Vay Miklós őrnagyával kiben a nemzet jelen válságos időben ügyének közbenjáróját tiszteli, tudomás végett, és minden testvérmegyével egyetértő közreműködés végett közölni rendeli. Az indítvány Buzna Lajostól eredt. Szóltak hozzá Torony Pál, Vancsa Pál, aki b. Vay Miklóst a többi megyéktől eltérőleg, mint kanzellárt elismertetni ohajtá, Zerdahelyi Incze, Rudnay István, Kámánházy Károly, Ocskay Ignác, Mérey Vincze, Zelenay Gedeon, Tarnóczy Gusztáv, Vagyon kanonok, Hamar Pál, Markhot Károly, Zmertiich Simon, Simonyi Simon, János, Szulyovszky Ignác. A vitakozás érdekes részét azon kérdés tette, ki által hívassék össze a legközelebbi országgyűlés, melynek feszegetése azonban Batthyányi Nándor e. alispán javaslata folytán elhagyatott.

Másnap Szakállas ügyvéd indítványára határozattá lőn a telekkönyvi ügyvitel megszüntetése s a betáblázásoknak a régi mód

szerinti behozatala. A határozat nyomban érvényesítettett a mennyiben egy kötelezvény és bérszerződés betáblázottnak mondattak ki. De dek e tárgyban kimerítő javaslatot szándékozott felolvasni, de a határozat kimondása által megelőztetett. Ezen ülésben a régi jó szokás szerint tábla bírák nevezettek ki hazánk jelesbjei közül, kiknek neveit harsogó „éljen“-nel fogadá a közönség. Tetszéssel találkozott a táblabíróvá szintén kinevezett volt megyei cs. k. főnök, Nándory neve is. A gyűlések rendes határnapjául minden hónap első szerdájára tüzetett ki. — A fenyítő törvényszékhez ideiglenesen bírák nevezettek. — Herczeg Odescalchi elnökle alatt választmány küldetett ki, mely a tisztikar fizetése iránt teend javaslatot. — Bizottmányok küldettek ki a hivatalok átvételére is.

Nándory volt cs. k. megyefőnök legnagyobb készséggel adta át a köréhez tartozott hivatal, az urbéri törvényszéki iratokkal együtt. Az adóhivatalban, az árvapénztár s lefetémenyek megvizsgálatván, (az érték közel két millió) a pénztárakat a bizottmány lepecsétlé. Bezeezni cs. k. pénzügyi igazgató az adószedői hivatal átadását meggátlandó fegyveres erőről gondoskodott. Hulyák adószedő azonban lebeszélte tervéről azon megnyugtatóssal, hogy a megye a törvénytelen adóból begyűlt pénzekhez ugy sem fog nyulni. (Pedig az egész pénztárban alig volt 100 ft.) Névery cs. k. törvényszéki elnöki helyettes az átadásra felszólittatván, azt Halzl posonyi cs. k. főtörvényszéki helyettes elnök rendelete alapján mely egy kanczelláriai intézményre hivatkozik, megtagadta. A bizottmány elnöke Halzl mint ez ügyben eldöntő férfit nem ismervén, Névery elnököt udvariasan kivezette a hivatalból s ezt lepecsételé. A telekkönyvben hasonló eljárás követtetett, mert itt is megtagadták az átadást. A cs. k. pénzügyi igazgatóságának s az adófelszámításokat vizsgáló felügyelőségnek csak a megyei határozatok kézbesitettek. Névery nem késett jelentést tenni, minek folytán a következő sürgönyt kapta: „Folyó hó 12-dikén kelt jelentésére ő excellentiája báró Vay Miklós, Magyarország korlátnoka következőt rendel: kötelességül tétetik önnek, Nyitramegye alispánját, távollétében ennek helyettesét felszólítani, az erővel átvett törvénykezés, helyiségek, s börtönök azonnali visszaadására, melyek különben erő hatalommal vétetnek vissza. Eljárásának eredményéről jelentését stafetaliter terjessze fel, sikertelenség esetében várja be további utasításomat. Poson, 1861. január 13-kán Halzl s. k. főtörvényszéki elnök.“

Ennek folytán a törv. vezető ur közölte is a sürgönyt az első alispánnal, egyszersmind feleletét is kikéré, mely ugy hangzott: hogy a

bizottság a megyei megbízás s utasítás folytán átvett törvényk. ügyeket vissza nem adja.

Az érdemes urnak ismétli jelentése folytán ezer gyalog „Deutschmeister“ jött a tornóczyi vasuti állomásra, élükön egy alezredes és Halzl; s esteli 8 órakor bevonultak Nyitrára. A bevonulás csatarendben történt, az utcákat elállották, a szuronyok feltűzettek, a puskák megtöltettek, s a dobok rohamot pörögtek. — A rohampörgésnek ugyan majd különös következményei lettek, mert az itt már előbb beszállásolt gyalogok, a rohampörgésre fölbredve, holmi „invasióra“ gondoltak, s kevésbe mult, hogy kárt nem tettek egymásban, de végre a sötétség daczára is ráismertek egymásra. Most tehát egyesült erővel kezdtek működni, s legelőször is kordont huztak a megyeház előtt. Halzl czalatt az első alispánnál jelentette magát, s belépven hozzá, előadá: hogy ő Halzl, a főtörvényszék elnöke, ki az átvett törvényszék visszahelyezése végett jött ezer gyaloggal, ezek után — tevé hozzá — jönnek még pattantyus, dzsidás osztályok, hogy a béke helyreálljon. Az alispán azon kérdésére, hogy mikor zavartatott meg itt a béke? — azt felelé Halzl, hogy Bécsben kapott információ szerint itt rettenetes dolgok történtek: hogy 30 ezer kaszával és puskával fegyverzett ember sereglett össze a városban, kik az előbbi cs. főbirót szobájában ölték meg, — az itt szállásolt gyalogok nagyobb részét fölkonzolták, szóval hogy itt a vér patakként folyt az utcán — csodálkozik azonban, hogy még eddig semmi nemű fegyveres csoportra nem akadt. „Én meg azon csodálkozom — felelé az első alispán — hogy ily badarságnak, csak legkisebb hitelt is adhattak; mert ebből egy szó sem igaz; jelen tettük bizonyítja, hogy a magyarok vészhez szokott, komoly gondolkozását nem ismerik, s készek a legnagyobb vandalizmust is elhinni rólunk.“ Halzl fölszólítá továbbá az alispán urat, az „erővel“ átvett törv. ügyek visszaadására, s az előbbi hivatalnokok „Wiedereinsetzungjára,“ ki azonban a megyei végzéseket rá nézve szigoruan kötelezőknek nyilvánítá, s azoktól el nem térni honfiai és hivatalos kötelességének tartja, könyvtelen azért a fölszólítást visszautasítani. — Halzl ezután a második alispánt Zerdahelyi Inczét keresé föl hasonló fölszólítással, kitől azonban azt nyere feleletül, hogy „nincs az a hatalom, mely őt arra kényszerítse.“ — Ezek után a főtörv. elnök „verwürts“-et parancsoltatott katonáinak, s bevonulva a megyeházára, a volt törv. szobákra ragasztott peccéteket katonái által leszaggattatá, s hivatalnokait bevezeté, kik is azóta, — irnokok és expeditorok hiányában — pipázó és olvasó kabinetnek használják a törvényszék termet. A „Deutschmeisterek“ azután még két napig

maradtak itt, s alczredesük nem győző boszankodását kifejezni a hamis hírek terjesztése fölött, — s miután még mind ő, mind pedig Halz arra kérték volna az alispánokat s a város biráját, hogy befolyásuk által a systematicus maeskazenéknek elejét vegyék, valét mondtak a városnak.

A megyének a nemzetőrség szervezését elrendelő végzése is megsemmisített.

A február 6-kán kezdett ülészakban Zerdahelyi Inoze a január 16-ki leiratra feliratot indítványozott s felolvasta javaslatát. Buzna csak azon esetben akarna feliratot, ha a kormány engedett volna, így csak körlevelet indítványoz a megyékhez, melyet szintén felolvasott. Heves viták folytak, míg végre a két szónok és Hamar indítványában foglalt eszmékből szerkesztetett a II. r. LXII. lapján olvasható felirat. — A követválasztások az 1848-ki törvények szerint fognak intézteni. — A kancelláriától carta bianca val (?) ellátott Halz minapi eljárása ellen szigorú jegyzőkönyvi óvás tétetett. Az átvett cs. kir. szolgabírói hivatalok a legnagyobb rendetlenségben találtattak. — Varasdmege levele lelkesedéssel fogadtatott. — A pesti cs. k. váltótörvényszék átirata melyben egy végzést kér az illetőnek kézbesíttetni egyszerűen visszaküldetett. — Kubinyi Zs. főügyész tette, melynélfogva egy a tapolesányi jbeli főszbíró által beküldött rabot nem akart Halzlnak kiadni: helyeseltetett. Zerdahelyi I. indítványa folytán e megye is megküldi nevezetesebb határozatait az akademiának.

Február folytán a cs. kir. tszék az alkotmányos szolgabírói hivatalok által befogatott rabokat átvette, mert erre felsőbb rendelettel birt, melyet a helyben állomásozó Nassau cs. k. sorenred zászlóaljának assistentiájával is végrehajtandó volt.

A márczius 6-ki ülésben az országgyűlési követeknek Vancsary Pál ügyvéd indítványára utasítások rendeltettek adatni. Az indítvány mellett szóltak: Csóka Károly, gr. Eszterházy István, Kubinyi Sándor, Justh Dénes, Ocskay Ignác, Hamar Pál, Szakállós János, Tarnóczy Gusztáv, Lehotai Gedeon, Csernánuszky István; ellene: a főispán, Zerdahelyi Inoze, gr. Hunyady János, Szulyovszky Ignác, Szentá György, Bócz Zsigmond, Boér Zsigmond, Bossányi, — Gr. Eszterházy I. azt ragasztá szavazatához, hogy az utasítást megszegő követet a megyetörvényszék ítélje el. Nevezetes vita keletkezett a fölött, vajjon ki adja át a követeknek az utasítást, és mikor? végzés lön: a választási elnökök.

Ezen utasítás így hangzik :

A bizottmány a népképviselőknek adandó utasítást két részre osztja, melyek elsője a követeknek a koronázás előtt teendőit s másodika a koronázás utáni teendők főbb, utólagosan megtoldható pontjait tartalmazza, melyektől azoknak visszaállani nem leend szabad. I. Rész: 1. Kell, hogy Ő Felsége a megkoronázás előtt a népek kívánalmainak eleget téve, a Magyarország koronájához tartozó országok visszacsatoltassanak. 2. A nádor a régi szokás szerint a királyi levél fölbontatlan hagyása mellett választassék. 3) A magyar felelős kormány visszaállittassék. 4. A még élő magyar király V. Ferdinánd ő Felsége az őt illető trónról törvényesen az ország előtt mondjon le, s 5. annak lemondása után, ugyanazt Ferencz Károly főhg ő fensége is formszerint tegye. 6. Ferencz József Ő Felsége a III. Károly, Mária Therezia II. Lipót, V. Ferdinánd s I. Ferencz királyi okleveleit egybefoglalva, saját oklevelekép adja ki ; a febr. 26-kán elrendelt birodalmi tanács maradjon el, Magyarországnak a pragmatica sanctióban biztosított függetlensége ismertessék el stb. 7. Minthogy a királyok kedvük szerinti lelépése a trónról veszélyes szokott lenni, mondassék ki, hogy azt ezután a nemzet hire, tudta s akarata nélkül az uralkodónak tenni joga nem leend. 8. Hogy II. Endre arány bullája, mely sok tekintetben már meg nem felel a kor kívánalmainak, az 1848. törvényekkel pótoltsassék, s annak megtartásáról a biztosítás kimondassék. S végre kijelentetik a 9. pontban, hogy ha ő Felsége ezen, a nemzet kívánságához hiven, egy oklevelet kiadni, a nép akaratát teljesíteni s aztán magát megkoronáztatni fogja, a nemzet ez ünnepélyt sajátjává téve, szívből örülni s magát boldognak érezni fogja, mert ahhoz, mi magától értetik, a jelenleg még száműzöttek hazájukba visszatérni, s velünk együtt örülni fognak. — II. rész. A képviselők kötelessége leend a megkoronáztatás után 1. azonnal hozzálátni, hogy egy a magyar nemzet jellemével megférő polgári és büntető törvény mihamarább elkészíttessék, nehogy a hosszadalmas moratorium által egyes polgárookra tetemes kár háromoljék, — kijelentetik azonban, hogy e törvényekben a német formának nyoma se legyen. 2. Minden ügyeket arra fordítani, hogy a felelős m. miniszterium a megyei autonomiával, s municipiumokkal összeegyeztethessék, de hogy a miniszterium mellett ez utóbbi csonkítatlan maradjon, 3. azon lenni, hogy az eddig alkotmányban nem részesült népek abban részesíttessenek, s 4. hogy az idegen elemű törvényszékek, pénzügyi hatóságok stb. mielőbb megszüntessenek.

Tisztelettel felretétettek : ő Felségének parancsára a helytartótanács által kiadott azon rendelet mely a megye határozatainak 9-dik

és 10-ik pontját megsemmisíti, valamint b. V a y Miklós levele az adó-ügyben. — F i u m e érdekében felirat határozatot. — A helytartó-tanács azon levelére, melyben a költségek iránt jelentéstételt kíván, határozatot: miszerint a megye előadott költségvetése iránti határozatát, a felállítandó törvényes kormány jóváhagyása reményében fogantatosítja, határozatához szigorun ragaszkodván. — A megye előleges költségvetése 16,000 ftra rug.

Képviselőkül megválasztattak:

I. A n y i t r a i kerületben: T ó t h Vilmos közfelkiáltással.

II. A v e c s e i - b e n : S i m o n y i Simon, B e n c s i k György az utasítások miatt lemondott.

E választás ellen kérvény nyújtott be, de a képviselőház S i m o n y i Simont april 20-ki ülésében 87 szóval 84 ellen igazolta.

III. A z é r s e k n j v á r i - b a n : B u z n a Lajos felkiáltással.

IV. A g a l g ó c z i - b a n : K v a s s a y József, F r i d e c z k y T i m ó t ellenében.

E választást a képviselőház, beadott kérvény folytán april 23-ki ülésében megsemmisíté. — A második választáskor F r i d e c z k y Timót nyert többséget.

V. A v e r b ó i - b a n : Z e l e n a y Gedeon.

VI. A v á g u j h e l y i - b e n : B a r i n y a y József prépost.

VII. A n a g y t a p o l c s á n y i - b a n : gróf B e r é n y i F e r e n c z s z a v a z a t t ö b b s s é g g e l .

VIII. A n y i t r a - z s á m b o k r é t i - b e n : hg. O d e s c a l c h i Gy.

IX. A p r i v i g e y e i - b e n S i m o n y i Ernő.

X. A s z a k o l c s a i - b a n : báró S c h m e r z i n g Tádé, 2568 s z a v a z a t t a l K u b a János 1050 szavazata ellen.

XI. A s z e n i e z e i - b e n : Z m e r t i c h Károly. Ez később lemondván, helyébe gr. E s z t e r h á z y István választott.

Somogymegye.

(Főispán: J a n k o v i c h László.)

1860. d e c z e m b e r 20-kán tartá közgyűlését, mely alkalommal I n k e y Sigmund s az 1848-ki bizottmány többi tagjai leköszönvén, az ujonan alakítottatott. — M á s n a p megtartatott a tisztújítás; h a r m a d n a p a főispán, T a l l i a n Ede indítványára az 1848-ban letett esküt ismétlé — kijelentvén: mikép hazájához, az alkotmányhoz és ki-

rályához hű marad — és tudatta a megyével, hogy Hochreiter Ambrus jelenleg megyetörvényszéki elnök, annyi viszontagság között s önfeláldozásával is megmentvén a megye ősi pecsétjét ezt kézbesíté. Hochreiter A. neve ennek folytán Kozma Sándor indítványára a bizottmányi tagok közé beigtattatott s a pecsét az alispánnak adattott át. — A további tanácskozmányok folyamát leghivebben jellemzi a megye által báró Vay Miklós ő nmlgához intézett következő felirata.

„Báró Vay Miklós ő nagyméltóságának!

Kik annyi nehéz évekig nyögtük egy gyűlölt kormányrendszer súlyát, mely fölött a közvélemény rég pálczát tört, s melynek tarthatlanságát végre saját ügyvivői is belátták, — csak hazafiai örömmel üdvözölhetjük nagyméltóságodat, a ki egy szintoly jogos, mint férfias ét nyilt ellenzék teréről szállított hazánk ügyei vezetésére; kinek azon magasztos föladat jutott: eszközlője lenni a kir. trón és nemzet közötti óhajtott kibekülésnek, előkészítője hazánk egy szebb jövődjének.

E téren noha uméltóságod jelen állását alkotmányosnak nem tekinthetjük, — készek levén nmlgoddal őszintén kezét fogni, azon nyiltsággal és szilárdsággal, mely egy szabad és alkotmányos nemzet fiaihoz illik, — kijelentjük, hogy midőn tegnap tartott köz- és bizottmányi gyűlésünkben ősi alkotmányunk egyik talpkövét ujra letettük, s megyei hatóságunkat megalakítottuk, ezen fontos lépést csak az 1848. XVI. és XVII-ik törvényezikkek alapján véltük tehetni, s az 1847 $\frac{1}{2}$ -ki országgyűlésen hozott s V-dik Ferdinand ő cs. k. apostoli felsége által szentesített törvényeket tekintjük most is jogérvényeseknek s mindaddig, míg a törvényesen összehivandó országgyűlés mást nem határozand, mind reánk, mind minden magyarra nézve kötelező erejűeknek, s ama törvényekkel ellenkező bármely kormányi rendeletek s intézkedések végrehajtásához vagy végrehajtásuk folytatásához tettelegesen hozzájárulni magunkat sem hivatva, sem jogosítva nem érezzük.

Elszámíthatatlanok az utóbbi szomorú időkben a nemzet sérelmei, az egyeseken úgy, mint az egész nemzeten elkövetett igazságtalanságok, melyek mind azon sarkalatos, annyi törvényeink által szentesített alapelvnek mellőzéséből eredtek, miszerint törvényeket hozni, eltörölni, magyarázni, csak a törvényesen egybegyűlt országgyűlés hozzájárulásával lehet.

A zavar, a rendetlenség, melyet az alkotmányos elve félretétele elűdézett, annyira behat a megyei közigazgatás minden ágába, sőt

minden egyes polgár magán viszonyaiba is, miszerint az ujonnan megválasztott tisztikarunk minden lépését nehéztíteni, s egyes esetekben lehetetleníteni fogja.

Minden bajokból s azok következményeiből csak az 1848. IV. és V-ik czikk értelmében összehívandó országgyűlés képes, sokat szenvedett hazánkat kibonyolítani, miért is arra kérjük nméltóságodat, hogy annak haladéktalan összehívását eszközölni, s egyuttal, hogy hasonló szomorú esetek jövőre lehetetlenné váljanak, magas állásánál fogva, melyre legmagasabb akarat emelte, minden befolyását arra érvényesíteni méltóztassék, hogy az osztrák örökös tartományok is egy, a kor szellemének megfelelő, s a mienkkel rokon, népszerű alapokon nyugvó alkotmány jótéteményében részesíttessenek, mi által az egy uralkodó alatt élő népek testvéri érzületét czélszerűen és egyedül biztosíthatónak véljük. — Kelt Kaposvárott, decz. 22-kén 1860. S o m o g y v á r m e g y e bizottmánya.“

Az 1861. január 21—26-ki ülésekben a január 16-ki leiratra a II. r. LXXXVIII. lapján olvasható, és S o m s i c h Pál által szerkesztett felirat intéztetett. — A követválasztási előmunkálatoknak a 48-ki alapon leendő előkészítésére bizottmány küldetett ki. — A cs. k. hivatalok átvételével megbízott küldöttségek jelentései az árvaügyekbeni kárhoyatos eljárásokról tesznek említést, valamint arról is, hogy a községi számadásokból 2070 darab megvizsgálatlanul találtatott. — A házasságkötésekre nézve régi törvényeink jelöltettek ki alapul. — A telekkönyvi munkálatok az országgyűlés intézkedéseig felfüggesztettek. — A jövedelmi adó beszedeése iránti felsőbb rendelet bírálatra választmánynak adatott ki. — A bünsenyítő törvényszék alakítatott s működésének törvényeink szerint leendő megkezdésére utasított: a botbüntetés alkalmazása csak v i s s z a e s ő k r e, súlyosbítás gyanánt mondatván ki. — A megye szükséglete az egyesektől s községektől adandó kölcsönből fog fedeztetni.

A márczius 12-kén kezdett ülésszakban elhatározottat, hogy a megye a birodalmi tanácsba követeket nem küld, képviselőit pedig Pesten és nem Budán leendő megjelenésre utasítja. — A kapcsolt részeknek az országgyűlésre leendő meghívása végett felirat szerkesztetett, s meg nem hivatásuk ellen a jegyzőkönyvben óvás tétetett. — S o m s i c h Pál köszönetet mondott a tisztviselőknak, hogy a vagyonbiztosságot oly rövid idő alatt helyreállíták. — Az u g o c s a i levél folytán Z i c h y Antal az utasítások ellen szólt, S o m s i c h Pál azokat a népképvisellel összeegyeztethetőknak állítja; a többség az előbbi szónok mellett volt. — Z i c h y Antal az october

20-ka óta ejtett sérelmeket regisztrálta s feliratot javasolt, a többség azonban azok jegyzőkönyvbe vezetésével érte be, s csak A s b o t h és F i u m e ügyében intéztetett felirat a főkanzellárhoz. — A cs. k. törvényszék levelei visszautasítottak. — A gyűlésekbeni szólásszabadság a nem bizottmányi tagokra is kiterjesztetett. — A magyar itoze ősi jogaiba visszahelyeztetett. — A helytartó tanács intézvénye, melyben a tisztviselők lakjegyzékét fölterjesztetni rendeli, félretétetett, mert ezekkel közvetlen érintkezésbe úgy sem állhat. — Ugyancsak a helytartótanács a költségvetést, mint több hiány miatt vizsgálat alá nem vonhatót visszaküldvén, rovatos mintát közölt, a kölcsöntől jóváhagyását megtagadta és 8000 ftot utalványozott; végzés: a megye e pénzt el nem fogadván előbbi határozatához ragaszkodik. — A h g p r i m á s levele folytán határozatott, hogy a megye az adó tárgyában hozott végzéseivel ragaszkodik ugyan de ő e m i n e n t i á j á n a k mind személyes érdemeit mind hivatalos fontosságát üdvözlő iratot küld. — Az országbirói levélre határozat lőn b hogy a megye e tárgyban nézeteit ő F e l s é g é h e z intézett feliratában már kifejezvé, ezt az országbirónak tudtul adandja. — A megyei tisztikar rendes fizetése régi mivoltában meghagyatott ugyan, de a törvény végleges intézkedéseig is fizetési javítás rendeltetett.

Képviselőkül megválasztattak:

I. A k a p o s v á r i kerületben: S o m s i c h Pál.

II. A c s u r g ó i - b a n: B á r á n y G u s z t á v Inkey J. ellenében.

A képviselőház e kerületben, beadott kérvény folytán, május 3-ki ülésében új választást rendelt.

III. A m a r o z a l i - b a n: K o z m a Sándor.

E választás ellen is kérvény adatott be, de a képviselőház april 22-ki ülésében e választást igazolta.

IV. A s z i l i - b e n: F e k e t e Lajos.

V. A n a g y a t á d i - b a n: g r. S o m s i c h Imre.

VI. A t a b i - b a n: Z i c h i Antal.

VII. A s z i g e t v á r i - b a n: B i t t ó István.

VIII. A l e n g y e l t ó t h i - b a n: g r. H u n y a d y János; g r. Z i c h y János visszalépett.

Sárosmegye.

(Főispán: gróf Andrássy György.)

1860. december 19-kén tartá főispáni elnöklet alatt közgyűlését, melynek főteendője volt az 1848-ki törvények érvényességét kimondani s 4 izraelitát is magában foglaló 491 tagu bizottmányt megválasztani. — D o b a y Ede, az ülés tartamára kinevezett tisztügyész — mint mondá — a törvények sérthetlensége fölött örködni tartozván, az izraelitáknak a bizottmányból leendő kihagyatását követelte, (?) de indítványa megbukott. D u c h n o v i c s gör. e. lelkész, és egy g. e kanonok nyilatkozatai, melyekben hitsorsosaik rokonérzelméről biztosíták a megyét, nagy örömmel fogadtattak, valamint egy volt jobbágy tót előadása is, melyben köszönetet nyilvánított az uraknak a 48-ki törvényekért s reményét fejezé ki, hogy ezekhez minden erővel ragaszkodni fognak, miben az összes nép erős támaszuk leendő. — A főispán ő nmlga 1842-ben letett esküjére hivatkozván annak megtartását ígéré. — P i l l e r Gedeon ajánlata következtében, a bizottmány tagjai lőnek számüzött hazánkfiái közül mint a megye gyermekei: U j h á z y László, P u l s z k y Ferencz és K ü k e m e z e i Mihály. Sárosmegye politikai hitvallása M á r i á s s y Ágoston indítványára következőképen formuláztatott:

„Sárosmegye közönsége az ország alkotmányának 11 év ótai önkényszerű fölfüggesztése után, ismétli megalakulásának első perceit fölhasználja annak kijelentésére: 1-ször. Hogy a f. év október 20-dik napján kiadott császári kibocsájtványnak törvényszerűségét el nem ismerheti, hanem az ország alaptörvényein, nevezetesen az 1723-dik évi 3. az 1791-ik évi 10 t. czikkeken kívül, mind azon törvényekhez, melyek országgyűlésileg változást nem szenvedtek, továbbá is szorosán ragaszkodik. 2-szor. Az 1847¹/₈-ki t. cikkeket, melyek törvényes országgyűlésen hozva, koronás fejedelem által szentesítették, s melyek által az alkotmányos élet jótéteményei minden honpolgárra kivétel nélkül kiterjesztvék, teljes épségben fönntartani kívánja. 3-szor. A jelen tetteges állapotot és intézkedéseket, egyedül legideiglenesebb átmeneti eszköznek tekinti a törvényes és alkotmány szerinti térre. Ennélfogva: 4-szer. Az országgyűlésnek és pedig a csonkittatlanul fönálló 1847¹/₈-ki V-ik t. cikk nyomán haladék nélkül egybehívását, nem csak kívánja, de az 1791-ki 12., 13. és 19-ki t. cikkek szerint azt tartja a törv. alkotása, megváltoztatása vagy átvizsgálása egyedüli

módjának. 5-ször. A megyei közönség működésében mindenütt, a hol annak szabad tér nyílik, zsinórmértékül csak a fenálló hazai törvényeket fogadhatván el, azon intézkedések ellenében, melyek a megyét alkotmányos működésének egész teljében még akadályozhatják, minden törvényes eszközöket felhasználni kíván ugyan, jogfentartásai mellett azonban a haza válságos perozeinek számbavétele mellett kijelenti: hogy halaszthatlan törvényes országgyűlés mielőbbi összehívása reményében, ezuttal más eszközökhöz nyulni még nem szándékozik. — 6-szor. Ezen megyei közönség a honcsaládót hiányosnak kénytelen tartani mind addig, míg azon testvér hazafiak, kik épen az 184 $\frac{7}{8}$ -ki törvények, és azok végső következményeinek fentartása mellett működtek, érettök vívtanak, s azokért akár hazánkon kívül bujdosnak, akár elfogva szenvednek, az alkotmányos állapotainkbani közreműködéstől kizárják. Ennélfogva óhajtja: hogy azon hazánkfiai mind a polgári jogokba, mind netalán elkobzott vagyonaikba visszahelyeztesse nek. Végre 7-szer. Kijelenti az egész haza színe előtt, hogy leghőbb vágyaihoz tartozik, a Magyarországnak és annak kiegészítő részeiben lakó nem magyar ajku testvér polgártársak méltányos igényeit nyelvük tekintetében kielégítve látni.“

A tisztujítás ugyanezen, s a következő két napon tartatott. Az összes tisztikar 85 egyénből áll, e számból a volt kiváltságosokra esik 79, a nem nemcsékre 6, kik közül az egyik főszolgabíró, a többi öt esküttek.

Az 1861. januári ülésfolyamban utasítottak a tisztviselőket, hogy eljárásaikban a hazai törvényekkel összeütközésbe ne jöjjenek. — B á n ó József másodalispán indítványára felirat intéztetett b. V a y Miklós ő nmlgához, melyben a megye, az előbbi rendszer alatt életbe lépett intézményeket mint az alkotmányos élet sikeres kifejlődésének átléphetlen akadályait négy hét alatt véglegesen eltöröltetni kéri, kijelentvén egyszersmind, hogy ezen határidő elteltével kényszerítve látandja magát autonom jogánál fogva az őt törvényesen megillető törvénykezési s adóhatóságokba visszahelyezni s ezek kezelését öntisztviselőire bízni. — Gróf T e l e k i László irányában követett s z á s z eljárást a megye jegyzőkönyvileg rosszalta. —

A f e b r u á r i ülésfolyamban felolvastatott s tudomásul vétetett P u l s z k y Ferencz következő levele:

Tekintetes vármegye! Tizenkét évi számkivetésem ideje alatt csak ritkán volt alkalmam tudósítást nyerhetni azon hazából, melyért szívem soha dobogni meg nem szűnt, s melynek jobbléteért életemet szintazon készséggel feláldoznám, melylyel vagyonomat feláldoztam, s

bár ritkán jutott hozzám némi hír, még annak sem tudott örülni lelkem, mert mindig csak elnyomásról, törvényteleniségről és szenvedésről szólt. Azonban hosszú várakozás után csakugyan beteljesedett reményem, újra láttam felébredni — vagy is inkább nyilatkozni a lenyűgözt de meg nem tört hazafiságot, örömmel hallottam hogy a magyar nemzet még él, s az alkotmányosság alapján visszahelyezi magát azon törvényes állapotba, melyet az önkény örökre szétduzultnak vélt. A vármegyék ismét helyreálltak egy ezredéven keresztül tanúsított életerejükben, a haza némi reménnyel nézhet ismét a még mindig kétes jövő elébe, s ezen válságos pillanatban nemeslelkűen megemlékezik azon fiairól is, kiket a sors külföldre üzött, hol idegenek közt eszik a száműzetés keserű kenyerét. Hálakönyekkel olvastam egy külföldi lapban hogy azon vármegye, melyben bölcsőm állt, melyben atyám pora nyugszik, mely engemet huszonkét év előtt arra méltott, hogy a nemzetgyűlésen képviseljem, jelenleg is érdemesnek tartott, hogy képviselői választmányához tartozzam.

Fogadja a tekintetes vármegye szívem mélyéből eredő hálaköszönetemet ezen megkülönböztetésért, s legyen meggyőződve hogy a mint tizenkét nehéz évek elfolyta alatt mindig s nem sikeretlenül tartottam szemem előtt szeretett hazámnak dicsőségét, ezentúl is a haza jobblétének élek és halok, kün vagy benn, — a mint a sors kívánja — harcban vagy békében, kitűréssel és tettel.

A tekintetes vármegye sokszor s most ujonnan tapasztalt kegyei-be zártan maradok, Turin, jan. 23-kán 1861. örökké hű fia Pulszky Ferencz, m. k.

A jannár 16-ki leiratra a II. r. CXIII. lapján közölt felirat szerkesztetett. Szónokoltak ez ügyben Péchy Luczián, Piller Gida, Bánó Miklós, Máriássy Ágost, Semsey Pál, Bánó József.

A márczius 4-ki ülésben Radványi Imre indítványára az országgyűlésre meghívó levél törvényellenessége miatt jegyzőkönyvi óvás s egyszersmind az határozatott, hogy a megye, valamint mindenben, ugy a követek választásánál is az 1848-ki törvények szerint fog eljárni. — Keczer Sándor indítványára Asbóth ügyében felírás intéztetett a főkancellárhoz. — A helytartótanács azon intézménye ellen, melyben a megye által megalapított fizetések leszállítja, némely hivatalokat megszüntet, óvás tétetett. — Az országgyűlési tennők, utasítási jog, felelős rendszer és megyei hatóság összeegyeztetésére kiküldött választmány javaslata Szinyey Bódog első alispán indítványa folytán elfogadtatott. E javaslat így hangzik:

Midőn e megye közönsége, m. évi december 20-án történt szervezése után kimondotta, miképen az 1848-ki törvényekhez, mint minden további teendői alapjához, szoroson ragaszkodik, akkoron a törvény szentségének sérthetetlenségét tartotta szemé előtt, törvényhatósági kötelességének nézvé, a főnálló törvényektől semmi szín alatt el nem távozni. Most azonban midőn a közlő országgyűlés egyik legfontosabb, s legnagyobb horderejű feladatát azon törvények átvizsgálása képezendi, hazafiai kötelességének nézi kijelenteni, hogy a fülhívott törvényeket, főleg pedig a közjogi és jogegyenlőségi kérdésekre vonatkozó pontjait teljes épségökben törvényhozásilag továbbá is főtartani ohajtja ugyan, azon némely részeire azonban, melyekre nézve meggyőződése szerint, módosításokat vagy változtatásokat vél szükségeseknek, nyilatkozni ohajt; s e véghől, miután a megszüntetett követutasítási jog által véleményét nem érvényesítheti, fölhasználja azon módszert, mely számára fölmarad, és kifejezi meggyőződését az ország törvényhatóságaival közlendő ezen nyilatkozata által, azon biztos reményben, hogy valamint a közvéleménynek hatóságok utján ily nyilvánulása a törvényhozói testületre hatás és befolyás nélkül nem maradand, ugy főleg e megyében választandó képviselők erkölcsileg kötelezve érzendik magukat, megyéjök s ez által közvetve küldők akaratát figyelembe venni, s azt kellőleg képviselni.

Visszapillantván a nemzetek államéletének történeteire, azt tapasztalja, hogy habár a polgári alkotmányok a nemzetek változó hajlamihoz, szükségéhez, kül- és belbehathatásához képest időről időre fejlődtek és idomítottak, mindazonáltal azoknak alapja bizonyos fölveken sarkallott, melyeknek bolygatása vagy épen megdöntése, többnyire maga után vonta magának az alkotmány-épületnek romba döntését.

Magyar alkotmányunknak ily fő alapelve „az önkormányzat” és ha szabad egy institutio tartosságáról annak belbecsére következtést vonni, ugy az önkormányzati intézménynek, mely a megyei rendszerben leli nálunk gyakorlati kifejezését, becse nagy és elvitázhatlan, mert hiszen a százados nemzetéleten keresztül annyi sok veszély, annyi viszontagságok közt bőven tanusította páratlan életrealóságát, és hogy ebbeli életerejét a leélt 12 évi sanyaru időszak sem gyengíté meg, mutatják azt a legfényesebben a visszaállított hatóságok föllépései s nyilatkozatai.

Midőn a magyar nemzet Európába lett bevándorlása után fegyverrel foglalá el e hont, martalék és dicsvágy által ösztönözötve to-

vábbi terjeszkedések és hódítások után, több mint egy századig törekedett, azonban a nemzet erejét folytonosan fogyasztó ezen véres kalandozások végre az augsburgi és mölki döntő vereségekben lelték vég-határukat, s azóta a nemzet az események által utalva lőn, hogy lemondván a hódítási dicsőségről, zilált benső állapota elrendezésében, és a közszabadság megállapításában keresse és találja nemzeti főnállásának és jólétének biztosítékát. A magyar nemzetnek azóta követett ezen jellemző főiránya természetsszerűen kifejleszté azon intézményt, mely a polgárnak egyéni szabadsága gyakorlásában legnagyobb tért, s egyszersmind legerősebb biztosítékot nyújt, s a melynek alapja már az ősi magyar szerződésben volt letéve; értjük a hatósági szerkezetet.

Nem szükség talán a megyei önkormányzati rendszer, hazánk fönntartásában és az alkotmányos szabadság megőrzésében bebizonyult érdemeit s előnyeit fejtegetni — a történelem s az előkor fényesen és hangosan szólnak ez igazság mellett. — Legyenek azok mégis némi fővonalakban itten körvonalazva. A megyei rendszer azon alkotmányos főelvnek „Semmit rólunk, nélkülünk:“ az egyéntől kezdve föl egész az államig megtestesülése. A megyei rendszer, midőn egyrészt a törvényhozási jogkörben az utasításai jognál fogva lehetlenné teszi, hogy törvények a nemzet kifejezett véleménye és akarata ellen alkotassanak, másrészt növeli és kifejti a nemzet törvényességi hajlamát, mert hiszen minden polgár oly törvényeknek engedelmeskedik, melyeket hatóságaiban maga is előkészített, és a melyeknek alkotásába utasításai által, mondhatni közvetlenül befolyt.

A megyei hatóságokban nyilvánuló közélet főalkatrésze, tényezője, s egyszersmind legbiztosabb útmutatója a közvéleménynek.

A megyei rendszer a közügyek iránti részvétet felkölti és folytonosan ébren tartja, s végrehajtási jogköre által a köz- és egyéni szabadságot a hatalom tulterjeszkedése és önkénye ellen legsikeresebben megóvja.

A megyei élet buzdító iskolája az értelmiségnek, hazafiságnak, és leghathatósb előmozdítója azon politikai érettségnek és óvatosságnak, melyet a magyar nemzetben a külföld is méltányolva elismer.

És végre a magyar megyei rendszer ezen tényleges (positív) előnyei mellett nincsen-e mélyen áthatva minden honfikebel azon legbecsesb s mi által sem pótolható fényoldalától, mely a semlegesség, a vis inertiae kifejtésével három századon keresztül aanyiszor meghiusítá és tönkre tette a hatalomnak absolutisticus irányu következetes erőmegfeszítéseit?

Ezeket összevéve méltán kijelenti, miszerint a megyei önkormányzati rendszer oly védőfala az egyéni és a közszabadságnak, melyet véleménye szerint bármely más institutio pótolni nem képes.

De midőn annak előnyeit, fényoldalait kiemeli s további teljes épségbeni megmaradása mellett nyilatkozik, korántsem szándéka, hogy azt a felelős kormánynak elvével mely elv minden alkotmányos létnek egyik főbiztosító kelléke és mely számos hazai törvényeinkben, kiválólag pedig az 179⁰/₁. X. t. cikkben szabatosan ki van fejezve és szentesítve, ellentétbe helyezze, sőt akként meg van győződve, mikép csak a két rendszer összhangzásba hozatala által fog alkotmányunk azon szerencsés kifejlődésnek örvendhetni, melyben az egyéni és közszabadság lehető legszélesebb biztosítása mellett, az összhangzó szabatos, gyors és rendezett kormányzás lehetővé tétetni, s így a nemzeti előrehaladás az alkotás tényleges terén is fog előmozdítottatni; véleménye és ohajtása csak az: miszerint a haza jövőjének alkotása a nemzet hajlamával, történelmi jellemével s ezekből kifolyó ősi intézményekkel legyen összhangzó, és hogy azon sarkalatos institutio, mely alkotmányunk főtartásában századokon keresztül oly fényes szolgálatot tett, egy abstract elmélet következetes keresztülvitele kedvéért könnyelműen ne kockáztassék épen most, midőn azon véderő kifejtésére, mely a megyei rendszernek történelmileg bebizonyított sajátága, talán a legnagyobb szükség leend a nemzetnek, hanem inkább a kor kívánalmaihoz képest szerves alapjában, de nem jogkörében átalakítva, szolgáljon tovább is alkotmányos létünk főpalladiumául.

És habár azon erős meggyőződésben él a bizottmány, miként ha csak a merev centralisatio érdeke tulsulyra nem kap, a megyei önkormányzatnak a felelős kormányrendszerrel való összeegyeztetésének fontos kérdése szerencsésen és kielégítőleg lészend megoldható, mindazonáltal ha netalán a viszonyok kifejlődése ezen két rendszert egymással összeütközésbe találná hozni, akkoron sajátágos viszonyaink komoly számbavétele mellett meggyőződése és véleménye az, miszerint korlátoztassék inkább a szükséghez képesti részben a felelős kormány hatásköre s a megyei municipiumok a népképviselőlet alapján átalakítva, százados épségökben fentartassanak.

A megyei rendszer fentartása és a felelős kormány eszméjével összeegyeztethetése iránt általános elvekben kifejtett ezen véleménye után áttér a megyei élet egyik legsarkalatosabb jogának, t. i. a követválasztási jognak fejtegetésébe.

Hogy valamely törvény üdvös, tartós s az állam és egyesek va-

lói szükségeinek megfelelő legyen, mellőzhetlen főkelléke, miszerint a nemzet többsége akarátának legyen kifolyása.

Két kérdés támad tehát :

1. Vajjon a megválasztott utasítás nélküli képviselők egyéniségeiben, vagy az utasításokkal ellátott követekben találhatik-e föl nagyobb biztosíték arra nézve, hogy a nemzet akarata érvényre juttassék ?

2. Miután az utasításadási jog eddigi törvényes gyakorlathoz képest ezentul is legalkalmasabban a hatóságokat képviselő bizottmányokra lenne ruházandó, vajjon azon bizottmányok szervezetöknél fogva alkalmasak-e a megyék közvéleményének képviselésére, s így a követutasítások adására ?

Az elsőre nézve magában a kérdésben rejlik már a felelet, mert bár miként szereti és tudja is tisztelni a bizottmány egyesek polgári erényét, egyes ember gyarlósága kétségen kívül könnyebben meghajol nem mondjuk az önzés, de az egyéb sokoldalú befolyások, főleg pedig egy pillanat szülte elragadtatás behatása előtt, mint azon követ, kinek a küldője főbb vonalakban szabja meg magaviselete körét és irányát. A második kérdést illetőleg tagadhatlan, hogy a megyei hatóságok jelen szervezeti alapon nem birnak azon kellékekkel, melyeknél fogva az összes népség egyetemes érdekei kellő képviselőinek tekintethetnének, ha azonban a még eddig főnálló születési qualificatio megszüntetvén, a megyei szerkezet, a mint ezt az 1848. évi XVI-ik t. czikk 1-ső paragrafusá is tartja, a népképvisélet alapján fog rendeztetni, az ekként népképvisélet alapján alakítandó megyei bizottmányok tagadhatlanul jogosult és valódi örei és képviselői lesznek választóik érdekeinek, s főleg akkor, ha a személyes, birtokbeli, vagy jövedelmi qualificatio a képviselői választókra nézve ugyanazonos lesz a bizottmányi tagok választóiéval.

E megye közönségének véleménye tehát e tárgyban az -- miszerint.

1. A népség bizonyos meghatározandó számához képest jövőre is alakulandó választókerületek szerint választassanak az országgyűlési követek.

2. A választói képesség legyen ugyanaz a követek és bizottmányi tagok választási jogára nézve, azaz : hogy a ki követválasztási képességgel bir, ugyanaz egyszersmind legyen képesítve bizottmányi tagok választására és viszont, ekként

3. A bizottmányi s egyszersmind követválasztók a népképvisélet alapján megválasztott tagokat, megválasztatásuk által nemcsak a me-

gyei közigazgatás vezetésével de a követutasítási joggal is fölruházván, elégtételnék azon logikai szükségességnek és törvényszerűeknek, melynél fogva a követ csak küldői által láttathatik el utasítással.

4. Az utasítási rendszernek van egy árnyoldala, az t. i. hogy az országgyűlési discussiók folyamán kizárja a capacitatio lehetőségét, a fejlődött érvek és eszmék győzelmét, nehezíti a megközelítést, s ez által a törvényhozási tevékenységet megsibbasztván, a nemzeti előrehaladás kárával hátráltatja a törvényhozási működés gyors menetét.

Azonban mellözve azt, hogy a közlekedési eszközök jelen gyorsasága, a sodronyok, lehetővé teszik a követeknek a hatóságokkall leggyorsabb érintkezést, s így a fölmerülő esetekben a pótló utasításokkal haladéktalan ellátatásukat, a fönn érintett hátrány majdnem teljesen el lészen háritva, ha az utasítások csak általános elvekben és nem részletesen fognak a követeknek adatni.

De ha az általános utasítások mellett is a törvényhozás a könnyebb és rövidebb működhetés előnyét netalán nélkülözné, e megyei közönség sok történelmi példákön okulva még ez esetben is akként vélekedik: hogy az elhamarkodás, mely a parlamentek működését gyakran szokta jellemezni, valanjint mindenben, ugy főleg törvényhozási téren, mindig nagyobb veszélyeket árasztott a nemzetekre, mint a törvényhozásnak habár lassubb, de megfontolt menete, mely mellett az életrevaló eszme végre is kivivja győzelmét, és a nemzet életébe megérlelés által begyökereztetvén, biztos és üdvös hatást gyakorol a nélkül, hogy a nemzetet a praecipitatio veszélyének, a kísérletek ingadozásainak tenné ki.

Midőn azonban e megye közönsége a követutasítási rendszer fenntartása mellett nyilatkozik, s ennek kerületenkinti választásokkal mikénti összeegyeztetése iránt, véleményét ezen főbb vonalakban kifejzi, nem mellőzheti figyelmét az 1848. V-ik t. cikkben megállapított tágas választói képességre fordítani, mely midőn a legfontosabb politikai jogot egy tudatlan, minden behatásoknak nyitva álló, tévutra oly könnyen vezethető, nemzetiség tekintetében a nem magyar ajku megyékben ellenséges irányban fölhasználható tömegre ruházza, az értelmiséget a teljes elbénítás és mellőzés — a nemzetiség érdekét a megdöntés veszélyének teszi ki,

Hozzájárul, hogy az 1847^{1/2}-i országgyűlés nem vévén figyelembe a fekvő birtok minémiségének és értékének az ország külön részeiben oly annyira tapasztalható különbözősét, midőn a választói képességet az egész országban egyenlően $\frac{2}{8}$ telekben megszabta, akkoron

a látszólagos egyenlőség helyett épen a legnagyobb egyenlőtleniséget sanctionálta. Az ország termékenyebb vidékein például egy telek értéke 3—4000 ftra becsültetik, holott ridegebb vidékein, mint például e megye, vagy a szomszéd Szepes és Zemplénmegyék Galicziával határor felső részein száz meg száz telek 40—50 frton megszerezhető, sőt pusztán hagyatván, gyakran mivelőre ingyen sem talál. Innen keletkezik azután azon anomalia, hogy midőn a látszólagos egyenlő qualificatio mellett, a magyar ajku megyékben a különben is nem számos és vagyonnal bíró telkes birtokosok méltán ruháztattak fel politikai jogokkal, akkoron a nem magyar ajku megyékben a kiválólag nagy számú telkes ugyan, de a valóságban, fekvő birtokának értéke szerint mondhatni vagyontalan nagy tömeg kezébe játszatott a hatalom, mely hogy ily kezekben mily ingatag, sőt a nemzetiségi viszonyok komor fejlődése és a haza elleni czélokra fölhasználhatása mellett, mily aggasztó és veszélyt hozó legyen, tovább magyarázni nem szükséges.

Véleménye tehát az: miszerint a személyes képességet kivéve, a vagyonbeli választói képesítés, hazánk különböző földtermékenységi viszonyaihoz mérve, nem a birtok mennyiségéhez, hanem inkább értékéhez képest alapították meg, és pedig az 1848-ki széles alaptól eltérve, mérsékeltbb alapon s azon vezérelv alkalmazása és érvényesítése mellett, melynélfogva egyrészt a nép valódi érdekei kellő képviseltetést nyerjenek, másrészt azonban az értelmiség, ipar, vagyon, kereskedés, nemzetiség, szóval a nemzet legszentebb, legbecsesebb javai ne kockáztassanak.

Végre nyilatkozni ohajt még e megye közönsége azon qualificatioális különbségre, melyet a követválasztó és választható között fölállítatni ohajt.

E részben az elmélet két ellenkező tant állit föl, egyik, mely a választhatóban semmi qualificatiót nem követel, minthogy nézete szerint a bizonyos census alapján képesített választók tapintatában s érdekeik megismerésében rejlik az okszerű választás elégséges biztosítéka, a másik tan a választhatóban magasabb vagyonbeli képesítvényt kíván a választókénál, azon elvből indulván ki, hogy a vagyonos egyénben a kellő képesség is föltételeztetik és ezen kétrendű képességből t. i. az értelmiségből és a vagyonból foly ki az alkotási és föntartási elem, melynek túlsúlya egyedül képes biztosítani a t. hozási fontos föladatok józan megoldását.

Az 1848-ki országgyűlés ezen két szélső elmélet között egy

kozmódot választott, választhatónak nyilatkoztatván mindazt a ki választó.

A bizottmány azonban azon rendszert véli czélszerűnek: mely a választhatóban magasabb, mindazonáltal mérsékelt vagyonbeli qualificatiót megkíván, maga akként lévén meggyőződve, hogy a vagyon magasabb kepezhetésre eszközt nyújtván s ekként a miveltségnek, ha nem is okvetlen eszközlője, de fő segédeszköze lévén — a vagyonnal bíró egyénben a dolog természeténél fogva általában föltételezhető azon képzettség, az ország viszonyainak ismerete és magasabb szempontokbólí fölfogása, mely egy törvényhozónál nélkülözhetetlen kellék, és hogy ekként a vagyonos képviselőben inkább föltalálható a biztosíték a nemzeti és társadalmi viszonyok és valódi szükségek érdekeinek kellő képviseltetésére, s így a föntartási elem üdvös megszilárdítására.

A hazában törvényesen bevett minden vallásfelekezetekre nézve az 1848-ki 20. t. cikk által tökéletes egyenlőség és viszonyosság meg lévén állapítva, sőt a múlt évi oct. 20-ki I. m. diplomában is ujlag biztosítva,

miután a fölhivott törvénynek főleg 3. és 4. §-ai mindeddig nemcsak nem foganatosítottak, de sőt a lefolyt rendszer alatti önkényes rendelkezések által, protestáns hitvallásuaknak törvénybiztosította egyházszerkezete és jogai megsértettek, ennél fogva kijelenti a megye: miként az országba bevett minden vallás egyenlőségét és teljes szabadságát visszaállíttatni és jövőre biztosíttatni óhajtja, s e végből valamint a kormány által kibocsátott megszorító rendeleteket törvényhozásilag megszüntettetni, úgy az 1848-ki 20. t. cikknek egész terjedelmében tökéletes életbeléptetését és végrehajtását eszközölni kívánja.

Bánó József indítványára a megye négy nemes (?) ifjut küldend országgyűlésre és napidijaikat a nemesi pénztárból fizetendi

Képviselőkül megválasztattak:

I. Az eperjesi kerületben: Mariássy Agoston közfelkiáltással

II. A szebeni-ben: Piller Gedeon.

III. A héthársi-ban: Bánó József.

E választást a képviselőház april 19-ki üléseben, a beadott kérvény ellenére is igazolta.

IV. A giralti-ban: Bánó Miklós.

V. A bártfai-ban: Hodossy Ede.

VI. A zborói-ban: Dobranszky Adolf es. tanácsos Jakovich József ellenében.

E választás ellen kérvény nyújtatott be a képviselőházhoz s ez által a végrehajtandó vizsgálatra május 1-jén tartott üléséből Várady Gábor képviselő küldetett ki. A képviselőház a vizsgálat végrehajtása után Dobranszky Adolf választását megsemmisítette.

Nógrádmegye.

(Főispán: ifj. gróf Zichy Ferencz)

Az 1860. december 15-ken főispáni elnöklet alatt tartott tanácskozmányban, melyet egy nappal előbb Károlyi János volt alispán meghívására a nemzeti iskola teremében összegyűlt értekezlet előzött meg, Frater Pál és Károlyi János formulázták a megye kívánságát, minélfogva elhatározatott az 1848. XVI. t. czikk alapján ösgyűlés összehívása, e végett, a községek részéről, főispáni biztosok jelenlétében képviselők választása, az 1848-ki bizottmányi tagok lemondása, a bizottmány új átalakítása, végül a tisztujítás megtartása. E pontokból is látszik, hogy a megye az 1848-ki alapon ohajta szervezését. — A hideg és kimért viselet melyet a közönség a főispán iránt tanusított, feltűnt, s csak akkor kezdett némileg melegebbé változni, midőn ő nmlga a szentesített törvényekhez ragaszkodását kijelenté.

Az 1861. január 7-diki közgyűlésben, miután a főispán, a tisztikar alakulásáig főszbiróul Huszár Istvánt, esküttül Szecsődi Jánost, főügyészül Farkas Károlyt, főjegyzőül Friedeczky Lajost nevezte ki, s miután ő exclja, főispáni kineveztetésének felolvasásával kapcsolatban, az 1848. esküt letette, Fráter Pál indítványára az october 20-dika óta történtek és a főispáni kineveztetéstörvénytelen-sége ellen is jegyzőkönyvileg óvás tétetett. — Ezután következett a bizottmány alakítása, melybe több nem megyebeli és menekült hazánk-
 űa s ezek közt Kossuth, Klapka, Türr is felvétettek. Többek indítványára valamennyi volt honvédtiszt bizottmányi tagul ajánltott, miből Frater Pál alkalmat vön magának kinyilatkoztatni, hogy az egész forradalmi regimentet nem lehet a bizottmányba kinevezni, erre Paczolay N. szólalt fel, míg végre az egész vita azzal fejeztetett be, hogy Frater Pál akként húzta vissza ama megjegyzését, miszerint elismeré mikép Paczolay N. nem volt forradalmi

tiszt. — E tárgy befejezése után Huszár Károly, az Albrecht főherceg által a muzeumba küldetett megyei pecsétet, melyet ő innen átvőn, mutatta be.

Másnap ment véghez a tisztujítás, még pedig több fő- s alszbírói ugy eskütti állomásra szavazás utján.

Január 9-dikén felolvastatott a politikai teendők iránt megállapított megyei program, mely Komárommegye nyolcz pontját (lásd Komárommegyét) foglalja magában, azon hozzáadással, miszerint a megye az országgyűlésen leendő megállapodásig az ujoncozás kivételéhez sem nyujt segédkezet. Niczky Pál ezen óvást csak kinyomatni s a megyéknek megküldetni, és nem b. Vay Miklóshoz felterjesztetni ohajtá, Imádi Károly lelkész pedig a nemzetőrség felállítását s a sóár szabályozását kívánta a programhoz csatoltatni, azonban mindkét indítvány elhangzott. — Kimondatott: miszerint bűnügyekben a megyei törvényszék haladéktalanul megkezdi működését, mely célból 40 törvényszéki táblabíró választatott, — továbbá, hogy a cs. k. törvényszék ignorálatni fog, — hogy a kerületi jegyzők eltávoztatásával a községek szabad választás utján szerveztessenek s tanácsaik mint békebirák működjenek; — Miután a törvénykezés átvétele is határozatba ment, Huszár Károly indítványára választmány neveztetett ki, a mely egyszersmind a törvénykezési gyakorlat tekintetében javaslatot készítsen. — A betáblázás tárgyában szabad tetszésökre bizatott az illetőknek, a megyéhez, vagy a cs. k. telekkönyvi hivatalhoz folyamodni — Szóba hozatván a tisztikar fizetése, Bodnár István ennek fölemelése mellett szölt, míg Horváth Elek, Sréter Horác, Madách Imre az 1848-diki fizetések mellett küzdtek, és többséget is nyertek; azonban a tisztikar, fizetése mellé, a megszüntetett előfogatok váltsága fejében, átalányban is részesül azon kulcs szerint, melyet a magyar ministerium megállapított. Egyébiránt e fontos tárgyban véleményadás végett küldöttség neveztetett. A főispán ő exolja, fizetése fele részét, míg e méltóságát viselendi, a bgyarmathi, másik felét a losonci kóroda számára ajánlja fel. — A fél-évi költség, 70,000 fr. 6 száztóli mellett fölveendő kölcsönből fog fedzetetni, melynek kieszközlésére a főispán szives készséggel ajánkozott.

Az első megjelenése alkalmával, tisztelettel ugyan, de hideg tartózkodással fogadott főispán, a közönség tiszteletét, bizalmát csakhamar megnyeré; ezen érzelmeket Repczy Ferencz tolmácsolá, kijelentvén, hogy ő exolja által ezen ülésfolyam bölcsen vezetett.

A február 11-diki gyűlésben, a január 16-diki leiratra a II. r.

LXXVII. lapján közölt felirat szerkesztetett. Az indítványt Frater Pál tette, Sréter László csak az egyszerű tudomásvétel mellett szolt, s Horváth Elek által, ki még mindig a passivitást ajánlá pártoltatott. Nyilatkoztak még Majer Károly az eredeti indítvány mellett és Szontagh Pál a ki bebizonyítani igyekezett, mikép a leirat oly elveket tartalmaz, melyek nem igen alkalmasak a nemzetben, a kormány iránt bizodalmat gerjeszteni. — Veress Pál indítványára gr. Teleky Lászlóhoz üdvözlő irat menesztetett. — Felolvastattak s kimondhatatlan lelkesedéssel fogadtattak Pulszky Ferencz és Türr István következő levelei.

Tekintets vármegye! Végre megvilágítá számüzetésem hosszú éjszakáját a remény egy sugara, midőn meghallám, hogy a magyar nemzet tizenkét évi elnyomattatása daczára ismét fölemelkedik, az alkotmányra támaszkodva, s bátor karokkal visszaállítja ősi szabadságát. Hyen diadal, mely egy nemzet leigázhatlan életerejéről tanuskodik, csak ritkán fordul elő a történelemben, s még ritkább eset az, hogy midőn a haza föllekesülése pillanatában fátyolt vet saját szenvedéseire, nem feledkezik meg azokról, kik a hazáért szenvedtek. Mély megindulással vettem híret, hogy t. Nógrád vármegye, melyben én éltem legboldogabb idejét töltém, és a melyet szerencsés valék az országgyűlésen a legfontosabb korszakban képviselni, most is megemlekezek jó szándokaimról; mert hisz az idő rövidsége miatt nem is lehet azokat maradandó tettekkel bebizonyitanom. Megyebizottmányi taggá megválasztatásom vigaszt öntött szívembe számkivettetésemben; fogadják azért forró köszönetemet, s köszönetemmel együtt azon szent fogadásomat is, hogy valamint szívesen eltürtem hazámért javaim elvesztését, nevemnek a bitófára kiszégeztetését, s hosszú számüzetésem nélkülözéseit: ugy ezentul is csak Magyarország jóléte és becsülete iránti buzgó figyelmem vezetendi minden léptemet, forduljon bár háborura vagy békére a sors koczkája. Ujból ismételve forró közönetemet, maradok a tekintetes vármegyének szerencseben és szerencsétlenségben egyaránt rendületlenül hű fia, Pulszky Ferencz.

Türr ugyanazon megye hatóságához, ugyanazon napról keltezve a következő levelet intézte:

Megkaptam azon hízeltő tudósítást, hogy ezen t. vármegye rólam megemlékezvén, választmánya tagjául kinevezett, és pedig egyszerre az osztrák kormány azon parancsával, mely a haza számüött fiait minden választásból kizárja. Midőn fölkérem a t. bizottmányt, hogy közölje a t. vármegyével hálás köszönetemet, remélem, megadja érniünk a magyarok istene, hogy ösvényt törhessünk magunk-

nak, a melyen, ha valamivel később is, eljutandunk azon szék elfoglalásához, melyből most kizár bennünket a kormány, megkülönböztetett tisztelettel vagyok önök igaz honfitársa. **Tü r r I s t v á n**, altábornagy a szárd hadseregben.

Az országbiró levele miután a megye e tárgybani határozatától el nem térhet **F r i d e c z k y** Lajos indítványára tudomásul vétetett. **D e s s e w f l y** Otto jelenté, mikép a közigazgatási cs. k. hivatalnokok a törvénykezési iratokat is átadták, de a tszékek nem. — **H u s z á r** Károly a törvénykezési ügyekben bevárni ajánlá az országbirói értekezlet eredményét.

Báró G y ö r f l y Pal Erdélyből, nem bizottmányi tag, engedelmet kervén s nyervén a szólásra indítványt tön Erdélynek az anyaországhoz leendő visszacsatoltatása iránt, mely elfogadtatott, e tárgybán felirat szerkesztetvén. — Felírás intézetett az iránt is, hogy az országgyűlés **P e s t e n** tartassék és nem **B u d á n**. — **A h g p r i** más levele tisztelettel tudomásul vétetett. — A házasságkötésekre nézve a tisztviselők hazai törvényeinkre utasitattak. — Határozatilag kimondatott, hogy miután a megyei bizottmányok felosztatása nem tartozik a lehetetlenségek közé, a tisztviselők, a jelenlegi bizottmányon kívül más hatóságnak ne engedelmeskedjenek.

A márczius 12-diki ülesben **R e p e c z k y** F. indítványára következő határozat hozatott:

Az 1860-ik évi oct. 20-iki diploma és az ezt megerősítő ujlag kiadott s hirlap utján közzetett 1861-ik évi febr. 26-iki manifestum érdemében, — kimondja e megye, — hogy e manifestumot, sem alakja, sem tartalmára nézve törvényesnek, és törvényszerűn kötelezőnek. — se el nem ismeri, se el nem fogadja: nem pedig azért, mint olyant, mely fölállit egy birodalmi alaptörvényt, egy birodalmi tanácsot, — melynek a magyar törvényhozási önálló függetlenséget alárendeli, — és ezzel az országnak önkormányzatát, s független öntörvényhozását megsemmisíti; holott az 1790-ik 10-ik törvény szerint, Magyarország semmi más országok érdekeinek alárendelve nincs, hanem azoktól egészen önálló és független.

Ezen alapon helyén látja e megye nyilván kijelenteni, — hogy minden kivétel nélkül, legyenek azok országgyűlési képviselők, magánások, országnagyok, megyei tisztviselők, vagy bár kik is, egyszóval mindnyájokat — kik akar a magyar országgyűlésnek eddigi törvényhozói körét, ugy mint az adó és katonaállítás kérdéseiben is. megrendíteni kívannak, — akár, netalan a birodalmi tanács megalkotásában ugy mint választók, vagy mint választottak, bár milyen for-

mában, részt vennének, — közreműködnének, mint önhazájuk közjogi törvényeinek megsértőit — honarulóknak tekinti; — mely végzés a haza összes törvényhatóságaival közöltetni rendeltetik.

Nehogy pedig valaki azt állithassa, miként jelen végzésünk nem a Nógrádmegyét képviselő bizottmány összes akaratának kifolyása, de azt csak egy, a hallgatag többséget intimidáló kisebbség hozta, ezenel megnyitók tanácskozási termünk ajtait, fölszólítva ünnepélyesen mindenkit, hogy ki jelen végzésünkkel egy értelemben nincsen, az szabadon távozhassék, ki ellenben itt marad, az nemcsak ittmaradásával végzésünkbe való beleegyezését nyilvánítja, de azt saját nevének aláírásával is megerősíteni kész.

Miután pedig fölszólításunkra senki sem találkozott, ki a megye tanácskozási termét elhagyta volna, a nevek aláírásához fogtunk, mi is úgy történt, a mint következik:

Kelt 1861-ik évi mart. 12-én B.-Gyarmaton tartatott bizottmányi közgyűlésünkben.

Jegyzette főjegyző: Révay Gusztáv.

Dessewffy Otto első alispán. Török Sándor m. alispán. Huszár István kékkői főbíró. Básthy Miklós főszolgabíró. Beniczky Gyula füleki főszolgabíró. Liészkovszky József alszolgabíró. Pokorny Sándor szbíró. Korodinyi Lajos szbíró. Nagy Andor szbíró. Kovács Sándor szbíró. Kuhinka Ferencz hadi főadószedő. Pokorny István főmérnök. Fay Ákos rszti esküdt. Zámbery Pál szbíró. Prónay Péter szbíró. Szakáll Lajos rszti esküdt. Fráter Imre. Sréter László. Bekény János. Huszár Károly. Sréter Horác. Horváth Elek. Ottlik Ákos. Majthényi Péter. Nagy Miklós. Bory László. Pettyko Imre. Danner János. Madách Imre. Kakas Vincze mint választmányi tagok. Frideczky Lajos választmányi tag. Gonda Ferencz választmányi tag. Beke Albert rszti esküdt. Piry János szbíró. Szigethy Ferencz pénztárnok. Balogh Gyula rszti esküdt. Paczolay Rázmán számvevő. Dessewffy Ödön rszti esküdt. Majerszky Ferencz adószedő. Prónay György főbiztos. Veres Gyula szbíró. Majthényi Ottmár t. esküdt. Id. Farkas Károly főügyész. Dedinszky Gyula alügyész. Malatinszky József alügyész. Dessewffy Gyula első aljegyző. Tallián Gyula t. aljegyző. Steller Antal alügyész. Szabó Miklós élelmezési albiztos. Pap Károly aljegyző. Mauks Mátyás szbíró. Kovács Károly uti biztos. Jeszenszky József t. esküdt. Antoni Béla esküdt. Kotassek István t. esküdt. Kemény Károly várnagy. Szabó Lajos élelmezési biztos. Szeesődy János megyei számvevő. Nagy Zsigmond levéltárnok. Udvardy Péter nógrádm. mérnök. Kapor György allevéltárnok. Bory Károly esküdt. Paczolay

Nárczis főcsendbiztos. Balla Mihály t. esküdt. Szentpéteri József t. jegyző. Folkusházy Mihály pörtárnok. Zámpany István t. esküdt. Kovács Ferencz t. jegyző. Pongrácz Lajos t. jegyző. Ifj. Plachy Zsigmond t. jegyző. Berczely Vilmos t. jegyző. Sréter Alfréd. t. aljegyző. Lehotkaj Lajos t. esküdt. Vattay Alajos házi főpénztárnok. Renn József t. mérnök. Makray János. Szent-Iványi Ferencz. Lipták András bizottmányi tag. Baloghy Antal választmányi tag. Kovács János. Balogh Antal. Plachy Tamás. Szent-Iványi László. Meskó Miklós. Szilassy Miklós. Károlyi Miksa. Szilassy Ferencz. Tersztyánszky Zsigmond. Platthy Ferencz. Hanzély Ferencz. Matolcsi György. Sextius János. Ráth János. Gróf Cebrián László. Veres József választmányi tag. Horner József. Hanzely László. Sáray Rudolf. Höppner László. Bende Sándor. Dobák János. Nagy Gida. Baloghy István. Kovácsik József. Thomka Károly. Mesko István. Mike Sándor. Tornyos Zsigmond. Korodini Károly. Kalmár István. Pap Pál. Komáromy Antal. Breidsver László válm. tag. Szúdy Henrik. Jeszenszky Danó v. tag. Thomka Sándor v. tag. Krivácsy Antal v. tag. Csörföly Imre vál. tag. Szontágh Pál. biz. tag. Reményfy József biz. tag. Komjáthy Anselm biz. tag. Berczely Endre. Sasfy István. Pokorny Gusztáv. Szirmay Albert. Bodnár István. Sooky Andor. Kelemen Lajos. Imády Károly B. Gyarmat vár. pléb. Szontagh Ferencz. Hojcsi Pál. Csillag Gusztáv. Bérczy Lajos. Danko János. Draxler János. Lovrich Gusztáv. Lehoczky János. Horváth Móríc. Péter Vinceze vál. tag. Veres Pál. Bolgár Gábor. Sándor Károly vál. tag. Veres Pál. Bolgár Gábor. Sándor Károly vál. tag. Plachy Zsigmond. Ebeczky Ferencz. Reicher János b. tag. Repeczky Ferencz. Nógrádmegyei választmányi tagok.

Repeczky F. indítványát Madách Imre a megye fénykorából, a commissiók idejéből felidézett nagy példa követésével bővíté meg, nehogy valaki azt mondhasa — szólt — hogy a következő határozat a többséget megfélemlítő kisebbség műve volt, nyissuk meg teremünk ajtait, és mindazokat, kik a határozatért a felelőséget elvállalni nem akarják, távozásra szólítsuk fel, a kik pedig a határozat hozatalába befolylni ohajtnak, azt aláírásaikkal szentesítsék. Az indítvány elfogadtatott, a terem ajtai kinyittatván, senki se távozott s a határozat a főlebbiek által sajátkezüleg ünnepélyesen aláíratott.

Sréter Horác az országgyűlésre meghívó királyi levél felolvasása után azon — közakarattal elfogadott — indítványt tette, hogy mindaddig, míg az 1848-diki törvények teljesen életbe léptetve nincsenek, a törvényhozás a királyi hitlevél tárgyalásába, a koronázásba, szóval semmi törvényhozási munkálatba ne bocsátkozzék. — Ma-

dách Imre indítványára felirat határozottatott F i u m e ügyében, a csend-
 őrség, financozok eltávolítása tárgyában, és a szerb zsinatnak S c h m e r-
 ling osztrák birodalmi minister ellenjegyzése melletti összehívása
 iránt. — A kékkői járás főszbirájának abbéli jelentésére, hogy a pozso-
 nyi közigazgatóság nevében — a bemutatott nyomatvány példányai
 által a nép a cs. k. adó befizetésére sarkaltatik, ellenben a megye
 szükségeire kivetett pénz befizetésétől óvatik: Határozatba ment, hogy
 a csendbiztosok, az efféle bujtogatások terjesztőit mint izgatókat fo-
 gassák el s állítsák a törvényszék elébe.

A megyei municipiumnak a független s felelős ministeriummal
 összeegyeztetése tárgyában kiküldött választmány, a tárgy velejébe, a
 többség azon aggodalma miatt nem bocsátkozott, mert az 1848-diki
 törvényeket vitatkozás tárgyává tenni, időelőttinek tartotta, azért azon
 elfogadott javallatot terjeszté elő, hogy a megye, az 1848. III.
 törvényben felállított független felelős ministeri intézményhez min-
 den körülmények közt szigoron ragaszkodván, azzal együtt az ugyan-
 azon törvény 26. §-sa értelmében, a megyei municipiumot is egész ha-
 táskörével fentartani kívánja, kijelentvén: hogy ezen két intézményt
 összeegyeztethetőnek hiszi, s a végleges törvényt is illy szellemben
 ohajtja megalkotni. Ezen határozat a követi tábla elnökének megkü-
 ldetni rendeltetett. Ennek folytán H u s z á r Károly azon módosítást
 indítványozá, hogy ámbár ezuttal formaszzerű utasítást adni nem ki-
 ván, de a megválasztandó követek becsületbeli dolognak ismerjék a
 megyék utasításadási jogát pártolni; mihez Bodnár István még
 hozzá tette: miszerint a megye mondja ki, hogy a törvényhozásbani
 részvétet a követutasítás, s a hűtlen követ visszahívása által, ugy a
 törvények végrehajtásábani befolyását a végrehajtó tisztviselők sza-
 bad választása, és a kormányrendeleteknek közgyűlési tárgyalása ál-
 tal az alkotmányos szabadság nélkülözhetlen és soha föl nem adható
 biztosítékának tartja. Mindkét indítvány elhangzott, a többség a kül-
 döttség főlebbi véleményét pártolá. — A magyar akademia felhívása
 folytán, a szükséges statistikai adatok beszolgáltatása elrendeltetett.
 A községeknek a magyar biztosító társulat ajánlatni határozottatott.

Az országgyűlési képviselők választása következő eredménnyel
 ment véghez:

I. A s z é c h é n y i kerületben: megválasztott P u l s z k y Fe-
 rencz közakarattal.

II. A l o s o n e z i - b a n : K u b i n y i Ferencz közakarattal.

III. A b - g y a r m a t h i - b a n : M a d á c h Imre közakarattal.

IV. A nógrádi-ban: Fridoczky Lajos, Majer Károly ellenében.

V. A füleki-ben: Károlyi János, Repeczky Ferencz ellenében.

E választás tárgyában a képviselőház april 20-ki üléséből Ragályi Nándort küldte ki vizsgálatra. — Jelentése folytán e választás június 6-kán igazoltatott.

VI. Az ecseghi-ben: Fráter Pál, Bozó Pál ellenében.

E választás ellen kérvény adatván be, a képviselőház april 25-ki üléséből Juszt Józsefet küldte ki vizsgálatra.

Liptómege.

(Főispán: Szentiványi Márton.)

1861. december 17-ken tartatott a közgyűlés főispáni elnöklet alatt, mely alkalommal a bizottmány alakítása után határozatba ment a nemzetőrség szervezése is.

Az 1861. január 14-ki ülésben több testvérmegyék levelei választmányhoz utasítottak, melynek meghagyatott, hogy azokat is felhasználva a 11 évi sanyargatásokat tolmácsolós a levéltárban megörzendő okiratot szerkeszzen. A költségek fedezésére megkivántató pénz a német adókules szerint rendeltetett kivettetni, az összegek az országgyűlés által meghatározandó adóba lévén betudandók. — Zólyommege alispánjának közbotránkozást szült német levele visszaküldetett. (Lásd Zólyommeget.) — Az eredeti magyar jegyzőkönyv mellett tót is rendeltetett szerkesztetni. — Ha az országbiró e hó végeig nem intézkedik, a törvényszékeket e megye jövő havi ülésében szervezni fogja. — A haza több jeles számüzött fia is fölvetetett a bizottmányba. Az elemi iskolákban a magyar nyelv tanítása elhatározatott.

A febr. 3-ki ülésben megválasztattak a törvényszéki birák A jan. 16-ki leiratra a II. r. XLIV. l. olvasható felirat ment határozatba. A nemzetőrség szervezését megsemmisítő kormányrendelet Thóldt József indítványa ellenére tisztelettel félretétetett. — A csendőrség megszüntetése s más a főispánhoz érkezett rendeletek tárgyában felirat intéztetett Bécsbe. — A követválasztás szoroson az

1848-ki V. t. cikk szerint rendeltetett eszközésbe vétetni. A központi bizottmány megalakult. — A hgprimás levele tudomásul vétetvén, az alkotmány visszaállítására tett fáradozásai jegyzőkönyvileg elismertetnek.

A márczius 4-ki ülésben az országgyűlésre meghívó királyi levél fölolvastatván, határozatott, hogy Ő Felsege az országgyűlésnek Pesten leendő tartása, s Erdély meghívása iránt kéressék fel. — A megye költségvetése a helytartótanácsnak — ennek felhívása folytán — felterjesztetett. — Dankó A. a követeknek adandó utasításokat hozta szóba, és ajánlá, de a többség az 1848-ki törvényekre hivatkozván, indítványát nem pártolá. — Horvátország megyéinek az unióra vonatkozó levelei zajos örömmel s testvéri vonzalom nyilvánításával fogadtattak.

Képviselőkül megválasztattak:

I. A szentmiklósi kerületben: Szentiványi Adolf. Szentiványi Kázmér és Greichmann János csak este, a szavazás folyama alatt léptek vissza.

II. A rózsahegyiben: Rakovszky Mór; Tholt József visszalépett.

Vasmegeye.

(Örökös főispán: herezeg Batthyány Fülöp.)

(Helyettes: gróf Festetics György.)

Az 1860. november 26-kán, Kisczelben tartott vasmegeyi gazdasági egyleti gyűlés, teendőit végezvén, Takács Lajos elnök közhelyesléssel fogadott indítványára politikai értekezletté alakult, mely kiindulási pont gyanánt az 1848-ki törvényeket kiáltá ki. Szóltak ez alkalommal az elnökön kívül: Horváth Elek, Hollán Ernő, Kun Sándor, Selestey László, Königmayer Károly lelkész, Kéthelyi Ferencz, Nagy Károly és Békássy Károly.

Deczember 6-kán, a főispáni helyettes elnöklete alatti táncszobában arra nézve hogy az 1848-ki törvények ösvényén kell haladni, nem volt eltérés, csak aziránt folyt a vita, vajjon új megeyi bizottmány alakításék-e, vagy az 1848 ki helyezettessék vissza jogaiha?

mig végre ez utóbbi mellett nyilvánult a többség. Szóltak a tárgyhoz Békássy Imre, Inkey Sándor, Szél József, Nagy János, Horváth Bódi, Kőnigsmayer K., Ursay B., Takács L., Fényi G., gr. Szapáry A., Szentgyörgyi Horváth A. Hollán Ernő, Sz. Gy. Horváth L. — A főispáni helyettes örömtelt szívvvel jelentvén ki, mikép a tanácskozmány kívánata az ő nézetével is találkozott, lelkesen megéljeneztetett.

Az 1848-ki bizottmány december 13-kán gyűlvén össze a tisztikar alakításaig kinevezettek: alispánul Vidos Dániel, főjegyzőül Horváth Bódi, aljegyzőül Szelestey László, tisztiügyészül Vaisz József, főszolgabíróul Balogh Antal, esküttül Tóth Antal. — A főispáni helyettest Szenczy Ferencz püspök üdvözlé. Békássy Imre az 1848-ki bizottmányt ohajtá kiegészíttetni, és főleg Berzsenyi Miklós által pártoltatott. Sokan voltak ellenvéleményben, mig Szabó György mindenek előtt a tisztikar megválasztását látta szükségesnek, csak ezután lehetővén arról szó, kiegészítse-e magát a bizottmány vagy nem? A kérdés szavazatra bocsáttatván, Békássy indítványa nyert többséget, minek folytán 48 tagból álló választmány neveztetett ki, mely három órá alatt előterjeszté jegyzékét, és az ebben foglaltak meg is választattak. Indítványoztatott ez uttal hogy az 1848-ki bizottmány azon tagjai, kik a Bachrendszer alatt szolgálták törültessenek ki, de ezen indítvány Horváth László ajánlatára elejtetett. Az utóbbi azon indítványa hogy gróf Széchényi István és gr. Batthyány Lajos emléke jegyzőkönyvileg örökíttessék, valamint hogy minden Széchényi és Batthyány nevet viselő ivadék, ki e megyében lakik, nagykoru, a megye bizalmát bírja és nem cs. k. katona, — mert ezen állás most nem fér össze a polgári hivatással, — a megyei bizottmány tagja legyen, közhelyesséssel elfogadtatott. — Takács Lajos előterjesztése folytán határozatilag kimondatott, hogy a megye az 1848-ki utról nem tér le.

1861. január 3-kán a főispáni helyettes Szenczy Ferencz szombathelyi megyés püspök kezeibe a következő esküt tette le.

„Esküszöm stb. hogy törvényes királyomhoz, hazámhoz és az alkotmányhoz hű leszek, hogy e megyét csak az alkotmányos uton hozott és hozandó törvények szellemében fogom kormányozni, esküszöm hogy hivatalos működésemet, távol minden mellékes érdektől, szenvedélytől, és részrehajlástól, egyedül a közjó, és a törvényes igazság vezetendik. Isten engem ugy segéljen.“

Ezután Vidos Dániel a tisztikar nevében leköszömvén, s a megye presétét ő méltóságának kézbesítvén, a tisztujítás kezdetett meg

s a következő nap befejeztetett. A megye, 1848-ki tisztviselőit kik utóbb politikai compromissióba nem jöttek, és szolgálni akartak, föltétlenül helyezé vissza hivatalaikba s ha alkalom volt rá, elő is léptette, ily hivatalnokok mellett mások nem is jelöltettek ki. A többi hivatalok betöltésénél elég volt valakiről azt hallani, hogy honvéd s ha képességgel birt, megválasztatott.

A főispáni utasítások fel se olvastattak. — Határozatba ment: hogy a megye a közigazgatással a törvénykezést is átvevén, a választott tisztviselők két bizottmányi tag hozzájárulásával vegyék át a cs. k. hivataloktól az iratokat, a községeket rendezzék, és a néppel az alkotmányos hivataloskodás megkezdését tudassák. — Polgári és fenytő törvényszékek állítottak, továbbá az előleges költségek fedezésére, a törvényes adóba annak idején betudandó összegnek az eddigi kuleszerinti kivetése s behajtása elrendeltetett, a végrehajtással választmány bizatván meg. — Er n u s z t Kelemen indítványt tevén a tisztikar fizetésének javítása iránt, az véleményezés végett bizottmányhoz utasított. E kérdésben gróf S i g r a y és Sz é l l József szóltak. I n k e y Sándor indítványára, gróf T e l e k i László bizottmányi tagul választatott. — A főispáni helyettes javallatára a bizottmány ámbár rendes ülései minden hónap első hétfőjére tüzetek ki, tekintve a rendkívüli időköt, permanensnek nyilatkozattatta ki magát, olvastatván Pest B o r s o d , B i h a r és S o m o g y felírásai, b. V a y Miklóshoz intézendő felirat ment határozatba. — S z e n c z y Ferencz püspök e feliratot ő Felségéhez ohajtotta volna intéztetni. — Végre a főlebbiekön kívül határozatba ment még:

Hogy minden szolgabíró tartozik havonként legalább egyszer egész járását beutazni, miszerint a nép bajairól, sérelmeiről és szokásairól saját közvetlen tapasztalása által meggyőződést szerezzen; továbbá tartozzék azon községeket, a melyeket körutjában érinteni fog, megjelenése napjáról előre értesíteni, hogy a hivatalos segélyt igénylők ötöt idő és munkavesztés nélkül otthon bevárhassák, hivatalos körutjára nézve végre tartozzék a szolgabíró oly rendet megállapítani, hogy mind a közben, mind annak befejeztével a panaszos felek részéről könnyen és biztosan megtalálható legyen, — felelőssé tétetvén minden egyes tisztviselő mind azon panaszokra nézve, melyek az igazság kiszolgáltatása miatt netalán emelkednének. — A szolgabíráknak köteleességül tétetett, hogy a községek önigazgatását az 1848: 24. t. ezikk e) pontja szerint a törvényes állapotba visszahelyezzék. A szolgabírák a közkormányzati ügyeket azonnal általveendik; az igazságszolgáltatásnak kézbevétele előtt pedig minden hatóság, a megyei bi-

zotmánynak ezután adandó utasítását bevérandja. — Határozatba ment, hogy a járásbeli tisztviselők, melléjük kinevezett két törvénytudó bizotmányi tag jelenlétében a cs. szolgabírói hivataloktól és a közjegyzőktől a hivatalos iratokat, a politikaiaknak a peres iratoktól elkülönözése mellett által vegyék, s arról három sorjegyzéket készítsenek, a bevégzett ügyek a megyei levéltárba vitetvén, a folyamatban lévők pedig az illető uj szolgabíráknak adatván által. Elhatároztatott, hogy a szolgabírák a cs. hivataloktól a büntetéspénzeket, a letéteményeket és az árvák vagyonát, a megyei pénztárba leendő letételvégett által vegyék, meghagyatván különösen a szolgabíráknak, hogy községekkint nyomozzák ki mindenütt, hány árva létezik, minő állapotban van az árvák vagyona, hogy biztosításuk iránt kellőleg lehessen intézkedni. Ennek megfelelőleg megyei árvaválasztmány állittatván föl, a tisztviselők megválasztattak. A megyei pandurok száma a közbiztonság érdekében 180-ra emeltetett; továbbá 30 börtönőrnek, a végrehajtó hatalommal ellátott tisztviselők mellé 30 hajdunak, egy palotaőrnek és 12 lovas katonának föllállítása határoztatott el. Az évi költségvetés 180,000 ftban állapittatván meg, ennek fele a birtok, személy és a jövedelem után, a főnnálló kulcs szerint rendeltetett behajtatni.

A február 4-ki ülésben a január 16-ki leiratra a II r. CXXIX. lapján olvasható felirat szerkesztetett. — Az országgyűlésre meghívó levél felolvastatván, benne a megye sérelmet lát, és a képviselők választása körül az 1848-ki törvények szerinti eljárást rendeli. Különösen az országgyűlés helye iránt felirat intéztetett ő Felségéhez, Budának Pesttel leendő felcserélése végett. — A hr primás levelére határozattá lőn, hogy Vas-megye ő eminentiája bokros érdemei elismeréseül tiszteletteljesen válaszoland, azonban őszintén kijelenti, hogy az adóbehajtáshoz segédkezeket nem nyujthat. — Gr. Széchenyi István Pesten felállitandó országos emlékéhez, a megye, nemesi pénztárából 1000 ft. o. é. járul. — A tisztviselők fizetése minden fokozat nélkül, elsőől utolsóig 200 ftal emeltetett fel; az előfogatok természetbeni kiszolgáltatása csak bizonyos kivételes esetekre szorittatván, e helyett a tisztviselőknek előfogati átalány határoztatott meg. — A fegyverhasználatra nézve határozatba ment, hogy mindenki a ki nemzetbri képességgel bír, tarthat fegyvert, a vadászati törvények azonban szigorun megtartandók. — A helytartótanács azon leiratára, hogy a megyei szolgabírák a cs. k. hatóságoktól hozzájuk érkező leveleket fel nem bontják, a tisztviselők ezen eljárása helyesel-

tetett. V a r a s dmegeye lelkes örömmel fogadott levelére szives válasz küldetett.

A m á r c z i u s 4-kén első alispán elnöklete alatt tartott ülésben felolvastatván az országgyűlésre meghívó királyi levél, határozatba ment, hogy V a s m e g y e csupán a pragmatica sanctio és az 1848-ki törvények értelmében akar kormányozni és kormányoztatni s hogy ezen elhatározásához minden alkotmányellenes rendelettel szemben szilárdul ragaszkodván, a birodalmi tanácsbani részvételt hazafiatlan eljárásnak tekintendi. — Miután az országbirói értekezlet még se fejeztetett be, a közbátorság érdekében határozatba ment, hogy a fenytető törvényszék megkezdje működését. — B. V a y Miklós ő nmlgának, a főispáni helyetteshez irt, s ez által a megyéhez áttett levele az adótárgyban felolvastatott és reá semmi se határoztatott. Fiume ügyében felirat intéztetett a felséghez. — U g o c s a megye ismeretes levelére válaszoltatott, hogy a bizottmány a miniszteriumot a municipális rendszerrel összeegyeztetendőnek ohajtván a közlött nézeteket nem pártolja. — A kisebb királyi haszonvételek iránt a bizottmány elhatározá, hogy magyar törvényeink rendelete szerint azoknak élvezetében a jogosítottakat oltalmazandja s a bukott rendszer alatt a regalé-tulajdonosok jogainak megsértésével adott korcsma-engedélyek ha ezek iránt panasz tétetik, a szolgabírák által megszüntetendők.

Képviselekül megválasztattak :

I. A s z o m b a t h e l y i kerületben: H o r v á t h Boldizsár közakarattal.

II. A r u m i-ban: B e z e r é d y László közakarattal.

III. A m u r a s z o m b a t i-ban: gróf S z a p á r y Géza.

IV. A n é m e t u j v á r i-ban: C s e h András.

V. A s á r v á r i-ban: S z e l e s t e y László szavazattöbbséggel.

VI. A k i s c z e l l i-ben: H o r v á t h Elek.

E választás ellen kérvény adatott be, de a képviselöház april 30-ki ülésében H o r v á t h Eleket igazolta.

VII. A s z e n t g o t h á r d i-ban: S z a l a y Sándor.

VIII. A k ö r m e n d i-ben: I v á n k o v i o s János.

IX. A f e l s ő - ő r i-ben: S z a b ó György.

X. A k ö s z e g i-ben: H o l l á n Ernő.

Hollán Ernő lemondván, helyébe K ö n i g m a y e r K. választatott meg.

Temes megye.

(Főispán: Damaszkini János.)

1861. jan. 15-kén a városháznál tartá az első értekezletet főispáni elnöklet alatt. Kiindulási pontul egyhangulag az 1848-ki törvények fogadtattak el. A megyei közgyűlésre a főispáni biztosok jelenlétében választandó képviselők száma iránt határoztatott, hogy minden 1000 lakos után 1 képviselő küldessék, ennyit küldendnek az ezernél kevesebbel, és kétezernél többel nem bíró községek is.

Jan. 27-kén tartatott a közgyűlés, melyben a főispán következő esküt tette le:

„Esküszöm hogy hazámnak, az alkotmánynak és a törvényes királynak hive leszek. Isten engem úgy segéljen.“

Ezután szigoru tekintettel a nemzetiségekre megalakult a mintegy 580—590 tagból álló bizottmány, melynek több izraelita tagja is van, s melybe Horvát Mihály csanádi püspök menekült hazánkfa is megválasztatott. — Dregits protopresbiter és Bogdán földmivelő emeltek szót hogy a román elem nincs eléggé képviselve, az első a magyar gyámság alóli kiszabadulásra a románok és szerbek egyesülését is ajánlván, azonban rögtön megezáfoltatott és állítása ellen óvás tétetett. Válaszoltak neki Missics János románul, Veselinovics szerbül, Murányi, gr. Bethlen János magyarul. — A következő napi ülésben Joanovics es. k. iskolai tanácsos a visszavonás tüzet újolag föl akarta szítani, a mi azonban nem sikerült neki. Lancesarevics ügyvéd felszólítására pedig, hogy Csákvárról kevés szerb vétetett a bizottmányba, Zsivkovics hodosi g. n. e. apát felelt szerbül, megróttá szólót, kiemelte a bizottmány alakításánál tanusított méltányosságot, és felhivta őt kérjen bocsánatot, mit az nem tevén ő kért a megyei közönségtől bocsánatot.

Febr. 4-kén ment véghez a tisztujítás.

Ugyane hó 6-kán a tisztikar feleskettetése után Joanovics indítványozván, hogy a hivataloskodásban a magyar mellett a román nyelv is használtassék, Zsivkovics nem pártolta őt, mert — ugymond — miután e szép megyét, magyar, német, szerb, román, bolgár tót stb lakja, ezek is követelhetnék hogy az ő nyelvök szintén használtassék hivatalosan, és ez esetben hány jegyzőkönyvet kellene vezetnünk, hány embert tartanunk? mi tanácskozhatunk itt szabadon szerbül, románul, stb. de miután a magyar hazában vagyunk, és e mellett

a magyar nyelv legtökéletesebben ki van képezve, azt ohajtom, hogy hivataloskodási nyelv egyedül a magyar legyen. Ezen indítvány dörgő „eljen“ és „zsvio“ közt határozattá emeltetett.

A februári ülésben szerkesztetett a január 16-ki leiratra, a II. r. LII. lapján olvasható felirat; és a botbüntetés megveszerte eltiltatott. Ezenkívül a tisztviselőknek minden eljárásaikban, a megvesztegethetlenség, a visszaélésektől való lelkiismeretes tartózkodás, a mérsékelt humanismus, és alkotmányos törvényszerűség elveihez való szoros ragaszkodás ajánlatott, kimondatván: hogy a ki ezen elvek ellen vétend, elegendő okot szolgáltat a tisztikarból leendő végképeni kirekesztetésére.

Képviselőkül megválasztattak:

I. A rékasi kerületben: Fischer István.

II. A lippai-ban: Missics János.

E választás ellen kérvény adatott be, de a képviselőház april 25-ki ülésében Missics Jánost igazolta.

III. Az orozifalvi-ban Ónossy Máttyás.

IV. A moraviczai-ban: Mocsonyi György. Később lemondván helyébe Murgu Euthim választatott meg.

V. A kisbecskereki-ben: Manassy György.

VI. A csákovai-ban: Bogdán Vincze.

VII. Az ujaradi-ban: Pesthy Frigyes.

VIII. A buziási-ban: b. Lopresti Árpád.

Hevesmegye.

(Örökös főispán: Bartakovics Béla egri érsek.)

1860. decz. 6-kán a főispán elnöklcte alatt tartott értekezletben, kimondatván az 1848-ki törvényekhez ragaszkodás, elfogadtatott Almásy Pál azon indítványa, hogy a bizottmány és tisztikar mielőbb szerveztessenek, régi tagjai tehát mondjanak le.

Decz. 12-kén tartatván meg az első bizottmányi ülés, ő nmlga az eskületételt ajánlotta fel, mi alól azonban a gyűlés által kitörő lelkesedés közben fölmentetett. — A bizottmány megalakult. — Egy indítvány fejezte ki a megye szivből eredő ohaját, vajha egyik legjelesh szeretett tagja, Puk Miklós külföldről hazajöhetne.

Az 1861. január 7-ki ülésben Lipcsey Péter másodalispán indítványára bizottmány küldetett ki, a 11 évi történet szerkesztésére, mely munka a régi s most újból megkezdett megyei élet kapcsa gyanánt az 1849-ben megszakadt jegyzőkönyvhez fog csatoltni. — Németh Albert az 184^{8/9}-diki magyar tüzéség egyik osztályának pecsétét mutatván fel az a muzeumba rendeltetett küldetni. — Egy választmány által kidolgozott tiszti utasítások felolvastattak.

Ezekből kitűnt, hogy a tisztviselők általvettek mindent, mit az illető császári volt-hivatalok általadtak; törv.-székek, pénzügyi hivatalok, telekkönyvek nem adatván által sehol, ezeket nem is vettek által. Az új tisztviselő mindenütt lelkesedéssel fogadtatott a nép által, mely a fölmaradott es. hivatalok iránt eddig viseltetett ellenszenvét nyilván kimutatta. Tisztviselőink sehol sem használtak erőszakot, még ott és oly helyeken se, hol a hatalom nem foghatta volna pártját az ellenszegülőnek. Mindannyian felsőbb parancsra hivatkoztak, melynél fogva adták vagy nem adták által hivatalaikat. A megye közönsége elismerést szavazott tisztviselőinek, kik ily jól fogták föl a megye szellemét s erőszakot sehol nem használtak; egyuttal azon utasítás adatott a gyűlés által határozatilag a tisztviselőknél, miszerint jövőre is mindenütt hol császári hivatallal lesz érintkezésük, minden összeütközést kerüljenek; erőszakot sehol se használjanak, minden összeütközés vagy ellentállásról azonnal jelentést tegyenek. Az árvaügy rendezése merült föl, mint elkerülhetlenül sürgetős; az árvák központi választmánya a másodalispán elnökle alatt kineveztetett és intézkedést étetett, hogy az árvaügyek a helységeknel azonnal rendeztessenek. A házi pénztár részére kormányzati költségek fődözésére 200 ezer pfrt szavaztatott meg, mely összeg birtokaránylag vettetett ki úgy, hogy hozzávetőleg az eddig viselt egyenes adónak $\frac{1}{10}$ részét képezi. A tisztviselők fizetéseül az 1848-ki hagyatván helyben, a főispán előfogati pénzével együtt 3000 ft, szintugy az első alispáné 2000, másodiké 1800, törvényszéki rendszeres elnöké 1800, főjegyző, főpénztárnok és főügyészé 1180 ft, főbíráké 1400, alszolgabíráké 1000 ft, a tiszai járásbelieké 200 ftal több, aljegyzők és alügyészeké 900–800 ft. A törvényszékek megalakítottak. Továbbá betáblázások, ügyvédvallás, osztoztató bírák kinevezése, ügyvédok óvása, névváltoztatási engedély és egyéb tiszti administrationális tárgyakon kívül nevezetesebb volt még a helytartótanácsból érkezett levél, mely az alispán által előterjesztetett, de föl nem olvastatott, hanem tartalmára nézve határozatilag kimondatott, hogy az ország kormányára állított

hazánkliai felszélítandók hogy legyenek közbenjárók a végre, hogy a megye eme válságos helyzetéből kiszabadulhasson, s törvényes hatása körébe mielőbb visszahelyezkedhessék, nehogy e megye is oly sajnós összeütközéseknek váljék színhelyévé, minőknek hírét a szomszéd Pest-megyéből is vesszük; hogy az országgyűlés haladék nélkül egybehivassék, hogy addig is ezen megye kimondott elvéhez hiven ragaszkodjék, de kijelenti, hogy egy, az 1848-ki szentesített törvények alapján alakuló kormánynak rendeleteit elfogadni kész stb. Mindezen határozatok az első alispán által báró V a y Miklós ő nagyméltóságának is megküldetni rendeltettek. Ezekután az országgyűlési képviselők választására megkívántató előintézkedések hozatván szóba, a központi választmány megalakítása indítványoztatott, melyet azonban többen, azon oknál fogva elleneztek, miszerint utolsó napon és ily kevés számú tagokkal ily fontos lépést tenni nem találják czélszerűnek, mire nézve jan. 28-ára csupán e végre tüzetett ki bizottmányi gyűlés, a legközelebbi rendes bizottmányi gyűlés határnapjául febr. 19-e határoztatván.

A jan. 28-ki ülésben a képviselőválasztásokat intéző központi bizottmány alakított meg. — M á r Lajos indítványa melynél fogva a követeket utasítással kívánta ellátni, A l m á s s y Pál ellenindítványa folytán kisebbségben maradt.

A január 16-ki leiratra a II. r. CLVI. lapján olvasható végzés ment jegyzőkönyvbe. A szónokok közt különösen kitűntek: M o c s á r y Lajos, S z a l a y József és N é m e t h Albert. —

Febr. 19-ki ülésben elnöklő első alispán által előadatván az összehívandó országgyűlési képviselők választását szabályozó, ezen megyék közönségéhez intézett helytartósági rendeletek tartalma, melyek szerint az országgyűlés ezen 1861-ik april 2-ra Budára lesz egybehívandó, s arra küldendő képviselők választására rendszabályok adatnak, melyek ámbár az 1848-diki törvények alapján vannak szerkesztve, mindazonáltal azon törvények több pontjától lényegesen eltérnek. Az előadás tudomásul vétetvén kijelentetik: miszerint az országgyűlésről, valamint az arra küldendő képviselők választásáról az e tekintetben bennünket egyedül kötelező 1848-iki törvények határozottan s kimerítőleg rendelkeznek, de az előadott rendeletek, mint törvényellenesek, tekintetbe sem vétethetnek. Az összejövendő országgyűlésre nézve a központi választmány alakításával, már f. év jan. 28-án az 1848-iki törvények értelmében a szükséges intézkedések megtétettek. Továbbá indítványképen előterjesztett: hogy köztudomás szerint Erdély, mely az 1848-diki 7-dik törvényczikk értelmében Magyaror-

szággal egyesült, nemkülönben Horvátország, a horvát határvidék, szerémi végvidék, csajkások kerülete, a fumei kerület az ezen évben tartandó országgyűlésre meghívandók között megemlítve nincsenek. Kijelenti ezen megyék közönsége, hogy az oly országgyűlést, mely az 1848-ik 7-ik törvénycikkely szerint az utolsó erdélyi országgyűlés elfogadása által Magyarországgal teljesen egyesült, és a még az azon évben egybegyűlt országgyűlésen már képviselve volt — Erdély, úgy nemkülönben a szent korona egyéb tartományai és országai, nevezetesen Horvátország, a határvidékek, csajkások kerülete és Fiume nélkül lenne összejövendő, teljesnek el nem ismerheti. — A megye legerősebb ohajtása: miszerint az országgyűlésen Erdély, és a szent korona minden országa és részei képviselve legyenek, csak úgy lehetvén megnyugodva az iránt: hogy az elévülhetlen alkotmány biztossága a teljes törvényes országgyűlésnek intézkedései, a haza vérző sebeit orvosolni fogják.

Gróf Teleky Lászlóhoz üdvözlő irat intéztetett. A nyolcz választó kerületben összesen 18,663 választó iratott össze.

A márczius 18-ki ülésben a megyetörvényszék felügyelete alatt leendő árvahatóság állíttatott fel. Az árvapénzek vagy a megyei takarékpénztár vagy pedig az egyes községi gyámtyák kezelésére biztattak. — Több illetéktelen helyről érkezett levél mutattatván be, többek közt egy a helytartótanáctól is jött, mely a megyének a január 16-ki cs. k. leiratra tett óvását fenyegetések közt a jegyzőkönyvből kitöröltetni rendeli, határozat lőn, hogy a megyei törvényhatóság törvénytelen helyekről érkezett levelek tárgyalásába méltósága megsértése nélkül nem bocsátkozhatik, ezért az említett leveleket olvasatlanul hagyja s tartalmukat tudomásul se veszi. — Az utasításadást ajánló megyék levelei nem pártoltattak. A s b ó t h törvénytelen elfogatása ellen óvás tétetett. — Fiume ostromállapotát hazafiui indignációval hallotta a megye, de szigoruan ragaszkodva alkotmányos elveihez föl nem ir. — A képviselőül megválasztott első alispán helyettesítésére Lipcsy Péter másodalispán kéretett fel.

Képviselőkül megválasztattak:

I. A tiszabád-szalóki kerületben Borbély Miklós

II. A fügediben: Almásy Sándor.

III. A patyai-ban: visontai Kovács László.

IV. A kápolnai-ban: Babics János.

V. A szolnoki-ban: gr. Szapáry Gyula.

VI. A tiszánánai-ban: Németh Albert szótöbbséggel, Szathmáry László ellen.

Ezen választás ellen kérvény nyújtott a képviselőházhoz, mely ápril 19-ki ülésében Horváth Dömét küldte ki a vizsgálatra, kinek jelentése folytán később igazoltatott.

VII. A mezőtúri-ban: Péter y Károly.

VIII. A mátrai-ban: Gr. Keglevich Gyula.

E kerületben először gr. Keglevich Béla választatott meg, de a tornamegyei választást fogadta el.

Hontmegye.

(Főispán: b. Majthényi László.)

1860. novemberben Tésán, Boronkay Lajosnál magán tanácskozmány tartatott, mely leginkább a megyei hivatalok betöltése törli combinatiókkal foglalkozék.

Nov. 25-kén a főispán elnökölt egy értekezleten, melyen közegállapodással az 1848. törvények tüzetek ki alapul. Ezután a fölött volt a vita, vajjon van vagy lesz-e joga a legközelebbi gyűlésnek megyei bizottmányt és tisztviselőket nevezni, vagy pedig egyszerűen a 1848-kiakat kell-e mindkettőre nézve visszaállítani, vagy kiegészíteni? Az utóbbi mellett voltak Sember y Imre, Szentkirályi László, Keiner Pál, Ivánka Zsigmond, Rákóczy János, Kalmár Lajos, és Boronkay Lajos ellenben egy az 1848. 16. alapján összehívandó közgyűlést ohajtának, ez aztán határozzon a teendők iránt, a mi megzésül ki is mondatott.

Decz. 6-kán szintén főispáni elnöklet alatt Szalatnyán volt tanácskozmány, melyben a főispáni utasítás pontjai vitattatván meg, ismét kimondatott hogy Hont-megye akarja is, fogja is magát szervezni, de csak az 1848-ki törvények alapján.

A decz. 12-ki közgyűlésben, miután a főispán az 1848-ki esküt vette le s ideiglenes tisztviselőket nevezett, a 400 tagnál többet számoló megyei bizottmány alakult, ugyanekkor választatván meg együttes a követválasztásokat intéző központi bizottmány is.

Decz. 13-kán ment véghez a tisztujítás.

Decz. 14-én a főispáni utasításokat és a legf. diplomát Paczóczy János éles bonczkés alá vette s a következő pontok kimondását adtványozá: 1. A megye autonomiájában az öt törvényesen megil-
lendő jogoktól el nem áll. 2. A 48-ki törvényeket tekinti szabályadók-

nak; 3. s az ezekben körülirt alapon kíván lehető legrövidebb idő alatt országgyűlést. 4. Ugyanazon törvények értelmében kívánja visszacsatoltatni a bánágot, a m. tengerpartot s az egész Erdélyt. 5. A sajátot is szabaddá ohajtja tenni a mondott törvények értelmében. 6. Bármiféle adók törvényszerűségét országgyűlésen kívül el nem ismeri. 7. Minden polgári octroyált pereknek ideiglenes fölfüggesztését, a megyei bíróság elé tartozóknak ezekhez áttételét kívánja, a büntető törvénykönyvnek pedig hatáson kivülségét. 8. A mármár több helyütt kitöréssel fenyegető anarchia eltávolítása tekintetéből a felelős magyar miniszterium rögtöni betétetését. E pontok elfogadtatván, a fölíratban kimondatott, hogy csupán b. Vay Miklós ur ő exc. személyiségét s nem kancellári állását tekinti a megye, midőn vele, használat végett, a fönnnebbi határozatokat bizalmasan közli.

Az 1861. j. a. n. 21-én kezdett gyűlésben a január 16-ki leiratra a II. r. LXXXI. olvasható felirat szerkesztetett. Szólt ez alkalommal Reinert Pál, Dacsó Pál, a főispán, Paczolay János, Okolicsányi Antal, Sembery Imre, Boronkay Lajos, Buócz Kálmán, Ivánka Zsigmond. A felirat a testvérmegyéknek is megküldetett. Pest megye memoranduma gr. Teleki L. ügyében részvételjes tudomásul vétetett, Pongrácz István indítványára a nagy hazafi grófhhoz üdvözlő irat menesztetvén. — A tisztviselők fizetése törvényes intézkedésig a régi marad. A megye küldend követeket az országgyűlésre, de nem Budára hanem Pestre.

A német nyelvű beadványokra stb, nézve kimondatott, hogy a megye szervezése napjától efféle iratot el nem fogad, az előzőtt időbelire pedig a jegyzői hivatal bizatott meg annak magyar kivonatbani előadására. — Az első alispánnak az ország czimere és színeinek visszaállítása iránti ideigl. elnöki rendelkezése helyesléssel fogadtatott. — Hasonlag az ujonczok és szabados katonák folyton fölmerülő kérdése iránti eljárása, sőt a többi tisztviselőknek is utasításul kiadatik: miszerint annak kimondása mellett, hogy az ily katonákért jövő zsandarmeria stb. eljárását a megye sem törvényesnek, sem méltányosnak nem látja és nekik segédkezet nem ad: de még is az érdeklettek súlyos megbüntetésük iránti okból, inkább tanácsul, mint határozatul ajánlja az illető folyamodóknak, hogy katonai kötelezettségöknek egyelőre eleget tegyenek. — Fölolvastattak a volt cs. szbiróságoktól irományok átvételére kiküldött bizottságok jelentései, melyekből kiderült, hogy némely cs. szbiróságok, s az adóhivatalok mindnyájan vonakodnak kiadni úgy az irományokat, mint az árvapénzeket is. Ez hosszas vitát s többnemű intézkedést szült, s a többi közt a selmezi

volt cs. szbiró ellen bünvádi kereset is indítványoztatott, s az illető járásbeli lakosság utasítottatni rendeltetett, hogy a nevezett cs. volt szbiróságtól semmiféle rendeletet ne fogadjon el. Az átvett irományok halmazára nézve pedig bizottmány neveztetett ki, mely a kellő osztályozást eszközendi, a semmikép sem használhatókat pedig megsemmisítendi. — A megye régi, a m. muzeumban lévő pecsétjének visszaszerzésére az első alispán lón megbizva, a jbeli főbirák pedig utasítottak, hogy némely községek által használtatni szokott több rendbeli pecsét közöl egy melletti maradásra, a többinek pedig megsemmisítésére szólítsák föl az illetőket. — A régi megyei takarékmagtárak visszaállítására s az 1848 előtt létezett gabonának hollétéről adatok stb. kipuhatólására első alispán ur lón megbizva. — A régi népnevelési választmány szintén visszaállítottatott. — A még mult hóban megválasztott 4 törvényszéki tagok száma olykép emeltetett 7-re, hogy közülök mindig 4 a megalapított 3 uj ft díjban részesüljön. — A közmunka a folyó évre kivettetni olykép határozottatott, hogy a tavali összeg illetékből fele szolgáltatassék csak ki, tehát 1 igás marhától 1 nap.

A februári ülésfolyam alatt Fiume és Asbóth ügyében úgy a csendőrség eltávolíttatása iránt felirat intéztetett a Felsőséghez. Az országgyűlésre meghívó királyi levél felolvasása folytán Sembery indítványára szintén felirat menesztetett a Felsőséghez, hogy a felelős miniszteriumot még az országgyűlés kezdete előtt megadni, erre az ország minden részeit meghívni, és helyül Pestet kitűzni méltóztassék. — Az adó, melyből a megyei szükséglet fedezendő lesz, alig teszi $\frac{1}{4}$ részét a cs. k. adónak, s a nép által készséggel fizettetik. — A hgprimás levelére Blaskovics Pál indítványa folytán ő eminentiájához hazafiai érdemeit elismerő válasz intéztetett, azonban kijelentetett az is, hogy a megye a cs. k. adó befizettetését nem eszközölheti — Varasd levelére Dacsó Pál indítványára rokonérzelmet tolmácsoló sorok küldettek válaszul. Ugoesa követutasítást ajánló felhívását pártolták Mezei Ilekész, és Paczola y, de a többség ellene nyilatkozott. — A régi törvényes mértékek visszahelyeztettek.

Képviselőkül megválasztattak :

I. A szalkai kerületben: Okolicsányi Antal.

II. Az ipolysági-ban: Boronkay Lajos.

III. A németiben: Blaskovics Pál.

E választás tárgyában a képviselőház, april 23-ki ülésében báró Luszénszky Pált küldte ki vizsgálatra.

Krassómegye.

(Főispán: Grozdu Manó.)

Az 1861. február 18-kán lelkesedéssel fogadott főispán, ez alkalommal tartott több s jeles beszédei között a következő szavakban tolmácsolá politikai hitvallását:

„Román szülőktől születtem, román-dal szüntette első gyermeki jajjaimat; nevelésem magyar volt, egész életpályám hazámnak volt szentelve, kiképzettségemet és minden szerencsémét a magyar nemzetnek köszönöm, kimondhatatlan hála köt engem a magyar nemzet-hez, de ép oly határtalanul szeretem román nemzetemet is, e két nemzet ikertestvér szivemben, és ha valami bős istenség arra kényszerítene, hogy egyiket a másik vesztével boldogítsam, és ha e kárhozatos ítéletre szivem oly gaz lenne meg nem repedni, saját kezemmel fűrnám azt keresztül.“

F c b r. 19. közgyűlés.

Főispán ő méltósága külföltség által meghivatván, elnöki széket elfoglalá és a gyűlést e következő fölkiáltásokkal nyitá meg: éljen a sanctio pragmatica! éljen Magyarország! éljen az ország törvényes királya! minden egyes fölkiáltás után a közönségben is összhangzott: éljen! Ennekutánna igen jeles beszédet legelőször magyar, utána román nyelven, ülve olvasott föl, melyben a magyar kormány-nak abbeli igaz, őszinte és szilárd akarataról biztosítá a közönséget, hogy a román nemzetiséget kielégíteni kívánja, és főleg a testvéri egyetértést emelé ki. Ezután a 400 bizottmányi tag névsorozata, V l á d helyettesített jegyző által fölolvastatott. Meg lévén választva a bizottmány s a főispán ő mlga megköszönvén a rendet és higgadságot, melylyel ezen gyűlés tartatott, megkérdezé a közönséget: mikor tartassék a tisztválasztási bizottmányi ülés? ekkor M i e s z k u jogtanuló oláh nyelven fölszólt és kérte a megtartott magánértekezlet jegyzőkönyvét fölolvastatni; főispán ő mlga erre azt felelé, hogy előre nem tudhatá a közönségnek ezen ohajtását, nem intézkedett tehát, hogy a jegyzőkönyv kéznél legyen és minekutána ez jelenleg tisztázás alatt van, ha ennek fölolvastása tovább is kívántatnék, ezen ohajtásnak a legközelebbi bizottmányi ülésben megfelelni fog. M i e s z k u ujonnan felszólt, hogy ő ezen jegyzőkönyvet azért kívánja fölolvastatni, mert az értekezésben D o b r á n S á n d o r g. e. püspök ő mlga az 1848 évi törvények elfogadása ellen nyilatkozott és ha ez

így van, ő ezt abba nem hagyhatja, mert ezen törvények egy kivétel-
 lel, valóságos népjogokat foglalnak magokban, ezen kivétel pedig a
 VI-ik t.c.z. azon rendelete, mely világosan kimondja, hogy az egyedüli
 hivatalos nyelv a magyar, ez pedig sem igazságos, sem Ő Felségének
 akarata nem lehetvén, minekutána e megyében a román nemzetiség van
 többségben, kívánja, hogy e megyében az oláh legyen a hivatalos
 nyelv. Athanaszjevics Sándor helyettesített tisztügyész nagy
 tüzzel közbeszólván, Mieszkut széksértési birságban elnarasztal-
 tatni kérte. Majd a főispán emelt szót: nem lévén szerencséje szólót
 ismerni, mondaná meg kicsoda? minekutánna szóló ezen kérdésre
 nevét mondá, ő mltga nyilvánította, hogy Mieszku nem bizottmányi
 tag: következőleg őt a szólástól eltiltja, mert a bizottmány meglévén
 választva, azon percztől kezdve egyedül az működik, Mieszkunak
 eddigi fölszólását pedig annak tulajdonítja, hogy ő ezt nem tudta,
 azért is az actionak helyét nem látja. Ezen tilalom ellenére Mieszku
 azonban ujlag fölszólalt, mire ő mltga a gyűlést föloszlatta és eltá-
 vozott. — Ennek megtörténte után az oláhság a megyeházán a főis-
 páni szállásra tódult, a hol ő mltgától azt követelte, hogy Mieszku
 vétessék be a bizottmányba, ezt azonban a főispán tőlük megtagadván,
 mert ugymond: a 400 bizottmányi tag száma teljes; ők tehát egy oláh
 papot lemondattak és ennek helyébe követelték Mieszkut fölvé-
 tetni; de a főispán erre nyilvánította, hogy a gyűlésnek vége, ő ily
 magánkörben lemondást el nem fogadhat, s helyet annál kevésbbé
 tölthet be; mire a nép eloszlott. Délután ő mltga a tisztválasztási bi-
 zottmányi ülést f. hó 27-ére tűzte ki. A bizottmányi tagok közül 250
 román, és 150 magyar, német, szerb.

A főispán következő kiáltvánnyal üdvözlé Krassó megye
 közönségét.

Krassó megye közönségéhez!

Ő Felsége Apostoli királyunk, kegyes urunk mult évi dec. 17-ről
 kelt legmagasabb leirata által az ugynevezett Szerbvajdaság és temesi
 bñnság az anya Magyarországhoz visszacsatolatott.

Krassó megye főispánjává kinevezetctvén, főispáni széketem el
 is foglaltam.

Első teendöm, a 12 évig a félbeszakasztott alkotmányos életün-
 ket, a megye szervezése által ujra folyamatba tenni.

Alkotmányunk egyik főbiztosítéka a megyei szervezet.

Ennélfogva e megye minden lakosát e vállalatomban becsületes
 és hazafias közreműködésre felkérem

Czélunk egy, érdekünk közös, a haza boldogsága és alkotmányunk megszilárdítása.

Az 1848 ik évi törvények — melyeknek szelleme irányom leendő — a válaszfalakat az osztályok közt lerontván, egyenlők jogaink, egyenlők kötelességeink is.

A nemesség előjogai eltörlésével eltöröltetett örök időkre és visszavonhatlanul a jobbgység is és a vele összekötött terhek, mint robot, dézma és mindennemű úri adózások, mi iránt e megye lakossága az október 20-diki oklevél által is újból és teljesen biztosítottatik.

Az e megyében együtt élő népek, különösen pedig a román nép nemzetisége s nyelve nemcsak a legfelsőbb, oct. 20-kán kelt oklevélben s többi leiratokban, hanem az 1860-ik évi dec. 17-ki legfelsőbb leiratban is elismerve és biztosítva lévén, ezen jogot teljes épségben egész erőmből fenntartandom s alkalmazandom, s különösen a megyei tisztikar alakításánál kiváló figyelmet fordítandok arra, hogy ezen utóbb érintett legmagasabb leirat értelmében hivatalképes románok rang és születésre való tekintet nélkül alkalmaztassanak. Ez elvet ő királyi Felsőge személyemben is érvényesíté, midőn e kiváló román lakosságú megyének román születésű főispánt adott.

E szerint minden nemzetiségi féltékenységet gyökerestül kiirtva adjunk őszinte testvéri kezet egymásnak nagy feladatunk teljesítésére, mely nem más, mint a közös haza szabadsága, nagysága, függetlensége és boldogságának megalapítása és biztosítása.

Személyemben minden jó, jogos és hasznos eszme feltétlen pártolót találand; az igazság és törvényesség védőjét és az ügyefogyottak jóakaró gyámolítójakat.

E szózatomat ezzel zárom be:

Éljen a haza! Éljen a király! Éljen a szabadság, egyenlőség és testvériség! Lugoson, jan. 20-kán 1861. G o z s d u M a n ó főispán.

F e b r. 27-kén ment véghez a tisztújítás. — A következő napi ülésekben felirat intéztetett a felséghez, az országgyűlés Pesten leendő tartása végett. — Az ugynevezett R e i c h s t r a s s e k o n eddig szedetni szokott vámot a megye megszüntette, miután ezentúl maga fog gondoskodni utjairól. — E megye fia, A s b ó t h Lajos honvédtábornok ügyében felírás menesztetett ő Felsőgehez. Határozatba ment, hogy a képviselőkül megválasztandó tisztviselők hivatalaikról nem tartoznak ugyan lemondani, de fizetéseiket az országgyűlés tartama alatt azok húzandják a kik helyetteseik lesznek.

A románok részéről, jelesen M o l d o v á n prepost által indítvá-

nyoztatott, hogy a román nyelv legyen a kezelési nyelv a megyében, a kül hatóságokkal magyar. S z e n d e Béla másodalispán a törvényt ajánlotta az országgyűlésig, és nem ismerte el a bizottmány azon jogát, — hogy e tárgyban határozhasson. A határozat az lőn, — hogy a hivatalos kezelési nyelv a magyar marad a külhatóságokkal ugy, mint befelé a megyében mindazon tárgyokban, melyek hivatalos viszonyból egymás közt keletkeznek felek közbenjötte nélkül; a bizottmányi jegyzőkönyvek magyarul és románul vitessenek, kétes esetben a magyar a döntő; a hivatalnokok a felek érintkezésében, ezek ügyei-ben a fél kívánsága szerint vagy a hazai magyart, vagy e megye többségének nyelvét, a románt használják. — A középponti választmány S z e n d e Béla alispán elnöklete alatt megalakult. — A főbirói czim megszüntetett. A fizetések szabályoztattak: 1-ső alispán 1600 frt., 2-ik 1400 frt., szolgabírák 1000 frt., esküdtek 700 frt., a legkisebb az irnoki: 400 ft., — a cs. k. hivatalok átvételére választmányok nevezettek.

Képviselőkül megválasztattak:

I. A z o r a v i c z a i kerületben: F a u r János.

II. A z o r l e n c z i - b e n : V l á d Alajos.

III. A f a c s e t i - b a n : M a n i u Aurél.

IV. A s z á s z k a i - b a n : B a b e s c h Vincze.

A képviselőház május 14-ki ülésében az ellene beadott kérvény figyelembe nem vétetvén, igazoltatott.

V. A b o g s á n i - b a n : P a s k u Fülöp.

VI. A l u g o s i - b a n :

E kerületben az első választáskor M u r g u Futin ellenében M o c s o n y i András választatott meg, azonban leköszönt.

Komárommegye.

(Örökös főispán: gróf N á d a s d y Lipót.)

1860. d e c z e m b e r 27-kén főispáni elnöklet alatt tartott közgyűlésében melyben ő nmlga az új esküt nem tette le, és az 1848-ki törvényekhez hí ragaszkodását kijelenté, G h y e z y Kálmán indítványára a bizottmány megalakult; tagjaiul több jeles hazánkfia is felvétellett.

A december 29-ki bizottmányi gyűlésben következő határozat hozatott.

Minden alkotmányos életnek, jelesen hazánk polgári alkotmányának is föelvé, hogy törvények csak országgyűléseken hozhatnának, változtathatnának, s a fenállók a közállami hatóságok által, szintén úgy mint magán honpolgárok által, szentül megtartandók. Ezen elvből kiindulva Komáromvármegye közönsége, törvényesen megalakulván, — első kötelességének ismeri kinyilatkoztatni, hogy az ország minden, jelesen a jogilag most is fennálló 1848-ki törvényeihez minden tekintetben ragaszkodik, és semmi azokkal ellenkezőt, törvényül el nem ismerhet. Különösen pedig tekintve saját eljárását, azon egész hatóságot gyakorolni kívánja, mely őt törvényszerűen megilleti, — és semmihez nem járulhat, mi az ország törvényeibe ütközik, — és ezek folytán

1) az országgyűlésnek — az 1848. IV-ik és V. t. cikk alapján — mielőbb leendő összehívását halaszthatatlannak tartja;

2) az 1848. III. t. cikk ellenére felállított udvari kancelláriát és helytartótanácsot törvényeseknek el nem ismerheti, s mindazokat, a kik azokban részt vesznek, a közügyekre vonatkozó minden tetteikért és tanácsaikért, az ország törvényei szerint felelet terhével tartozóknak nyilvánítja;

3) a törvény megszegéséhez polgári és törvényhatósági legszentebb kötelességének sérelme nélkül nem járulhatván, semmi közadónak behajtásához — mely országgyűlésileg megajánlva nincs — segédkezet nem nyujthat;

4. a megyei közigazgatást és igazságszolgáltatást azon egész körben és teljes hatósággal, melylyel e részben a megyéket a törvény felruházta, átvenni és egyedül az ország törvényei szerint gyakorolni jogosítottnak is, kötelezettnek is ismeri magát, s azért a megyében eddig törvényellenesen létezett bármennemű hivatalokat, törvény szerint megszünteknek tekint;

5) Erdélynek az anyaországgal 1848-ban törvényesen megtörtént egyesítésének ismét életbeléptetését, Temes-, Torontál-, Krassó-, Bács- és Bodrogmegyéknek, a magyar tengerpartnak és határvidéknek mielőbbi visszakebelezését; Horvát-, Tót- és Dalmátországok s Magyarország közötti törvényes kapocsnak mielőbbi visszaállítását, úgy nemkülönben

6) az 1848-ki sajtótörvénynek életbeléptetését;

7) hogy politikai tények miatt a hazán kívül tartózkodni kényserült polgártársainknak, a törvénytelenül fennálló törvényszékek ál-

tal hasonló okból fogságra ítélték s még fogva levőknek a börtönök ajtai mielőbb nyitassanak meg — bizton elvárja. Végre

8) ezen határozatokról a koronának ez idők szerinti első tanácsosa b. Vay Miklós ő nmlga, a megye azon bizalomteljes óhajtásának kijelentésével fog tudósítani: hogy jelen állását a törvényes állapotnak minden tekintetben való mielőbbi visszaállítására használja; s e határozmányok egyszersmind az ország minden hatóságával közlendők.

Ugyanaz nap ment véghez a tisztujítás is.

Az 1861. január 28-diki ülésben a január 16-diki leiratra a II. r. XCIX. lapján közölt felirat intéztetett. A vita érdekes és hosszantartó volt. Főlrát mellett szóltak Ghyczy Kálmán, Ordódy Kálmán, Fittler Dezső, Saághy Vendel lelkész, Fittler Gyula és Perczel László, ez utóbbi kettő a magyar kormányügyeket vezetőik ellen bizalmatlanságot indítványoztak kinyilatkoztatni; végre Csapó Pál, Rendek József esperes, Földváry Kálmán, Konkoly Thege Dénes csak tudomásul vételt ohajtottak. A felirat Ghyczy Kálmán előadása szellemében szerkesztetett. — Ugyan ezen ülésben a szolgabírák a községeknek szabad választás útján leendő rendezésére utasítottak. — A megye költségeinek fedezésére az e tárgyban eljáró küldöttség az eddigi közadó tizedrészének beszederését véleményezé. — A szbírák az árvavagyon összeírására utasítottak.

A törvénykezési iratokat mind a négy járás vegyes szolgabíráitól hátráltatás nélkül átvették, s azok rendezése elhatározatott; csupán a helybeli járásbíróság helytartósági meghagyás folytán nem adott át semmit, mely magatartásáért a közel kilátásba helyezett új intézkedésig — nem is zaklattatott. A törvénykezési bírák kinevezése a mintegy hatvan kijelölt közül — első alispán urra bízott, 4 ft napi díjjal. A háziadó, daczára az új berendezés miatti sokszerű kiadásoknak tetemesen kevesebb az 1848-diki illetén adónál. A költséges, czélelles, s népingerlő csendőrség helyett — 35 megyei pandur állítatni határozatott. A megyei követválasztásra minden törvénykövetelte intézkedések megtétettek.

A márczius 1-sői ülésben az országgyűlésre meghívó levél tárgyalatván, Ghyczy Kálmán, törvénytelenége ellen jegyzőkönyvi ovást ajánlott, mely a megyékkal közlendő leendne. Sárközy első alispán ellenben főlrátot javasolt a kancellárhoz. Szóltak e tárgyban Ghyczy Ignác, Ordódy István, Hamar, Ordódy Pál, Beóthy Zsigmond, Konkoly, Balogh, Perczel, végre

határozatba ment, hogy az e tárgyban szerkesztendő jegyzőkönyv kancellárnak is megküldessék. Ezen óvás így hangzik:

172. sz. Felolvastatott ő cs. k. Felségének f. é. február 14-én^{2150/138} sz. a. kelt kegyelmes királyi meghívó levele, melyben Magyarország közgyűlését f. é. ápril 2-ra Budára kitűzni méltóztatott. Ezzel kapcsolatban indítvány tétetett: miszerint a hivatalos lapok által a bizottmány összeülésének folyama alatt köztudomásra jutott azon legfelsőbb elhatározásra, melynél fogva törvényeinkkel ellenkezésben, az ugynevezett birodalmi tanács is megállapított, s rendelkezési köze Magyarországra is kiterjesztetett, — megyénk is, mint a törvények megtartása fölötti örökösre kiválólag hivatott egyik törvényhatóság, nyilatkozzék.

Megyénk közönsége alkotmányos jogainál fogva felhivatva éri magát kijelenteni, hogy a k. kir. meghívó levélben oly kellékek hiányát látja, melyeket lehetetlen közjogi szempontból hallgatással el-mellőzni. 1-ör. Hiányzik benne az 1848. 3. t. c. szerinti ministeri el-lenjegyzés. — 2-ör. Erdély s a kapcsolt részek a közös magyar országgyűlésre meg nem hivatnak, — 3-ör. Az országgyűlés az 1848. 4. t. cz. ellenében Budára tüzetett ki. — 4-er. Nem felel meg azon kellékeknek, melyeket az 1790. 3. t. cz. és 1608. évi koronázás előtti törvények a trónváltás esetére megszabnak; sőt még hivatkozás is van a m. é. october 20-án kiadott legfelsőbb elhatározásra is, mely alkotmányszerű alapokkal nem bir.

Mindezen hiányok, melyekhez hozzájárul az is, miszerint a meghívó levél kiadásakor, az országgyűlés határnapja kitűzésében nem vétettek tekintetbe azon határidők sem, melyek az 1848. 5. t. c. által a követválasztásoknál megtartandók, — eléggé okadatolnák, ha megyénk közönsége, az alattvalói tisztelet korlátai között, törvényes jogainál fogva mindaddig, míg a törvényeknek elégtétel nem eszközöltetik, a kir. meghívó levél végrehajtása iránt nem intézkednék.

De a köztudomásra jutott utóbbi legfelsőbb rendeletek, melyek bennünket méltó aggodalommal töltenek el, hazánkat oly súlyos veszedelemmel fenyegetik, miszerint elkerülhetlenné válik, hogy azokra a nemzet országgyűlésileg a sanctio pragmaticában is megismert jogai sentartásával mielőbb nyilatkozzék. Ennélfogva a k. kir. meghívó levél a középponti bizottmánynak, további eljárás végett — óvásunknak jegyzőkönyvi kijelentésével — mindezek mellett is kiadatott.

A magyar nemzet s a felséges fejedelmi ház között, az 1723. 1. és 2-ik törvénycikkekben oly megmásíthatlan kétoldalu szerződés kötöttetett, melyet ő Felsége maga is a sanctio pragmatica neve alatt ural-

kodásának alapjául jelölt ki. Ennek egyik feltétele szerint, a nemzetnek minden alkotmányos és diplomatikai jogai és törvényei, — melyek által az országnak állami önállása és függetlensége, a felséges uralkodó ház magyar trónra léptének kezdete óta fentartva volt, — szintén teljes épségben megőriztetnek. — Hogy ez a *sanctio pragmatica* valódi értelme, azt az 1848. évben királyi szentesítéssel megerősített törvényeken kívül, a *pragmatica sanctio* megállapítását követő számos egyéb törvényeink is tanúsítják. Ezek, nevezetesen az 1741. 8. és 11. t. c. biztosítják a nemzetet, hogy Magyarország az örökös tartományok módjára soha sem fog kormányoztatni; hogy az 1741. 11. t. c. szerint a magyar országos közügyek csupán magyar tanácsossal fognak tárgyalatni, hogy Magyarország az 1790. 10. t. c. szerint kormányzatának minden ágaira nézve független, semmi más országnak vagy nemzetnek alá nem rendelt, önálló alkotmányos állam. E felett továbbá, bárminemű adó- és ujonczszedés az 1790. évi 19., 1827. 4, és 1808. 2. s több t. c. szerint egyedül az országgyűlésen rendeltethetik el; — az 1790. 12. t. c. Magyarországra nézve a törvényhozás az országgyűlésen kívül sehol sem gyakoroltathatik; — a magyar kamara s így egész országos pénzügyünk kezelése is független, s az 1741. 14. t. c. folytán semmi idegen kormánytestületnek alá nem rendelhető; — s a kereskedelmi és közlekedési ügyek is, az 1790. eszt. 22., 1790. 67., 1836. 25. és 26. t. cikkek szerint az országgyűlés s illetőleg magyar hatóságok alá vannak rendelve.

Miután ő Felsége m. é. október 20-kai nyilatkozványában, valamint f. évi január 16-kai k. királyi leiratában is, ősi alkotmányos intézményeink életbeléptetését tűzte ki feladatul, azt hívénk, hogy ezen elhatározásnak az alkotmány teljes helyreállítása lesz múlhatlan következése, — és csak az átmenet nehézségei végett látszik szükségesnek némely kérdéseket országgyűlési megoldásra utasítani.

A következők várakozásunknak meg nem felelt. A birodalmi tanács megalakításának elhatározása kétségtelen ténynyé vált, s működése alkotmányos alapjogaink mellőzésével hazánkra is kiterjesztetni czéloztatik. Ha ennek fogantatása sikerülne, nem kételkedünk kijelenteni: hogy a *sanctio pragmatica* egyik feltétele, mely által hazánk alkotmányos és diplomaticai jogainak biztosítása kimondatott, — mélyen sértetnék, alkotmányunk megszüntetnék, és Magyarország államélete meg lenne semmisítve.

Az örökös tartományok miniszterei a belügyekben teljesen megczafolják azon törvényességi politikát, melyet ő Felsége érdekeinek érzetében a külügyekben követnek, — felforgatni igyekeznek azon

jogalapot, melyen Magyarország az örökös tartományokkal 300 éven át szilárdul megállt, — mely a felséges uralkodó ház nagyhatalmi állását s európai jelentőségét teremtette, — mely szilárdságát Magyarország és az örökös tartományok azon legnagyobb megrázkodásai alkalmával, melyeken azok az örökösödési és napoleoni háborúk által keresztülmentek, — oly fényesen tanusította; mely alapoknak megtámadása Magyarországot s az örökös tartományokat mindig végveszéllyel fenyegette, s mely az újabb időkben ismételve felállított központosítási tanoknak csak azért sem áldozható fel, mert további alkalmazása a külföldi politika terén is ő Felsége államait nyílt veszéllyel fenyegeti.

Ezen veszélyt csak az országgyűlés előzheti meg. Midőn ezért megyénk e k. kir. meghívó levelet a középponti választmánynak tárgyalás végett kiadatni rendeli, részéről is járulni akar az országgyűlés mielőbbi összejövetelének eszközéséhez. — Teszi ezt azon meggyőződéssel, hogy az országgyűlés, s abban a megye választókerületei által küldött képviselők is, hazánknak és hazánk kormányának az 1848. évi királyi jóváhagyással szentesített függetlenségét és önállását fenn fogják tartani. Teszi azon biztos reményben, hogy nem fog oly országgyűlés alakíthatatni, mely az ország legfontosabb és-jogairól lemondván, azokat idegen területre ruházza, s az által alkotmányunk s állami önállásunk végenyésétét idézze elő. Hogy végre nem fog az országban találkozni terület, mely a birodalmi tanácsba követekeket küldene sőt nem fog találkozni egyén, ki oda a meghívást hazája iránti kötelességével ellentétben elfogadná.

Mindezekről b. V a y Miklós ur ő kegyelmessége azon kijelentéssel lesz értesítendő, miszerint felhasználva tényleges állásának előnyeit, működését oda irányzandja: hogy e cél elérhetése lehetségessé tétessék. És a megye közönsége hiszi, hogy e remény azon utolsó kapocs, mely őt magas állásához fűzi.

Ezen jegyzőkönyvi nyilatkozat az ország törvényhatóságaival is körlevelek mellett közöltetni rendeltetett.

Képviselőkül megválasztottak:

I. A csallóközi kerületben: Zámory Kálmán, közakarrattal.

II. A gesztesi-ben: Sárközy József.

III. Az udvardi-ban: Ghyczy Kálmán.

IV. A tatabani-ban: Konkoly Thege Dénes, Rendek József ellenében.

Ezen választás, a két párt közt tettelegességekre kerülván a do-

log, első ízben elnapoltatván, ismételtetett, de ez ellen is kérvény adatott be a képviselőházhoz, mely azonban május 1-sőjén tartott ülésében a választást igazolta.

Jászkun kerület.

(Alkapitány: Balajthy Vendel.)

1860. december 4-dikén Ördögh András elnöktele alatt magán tanácskozmány tartatott.

Községe küldöttei, decz. 22-kén tartották tanácskozmányukat Félégyházán. Az ideiglen kinevezett főkapitány jelen nem létében, Balajthy Vendel ur választatott korelnökké. Főolvastatott a nagykunok átirata és f. hó 19-kén Karczagon tartott tanácskozmányuk jegyzőkönyve. Ezekben kimondatik, hogy a főkapitány az ellene való bizalmatlanság kinyilatkoztatása után kész azonnal lemondani és lépéseket tenni egy alkotmányos főkapitány kineveztetése iránt. A nagykunok e tárgyban már küldöttséget indítottak Bécsbe. Szász Károly, Virág Dénes k. sz. miklósi küldöttek és mások hasonló értelemben nyilatkozván, a tanácskozmány magáévá tette a nagykunsági határozatokat. Még az nap útnak voltak indulandók a küldöttek Bécsbe, kik a n.-kunságiakkal egyesülten járuljanak kérelemmel a korlátnokhoz a főkapitány kinevezése tárgyában. — Kimondatott a községek minél előbbi alkotmányos szervezése is az 1848-iki törvények értelmében. A korelnök, megbízott a tanácskozmány újra összehívásával, ha szükséges. — E gyűlés jegyzőkönyve mind a községeknek, mind a jász- és n.-kunsági kerületek korelnőkeinek megküldetett.

A január 14-kére tervezett Jász-Kun nagy gyűlés közbe jött akadályok miatt 16-kára halasztatván, jan. 15-kén tartatott meg az első értekezlet, daczára hogy többen ezt a megye házában tartani ohajtották s ebben elvkérdést kerestek, a nagy többség akarátja következtében a városház teremében. Mindenekelőtt fölkértevn Balajthy Vendel, a Jász-Kunság érdemekben megöszült tisztelt férfia, az elnöki széket elfoglalására, ez némi vonakodás után az ismételve nyilvánuló bizalomnak engedve, az elnöki széket elfoglalván, az értekezletet a következő szavakkal nyitotta meg: Uraim! midőn a látásuk fölötti örömet kifejezem, legelső ohajtásom az, hogy éljen a haza! — Adja az Isten, hogy a visszavonás távol legyen tőlünk s csak az

egyetértést ismerjük — s adjon az Isten mindnyájunknak jólétet s boldogságot“; — e rövid, de a szív mélyéből jövő szavak után, melyek a jelenlevőket köszönetre s kitörő éjlenekre ragadták, Felegyháza bírája előmutatván a város Jankovics György hivatali állására vonatkozó jegyzőkönyvét, azt felolvastatni kérte. A jegyzőkönyv Teleki József értekezleti jegyző által fölolvastatván, sem többet sem kevesebbet nem tartalmazott, mint azt, mit a város főbírája szóval is pártolt, hogy Jankovics Györgynek, kinek multja a jelenben a Jász-Kunságnak legkevesebb biztosítékot sem nyújt, az összes Jász-Kunság bizalmatlanságot szavazzon, s magát az ő elnöksége alatt ne szervezze. Ez indítvány azonban, daczára annak, hogy azt Juhász Nándor, különösen azon szempontból védeni iparkodott, hogy ez indítvány elejtése által magát a Jász-Kunság a haza előtt compromittálná, Varga Imre, Pap Mór s mások mérsékelt előadása folytán különösen azon szempontból, hogy ez esetben a szervezés, mely égető szükségévé vált, ezúttal elmaradna, elejtetett, a Jász-Kunság alkotmányos érzelmének elégtételül szolgálhatván, ha e bizalmatlanság jegyzőkönyvbe igtattatik s a más nap tartandó gyűlésen a bizalmatlanság Jankovics Györgynek tudtára adatik. — Mire nézve értekezletileg Varga Imre, mint ismerő ildomos egyéniség kéretett föl, hogy e határozatot az illetőnek a legszelidebb s kimélőbb modorban tudtára adja. — Ezután Széles László fölszólalása következtében, az előbbinél kényesebb ügy a Jász-Kunság pénzügye, melyről 11 évig senki sem számolt, került a színre, s határozatba ment, hogy a 11 évi számadások előkérettessenek s megvizsgáltassanak s ennek eszközzésére bizottmány neveztessek, melynek ezen fölül föladatául tüzetett ki, a tisztviselőség részére szükségelt pénz mikénti előteremtéséről gondoskodás. Délután 4 órakor a második értekezlet a megyeház teremében Jankovics György elnöklete alatt tartatott, ebben azonban egyéb tárgy elő nem fordult, mint a kijelölési bizottmány miként alakítása, mely az 1848. törvények értelmében alakítandónak mondatván, az értekezlet szétoszlott — s a jászok és kunok külön a kijelölő bizottmány választandó tagja fölött tanácskozandók, illető kitüzött tanácskozási helyeikre távoztak. — A kijelölési bizottság, a Jász-Kunság közös tisztviselőire nézve, 6 tagból, két nagy kún, két kis kún s két jászból állott. — Az egyes kerületi kijelölő bizottmány pedig minden kerületben 6 tagból s így a hármass kerületekre nézve 18 tagból állott.

A január 16-dikára kitüzött határnapon Jankovics György főkapitány rövid üdvözlő beszéde után: A Jász-Kunság első al-

kormányos közgyűlését a főegyházban tartott rövid istentisztelet után reggel 9 órakor nyitotta meg:

E beszéd után a tegnapi értekezleti megbízás következtében, Varga Imre a Jász-Kunság egykori érdemes főjegyzője szólott, s előrebocsátván a 11 évi szenvedések fölemlítését, a lefolyt időszakot árvizhez hasonlítá, mely ha hagyott is maga után iszapot, de bennünket el nem sodort, hanem megtanított tűrni, azt mondá ő is a magyar nemzetről, mit Waterloonál első Napoleon szorongatott s megadásra felhívott testőrsége mondott: a testőrség meghalhat, de soha meg nem adja magát. Ezután kényes megbízása teljesítéséhez fogott, s mint ember, ki érez, s a sziv érzelmével igen sokat megbocsát, az engesztelékenységet ajánlá Jankovics György irányában, mint oly ember irányában, kinek a Jász-Kunságra nézve elvitázhatlan érdemei vannak; de mint polgár, kinek minden tettét, a jog és alkotmányosság érzetének s tudatának kell vezérelni, lehetetlen, hogy a Jász-Kunság bizalmatlanságát Jankovics György iránt, mint az abszolutismus habár szelid eszköze iránt is, ki ne mondja s azt jegyzőkönyvébe vétetni ne kérje. — Mit az elnök határozatilag kimondván, Balajthy Vendel emelt szót, s maga s tisztársai nevében mint 1848-ik évi tisztviselő lemondott. — E lemondás után törvényes szokás szerint az elnök által jegyzőül Kerek József — tszéki ügyészül Pap Mór, s csendbiztosul Káry János neveztetvén ki, — Seles László a Jász-Kunság megyei ugy mint községi pénzügyeiről szólott, ezekről fölvilágosítást kért, mindenkifőlött pedig 1849. évtől kezdve a jelenig szigoru számadást, annak az uj leendő tisztikar általi megvizsgálását sürgette, mire nézve az elnök által bizottmány neveztetvén ki, a pénzügyekről az tudomást szerezend s eljárásáról az első közgyűlés alkalmával jelentést teend. A tisztviselők fizetéséről lévén szó, e tekintetben az 1848-diki módszer fogadtatott el — a tisztviselők fizetésére nézve pedig, nehogy adóval a nép rögtön terheltecsék, a kormány megajánlott előlegezecsé elfogadtatni határoztatott s kimondatott, hogy a szalmabiztosok, mint már felesleges tisztviselők, szüntessenek meg, helyettök az esküdtek száma szaporittassék, s mennyiben a kerületi részletes pénztárnokok nélkülözhetők lesznek, azok is kevesbittessenek. — Virág Dénes a községi képviselőket verificáltatni ohajtotta, ez azonban a jövő közgyűlésre halasztatott.

A jász-kunsági pénzügyek fölötti hosszas vita után Deák Péter indítványát s az a fölötti határozatot a jövő közgyűlésre hagyta s az illető képviselők előadván választottaik névsorát, az elnök által, az

általános ügy, mint az egyes kerületi kijelölő bizottság kinevezett, szavazási napul az illető községekben jan. 28-a tüzetven ki.

Február 5-dikén hirdettetett ki a tisztújítási szavazások eredménye. A tisztikar e következő esküt tette le: „Én N. N. esküszöm az élő Istenre Magyarország alkotmányának, az ország alkotmányos királyának, a jászkun kerületnek engedelmességet kötelességem hű teljesítésére. Isten engem úgy segítjen.“

A február 6-diki ülésben a január 16-diki leiratra a II r LXVIII. lapján foglalt felirat intéztetett. Szóltak többek közt Pap Mór, Deák Péter, Fazekas Alajos, Mocli Ferencz. — Pest megye levelét gr. Teleky László ügyében, ugyszintén több megye leveleit a közgyűlés magáévá tette. — Fazekas Alajos, Szeles László, Pap Mór ellenzése daczára több tiszteletbeli táblabírák választattak, részint a kerületből, részint nem kerületi lakos jeles hazafiak közül. — A pénztárnokok biztosítéka 5000 ftra határozottatott. — Kerületi orvosul egy izraelita választatván meg, ámbár az ülés folyamán alatt bejelenté, hogy a keresztény hitre tért át, a tisztviselők sorából kitoröltetett. A vitát a főügyész idézé elő. Kitorlés mellett szavaztak: „választható az, ki választó és törvényesen bevett vallású“ 1848-ki törvény alapján: Fazekas Alajos, és Nagy János. A kitorlés ellen is szavaztak néhányan, de ezek neveit tudósítónk nem emlité. — Az országgyűlési képviselők választása körül az 1848-diki törvények szerint tétettek meg az előintézkedések. A járáskapitánysági iratok átvétele elrendeltetett, az országbirói értekezlettől feltételezett törvényszéki ügyek átvétele elvileg szintén kimondatván. Kimondatott még hogy első bíróság mint 1848-ben és azelőtt volt, minden ügyekre nézve a városi tanács, a kapitányi szék azonban ne legyen főlebbviteli bíróság. Ez iránt felírás intéztetett az országbiróhoz. — A tisztviselők fizetése következőkép állapittatott meg. Alkapitány: 1900 ft., főjegyző: 1500 ft, 1-ső aljegyző: 1150 ft, 2-dik: 1100 ft, levéltárnok: 550 ft, hadipénztárnok: 1050 ft, házi főpénztárnok: 900 ft, kerületi kapitányok: 1350 ft, táblabírák 900 ft, esküttek: 700 ft. Az évi költségvetés 9300 fra rug, ez Deák Péter indítványára nem fogadtatván el a kormány utalványozása a községekbe vettetett ki — A Bach-rendszer alatt az ügyvédkedéstől eltiltottaknak a működés megengedetett. — A jászkun ügyek előadására a hétszemélyes táblához egy jászkun leendő kineveztetése iránt felirat intéztetett a főkancelárhoz.

Országgyűlési képviselőkül megválasztattak:

I. A kunszentmiklósi kerületben: Virág Dénes.

II. A kunszentmártoni-ban: Illésy János.

III. A jászárokszállási-ban: Pethes József.

IV. A madarasi-ban: Pap Mór, Takács István ellenében. E választás ellen kérvény adatott be, de a képviselőház april 19-kén Pap Mórt igazolta.

Közép-Szolnok megye.

(Főispán: Báró Wesselényi Ferencz.)

Az 1848 diki alispán, Pelley Lajos a Szilágyság értelmiségét 1861. jan. 30 dikára Zilahon tanácskozássra gyűjtván, ez egyhangulag főispán kinevezését sürgető feliratot határozott; sőt a súlyos állapot tovább nem lévén elviselhető, abban is megállapodtak, hogy ha e kérelem mellőztetnék, a megye a nevezett alispán elnöksége alatt alkotmányszerűen rendezkedjék. A felirat elkészült, postára tetetett s a tanácskozók hazaszéledtek — midőn a távsürgöny jelenti a főispán kinevezését. E hír közörömet szült, mert a kinevezett főispánt a közvélemény is ohajtotta, s ez öröm többek közt Szilágy-Csehben nemzeti zászlók kitűzése s a város kivilágítása által nyilvánult. A császári járásfőnöki hivatalt is zászlóval akarták ékesíteni, Sedlacek József főnök azonban ennek ellene szegült, — mivel — ugymond — ő nincs hivatalosan értesítve a részeknek Magyarországhoz csatolása felől s így csak az erdélyi színek kitűzését engedhetné meg. Ugyanezen főnök a hullamzó tömeget zsandárokkal kísértette. A szilágy-csehi két buzgó lelkész, Holbesz József (kath.) és Fabián Dániel (ref.) urak az alkotmányos ujjászületés örömeire, ünnepeket rendeztek.

A február 17-dikén megérkezett főispán a megye házában szállott meg, melyből csak néhány nappal előbb költöztették ki a császáriakat. Másnap 18-dikán volt a megyei tanácskozmány, mely főleg a bizottmány megalakítása felől tanakodott. Ennek kiegészítésére a helységek is fölszólítottak, minthogy azonban a reactio fondorlatai a Szilágyságban igen nagyok, s a mostani falusi bírákban teljesen megbizni nem lehet, a népnek pontosan kiszabták a működési határt, melyen járni lehet, egyszersmind a tanácskozók közül választmány neveztetett ki, mely a reactio embereinek lépéseit igyekeztek megakadályozni. A tisztelgés napján este még a finánczok

tettek ki magukért. Egyikök a tolongó népből valakit puskájával mellbe döfött, a nélkül, hogy bántották vagy valami helyes oka lett volna; a zilahiak erre felingerülvén, a főnőcztanya körül csoportoztak, s itt egy másik főnőcz egy másik polgárt nyakon szúrt. Ez természetes, hogy az ingerültséget nem csillapította. A nép már-már berohant az épületbe, annál inkább, hogy a főnőczok kétszer ki is lőttek s megint két embert sebesítettek meg. Peley volt alispánnak sikerült mégis a tömeget lecsitítani s eloszlatni, csak a főnőczok őrzésére felállított őrk maradtak ott másnap reggelig, mikor is a rakoncátlankodók a vizsgáló bíróságnak adattak át.

A megyei bizottmány alakulása alkalmával, a megbukott rendszer hiveinek neveinél „meghalt“ „nem lehet“ hangzott minden oldalról. Nehányat azonban mégis feltámasztottak közülök, azaz bejutatták a bizottmányba, melynek tagjául több menekült hazánkfia is megválasztatott.

A tisztujítás márczius 8-dikén ment véghez.

„Elhatározottak a követeket nem Budára hanem Pestre küldeni országgyűlésre. — Felirat intéztetett Erdély tettleges visszakapcsolása s az országgyűlésre meghívása iránt, felszólíttatván a testvérmegyék, hogy hasonló feliratokkal igyekezzenek Erdély meghívását eszközölni, végül felkérített mindkét kancellár, hogy közreműködésök által a nemzet forró ohajának eleget tenni igyekezzenek.

Képviselőkül megválasztattak:

- I. A zsigó-i kerületben: Urházy György.
- II. A szilágy-csehi-ben: Décsely László.
- III. Zilahon: B. Bánffy Elek.

Kraszna megye.

(Főispán: báró Bánffy Albert.)

A főispán 1860 február 10-dikén érkezett a megye székvárosába, Szilágy-Somlyóra, és kitörő lelkesedéssel fogadtatott.

A másnapi értekezleten határozatba ment a megyének 1848-diki törvényeink értelmében leendő szervezése, mely mihelyt a főispán a pesti főispáni tanácskozmányról visszatér, végre fog hajtani.

Időközben kancellári rendelet érkezett a főispánhoz, mely

meghagyja ennek, hogy tartson közgyűlést, székét foglalja el, az országgyűlési követek választása iránt intézkedjék, de utasítja egyszerűsmind, hogy a közigazgatást hagyja a mostani cs. kir. hivatalnokoknál mindaddig, míg a visszacsatolásra küldendő mindkét országbeli biztosok munkájokat be nem végezték. *)

A márczius 9 - di ki ülésből e tárgyban következő felirat intéztetett a főkanzellárhoz :

Megyeközönségünk értesült, miszerint Nagyméltóságod megyénk szeretve tisztelt főispánjához intézett rendelete szerint, azon okból, mintha megyénknek, mint partiumbeli egyik megyének, valóságos visszacsatoltatása bevégezett ténynek nem tekintethetnék, ennek tökéletes végrehajtására Magyar- és Erdély-országokból kinevezett biztosok szükségeltetnének s ezeknek megyénkbeni megjelenéseig a megye szervezése munkába nem vétethetnék.

Tudomására van megyénknek, miszerint főispánunk ő méltósága, adatokkal támogatott fölterjesztésében Nagyméltóságod előtt felfejtette, hogy megyénknek Magyarországhoz visszacsatoltatása — a felszentelt apostoli király által a pozsonyi országgyűlés elébe terjesztett királyi előadások eredményeül meghozatott és szentesített 1847—8-6. t. cz. értelmében — tökéletesen végrehajtatott, s e célra egy újabb bizottmánynak kiküldetése egyáltalában szükségtelen.

Nem kívánjuk annakokáért Nagyméltóságodat hosszadalmas fölterjesztés és adatokkal terhelni, hanem okainkat egybevonva, a következendőkre hívjuk fel Nagyméltóságod figyelmét:

Mellözve az 1832—36: 21. t. cz. magyarozatát s egyedül a fenebb idézett 1847—48: 6. törvényt tartva szem előtt, felfedezzük, miszerint ennek második cikkelye értelmében megyénknek az erdélyi kormánysszék -, kincstár - és főtörvénysszék iránti függése és minden viszonyai végképen megszüntettek, megyénk minden tekintethen, mint magyarországi törvényhatóság, átalakított s mint ilyen, önkormányzási hatóságát, valamint közigazgatási, ugy törvénykezési tekintetben is, az utolsó napokig gyakorolta; egy szóval megyénknek tökéletes rendezése, szervezése és Magyarországra lett beolvasztása — egy e végre az idézett törvény 3-dik cikkelye értelmében kiküldve volt királyi biztosság által — végrehajtatott, s e bizottmány a visszacsatolási viszonyok részleteire nézve a maga munkálatát

*) Az ugynevezett „partium“ azaz Kraszna-, Zaránd-, Középszolnokmegyék, és Kővárvidéke, a Bachrendszer alatt ismét Erdélybe olvasztatott, legújában azonban visszacsatoltatott Magyarországhoz.

a fenállott törvényes magyar felelős minisztériumnak fölterjeszteni el nem mulaszhatta; melynek alapján azon viszonyok részletei felett végleg határozni a jövő törvényhozásra küldendő követeink által, megyénknek is szükségeltetendő befolyásával leendő feladata.

Mindezeknél fogva tehát nézetünk szerint az újból kiküldendő biztosok foglalkozása semmi egyébire, mint egyedül csakis az 1860-ik évi okt. 20-ról kelt császári diploma által eltörölt rendszer folytán megyénkkel összeforrasztott idegen törvényhatóságokat illehető irományok elkülönítésére terjeszkedhetvén ki, ezen pusztán formai eljárástól az említett császári diploma által visszaállított alkotmányos megyei önkormányzatunk életheleptetését föl nem függeszthettük, sőt alkotmányos kötelességünknek ismertük, megyénket — ennek a lefolyt 11 év alatti önkényszerű s törvényellenes állapotbai helyzetetése legkevésbé is akadályul nem szolgálhatván — a törvények értelmében újból szervezni s ennek helyhatósági önállását foganatosítani, annyival inkább, mivel ezt tennünk — egyfelől a fenállott rendszer hivatalnokai és megyénk népessége között igen meglazult viszonyok s ebből kifolyólag naponkint mindinkább veszélyesekké válандhatott körülmények tekintetéből — mulhatlan szükséggé vált; és másfelől a közelebbről folyó évi april 2-án kinyitandó országgyűlésre meghívó királyi levél nyomán, a törvény értelmében választandó követeink által megjelennünk, s e végre a szükséges előintézkedéseket az 1847-48: 5. t. cz. 7. §. teljesítésével végrehajtanunk — úgy a királyi parancs iránti tisztelet, mint a törvény iránti engedelmesség is — szoros kötelességünkke tették.

Kelt Sz. Somlyón, 1861. évi márcz. 9-én tartatott állandó bizottmányi ülésből.

Ugyanezen ülés szakaiban ment véghez a bizottmány alakítása s a tisztujítás is. — A szükséges költségek — melyek annak idejében a törvényes adóba lesznek tudandók — a községre rendeltettek kivettetni. — Az erdélyi unio végrehajtását sürgető felirat intéztetett a felséghez. — A cs. k. hivatalok átvételére küldöttségek neveztettek. — A követválasztást az 1848-diki törvények alapján intézendő választmány is megalakult. — A megye, végrehajtott szervezését a testvérmegyékkel közöltetni rendelte.

Kivonat Krasznavármegyének 1861. évi april 4-ik napján folytatólag tartott állandó választmányi közgyűlése jegyzőkönyvéből.

Krasznamegye választmányi ülése az 1860-ki oct. 20-ki pátenst úgy tekintvén, mint ezer éves alkotmányának 12 évig elpróbált meg-

semmisítésére törekvés miatt az uralkodás részéről őszinte megbánással nyújtott békejobbot, erős hitet vetve a jövőbe, alkotmányos jogainak teljes visszahelyezése reményével, az 1848-ki törvényekhez szoros ragaszkodása kijelentésén kívül, azt minden észrevétel nélkül fogadta; de minekutána az uralkodás részéről azóta jogai visszaállítása tárgyában, nemhogy előlépés tétetett volna, sőt ellenkezőleg a jan. 16-ki leirat 1861-ről, sőt az országgyűlésre meghívó 1861. febr. 14-ről kelt nyilatkozat is újabb jogcsontításokat foglal magában: kénytelennek érzi magát e megye választmánya meggyőződését az alábbiakban ki nyilatkoztatni:

Az emberi nemzetnek társaságokba alakulása után, azon időt kivéve, melyben a „fortior potentior“ elv uralkodott, minden kölesönös érintkezések, kötések — magánosok vagy testületek, országok és uralkodók között — a természet törvényeinek a kijelentett vallás szelidségével párosított elvein, s az azokból józanan következtetve alkotott törvényeken kell hogy alapuljanak. Az ily általános elvek a világ minden részeiben, minden kivétel nélkül, bevétettek, elismertettek s az öt világrész minden civilizált részeiben gyakoroltatnak.

Ilyen általános elvek:

A kötmények, szerződések keletkeztekor: *Do ut des, facio ut facias.*

A kötmények élvezése alatt: *Patere legem, quam tuleris ipse.*

A kötmények, szerződések bomlásakor: *Cessante conditione, cessat et ipsa lex.*

Kivéve a vadon lézengő embecsordákat, kik közt a „fortior potentior“ elv, mint utolsó lépés a polgárisulás lineája előtt, mint bevégezése a zsarnok és szolga emberiséget lealacsonyító egybefüggésének, minden társadalmi viszonyok e már felemlített három elven kell hogy alapuljanak; ezekből kell hogy kiinduljunk, midőn kötelezettségünket, midőn követelésünket az uralkodással szemben, magunk vagy képviselőink magatartására nézve, irányadás tekintetében fejtegetjük.

Mint általánosan tudva van, országunk szerződése az uralkodással nem a jelen percben eszközzendő; megszületett az 350 évvel ezelőtt, s kifejlődését az 1848. évig, a felemlített első „do ut des, facio ut facias“ elvre vonatkozólag vázlatilag e szerint nyerte.

Erős hittel s irással kötelezte mindig magát, hogy megtartja s mások által is megtartatja.

1. Magánosokra nézve:

A hármas törv. I. r. 9. tit.-át: „Nemo nisi legitime citatus, et juris ordine convictus potest aut in persona, aut in rebus turbari.“

Az 1791. 56. t. cikket, hogy még a hazaárulókat és felségsértőket is Magyarországbán és rendes magyar bíróság által ítélleti meg. „Sacratissima Sua Maiestas benigne annuit, ut in posterum crimen laesae Maiestatis, notae infidelitatis ab ordinariis regni iudicibus non avocetur.“

2) Az ország közügyeire nézve :

Az 1791. 8 és 11. szerint, hogy Magyarországot a többi örökös tartományok szerint nem kormányozza, Magyarország közügyeit csupán magyar tanácsosokkal tárgyalatja; az 1790. 10-ik törvényozikk Magyarországot, kormányzatának minden ágazatára nézve, függetlenül tartja fen és semmi más országnak és nemzetnek alá nem rendeli.

Az 1790, 19. 1808. 2. 1827. 4., bárminemű adót és ujonczszedést csak országgyűléssel határozthat meg.

Az 1790. 12. a magyarországi országgyűlésen kívül a törvényhozást sehohsem gyakorolja és gyakorolhatja.

Az 1791. 14. a magyar kamarát. s így az egész ország pénzügye kezelését, semmi idegen kormánynak, testületnek alá nem rendeli, nem rendelheti.

Az 1790. 22. 67. 1836. 25. és 26. a kereskedelmi és közlekedési ügyeket a magyar országgyűlés és m. törvényhatóság által gyakorolhatja, s végre az 1848-ki III-dik törvényozikk Magyarország csak magyar felelős miniszterium által kormányoztathatik, és fog kormányoztatni.

Ezeknek és még elszámlálhatlanul többeknek, melyek vagy későbbi törvények által meg nem változtattak, vagy nem obsolescáltak, pontos megtartására esküvel, szent hittel kötelezte időnkint magát és utódait az uralkodás; azért, hogy Magyarország is, az 1723. 2. t. cikk értelmében a pragmática sanctiónak, azaz a habsburg-lotharingi család fi-ágának, s ennek kihaltával a leány-ágnak is a magyarországi uralkodói trónt tartsa meg, és erre Magyarország is képviselői által magát esküvel kötelezte. — Ezeket tartalmazta trón megürültével, a trón-utódok által kiadatni szokott affidatorium diploma, és az ország rendei által az előbbivel cserébe készített s átadni szokott hódolati hitlevél; s midőn a trónutód az affidatorium diplomáját, az országgyűlés tárgyalása után, kiadta és az országgyűlés elfogadta: akkor követ-

kezhett csak a koronázás, a koronázás után a hódolati hit letétele, s az erről készült hitlevél kiadása.

Mennyiben vétettek teljesedésbe a fennebb elősorolt elvek és törvények átalában 350 év lefolyása alatt, különösen pedig a keserű emlékezetünkől még ki nem tisztulhatott 12 közelebbi év alatt, hosszasan bizonyíthatunk fölösleges; a régibb idöket a részrehajlatlan historia, az ujabbakat elhalt és élő testvéreink s önmaguuk eléggé ismerjük.

Törvénybe idézés és elítélés nélkül — fogdostattunk rakásra s tömlöcözöttünk.

Idegen hatóságok és birák által közölünk ezereként ítéltettek el.

Idegen törvények által nyomorgattattunk. Idegen nemzetbeliekkel árasztatott el szegény hazánk.

Idegen, ismeretlen nyelvvvel fojtották belénk édes anyanyelvünket.

A pénzügyet nélkülünk intézte el az uralkodás, s vezette az örvény szélére.

Az ország tudta s beleegyezése nélkül, idegen nemü adóztatásokra kényszerített.

A rendes adót is elviselhetetlen mennyiségben vettette ki reánk, s katonaság által szedette fel rajtunk.

A katonaujonzokat tetszése szerint állította ki gyermekeinkből, több helyen minden figyermeket egy családból elhurcoltatván.

Elöttünk ismeretlen kémrendszert állított fel közöttünk, s az által a közerkölostelenedést folyamatba indította.

A hazai katonaságot, országgyűlés tudta s beleegyezése nélkül, idegen országok érdekében vezette a háborukba.

Es ki számlálhatná fel az ártatlan áldozatokat, kik polgári küzdelmek és csaták terén, az ország érdeke nélkül, a haza határain belül és kívül elvérzetek?

Mindezeket végignéztük, végigszenvedtük: nagyjaink gyakran kéreessel folyamodtak az uralkodáshoz: „patere legem, quam tuleris ipse,” enyhíteni a fájdalmat, de foganatlan. S bárha a felemlített elv szerint, a feltételek megszűntével nem az lett volna jogunkban: — kötelezettségünket, a *pragmatica sanctio* érvényességét kétségbe nem hoztuk; hogy „a feltételek megszűntével a törvénynek is meg kell, hogy szűnjék” — nem követeltük.

Reméltük, hogy még jöni fog, még jöni kell időnek, melyben a törvény és igazság, világi hatalom nélkül, győzedelmeskedni fog az igazság és törvény nélküli erőn és hatalmon. — Azon időnek közelségét mutatta az 1860. oct. 20-ki patens és az 1861. ápril 2-ra hirdetett országgyűlés, melyre, elismerve s mellőzve az arra vonatkozható hiányokat, követünket küldeni el nem mulaszthatjuk, míg az igazság és törvény fegyverét kezünkben érezzük; nem lehetünk oly gyávák, hogy ezen fegyvert magunktól elvetve, megalázott térden vessük magunkat alá a már ismert 12 éves önkény igájának. Használjuk fel az alkalmat, kövessük törvényeink teljes csonkithatlan felélesztését, a törvény az igazság fegyvere, azon nyugszik Isten áldása.

Azonban, mivel az 1848-ki 3. t. cikk szerint fenállani kellett magyar felelős miniszteriummal szemben országgyűlési követünket utasítás elfogadására nem kötelezhetjük, ezen kivételes helyzetben pedig szükségesnek látjuk, az országgyűlésen előlegesen előforduló fontos tárgyakra nézve, megyénk nézeteit, magunk igazolása s tájékozása és a nem remélt kedvezőtlen közülmények esetére, követekkel szemben mintegy irányadás s némi erkölcsi támaszul fogalmazni, elvárva követeinkektől, hogy e megye hatóságának határozatait mindig tiszteletben tartandják s hylatkozataikat az országgyűlésen a szerint fogják intézni — a következőket határozza el e megye választmánya:

1. Mig az 1848. 4. t. cikk értelmében az országgyűlés Pestre át nem tétetik;

2. Mig az 1848-diki 5-ik és 6-ik törvények értelmében, Magyarország alkotó részeinek képviselői meg nem hivatnak az országgyűlésre;

3. Mig ma is élő V. Ferdinand magyar kir. ő Felsége lemondása az uralkodásról és a trónutódok további jogkövetelése a magyar országgyűlésre tárgyalás végett elő nem terjesztetik;

4. Mig minden az ország törvényei ellen a mult 12 év alatt felállított intézkedések, például: stempel, fináncz, zsandár stb. teljesen el nem töröltetnek;

5. Mig a künn levő, politikai hitvallásukért szülőföldükre eddig nem léphetett menekültek ártatlansága el nem ismertetik, elkobzott birtokaik vissza nem adatnak és hazájukbani bántatlan lakhatásuk, minden politikai jogoknak élvezhetése ki nem mondatik;

6. Mig az 1848-ki törvények szerint, a katonaság alkotmányos lábra nem tétetik, jelesen pedig az idegen katonaság az országból ki, a hazai pedig az országba be nem rendeltetik;

7. Mig a honvédelem, a törvény értelmében, nem szerveztetik a nemzetőrség felállítása által: — addig az affidatorium diploma feletti tárgyalás- és a hódolati hitlevél elkészítésének alkotmányszerűleg helye nem lehet.

A közelebbi hét pontokbani nyilatkozatnak az uralkodás részéről elfogadása esetére pedig Kraszna megye választmányi gyűlése csak úgy tarthatja elfogadhatónak az uralkodás részéről kiadandó affidatorium diplomát, ha abba az 1836-ban V. Ferdinánd király által kiadott diploma beltartalmán kívül betéttetik az 1790. 3. t. cikk, mely szerint trónváltás esetére a trónutód hat hónapok alatt magát megkoronáztatni, addig is pedig az ország törvényei szerint uralkodni köteles, — és ezen t. cz. azon bővítéssel fogadtatik el a diplomában, hogy ha netalán a trónutód hat hónapok alatt magát megkoronáztatni elmulasztaná, az ország nádora, vagy primása köteles legyen országgyűlést tartani, melyben Magyarország nyilváníthassa, miszerint a fenebbi törvények meg nem tartása miatt a pragmatika sanctio megszünt érvényes lenni.

Továbbá, ugyanazon kiadandó affidatorium diploma bővítessék meg az 1848-ki törvények teljes elismerésével.

Ha már az uralkodás részéről a fennebbiek szerint készített affidatorium diploma kiadatott és az országgyűlés tagjai által elkészített: legelső teendői közt látja Krasznamegye, követei által sürgetendőnek, az 1848. 3. t. cikkbeli független felelős magyar miniszterium kiállítását s annak a megyei autonómiával összeegyeztetése feletti tárgyalást: magában értetődően, hogy az adó és katonaaállítás feletti intézkedés az 1848-ki törvények értelmében egyenesen az országgyűlést a fejedelemmel együtt illeti. Végre, az elébb felsoroltak szerint már constituált országgyűlésen Krasznamegye megcsonkított képviselőtének kiegészítése elkerülhetetlen lévén, annak sürgetése első kötelessége legyen a követnek.

Továbbá, a fennebb elésorolt törvények, jelesen pedig az 1790. 10. t. cz. és az 1848. törvények szerint, Magyarország kormányzása, minden ágaira nézve, független lévén, semmi más országnak vagy nemzetnek alá nem rendeltethetvén, a kormány által célbavett birodalmi tanácsbani követválasztásra befolyást, vagy éppen azon birodalmi tanácsbani megjelenést, mint Magyarország függetlenségét aláásó s alaptörvényeinket megsemmisítő tényt tekintve e megye választmányja, ezennel kinyilatkoztatja, hogy a kik a birodalmi tanácsbani követválasztásba befolyanak vagy magokat megválasztatni engednék, vagy éppen ottan megjelenének, azokat a törvények oltalmán kívüliek-

nek tekinti s mint hazaárulókat, hecsületvesztetteknek s átkozottaknak ismeri el.

Utoljára elhatározza e megye választmánya azt is: hogy jelen határozatát a középponti követválasztó bizottmánynyal is a végett közölni fogja, hogy ezek a megye nézeteit a választóknak is e szerint szívrokre kötven, választásukat oda irányozni utasítsák, hogy választandó követjüket, ez értelembeni eljárásra, hazafi kötelességök szerint, rábirni igyekezzenek.

(E határozat ugyan april 4-kén kelt, pedig e munka csak april 2-ig mint a nemzetgyűlés megnyitása napjáig közli a megyei mozgalmak dióhéjba szorított történetét, mindamellettt czélszerűnek tartom e határidőt a partiumra nézve túllépni. E megyék a későn történt visszacsatolás miatt nem szólalhattak föl elébb.)

Képviselőktől megválasztottak:

I. Szilágy-somlyói kerület: B a g o s s y Sándor.

II. Zilah-krasznai kerület: B á n f f y Elek.

Kővárvidéke.

(Főkapitány: somkúti P a p p Zsigmond.)

1861. márczius 4-kén volt az első magán értekezlet Berkesen, Takács Zsigmond volt alkapitány házában, miután a somkúti megyeház porrá égett.

Az 1849-ben volt első alkapitány, utóbb hétszemélynök, néhai Hosszu László után következő másod alkapitány Takács Zsigmond, hivatali állásából kifolyó kötelességének tartotta — mint február 21-ről kelt meghívásában indokolja — az alkotmányos korszakbeli tisztikar és bizottság élő tagjait, ugy a vidéknek értelmiségét Berkesre, saját házában, a megyei hatóság újra alakítása érdekében tovább nem halasztható lépések iránti tájékozás végett szükséges értekezletre összehíni. A megyének utolsó székhelye 1848-ban Nagy-Somkut volt, de a forradalom elleniránya a maga törekvéseiben kíméletlenül üszköt vetett a praetoriális házra; most annak hamvaiból az egyetértés phönixe volna képes új helyhatósági középületet alkotni.

Elsőbb szükség azonban jogalapjaiban megrendült államéletünk alkotmányát fölépíteni, és ez elvből indulva, a mai napon egybegyűlt

értekezlet hazafiui készségét jobban nem tanusithatta, mint hogy e nagy munka körüli teendői fölött tartandó tanácskozássra nagy számmal jelent meg.

A létező körülmények közt egyedül lehetséges uton elindulni, ez volt a kitüzött főladat. S ennek sikeres megoldását az értekezlet a törvényes téren véli legbiztosabban elérhetni; s innen magyarázza ki tantorithatlan ragaszkodását az alkotmányszerüleg legutóbb szentesített törvényekhez.

Ez álláspontból fölvett tanácskozási fonal folytán volt főjegyző P. Zs. indítványára, hogy miután e megye oly szerencsés, utóbb kinevezett főispánjában egyszersmind hű fiát nyerhetni vissza, intéztessék üdvözlő irat a főispán urhoz, melyben ő, a közohajtás szerint lett kineveztetése okozta örömkifejezés mellett, mint a külön nemzetiségi érdekegység hű képviselője üdvözöltessék, és kormányzói székeknek mielőbbi elfoglalására fölkéressék.

Továbbá addig is, míg a főispán megérkeznék s az első közgyűlés megtartatnék, az előleges teendők körüli tájékozás végett a tanácskozás folytattassék, különösen azon érdekekben, hogy a képviselők megválasztása a hiányzó előmunkálati nehézségek miatt későre ne halasztassék. U. M. birtokos s volt bizottmányi tag pártolván az indítványt, szükségesnek látja okait az értekezlet színe előtt elmondani, melyek szerint a szorosán követendő törvényes ösvényen csak úgy lehet boldogító célhoz eljutni, ha a román a magyarral karöltve egyik a másik mellett testvéri egyetértésben fog haladni és a népvizsály örögeinek konkolyvetését csirájában fojtja meg.

Az előintézkedéseket illetőleg, a mennyiben a megye megalakulása előtt érvényesen határozni nem lehet, némely az első közgyűlés teendőinek előkészítését tárgyazó javaslatok volnának egyelőre megpendithetők. Ez érdemben többen szólottak segyetértőleg a főispánhoz intézendő üdvözlő irat s meghívás mellett nyilatkozván, annak fogalmazása az értekezleti jegyzőre bízott. Egyszersmind az elfogadó üdvözlő küldöttség megválasztatott, a volt tisztikar névsora jegyzékbe vétetett, és a bizottsági tagokul ajánlható egyének összeirattak, vegre az előközgyűlés tárgysorozata elkészítettvén, az értekezlet megkezdve, hogy rég nem gyakorlott önkormányzása jogkörét önmaga vonalazhatta, eloszlott.

Márczius 23-kán tartatott Somkúton, szabad ég alatt a közgyűlés. A bizottmány alakult, tagjául megválasztattak több nem megyebeli jeles hazafiak is. — A tanácskozmány magyarul s oláhlul folyt. Határozatba ment, hogy a testvérmegyékkeli levelezések ma-

gyarul fognak vitetni, de a jegyzőkönyv oláhu! és magyarul szerkesztessék. — Köszönő felirat intéztetett az erdélyi kancellárhoz, b. Kemény Ferenczhez, hogy a vidék értelmiségének Pap Zsigmond kineveztetésére vonatkozó kérelmét b. Vay Miklóshoz áttette, az utóbbihoz pedig, bizalomszavazat küldetett, hogy a köztiszteletben álló férfiú főkapitánnyá lett kineveztetését kieszközölje. — A Somkúton fölépitendő megyeházra magánadakozásra szólítottak föl a jelenlevők, még pedig a legfeltünőbb sikerrel.

Márczius 25-kén ment véghez a tisztujítás. Ő Felségéhez a következő felirat intéztetett:

Felség! Első szabad szózatunk ez Felségedhez, melyet tizenkét évtől mindig önkénytől tartva, csendes fájdalomtól sajgó keblünkben hordozánk. E végtelennek tetszett időközben eldermesztett helyhatósági életünk első felüdülésére jótékonyan hatott Felségednek a négy megye visszacsatolása iránt' magyar kormánya által kiadott rendelete.

Visszatérő bizalommal szólunk s ohajtanánk elfelejteni a történetet, melyet ama mostoha korszak alatt a hivataluralom, a legmagasabb környezettel egyedáruskodó tanácsadók önérdéke — hogy Felségedet hű országainak és népeinek bizalmától és őszinte, törvényes érzelmeitől elvezessék, s magokat kormányra juttassák, — történeti és politikai multunk megsemmisítésével készítettek.

S midőn ismét a közös anyahon hő kebelébe visszatérhetünk: ez ünnepélyes alkalommal nem soroljuk elő a korábban feléledt testvérmegyék általunk is mélyen érzett sérelmeit, azon országos sérelmeket értjük, melyek a felséges fejedelmi ház és a magyar nemzet közt az 1723. 1. és 2. t. cikkekben megkötött két oldalú szerződésben oly erőhatalommal üttettek, hogy a hazának alapjaiban megrendült államéletéhez forrt összes viszonyok kapcsa is megrendült.

Az annyi évszázad óta jó egyetértésben élő, majd bujtoztatás és félreértés következtében meghasonlott különböző népfajokból álló monarchiát az utóbbi kormányrendszer területileg is eldarabolta; a mindenkinek szent és ki nem irtható nemzeti érzelmeit „birodalmi egység“ örve alatt elidegeníteni, a különfajta vért, nemzeti jellemet, szokást, nyelvet, a maga eredetiségében mindmegannyi tényezőit egy jogállamnak, összevegyítés által eggyé olvasztani — erőszakolni — törekvők, hogy az egyébkint nélkülünk jogos németegység közé szőtt álmait valósítsa. Mi alatt mindinkább sorvasztott államéletünk erejét kifejleszteni, és a külön nemzetiségek jól összetalált érdekessége javára egy belül szilárd, és kifelé elég-erős állam alkotására fordítani

elmulasztotta: Holott mindezt földtani helyzetünk és történeti múltunk ismeretéből szemben az időjelek jóslatával előre szükségesnek látni és következtetnie kell vala, ha nem akarta magát a birodalmat, alkotmányos lételünk és nemzeti érdekeink kockáztatásával az előbb utóbb kitörendő keleti harcban a terjeszkedő szomszédhatalom gyámsága alá vetni.

De midőn Felséged ezen balirányban vezetett országlási módtól eltérőleg oct. 20-ki nyilatkozmányában az alkotmányos térre utalt s azon haladva a szétszedett alkotmányos műnek s felosztott országterületnek helyreállítását tüzte ki föladatul: a fejedelmi szóra hinnünk kelle, hogy azt a maga teljes valóságában akarja végrehajtani; és így a részek visszacsatolását és a két testvér haza egyesítését a koronás királyunk által szentesített 1848. évi VI. és VII. t. cikk és az erdélyi országgyűlésnek azon évi I. t. cikke alapján jövő uralkodásának változhatatlan elve gyanánt, mint bevégzett tény, elfogadta és csak az átmenet nehézségei végett látta szükségesnek az Unio kérdését a legközelebbi országgyűlésre utasítani.

Ennélfogva ez ünnepélyes alkalom drága perceiben, midőn Felséged a több nagyfontosságú kérdés jogszerű megoldására az egyesült két testvérhazából összehívott országgyűléssel közös felségi jogát gyakorolja, fogadja fejedelmi szándékára épített hitünk nyílt s őszinte kijelentését viszonos bizalommal; és tekintetbe véve a nemzetiségek jogosult kívánalmait, a mennyiben a román nemzetiségnek a többiekkel teljes egyenjogúsága az 1848-ki alaptörvényekben ünnepélyesen elismerve és szentesítve nincs, annak mindennek előtt a törvényhozás utjání eszközését, és hogy az ennek folytán alkotott törvényezik ne csak írott malaszt legyen, a jogegyenlőség elvének gyakorlati kivitelénél az 1848. évi 3. t. cikk 14. §-a szerint újra szervezett felsőbb hatóságokhoz arra képesített román egyének mint nemzeti érdekeik közvetítőinek elegendő számban leendő alkalmaztatását kérjük.

Kik egyébiránt stb. N.-Somkúton, mart. 25. 1861. és következő napjain folytatva tartott bizottmányi ülésünkből.

Ugyancsak a márcz. 25-kei ülésben felolvastatván az országgyűlésre hívó leirat, ennek sérelmességei miatt szintén felirat határoztatott. Kineveztetett a központi választmány a képviselők választására. A német rendszer alatt szolgált falusi birák megszámloltanak s elbocsáttatnak.

A márcz 27-ki ülésben megállapítottak a tisztí fizetések s küldöttségnek neveztek ki az iratok átvételére a német hivatalnokoktól.

Az a p r i l 4-ki nagygyűlésben, melyben a visszakapcsolásra küldött királyi biztosok megjelentek, tiltakozás történt a visszakapcsolás ellen, minthogy azt 1848-ban b. W e s s e l é n y i Miklós mint királyi biztos, már végrehajtotta. Győzött azonban a főkapitány azon indítványa, hogy ne akadályozzák az új küldöttség munkáját, mert a visszakapcsolás 1848-ban végrehajtott ugyan, de utóbb tetteleg ismét megsemmisítették. Kimondatott tehát, hogy a küldöttség munkálata nem akadályoztatik, de egyszersmind betétezik a jegyzőkönyvbe a részek visszacsatolásához ezen szó: „ujabban“ A királyi biztosok utasítása is több vitatkozásra nyújtott alkalmat, különösen azon pont, mely Kővárvidékének Középszolnokba olvasztását említi: a vidék ez ellen ünnepélyesen óvást tesz.

A megválasztottak hivatalát az ápril 9-ki nagy gyűlés töltötte be helyettesekkel: Ez nap a vám eltörlése hozatván szóba, határozottatott, hogy a megye nem nyúl erőszakhoz s a vámot meg nem szünteti, de ha a vámosokat valami kellemetlenség éri, arról nem kezeskedik; a helyzetet azonban a helytartótanácsnak följelenti.

Képviselőkül megválasztottak:

I. A r e m e t e i kerületben: P a p p József.

II. A k i s n y i r e s i - b e n : B u t t y á n Vazul.

Zarándmegye.

(Főispán: P i p o s János.)

E megyére nézve nem vélünk helyesebben cselekedhetni, mint ha lapjaink ercdeti levelezéseit szóról szóra ide iktatjuk.

A „Magyarország“ 1861. 59-ik száma így ír:

Z a r á n d m e g y é b ől panasz érkezett hozzánk, hogy főispánná a cs.-sz.-mártoni es. k. „Bezirksvorsteher,“ P i p o s i n János ur nevezetett ki, mellőzősével a megye törvényes főispánjának, gr. B e t h l e n Gábor urnak, kit a közbizalom most is a megye élére kíván. Az ujan kinevezett főispán, jóllehet már négy hete ki van nevezve, még egy betűvel sem adott hirt a megyének; a reactio szolgálai azonban, mint a felszólalók írják, az új főispánba vetett bizalmuknál fogva már valószínű csődöt hirdettek a megyei hivatalokra. A felszólalók egyébirant világosan kijelentik, hogy az új főispánban épen nem a románt nem szeretik. Sajnálják, hogy midőn a románok közt oly férfiak találhatók,

mint egy Mán, Gozsdu, Pap Zsigmond, Mihályi Gabor, Jura György, Leményi, sat., b. Kemény Ferencz ur választása mégis Píposin urra esett.

A „Pesti Napló tudósítója az 1861. 80-ik számban ekkép szól:

Zarándmegye, márcz. 29. Tegnap Körös-bányán a megyeház udvarán közgyűlésünk volt. Sietett mindenki a régen látott zöld asztal köré s midőn szép számmal összegyűlve volnánk, a román szónokok egyike jön, tudatja, hogy a főispán templomba ment, párszor a légben megforgatja kalapját, e jelre az oláh tömeg sorai bontakoznak, kiözönlének, templomba kísérendők a főispánt. Többen, kik közülünk is megjelentek a templomban, azt állítják, hogy midőn a „nyerugem“ énekeltetett, a főispán sűrűn könyezett.

Isteni tisztelet után meghívtuk a főispánt a közgyűlésre. Egy negyedóra mulva a folyosón lépteket hallunk, a szélesebb körben hatalmas „szetrejászke“ dördül meg, mely a középponton halkabb „éljen“-nel végződött. A főispán az asztalfőre lép salonrokkban, francia mellényben és angol pantalonban. Elfoglalja karszékét s oldalzsebéből papírt vonván elé, fölolvassa oláhnyelven megnyitó beszédet.

„Szetrejászke“ elég hangzott, de ekkor már „éljen“ nem volt. Mielőtt a tanácskozásról és határozatokról szólnék, meg kell említenem, hogy a főispán fontolóra vevén a magyar alkotmányos élet és törvények körüli tudatlanságát az általa ugynevezett rendkívüli helyi viszonyokat, jónak látta, néhány nap előtt b. Vay főkanzellár őnmgtól táviratilag részletesebb utasítást kérni. B. Vay szintén táviratozott, utasítása ebből állt: tartson közgyűlést, tegye le a hitet s tegyen előkészületet országgyűlési követválasztáshoz. Daczára ezen világos utasításnak, a főispán ur, ki beamteri pályáján megtanulhatta volna a rendeletekhez szorosán ragaszkodni, megengedte a közgyűlésnek a felett vitatkozni, hogy melyik a közigazgatási nyelv az országban, mely nyelven vezetessék Zarándmegye jegyzőkönyve s hogy Zarándmegye Erdélyhez vagy Magyarországhoz tartozik-e tényleg? Csaknem két órai küzdelem után sikerült elővetetni a főispáni kinevezést, és az esküformát; de midőn a főispán esküjét mint egy intermezzót, letevén, több törvénytelen határozatot jegyzőkönyvbe vétetni engedett, azok ellen óvást jelentettünk s óvásunkat jegyzőkönyvbe iktatni s az udvari kanzellária-hoz felküldeni határoztuk. Végre midőn a főispán oly bizottmányt szándékozott alakítani, melyben nem az értelmiség, hanem a tudatlanság és nyers erő képviseltetett, neveinket kitörölni kértük, s a gyűlést odahagytuk. Eltávozásunk után a főispán

a megyei bizottmány alakítását félbenhagyván, eloszlatta a közgyűlést.

A „Magyarország“ 1861. 85-ik számában ekként rajzolja levelező a zarándi eseményeket :

Főispánunk f. hó 19-én érkezett a megyébe. A magyarok a volt Bezirksvorsteheret fürkésző kíváncsisággal fogadták ; — míg a románok tulságos követeléseik remélt kielégítésének mámorától telten, a főispánban csak a románt rajongták körül.

Csak még pár napos volt a főispán a megyében, s azok kiknek a főispáni méltóság kellékei, hivatása csak felig meddig ismeretesek, egész meggyőződéssel állithaták, hogy szent István óta Magyarország egy megyéjének sem lehetett P i p o s János ő méltóságához hasonló főispánja, hasonló — mondom — a hazai törvények teljes ismeretlensége, az alkotmányosságról való fogalomhiány, s a véleményingatagság (?) szempontjából.

De szóljanak a tények.

A megye határszéli fogadásnál a megyei két politikai párt hitvallása nem csak érintetett, de meglehetősen fejtegettetett is. E hitvallások egyike a magyaroké, az alkotmányhoz és törvényekhez való szoros ragaszkodását — a másik a románoké az oct. 20-ki kegyelmi diplomának balványozását foglalta magában.

Egyiket sem érinté ezek közül a főispán feleleteben, minden politikai nyilatkozattól tartózkodva, nyilvánítá — őtet az uralkodó ő Felsege nevezvén ki főispánnak, sokáig küzdött elfogadja-e ez állomást, — magában erőt, s jóakaratot érezvén elfogadta, — nem jön mint tán elődei arany s ezüsttel terhelten, de jön mint a nép egyszerű fia, — ő méltóságát meglepték a „Korunkban“ személye ellen szórt sértő kifejezések, s ha van az elfogadók közt egy, ki őt főispánjának nem akarja, szóljon, ő azonnal visszatérend, — (meglepő csend, egy magyar szólt : maradjon.) Ő ohajtja a megyei két külön faj közt a testvériséget, melyet éltet.

Boitzára érkezve, magyar román üdvözlét a község részéről, a főispán románul szól, nem szereti a sok szót, éljen a testvériség.

Boitzán 80 teritékü villásreggeli, a főispán poharat emel ő Felsege az uralkodóért. Körösbányán a megye házánál újabb elfogadás. A főispánt meglepte, hogy itt is fogadják. Erre elkészülve nem volt; a határszélen és Boitzán már megmondá, hogy a fajok testvéresülését ohajtja. Éljen a testvériség.

Előttünk már is a főispán őszintesége vala a legmeglepőbb, melylyel a haza törvényeivel való teljes ismeretlenségét tanusitá, társalgás közben a megyei tagoktól kérdezvén: mit tartalmazna az oktober

20-ki diploma? s a császár miért írta a megyéknek a január 16 ki leiratot? vajjon Magyarország az 1848-ki törvényeket teljesen elfogadta-e?

A megye leendő szervezése jövén szóba, ő úgy nyilatkozott, hogy: a törvényeket nem ismeri, de tán a megyebeliek utasítandják. Említé ő méltósága, hogy zavar esetében a megyében nem marad. Mondá továbbá: ő egyik megyei pártot sem támogatja véleményével; tegyen az mit akar, ő szeretni fogja, s kíváncsi a vitatkozásokra, a melyekből tanuland.

Kőrösbányán 80 teritékü ebéd, — a főispán poharat emel, anyanyelvén akar szólni, ő sokat olvasott a magyar, román s német hirlapokban, mindenütt azt látta, hogy ő Felsége a császár s apostoli király október 20-kán adta meg a nemzetiségnek, az országnak az alkotmányt, — ezért ő Felsége éljen.

Folyó hó 20-kán ő méltósága magát már teljesen oláh sugallásoknak adta át, — 21-re 12 magyar s 28 románból álló értekezletet hívott össze, — megértendő ettől, mikor tartson közgyűlést.

Az értekezlet vásár miatt 22-re halasztatván, azt megelőzőleg néhányan a főispánhoz mentek, ő méltósága szöközben nyilvánítja: ha ő legalább b. Vay ő excell. programját tudná! egyik a jelenlevők közül kéri ő méltóságát utazna azonnal Bécsbe a program megtudása végett. Másik magyarázza a programot. Említve lón a *pragmatica sanctio*, melynek ő méltósága nagyon kíváncsi értelmét megtudni. Értelmeztetik a *pragmatica sanctio*. A főispán bámulatát nyilvánítja. Hát azon kétoldalu szerződés a *partium*ról nem szól? Önöknek könnyű, mert tudják a törvényeket, — egyikhez a körülállók közül: miért mondotta ön, „hogy maradjak,“ tiszteletes ur fogadjon számomra szerket, hogy elmenjek.

Első értekezlet.

A főispán ajánlja magát, kineveztetését akarja felolvasatni, — majd a közgyűlésen — mondják.

A közgyűlés alapjául elfogadtatik a románok által is ideiglenesen s ezen egy esetre az 1848-ki 16. t. cz., mert közgyűlést akarnak, mely a *partium* kérdése felett is határozzon.

Egyiknek eszébe jut a 16. t. cz. felolvasatása, — felolvasatik, de nem tetszik immár, mert a közgyűlés tagja nem minden pap és tanító a megyében. Valaki kezébe adja a főispánnak a magyarországi főispáni utasítást, ebből azon tanuság merítettik, hogy a főispán közgyűlési tagságra utasításánál fogva jogosithat, majd tehát meghijja ő a román papokat ect. — mit handbilletek által meg is tett.

A folyó hó 23-diki közgyűlést a főispán román székfoglaló be-

széddel nyitja meg, a magyar fordítást utánolvassa. A főispán programja a) az alkotmányosság, b) az utasítás, c) a testvérisülés előmozdítása.

Jegyzőkönyvi óvás az oláh megnyitó beszéd ellen.

A főispán látja, hogy itt a nyelv kérdése felmerült, tehát dissertatio tárgyává teszi.

A főispán az utasítási esküt leteszi magyarul és románul, — főjegyzőül egy fungens császári kir. román birtoktalan, s nem is megyei beamtert nevez ki.

Kezdődik a hivatalos nyelv feletti vita, — belekevertetik a partium lázító eszmékkel teljes fejtegetése. A főispáni megnyitó beszéd mely az alkotmányosságot és utasítást tüzte ki programmul, feledésbe merül, a 20-ki diploma mellőztetik, a szám és természeti jogok alapján elhatározzatik, hogy a hivatalos megyei nyelv egyedül a román.

A főispán enuncziál.

A főispán felkéretik adja ő is véleményét — kimondja tehát határozottan, hogy maga egyénileg is a többség véleményét pártolja. Ezt különben is ki akarta jegyzőkönyvileg fejezni.

Hogy a komédia tovább tartson, 160 bizottmányi tagot ajánl választásra, nagy nyers tömeg, kevés értelmiség s benne 26 magyar.

Erre a gyűlés bezárása előtt a magyarok óvás melletti kilépése, a románok közül is többen követik.

A főispán megijed, haboz, kicsinált dolognak tartja a kilépést. A magyarok ezen magaviselete ellen egy megrovó dictio, a főispán mindenre kéri a gyűlést feloszlatni, megtörténik.

Ez rövid vázlata alkotmányos életünk megkezdésének; mihez még csak a főispánnak magán társalgás közben tett azon nyilatkozatát sorozzuk, miszerint eljárásában az célja, hogy Zarándmegye, mely se Erdélyhez se Magyarországhoz nem tartozik, mindkét országra nézve például szolgáljon. Ép oly merész, mint naiv nyilatkozat. Tanúságos azonban, mennyiben a főispánt egy felsőbb akarat egy tüze-tesebb szándék nem épen ügyes eszköze gyanánt állítja fel.

Ugyancsak a „Magyarország“ 93-ik számában következő értesítés foglaltatik:

Pipos főisp.úr megtartotta a tisztválasztógyűlést is, azon bizottmány tagjaival, kiket minden törvényes kellek tekintetbevétele nélkül maga körül alakított, következő eredménnyel: Első ali-pán: H o d o s (birtoktalan román); 2-ik B a k ó; főjegyző: F r e n k u (birtoktalan román); főügyész: M ó g a; főbíró: K r i c s o r i László; főadószedő: P i c h; számvevő K o z m a Alajos; 1-ső aljegyző: S z e k u l a; 2-ik: D é n e s

János; alügyész: Nemes; archivarius: Csobán; központi szolgabíró: Fodor; esküdt: Veress Albert; szolgabíró: Petkó; esküdt: Moldován, Mihálovics; adószedő: Roror; szolgabíró: Sulucz; esküdt: Barbu, Nagy László; csendőrhadnagy: Móga; főorvos: Reichenberg; orvos: Lengyel. Kiszállván mlgos Vay Lajos ur borsodi főispán elnöklete alatt a magyarhoni visszacsatoló bizottmány, előleges tanácskozmány után abban állapodott meg, miszerint a törvényes tért tévesztett ősbizottmány által ki-nevezett s nagyobb részint éretlen tömeg által törvénytelenül megválasztott bizottmány mondjon le, s választassék törvénytelenen egy oly bizottmány, melylyel a kir. biztosok Zarándmegyének Magyarország-hoz visszacsatolása végrehajtásába bocsátkozhatnak. A mi midőn visszautasított, Zarándmegye gyűlése, főispána, s általa választott tisztviselősége felsőbb rendeletig a további működéstől felfüggesztetvén, az igazság-kiszolgáltatás a körösbányai s halmágyi cs. Bezirksamt hatásköre alá visszahelyeztetett.

Ily bizonytalan állapotban a megye nem küldhetett a magyar országgyűlésre képviselőket.

Faint, illegible text at the top of the page, likely bleed-through from the reverse side.

DE BALLAGI GÉZA.

Faint, illegible text in the middle section of the page, possibly bleed-through.

Faint, illegible text in the lower middle section of the page, possibly bleed-through.

Faint, illegible text in the lower section of the page, possibly bleed-through.

Faint, illegible text in the lower section of the page, possibly bleed-through.

Faint, illegible text in the lower section of the page, possibly bleed-through.

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly bleed-through.

MÁSODIK RÉSZ.

MASODIR BÉSZ.

Császári nyilatkozvány.

Népeimhez!

Midőn elődeim uralkodó székére léptem, a birodalom erőszakos rázkodásoknak volt kitéve.

Atyáskodó fejedelmi érzéseimnek legmélyebben fájdalmas harcok után, országaimban épen úgy, mint majdnem mindenütt, az európai szárazföld erőszakosan fölzavart területein, a kormányhatalom szigorubb összepontosításának szüksége állott be. A közjó és a birodalom nyugalmas lakóinak bátorléte követelték ezt, a fölízgatott szenvedélyek és a legközelebbi multnak fájdalmas emlékei, a kevéssel azelőtt még ellenségesen küzdő elemek szabad mozgathatását lehetlenné tették.

A birodalom különböző országainak kívánalmai és szükségairől tudomást akarván szerezni: f. évi mart. 5-én kelt nyílt parancsom által birodalmi tanácsomat megszorítva, életbeléptettem és egybehívtam.

Megfontolva az általa Nékem benyújtott előterjesztvényeket, elhatároztam magamat, úgy a birodalom államjogi alakulása, az egyes királyságok és országok jogai és állása, valamint az összes birodalmi kapocs megújított biztosítása, meghatározása és képviseltetése iránt, mai napon egy diplomát kibocsátani és közzététni.

Uralkodói tisztemet teljesítem, midőn e szerint országaim és népeim visszaemlékezéseit, jogérzetét és jogigényeit, a birodalom tényleges szükségeivel kiegyenlítve, összekapcsolom, és az általam adományozott, vagy ismét felélesztett szervezetek jótékony kifejtését és megszilárdítását, teljes bizodalommal népeim megérett belátásának és hazafiui buzgóságának adom által. Áldásos fölvirágzásukat a Mindenható kegyelmétől és oltalmától remélem, kinek kezében nyugszik a fejedelmek és népek sorsa, és a ki atyáskodó gondoskodásom mély és lelkiismeretes komolyságától, áldását megtagadni nem fogja.

Bécs, oct. 20-án 1860.

Ferencz József m. k.

Császári diploma

a monarchia bel államjogi viszonyainak rendezésére.

Mi első Ferencz József Isten kegyelméből Ausztria Császára, Magyar- és Csehország királya, Lombardia és Velence, Galiczia, Lodóméria és Illyria királya, Ausztria főhercege stb. ezennel tudtul adjuk mindeneknek, a kiket illet:

Miután a Mi dicső emlékezetű eldődeink, bölcs gondoskodással törekedtek vala a Mi Felséges Házunkban az örökösödésnek egy bizonyos rendjét megalapítani, ennek folytán a boldog emlékezetű VI. Károly Császár Ő cs. k. Felsége által 1713. april 19-ik napján véglegesen és változhatlanul megszabott örökösödési rend, azon állami és fejedelmi ház alaptörvényében találta végszabályozását, mely a Mi különböző országainkban ezek törvényes országrendjei által elfogadtatva fennáll, és mint Pragmatica Sanctio ismeretes.

Az így meghatározott örökösödési rend meg nem ingatható jogalapján, az osztrák birodalom alkotó részeinek az egyes fennemlített országok és tartományok jogai és szabadságaival öszhangzásba hozott oszthatlansága s elválaszthatlanságára állítva, azóta az állam- s népjogi szerződések folytán öregbedve és megszilárdulva, az ellene törő veszélyeket és megtámadtatásokat, támogatva és emeltetve népeinek hűsége, áldozatkészsége és vitézsége által, győzelmesen leküzdötte.

Uralkodói Házunk úgy mint alattvalóink érdekében, fejedelmi kötelességünknek tartjuk, az osztrák birodalom hatalmi állását fenntartani és biztonságának a világos és minden kétértelműséget kizárólag megállapított jogállapotokban és egyakaratu közremunkálásban fekvő biztosítékokat megadni. Ezen biztosítékokat csupán oly állami szerkezetek és jogállapotok szerezhetik meg teljes mértékben, melyek a Mi különböző országaink és tartományaink történelmi jogtudatának létező különféleiségeinek és oszthatlan s elválaszthatlanul szilárd kapcsolatuk kívánalmainak egyaránt megfelelők.

Megfontolva, hogy birodalmunkban a közös szerves államintézmények és az egyakaratu közrehatás elemei, alattvalóinknak törvény előtti egyenlősége, a mindnyájoknak biztosított szabad vallásgyakorlat, születés és osztálykülönbségtől független hivatalképesség, mindenkit egyenlőn illető közös katonáskodási és adózási kötelezettség, az uri szolgálatok és robotok megszűnése és a közbenső vámvonall eltörlése által öregbedtek és megszilárdultak, — tekintve továbbá azt, hogy az állami hatalomeszközöknek az európai szárazföld minden or-

szágaiban helytfoglaló összpontosítása folytán, a legmagasb államfő-
adatok összefoglalt kezelése birodalmunkban is, ennek biztonsága s
egyes alkotó részeinek jóléte czéljából, elutasíthatlan szükséggé fejlődött ; — azon czéllal, hogy az országaink és tartományaink közt korábbi
időkben fennállott különbségeket kiegyenlítsük és alattvalóinknak czél-
irányosan szabályzott részvételét a törvényhozásban s igazgatásban
megalapítsuk, a Pragmatica Sanctio alapján és teljhatalmunk erejével,
állandó és vissza nem vonható állami alaptörvényül, tulajdon Magunk,
valamint az uralkodásban törvényes utódaink zsinórmértékeül, a kö-
vetkezőket határoztuk és rendeltük :

I. Azon jog, törvényeket hozni, változtatni, és megszüntetni,
Általunk és utódaink által ezentul csupán a törvényesen egybegyűlt
országgyűlések és illetőleg a birodalmi tanács közrehatásával fog
gyakoroltatni, mely utóbbihoz az országgyűlések Általunk meghatá-
rozott számú tagokat küldendnek.

II. Mindazon tárgyai a törvényhozásnak, melyek az országa-
ink és tartományaink mindnyájával közös jogok, köteleességek és érde-
kekre vonatkoznak, nevezetesen a törvényalkotás, az érez-, pénz- és
hitelügy, vám- és kereskedelmi ügyek ; továbbá a jegybank ügye elvei
fölött ; a törvényhozás, posta, távirda és vasut-ügyek alapelveit ille-
tőleg, nemkülönbén a katonáskodási kötelezettségnek módját, mivoltát
és rendjét illető törvényes intézkedések, ezentul a birodalmi tanács-
ban és ennek közbejöttével fognak tárgyalatni, és ennek közzehatá-
sával alkotmányosan elvégeztetni, — valamint újabb adók és illetékek
tétéleinek főlebbemelésé, nevezetesen a só árának nagyobbitása, va-
lamint újabb államkölesönök fölvétele, 1860. július 16-ik napján kelt
elhatározásunk értelmében, nemkülönbén a meglevő államadóságok
átváltoztatása, és az állami ingatlan vagyon eladása, átváltoztatása
vagy terhelése, csupán a birodalmi tanács beleegyezésével rendeltet-
hetik el, végre pedig az állami kiadások költségvetésének vizsgálata
és megállapítása a következő évre, valamint az állami számvizsgálati
kimutatás, és évi pénzügyi kezelés végeredményének vizsgálata, a bi-
rodalmi tanács közremunkálása mellett történendő.

III. A törvényhozás minden egyéb tárgyai, melyek az előbbeni
pontokban nem foglalvák, az illető országgyűléseken és azok által, és
pedig a magyar koronához tartozandó országokban és tartományokban
az előbbi alkotmányok értelmében, többi országaink és tartományai-
nkban pedig a tartományi rendtartások szerint és értelmében alkot-
mányszerűleg intézendők el.

Miután azonban a magyar koronához tartozó országok kivételé-

vel, a törvényhozásnak olyan tárgyaira nézve is, melyek az összes birodalmi tanács kizárólagos hatásköréhez nem tartoznak, többi tartományaink számára hosszú idők során közös tárgyalás és elintézés létezett, fönntartjuk Magunknak, hogy az illetén tárgyakat is a birodalmi tanács alkotmányszerű közremunkálása mellett ezen tartományok birodalmi tanácsosainak közbejöttével intéztessük.

Közös tárgyalásnak akkor is van helye, mikor az a birodalmi tanács hatásköréhez nem tartozó tárgyak iránt az illető országgyűlések által kívántatnék és javaslatba hozattatnék.

IV. Ezen császári diploma azonnal országaink és tartományaink országos levéltáraiban leteendő, annak idejében az országos törvények közé eredeti szövegében és az illető ország nyelvén bejegyzendő leszen. Utódaink ezen diplomát trónra léptükkor azonnal hasonló módon es. aláírásukkal ellátván, országai és tartományaiknak kiadandják, a hol az az ország törvényei közé iktatandó.

Melynek hitelül Mi ezen oklevelet aláírásunkkal ellátva, császári pecsétünk alatt kiadatni, a Mi házi-udvari, és állami-levéltárunkban letéetni rendeltük el.

Kelt birodalmi fő- és székvárosunkban Bécsben, oct. 20-kán, ezer nyolczszáz hatvanban, uralkodásunk tizenkettedik évében.

Ferencz József s. k. Gróf Rechberg s. k. Legfelsőbb rendeletre: Báró Ransonnet.

Kedves báró Vay! Önt ezennel magyar udvari kancellárommá nevezem. Bécs, oct. 20-án, 1860.

Ferencz József m. k.

Kedves báró Vay!

Miután mai nap kibocsátott diplomám értelmében a birodalom benső államjogi viszonyainak rendezése végett Magyarországom alkotmányos intézményeit ismét életbeléptetem, utasítom Önt, miszerint az országgyűlés összehívásának időpontja iránt, melyet lehetőleg siettetni kívánok, javaslatait Nékem terjessze fel, — minthogy szándékom Magyarországom államjogi viszonyainak végleges rendezését mielőbb a törvények értelmében hitlevél kibocsátása és koronáztatásom által megpecsételni.

Jövendőre a magyar államjognak azon ősrégi elve, hogy a törvények hozásának, változtatásának, magyaráztatásának, vagy megszüntetésének joga csak a törvényes fejedelem által az országosan

összegyült törvényes rendekkel közösen gyakoroltathatik, és azonkívül nem eszközölthetik, Magyarországon az országgyűlésnek illetékességére nézve egyedül azon tárgyaknak kivételével fog ismét hatályba lépni, a melyeknek a birodalmi tanács általi elintézésére nézve mai nap kiadott diplomám az illető szabályokat tartalmazza.

A közelebbi országgyűlésnek összehívására nézve, annak összeállítására formáját és módját illetőleg, az 1608-ik 3-ik törv.cikknek szabályait, az azóta későbbi törvények által egyes testületeknek engedményezett követküldési jognak tekintetbevételével alapul vétetni kívánom, és az országgyűlési testületnek tagadhatlanul szükséges és ismételt országgyűlési határozatok által fentartott végleges szervezése iránti tanácskozást a közelebbi országgyűlésre utalom, mindazáltal szilárd akaratom, hogy a nemesség kiváltságos állásának megszűnte, a hivatal és birtokképességnek minden osztályokra, születés különbsége nélküli kiterjesztése; a jobbagyi szolgálatok és adózások eltörlése után valamint az általános adó- és katona-kötelezettség alapján a jövő országgyűlésére általam ideiglenesen megállapítandó szabályok szerint magyarországi alattvalóimnak azelőtt nem választó-képes osztályai az országgyűlési választásokban részesíttessenek.

Midőn egyszersmind az ezen osztályoknak, 1847/8. országgyűlésnek 8., 9., 10. és 13-ik t.cikkeiben, adományozott jogokat újra elismerem és megerősítem az ezen országgyűlésen alkotott többi törvényekre nézve, a melyek a mai nap kibocsátott diplomámmal és elhatározásaimmal ellentétben vannak, azoknak országgyűlési átvizsgálását és megszüntetését fentartom.

Hogy a fentebb érintett tárgyak felett keletkezendő határozatok kellőleg előkészíttessenek, Magyarország bibornok-primásának elnöke alatt, Esztergomban mielőbb egy tanácskozmány fog oly férfiakkal tartatni, kik hivatalos vagy polgári állás, értelmesség, közszolgálatok és közbizodalom által kitüntetvők, mely tanácskozmány tagjainak száma és személyei iránt Ön magát a primással egyetértésbe teendő és javaslataikat elém terjesztendi. Ezen bizottmány magyar királyi udvari kancelláriám útján fölterjesztéseit be fogja mutatni, fenntartván Magamnak azon kérdéseknek, melyek a közelebbi országgyűlésre kívántató ideiglenes választó-törvényre nézve megoldandók, közelebbi kijelölését, különösen pedig a sz. k. városok azelőtti országgyűlési állásuknak elismert elégtelenségét figyelembe véve, ismételt királyi előterjesztések és 1843. s 1844-iki országgyűlési határozat értelmében teendő, a közelebbi országgyűlésre vonatkozva, javaslatokat. Bécs, oct. 20-kán, 1860.

F e r e n c z J ó z s e f m. k.

Kedves báró Vay!

Midőn mai nap közzétett elhatározásaim értelmében Magyarország alkotmányos intézményeit és az ezen országot számos törvények, hitlevelek és biztosítékok alapján illető közigazgatást és igazságszolgáltatást ismét helyreállítani rendelném, és egyszersmind az 1741-ik 11. törv.czikk értelmében a magyar ügyeknek ministeriumomban magyarok általi kezeléséről és képviselétéről gondoskodnám, megbízom Önt, miszerint az országbirói és tárnoki állomásoknak betöltése iránt kijelöléseit nékem haladéktalanul terjeszsze fel.

Mindaddig, míg Magyarország számára helytartó fog kinevezetni, a tárnok a helytartó tanács elnökletét viselendi, és az összes politikai közigazgatás vezetését átveendi.

Az ország beligazgatását illetőleg a k. helytartótanács, az 1723-ik 97, 98, 101 és 102 törv.czikk értelmében az 184³/₄-ki 5. t.czikk által az ország lakosai minden osztályaira kiterjesztett hivatalképesség figyelembe vételével, ismét helyreállítatik, és annak szervezésére nézve az 1791-ik 17. törv.czikk értelmében, az illető javaslatok nékem lehető sietséggel felterjesztendők. Bécs, oct. 20-kán, 1860.

Ferencz József m. k.

Kedves báró Vay!

Minekutána szándékom Magyarországom összes törvénykezési ügyét ismét ezen ország határai közé visszahelyezni, — ennél fogva országbirám Nékem több alkalmas egyéniségeket fog kijelelni a királyi Curia tagjaiul, kik az ő elnöklete alatt, más alkalmas egyéniségek közbejöttével, mindenek előtt a magyar igazságszolgáltatásnak szervezése felett tanácskozandván, ebbeli javaslataikat magyar kir. cancelláriám útján haladéktalanul Elém terjesztendik, mire nézve önként értetődik, miszerint a birtok biztosságának és a magánjogi viszonyok állandóságának érdekében, a polgári és büntető jognak minden határozmányai és intézkedései mindaddig teljes hatályban maradandnak, míg azok iránt a netaláni változások törvényhozás útján meg fognak állapíttatni. Bécs, oct. 20-kán, 1860.

Ferencz József m. k.

Kedves báró Vay!

Miután az ősi megyei rendszernek helyreállítása szükséges következése azon mai nap közzétett elhatározásaimnak, melyek szerint Magyarországom alkotmányos intézvényei ismét életbeléptetendők —

és már f. é. april 19-kén kibocsátott kéziratom által is létesíttetni ígértetett, ennél fogva a vármegyék előbbeni határai visszaállíttatnak.

Őn Nékem haladéktalanul a főispányok kinevezése iránti előterjesztéseit megteendi.

A vármegyék végleges szervezése és rendezése, a legközelebbi országgyűléssel leendő tárgyalásra fentartatik.

Addig a főispányok a közigazgatási tárgyak intézésére a megye lakosaiból bizottmányt és megyei tisztikart alakítandnak.

Ezen megyei bizottmány összeállításának módja, és a tagok száma iránt, mely tekintetben a megyei lakosság különféle osztályai és elemei kellőleg figyelemben tartandók — nemkülönbén a közigazgatási tárgyak kezelésének és a tisztikar alakításának módja iránt ön a vármegyék különböző viszonyainak szemmeltartása mellett, egy utasítási javaslatot fog előterjeszteni, mely a végleges törvény alkotásaig az eljárás zsinórmértékeül fog szolgálni. Bécs, oct. 20. 1860.

F e r e n c z J ó z s e f m. k.

Kedves báró Vay!

A mai nap kelt elhatározásaim folytán a magyar nyelvet minden közigazgatási hatóságoknál és törvényszékeknél Magyarországon, mint hivatalos és ügykezelési nyelvet, mind a belső szolgálatban, mind a kölcsönös érintkezésben ismét helyreállítván, — rendelem egyszersmind, hogy a városi és falusi községek, egyházi és tanodai ügyekben a hivatalos nyelv használatát szabadon választhassák; hogy továbbá mindenkinek szabadságában álljon a megyei, városi és községi gyűlésekben az országban divatozó bármely nyelvet használhatni, és bármelyiken beadványokat és folyamodásokat a hatóságokhoz intézhetni, a melyekre a végzés ugyanazon nyelven kiadandó; hogy végre a törvénykezési és politikai közigazgatási tisztviselők mindennemű rendeleteket és meghagyásokat, melyek közvetlenül a községhez utasítvák, azon nyelven szerkesszenek, a mely azon község ügyeinek hivatalos nyelve leend.

A pesti egyetemnéli közoktatásra nézve elvileg kijelentvén, hogy az 1848-ik év előtti tényleges állapot kiindulási pontul szolgáljon, miután a magasb tudományos oktatásnak általános érdekei mélyebben beható megfontolást és méltányolást igényelnek, a magyarországi bibernok-primásnak és az illető tanári testületnek meghallgatása után, a magyar királyi helytartó tanács ezen tárgynak végleges elintézésére nézve Nékem alapos javallatot tenni, az alatt is pedig intézkedni fog,

VIII

hogy a pesti egyetemnéli előadások az Általam megállapított elvnek lehető alkalmazásával minél előbb megnyittassanak. A közép tanodáknál közoktatási nyelvre nézve királyi helytartó tanácsom az illető egyháznagyokat és politikai hatóságokat, valamint szinte ezen oktatási intézetek tanítói testületét azon kérdés fölött fogja meghallgatni, vajjon és minémű módosítások mutatkoznak az azoknál divatozó közoktatási nyelvre nézve szükségeseznek vagy kívánatosoknak, és ennek utánna javallatait magyar királyi kancelláriám útján Nekem haladéktalanul fölterjesztendi.

Végre kijelentem, miszerint szilárd elhatározásom következtében valamint ezen téren, úgy mint azokon, hol különféle nyelvek és nemzetiségek érdekei érintkeznek, bárminemű erőszakot és nyomást, éppen úgy minden nemzetiségi és nyelvbeli ellentétek illetéktelen előidézését, előmozdítását és elkeserítését egész erélylyel akadályozni fogom. Bécs, oct. 20. 1860.

Ferencz József s. k.

Kedves báró Vay!

Midőn mai elhatározásaim által Magyarországomnak alkotmányos szerkezeteit ismét életbe léptetem, elhatározott szándékom, sőt uralkodói tisztém, gondomat arra fordítani, hogy ezen átmenet az ujon életbe léptetendő kormányzási és törvényhozási alakulásra, a közigazgatási és törvénykezési rend folytonosságának megzavarása és csorbulása nélkül történjék; ehhez képest minden fönálló törvényhatóságok, hivatalok és törvényszékek eljárásukat mindaddig folytatni kötelezvék, míg az új organumok által pótoltni fognak; és intézkedéseiket, parancsaikat, utasításaikat és ítéleteiket mindenki ellenzés nélkül elfogadni tartozik; s szintugy minden fönálló rendeletek, nevezetesen minden polgári és büntetőjogi határozmányok és intézmények teljes erőben fönntartandók és egész elhatározottsággal fogantositandók mindaddig, míg ezen rendeletek az Általam azóta kibocsátott, vagy kibocsátandó elhatározásaim, a polgári és bünjogi rendeletek és intézmények pedig a törvényhozás útján módosíttatni fognak.

A miről is Ön Magyarországomnak minden törvényhatóságait, magyar helytartótanácsom útján értesítendi, az utóbbi e részbeni parancsaimnak szigorú fogantositására köteles lévén. Bécs, oct. 20. 1860.

Ferencz József s. k.

Főispányi utasítások.

1. Miután a vármegyék határolása és kiterjedése, a f. é. octob. 20-ki legmagasabb leirat által visszaállítottak : a főispányok feladata leendő, az illető vármegyék régi határainak visszaállítását, kölcsönös egyezkedés útján eszközölni.

2. Mig majd a magyar törvényhozás a megyei szervezet iránt intézkedni fog, minden megyében egy állandó bizottmány fogja a tanácskozmányi jogot gyakorolni, ezen utasítások határain s a megye tekintélyén belől.

3. A megyei bizottmányok föllállítását illetőleg, a főispány minde- nek előtt a legtekintélyesebb s minden osztályt s érdeket képviselő férfakkal értekezni fog a bizottmányi tagok száma iránt, s azokkal egyetértve a bizottmányt konstituálni fogja, mely a tagoknak netalán szükségrendő szaporítása esetére, ez utasítás szerint fog eljárni.

4. A bizottmány a legkisebb megyékben legalább 50, s minden megyében legfőlebb 400 tagból állhat.

5. A bizottmány olymódon állittatik össze, hogy abban minden tekintet nélkül, a vallásra, — rang, születés, birtok, értelmiség, s ipar, szóval — a megyei lakosok összesége illőleg képviselve legyen.

6. A főispány ez utasításokat közölni fogja a megyei bizottmány- nyal, s annak első ülésében az esküt az eddigi, százados szokás sze- rint alakban leteszi, s ez időtől fogva az új hivatalnokok hivatalba léptökig, a jelenlegi hivatalnokok fölött törvényes tekintélyét gyakor- landja.

7. A főispány a bizottmánynyal egyetértőleg fogja a megye hi- vatalnoki testületét szervezni. Allani fog az: Alispányok, jegyzők, szolgabírák s esküttekből, a belső megyei igazgatás szükségéhez ké- pest vagy annyi számmal mint 1848-ban volt, vagy kevesebből — végre egy pénz- s egy levéltárnokból.

8. E hivatalnokok az 1848 előtt szokásban volt esküforma sze- rint föleskettetnek, — a főispány a névsort fölterjeszti a m. k. hely- tartótanácsnak s intézkedik, hogy a közigazgatási ügyek vezetése az új hivatalnokok kezeibe menjen át; miután ez megtörtént, a főispány a többi alkalmazandót a bizottmánynyal egyetértőleg, a szükségekhez képest nevezi ki.

9. Az új hivatalnokok az 1848 előtti megyei fizetéseket kapják a főispány utalványozásával azon naptól kezdve, melyen hivatalukba tényleg beléptek. Ha egyébiránt a megyei bizottmány a hivatalnokok

fizetését a megváltozott korviszonyok szükségleteihez képest módosítani akarná, — ez iránti véleményét a magyar helytartótanács elé fölterjeszheti, hogy az illetékek az igazság s méltányosság elve szerint szabályoztathassanak.

10. Valamint ezeket, ugy más közigazgatási szükségletekre vonatkozó költségvetéseket a megyei bizottmány 6 hónap alatt elkészíteni, s a magyar k. helytartótanács elé terjesztendi, hol azok megállapíttatnak; az illető összeg aztán az országgyűlés végleges elhatározásaig a főispány utalványára, ideiglenesen a kincstárból az országos alapnak előlegezés gyanánt kiszolgáltatik, s ez utóbbi azt évenyenként a megyei pénztárnok kezébe juttatja, ki e fölött a megyének rendesen számolni tartozik.

11. A főispányok az egyenes adók ügyeit illetőleg, a pénzügyi hatóságokkal azon viszonyba lépnek, mely ezek s az eddigi megyei közigazgatás közt fennállott.

12. A büntető, polgári és urbéri törvényszékek szervezete jelen állapotban marad — a k. fiskus kinevezése is függőben marad mindaddig, míg az oct. 20-ki legmagasabb diploma értelmében az országbírói választmány a magyar törvénykezés szervezetére vonatkozó kérdésekre, javaslait fölterjesztendi. Időközileg tehát a nevezett törvényszékek hivatalos működésüket folytatni fogják. Azon törvényszéki tagokat illetőleg, kik a megyei népesség nyelvét s nevezetesen a magyart nem birják, valamint a szükségelt személyzet kiegészítését illetőleg, a főispány jelentésére a magyar udv. cancellariához, intézkedés fog tétetni, hogy az illető helyek a törvényszékek szervezéseig is alkalmas, benszülött egyénekkel betöltsenek.

13. Az új szolgabírák, a működési körükbe tartozó pörökben s minden törvénykezési ügyben hivaltársaik, s az esküttekkel együtt, az általános polgári s büntető törvénykönyv szerint fognak eljárni, s mint törvénykezési segédszemélyzet, a főnálló törvényszékek utasításait követik, s annak idejében jelentést tesznek az utasítások betöltéséről ez utóbbiaknak; miért is e megyei hivatalnokok választásánál számítani kell az e célra szükségelt képességekre.

14. Mivel a megye s egyes hivatalnokai fölötti felügyelés s vezetés a főispányt illeti, minden nagyobb s fontosabb esemény az első alispány által elébe terjesztendő, az alispányt pedig a szolgabíró tartozik arról értesíteni. A választmányi ülésekben felmerülő fontosabb eseményekről, a főispány, vagy ennek akadályoztatása esetében az alispány küld jelentést a m. kir. helytartótanácsához, mely elé a jegyzőkönyvek is szokott módon fölterjesztendők.

15. E bizottmány a közigazgatási ügyekben, mind azon jogsza-
badalmakat gyakorolandja, melyek 1848 előtt a megyei közgyűléseket
illeték, s a megyei hivatalnokok fölött határozólag intézkedik.

16. Az általános tanácskozmányok alkalmával, minden magyarol
nem tudó bizottmányi tagnak szabadságában áll a megyében divatozó
nyelvet használni.

17. A bizottmányi ülésekben a hivatalnokok szavazati joggal
birnak, s ha hiányzó jelentések sorozata fölolvastatik, azok kimaradása
íránt számolni tartoznak.

18. A bizottmányi ülések nyilvánosak, s a hallgatók számára
külön hely leendő fontartva. Ha a hallgatók a tanácskozmányt megza-
varnák, s az elnök egyszeri megintése eredménytelen marad, az elnök
valamint az egyes csendzavarót, ugy az egész hallgatóságot kiuta-
síthatja.

19. A megyei bizottmányok működése fölött örökös politikai
hatóság a m. k. helytartóság, mely a bizottmánynyal egyenes össze-
kötötetésben állva, ehhez mint a megye összeségéhez intézi utasításait.

20. A megyei szervezetet illető végleges törvény megjelenéseig,
a megyei bizottmány köteles, működését a jelenlegi utasításokhoz al-
kalmazni.

Császári rendelet.

Első Ferencz József Isten kegyelméből ausztriai császár; Ma-
gyar-, Cseh-, Halics- és Lodomér-országok Apostoli, ugy Lombárdia,
Velence és Illyria Királya, Ausztria főhercege stb. Tisztelendő, Tisz-
teletes, Tekintetes és Nagyságos, Nagyságos Vitézlő és Nemes, Okos
és Erdemes, kedvelt Hiveink! Midőn ezelőtt 12 évekkel birodalmunk
országglását átvevénk, ezt országaink belsejét pusztító polgári háboru
s szinte minden államokat, sőt magát a társadalmat is veszélylyel fe-
nyegető rázkódások közepette cselekvénk.

Az uralkodott szenvedélyek s ámitások, a roszakaratuaknak zsar-
noksága, a józanoknak pedig megriadása és tévedései, s több szeren-
csétlen események lánczolata, a bonyodalmaknak fegyver általi megol-
dását tevék szükségessé.

Nem vala szándokunk ezen szükségparancsolta erőhatalommal
megoldást, országglásunk s a közállapotok maradandó alapjává tenni,

csak azt akaránk, hogy birodalmunknak annyi nehéz áldozatokkal megvédett s biztosított érdekei ne kockáztassanak, — birodalmunk végleges szervezésénél pedig mit sem ohajtánk élénkebben, mint hogy az ősi törvényes intézkedmények — a melyek iránti kegyelet érzelte különösen Magyarországnak népeinek szívében oly mélyen gyökerzvék, — lehetőleg gyorsan, s épen tartva állíttassanak vissza; amiben egyszersmind minden egyéb népeink is alkotmányyszerű intézmények előkészítésének és megalapításának teljes biztosítékát fogják fel lehetni.

Ezen feladások keresztülvitelére bocsátánk ki mult évi mindszenthó 20-án kelt elhatározásainkat.

De béke, kiegyenlítés és kibékítés őszinte viszonzást, jó akaratot s egyenes közremunkálást, tartalékgondolatok s szenvedélyes túlhajtás nélkül igényelnek.

Ismertük és éretten megfontoltuk vala azon aggodalmakat, melyek a magyar alkotmányos intézmények egy részének, birodalmunk minden államjogi viszonyai végleges szabályozása előtti visszaállítása ellen léteztek; de ezek nem tartóztathattak Minket vissza azoknak, nevezetesen a helytartósági tevékenység terén is leendő ujjá felélesztésétől, miután azon meggyőződést tápláltuk vala, hogy bizodalom bizodalmat szül, s hogy nyílt szándék egy nemes indulatu és politikai érettségű nemzetnél elismerő méltánylásra és becsületes támogatásra találанд.

De várakozásaink nem egészen teljesültek.

Mérséklettel s engedékenységgel szemlélénk a nyilvános élet első tulcsapongásait; a kor felingerült irányzatának, az indulatok elfojtott kitorésének s a régen nélkülözött köztevékenység fölhevüléseinek tulajdonitván azokat.

De most, midőn némely megyék a bizottmányok választásait arra használják föl, hogy azoknak tagjai közé egyéneket sorozzanak, kik birodalmunk főállásának s uralkodói jogainknak kiengesztelhetlen ellenei, kik külellenségeinkhez csatlakozva, országaink békéjét alattomos összeesküvésekkel és vakmerő lázításokkal veszélyeztetik; most, midőn az adórendszer jövő megállapítása körül elágazó nézetek tüzetes adómehtagadásra zsákmányoltatnak ki, mi az állam anyagi segélyforrásait elapasztva, a nép fogalmait megzavarja, és a közállapotokra oly feszült irányzatot kényszerít, melynek könnyelmű vagy álnok képviselői maguk is érezhetik, hogy azt a kormányhatalomnak türnie nem lehet; most, midőn a legszükségeseb átmeneti intézkedések, melyeket a személyes és vagyonbátorság s a magán viszonyoknak ujabb

bonyodalmaktóli megoltalmazása tett nélkülözhetlenné, türelmetlen sietséggel mellőztetni, s fölforgattatni szándékoltnak; midőn egyes megyék a közbátorság föntartásának ürügye alatt, a nemzetőrséget a köznép terheltetésével felállítani, s felfegyverezni készülnek; — midőn a megyebeli tisztviselők fizetéseinek szervezésénél, kormányzé-keinknek kellő befolyása egészen mellőztetik; — és midőn egynemely megyék magukat, törvényszerű hivatásukról megfélekedve, minden kormányzati behatáson kívül helyeztetik, és egy, törvényes jogaik korlátain messze túlterjedő független állást követelve, már szinte minden államhatalmakat magukhoz ragadni nem áttallanak; — mellőzhetlen kötelességünknek tartjuk, az alkotmányos szabadságnak oly célokra, melyek a jó rend felbomlását idézvéen elő, végkövetkezéseikben forradalomra vezetnek — való felhasználását hátráltatni, s ily merész túlsapongásokat erélyesen gátolni.

Népeink bizodalmanak, rendezett alkotmányszerű állapotok elő-állítása iránti szilárd szándokunkba meg kellene ingattatnia, ha ily törvénytelen merényleteket, melyeknek további fejlődése minden törvényes szabadságnak elenyésztét következteti, — hosszabban tűrni tudnánk.

Változhatlanul megmaradván mult évi mindszenhó 20án kijelentett szándokunknál, népeinknek a nekik megígért alkotmányszerű kifejlődést biztosítani, s Magyarországnak irányában mind azt, mit igértünk, megmásolhatatlanul megtartani, épen oly szilárdul vagyunk elhatározva a forradalomnak, — akár nyíltan, akár álnokul törvényes alakba burkoltan lépjen az fel, egész hatalmunkkal ellentállani; — a miben — mint nem kételkedünk — minden jobbakkal igaz hazafiai érzelmében támogatást találándunk, kik engedni nem fogják, hogy az ujonnan felébredt nyilvános élet békés kiegyenlítéseinek útján önzés-vagy szenvedély-szülte akadályok gördíttessenek elé, s a kormányzó hatalom legszentebb kötelességeinek teljesítésében épen akkor anyagi erejére szoríttassék, midőn ezt, csupán szellemi hatalmanak szükséges támogatásául szeretné használni.

Midőn tehát ebbeli akaratumkat és figyelmeztetésünket Magyarországnak minden hatóságaival tudatjuk, — hivatkozva egyszersmind az 1790-iki 3-dik törvénycikkre, melynek koronáztatásunkat rendelő részét Önmagunk is minél előbb teljesíteni óhajtjuk, de melynek további tartalma Magyarország királyainak az alattvalói hűség minden kötelmeit megkoronáztatásukig is biztosítja, — rendeljük:

I-ször. Hogy mindenütt, hol birodalmunk határain kívül tartózkodó hűtlen és felségsértő, vagy oly egyének választattak bizott-

mányi tagokul, kik birodalmunk ellenségeihez szegődve, Ellenünk s az állam ellen jelenleg is vétkes merényleteket terveznek, ezen válságok semmivé válnak és érvényteleneknek tekintessenek.

2-szor. Megparancsoljuk, miszerint az egyenes adó behajtásának, s közvetett adózásoknak megakadályoztatására irányzott mindennemű közvetlen vagy közvetett kísérletek vagy határozatok, és bármilyen új adókievetések, szoros felelet terhe alatt mellőztessenek, és minden efféle végzések rögtön megszüntetettvén, ennek foganatosításáról Magyar Királyi Helytartó Tanácsunknak haladéktalanul jelentés tételük.

3-szor. A jövő országgyűlési megállapodásig, s illetőleg az országbiránk által teendő ideiglenes javallatok feletti intézkedésünkig, minden határozatokat érvényteleneknek nyilvánítunk, melyek a múlt évi mindszenhó 20-ikán kelt elhatározásaink által ideiglen fentartott törvénykezési intézkedések megszüntetésére, vagy tevékenységük megszüntetésére irányozták; utasítván egyszersmind az országban létező törvényszékeket, miként a még hatályban álló törvényeket és szabályokat az említett időszakig pontosan és lelkiismeretesen alkalmazni, miután ezek az országnak és egyeseknek érdekében véglegesen csak rendes törvényhozási tárgyalás útján, nem pedig egyoldalú helyhatósági határozatok által változtathatnak meg, a nélkül hogy a jogi viszonyok feloldhatatlan bonyodalmakba sodortassanak.

4-er. Miután az 1848-iki törvényeknek átvizsgálását s illetőleg módosítását, megszüntetését, vagy megerősítését, ugy szinte azoknak múlt évi mindszenhó 20-kán kelt elhatározásainkkal kiegyenlítését a folyó évi Szent-Györgyhó 2-kára összehívandó Országgyűlésére utasítottuk, és azoknak tetteles életbe léptetése oly kérdésekkel függ össze, melyeknek egyoldalú elhamarkodott megoldása, az elmúlt idő lefolyta alatt keletkezett, s oltalmunkra számot tartó viszonyokat és érdekeket — ugy Magyarországon, mint többi tartományainkban veszélyeztethetné, — s miután ezen törvényeknek hatályba léptetésükkel összekapcsolt kérdéseknek elhatározása a legérettebb megfontolás és meghányás tárgya, mely sem egyeseket, sem egyes megyéket nem illehet; ennél fogva az ezen törvények tetteles foganatosítására iránti minden kísérleteket szigorúan tiltunk, s azokat a legkomolyabb eszközökkel akadályoztatni rendeljük.

Ha a megyék részéről ezen meghagyások ellenébe ellenszegülés tapasztaltatnék, a bizottmányi ülések be fognak tiltatni, s maguk a bizottmányok felfüggesztetni, vagy feloszlatatni, mi — a szükség ugy kívánván, anyagi hatalommal is foganatosítandó lépésen.

Mind ezen rendeleteink egyedül a Népeink közjavaróli gondos-

ködésnek kötelmei által tétetvén szükségessé; a mennyiben atyáskodó legjobb szándokinkat újra meghiusítva, s azokat folytonos ellenzeggüléssel megakadályoztatva kellend sajnosan tapasztalnunk: — tájaldalmunkra a szigornak azon eszközeihez lennének kénytelenek nyulni, melyeket mellőzhetni Önmagunknak legélénkebb vágya; s ha aztán ezek miatt az országgyűlésnek Általunk legőszintébben ohajtott megnyitása ismét elhalasztatnék, mi által a legfontosabb s legsürgősb kérdéseknek nem csak Magyarországunk, de egész birodalmunk érdekében fekvő megoldása s az ősi alkotmányunk egész kiterjedésbeni visszaállítása, újra sajnálandó késedelmet szenvedne, — az ezen köz kár, s az innen következő számos és sokféle hátrányokérti felelősséget nyugodt öntudattal azokra háritandjuk, kik a békés kiegyenlítésnek magasztos művét készakarva, vagy könnyelműleg megakadályoztatják.

Mélyen áthatva ezen rendelkezéseink komolyságától, teljesítjük Uralkodói ama kötelességünket, miszerint a mindenható akarata s örökösödési jogunk erejével Reánk bizott ez Országunkat újabb viharoktól megóvjuk, s támaszkodva az igazi honbarátoknak belátására, jogainkra, s az egek áldására, bizalommal tekintünk azon pillanat bekövetkezésére, melyben legtisztább szándokú igyekezetünknek sikerét, Országunk kielégítésére és megnyugtatására, dicső elődünk szent koronájával biztosítva szemlélendhetjük. — Kikhez egyébiránt cs. kir. kegyelmünk és kegyelmességünkkel állandóan hajlandók maradunk. Kelt birodalmi fővárosunkban Bécsben Ausztriában, Nagy-Boldogasszonyhava tizenhatodikán, ezer nyolcszáz hatvanegyedik esztendőben.

Ferencz József m. k. Bárá Vay Miklós m. k. Zsedényi Eduárd m. k.

Az országgyűlést 1861-ik évi april 2-kára,

Budára egybehívó kibocsájtvány.

Ő császári és apostoli királyi Felsége mult évi oct. 20-kán kelt legfelsőbb kéziratában tett ígérertet mielőbb beváltani, s egyszer smind az ország törvényhatóságaiban nyilvánult közohajttást teljesíteni kívánván, — az esztergami országos értekezlet eredményei iránt f. évi január 7-én kelt legfelsőbb határozványával az országgyűlésének Budán folyó évi april 2-án leendő megnyitását legkegyelmesebben elrendelni s egyszer smind az ezen országgyűlésre küldendő követeknek

választásai ránt az 1847/8 : V. törvényczikk alapján, az alább következő szabályokat megállapítani, Horvát- és Tótországoknak a magyar országgyűlésre való meghívatusukra nézve pedig legfelsőbb határozatának utólagos kibocsátását megigérni, f. évi január 9. 396. sz. alatt kelt legfelsőbb rendelet által e magyar királyi helytartó tanácsnak legkegyelmesebben megparancsolni méltóztatott, hogy ezen legmagasabb rendeletnek tüsténti kihirdetése és foganatosítása iránt kellőkép intézkedjék, a kegyelmes királyi meghívó levelek szétküldése közelebb fogván következni.

A jelen évi april 2-án Budán összehivandó legközelebbi országgyűlésre küldendő követeknek választására nézve az 1847⁸-dik évi V. törvényczikk alapján Ő cs. s apostoli királyi Felsége következőket méltóztatott legkegyelmesebben elrendelni:

1. §. Mindazok, kik a megyékben és szabad kerületekben az országgyűlési követek választásában eddig szavazattal bírtak, e jog gyakorlásában ezennel meghagyatnak. Ezeket kivül

2. §. Az országnak és kapcsolt részeknek mindazon benszületett vagy honosított, legalább 20 éves és sem atyai, sem gyámi, sem gazdai hatalom, sem pedig elkövetett hűségtelenség, csempészkedés, rablás, gyilkolás és gyujtogatás miatt fenyíték alatt nem levő lakosai, a nőket kivéve, a törvényesen bevett vallások különbsége nélkül, választók:

a) Kik szabad királyi városokban, vagy rendezett tanácsossal el látott községekben 300 o. fr. értékű házat vagy földet; egyéb községekben pedig a főnállott urbér értelmében vett egy negyed telket, vagy ezzel hasonló kiterjedésű birtokot, kizáró tulajdonul vagy hitve seikkel s illetőleg kiskoru gyermekeikkel közösen bírnak.

b) Kik mint kézművesek, kereskedők, gyárosok telepedve vannak, ha tulajdon műhelylyel vagy kereskedési teleppel, vagy gyárral bírnak, s ha kézművesek, folytonosan legalább egy segéddel dolgoznak.

c) Kik, habár a főnebbi osztályokba nem esnek is, saját földbirtokukból vagy tőkájükből eredő 100 ezüst forint évenkiinti állandó s biztos jövedelmet kimutatni képesek.

d) Jövedelmükre való tekintet nélkül a tudósok; sebészek, ügyvédek, mérnökök, akadémiai tanácsadók, tanárok, a magyar tudós társaság tagjai, gyógyszerészek, írkészek, segédlelkészek, községi jegyzők és iskolatanítók azon választó kerületben, melyben állandó lakásuk van.

e) Kik eddig városi polgárok voltak, ha a főnebbi pontokban leirt képességgel nem bírnak is.

3. §. Választható mind az, ki választó, ha életének 24 évét betöltötte.

4. §. Az országnak követküldés végett választó-kerületekre felosztása, a megyék, kerületek és sz. k. városok törvényhatósági területére és önállására nézve semmi változást nem okoz.

5. §. Fog pedig állani a képviselőház az alább kijelölt számú követekből, kik mindnyájan egyenlő szavazattal birandnak :

A) Egyes községek által küldendő követek:

1. Ó-Arad küld	1 köv.
2. Besztercebánya a hozzátartozandó bányász tele- pekkel	1 "
3. Buda	2 "
4. Pest	5 "
5. Debreczen	3 "
6. Esztergam, az érseki s Szt-György és Szt-Tamás városokkal	1 "
7. Fejérvár	1 "
8. Győr városa	1 "
9. Kassa	1 "
10. Komárom.	1 "
11. Körmöcz	1 "
12. Pécs	1 "
13. Pozsony, Pozsony-váraljával	2 "
14. Selmeoz, Bélabányával	1 "
15. Sopron városa	1 "
16. Szabadka	2 "
17. Szathmár-Németi	1 "
18. Szeged	2 "
19. Temesvár	1 "
20. Ujvidék	1 "
21. Zombor	1 "
22. Baja, István megyével	1 "
23. N.-Becskekerek	1 "
24. Békés városa	1 "
25. Jászberény	1 "
26. H.-Böszörmény	1 "
27. Csongrád városa	1 "
28. Békés-Csaba	1 "
29. Czepléd	1 "
30. Eger	1 "

XVIII

31. Fülegyháza	1 köv.
32. Gyöngyös	1 „
33. Gyula	1 „
34. Halas	1 „
35. Kecskemét	2 „
36. Nagy-Kikinda	1 „
37. Nagy-Kőrös	1 „
38. Makó	1 „
39. Miskolcz	2 „
40. Nyiregyháza	1 „
41. Pápa	1 „
42. Szarvas	1 „
43. Szentes	1 „
44. N.-Várad Várad-Olaszival	1 „
45. H.-M.-Vásárhely	1 „
46. Versecz	1 „
47. Zenta	1 „

B) Megyék, szabad kerületek és városok vidékeiből alakított választókerületek, melyek követeinek választásában azon városok részt nem vesznek, a melyek sajátkövetküldési joggal vannak fentebb felruházva.

48. Mosonmegye küld	2 köv.
49. Győrmegye	3 „
50. Komárommegye	4 „
51. Fejérmegye	5 „
52. Tolnamegye	6 „
53. Baranyamegye	7 „
54. Somogymegye	8 „
55. Veszprémmegye	6 „
56. Zalamegye, hol egyik választó-ker. főhelye Kanizsa	9 „
57. Vasmegye, Kőszeg sz. k. várossal együtt küld	10 „

Egyik választó-kerület főhelye Kőszeg, másik Szombathely, melyekhez a megye annyi népességű vidéket csatol, mennyi a 10 követséghez képest egy követ választására megkivántatik.

58. Sopronmegye, Kis-Márton és Ruszt sz. k. városokkal együtt küld	6 „
--	-----

Egyik választó-kerület főhelye Kis-Márton s ahhoz Ruszt város is tartozand, s ezen választó-kerülethez aránylagos népességű vidék csatolandó.

59. Pozsonymegye, N.-Szombat és Sz.-György, Bazin és Modor k. városokkal küld 8 köv.

Egyik választó-kerület főhelye N.-Szombat, másik Bazin s e kerülethez számítandók Modor és Szt. György kir. városok is. Ezen választó-kerületekhez szinte aránylagos népességű vidékek csatolandók.

60. Nyitra megye, Szakolcza k. v. küld 14 köv.

Egyik választó-ker. főhelye Szakolcza.

61. Trencsénmegye, Trencsén kir. várossal, mint egyik választó-kerület főhelyével küld 8 „

62. Árvamegye küld 2 „

63. Liptó megye küld 2 „

64. Turóczmegye küld 2 „

65. Zólyom megye, Breznóbánya, Libetbánya, Zólyom és Korpona kir. városokkal 3 „

Egyik választó-kerület főhelye Breznóbánya, mely kerülethez Libetbánya, másiké Korpona, melyhez Zólyom k. város is csatolandó, a követszámhoz arányzandó népességű megyei vidékekkel.

66. Bars megye, Ujbánya kir. várossal együtt küld 3 „

Egyik választókerület főhelye Uj-Bánya.

67. Esztergammegye küld 2 „

68. Hont megye, Bakabányával együtt küld 3 „

69. Nógrádmegye küld 6 „

70. Pest megye küld 10 „

71. Bács megye küld 10 „

72. Heves megye küld 8 „

73. Borsod megye küld 6 „

74. Gömör megye küld 6 „

75. Szepes megye, Lőcse és Késmárk sz. kir. városokkal, mint választó-kerületi főhelyekkel és a szepesi XVI. városkerülettel együtt küld 6 „

76. Sáros megye, Eperjes, Bártfa, Szeben sz. k. városokkal, mint választó-kerületi főhelyekkel együtt 6 „

77. Tornamegye küld 2 „

78. Abauj megye küld 5 „

79. Zemplén megye küld 8 „

80. Ung megye küld 4 „

81. Bereg megye küld 4 „

82. Krassó megye küld 6 „

83. Temes megye küld 8 „

84. Torontálmegye küld	9	köv.
85. Csanádmegye küld	2	"
86. Csongrádmegye küld	2	"
87. Békésmegye küld	2	"
88. Marmarosmegye	6	"
89. Biharmegye küld	12	"
90. Szathmármegye, N.-Bánya várossal, mint választó- kerületi főhelyyel	7	"
91. Szabolcs	6	"
92. Ugocsa	2	"
93. Arad	6	"
94. Krasznamegye és Zilah város, mint egyik választó- kerületi főhely küld	2	"
95. Közép-Szolnokmegye	3	"
96. Zaránd	2	"
97. Kővár-vidéke	2	"
98. Jász-Kún kerületek	4	"
99. Hajdu-kerület	2	"

6. §. Minden egy követ választása végett egy külön választó-kerületnek kell alakíttatni, s mindegyik választó-kerület csak egy országgyűlési követet választ.

7. §. Minden megyének a jelen rendszabály kihirdetése után legfeljebb 20 nap alatt tartandó bizottmányi ülésében :

a) A megyének választó-kerületekre az 5. §-ban meghatározott követszám szerinti felosztása s e kerületeknek az 5. §-ban foglaltakon kívül kijelölendő főhelyei, alispányilag összehívandó küldöttség által előlegesen készítendő terv nyomán a népesség számára s illetőleg a lakásuk helyén kívül szavazandó választók könnyebbségére való tekintettel megállapíttatnak.

b) A jelen törvény rendeleteinek végrehajtására s általában a választási ügynek minden ágazataibani kezelésére s vezérlésére, egyik alispánnak elnöklete alatt egy, több tagból álló, s a magyar királyi helytartótanáccsal közvetlen érintkezésbe lépendő középponti választmány választatik oly módon, hogy abban a megyének külön választó-kerületei mind képviselve legyenek, s kellő arányban a községeknek előljárói is résztvegyenek.

8. §. A 7-ik §. a) és b) pontjai szerint a választókerületek s a középponti választmány alakítására nézve teljesítendőket a szabad kerületekben szintén a bizottmány; az 5. §. a) pontja szerint országgyű-

lési szavazattal felruházott sz. k. városokban pedig a bel- és kültanács (városi tanács s képviselői testület) közös ülésükben teljesítendik.

9. §. Középponti választmányt azon szabad kerületekben és városokban is kell alakítani, melyek csak egy országgyűlési követet választandának.

10. §. A 7. és 8. §§. értelmében hozandó határozatok a m. k. helytartótanácsnak haladék nélkül megküldetnek.

11. A középponti választmány tagjai a következő esküt teszik le :

„Én N. N. esküszöm stb. — hogy mindazt, mit az országgyűlési követnek (vagy követeknek) választására nézve kiküldetésemhez képest teljesíteni tisztemhez tartozandik, hiven, részrehajlás nélkül, lelkiismeretesen teljesítendem. Isten engem“ stb.

12. §. A középponti választmány kiküldetése után legfőlebb egy hét alatt összeülvén :

a) A vezérlete alá tartozó mindegyik választó-kerületre nézve a választóknak összeírására 3 tagból álló küldöttséget nevez.

b) Meghatározza a napot, melyen a választóknak összeírása a kerületenkint e végre kijelölendő helyen kezdetét veendő, s a kezdő nap beszámításával 14 egymásután következő napokban félbeszakasztás nélkül folytatattatni fog.

13. §. Az előző §. b) pontjában említett határnap a központi választmány általi kitűzésétől számítva 21 napnál rövidebb, 30-nál hosszabb nem lehet, s körlevelek, az egyházi szószékbeli hirdetések, a hirdetéseknek helységenként nyilvános helyeken kifüggesztése s más e részben szokásban levő módoknak használata mellett lehető legnagyobb nyilvánossággal haladék nélkül köztudomásra bocsátandó.

14. §. A választók összeírására kinevezett küldöttségek a kijelölt helyeken a 12. §. b) pontjában említett 14 nap lefolyása alatt naponként ülést tartanak, s a bejegyeztetés végett magukat jelentő választókat a magyar királyi helytartótanács által e végett a középponti választmánynak idejében megküldendő táblás jegyzékekbe bejegyzik.

15. §. Az összeíró választmánynak az eddigi megyei választók s illetőleg városi polgárok lajstromai, az adóbeli összeírások, s más hasonló adatok használatul átadatván, képességüket a bejegyzés végett jelentkezők, a mennyiben az összeíró választmány arról a kezéinél lévő adatokból meg nem győződnek, igazolni tartoznak.

16. §. Az összeíró küldöttség a választónak, kit bejegyez, ezt szóval is kijelentvén, a bejegyzett választók neve után az igazolásul szolgált adatokat, az összeírási jegyzéknek e végett nyitandó külön

rovatába, sommás kivonatban bevezeti, egyszersmind pedig azokról is külön névjegyzéket készít, kik bejegyeztetésük végett magukat előtte jelenték, de attól általa elmozdítottak.

17. §. Az összeíró küldöttségek az összeírást 3 egyenlő példányban vezetik s aláírásaikkal ellátva a 11. §. b) pontjában említett 14 nap elteltével a középponti választmánynak haladék nélkül beadják.

18. §. Az összeíró választmányok által beadandó összeírásoknak egyik példánya a középponti választmány által meghatározandó s előre közhírré teendő nyilvános helyen mindenki általi megtekintethetés végett több napokon át ki fog tétetni.

19. §. Az, ki az összeíró választmány által a bejegyzéstől elmozdított, valamint az is, ki másnak bejegyzése ellen észrevételt tenni kíván, az összeírásnak e tekintetbeni megigazításaért a középponti választmányhoz folyamodhatik.

20. §. Az, ki a bejegyeztetés végett magát az összeíró választmányok egyike előtt sem jelentette, e végett többé a középponti választmányhoz nem járulhat.

21. §. A középponti választmány, a választók összeírásának bevégezése után legfőlegb egy hét alatt összegyűlvén :

- a) az illető küldöttségek által beadott összeírásokat és
- b) a 14. §. értelmében bonyújtott folyamodásokat megvizsgálja.
- c) azoknak jegyzékét, kiket a beadott folyamodások folytában az összeírásból kihagyandóknak vagy ahhoz hozzáadandóknak határoz, a beadott összeírás mindegyik példányához az elnöknek és jegyzőnek irásával hozzácsatolja.

d) Az összeírásoknak minden beadott folyamodások tárgyalása melletti tökéletes kiigazításaig üléseit naponkint folytatja.

e) Az ekképen megigazított összeírásokból egy példányt a választásnál használatul megtartván, egyet a hatóság levéltárába tesz be, egyet a magyar királyi helytartótanácsnak üléseinek megkezdésétől számítva legfőlegb 14 nap alatt, beküld.

22. §. A középponti választmány minden tanácskozásáról a jelenlevők neveinek feljegyzése mellett a kebeléből választandó jegyző által, rendes jegyzőkönyvet vezetett, s annak egy példányát a levéltárba tevén, a másikat a helytartótanácsnak időszakonkint felküldi.

23. §. A középponti választmánynak, — valamint az összeíró küldöttségeknek is, — üléseik nyilvánosak.

24. §. Az országgyűlés megnyitásának napja kihirdettetvén, az országgyűlési követ-választás határnapja iránt a középponti választmányok akként intézkednek, hogy

a) bekövetkezése előtt 15 nappal az illető törvényhatóságban közhírré tétethessék, s

b) az országgyűlés megnyitását legalább 4 héttel megelőzze.

25. §. A választás határnapja kitűzetvén, a központi választmány elnöke azt a 13. §-ban említett módon a lehető legnagyobb nyilvánossággal haladék nélkül közhírré téteti.

26. §. A középponti választmány minden választó-kerülete a választás vezérletére egy elnököt s jegyzőt és a szükség esetére helyetteseket is választ.

27. §. A megválasztott elnök a választásra kitűzött napon az illető kerület főhelyén a választók gyülekezetét a központi választmány által meghatározandó s előre szintén közhírré teendő órában megnyitván, bármely választónak joga van, az országgyűlési követségre egy egyént ajánlani.

28. §. A választásnál szavazati joggal csak azok bírnak, kik a választóknak a fenebbiek szerint kerületenkint készítendő összeírásában benfoglaltatnak, s csak azon kerületben bírnak szavazati joggal, a melyben összeírva vannak.

29. §. Az összeírásban foglaltak közül a választási jog senkitől meg nem tagadtathatik.

30. §. Ha a választók megnyitott gyülekezetében az országgyűlési követségre csak egy egyént ajánlatik, s annak vagy több ajánlatok közül egynek megválasztásában a választók közakarattal öszpontosulni látszanak, az elnök az összegyűlt választókhoz azon kérdést intézendő: vajjon az általa megnevezendő illető egyénnek megválasztásában közakarattal megnyugosznak-e vagy szavazni kívánnak? s ha 10 választó szavazást kíván, azt azonnal megrendeli; különben a választást befejezettnek s az illető egyént a kerület által megválasztott országgyűlési követnek nyilvánítja.

31. §. A választás szavazásra bocsáttatván, azon választók mind egyike, kik országgyűlési követet ajánlottak, a helyszinén jelenlevő választók közül két egyént nevezend, s az eképen mindegyik ajánlottnak részéről nevezendő egyének az elnökkel s a szavazat nélkül jelenlevő jegyzővel együtt képezendik a szavazatszedő választmányt.

32. §. A szavazás, a szavazó nevének a küldöttség általi feljegyzésével, s valamint a szavazatok összeszámítása is mindazáltal nyilván történik.

33. §. A szavazás megkezdetvén, mindaddig, mig magát szavazó jelenti, félbenszakasztás nélkül folytatandó.

34. §. Ha a szavazás bevégeztével a szavazóknak általános több-

sége egy egyén mellett nyilatkozik, az megválasztott országgyűlési követnek azonnal kijelentetik.

35. §. Ha a szavazóknak általános többségét azok közül, kikre a szavazás történt, egyik sem nyerné el, azon két egyén között, kik aránylag legtöbb szavazatot nyertek, újabb szavazás történik.

36. §. Ezen másodszeri szavazás, a mennyiben a szavazók sokasága miatt, az első szavazással egy napon nem végeztethetnék be, a következő napon fog megkezdeni, s mindenesetre egyfolytában befejeztetni.

37. §. A kitüzött két egyén közül az, ki a másodszeri szavazásnak alkalmával az abban résztvevő választók szavazatának többségét megnyeri, megválasztott országgyűlési követnek azonnal kijelentetik.

38. §. A választók összeírása egyik hiteles példányának a választás alkalmával a szavazatszedő küldöttség kezéinél kell lenni.

39. §. Kiki csak személyesen szavazhat.

40. §. A választóknak az összeírásnál vagy választásnál semmi nemű fegyverrel megjelenni nem szabad.

41. §. Az összeíró s szavazatszedő küldöttségeknek tagjai a törvény oltalma alatt állanak, a rajtok elkövetett bármely sérelmek büvádi eljárás mellett a vétséghez aránylag lesznek megfenyítendők.

42. §. Mind a választók összeírásánál, mind a választásnál a jó rend főtartásának joga s kötelessége a kiküldött elnököt illeti, ki szükség esetében e czélra fegyveres erővel is rendelkezhetik.

43. §. A szavazatszedő küldöttség a választás folyamáról rendes jegyzőkönyvet vezetvén, azt a választás befejezésével az elnök és jegyző s szavazatszedő küldöttségnek legalább két tagja 3 példányban aláírják, s egy példányt a megválasztott követnek azonnal kezéhez juttatván, a másik kettőt a levéltárban főtartás, illetőleg a magyar királyi helytartótanácsnak leendő átküldés végett a községválasztmánynak beadják.

44. §. A megválasztott követnek a kezéhez juttatott választási jegyzőkönyv, megbízó levél gyanánt szolgál.

45. §. A választás vezérletére kiküldött elnök, azon kerületben, melyben a választásnál elnököl, követté nem választathatik.

46. §. A jelen törvény rendeleteinek az illetők általi teljesítésére a helytartótanács felügyel, s az e végett megkivántató utasításokat, rendeleteket az illető középponti választmányokhoz intézi.

47. §. Azon választások iránt, melyeknek törvényessége bármely tekintetből kérdésbe vétetnék, a képviselő tábla intézkedendik.

48. §. A kebelökbeli azon községet, melyek az 5. §. szerint az

illető királyi városokkal egy választó-kerületet képezendnek, a város területéhez legközelebb fekvő helységek közül az érdekllett városokkal egyetértve, az illető megyék jelölelendik ki.

49. §. Az illetén vegyes kerületekre eső választóknak összeírására mind a megyei, mind a városi középponti választmány két-két tagot nevez, és e 4 tagból álló küldöttség mind a városban, mind az azzal összekapcsolandó megyei községekben a választók összeírását a jelen törvényben megalapított elvek szerint közösen teljesitendi.

50. §. Azon esetben, ha a 49. §. szerint munkálódó vegyes küldöttségben valamely előforduló kérdésnek eldöntésében a szavazatok egyenlők lennének, a küldöttségből minden illetén előforduló egyes esetre nézve külön teendő sorshuzás útján egy tag ideiglenesen kilép, s a főnforgó kérdést a többi küldöttségi tagok szavazattöbbséggel döntenek el; az illető kérdésnek eldöntése után azonban mind a 4 küldöttségi tag munkálkodását ismét együtt folytatandja.

51. §. A választásra elnököt azon közhatóságnak középponti választmánya nevez, melynek kebeléből az ily vegyes kerülethez legtöbb választó járul; a jegyzőt ellenben azon hatóság középponti választmánya küldi ki, melyhez a kérdéses vegyes kerületbeli választóknak kisebb száma tartozik; s oly esetben, midőn egy ily vegyes kerületre két városi hatóság esik, a szavazatszedő küldöttséghez mindenik egyegy tagot küld, kik közül egyik a jegyzőtollat vezeti.

52. §. A vegyes kerületek alakításához járuló megyék és városok között a jelen rendszabály végrehajtásának érdemében támadható kérdéseket az illetőknek meghallgatásával ezen szabály rendeleteinek értelmében a helytartótanács intézi el.

53. §. Mindegyik országgyűlési követnek az országos pénztárból 5 pft napi díj s lakbér fejében évenként 400 ft fizettetik.

Mely legkegyelmesebb királyi parancsolat

(Következik a táblás jegyzék.)

a követválasztók összeírásához kívántató táblás jegyzék mintájának idecsatolása mellett kebelében leendő haladéktalan kihirdetés s fogadásítás végett kiadatik.

Kelt a magyar kir. Helytartó Tanácsnak Budán 1861-dik évi Boldogasszony hava 21-én tartott Tanácsüléséből.

Esztergammegye felirata.

Felséges császár, Felséges apostoli király, legkegyelmesebb Urunk! Megdöbbenve vettük Felségednek f. évi jan. 16-ról 721. az a kelt kegyelmes leiratát. A király fenyegető komoly intése szóra fakasztja érzelmeinket és a szabad szó, mely az igazság és annyi túlélt fájdalmak kimeríthetlen forrásából van merítve, de az alattvaló köteles tisztelet korlátai közt emelkedik Felséged királyi székéhez, nem fog a pusztában elhangzani.

Nem akarjuk magunkat szépiteni Felséged előtt, mert kegyelmes leirata minket talán kevésbé sújtol. — Nem is érezzük magunkat hivatva a testvérmegyék határozmányait latolgatni; de köteles hódolattal annyit bátran elmondhatunk Felséged kegyelmes színe előtt: hogy e haza összes hatóságai, ha csendesebben, ha zajosabban fejezik ki érzelmeiket, szülőföldjük iránti szeretet az, melyben 12 év óta házatlan vándorként lézengett a magyar

Ha azon nagynevű hazafiak, kik ez átalakulási korszakban Felséged legmagasb személyét környezik, elmondák Felségednek, mit szenvedett e nemzet a gyászos 12 évi korszak alatt, nem mondhattak el mindent. — Mi itt a vidéken, kiket a letűnt rendszer csapásai leginkább sújtottak, elmondhatnók felségednek, mint tiprák el a külföldi hivatalnokok legszentebb emlékeinket — mint tevék gúnytárgyává nemzetiségünket, anyai nyelvünket, mint zsákmányolák ki elviselhetetlen adóval és nem adóval erszényeinket s tőnek szegényekké — mert mi szegények lettünk; — mint kelle megvásárolni a drágaság végett számtalanszor igénybe sem vett igazságot, melynek el nem nyerhetésére sok esetben elég volt magyarnak lenni; mint jövének az önkény eszközei éjfélkor a hazafi csendes lakába és titkos feladás nyomán a családapát gyermekei rimázkodása közt vasra verve elhurcolák ismeretlen vidékekre, hogy ott katonai barbár önkénynek legyen áldozatja. — Égbekiáltót viselt el a hányatott nemzet; azért, ha most annyi balszerencse, önkény, nyomás és baj után, a lánczaiktól némileg menekült kedélyek zajosabb kitérősekkel tapogatóznak a sötétben — mert még nincsen világosság — Felséged, bölcseségében nem fogja megítélni.

Mondja ki Felséged, valamint a teremtő kimondá: „Legyen világosság és lőn világosság“ és vele élet; mondja ki Felséged kegyelmesen „Legyen meg nemzet a te kívánságod;“ mondja ki Felséged a nemzet egyakarátú óhajtásának az 1848. törvényeknek megtestesülé-

sét, adjon Felséged teljes, tökéletes hazajöhetési engedélyt, miszerint számüzött hazánkiai annyi hányatás után újra ehessék a hon kenyere, mely kenyér távol a hontól keserű marad, ha arany tálban találják is; mondja ki Felséged egyenesen, kételyt ébresztő megszorítások nélkül, fél-rendszabályok mellőzésével, és az engesztelődés napja fény-sugarával elárasztandja a fejedelem és nemzet közti kibékülést.

Ezer éves a magyar alkotmánya, — ezer éves harcuzal tartá azt fenn — az örökös küzdelem megrontá benne a hitet — a törvény-szegések hosszú históriája tevő őt féltékenynyé.

Szivünk ömledezése, mely a tisztelet szavaiba öltözik, nem fogja sérteni Felséged királyi méltóságát. — Nyilt szó ez legkegyelmesebb Ur, a gyermeké a kegyes apához — ime az oct. 20-iki kegyelmes diploma, mely a *pragmatica sanctio*ra hivatkozva állítja vissza az alkotmányt, épen a *pragmatica sanctio*ba ütközik, két oldalú, egyiránt kötelező szerződés lévén, Felségedet épen úgy kötelezi a nemzet és alkotmányos jogainak, szabadságának, önállásának csorbitlan fenntartására, valamint kötelezi a magyar nemzetet Felséged iránti hűsége és örökösödési jogának elismerésére, pedig a kegyelmes diploma a *pragmatica sanctio* által biztosított oly lényeges jogait csorbitja meg a nemzetnek, melyek megtartására a Felséged császári őse, 3-ik Károly esküje, utódait is kötelezi.

Felséged adóbehajtást sürget — pedig ennek csupán országgyűlésileg megajánlhatása épen a *pragmatica sanctio*ban gyökeredzik.

Felséges király! az adónak katonaeörvel és országgyűlésen kívüli behajtásának nagy története van, melynek utolsó mozzanata az volt, hogy dicső nagyatyja I. Ferencz király azt mondá a nemzetnek: „*doluit paterno cordi nostro.*“

De Felségednek az állam gépezete fenntartására pénzre van szüksége! — Miként fejezzük ki magunkat, miszerint elismerje Felséged, hogy a jóakarát szól belőlünk. — Ha Felséged biztosítja, a mi kétségbe nem vonható, a nemzet adó-megadási országgyűlési jogát, ha e jognak a legközelebbi országgyűlésen érvényre hozataláig a nemzet loyálisára hivatkozva, nyilvánítja, miszerint égő szükségétől kényszerülve, a nemzettől várja és nem önhatalmulag rendeli az adót, — törölje el Felséged kegyelmesen a német adószedőket, bizza reánk a nemzetre, és a kizsákmányolt nemzet befizeti, a mit még erszényében talál.

Szóljunk a törvénykezési bonyodalmakról? Felséged a jövő országgyűlés elhatározásaig országbirói intézkedéseket ígér, — mi ebben megnyugszunk. — De nagyok a bonyodalmak, és annál nagyobb

a baj, minél inkább meggyőződhetik mindenki: miszerint a nép, az összes közönség, oly ellenszenvvel viseltetik az eddig fennállott költéséges bíróságok és hivatalok iránt, hogy inkább nem keres igazságot, mintsem náluk keressen. — Mi pedig még azon térről is le valának szoritva, melyet még a 20-iki kegyelmes diploma és a főispáni utasítás 13-ik pontja is átengedett.

Még a bizalmat említjük meg, a Fejedelem és nemzet közti szent köteléket. Ha azon aggodalmat akarnók tolmácsolni, mely a csendőröknek a megyék székhelyein összpontosításának hírére elfogá a közönséget, ha elmondjuk, hogy a rendszabály által eddigi csekély vívmányait dugába dőlve, reményeit meghiusulva, sőt az alig eltűnt rendszer örvényét, minden bajaival, szenvedéseivel és nyomorával tátongani látja; — ha bizonyossá tesszük Felségedet, miszerint a csendőrség és testvére a pénzügyörség oly ellenszenv tárgya, mint irtózat tárgya vala egykor az Isten választott népénél ama nyavalya, melyből az Üdvözítő kigyógyítá a beteget: Felséged kegyelmesen belátni méltóztatik, mikép ezek fennállásával mindig a mult rémeit látja szem előtt a nemzet, s bizalmában, hitében, reményében és szeretetében hajótörést szenved.

Végül Felséges király, a történelemre hivatkozunk; nagy volt a Fejedelem, nagy volt a nemzet maga, midőn az övei körében, az apa gyermekei közt élt a király. — Mióta szűnt meg e nemzet dicsősége? Mióta a Csele patakja nyelé el az utolsó magyar királyt, ki e hazában lakott, és Magyarország a többi kegyeltek közt mostoha gyermekké lón.

Felséged legnagyobb kegyelmében önmaga elismeri a magyar nemzet érettségét — hazánk területileg nagyobb, kétszer-háromszor akkora, mint Felséged bármely országa; — mi nem vagyunk számító zsigoriak, kik a kegyeletet mérlegre vetik, nem szükkeblűek, kiket a lelkesedés és vett jótétemény szikrája nem illet; alkotmányos ösvényen, a szeretet szalagján könnyen vagyunk vezethetők. Méltóztatnék Felségednek körünkbe jönni, hova az 1536-ik, 57-ik, 1546-ik, 18-ik, 1741. 7-ik, 1792-ik, 5-ik és több más t. cz. hívják, borítson Felséged a nemzet jogai őszinte teljes helyreálltával fátyolt a mult fájdmira, kegyelet és törvényes kormányzat által legyen Felséged a nemzet kegyeltjévé, Felséged otthon érzendi magát népétől környezve, és a nép szeretete leend azon sziklavár, melynek erős falai közt a király nagysága biztosan honol, úgy Felséged Buda várából Mátyás dicső korának boldogságát áraszthatja a magyar nemzetre és összes népeire; dicső feladat ez, nagy és királyi. A nagy Korvin 400 év óta porlik, és most is él a hálás nemzet emlékében.

Többnyire cs. k. legmagasb kegyelmében ajánlottak hódoló tisztelettel öröklünk Felségednek alázatos hű alattvalói Esztergomvármegye közönsége. Kelt Esztergomban, 1861. jan. 21-én tartott közgyűléséből.

Csanádmegye felirata.

Felséges Császár, legkegyelmesebb Urunk!

Midőn Felséged a mult évi october 20-kán kelt legkegyelmesebb császári diplomát kibocsátani méltóztatott, általánosan meglepetve valánk; de nem a megnyugvás, és öröm érzetétől, hanem azon lázas benyomástól, melyet ez hazafiui lélekállapotunkra gyakorolt.

Sokat, végtelenül sokat szenvedett már e nemzet. Háromszáz esztendő története bizonyítja, mennyi derült, és mennyi borult napjai valának, miket nehéz elnyomatás és szenvedés bélyegez; de ezek között alig volt súlyosabb időszak ama 11 évnél, melyet Magyarország a közelmultban átélni volt kénytelen.

Nemzet — mely ezer éves alkotmány védszárnyai alatt nevekedett és erősödött, mit érez akkor, midőn ezen alkotmányából kiforgatva, idegen ismeretlen törvények alá vettetik? ha nyelvétől megfosztatik, és idegen nyelven, idegen birák előtt kénytelen keresni kegyelmet és igazságot; ha mindent, mit hazai történet és hagyomány szentté tett, eltiportatva lát; mit érezhet ily állapotban? csak az tudja felfogni, ki egyszersmind érezni tudja, hogy mit tesz — egy hazát elveszteni.

Mindent vesztettünk, Felséges Ur! ez alatt, mi sajátunk volt és birtunk; mindent kényszerítve nyertünk mi nem miénk volt és birni nem akartunk. A sérelmek halmazával illetettünk; de semmi sem bántotta hazafiui érzelmünket nagyobb mértékben, mint annak tudása, hogy idegen szolgák uralkodtak felettünk, kik ellenség gyanánt irtóháborút viseltek ellenünk, kik nem érezték mi szent előttünk; örülni tudtak akkor, mikor mi nemzeti bánatba borultunk, és eltiltották nekünk a hazát szeretni, kik Felségednek 4 év előtt az országban tett legmagasabb körutja alkalmával mesterkéltséggel örömmünnepeket rendeztek és elhitették császári Felségeddel, hogy e nép nyugodt és elégedett.

Mindent elvesztettünk, csak reményeinket nem egy szebb jövő felett, mert el nem hittük, hogy természet-elleni állapot, melynek erkölcsi alapja nincsen, sokáig fentarthassa magát. Ime sejtelmünket

teljesedni láttuk, midőn felséged folyó évi január 16. kelt legkegyelmesebb leiratában ismételve kinyilatkoztatni méltóztatott, hogy ezen rendkívüli állapotot a szükség parancsolta, és az erőhatalommali megoldást nem akarván maradandó alapra fektetni, Magyarország ősi intézményeit visszaállítani elhatározta.

És a magyar nemzet ez ősi intézmények egyik lényegébe, a megyei önkormányzat élvezetébe habár kételkedve, de mégis belépett. Kételkedve, mondjuk, mert az alkotmányos életnek legfőbb biztosítékát: az adó- és katona-ajánlás jogát, a kegyelmes diplomából hiányzani látta, míg e helyett törvényhozásunk fölébe felülvizsgáló tribunál gyanánt, törvényeink előtt ismeretlen birodalmi tanácsot felállítatni szemlélte. Csoda-e tehát, ha az öröm nem volt tiszta, mit az új adomány átvételekor érzett, és nem minden tartalék-gondolat nélküli aggodalom szállta meg a hazafiúi kebleket?

Csoda-e, ha ily körülmények nyomása alatt minden megye erősen ragadta meg az alkotmányos élet legerősebb szálait, az 1848-ki törvényeket, melyeket Felséged nagybátyja, dicsően országlott koronás Fejedelem, és most is élő 5-ik Ferdinánd, 12 év előtt ünnepélyesen megszentesített?

Csoda-e, ha a nemzet 11 évi törvényen kívüli állapot után megnyilni látván az alkotmányos épület kapuit, abba talán zajosabban tartotta bevonulását? és ragaszkodik vala ama törvényekhez, melyek védelmében annyi honfi vérzett el ez ország virányain.

Minden alkotmányos nemzetnél, és így nálunk is, alaptörvényeink értelmében a törvények alkotási, módosítási és eltörlési jogát a koronás fejedelem csak az ország rendivel gyakorolhatja közösen, mi természetesebb tehát, ha mi ily uton változás alá nem jött törvényeket fenállóknak és kötelezőknek ismerünk és ezzel összefüggőleg a lefolyt 11 évi rendszer szülte kényuralmi szabályokat illetékeseknek nem vallhatjuk, és ezeknek végrehajtására segédkezeket sem nyújthatunk; különben öngyilkos-kezekkel magunkat semmisítenők meg.

Ha azonban Felséged ellenkező nézet által vezetettve, megyénknek a leiratban eleve kijelentett feloszlatását határozná el, ez esetben engedünk a hatalom követeléseinek és felmentjük Felségedet azon kénytelenségtől, hogy emez akaratának végrehajtására az anyagi erőt megye igénybe.

A köztelherviselés elvét említett legutóbbi törvényeink kimondván, ennek alkalmazását örömmel fogadjuk, de alkotmányos uton, — mely ut a nemzet életével egykoru s még akkor is fenállott, mikor a közterheket a hon csak egyik osztálya viselte, és midőn a kiváltságos

osztály ebbeli tehermentességi szabadalmáról, az igazság és közjó érdekében önszántából lemondott, korántsem adta fel azon jogot, miszerint összes vagyonáról és véréről önkaratja elleni rendelkezés történjék.

A törvényhozás határidejét Felséged legkegyelmesebben kitűzni méltóztatott. — Az idő nincs messze, és a nemzet készséges örömmel fog áldozni ez uton annyit, a mennyit a hon és trón szükségei megkívánnak. Csanádmegye közönsége megragadja az alkalmat Felséged előtt tisztelettel kijelenteni, miszerint legerősebbnek tekintti a nemzet és trón közötti oly kapcsolatot, mit a kölcsönös bizodalom készít; a fejedelemnek népei szívéhez a legegyszerűsebb s biztosabb utat a szeretetet, őszinte jóakaratot és bizodalom, a mely fejedelem ez uton halad, irigylhetik állását fejedelemtársai, de ellenséget népei között nem találánd.

Felséged új térre lépett, és vele a nemzet is a régi alkotmányosság terére, — e téren egy nemzet egyetemes akaratát figyelem nélkül hagyni nem lehet, mert csak ez lehet az egyedüli út és mód, mely szerint a kormányzat nehéz gépezetét biztosan vezetni lehet. Ez ígértartósságot a kormánynak, ez ad nyugodalmat a nemzetnek, különben az államhatalomnak ismét kényuralomba kell általmennie, hogy magát fentarthassa, mi ezt újabb rázkódásoknak és veszélyeknek tenné ki.

Adja vissza Felséged legkegyelmesebben a magyar felelős ministeri kormányt, mely a nemzeti akaratnak legyen kifolyása, mely különben is szentesített törvényeinknél fogva illeti a nemzetet. Állítsa vissza az alkotmányt teljes érvényében minden tartalék nélkül; akkor a nemzet nem lesz oly féltékeny, akkor a lábadozó bizodalom oly erőssé válik, hogy arra Felséged birodalmának erőit biztosan emelhetendi, s minden vész és viharral daczolhat, mert népeinek rokonszenve, ragaszkodása és lelkesedése fogja mindenkor támogatni Felségedet műveiben.

Kik többnyire császári legmagasabb kegyelmébe ajánlottak hódoló tisztelettel öröklünk.

Felségednek, — kelt Makón, 1861. év febr. 4-ki közgyűlésből —
alázatos hű alattvalói Csanád vármegye közönsége.

Biharmegye fölirata.

Császári királyi Felség!

Az ösvényen, melyet a mult october 20-kai legfelsőbb kibocsátványok nyitának meg előttünk, alig tevénk még néhány lépést. És ime, császári királyi Felségednek folyó évi jan. 16-ról 721 számmal kelt legmagasb leirata következtében, már is oly helyzetbe jutánk: mint a véletlen villámcsapás által megdöbentett utas, ki a hirtelen fénynél egyfelől meredek szirteket, másfelől veszélyes mélységeket vesz észre, s az ellobbanás után még sűrűbb sötétségben hagyatik. De a mi kezeinkből nem esett ki a törvények fáklyája, és annak világa irányt fog adni további lépteinknek is.

Mi már izlelni kezdők a feledés vizét, mely a multak emlékeztét szelidítendő vala lelkeinkben. Mi a pusztító nyomokat, melyeket a közelebbi évek eseményei hagytak maguk után, már-már eltakartatni képzelők, miként a szél elborítja a homok-pusztákon vándorlóknak nyomaikat. S im ismét visszajönek az aggasztó rémképek, s ismét hazafiui gondok fogyasztják reményeinket. Ime a helyett, hogy hazánk felvirágzásának újabb eszközeit létesíthetnők, ismét a régi jogokat és intézményeket kell féltékenyen védenünk. Ime a helyett, hogy a jövődre függeszthetnők szemeinket, ismét a multba kell visszaszállanunk képzelmeinkkel.

Magyarország, ez a mi édes hazánk, ez — a mint boldogabb öseink nevezték — téjjel és mézzel folyó Kanaán, a természetnek minden áldásával bővelkedik. Lakosai birnak mindazon tulajdonokkal, mik egy dicső és nagyszerű nemzeti lét föltételeiül megkívántatnak. Miért van tehát, hogy ez ország és lakosai, mégis szegények és boldogtalanok? E kérdésre mi is azt adhatjuk válaszul, mit Irföldnek elhunyt nagy férfja, hazája iránt általa föltett hasonló kérdésre nézve, azon feleletben fejezett ki: hogy azért van mindez, mert emberek elrontották azt, mit isten szépnek és jónak teremtett.

Voltak időszakok, midőn nemzetünk benn virágzó és szabad, s künn hatalmas és tisztelt lévén, a nemzeti nagyságnak színvonalán állott, s nem kell az időszakot csupán az Árpád-családi vezérek és királyok fénykoraiban keresnünk. Nem kell e részben emlékeznünk Mátyásra, az igazságosra sem, kinek hire s neve, mint egy egyiptoni gúla, az egész multnak látkörén uralg. Magasztos példát nyujt maga nagy Lajos, az idegen Anjou-ház ivadéka, kinek atyja csak huzamos küzdés után ülhetett a magyar trónba, s kinek dicső uralkodása, a

három tengertől övezett magyar határokon túl is, nagyhatalmi állást vívott ki a magyarnak. S ha e nemzeti nagyságnak alapokait vizsgáljuk, nem másban fogjuk azokat föltalálni, mint a nemzeti politikában: mely a kormányzatot egyedül a nemzeti érdekek szerint intézte, s a nemzeti érdekeket és törvényeket semmi más érdeknek, semmi idegen intézményeknek alá nem rendelte.

A közelebbi három század alatt voltak ugyan egyes fénypontok, voltak elragadó jelenetek nemzetünk életében; de a nemzeti nagyság napjai többé vissza nem jöttek, s a régi dicsőség és boldogság meg nem újulhatott. Az osztrák örökös tartományokkali összeköttetésben nem találhatta fel nemzetünk azt, a mit hasonló egyesülestől várnia lehetett: a nemzeti erő és közjólét növekedését. Országgyűléseink a sérelmek elősorolásával teltek el. Ősi alkotmányunk, egy részről folytonos megtámadásoknak, s más részről folytonos védelemnek vált tárgyává. Nyelvünk hontalan lőn a hazában. Már-már ismeretlenekké lettünk a külföld előtt. Már-már elesapott fejünk fölött az enyészet árja. S miért történt mind ez? A feleletet megtaláljuk az országgyűlési Karok és Rendek 1825-ik évi october 20-kai feliratának azon szavaiban, melyek szerint mind ezek „a több századok óta folytatott systema, s az erre épített visszas tanácsadásoknak következesei.“ A nemzeti kormányzat idegen hagyományos rendszernek áldoztatott fel. Országunk érdekei az örökös tartományok érdekeinek rendeltettek alá. Alkotmányos intézményeink az absolutisticus kormányformába célzottattak átöntetni, s e kettő közötti küzdelemben hanyatlásnak indult a nemzet, és nem gyarapodhatott a korona fénye.

Felséges ur! A történelem egy ifjuról beszél, ki, ámbár néma, az ellenségnek atyjára irányzott csapását látva, a fiui szeretetnek a nyelv bilincseit megoldó ösztönéből hangokban tört ki, s megintette atyját a veszély felől. Engedje Felséged, hogy a hazának, e közös édes anyának szeretete, a jelen válságos és veszélyes pillanatokban, hasonló ösztönszerű, de egyszersmind őszinte szavainkban nyilatkozhassék. Engedje Felséged kijelentenünk, miképen addig, mig a fentebb érintett, s minden bajainknak kufejét képező hagyományos rendszer legkisebb befolyással birand közügyeinkbe, hiába ohajtjuk a nemzetet „nagynak trónusában, s boldog- és erősnek kunyhójában.“ Engedje Felséged megérnünk, hogy ama rendszer végkép s minden utógondolat nélkül mellőztessék; és az alkotmánytalanság egyenlőségére törekvés, az összes birodalmi kormányzatban, a valódi, a mindinkább meggyökerező alkotmányosság egyenlőségének adjon helyet.

Ugyis hasztalan volt, s csak a monarchia gyöngítésére szolgált

minden kísérlet, mely országunknak az örökös tartományokba beolvasztatását, s az alkotmányos életnek megszüntetését vette czélul. S ha mégis történtek kísérletek: maguk Felségednek dicsőült ősei mutatottak példákat, miképen töröltethetett el azoknak emlékezete, s miképen orvosoltathattak a nemzetnek sérelmei. Mi e példából csak a legközelebbieket hozzuk fel. Emlitjük jelesen 2-ik József császárt, ki által az ország kormányzati rendszere csaknem gyökerestől felforgatott, s a ki mégis, a közfelajdulás előtt kebelét el nem zárhatva halálos ágyában vonta vissza ujitásait, és teljesen helyreállította az alkotmányos intézményeket. Emlitjük Felséged nagyatyjának, I-od Ferencz királyunknak időszakát: midőn az ujonczozás és adó-behajtás erőszakosan eszközöltetvén, és a törvényhatóságok önállósága katonai szuronyokkal rontatván le, utóbb maga a boldogult fejedelem mondotta ki az emlékezetes szavakat, hogy a történetek fájnak a nyí szívének; s ez által épségökbe visszahelyeztette, sőt újabb védhatyákkal erősítette a megsértett törvényeket. De nem nyújtotta-e maga is császári királyi Felséged a legszebb előzményt azon legkegyelmesb határozatában, miszerint a protestans egyháznak, az ez ügyben octroyrozott rendelet visszavételével, törvényes autonómiaja visszaadatott? S a mit egy vallás-felekezet megnyert, nem inkább várhatja-e azt az ország? A mi megadatek a nemzet egy részének, mely lelkiismereti szabadságáért felszólalt: meg lehet-e azt tagadni az egész nemzettől, mely alkotmányos törvényeinek, s így nemzeti lételésnek visszaállltatásáért, egyé forradva küzd?

S nem új jogok, nem napi életü intézmények azok, mikért mi küzdünk. A közterhek és jogok egyenlőségét megállapító törvényeken kívül, melyeknek változtatásáról szó sincsen, az 1848-ik évi törvény-czikkék, mind csak a korábbi, s az idegen rendszer nyomása alul fölmentett sarkalatos törvényeknek megtestesítései. Nyolczszázados nemzetilét vívmányaihoz, nyolczszázados országtörténelem eredményeihez ragaszkodunk mi. A törvénykönyv minden betűinek, melyek nemzeti jogainkat nyilatkoztatják ki, megannyi sírok, azon jogok védelmében elhullott legjobbjainknak sirjai, felelnek meg hazánk földében. S mi e legszentebb vért és hamvakat tagadnók meg; mi az őseinktől öröklött, s utódainkra épen áthagygni tartozott hitbizományt vetnők áruba, mi összes fejedelmeink esküit és hitleveleit bontanók meg; mi saját multunkat és jövőnket, és saját létezésünk jogalapját semmisítenők meg: ha alkotmányos törvényeinket, összesen és egyenkint, tiszteletben nem tartanók; ha azokat, akár hatáskörünket túlhaladó egyezkedések,

akár más cselekményeink és mulasztásaink által, megsértenők; s ha ezen érzelmeinket Felséged színe előtt eltitkolni akarnók.

Különösen tárgyai pedig e mi ragaszkodásunknak az 1848-dik évi törvények. S tárgyai nemcsak azért, mivel ezek épen a legújabbak, és törvényhozási intézkedésig egész terjedelmökben fenntartandók, s nemcsak azért, mivel ezek az egységes és válaszfalak által többé meg nem szaggatható nemzetet hozták létre. De ragaszkodásunknak főkép más okai is vannak. Az 1848. évi törvények azok, melyeken mostani megyei rendszerünk és önkormányzati hatóságunk alapszik. Ezek azok melyek egyedüli törvényes alapot nyújtanak az országgyűlés egybehívására, s ez által annyi reményeink valóítására. Ezek azok, melyek iránt a kiolthatlan kegyelet érzelmei, a nemzet millióinak ajkairól, oly félreismerhetlenül nyilatkoztak: hogy ezeknek előleges és teljes visszaállítása nélkül, a Felséged által is említett kiegyenlítés művére, s az ország meglegedettségének és nyugalmanak visszahozatalára, számítani nem lehet.

Midőn tehát összes, s kivált 1848-ik évi törvényeinknek és intézményeinknek egész terjedelmök szerinti visszaállítását, császári királyi felségedtől, legmélyebb tisztelettel kérjük: nem lehet egyuttal elhallgatnunk, miként fáj hazafiúi sziveinknek, hogy alkotmányos jogaink egyelőre csak annyiban látszanak érvényeseknek ismertetni, mennyiben a mult oct. 20-kai legmagasb kibocsátványokkal nem ellenkeznek. Ha ezt elfogadjuk: úgy megingott lábaink alatt a föld, úgy a légből építettük minden mi dolgainkat. Ámde alkotmányos nemzet, a jogosság teréről a kegyelmi térre át nem léphet. E téren számunkra nincs üdv; üdvet csak törvényeinkben lelhetünk. Nekünk fogytig azon alkotmányos elvbe kell fogóznunk, miszerint törvényeink mindaddig épen állanak míg törvényhozás útján meg nem másíttatnak. S gyöngé bár a mi szavunk, de e gyöngé szónak is, utolsó lehelletünkig, az elévülhetetlen jogok mellett kell hangzania.

Ily nézetek által vezéreltettünk akkor is, midőn megyénk, mint alkotmányos törvényhatóság, jelen állásába visszahelyezkedett. Ambár sem az october 20-kai legmagasb kibocsátványokkal meglegedve nem lehettünk, sem pedig a fenálló kormányt, mely ideiglenesen a közügyek élére állítottott, törvényeinkben alapulónak nem tekinthettük: mindazáltal némi odaadással, és azon hittel foglaltuk el a feltárt pályát, melylyel a hajós, kedvezőtlen előjelek mellett is, utra indul, mert nem soká kedvező széllel evezhetni remél. Kijelentettük akkor is, miképen szervezésünket csak a hazai törvények alapján teljesítjük, s hatósági jogainkat teljes mértékben gyakorlatba venni akarjuk. És

a kormány hagyott bennünket, hagyta a testvérmegyéket, ily értelemben alakulni. Hónapokig nem tőn semmit a törvénykezés rendezésére. Hónapokig hiába várankoztatta az országot bármely tettere, a mi által a bizodalmat megerősithette volna. S miután így a kényszerüségbe vitt bennünket, miszerint némely intézkedéseket, melyek különben hatósági körünket túl nem haladták meg kellett tennünk: most követeli már tőlünk a kormány, hogy lépünk vissza oda, honnan kiindulni soha nem kívántunk, s hogy mi kezeinkkel semmisítsük meg határozatainkat, melyeknek vétkeisége csak a törvények iránti ragaszkodásban rejlik. Azonban nekünk nemcsak jogaink, de kötelességeink is vannak. Mi, valamint a kormány is, tetteinkért felelősséggel tartozunk. Ám legyen tehát! Ám ítéljen köztünk a várva várt bíró, az országgyűlés! Méltóztassék császári királyi Felséged ez országgyűlésnek haladéktalanni s az 1848-ik évi 4-ik és 5-ik törvényczikkekhez képesti egybehívását elrendelni. De addig, kérjük, ne háboritassunk hatósági önállásunkban. Ne kívántassék tőlünk, hogy oly dolgoknak törvényesítéséhez, melyeknek a törvényes szint tizenegy éves korlátlan uralom sem birta megadni, hozzájárulásunkat adjuk. Ne kívántassék, hogy törvényekből folyó végzéseinket, melyektől elállunk ezuttal sem lehet, öngyilkos-kezekkel romba döntük.

Mi számot vetettünk magunkkal és lelkiismeretünkkel. Távol van, és örökre távol legyen tőlünk, a vétkes ellenszegülés. Egyetlenegy fegyver kezünkben a törvény. Egyedüli erősr várunk nekünk az igazság. Reményünk az isteni gondviselés, mely a népek sorsát intézi, s a királyok szívét, mint a vizek folyását, igazgatja. De ha még sem teltek volna be a gyászkönyv lapjai, melyekbe nemzetünk történeteit jegyzi a végzet keze; ha eljőne a nap, midőn az anyagi hatalom, midőn a szuronyok. . . . Nem, Felséges ur! nem mondjuk ki a rettene-tes szót. Azt nem engedheti Felséged, hogy a szabad tanácskozások ajtai, mint a Janus temploma, ismét bezárassanak. Nem engedheti Felséged hogy el- kiköltözzék e hazából a béke, a remény, és maga az igazság, „ultima coelestium Astraea.“ Nem engedheti Felséged, hogy ez országban, mint egy nagyszerű temetőben, csend legyen ugyan, de a halottak csende, melyen az élők sohajtásai, csak mint lassu fuvalmak, susognak keresztül.

Csak kevés mondani való nyomja még sziveinket.

Hivatkozik a legmagasb leirat az 1848^s-ik évi rázkódásokra, s a fegyveres megoldás szükségességére. Nem célunk e részben a történelmi ítéletet megelőzni. Előadja majd a történelem, miképen szíttatott fel a visszavonás tüze a férfinak hazájában, kinek jelszava „ne bántsd

a magyart“ vala ; miképen ingereltettek egymás ellen az addig békében élt népfajok ; miképen készítettett vérfürdő a hazának számos vidékén ; s miképen semmisítették meg idegen hatalom segélye mellett, az összes jogi intézmények. De hogy azok, kik ez eseményeket előkészíték és vezetéek, minő szolgálatot tőnek a felséges dynastiának, és a birodalomnak : mutatja jelenleg a közbejött területi veszteség, mutatja a birodalom zilált pénzügyi helyzete, s a kormány viszonya a külfölddel most és régebben.

A tizenhetedik század egyik államférfia ezt mondá a protestánsok sérelmeire : „ha csak tiz napig tudtátok volna is azokat tűrni, bámulatos lenne ; de hogy tiz évig birtátok tűrni, az felülmúl minden emberi fogalmat.“ Ugyanezt lehet mondani a közelebbi mult 11 év szenvedéseiről. S valóban ha Felséged ezeket úgy ismerhetné miként mi érezzük : nem kárhoztathatná e nemzetet, hogy a birodalom annyi csalódás után, oly nehezen ver gyökeret lelkében ; s hogy alkotmányos jogainak védésében, annyi súlyos bántalmak után, oly aggodalmas féltékenységet és buzgalmat fejt ki.

Felséges ur ! A népjog és szabadság napjának nincs Józseje, ki azt megállítani bírná. A természeti világban, a nap lehunytá miatt, senki nem nyugtalanodik, jól tudván mindenki, hogy az csak más láthatárra fordult alá, és ismét fel fog derülni. Ily körutat tesz a szellem világában a szabadság. Eleltünik néha, de csak úgy, hogy más világrészre terjeszti le fényét ; s midőn ismét visszajő a láthatárra, első sugarai ébren találják imádóit, a nemzeteket.

S boldog nemzet és boldog uralkodó, kik e nap felkeltét közös örömmel üdvözlük !

Kelt Nagyváradon, 1861-dik évi februárius 4-dik s több napjain tartott bizottmányi közgyűlésünkben. Biharmegye közönsége.

Máramarosmegye fölirata.

Felséges Császár Apostoli király ! Megérkezett hozzánk is Felségednek Boldogasszony hó 16-ról 721. sz. alatt kelt első leirata, hogy ez a nemzet és trón között 12 éven át megszakadt érintkezést fölclesztve, a multnak és jelennek foglaló láncz-szeméül szolgáljon.

Példát adva a kitartásban, s az önmegtagadásig fokozott mérsékletben, gondosan kerültük ez ideig mindazt, mi Felségednek mind-

szensthó 20-án kiadott s a municipálitás jogaival össze nem férhető korlátok erőszakos széthányására mutatna. Fáradozva magunk is a még mindig vérző sebeknek gyógyítgatásában még csak panaszbangjainkat sem juttattuk a trón zsámolyához, nehogy zavarjuk a nagy és szent munkát; vagy elriasszuk azon geniust, mely a bébe olajágával intett a sokszorosan s méltatlanul sujtott nemzet felé.

Küzdöttünk e pillanatban is, valljon néma hallgatást parancsol-e hazafiúi kötelességünk, vagy őszinte szót? valljon közelebb vonhatjuk-e Felsőgedet nemzetünkhöz, sérelmeinknek alattvalói tisztelettel bár, de tartozó nyíltságú elősorolásával? Azonban Felsőged szavai: miszerint „a kiegyenlítés és kibékítés őszinte viszonzást s egyenes közremunkálást igényelnek“ parancsként állanak előttünk, hogy tartalék-gondolatok és szenvedély nélkül elmondjuk mind azt, mit Felsőged legkegyelmesb leiratának olvasásakor éreztünk, gondoltunk.

A Felsőged által 1880. Mindszensthó 20-kán kibocsátott Diploma II-ik pontjában fájdalommal értettük ugyan, hogy hazánknak sarkalatos törvényei ellenére a pénzdó, vám, hitel és kereskedelmi, közlekedési és katonai ügyek az eddigi törvényellenes kormány kezeiben maradnak: de egy lépést láttunk abban a jobb jövő felé; atyai jóakaratot a kibékülésre nyújtott kéz első szorításában, s nem akartunk annyira keserű csalódás után is kis hitet állítani a bizalom ellenébe.

Ezért, és csak egyedül ezért nyultunk az idézett Diploma nyomán Felsőged által kibocsátott rendeleteket teljesítőleg meggyénk szervezéséhez, ujlag beigazolandók a polgárisodott világ előtt azt, miszerint a nemzet, mely sem lovagiasságban, sem a kapott sérvek elfelejtésében magát túlszárnyaltatni soha nem engedte — a Fejedelem első atyai szavaira ime ismét mosolylyal takargatja be a szenvedések mély barázdáit, s a neki nyújtott jobbot férfias őszinteséggel fogadja el.

A nemzeti jellemünket, multunkat, törvényeinket nem ismerők kérdéseire: miért nem tombol örömben az ország az october 20-ki Diploma után? — az eddig uralkodott túlesapongó kedvet miért váltotta fel rögtön e szorongó érzelem? ime Felsőgedes ur, nagyon is hamar megjött a komoly felelet.

Azért mert egy-két megye a kiszabott, életteljes mozgásra alkalmatlan, de nem is törvényes tért — melyen meg nem férhetett — elhagyta, az ország minden megyéjének municipális élete fenyegette-tik veszélylyel, s azért mert egy vagy más megye velünk soha nem közlött, s így ismeretlen de bennünket nem is érdekelhető főispáni

utasításokat mellőzván, hazánk alkotmányos jogaitól megválni nem birt, az országgyűlés iránt adott s hitünk földében még gyökeret is alig vert ígélet szálai fölött már is Damocleskard villog!

Nem fáj nekünk, hogy önálló testvéreink minden lépéseirért az egész ország, és így mi is felelősekké tétettünk, mert hisz mi testvéri kötelességünk érzetében, és annak tiszta tudatában, hogy az országnak még egy falucskája sem hagyta el a törvényes tért, és azt a remény lángjának végső föllobbanásaig el sem is hagyandja — ezen egyetemleges felelősséget édesörömost elvállaljuk, csak az érinti keblünket fájdalmasan, hogy tövises pályánkon először is sujtoló jobbjaival kellestett találkoznunk Felségednek, mely jobb pedig a haza boldogságának, szabadságának minden magvát rejti és csak ki kell nyulnia, hogy az ország és trón, nép és Fejedelem között minden válaszfal eltávolíttatván, áldás, jólét övedze körül a magyart és királyát!

Engedje el nekünk Felséged leirata bevezető szavainak értelmezését, nem lévén nekünk szabad a kiengesztelődés küszöbén gyöngéd-telenül föllebbenteni a gyászlepelt, mely Felséged országlása nehéz kezdetét, a polgári háboru véres korszakát takarja, a midőn mi a túlcsapongó szenvedélyeket csillapítani, a haza szabadsága ellen intézett ámitásokat meghusitni, — a roszakaratuak zsarnokságát megfőkezni, a haza közös ügyétől az 1848-ki alkotmánytól elriadt vagy eltévedett testvéreinket visszatéríteni, s a szerencsétlenségek számát lehetőleg kevesbitni iparkodtunk azért, hogy a fegyverrel megoldás szükségte-lenné válják, és hogy a szabadság fénylő napja ne alkonyodjék le honfivérben.

E törekvésünk mennyiben volt tiszta és őszinte? ezt megoldani a história föladata leend, annyit azonban nemzetünk s a világ színe előtt ki kell mondanunk, miszerint nem mi valánk azon forradalom előidézői, melynek véres napjaiban Felséged bennünket már az önvédelem kötelesség- és kényszer-hozta terén talált, és hogy mi felséged uralkodó házának a *pragmatica sancti*ót megtartandók, magunkat a megsemmisítéstől oltalmazandók léptünk a reactió ezer hydrái ellen sorompóba.

De nem szagatjuk fel a sebeket, hanem ezen váratlan alkalommal ki kell mondanunk azon meggyőződésünket, miszerint egy megye sem fogott hazánk törvényeiről annyira megfeledkezni, hogy olyan férfiakat, kik hűtlenség vagy felségsértésért s honunk alkotmányos törvényei szerint elítéltettek, vagy kiknek hazánk ellenségeihez szegődésök tényleg beigazoltatott, — bizottmányi tagokul mertek volna választani. És ezen meggyőződésünk biztosít bennünket az iránt,

hogy a Felsőged legkegyelmesebb leiratában ígért „legkomolyabbbeszökökre“ nem leendő ok szolgálatva.

Azonban ha a Felsőged leiratában foglalt vád némely megyéket talán alaposabban is érinthetne, ekkor is meg vagyunk arról győződve, hogy a megyék csak a multa tekintve, és törvényesen intézkedtek így, ki akarván jelenteni azt, hogy a honnak 1848-ik évi közjogi állásaért és fentartásaért tett lépéseit a kimenekült honfiaknak nem bűnnek, hanem a hazafiai kötelesség teljesítésének tartják, ki akarván jelenteni szintén azt is, hogy azon kéztől, mely a 11 év alatt ütött sebek behegesztésére először kinyult, fiui bizalommal még többet is várnak; várják a még hátralévő jogoknak visszaadását, a hazátlanoknak munkás honfiakká tételét; szóval a haza geniusa minden köncsepjének felszárítását.

Ki kell tartozó hódolattal mondanunk azt is, miszerint az egyes adó behajtásának, s a közvetett adózásoknak megakadályoztatására, mi semmi határozatot hozni nem fogunk, míg más oldalról gondosan el kell háritanunk magunkról minden oly vádat, mely a Felsőged miniszteriumai s kormányának részünkről törvényesekül soha nem ismert közegei által, nem törvényes kulcs szerint, az országgyűlés tudta nélkül megállapított, s II. Ulászló V-ik decretum I-ső czikke 5-ik szakasza, ugyszintén 1681-ik évi 12-ik törvecikk világos rendelete szerint behajtani esküszegés, hivatal- és becsületvesztés terhe alatt tiltott adó közvetett, vagy közvetlen behajtása miatt a nemzet színe előtt bennünket méltán érhetne; miután azonban a monarchia fenállását óhajtunk, s Felsőged trónjától a segélyt megvonni nincs szándokunk, esedezünk: hogy az előlegképen behajtandó adó számára törvényes pénztárak iránt intézkedtetni méltóztassék.

Ki kell mondanunk teljes bizalommal azt is, miszerint több testvéreinknek, a jelenleg fenálló törvénykezés megszüntetésére irányzott intézkedéseik a Felsőged trónjának legerősb alapját képező alkotmányos jog és törvényesség tiszta tudatának szüleményei voltak, hogy ne legyenek a középületeinken diszló nemzeti lobogók a valósággal, az alkotmányos étellel ellenkező illúziók hirdetői.

Csoda-e, ha e nemzet sem ezredéves szabadságát elfeledni, sem az absolut hatalom és alkotmányos önkormányzat között közeputat keresni s találni nem tudván, a megyei municipális étellel homlok-egyenest ellenkező cs. k. megyei törvényszékek működésének megszüntetésére törekszik?

Csoda-e, ha az önválasztott bírákhoz szokott nép bizalmatlanul s ingerülten néz azon eljárásra, midőn független szolgabíróival még

most is azon idegen elemü törvényszék rendelkezik, melynek szálai a bécsi igazságügyminiszteriumig nyulnak fel.

Csoda-e, ha a megyék az ingerültség növekedő árjának gátok rakása helyett medret ásni iparkodván az üres theoriák tanai helyett a közvélemény parancs-szava előtt hajoltak meg?

Csoda-e, ha mindnyájan élénken emlékezünk vissza 1790-re, midőn II. József császár, nem időszakonkint, nem töredékben, nem egyes darabokban, hanem rögtön és egészen helyreállította az ország megsértett alkotmányát, mondván: „interea etiam cunctae administrationis publicae, reique justitiariae partes ad eum plene statum reponantur, in quo eae fuerunt, dum anno 1780 post fata serenissimae Dominae Imperatricis viduae ac Reginae Apostolicae Matris nostrae desideratissimae, regni gubernacula adivissemus.“ — És ez okozta már azt, hogy midőn nyugaton a forradalom ütötte fel sátorát, s a demorát elem nagyobb és nagyobb tért foglalt, akkor nálunk nemcsak hogy a monarchia meg nem ingattatott, de a belbéke sem lőn felzavarva.

Ennek és a fejedelem utóda által hűn beváltott következő őszinte szavaknak: „quippe qui cum instituta quaequam publicae administrationis inde ab exordio Regiminis nostri, studio provehendae communis felicitatis, eaque spe immutanda duxerimus, quod ea vobis usu edoctis placitura essent, nunc de eo certiores redditi, vos priscam administrationis formam malle, atque in ea sola vestram et quaerere et invenire felicitatem, nihil moramur, hac etiam in parte vestris deferre desiderii etc.“ — köszönhetni azt, hogy a magyar nemzet két évtizedet haladó véres harcok alatt uj-uj erőfeszítésre, áldozatokra kész, és képes volt. Ki kell mondanunk a legőszintébb érzellemmel, miszerint mi az 1848-ki törvényeket az országgyűlés előtt tetteg életbe léptetni, bár mennyire ohajtanánk is ezt, Felségednek mint egyik tényezőnek akarata nélkül képesek nem vagyunk.

Mig a mi kipótolhatatlan felelős miniszteriumunkat Felséged kancelláriája és helytartótanácsa igyekszik pótolgatni,

mig a vallástörvény a concordatum bilincsei közt nyög;

mig a szabad sajtó működése helyett a censura félig nyílt szemével találkozunk; — addig nem lehet aggodalma Felségednek az iránt, hogy igéi azon törvénynek mely még mindig a miénk, melyet tőlünk sem más törvény el nem vett, sem hatalom el nem vehetett, — idő előtt megtestesüljenek, s hogy ezek által Felséged érdekei veszélyeztessenek.

Azon apróbb és ártatlan örömeiket pedig, melyek abból állanak,

hogy izelgetjük a szabadságnak szomjas ajkainktól rég elvonva tartott poharát, — hogy sóvár szemekkel tekintve az ígéret földére, az 1848-ki alkotmány terére — az útat, mely reá visszavezet, — lázas örömmel egyengetjük, bizonyosan nem fogja Felséged egy oly sok szenvedéssel, sanyarusággal meglátogatott nemzetnek bűnül felróni.

Ezek azok Felséges ur! miket magyar őszinteségünk és bizalmunk zálogául Felséged tudomására juttatni mulaszthatlan kötelességünkül ismertük.

És most hallgassa meg Felséged következő legalázatosabb kérelmeinket.

1-ör Adja meg Felséged a haza földéről eltávozottaknak a büntetlen visszatérhetési szabadságot, hogy megnyerjük ez által azon meggyőződést, miszerint az 1848-ki törvényeken sarkalló állapot, utógondolat nélkül vissza fog állittatni, és hogy így, midőn Felséged halántékira sz. István koronája majd föltétetik, ne essék a haza örömtelt poharába azon keserű tudat ürömcsepje, miként vannak e hazán kívül honfiak, kikkel örömeinket megosztanunk nem szabad.

2-or Állítsa vissza Felséged hazánk alkotmányát, úgy mint az Felséges urunk és koronás királyunk V. Ferdinánd által szentesítve lőn; válják az 1848-ki III-ik törv. czikk ígéje még az országgyűlés egybegyűlése előtt ismét testté, hogy ne áraszsza el hazánkat azon méltó aggodalom; miszerint nem törvényes kormány alatt a nemzetgyűlés minden garancia hiányában az önkény s legjobb esetben az esetlegesség játékszerévé válhatik;

azon kormány, mely a trón és nemzet között támadt szakadást az oct. 20-ki diploma alapján kiegyenlíthetőnek hiszi;

mely a nem önválasztotta idegen birák általi igazságszolgáltatást, miután ezt három hó alatt megszüntetni képes nem volt, megörökíteni látszik;

mely a csendőrség és pénzügyőrségnek a polgárok békéje e legnagyobb botrányköveinek az országból el nem távolítása által — ámbar a megyék a belbéke, csend és jórend fenntartása fölött ébren örködnek — az alkotmányos szabad kifejlésnek gátot vet;

mely eltűri, hogy a pénzügyi igazgatóságok, az adóhivatalok sőt még a pénzügyőrök is, mint ez a közelebbi múlt napokban nálunk megtörtént, — a megye mellőzésével katonai erővel is rendelkezessenek;

mely a Felséged rendeletére egybehívott esztergami értekezlet egyhangu határozata ellenére az 1847^{1/8}. IV. és V. törv. czikket lényeges változtatásokkal octroyálta, s így az összehívandó országgyűlés

törvényessége elleni kifogásokat lehetőkké tette, sőt megnehezítette azon hő vágyunk teljesítését, hogy a velünk százados kötelekek, közösen megállapított unio ereje mellett testvéri viszonyban lévő különböző nemzetiségek egyetértésével hozathassanak, az ezeknek méltányos igényeit szabályozó törvények; ezen kormány, bár annak honfiai érzelmekben dús több tagja előtt tisztelettel hajlunk meg, bizalmunkkal nem találkozhatik.

3-or. Méltóztassék Felsőged legkegyelmesebben megrendelni, hogy megyénk autonomiája — még az országgyűlés egybeülése előtt teljesen állíttassék helyre. Azon megye, melyben Themis papjai idegen isteneket imádnak;

hol az államkincstárból kölcsönzött pénzek segítetik a megyei önkormányzat lüktetését, hogy e forrás elzárásával az élet is rögtön kioltathassék;

hol az adó kezelése, az utak fölötti örökös végett megyénk testébe nem alkotmányszerű elemek ékeltettek be, hol idegen elemű hatóságok állítatván ellenőreinkül, ezek jelentései szolgálnak a kormány irányadó fonalául:

ott a megyei autonomiának csak törpe vázzát, csak gyászos árnyékát láthatjuk.

És itt, hol megyei önkormányzatunkról van szó, ünnepélyesen megismerjük cs. s Apostoli Felsőgednek az 1790-ik III. törvezik által biztosított azon, reánk kedves kötelességet ruházó fejedelmi jogát, miszerint még megkoronáztatása előtt is hűséget, engedelmességet követeljen tőlünk, mélyen meglévén mi az iránt győződve, hogy Felsőged ezen kétoldalú, s a „*quae ad publicam constitutionique conformem administrationem pertinent*“ szavakban semmi balmagyarázatot nem tűrő törvénynek Felsőged kormányai által szigorú megtartását legkegyelmesebben elrendelendi.

4-er Végül egy rég táplált vágy tör ki keblünkől, azon hazánk és a monarchia közs javára irányzott vágy: Felsőgedet Budán, mint királyi lakában láthatni mielőbb!

Magyarország volt több mint három századon át Felsőged családjának legerősb támasza, koronájának legdrágább köve, s a vész napjaiban leghatalmasabb bajnoka. És mégis miként történhetett az, hogy hazánk számtalan törvények megszegésével annyi századon át mostohán mellőzve lőn?

Ebben látjuk mi egyik főokát annak, hogy a monarchia vészes kórban sinlik, melyből hogy felocsúdjék, a most kijelölt úton ismét kevés reményünk lehet.

Tegye át Felséged királyi lakását Mátyás palotájába; legyen egy nagy és szabad országnak, legyen az összes szabad birodalomnak nagy és szabad Fejedelme; lakják Felséged velünk, legyen tanuja, részese örömeinknek, fájdalmainknak, így hisszük, hogy a monarchia és Felséged koronája biztosítva lesznek, mint biztosítva hazánk anyyi véres áldozatoktól, Felséged trónja s a monarchia oly vészes rázkódásoktól mentek lettek volna akkor, ha a nemzet ezen kérése 1848-ban meghallgattatik vala.

Ezek Felséges ur! a mi első kérelmeink, melyeket tántorítatlan bizalmunk jelül Felséged elébe juttatni fiui kötelességünkül ismertük.

Kik egyébiránt tartozó alattvalói engedelmisséggel öröklünk — császári s apostoli királyi Felségednek — (kelt 1861. évi február 4-én s következő napokon M.-Szigeten tartott bizottmányi ülésünkből) legalázatosabb alattvalói Máramaros megye közönsége.

Liptómegye fölirata.

Felséges Császár stb.

Midőn e f. é. január 16-káról kelt legfőbb leirat iránt nyilatkozandók, jelen mély hódolatu felírásunkkal, kegyelmes színe elé járulni bátorkodnánk, nem mulaszthatjuk el, tiszta öntudatunk őszinteségével, abbeli legalázatosabb kérelmünket előrebocsátani: nyitná meg Felséged atyai szívet kegyelmesen, bensőnk mélyéből kihatóló előadásunknak, hogy így alattvalói hűségünk, a fejedelem valódi szándékával találkozáván, a becsületes törekvések között létező rokonulás vonzerejénél fogva, oly megingathatlan egyetértéssé olvadhasson, mely daczára az Európászerte romboló viharoknak, közös nemzeti nagyságunk dicskorszakának kezdperceze lehessen.

Igen, a fejedelmi fölség fénykörében — miként a kelő nap sugárai elől a posvány kórgőzének — enyésznie s megsemmisülnie kell az örökké incselkedő ármánynak, mely a kibékülés szent pillanatában, egy hű nemzet, s az azt méltányolni kezdő uralkodó közé befurakodván, s fölfelé, közéletünk természetszerű törvényes mozzanásait forradalmi irányokul rágalmazván, lefelé pedig, a legfőbb akaratot, a szuronyok százezreivel körülvillogtatva, végcéljaira nézve gyanussá tenni igyekeztén, lehelete mérgével azon légmentet betölteni iparkodik,

melyben oly hosszú elválás után, az állami erők kézfogásának egyedül véghezmennie lehet.

Különös időket élünk mi, Felséges ur! oly időket, melyekben az anyagi harc döntő hatalmát, a szellemi fensőbbség megtöré; melyekben az ágyuk zugásaiból a rombolás fenyegető riasztása helyett, az építés ígérete megcsendül; melyekben hódítók egyedül azok, kiknek magasztos lelkületében, az igazság és méltóság szent elve személyesítve van; ámde fölséged magas állásán, korunk viszonyait s igényeit hivatásszerűleg is már legtalálóbban bírálhatja meg, mert a gondviselés az uralkodók jogakarátába helyezé, a lelki tehetségek minden tényezőit: miért is kegyelmesen megengedni méltóztassék, hogy népei Felséged személyével — mellőzvé a bizalom-vesztett közbenjárókat, — közvetlenül érintkezhessenek s mély bölcsességétől s atyai szívtől, hűségük kiérdemelt méltánylását, s történelmi jogaik elismerését elnyerhetvén, a jelen válságos helyzet fölötti uralkodásban Felségedet — ha kell — vérökkel s életökkel is segíthessék.

Az ily kegyelmes meghallgatásnak reményében, alkalmoszerűnek véljük kiemelni: hogy oly alkotmány mely való, a fejedelem s népe boldogsága s dicsőségének eszközzésére képes, nem a formák s elvek elméleti összeillesztésében, nem az államra kívülről tukmált műszervekben, hanem egyedül a nemzet közérzületéből, évszázadok viszontagságai között fokozatosan fejlődött azon államéletrendi szabályokban keresendő, melyek a nemzet önlegességének hű jellegét képezik; midőn tehát Felséged a közelmúlt 11 éves elnyomattatásunknak véget vetni, s bennünket, történelmi jogaink újabb gyakorlására fölhevni méltóztatott; önkényt következett, hogy közéletünk, saját modora, ösztöne, vagyis ama szabályok szerint mozogni kezd, melyeket mint nemzetegyesítési természetünkből származókat, vétkes önmegtagadás nélkül, nem mellőzhetünk; s melyek évezredes érvényök ki-méletlen megszüntetése után is, „ős alkotmányunk“ kegyelt nevezete alatt, szellemünkben élni s halni nem szüntek meg soha!

A dolog illetén állása mellett a józan ítélet magával hozá, hogy az ősi alkotmány visszaállításának kezdeményezése, a megyéket illetvén, a hazai jogállapotok ama végszakát vettük szervezésünk alapjául, mely jelenünkhöz legközelebb állván, a nemzet szükségeinek s a kor igényeinek legjobban megfelel, midőn pedig így cselekedtünk a korona és ország dicsőségét, jólétét s biztonságát egyiránt eszközöltük: a jogegyenlőség, közteherviselés, szabad sajtó, a szolgáltatmányok megszüntetése, s a hazának saját felelős kormánya által, háromszáz év óta elhanyagolt nemzeti érdekei szellemében leendő igazgatásában, oly

zálogát birván a nép egy erős testté forradásának, mely Felséged a birodalma nagyságának főtényezőjét s magas trónjának megingathatlan talapzatát teendi.

Mély fájdalommal értesülénk azonban, Felséged abbéli legfőbb rendeletéről is, minél fogva az ausztriai szerkezetű törvényszékeknek, az idegen törvények s szabályok hatálybani tartását s alkalmazását megparancsolni méltóztatott. Az igazságszolgáltatás ugyanis az országok főállhatásának föltétele lévén, az önkormányzat oly elválaszthatlan kiegészítő részét képezi, mely nélkül emennek létrehozása, annál kevésbé képzelhető, minél kétségtelenebb, hogy az alkotmányosság elvét személyesítő megyei szerkezet mellett, az octroyált idegen törvénykezési rendszert, már elvbéli ellentétiségnél fogva sem lehet meghagyni; midőn tehát Felséged az ausztriai törvények, nevezetesen a büntető törvénykönyvben, a sajtó, közcsendháborítás, s felségsértési tágértelmű szabályok érvényét erőhatalommal is föntartani szándékozik: ez által a megyei élet lényegét tevő discussio, nyilvánosság, s így azon egész alkotmányos eljárás semmivé tétetik, melyre az oct. 20-ki legmagasabb elhatározása folytán, a megyék annyi ünnepélyességgel hivatva vannak.

Az anyagi s alaki tekintetben, jogfogalmainkkal egyiránt ellenkező ausztriai törvények, e hazában, oly általános ellenszenvvel fogadtattak, — alkalmazásuk pedig, s az alkalmazás körüli eljárásban, a bélyeg-adó növelésére számított fokozatok sokfélesége, az árvák ügynek költséges vitele; az ingatlanoknak — osztályos, adósságbehajtási s más eseteknél — az itt létező concurrentia-hiány figyelembe nem vételével, egészbeni elárvereztetése; az örökösödésnek, a közöttünk soha meg nem honosulható elvek szerinti szabályozása; főleg pedig a nép apró ügyleteiben tapasztalt végetlen huzavona, és a hagyatéki fölvételeknél halottaink iránti kegyeletünket sértő, s a szegényekre szerfelett káros intézkedések könyörületlensége, oly nyomasztó s ingerkedő sérelmeknek bizonyultak: miként azok rögtöni megszüntetése, kiáltó szükséggé válván, általa, — ellenkezőleg a legfőbb leiratban fejtegetett nézetekkel — épen ama 11 évig tartott magánjogi hátrányok s zavarok további elharapódzása föltartóztatik.

Hódoló érzettel fogadjuk azonban Fölséged atyai gondoskodását, melyet az octroyált törvénykezési rend, alkotmányos alapra leendő visszavezetésénél a magánérdekek kimelésére fordítani kegyeskedik; de miután megyénkben — hála az egek Urának! — oly önző s elnemzetlenedett honpolgár nem találkozik, ki az idegen joguralom meg hosszabítása árán, nemzetegyedi életünkkel egybeolvadt hazai igaz-

ságszolgáltatásunkat, ha csak egy perczig is nélkülözni ohajtaná, legalázatosabb kérelmünket abban pontosítjuk össze : méltóztatnék a körünkbe tartozó, s részben máris bevégzett ősi törvénykezési rendszerünk tökéletes megalakítását főleg azért is kegyelmesen megengedni, mert szervezkedésünk a 48-ki törvények alapján befejezett ténynyé válván, az ebben foglalt rendeleteket nem tagadhatjuk meg, minélfogva oly napi követelésekké vált esetekben, — melyekre az ott kimondott törvénytörvényszünet nem vonatkoznék — mint saját házi dolgainkról jogosan határozhatni, önkormányzati hatóságunknál fogva, illetékeseknek egyedül csak magunkat vallhatjuk.

A legfőbb leirat azon pontját illetőleg pedig, melyben az adó megtagadásából származott közhátrányok szerzőiül mi vádoltatunk, alattvalói mely hódolattal bátorkodunk Felsőgedet figyelmeztetni arra : hogy mi az állam parancsoló szükségéit mélyen érezve, adókötelezettségünket nem csak elvileg elismertük, hanem azt, — elviselhetőségét lehetővé, s készséges és pontos befizetését biztossá tenni igyekezvén, a mennyiség és behajtási formák tekintetében az osztrák kivetési arány szükségparancsolta meghagyása mellett, — régi törvényes gyakorlatunkra, szabályainkra vezettük vissza ; melynek folyóvá tételét, a magas kormány, adószedőinknek pontos eljárását erkölcsileg akadályozó idegen pénztári hivatalok megszüntetése által, minden perczben eszközölheti ; miért is mi reánk, kik az ország s megye szükségletei fedezése iránt törvényesen intézkedtünk, azon vád nem alkalmazható, mintha szokatlan új adók kivetésével, s az államjövendelmi források apasztásával, bármi zavarokat is idéztünk volna elő.

Felsőged ama további parancsa, mely szerint számüzött, s hontalanul bujdosó szerencsétlen rokonaink, bizottmányi tagokul lett megválasztatásuk semmisnek tekintendő, a természet törvényeinél fogva meg nem tagadható testvéri részvétünk kesergő könyeit facsará ki szemeinkből ; nem vala szándékunk ugyanis ezen gyöngéd rokoni megemlékezéssel, melyben a boldogtalanok némi vigaszt találhatnak, államellenes irányokra magyarázható tüntetést véghezvinni ; hanem miután a multban s jelenben állítólag elkövetett bűneik, az 1715-ki 3. és 5-ik szakasza szerint hazai bíróságok ítéletei által constatirozva nincsenek, s mi őket így csak az 1849-ki kérlelhetlen csapások szerencsétlen áldozatainul tekinthetnők : a keresztyén vallás szelleméből folyó elutasíthatlan kötelességünknek tartottuk, a kétségbeesés gyötrelmeit 11 éves bolyongás közben folyvást szenvedő feleink irányában, ernyedetlen szeretetünk s tiszteletünk adóját, ott a hol és a midőn lehetett, — veszélyes tartalékgondolatok nélkül, -- nyilvánosan leróvni.

Mélyen fájlalja megyénk a megrovást, melylyel a legmagasabb leirat által illetetik, azzal vádoltatván, hogy a közbátorság ürügye alatt, ezen határozmányát törvény ellenes czélokra akarja használni. Nem ürügy volt az császári Felség! erre azon tiszta utógondolat nélküli elv vezeté Liptómege közönségét, melynek megdönthetlen érvei, akkor látják a közbátorságot megzavarhatlan — és támadhatlanak, midőn egy alkotmányos országnak, alkotmányos polgárai, fegyveres kézzel örködnek az egyesek úgy mint az összes állam anyagi és személyes biztonsága fölött; s szükség esetében a haza, s illetőleg Liptó mege, segédletet nyujthat, koronás fejedelmének, midőn a király és nemzet, egymástól elválhatlan eszmévé leend; mert a magas trónt, nem bérenczek megvásárolt szuronyai, de alkotmányos fegyverek képesek csak hatályosan védeni.

Felséges Urunk! Az uralkodói nagyság s valódi atyai kegyelmség ihletteljes szava zengett el e hon feldült térei fölött, midőn az oct. 20-ki legfőbb nyilatkozatával, a sanyargatás netovábbjának, önsúlya alatt tespedezett állam erőinket újabb tevékenységre fölhívni méltóztatott; ámde a nagylelkű fejedelmi szóra, alig hogy éledezni, s önkormányzati körén belől mozogni kezdte a fölébresztett óriás, már is visszatérő életvidorsága első mozzanataiban, rozsolelkű elleneink, oly symptomáit keresik a megfektezhetlen szenvedélyességnek, melyet ők forradalomnak neveznek; azonban csak egyetlen egy pillantás is a múltba, meggyőzendí Felségedet, hogy a reá kényszerített tetszhalál gyötrelmeiben nem először sínlódik most e nemzet, melyből midőn a gondviselés föltámasztá, visszanyert erejét, — boszút nem ismerő lovagiassággal — csak arra használta, hogy a hét esztendő s a franczia nagy háborúban, példás vitézsége s hűsége által, a dinasztíát és a birodalmat megmentse!

Midőn tehát őseinkről reánk szállott igazainkat életünknel is többre becsüljük, sem a forradalom sem a separatisticus irányok képviselői nem vagyunk; sőt ellenkezőleg, míg a velünk fölséged uralma alatt álló tartományoktól, kedvezőtlen és ellenséges indulatokat tapasztalunk, mi sajtónk s közéletünk terén, ugyanezen tartományok számára, elvben a miénkhez hasonló, s alkalmazásában sajiáságaihoz simított alkotmánynak kivívására, testvéri szeretettel közreműködünk: meggyőződve lévén, hogy a birodalom megszilárdítása s egysége, nem honunknak a német érdekeknek alárendelésében, hanem a nemzetegyedi szellemfejlődés, a szabadság minden irányban részrehajlatlan erővel leendő előmozdításában rejlik.

Mindezek után nem is képzelhetjük, hogy Felséges Urunk! az elle-

nünk, koholt forradalmi vádak ürügyéből, önkormányzatunk visszaállítására vonatkozó dicső elhatározását, keletkezésének első percében is már, az erőhatalom alkalmazásával megtagadhatná; mert nem lehetjük, hogy Ausztria, mely a történelem bizonyítása szerint, viselt háboruiban többnyire szerzeményes jogai megvédése mellett vérezvén s kifelé a szerződések sérhetlenségét ünnepélyesen proklamálván, befelé a *pragmatica sanctio*, s az annyi hittel és évszázados gyakorlattal megerősített törvényes stipulatiók, s a fejedelmi szent fogadások érvényét megsemmisíthesse; de ha benső meggyőződésünk ellenére a 11 éves nyomor újból kezdő phásisába lépni kényszeritetnénk, — jogaink osonkitásába ugyan szabad akarattunkkal nem egyezünk bele soha — hanem erőhatalom helyett, Felséged egyetlen szava elegendő arra, hogy azon tért, — melyet amúgy is habozva foglaltunk el, — azonnal odahagyjuk; férfias béketüréssel várván, hogy az örökké való igazság, melynek méhében a következetesség maga rejlik, isten és ember előtt megállható szent ügyünk megoldását végzetszerűleg eszközölje.

Mind a mellett azonban Felséged atyai indulatában, virágzó, erőteljes, minden jóra, nagyra és dicsőre fogékony korában bizván, ismétljük kegyelmes színe előtt abbéli legalázatosabb kérelmünket, hogy a birodalom nagyhatalmi állását feltételező honunk törvényes mozgalmait közvetlenül vezetni, s e czélből az országgyűlést, mi hamarabb Pesten megtartatni méltóztassék; mely magasztos cselekvés, a fenyegető veszélyek elhárítását, épen azon perczen, melyben birodalma fölött, pálczáját a sors megdöbbentő erőfeszítéssel meghajlítja, eszközölni, s Fölségedet, népei őszinte szeretetében s tiszteletében oly nagygyá emelni fogja, minőnek az önkény és anyagi hatalom, az uralkodók egyikét sem tette soha.

Zemplénmegye fölirata.

Felség! Folyó évi Nagyboldogasszonyhava 16-ról hozzánk intézett leiratában Felséged azon multak emlékét idézi, melyeknek terére ép azért nem léphetünk, nehogy nehézségeket gürditsünk Felséged kibékítési hajlamai ellenébe.

Ugyanott Felséged részéről jogok említésével s törvény idézésével is találkozunk. — E nemzet maga is ragaszkodik a *pragmatica sanctio*hoz, mint a nemzet és fejedelmi ház között kötött egység

kétségtelen okmányához ; elismeri, hogy a mint ezt kölcsönös megállapodás kötötte, úgy az el is veheti ; de azt nem ismeri el, hogy mint szerződvényt egyoldalulag módosítani és így vele az ősi alkotmányt is fölfüggeszteni lehetne, mint nem lehet fölfüggeszteni az egyes ember életét sem, mivel így megszűnvné dobogni a sziv, a fölfüggesztéstől halál fogna következni.

A leirat nemcsak a *pragmatica sanctio* említett kölcsönösen megkötött természetével, hanem azon törvénynyel is ellenkezik, mely az october 20-diki patensben is érvényesnek és főnnállónak ismertetik el.

A törvényhozás joga nemzet és fejedelem között, közös : „*Leges ferendi, abrogandi, interpretandi potestatem, legitime coronato principi et statibus ac ordinibus regni ad comitia legitime confluentibus, communem esse, nec extra illa exerceri posse*“ — így szól az 1790-ki 12-ik törvényczikk ; — tehát az october 20-ki patens világosan ezen törvénybe ütközik, melyet Felséged maga is elismer, midőn a törvényes országgyűlés több kitünő jogát a birodalmi tanács körébe utasítja.

Ugyanezen 1790. 12. czikk azt is mondja : „*Status et Ordines regni sua Majestas securos reddens, nunquam per edicta seu sic dictas patentales, Regnum et Partes adnexas gubernandas fore,*“ tehát hogy Magyarországot edictumok és pátensek által kormányozni nem szabad ; — így azon törvény, melyet maga a pátens elismer, mondja ki annak törvénytelenységét.

Ugyanezen törvényczikk rendeli, hogy pátenseket a törvényes hatóságoknak sem szabad elfogadni, azon esetet kivéve, midőn a pátensek által a főnálló törvények rendeleteivel megegyező intézkedések közzététele czéloztatik.

Az 1790. 10-ik törvczikk, mely a *pragmatica sanctio*t szabatosabban kifejezi, határozottan kimondja, hogy Magyarország — bár a birodalommal kapcsolban van is — szabad, törvényes kormányzatának formájára nézve egészen független, saját önálló léte és alkotmánya van és semmi más országnak nincs alávetve : „*Hungaria cum Partibus adnexis sit Regnum liberum et relate ad totam legalem Regiminis formam independens, idest nulli alteri regno aut populo obnoxium, sed propriam habens consistentiam, et constitutionem, proinde a legitime coronato haereditario Rege suo, propriis legibus et consuetudinibus, non vero ad normam aliarum provinciarum regendum et gubernandum,*“ — Az 1715. 3-ik törvényczikk pedig így szól : „*Nec status et ordines regni eadem sacra regia ma-*

jestas secus regi, aut dirigi vult, quam observatis propriis ipsius regni Ungariae, hactenus factis vel in futurum Diacetaliter constituendis legibus,“ — ezen törvények kétségenkívül valóvá teszik, hogy hűtlenek volnánk alkotmányunk sarkalatos elveihez, ha törvényeink sérthetlenségét a jog és igazság minden fegyverével nem védendők, ezen törvényeket Felséged egyik elődje utódjainak sérthetlenül átadni hittel ígérte, a II-dik József erőszakos reformjai által megingatott közbizalmat pedig, midőn ugyanezen fejedelem bölcs tapintattal visszaállította, ezt az alkotmánynak, nem részletes, hanem összes és kölesönösen kötelező minden törvényeink elismerése által eszközölte.

A föntebbi sarkalatos elvek megvalósítását látjuk mi az 1847—48-ki törvényekben, melyek nem egy nap szüleményei s szerzeménynek nem is tekinthetők, hanem azon alkotmányos törvények megtestesülése, melyekért több századon keresztül küzdött a nemzet, s melyeket a koronázási eskük, hitlevelek és törvények folytonosan érleltek és előkészítettek.

Midőn ezen 1847—48-ki törvényeket a megyék s közelebb e megye is, egyedül való törvényes alap gyanánt kijelentette, azzal kimondá, hogy a birodalomhoz csak azon állást ismeri el törvényesnek és elfogadhatónak, melyet a *pragmatica sanctio* s az azt megerősítő s szabatosan kifejező 1790. 10-ik törv. czikk megállapított, miért szükség, hogy ezen 184⁷/₈-ki törvény minden föntartás és utógondolat nélkül, és így a megyék szervezésével annak III. törvény-czikkje is életbe lépjen, a mely a nemzet kormányát a felelős miniszterium kezébe teszi le.

Ezen kétségtelen alapjogokra és törvényekre hivatkozva, őszintén és tartozó egyenességgel a f. évi január 16-ki leirat pontjaira a következőkben felelünk:

1. Zemplénmegye ósválasztó gyűlése meg volt győződve, hogy az 148⁷/₈-ki törvények teljes utógondolat nélküli visszaállítása megnyitja a hon határát mindazoknak, a kik idegen törvények által elítélve, kívül a hazán, a hontalanság fájdalmait szenvedik; — nemkülönben meg van győződve arról is, hogy azon 184⁷/₈-ki törvények egész terjedelmökbeni hatálybátétele után, Felséged uralkodói házának sem lennének kiengesztelhetlen ellenségei sem kívül sem benn a hazában.

2. Az adót illetőleg: Zemplénmegye senkit sem tiltott el határozatilag az adófizetéstől; — de ezeknek hehajtásaiban sem működhetik közre, az 1504. 1. t. czikk hitszegéssel és közmegebecstelenítéssel sújtván mindazon megyéket, a melyek nem az országgyűlés beleegyezésével kivetett adókat hajtának be.

3. Midőn e megye a törvénykezést átvenni elhatározta, csak alkotmányos jogának gyakorlatába lépett és határozatától el nem is térhet. Az országbirói tanácskozmány eredményét azonban bevárja, azon meggyőződésben, hogy ősrégi jogainak épségben tartása mellett az általa is ohajtott egyformaságot létrehozza.

E megye tehát minden tekintetben a törvényes téren áll; s a felelősség terhe csak akkor sujthatná, ha alaptörvényei és az 1847/8-ki sarkalatos törvények érvényesítésének alkotmányos útoni megvédésében késedelmet tanusítana. — Kik is stb.

Temesmegye felirata.

Császári és Apostoli kir. Felség!

Fel ségednek f. é. január 16-kán 721. sz. a. kiadott leirata alkalmat nyujt arra: hogy a közelmult idők sulyos szenvedései felett, mi is szavakba öntsük érzelmeinket, és nézeteinket Felséged előtt őszinte bizalommal, utógondolat nélkül feltárjuk; mert a szavakba öntött fájdalom enyhül, s az őszinte szó nemes indulatból ered.

A lefolyt 11 év a fogalmakat arról a mi törvényes, mi a századok hagyományai által szentesítve volt, megzavarta. Ezen időben korszakot éltünk, melyben a hon jövője felett kétségbe eshettünk volna, ha a multak példái nem győznek meg arról: hogy alkotmányos lételünk elnyomása állandó nem maradhat. Nemzeti nyelvünk az iskolák teremeiből s a közügyek teréről egyiránt letiltva lőn. A honfiak a közszolgálat teréről leszorítottak. A hazafiak üldöztettek, javaik elkoboztattak, nagy része törvénytelen bíróságok ítéletei folytán halállal lakolt, vagy külföldre menekült, s azok, kik hon életben maradtak, családaiuk körében, békés foglalkozásaik középette, sem voltak a bérszolgák nyugtalanításai ellen biztosítva. A nemzetiségeket az egyenjogúság álczás czégre alatt egyenlő szolgálásra fűzték. A tulosigázott adók következtében, a különben gazdag ország elszegényedett. Szóval nyolczszázados lételünk minden alkotásai felváltak duíva, s maga a föld, mely egysége jeléül a kettős keresztet mutatja czimerében, s melyen közösen lakunk, több darabra szétszakitva lőn.

Szomoruan leverő képe ez az eltűnt korszaknak, melyre Felséged is kimondá kárhoztatását, midőn nyilvánítani méltóztatott: hogy

az erőbatalommal megoldást országlása s a közállapotok maradandó alapjává tenni nem akarta.

Temes-, Torontál-, Krassó- és Bács-Bodrogmegyéknek a *sanctio pragmatica*, s az ország határainak 'épentartását fejedelmi esküvel biztosító koronázási diplomák ellenére, az anyahontól történt jogtalan elszakítása, a gyászos időszak soknemű jogtapodásai, s sérelmei közt a legsajgóbb sebet okozá sziveinkben; mert a honnal közös csapásokon kívül, még a jogtalan elszakítás súlyát külön kelle elviselnünk. Egészséges ép testtől hatalommal eltépett, s élettelen testrészt valánk, martalékai a zsákmányra gyülekezett idegen burokratának. Elszakadásunk sebe vérzett, és be nem heggedt addig, míg a múlt évi december 27-ki k. leirat a visszacsatolást államjogaink alapján életbe nem léptette. Ezen k. leiratot a fenforgó nehézségek megoldására multhatlanul szükséges elhatározásnak tekintettük.

A múlt évi october 20-ki cs. kir. decretum óhajtságainkat ki nem elégité.

Ezen kir. decretum a századok próbatüzén átment alkotmány helyett újat octroyiroz: az engedményezésnek azonban elvből nem vagyunk barátai, mert eszméjében nem csak az adás hanem a megfosztás joga is befoglaltatik.

A kir. decretum a nemzettest egyetemétől idegen hatóságnak államügyeinkbe befolyást enged, s az alkotmány főbiztositékának tartott adó- s hadügyet országgyűléseinktől elvonva az 1790. 10. sarkalatos törvénnyel ellenkezőleg idegenek elhatározásai alá adja.

A honi kormányzat élére a jogerejű törvények ellenére nem felelős, collegialis kormányhatóságok állítottak.

A megyei törvényhatóság, alkotmányunk ezen védbástyája, teljes épségében nincs helyreállítva.

Alkotmányunkba világosan ütköző ezen intézkedéseknél fogva, az érintett legfelsőbb királyi decretumot a lehető nehézségeken átvezető hidnak, s a jogok tökéletes helyreállítására előzalognak vehetjük csak.

És daczára ennek, a kijelölt tért mégis készséggel elfoglaltuk; mert a békés megoldás hivei vagyunk, s utógondolat nélkül buzgóan közreműködni óhajtunk azon téren, mely véleményünk szerint a törvényes, s így biztos alapnak teljes helyreállítására vezethet.

Az átmenetel nehéz munkájának könnyítése végett, Felséged legmagasb szándokában közreműködni készségünket azzal is nyilvánítottuk, hogy megyénket és tisztikarunkat megalakítottuk. Ezen

készség után azonban viszont reméljük: hogy a tények és cselekedetek jogtalan terére nem fogunk kényszerítettetni.

Meggyőződésünk erős: hogy alkotmányos szabadságunk k. decretumok, rendeletek és nyílt-parancsok által el nem érhető; mert mindezek a magyar államjogban nem ismert tényezők, honi sarkalatos törvényeinkkel és különösen az 1790. 10. czikkkel ellenkeznek. A két oldalú szerződés természetével bíró sanctio pragmatica a békekötések, és királyi hitlevelek, s az ezek utolsó kifolyása gyanánt tekinthető, Magyarhon koronás királya által szentesített 1848-dik évi törvények, alkotmányunk újra felélesztésének egyedüli szilárd alapját képezik.

Mint egy testben csak egy a lélek, úgy nemzetünknel jelenben egy az akarat ezen törvényeknek kiindulási pontul elfogadása iránt. E nemzet egyetemében ezen törvények iránt a lelkesedés minden oldalról ünnepélyesen nyilvánul. Nem mulékony fellobbanás ez, hanem erős meggyőződés, s azon buzgó közreműködés eredménye, mi alkotásukat jellemzi. Ezen törvények a honpolgárok közti választásalatt lerontották, a jog- és teher egyenlőséget valósították, népképviselő alapján felelős kormányt hoztak létre, a földet felszabadították, s így méltán újabbkori államjogunk alapját képezik. Ezen törvények elvételének valósítása a nemzetnek legbuzgóbb óhajtsái, legforróbb vágyai közé tartozott mindig; s azon nemzet, mely az emberiség és nemzeti jog alapjain nyugvó törvényeitől elpártolna, a következetlenség és kiskorúság vádját önkezelével aláírná.

Nemzetünk ezen törekvésében felforgató indokokat vagy palástolt utógondolatot nem ismer, hanem szorosán az 1790. 12 §. czikkéhez ragaszkodik, mely a koronás fejedelem által megerősített törvényeknek egyoldalú megváltoztatását tiltja. Ezt az alkotmányos uton előrehaladást zászlójára tűző fejedelem és kormány figyelem nélkül nem hagyhatja.

Felséges ur! mi hisszük, hogy Felsőgednek a sanctio pragmatica, békekötések, és sarkalatos törvények védpaizsa alá helyezett függetlenségünk, s alkotmányos életünk visszaállítása iránti legmagasb elhatározása komoly és változhatlanul szilárd; de mivel az országgyűlés s a törvényes fejedelem kölcsönös megegyezése nélkül meg nem változtatható 1848-ik évi törvényes alaphoz mi is szilárdul ragaszkodunk, az ezen alaptól eltérő újabb rendeletek és kormányhatóságok törvényszerű alapját meg nem ismerhetjük. A rólunk nélkülünk kivetett közvetlen és közvetett adónemeket, a katonajonczok önhatalmu kiállítását, és törvényalkotási módot sarkalatos jogsértésnek tartjuk;

s ezért az 1514. 1., 1715. 8. és 1790. 19. törvények szerint az országgyűlésen kívül kivetett, s a hon elleni ellenszegülés és hűtelenség büntetése alatt behajtani tiltott, adók behajtásához, a netalán szükséges katonajonczok kiállításához segédkezet nem nyujthatunk, valamint a fennálló törvénykezést jogosnak nem tekinthetjük. Egyedüli fegyverünk a törvény és védpaizsunk az igazság. Ezen védezközeinktől honunk és a közszabadság kára nélkül meg nem válhatunk.

Midőn ezeket hódolatteljes őszinteséggel bevalljuk Felséged előtt, egyuttal kinyilatkoztatjuk, hogy az átmeneti korszak nehézségeit ismerjük, az összeütközéseket kikerülni buzgóan óhajtjuk, s a jogfogalomnak a nép közt megzavarására okot nyujtani épen nem akarunk; ezért az anyagi erő terére nem lépünk, és tényleges akadályokat a dolgok elébe nem gördítünk. Működésünk a jogosság terén azon határig terjed, meddig összeütközés nélkül terjedhet; mert az újral alkotás nehéz művében az erőszakoskodást és tulhajtást, a törvény ösvényéről eltéréssel, és túl-engedékenységgel, egyiránt veszélyesnek tartjuk. Megyei szerkezetünk függetlenségét azonban csak akkor tekintendjük teljesen biztosítottnak, midőn a megyének törvényhatósági minden joga helyreállítva leend.

Felséged az október 20-ki diplomában a sanctio pragmatikára, mint elévülhetlen jogerőben fennálló államalap- és házitörvényre hivatkozni, alkotmányos életünk újra életbeléptetése, s megkoronáztatása iránt a nemzetet ismételve biztosítani, s az országgyűlés határnapját kitüzni legkegyelmesebben méltóztatott. Megannyi jelei ezek azon elhatározásnak, melyet Felséged az alkotmányos utatrérés iránt tanusítani kegyeskedett.

A k. királyi leirat igen bölcsen állítja, hogy béke, kiegyenlítés és kibékítés őszinte viszonzást s jóakaratot s egyenes közremunkálást igényelnek, tartalékgondolat és szenvedély és tulhajtás nélkül.

Ezen legmagasb kinyilatkoztatások alapján leplezetlenül s őszintén bevalljuk Felséged trónja előtt, miképen az 1848. évi jogalaphoz szilárd ragaszkodásunkkal szemben fájdalmasan illette meg kebleinket az: hogy Felségednek január 16-ki k. királyi leiratát még mindig a mult évi október 20-ki diploma szelleme lengi át, hogy a felállított ideiglenes kormány intézkedései törvényszerűségének megismerése folyvást követeltetik, míg a megyék eljárásai törvénytelenek és forradalomra vezetőknek bélyegeztetnek, és végre, hogy az 1848. évi törvények jogos alapja kétségbe vonatván, azok életbeléptetésére

ezelő minden kísérletek anyagi erővel fenyegetés mellett szigorúan tiltatnak.

Mind ezek méltó megilletődésre elég okot nyújtanak Felséges ur!

A fenálló különbségek s ellenkezések kuforrását a kiindulási pontok különbszéséből származtatjuk. Arra: hogy a békés megoldás műve könnyítve legyen, egyéb nem kívántatik, mint hogy Felséged is az 1848-dik évi törvényes alapot kiindulási pontul elfogadja, s az ezen alapon eltökélt haladásáról a nemzetet biztosítsa.

A fejedelmi korona legékesebb gyöngyét a népek bizodalma képezi. Felséged önmaga kimondá trónja magaslatáról: hogy bizalom bizalmat szül, és történelmünk lapjai bizonyítják: hogy nemzetünk jogérzetét becsülő, s ebben bizó királyaink várakozásaikban soha nem csalatkoztak.

Fogadja Felséged hódolatteljes alattvalói nyilatkozatunkat kegyelmesen. Kelt az 1861-ik évi február 4-én Temesvárott folytatva tartott megyebizottmányi közgyűlésünkből.

Sopronmegye felirata.

Felséges császári királyi apostoli Felség! legkegyelmesebb Urunk és Királyunk!

Felségednek f. 1861 dik évi Nagyboldogasszony havának 16-ról hozzánk lebecsátott fejedelmi leiratában megnyugtatólag hatott ránk ama nyilatkozata, mikép Felséged az 1791-ik ő. törv. czikk értelméhez képest mielőbb leendő koronáztatásának teljesítését ohajtva várja. — mi, kik ezen felhivott törvénynél fogva Magyarország királyainak s alattvalói hűség kötelmeit koronázás előtt is megtartandóknak valljuk — nem palástolhatjuk azonban abból keletkező méltó aggodalmunkat, hogy fejedelmi jelen iratában felhivott t. cz. azon világos rendelete, miszerint fejedelem-változás alkalmával koronázásig közben eső időszak alatt, az örökösödő király minden jogai épen tartassanak, melyek az ország nyilvános és alkotmányszerű közigazgatásához tartoznak. — mint szintén ebbeli megtartandó törvényes intézkedés megemlitve nincsen.

Felségednek kegyes leiratában továbbá megjegyzett első pontjára vonatkozva — ha bár ennek tartalma köztudomás szerint ben-

nünket nem sujt; azonban határozatában a megyei autonómiával járó szabadválasztási jogot korlátozván, fokozza abbéli aggodalmunkat, hogy jövőben bizottmányi gyűléseink önállósága kérdés alá vonatik.

Kik azok és vannak-e olyanok, kik a birodalom ellenségeivel szövetekezve, az állam ellen vétkes merényleteket terveznek? azt mi nem tudhatjuk, képviselő-testületünk tagjai között ilyenek nincsenek. Azon honfiak közül pedig, kik politikai multjuk miatt még most is száműzetve külföldön tartózkodnak, ha választottunk volna is valakit képviselő-testületünk tagjává, azt kétségtelenül azon reményben tévők vala, hogy a magyar alkotmánynak visszaállítása megnyitja egyszer mind hazánk határait mind azoknak, kiket az idegen bíróságok által idegen törvény szerint hozott alkotmányellenes ítéletek kényszerítettek a távozásra. E reményünk minelelőbbi valósulása bizalmat gerjesztő záloga leend az alkotmányosság teljes visszaállítása iránti komoly szándéknak, meghiusulása ellenben könnyen káros kételkedést szülhetne a nemzetben.

Ugyanezen leiratnak a közadó behajtását rendelő tartalmát illetőleg fiui nyíltsággal Felsőged előtt felemlíteni hazafiui tartozásunknak ismerjük, hogy alkotmányos állásunkból folyó, jelesen 1471. 11-ik 1715. 8-ik, 1790. 19-ik és több törvényeink a közadónak az országgyűléseni meghatározását és szavazását rendelvén — törvényenkivüli adó behajtására segédkezeket nem nyujthatunk, — és e téren is törvényeinkben gyökeredzett jogunkhoz ragaszkodva, e tárgyban minden tetteleges ellenszegülést mellőzendünk, — mert erőszak elleni egyedüli fegyverünk az igazság és a törvény; — a meunyhien azonban 1848-ik év előtt is a háziadó terheit, a megye közigazgatási szükségei fedezésére viseltük, azt beszámítás mellett kivetettük, — és az e tárgyban tett intézkedéseinkről a törvény értelmében eddig is használt uton a törvényes kormány magának igényelt tudomást szerezheth.

A törvénykezést tárgyaló 3-ik pontra vonatkozólag — midőn mi megyénket az 1848-ki törvények értelmében szerveztük — bíraskodásunkat is ugyanezen törvények szerint teljesítendő, miglen a legközelebbi országgyűlés a törvénykezés érdemében intézkedendik.

Végre a 4-ik pont folytában az 1848-ki törvényeknek újabb átvizsgálása s illetőleg módosítása, nézetünk szerint is az országgyűlés köréhez tartozik, de éppen azért, mert mi köztörvényhatósági állásunkban egyoldalulag azoknak bármily mellőzésében vagy megszegésében meg nem nyughatunk:

Azon törvényeket a jövő országgyűlésen nem szükséges alkotni, mert már megvannak, s jogilag senállanak; czélszerű leend talán

azokat újra átvizsgálni, talán némely részben módosítani, s a mennyiben vagy nem eléggé határozott, vagy csak ideiglenes rendelkezést tartalmaznak, javítani is, de mindaddig, míg ez nem történik, kötelességünk azon fennálló törvények rendeletéhez ragaszkodni. Ismételjük azonban itt is, hogy a mi fegyverünk nem erőszak, hanem igazság és törvény.

Mindezeket a legmélyebb tisztelettel és őszinteséggel előadni, a törvény és alkotmányos állásunk teszi kötelességünké, s megvagyunk győződve, hogy Felséged, ki alkotmányos uton akarja a nemzet bizalmát s teljes megnyugtatót elérni, e kötelességünk teljesítését s az alkotmányos őszinte szót nem fogja túlcsapongásnak tekinthetni.

Kik vagyunk császári királyi apostoli Felségednek kegyelmébe ajánlottak, Sopronban 1861-dik évi február hó 4-kén tartott közgyűlésünkben.

Császári királyi apostoli Felségednek hűséges alattvalói.

Aradmegye felirata.

Felséges uralkodó!

Kormány és nemzet között egymáshoz viszonyában a törvény kölcsönös tiszteletére épített bizalom és őszinteség képez oly kapcsolatot, mely századokon át rendületlen alapra helyezi a békés kormányzás és népelegültség alkotmányos épületét.

Ez alapon tud felvirágozni a haza, tenyészik a jóllét, ez alapon erősbül és lesz tiszteltté a kormányzó hatalom, és iránytadó a külfolyás nagy horderejű gyakorlatában.

Hol megszűnik a bizalom és őszinteség, hol anyagi erővel letportatják a törvény kormány és kormányzottak között, midőn az egyik túlarad jogkörén, ott nincs elérve az államszerkezet természetes ösvénye, ott jog helyett önkény emeli fel fejét, és az államgépezet előbb s később az anarchia hinárjába süllyed el.

Mert csak a szellem örök, a szellem ereje mindenható; míg az anyagi erő töredékny lábakon nyugoszik.

És ha olykor a törvényt letipró ilyszerű hatalom elkövetett jogtalanságát kimaradhatlanul kíséző nehéz napjaiban felhívja is szellemeit az igazságos jogérzetnek, ott áll rémületes alakjában a sötét emlékezet, mely nem hagyja beheggedni sajtó sebeit a jogtalanságnak,

nem hagyja megszilárdulni a megszaggatott bizalmat, szétdult őszinteséget.

Felséged tudja hazánk alkotmányának szétdulását. Miért emeljük szavainkat panaszsra leirhatlan sok szenvedéseinkért, hiszen azok elismervék Felséged által akkor: midőn 11 keserű év után oct. 20-ki nyilatkozványában előbbi alkotmányos intézvényeink visszaállítása ígértetik.

Mert van-e kín, van-e fájdalom? mely felérne azzal, midőn egy nemzet nyolczszáz éves alkotmánya szétszuzatik, melyért legjobbjai elvérezének.

Az oct. 20-ki nyilatkozvány noha alkotmányos intézvényeink visszaállítását tartalmazza, nem engedmény, nem adomány nekünk, mert egy alkotmányos nemzetet le lehet ugyan szorítani a cselekvés teréről, de alkotmányához jogait, melyek elévülhetetlenek, elenyésztetni nem lehet soha; — nem ad nekünk megnyugvást, nem kelthet bennünk bizalmat alkotmányunk teljes épségbeni visszaállítása iránt.

És a f. évi január 16-kán kelt legmagasabb nyilatkozvány megerősít bennünket azon hitben, hogy reményünknek, bizalmunknak nincs is, nem is lehet még szilárd alapja, s hogy alkotmányos jövőnknek még nem ütött órája.

Mindkét leiratban ugyanis hivatkozás történik a sanctio pragmaticára, az 1790¹/₁-ki és 1848-diki törvényekre. Ezek a mi sarkalatos törvényeink is, ezekben hisszük mi is hazánk nyugalmát és boldogságát.

Amde a törvények, midőn körülírják a fejedelem jogait, ugyanakkor meghatározzák a kötelességeket is, melyeket a nemzet irányában bűn nélkül meg nem szeghet soha. A két oldalú sanctio pragmatikának hazánkat illető biztosítékai, a nemzet ős alkotmányos jogainak fenntartása figyelem nélkül hagyatik.

Az 1790¹/₁-ik 3-ik törv. czikk ellenére hazánknak, a többi koronartományoknak függetlensége s szabadsága támadtatik meg.

Az 1848-ki törvényekben biztosított önkormányzat sarkalatos eszméje kérdés alá helyeztetik, Magyarország törvényes miniszteriuma helyett, idegenek túlsulya befolyása alatt álló kormány intézkedik hazánk sorsa felett, melynek behatásából eredő kormányzati irány az oct. 20-ki fejedelmi nyilatkozványban ígért alkotmányunk visszaállítása iránti komoly hitet keblünkben meggyökerezni nem engedi.

Felséges Uralkodó! nincs e hazában önzéstelenül gondolkodó, kinek lelkét hazafi aggodalom kinos érzete nem szaggatná, midőn az oct. 20-ki nyilatkozványban jobb jövőnk fejében kelthetendett bizalom

helyett, alkotmányunkkal homlokegyenest ellenkező rendszer sulya alatt, hazai intézményeink és törvényeink gyakorlati alkalmazását mellőző rendszabályokkal találkozni kényszerülünk.

E nemzet gyakran fájdalommal érezé, hogy Fejedelme veszélyezett trónja fenntartásaért hozott nehéz áldozatai jutalmul keblének szentélyében őrzött alkotmányos szabadságának gyökérszálai kitépése után épen azon ádáz kezek nyultanak, melyeknek hálára kell vala fel-emelkedniök, de mindannyiszor megőrzé őt törvényei tiszteletén alapult erkölcsi ereje, az enyészet sirjától, és megtanítá a világot azon bizonyosságra, hogy noha a kiáradt barbar elem ellen, a civilizáció előharczosaként önté fiainak legnemesebb véréit, noha alkotmánya és törvényeiért fejedelmeivel majdnem szakadatlanul harczban álló, magasan tudá lobogtatni mégis szabadsága szövétnekét és őseinek szent hagyományaként öröklött törvényeit, alkotmányát meg tudta mindig őrzeni utódai számára.

A f. é. jan. 16-án kelt leiratban érintett 4 pontban foglalt vád bennünket semmi tekintetben nem érdekelhet

Nem az első, mivel törvényes fogalmunk szerint Felséged ellensége csak az lehet, kit az 1723-ik 9-ik hazai törvényeink hazai itélő birái Felséged ellenségévé kijelöltek; s még ezen esetben is azon férfiaknak, kik idegen földön az 1848-ki törvényeinket követett események áldozataiként szenvedik a hontalanság emésztő fájdalmait, számtuzetűsük keserű sok éveit szeretett hazájukba leendő visszatérhetési joggal kellene felcserélniök, midőn Felséged kinyilatkoztatja, miszerint csupán a nehéz körülmények kényszeríték alkotmányunk felfüggesztésére, s midőn hazánk egyhangu nyilatkozatában ugyanazon 1848-ki törvények alapján indult alkotmányos jövőnk visszaállítását és megszilárdítását tárgyzó nagy művében.

Felséges ur! a történelem tényeit emberi erő meg nem változtathatja, azon férfiak alakját eltörölni nem lehet, a historia lapjairól, utódaink tisztelettel említik fel nevüket, és ma édes ragaszkodással várja a nemzet, hogy keblére szoríthassa őket, a hon hű fiait.

Nem terhelhet a 2-ik vád sulya sem az adó végett. — Az 1504. 1. 1715. 8. és 179 $\frac{1}{1}$ 19. törvényezikkek által az országgyűlésen kívül kivetett adók behajtása haza elleni esküszegés és hűtlenség iszonyu büntetése mellett tilalmaztatik, és miként nyujtsuk mi ki kezeinket ily adó behajtása után, kik alkotmányunkhoz, szentesített törvényeinkhez oly átható buzgalommal ragaszkodunk, azon alkotmányhoz, melyek alapján Felséged uralkodó háza jogai is nyugosznak.

Hivja Felséged össze az országgyűlést az 1848-ki törvények ér-

telmében, annak törvényileg kitűzött helyére, kizárólag Pestre, és határozza meg az országgyűlés szentesített törvényeink szavai szerint adónk összegét, megfogja látni Felséged, hogy mi annak behajtását a polgári kötelesség legőszintébb érzelmeivel teljesítendjük.

Mi hűséggel tartozunk törvényes fejedelmünk iránt, de hűséggel tartozunk hazánkhoz is, mi nem tóphetjük le szentségtelen kezekkel alkotmányunk gyökérszárait, mi nem szaggathatjuk szét polgári legundokabb bűn nélkül élő törvényeink szent könyvét.

Nem sujthat bennünket a harmadik vád sem, mert végzéseink között nincs egy is, mely az e megyében működő törvénytörvényekben gátló szabályt tartalmazna, de egyébiránt kijelentjük, hogy megyei municipális létünk életereje hiányzani fog mindaddig, míg önválasztotta tisztviselőink nem gyakorlandják s nem alkalmazandják hazánk szentesített törvényeit.

Nem sujthat bennünket a negyedik vád sem, mivel Felséged nyilatkozványa szerint legközelebbi országgyűlésünknek az 1848-ki törvények netalán szükséges módosítása és megerősítése leendvén egyik feladata, mi e törvényeknek helyhatósági módosításába nem avatkozhatunk, és hitünk szerint csak akkor érhetne bennünket komoly felelősség sulya, ha a koronás fejedelem által megerősített 1848-diki törvényeken kívül saját magunk által hozott vagy bár ki által reánk erőszakolt intézkedéseket léptetnénk életbe.

Felséges uralkodó! mihelyt megszűnt a kinzó nyomtatás hosszu korszaka, mihelyt leszáltak a szólhatás nehéz bilincsei, mi az 1848-ik létező törvény erős alapjára álltunk, megyénk népe örömiadással üdvözlé az 1848-ki törvények életbeléptetését, hegyeink völgyeink elárasztvák azon reménnyel, hogy Felséged fejedelmi szava e törvényekbe új életet lehel, mi e térről hol megyénk, hol hazánk szebb jövőjének hajnalát látjuk mosolygani, a Felséged hatalmában levő anyagi erővel leszoríttathatunk és népünk és hazánk egére újra felvonulhat a 11 év sötét fellege, de mi az anyagi erő ellen az igazság és törvény fegyverére támaszkodva, a megyénk közgyűlése által kimondott hazafi becsületünkre bizott, s addig hiven megőrzött irányt elhagyni, testületünkre nézve erkölcsi lehetetlenségnek tartjuk.

Kelt Aradon, febr. 4-kén 1861. tartott közgyűlésünkből.

Nyitra megye felirata.

Felséges Császár és Apostoli Király. Legkegyelmesebb Urunk! Nem az első meglepő benyomás alatt, melyet Felséged folyó évi január hó 16-ki kegyelmes leirata az országban okozott, hanem bigadt megfontolás után az egyetértő egész Magyarország viszhangozása mellett vezérel azon meggyőződés, hogy folyó évi január 8-án kijelentett határozatunk törvényen túl nem terjeszkedvén, a kegyelmes leiratban fájdalommal tapasztalt felindulást és nyilvánított fenyegetést egyedül sajnos félreértés okozhatta.

A Felséged által tevékenységre felhívott bizottmány csak ott vehette fel alkotmányának fonalát, hol az erőszakkal félbeszakított, — az 1848-ki törvényeknél, a midőn Felséged mult évi october 20-ki kibocsátványának nincs más alapja, mint saját, habár legjobb szándoku akarata.

Alkotmányos országban az akarat is csak a törvények korlátai közt indulhat ki boldogítólag, melyeket ha mellőz, a legszebb akarat is ismét könnyen visszavonható engedmény lesz, mely egy politikai érettségű népet ki nem elégíthet, a mely törvényeit tisztelni megtulta. Alkotmányos nemzet és fejedelem csupán törvény ellen vétethetnek, és a midőn a nemzet törvényeihez hiven ragaszkodik, a fejedelem, ki néki a törvények teljes érvényét habár ideiglenesen elvonja, azzal a nemzetet, hogy vétkezett, nem vádolhatja.

A megyei bizottmány a nép kifolyása lévén, mely a midőn őtet megbizta, az 1848-ki sarkalatos törvényeket, mint szent ereklyét neki megőrzésül átadta, és így azoktól csak az összes nemzetnek törvényes országgyűlésen megváltozható egy akarata mentheti fel.

Ha az ugynevezett örökös tartományok népei, melyek alkotmánynyal nem is birtak, fenhangon kiáltoznak az 1849 ki marozius 4-én csak kiadott, de soha életbe nem lépet alkotmány után, mennyivel inkább kell Magyarországnak évezredes alkotmányához féltékenyen ragaszkodni.

Felséged maga is valamint mult év october 20-ki kibocsátványában a pragmatica sanctióra, ugy a január 16-ki kegyelmes leiratban, az 1790-ki törvényekre hivatkozik, a pragmatica sanctio és az idézett törvény az uralkodó fejedelemre nézve egyiránt, mint a nemzetre, nem csak jogokat, de kötelezettségeket is tartalmaz.

Maga a kegyelmes leirat kimondja: hogy különösen az 1848-ki törvényeknek átvizsgálása, illetőleg módosítása, megszüntetése, vagy

megegerősítése egyedül az országgyűlésre tartozván, sem egyeseket sem egyes megyét nem illethet.

Felségednek a magyar trónoni még most is élő előde V-dik Ferdinand király az 1836. évi I-ső t. cz. hasábjain foglalt azon koronázási okmányban, melyet hittel megerősítve az ország biztosítására maga és utódai nevében a *sanctio pragmatica* alapján kiadott, a magyar nemzet irányában következőleg nyilatkozik: *Universas et singulas Regni Hungariae partiumque eidem adnexarum libertates et immunitates leges item haecenus concessas et confirmatas in futurumque concedendas et per nos confirmandas, firmiter et sancte observabimus per aliosque omnes et singulos inviolabiliter observari faciemus.* Felséged dicső trónelőde tehát már a magyar királyi székre léptekor megesküdött, hogy a hozandó és így az 1848-ki törvényeket is nemcsak maga megtartja, de mások által is megtartatja, midőn tehát Felséged minket múlt évi october 20-án az alkotmányos életre újból összehivott, alattvalói kötelességünk volt az 1848-ki törvényekhez ragaszkodnunk, mint a melyek mintegy II-ik Endre királynak az egész nemzetre törvényelőtti egyenlőséggel alkalmazott második arany buláját képezik; és így a nemzet alkotmányos törvénye alapjait, melyeket szenny nélkül öröklött nemzedékről nemzedékre, nem tépheti sajátkezüleg szét, sőt kötelesnek érzi magát azokat oly szűzen hagyni hátra utódainak örökségül, mint átvevé, habár az anyagi erő annak élvezetétől leszorítaná is, vagy az alkotmány romjai alá kellene temetkeznie.

Noha az october 20-ki okmányban ígért engedmények a nemzet jogos követelményeinek nem is feleltek meg, Magyarország összes megyei belhatóságukat az 1848 ki törvény értelmében szervezték, a mint is öngyilkosság nélkül különben nem cselekedhettek, de azt azon biztos reményben tették, hogy férfias egyenességű eltökélésük az uralkodót is a törvényesség ösvényére vezetendi vissza.

Mint a villám a felhőtlen tiszta égből lepott meg minket a Felséged által január 16-ki kegyelmes leiratában, szervezésünk iránt kijelentett visszatetszés; sajtó fájdalommal bár, de az alkotmányos nemzet önrzetével egybeforrt polgári őszinteséggel kénytelenek vagyunk kinyilatkoztatni, hogy mi azt, hogy midőn egyedül a törvényekhez ragaszkodtunk, törvénytelen merényletet követtünk el, és akár nyiltan akár álnokul törvényes alakba burkoltan a forradalom terére léptünk volna, el nem ismerhetjük.

Mi a lefolyt 11 év szenvedései alatt, a midőn tulajdon tűzhelyeinknél száműzötték és idegenek valánk, nem panaszkodtunk, közjogaink-

nak megsemmisítését az isteni gondviselésbe vetett tántorithatlan bizalommal türtük anélkül: hogy igazaink érzetében bármily földi hatalomra hivatkoztunk volna; mi a multa nézve hittük, hogy Felséged azon nemzet iránt, mely királyi elődeihez tántorithatlan hűséggel, változatlan ragaszkodással viseltetett, ellenszenvet keblében nem ápolhat, a jelenre nézve pedig hisszük, hogy Felséged sokkal bölcsebb és igazságosabb, mintsem hogy 11 évi előzmények után a megyéknek, mondhatni az egész országnak az 1848-ki törvényekhez nyilvánított ragaszkodása megsérthetné.

Épen a Felséged által irányunkban kifejtett megbecsülhetlen bizalomszülte törhetlen bizalommal és határtalan nyíltsággal, de a legmélyebb alázattal terjesztjük tehát fel a január 16-ki kegyelmes leiratban foglalt, s velünk közlött rendelmény négy pontja felett honfiai nézetünket.

Az első tételben mondja Felséged, hogy a birodalom határain kívül tartózkodó hűtlen és felségsértő egyének választattak bizottmányi tagokul; azon percz óta: hogy Felséged magyar alkotmányos királyi megkoronáztatási szándokát kimondotta, azt kellett feltennünk, hogy a multa fátyolt vetve, minden száműzöttre és a birodalom határain kívül tartózkodóra, a nem magyar, de katonai bíróságok által a szabadság korlátozásával és jószág elkobzásával kimondott törvénytelen ítélet meg van semmisítve és szegény hazánkfiak családjaiknak, hazájuknak visszaadva, hogy azon pillanat óta, melyben az ősi alkotmány visszaállítatott, nincs hűtlen és felségsértő többé; sajnáljuk, hogy azon egyszerű ártatlan tiszteletnek, melyet néhány megye száműzött szülöttinek e választással szánt gyenge vigasztalásul, a magis leiratban némi nyomaték adatott, főkép mivel annak megítélése, kik a birodalom és uralkodó ház fenállásának ellenei? kormányzasi időszerzőkhöz van kötve; látjuk, hogy kik felségsértésért halálra ítéltettek, in effigie felakasztattak, most a legfényesebb méltóságokkal ruháztatnak fel, látjuk, kik még a legközelebb multban perbe fogattak, bebörtönöztettek, vannak a január 16-ki leiraton Felségeddel együtt aláírva; köteles hódolattal bátorkodunk e téren Felséged egyik dicső őseré III. Károly magyar királyra hivatkozni, és legszentebb kötelességeink egyikének tartjuk Felségednél minden még külföldön visszavonulva élő hazánkfiáért kérni és közbenjárni, a tökéletes visszatérhetési engedélyért, hogy az engesztelődés napja süthessen ő reájok is az alkotmányos hazában, melynek éltető melege által az uralkodó és nemzet közti kibékülés örökzöldje viruland.

A kegyelmes leirat második tételében Felséged az adók behaj-

tásának megakadályoztatása, és új adó kivetése iránt hozott megyei határozatok megsemmisítését parancsolja; mi az alkotmányosság tereére visszahelyezve ottan híven helyt állani vagyunk kötelesek, és nem hajolhatunk ahhoz, hogy tisztviselőink oly adó behajtásába avatkozhassanak, melyet reánk nélkülünk, kívülünk, viszonyainkat nem ismerő birodalmi miniszterium vetett ki, és hogy a közvetett adók behajtása körül az idegen pénzügyi hivatalnokokat és öröket naponta tapasztalt alkotmányellenes és kiméletlen eljárásuknál támogassák; a felett, mikép legyenek a megye égető szükségei fedezendő, még nem is határoztunk, és így Felsőgedet arra kérjük, hogy az e téren behajtásokra szándékolt katonai karhatalom alkalmazásától, mely az aránytalan adóteher által kimerült és elszegényedett hazánkra a vég csapás lenne, s mely eljárás Felsőged atyai szívével össze sem férne, kegyelmesen elállani méltóztassék.

A kegyelmes leirat 3-ik tételében Felsőged az osztrák törvényeket, törvénykezést és törvényszékeket rendeli fentartatni, engedje Felsőged egész őszinteséggel feltárni, mi birta különösen e megyei bizottmányt arra, hogy a törvénykezési tért alaki és anyagi egészében elfoglalja. A törvénykezés az ugynevezett járásbíróóságok, és törvényszékek által gyakoroltatván, azt, hogy az alkotmányos szolgabírói hivatalok a volt járásbíróóságoktól az összes tárgyakat átvegyék, maga Felsőged october 20-ki kibocsátványában megrendelni méltóztatott, az ő megyei rendszer kiegészítéseül, abba a törvényszéket is beolvasztandónak tartjuk, főkép a nyitrai cs. k. törvényszék elnökének és ülnökeinek részint máshovai kineveztetése, részint eltávozása által annyira leapadott, hogy ítélő tanácsot a bíraskodásra nem is jogosított segédhivatalnokainak alkalmazásával volt csak képes összeállítani, és így az igazság kiszolgáltatása magamagától felakadván, e megye lakosai ellen bünt követünk el, ha a törvényszék átvételét meg nem rendeljük. A mi magokat a törvényeket illeti, magyar hazánk 800 éven keresztül folyvást tulajdon törvénykezésével élt, törvényeit országgyűlésen hozta, soha idegen törvényekkel el nem árasztatott, az ország önalkotta magánjogi törvényeit, a felséges uralkodó ausztriai ház is annyira tisztelé, hogy a midőn I. Lipót, és II. József a közigazgatást egy időre némétté tették, a magyar törvényeket érintetlenül hagyák; miután a birodalmi miniszterium által 1853 ban oly polgári és fenyítő törvények elfogadására kényszerítettünk, melyek sem politikai kifejlődésünkkel, sem jogi nemzeti létünkkel össze nem férnek, nem csuda, ha a hon életerejébe soha át nem ment, meg nem barátkozott törvényektől teljes szívből lélekből minden következmé-

nyeivel és elmaradt hivatalnokaival együtt szabadulni akartunk, nem is várhatunk egyebet a törvényhatóság fogalmánál fogva biráskodásra hivatott tisztviselőinktől, mintsem hogy országgyűlésen hozott saját törvényeink szerint fognak eljárni.

Ha netalán jelenleg a Pestre összehívott országbirói tanácskozás a magyar törvények bár mely részbeni mellőzésével intézkednék, és valamely a nemzet szokásaival és jellemével összeütköző törvényeket parancsolna ránk — habár ideiglenesen, — azt Felséged előtt és a megnyitandó országgyűlés előtt a nemzetnek felelőssé teszszük.

E pontban el nem hallgathatjuk szívbéli fájdalunkat, hogy Felséged jelenlegi magas magyar kormánya, a nélkül, hogy a köztünk és a nyitrai törvényszéki hivatalnokok közt a törvénykezés átvételénél közbejött események felett akár minket, akár köztisztviselői főispánunkat kihallgatta, akár pedig a történetekről magának bővebb tudomást szerzett volna, egyoldalú, velünk nem is közlött, tulzatos, mint a következmény mutatta, hazug panaszokra minket nem csak kihallgatlanul elítélt, hanem ott, hol az ellentállásnak legcsekélyebb árnyéka sem volt, karhatalmul egy zászlóalj katonát alkalmazott, és minden alkotmányosság mellőzésével egy idegen hivatalnokot teljhatalommal felruházott.

Jobbági alázattal kijelentjük, hogy mi huzamos 1848-ik év előtti tapasztalásaink nyomán nem vagyunk meggyőződve arról, mikép a törvényhozás további intézkedéseig a magyar törvény alkalmazható nem volna, minthogy változtatást, a mint Felséged maga mondja, az ország és egyesek érdekében csak a rendes törvényhozás tehet, választott megyei hivatalnokainkat pedig a biráskodás jogától megfosztva, a volt rendszer birái határozatai végrehajtóinak le nem alakosnyithatjuk.

A kegyelmes leirat 4-dik tételében Felséged maga mondja ki: hogy az 1848-ki törvényeken csak az országgyűlés változtathat; épen ezt tartottuk tiszteletben, midőn az 1848-ki törvényeket most egész terjedelmökben sérthetlenneknek nyilvánítottuk, és magunk is azt óhajtjuk, hogy a szentesített 1848-ki törvényeknek átvizsgálása, vagy megtartása felett, jövő ugyanezen törvények alapján Pestre összehívandó országgyűlés határozzon.

Alkotmányos jogainkhoz ragaszkodva, feltárjuk felséged előtt minden aggodalmainkat, mint megkoronázandó magyar királynak, és kérjük, hogy miután viszonyos egyetértéssel az összetornyosult zavarokból csak az 1848-ki törvények, melyeket országgyűlés alkotott,

és koronás fejedelem szentesített, nyujtanak kibontakozást; adja'visz-sza Felséged azokat, mint a nemzet egyhangu óhaját, elvitázhatlan tulajdonát, hogy hazánk egén a nap ismét régi fényében süthessen.

Ni kívánjon tőlünk Felséged olyat, a mit teljesíteni hatalmunkban nem áll, hogy az 1848-ki törvényeket tagadjuk meg, miután az ösz-szes megyék, egymást nem is kérdezve, mintegy belsejök sugallatát követve, kiindulási pontul ujjászületésükkor az 1848-ki törvényeket egyértelmüleg megalapították, és mi is január 8-ki bizottmányi gyü-lésünkben ebbeli hitvallásunkat az ország színe előtt kiadtuk, Felsé-ged önmagunk, és az egész nemzet elleni bünre kényszerítene, ha to-vábbá is a kegyelmes leiratban kifejtett nézeteit reánk erőszakolni szándékolná.

Ne tegyen Felséged azon helyzetbe, hogy miután ezredéves al-kotmányunkhoz híveknek magunkat kijelentettük, úgy járjunk, mint az ösz Gallilei a római inquisitio előtt, ki miután értekezését a föld-nek saját tengelye körüli forgásáról kiadta, Rómába idéztetett; ott megdöbbenve bocsánatot kért tévedéseért, és az Evangeliumra tett kezekkel térdre borulva, esküvel erősíté, hogy hirdetett tana hamis, de midőn felemelkedett, lelkiismérete furdalását érezve, szemeit a földre szegezé, és elkeseredéssel kiáltott fel: És mégis forog! — mi se tehetnénk egyebet, mint a lelkiismérettől furdalva, elkeseredve kellene felkiáltanunk: És mégis 1848!

Kijelentjük a legmélyebb alázattal, hogy inkább tiltassanak be a bizottmányi ülések, függesztessenek, oszlattassanak fel magok a bizottmányok, mintsem hogy azokon törvény helyett önkény ural-kodjék.

Nem is lesz szükség ennek foganatosításához anyagi hatalomra, mert a mint Felséged egy szavára összejöttünk, úgy egyetlen intésére a politikai térről lelépünk, és a 11 évig kegyelt családi körünkbe ismét visszavonulunk.

Mielőtt alkotmányunkat, és ősi törvényeinket megszegnök, av-vagy egy oly téren állapotdnánk meg, a hol a félrendszabályok sulya alatt szükségkép elbuknunk kellene, készebbek leszünk magunkat uj-ból a mindenható Isten további oltalmára bizni, a sors nem érdemelt uj mostoha csapásában megnyugodni; és a honunkra felvirulandó szebb jövőt az isteni gondviselés szárnyai alatt bizodalomteljesen bevárni.

Mély alázattal kérjük tehát Felségedet, méltóztassék az 1848-ki törvényeknek teljes érvényét legkegyelmesebben kimondani, az azok-ban alkotott magyar felelős miniszteriumot kinevezni, az ország inte-

gritását helyreállítani, és Pestre összehívandó országgyűlésen Szent-István koronájával feldiszitve, trónját, lakását Budára áttenni, legyen kiválólág Magyarország királya, és látni fogja, a határt nem ismerő lelkesedést, melylyel az egész nemzet félreérthetetlenül magáénak valandja, mihelyt a koronázási oklevél kiadása alapján alkotmányos szabadságát biztosítva újból felvirulni látandja.

Felséged legmagasabb tulajdonainál fogva egy új korszak alakítására van hivatva, és uralkodói pályáját igazságszeretete s törvénytisztelete által eddig szokatlan fényvel árasztandja el, melyet a késő századok is méltán csodálni és dicsőíteni fognak.

Kik egyébiránt cs. k. kegyelmébe és kegyelmességébe ajánlottak, hódoló legmélyebb tisztelettel öröklünk.

Kelt 1861-dik évi február 6-kán. Nyitra felső városában tartott bizottmányi ülésünkből, császári királyi Felségednek alázasos és hi alattvalói.

A jász-kun kerületek fölirata.

Felséges Urunk!

Midőn Felséged a haza alkotmányossága visszaállítása tárgyában oct. 20-ki diplomáját kiadni méltóztatott, habár annak tartalma távolról sem elégti ki alkotmányos vágyainkat, mégis hazafias örömmel fogadjuk azt, mert jeléül tekintők egy szebb jövőnek s mint az alkotmányosság ébredő tavasza első hajnalsugarát üdvözlünk.

Azonban ez örömeink s ébredő reményeink virágbimbaját csakhamar lehervasztá Felséged jan. 16-ki leiratának hideg lehellete, mely szerint csaknem mind az ellen, mit a 20-ki diploma autonomiának megvalósítására tevének, tiltakozás és fenytés emeltetik, s ezen megdöbbentő körülmény azon aggodalmat költi bennünk, mintha elhagyni készülne Felséged kormánya az egyedül boldogító alkotmányosság megkezdett ösvényét s a Felséged által is elítélt absolutismus útjára térne át; s úgy tetszék nekünk, mintha még mindig küzdene Felséged környezetében ellenünk egy ellenséges párt, hogy mit békés uton el nem érhetett, a nép és Fejedelem közt felköltött belviszályokkal semmisítse meg a magyart.

Felséges Urunk! megtanultuk a történetekből, miként Magyar

ország halálában a birodalom halála fekszik, mint feltámadásában annak ujéletre ébredése.

De legyen bármint, — miután mi a testvér megyékkel mindenben egy uton járni s azokkal élni és halni kívánunk: ezennel ünnepelesen kinyilatkoztatjuk, hogy mi, kik szervezésünknek nem rajtunk mult elkésése miatt, eddig nem nyilatkozhatánk, — a testvér megyék panaszlott eljárásához mindenekben csatlakozunk, — nevezetesen

1. Nem lehet magunkévá nem tennünk a testvér megyék azon eljárását, mely szerint ama kitünő férfiak, kik az alkotmányos szabadságérti küzdelmeik folytán menekülni kénytelenítették, a megyei bizottmányok diszes koszorujába felvették, miután tudtunkkal törvényes alakban bíróság által a Felséged által feltételezett bűnügyben megbírlva, annyival inkább elítélve nem voltak, sőt a törvényesség érzeténél fogva teljes hittel várjuk, hogy Felséged legkegyelmesebb atyai szíve méltatlanul száműzött jobbainknak az imádott hon földére visszatérés útját megnyitandja, s ez alkotmányos sérelmet nemzetünk közörméire megorvoslandja.

2. Mi sem nyujthatunk ahhoz segédkezet, hogy a törvény terén kívül rendelt és kivetett különféle terhes adókat behajtsuk, — mert törvényeink jelesen az 1791. XIX. és 1827. IV. t. cz. szerint az alkotmányos hatóság csak alkotmányos uton, azaz a Fejedelem és országgyűlés magegyezése folytán kivetett adókat hajtathat be. De így kívánja ezt az alkotmányosság elmélete is, melynek legfőbb lényegét, épen a hadügy feletti nemzeti intézkedés képezi. Az esetben tehát, ha mi a nem alkotmányos uton kivetett adók behajtásához járulánk: magunk adnánk alkotmányosságunknak a halálos döfést. Az 1723-ki törvényekre Felséged által tett azon hivatkozásra, miszerint a koronörökösnek királyi jogai megkoronázatásaig is biztosítva vannak: viszont alattvalói hódolattal kinyilatkoztatjuk, hogy ugyanazon törvény a trónörököst is másrésről a hazai törvények megtartására kötelezi.

3. A törvénykezés előttünk is egyik ágát teszi a szabad hatásnak; — s mi is érezzük a magyar törvénykezés visszahozása égető szükségét, meggyűlölvé testből lélekből a közel mult idő szerfelett bonyolított és költséges törvénykezési rendszerét, melynek ugy polgári mint bűnügyi részében találató sokszoros hiányok már eddig is élesen kimutatvák, s még ha majd jó ideje, bővebben is kimutatva lesznek, — s bár nem csak minket, kik a megye egyetemét képviseljük, de az egész néptömeg kebelét is ezen érzelem hatja át: mindazáltal

elhatároztuk bevárni az országbirói értekezlet eredményét, hogy a jogviszonyok megzavarásának színét és lehetőségét is elkerüljük.

4. Szóljunk-e az 1848-dik évi törvényekről!? — Hiszen, ki mondta már kerületenkint többször e megye, kimondá pedig az oct 20-ki leirat alkalmából, hogy az 1848-ki alkotmányos törvényekhez, — mint élte feltételeihez ragaszkodik; — kimondotta, hogy ezen törvények teljes életrehozásában hiszi a hon nagyságát s üdvét fevirulni — Legyen elég most hozzáadni, hogy e megye érzülete s gondolkodása e részben mit sem változott. — Ám legyen azon törvényekben ott, hol a közérdek parancsolja, alkotmányos uton változtatás; de kényegökben, míg ez nem történik, előttünk azok szentek leendnek, s ha nem is léptethetjük életbe azonnal, de életbe lépésökhöz vágyaink egész melegével ragaszkodunk, — annyival inkább, — mert a nemzeti különálló s független pénz- és hadügyek, melyek az 1848-ki törvények megvalósulását akadályozzák, a nemzet életében épen nem ujak s idegenek. Megvoltak ezek és fenállottak a nemzet külön birtokában csaknem a legujabb időkig, mindenestre törvényekben fentartva és biztosítva voltak; jelesen régibb időben a nádor az ország főkapitány volt s mint ilyen a hadügyeket függetlenül kezelte; törvényeink közül pedig az 179°/₁ XIX. t. cz. 1792. IX; és 1827. II. törv. czikkek független hadügyet biztosítottak, mely törvények alkotmányos uton mind eddig megszüntetve nincsenek.

A pénzügyet illetőleg pedig mit jelentett volna a tárnokmesteri méltóság? — mint azt, hogy e nemzet pénzéről, bányáiról s kincseiről önállólag intézkedett, sőt vannak törvényeink, melyek a nemes érczeknek honunkból kivitelét büntetés alatt is eltilták. — Elég legyen most pénzügyünk függetlenségére az 1608 : V., — 1647 : 146; — 1741 : 14; — 179°/₁ : 19; — és végre az 1827 : 6-ik törv. czikkeket felemlitenünk; mikből kitünik, hogy a magyar független kormányzás, habár más név alatt is, — a multban úgy a had- mint pénzügyekre nézve is valóban létezett s a legujabb időben csak nevet cserélt — s miután az idők tapasztalása megmutatta, hogy a had- és pénzügynek a birodalomtói függetlensége sem a honnak sem a birodalomnak veszélyére nem volt sőt inkább hathatós erejét a régibb időkben nagyszerű következményekben tüntette ki: szerintünk ezek visszaállításának semmi félelem utjában nem állhat, s visszaállításának késleltetése csak a közhaza hanyatlását sietteti.

És ne bánja Felséged, hogy a magyar lázas hévvel szereti hazáját; — hogy a magyar szabadságáért oly magasan lelkesedni tud. — Tekintsen Felséged Rómára a Brutusok és Scipiok hazájára; vagy

tekintsen Görögthonra a Solonok és Leonidások szülőföldére! azt látandja Felséged, hogy csak azon nép, mely hazáját lázas féltékenységgel szerette, tudott nagy, hatalmas és dicső lenni, míg a szolganépek, urokat hűtlenül változtatva, a föld színéről nyomtalanul enyésztek el. — Vagy tekintsen Felséged azon nagy időkre, midőn a magyar lelkesedés élén egy Hunyadi, egy Mátyás, s egy nagy Lajos álltak! nem tengerekig terjedt-e akkor e nemzet hatalma, s nem világszerte a trón dicsősége!? — Vagy tekintse dicső nagyanyját Felséges Mária Theresziát Pozsonyban az országgyűlés teremében felséges fiával karjain! nem az ott fellángolt nagyszerű nemzeti lelkesedés védte, s tartotta-e meg a trónt és birodalmat annyi felül rázúdult ellenei, — mondhatni fél Európa ellenében. Valóban a lelkesedés, mely nemes kűfőből ered, s melynek tárgya szent, — nem lehet vétkes és veszélyes soha.

Ha majd kisírta magát, a reszkető öröm rendes medrébe visszaszáll a vér, s a megtisztult érzések oszdes tükörén hazafiui nemes erények képei tűnnek fel.

Végül, — mit Felséged első helyen állított fel, a nemzeti bizodalmatlanságot illetőleg kijelentjük, hogy midőn a nemzet a Felséged által az oct. 20-ki diplomában kimutatott uton zajos lelkesedéssel előre tört, azt épen azon okból tevő, hogy Felségednek a visszahelyezés nagy munkáját megkönnyitse; s ha volt e részben hibánk; s ha más volt az, mint épen a bizalomnak, Felséged fejedelmi szent szavába vetett hitünknek nagysága.

Ölelje azért Felséged atyai szivére oly teljes bizalommal lelkesedésünket, mint a mily rendületlen hittel fogadjuk mi legkegyelmesebb igérményeit s intézkedéseit.

És ekkor a haza boldog, Felséged nagy, — a trón ingatlan s a korona fénye örök leend!!

Kelt a Jászkun-kerületek 1861-ik évi böjtelő hava 7-kén tartott közgyűléséből.

Pestmegye fölirata.

Midőn Felséged az alkotmányos uralkodás terére lépni, és e magasztos feladat keresztülvitelére mult évi mindszent hó 20-kán kelt legmagasabb elhatározásait a nemzettel közölni kegyelmesen méltóztatott:

A nemzet, mintegy feledve a felejthetetlen 12 év, az erőhatalom éveinek még égetően sujtoló nyomását, a fejedelmi nyilatkozat kezdeményezésnek tekintve, a bizalom hajlamával lépett a fejedelmi akarat elébe azon hitben és reményben, hogy Felséged, engedve a nemzet nyilvánulandó kérelmének, a törvényes alkotmány szilárd alapjára építendi a szervezendett országzás építményét; mert a fejedelmi hatalom teljessége és az alkotmányosság dualismusa összeférhetlenek az államszervezetben, s ha tartósan kísérletül vétetnének; e dualismus romboló viszhatása magát az államot döntené meg.

Eme dönthetlen igazság öntudatos érzetével intézte, hódolattal alólirt Pestmegye bizottmánya, a közjog terén minden eddigi lépteit;

S míg egyrésről ugy végzéseiben, felterjesztéseiben, sőt a tanácskozás sikamló terén is ovatosan került a recriminatio bevességét;

Mig a fejedelmi jogok és kötelmek fontos de kényes kérdését, a trónváltozás ügyében, az önmérséklet parancsolta hallgatassá temette;

Mig önkényt viszaríadt szellőztetésétől a véráldozatok még tá párolgó sírgödreinek;

Mig a nemzet legmélyebb lealáztatása, az idegenek által idegenül lett kormányoztatás felett is elfojtotta élénken kitörni vágyó érzelmeit;

Addig másrésről, elidegeníthetlen jogánál fogva nyíltan, őszintén, minden utógondolat nélkül, nyilvánította, kérte, és követelte, hogy a visszaszervezés, a szentesített törvények, a hatalom erejénél fogva nemzet-jogellenesen fölfüggesztett, de el nem töröltethett alkotmány alapján kezdessék meg s vitessék keresztül.

Mig így cselekedett, az öntudat nyugalmával hitte, — hogy mig egyrésről a békés kiegyenlítés utját tárva hagyja, sőt egyengeti, egyszersmind hiven megőrzi alkotmányos jog-alapját a nemzet-állam életének.

Ily eljárás mellett jogosultnak vélte nagyon hinni és reményleni, hogy Felséged első nyilatkozványában, melyet e nemzethez intézend, őseinek példáját tüzendí vezéricsillagul; példáját Józsefnek, ki élte végperceiben vonta vissza az alkotmányt felforgató rendeleteit s kinek nemes szíve az öntudatra ébredés azon perceiben szünt meg dobogni, melyben belátta: hogy Isten, földi hatalomnak nem adott jogot és erőt népeket, akaratjuk ellen, még boldogítani is.

Második Leopoldnak, ki a Belga nemzethez intézett első nyilatkozatában előde hibáit bevallva, ettől a nemzet bocsánatát kérte —

és első Ferencnek példáját, ki az alkotmány sértését a törvényen kívül erőszakolt adóztatás és ujonczozás által fájó szívvvel valotta be a nemzetnek; s ki az utánna következő fejedelmeket hasonló tulhágástól, — s a nemzetet aziránti aggodalomtól megóvandó, szentesítette az 1827. 3. 4. 6-ik törvényczikkeket amaz emlékezetes szavakkal: „ad tollendam Statuum et Ordinum de conservandis in suo vigore legibus fundamentalibus sollicitudinem, ex praeteritis eventibus ortam, quorum effectus caeteroquin jam benigne sublatis sunt; Sua Majestas Sacratissima de eo plene persuasa: quod felicitas Regis et Regni exacta legum observantia et incolumitate nitatur, atque si iuribus seu Regis seu Regni Statuum quidpiam decerpatur, legum et legalis Regni sistematibus compages seculorum usu roborata, subruenda sit, benigne declarare dignata est: quod praecipuis accenseat curis, constitutionem Regni hujus inaugurali suo juramento firmatam omni tempore tueri et conservare.“

Az el nem késett fejedelmi magabaszállás a nemzet kegyeletét felébresztvén, az annak jelenségében Isten szent lelke nyilatkozatát szemléli. —

A nemzet hitt és remélt e jelenségben Felséged részéről: míg a f. é. jan. 16-kán kelt k. leirata első szózata a nemzethez, — a kárhóztatás és elítélés e komoly szózata, a hitet, s e hit gyermekét, reményünket a jövőben — egy csapással ingatá meg. —

A helyzetnek ezen komoly és aggasztó felfogását, nem Felségednek elítélő, sőt fenyegető királyi szava okozza csupán, mert a sziv törvényénél fogva enyhülés követi a felindulást, — hanem okozza azon szomorú meggyőződés, hogy Felséged a nemzettel egy azon tere, a törvényes alkotmány terére lépni vonakodik még akkor is, midőn a nemzet majdnem egyetemes kívánatát, kérelmét meghallani elég ideje és alkalma volt.

Alkalmat veszünk magunknak e nehéz perczen állításunk valóságát Felséged kegyes színe előtt bebizonyítani.

Az october 20-ki diploma, midőn a nemzet törvényhozása alól elvonja az alkotmány sarkköveit, — az adó és ujonczadás, a pénz- és hitelügy, a vám és kereskedelmi dolgok, a jegybank-ügy elvei, a posta, távirtda és vasutügy elvei és sóügy kérdéseit s ezeket egy a nemzet-től idegen s a haza határain kívül székelő, egyszóval alkotmányunkban merőben idegen testület törvényhozása alá rendelni szándékozik: majdnem egészen megszünteti a Felséged 13 uralkodó őse esküi által

szentesített koronázási s felavatási okleveleket: felfüggeszti különösen az 1546: 15-ik, 1687: 2-ik és 3-ik: 1715: 1., 2. és 3-ik törvényczikkeket; megsérté a *pragmatica sanctio*t elfogadó 1723: 1., 2. és 3-ik törvényczikkeket, mert nyíltan kifejezi ez alap-törvény: *Sacratissima Majestas universorum fidelium Statuum et Ordinum Regni Partium-que eidem annexarum, omnia tam diplomatica, quam alia quaevis jura, libertates et privilegia, Legesque conditas, et approbatas consuetudines clementer confirmat et conservabit.*

Pariterque Successores, legitime coronandi Ungariae et partium eidem annexarum Reges; in iisdem praerogativis, et praemissis Communitatibus et Legibus, Status et Ordines Regni, — inviolabiliter conservabunt.

Quas et quae, praeterea Sua Majestas Sacratissima per suos cujuscunque Status Gradus et Conditionis, observari faciet: — mely törvény szavaiból világos az is, hogy Felséged e hon alkotmánya szerint több és terjedtebb fejedelmi jogokat nem igényelhet, mint a milyekkel közvetlen előde birt.

Megsérti az ország azon sarkalatos törvényeit, melyek az adó-megajánlás országgyűlési tárgyalását biztosítják: jelesül: az 1504. 56-ik, 1583. 1-ső, 1681. 12-ik, 1715. 8-ik, 1741. 22-ik, 1791. 12. 19-ik, 1827. 3. 4. és 6-ik törvényczikkelyeket.

Megsérti azon törvényeket, melyek jogot adnak a nemzetnek, hogy saját ügyeit önmaga, minden idegenek kizárásával intézhessen: jelesül 1536. 41-ik, 1559. 8-ik, 1563. 35-ik, 1608. 9-ik, 1622. 2-ik, 1638. 3., 1659. 4., 1662. 4, 1715. 3. és 1741. 8. és 11. törv. czikkeket

Megsérti különösen az 1790. 3-ik t. cikket is, melynek alapján Felséged az alattvalói hűséget igényli: mert azon törvényczikk világosan rendeli: „*ut Inauguratio Coronatioque Regia, cum singula regiminis mutatione, intra sex mensium a die obitus defuncti Regis computandum spatium, ritu legali in omni suscipiatur, salvis tamen intermedio tempore omnibus juribus haereditarii Regis, quae ad publicam constitutionem conformem Regni administrationem pertinent.*“

Mellőzzük s mellőztetni óhajtjuk azon kérdés vitatását, miért halasztatott s halasztatik a koronázás hat hónapon túl, hosszú évekre: de arra, hogy az alkotmányos kormányzat még most sem foganatosíthatatik, elegendő okot találni képesek nem vagyunk.

Merőben semmivé tenné az 1791. 10-ik sarkalatos törvényünket, mely nyíltan rendeli, hogy: „*Hungaria cum Partibus adnexis, sit Regnum liberum, et relate ad totam Regiminis formam independens*

idest nulli alteri Regno aut Populo obnoxium, sed propriam habens consistentiam et consuetudinem, proinde a legitime coronato haereditario Rege suo, propriis legibus et consuetudinibus, non vero ad normam aliarum provinciarum regendum et gubernandum.“

Említsük-e az 1848. 3. és 4-ik törv. czikkeket? melyek a Fejedelem és nemzet jogait egyaránt biztosítják.

Midőn Felséged jelen kegyelmes leiratában egyrészt Magyarorszag ősi alkotmányának egész kiterjedésében visszaállítását kilátásba helyezni; másrészt, mult évi october 20-án kijelentett legmagasb szándokához változhatlan megmaradását kijelenteni méltóztatik: a nemzetet azon meggyőződésre kényszeríti, hogy Felséged az october 20-ki diplomát s általa az alkotmány teljes átalakítását már bevégzett ténynek tekinteni méltóztatik: a nemzet pedig azt egyedül, mint az ország törvényhozása eleibe terjesztendő királyi kívánatot hajlandó méltányolni: mert az ország alkotmányos törvényei, de a történelem tanúsága szerint is, a királyok leghőbb kívánatai egy vagy más törvény megváltoztatása iránt, csak a nemzet országgyűlési beleegyezése által nyerhetnek teljesület: így az 1222. 31-ik törvénynek, az ellentállási záradéknak, így a nemzet királyválasztási joga eltörlésének eszközlése, — Felséged ősei közül, a hetedik királynak Leopoldnak sikerült.

Ily helyzetében a dolgoknak, multhatatlanul be kelle következni a jelen válságos korszaknak, melyben Felséged előtt a megyéknek alkotmányos és törvényes intézkedései is álnokul törvényes alakba burkolt forradalom rémképei gyanánt tűnnek fel, a nemzet által pedig a kormánynak bármely jószándéku, de nem szigoruan törvényes föllépései, az alkotmány és nemzeti önállás veszélyeztetésének magvaiul tekintetnek.

Mert a Felséged által újra tevékenységre élesztett helyhatóságok csak mint szigoruan törvényes organumok állhatnak fen, e helyhatóságok törvényhozási joggal nem bírván, bárkitől eredő, bármily jó szándoku törvényeinkkel ellenkező rendeletet el nem fogadhatnak s végre nem hajthatnak, mert így nem törvényes helyhatóságok, hanem az önkény octroyrozó hatalmának eszközei lennének: —

És e sajnos helyzet eredménye Felséged jelen kegyelmes leirata is, melynek feddő szavai sőt szigoru rendeletei nagy részben enyhítve, sőt elenyésztetve leendnek, ha a helyzet a helyhatóságok által elfoglalt töevényes álláspont szempontjából vétetik figyelembe.

Hogy némely megyék a bizottmányi tagok névsorába e hon távollévő polgárait bejegyezték, tették egyrészt azon meggyőződésből, hogy Felségednek nem lehet szándoka saját legmagasb érdekében is

a visszatorlás sujtolasát megörökíteni, — másrésről nem ismerve s nem ismerhetve bűnösöket, kiket törvényes ítélőszék törvényesen ítél volna el, Felsőged birodalmának pedig diplomatische külellenségei nem léteztvén, a megyék kárhoztatott eljárása, a sok évek óta hontalanok iránti részvét kifejezésének, s nem a k. leirat felfogása szerinti kihívásnak vehető.

Nem az adórendszer jövő megállapítása körül elágazó nézetek zsákmányoltattak ki az adófizetés megtagadására: hanem a megyék alkotmányos kötelességük szerint tagadják meg az adóbehajtás körüli intézkedést, parancsolván ezt az 1504. 1., 1681. 12., 1741. 22., 1827. 3., 4. és 6. t. cz., midőn élő törvényünk így szól: „si quipiam vero Comitatum, motu proprio et non de consensu et voluntate totius Regni contributionem aliquam, seu quodcunque subsidium, contra antiquam regni libertatem, Regiae Majestati quovis modo et quovis colore exquisito offerrent aut praestarent, ex tunc universitas nobilium hujusmodi comitatus universaliter in poena fidefragii seu perjurii, amissionemque honoris et humanitatis, convicta et condemnata, et a Consortio Caeterorum Nobilium Regni relegata, et segregata habeatur eo facto.“

Melyik megye venné magára a törvény kárhoztató súlyát, törvénytelen adók behajtásához segédkezet nyujtván; ily törvénytelen eljárás zavarná meg valóban a népjog és törvény-tisztelet körüli fogalmait, s a közállapotokra oly feszült irányzatot kényszerítene, melynek súlyát végeredményben maga a kormány-hatalom érezné leginkább.

Az állam anyagi segélyforrásait a törvény és törvényszerű kormányzat táplálja és tarthatja fen tartósan: mig az ellenkező eljárás bizalmatlanságot szül kün, és ben, mely megöli az állam hitelét, s felémésztí forrásait, mint a lefolyt 12 év szomoruan tanusítja, melyben az állami pénzügy-igazgatás kötetlen keze, mértéket nem ismerve, s még az ellenészrevétel korlátjától is megóva, — önkénye szerint vette igénybe az állam hitelét, a nemzeti közvagyont, s minden egyes polgárának értékét: s eredményül az állam pénzügyének s hitelének a bukás örvényének szélére lett sodortatását mutatja fel.

A k. leirat sötét rajza a megyék türelmetlenségéről az átmeneti intézkedések iránt, — a kormányzati behatáson kívül helyezkedés és a törvény korlátain messze túl terjedő független állás, követelés s minden államhatalomnak magukhoz ragadásának szándékáról, s ezekből kifolyólag a forradalom rémképének előtérbe állítása, — mint ködfátyolképek magoktól elenyésznek, ha a helyzetet alkotmányos szempontból tekintjük: — a megyék szigoruan a törvényekhez ragaszkodva

nem fogadnak el, és nem teljesítenek felső rendeleteket, melyek a törvénybe ütköznek, felszólalnak az octroyált átmeneti intézkedések ellen, mert a történelem tanúsága szerint az átmeneti intézkedések sokszor kirekeszték már a törvény rendeleteit: kárhuzató-e, ha a nemzet ova-
 tus ön életerének, a törvénynek fentartása körül, megrovandó-e, ha aggodva bizalmatlan minden egyoldalú intézkedés irányában, mely nem a törvények kifolyása. — Nem mentik-e ki ez aggodalmat I. Leopold, II József s az utóbbi 12 év kísérletei s e kísérletek szomorú tanúsága.

Felséges Ur! Az államszerkezetben az alkotmány és önkény dualismusa összeférhetlenek s megkísértésük az államot döntendi meg!

Mi tehát az alattvalói hűség nyíltságával bátorkodunk Felséged négyrendbeli parancsa irányában tiszteletteljesen kijelenteni:

1) E megye bizottmánya soraiban sem felségsértő, sem a birodalom küllellenségeivel titkos merényleteket tervező egyének feltalálhatók nem lévén: a kir. rendelet ezen sulya e megyét nem terhelheti.

2) A megye öngazgatási organismusa megkívánja s az 1537. 21., 1715. 57., 1727. 63., 1765. 21. törv. czikkek megengedik és rendelik: hogy a megyék a szükséges költségeket saját körükben kivethessék. Mi e törvényadta jogot igénybe vesszük, de előleges költségvetéseinket a kormány törvényes organumának rendszeresen előterjeszteni kötelelességünknek ismerendjük.

A törvénytelen adók behajtása, s ujonczállítás körüli segédkezés alól nem mi magunk mentjük föl magunkat, hanem attól a törvény tilt el.

3) Mély meggyőződésünk, hogy a jogi viszonyok feloldhatatlan bonyodalmakba sodortatásának erősebb emeltyüje nem lehet, mint a kormány mostani eljárása, mely szerint mig egyrészt a megyék helyreállítván, a sötét emlékü közelmúlt törvényszékei megtartattak, azon törvényszékek, melyeknek sem rendszere sem eljárása nem bírják a nemzet bizalmát, ezáltal a népnek jog és törvény körüli fogalma megzavartatván, a bizalmatlanság fokoztatott azon organumok ellen, melyek az alkotmányos helyhatóságok törvénykezési jogát megszüntetjék sőt megakadályozzák.

Igazságot szolgáltatni, oly törvényszékek által, melyeknek törvényessége el nem ismertetik, melyeknek még ezen felül bűnül rovatik fel, hogy a törvényes bíraskodást helyökből szorítják ki: oly államszerkezetü anomalia, melynek párját a történelem nem mutatja fel.

Ezen meggyőződéseink szerint kívántuk a törvénykezést a törvényes kezekbe átadatni, — de az átvételt nem erőszakoltuk.

4) Az 1848-ki törvényeknek végrehajtása legnagyobb részben Felségednek és Felséged kormányzatának hatalmi körébe tartozik: mi annak legfontosabb czikkeit a 3., 4., 5., 7. és 18-ik törvénycikkeket megyei autonomiánk erejénél fogva életre hívni képesek nem vagyunk, de mindazokat, míg a hon törvényhozása által meg nem változtattatnak vagy módosítottatnak, — élő törvényeinknek nemcsak elismerjük, de foganatosításukat kérni és szorgalmazni el nem mulasztandjuk, mely térről az erőhatalom leszoríthat ugyan, de nem kényszeríthet, hogy öngyilkos kezekkel magunk romboljuk le alkotmányunk alapját.

Felséges ur!

E nemzet az ősoktól öröklött hagyományos hitével még mindig hisz Szent István ereklyéi varázs erejében; — hiszi hogy a király, kinek fejét, a nemzet akaratóból a szt. korona illeti, nyert bölcsességben, — a palást illette által vállal erősebbek a kormányzat terhei hordozásában, — s a kard győzhetlenné teszi az ország védelmében: s a nemzetnek e hite alapja az erőnek és hatalomnak, — mert az alap maga a nemzet: e hatalomhoz rövid és egyenes de egyetlen ut vezet, — a törvényes alkotmány útja: erőszak nem ragadta azt magához soha s nem ragadandja soha; — mert az megfojtaná a varázs erejét, a nemzet hitét, — s ez által a hatalom alapja, a nemzet támogatása kisziklanék az erőhatalom vaskarjai közül.

Felséged örököse e hatalomnak, lépjen a hozzávezető egyetlen utra s Király és Haza mentve lesz.

Alattvalói hódolattal maradván, Pesten február 11-kén tartott közgyűlésünkben — cs. k. Felségednek hiv alattvalói.

Nógrádmegye felirata.

Cs. k. Felség!

Váratlanul lepett meg Felséged f. évi jan. 16-kán kelt leirata, mely által megyei bizottmányunk betiltatni s anyagi erő által feloszlattatni fenyegettetik.

Mert habár Felséged mult évi oct. 20. diplomája a nemzet alkotmányát némely tekintetben visszaállítja, ellenben legfontosabb

tárgyait a had- és pénzügyet a m. törvény előtt ismeretlen, Bécsben székelő birodalmi tanács alá rendeli; habár ezen diploma a *pragmatica sanctio*t fogadja el alapul, de azt egyszersmind önmaga semmisíti meg azáltal, miszerint Magyarország s a hozzá tartozó részek összes törvényeinek megtartását nem csak nem igéri, sőt a 48-ki törvényeink közül is csak némelyek életbeléptetéséről emlékezik: mindamellet is híven, hogy Felsőged komoly szándéka részint a beállandó országgyűlés által az elmúlt szenvedésteljes 11 év mély sebeit behegeszteni, részint a még foganatba nem vett de azért jogilag most is fenálló törvényeinket visszahelyeztetni, — mi e jobb jövő reményében megyei hatóságunkat a 47—48. XVI t. cz. szerint szervezni annyivalinkább kötelességünknek tartottuk, mert ezen törvények nemcsak hogy régibb s különösen az 1790¹/₄. 10. t. cz. következei s folytatásai, de mert azt hittük s hisszük most is, hogy azoknak sérthetetlen fentartása nemcsak a nemzetet boldoggá, hanem a trónt is rendíthetlenné, külhatalmakkali szövetségét pedig keresetté s becsültté fogja tenni.

Ezen törvényeink s alkotmányos intézményeink, sőt a polg. Európa közvéleménye dönthetlen elvéből indulva ki: csodálkozva szemléljük, miképen a leiratban rendbontási törekvésekkel, forradalmi szándékkal vádoltatunk. Törvényes alapunk s célzataink tisztasága önéretében kijelentjük, hogy külföldön tartózkodni hényszerült, de m. t. szerint el nem ítélt boldogtalan hazánkfiainak — kiknek ottani cselekedeteik előttünk ismeretlenek — az által, hogy a 48-ki XII. t. cz. szabad választási joga szerint megyei bizottmányunk tagjaivá tettük, — meg akartuk a kedves hon zárt kapuit nyitni.

Kimondván, hogy az 1796. 19., 182¹/₇. 4., 1848. 4. t. cz. ellenére országgyűlés nélkül kivetett s az 1504. 1. és az 1681. 12. t. cz. büntetésével járó adókat be nem szedhetjük, annyival kevésbé eshetünk forrad. törekvés vádja alá, minthogy megyei polgártársainkhoz bocsátott kiáltványunkban ez ügynek törvényes kerékvágásba hozatala végett az országgyűlés szükségét felemlítettük.

Törvénykezés nélkül megyei hatóságot nem képzelhetvén, az 1790. 10. és 12. t. cz. szerint jártunk el, s kerültünk minden célra nem vezető összeütközést.

Hogy a 48-ki törvényeinkhez, melyek eddigi összes törvényhozásunk legnagyobb fénypontját azért képezik, mert ugy az egyetemes nemzet jogait, mint a m. birodalom régibb törvényeinkben megalapított függetlenségét leghatározottabban biztosítják — oly tántoríthatlanul ragaszkodunk, annak jele, hogy mi eljárásunk erejét nem rendbontásban, nem a forradalomnak álu-toni behozatalában, hanem éppen

csak s egyedül a törvények tiszteletében keressük, melynél fogva ezen 1848-ki törvényeket éppen oly sérthetetleneknek tartjuk, mint magát a *pragmatica sancti*ót.

Az 1790. 3. t. cz. értelméhez képest azon jogát fejedelmünknek, mely szerint megkoronáztatásaig törvényszerinti engedelmességgel tartozunk, kétségbe nem hozzuk, ellenben, hogy a fejedelem ezen törvényezikk többi pontjaiban foglalt törvényes kötelességét hasonlóképen teljesíteni, elvárjuk.

Ekként minden tekintetben csak alaptörvényeinkhez ragaszkodván, s mely tisztelettel elvárván, hogy ezen törvényeinket mind Felséged megtartani, mind kormánya által épségben megtartatni méltóztatik: fájdalommal vettük, hogy törvényszerű intézkedéseink balramagyaráztatnak.

Ha mégis ezen törvényeinkre fektetett eljárásunk után Felséged, mit mi vétek nélkül fel sem tehetünk, megyei hatóságunk irányában anyagi erejét foganatba venni méltóztatik: erkölcsi erőnk érzetében a felelőségtől nem rettegünk. Kelt B.-Gyarmaton, 1861. febr. 12. tartott bizottmányi közgyűlésünkből.

Hontmegye felirata.

Cs. kir. Felség!

Hazánk átalakulási jelen korszakában egyik legfontosabb, legvégzeteljesebb órának tartá Hontmegye bizottmánya azon órát, melyben a mihamarább megkoronázandó fejedelem az ujonnan szervezett megyékhez először szólani fog.

És ezen fontos pillanat bekövetkezett.

Előttünk fekszik Felségednek folyó évi nagy boldogasszony hava 16-kán kelt és hozzánk leérkezett kegyelmes leirata.

Felséges ur! A nemzet és Felséges fejedelme közti kiengesztelődésnek — a megingatott s visszaállítatni ohajtott bizodalom létrejöttének egyedüli — mondhatnók — kizárólagos eszköze, azon törvényeknek mindkét részről tiszteletben tartásában gyökerezik, mely törvények hozatalában a nemzet és törvényes uralkodónak találkozó akarata volt a kiindulási pont; — mely törvényeket, mint a nemzetnek képviselői által nyilvánított közohajtását, a törvényes fejedelem szentesítette.

Hontvármegye közönsége nem táplált keblében minden alapelkül reményeket, akkor, a midőn remélte — hitte, hogy az ohajtott kiengesztelődés be fog következni; — hitte pedig azért, mert Felséged okt. 20-ki kegyelmes kibocsátványában a gyűlöletes 11 évi rendszert megszüntetve, a vármegyéket visszaállította, mert Felséged jelen kegyes leiratában ismételve abbéli szilárd akarataról s legélénkebb ohajtása felől biztosít bennünket, mely szerint a Magyarország népeinek szívökben oly mélyen gyökerező kegyeletérzettel körülkarolt ősi intézmények lehető gyors, s épen tartott visszaállítása, egyéb népeinek is biztos reményt nyujthasson arra, hogy azok az eddig még nem élvezett alkotmányszerű intézmények megállapításának kétségbe nem vonható biztosítékot nyujtsanak. De a remény kecsegtető virágát szomoruan hervadozni érezi Hontmegye bizottmánya. A remény úgy látszik — csak egy tündéralomnak volt virága, — melyet az engesztelhetlen ébredés, a csalódás gyümölcstelen kórójává indul átalakítani!

A lélektan elvitázhatlan elveire fektetett abbéli nézeteit Felségednek tökéletesen osztjuk, melyek szerint a bizodalom szülhet csupán bizodalmat, s hogy egy nemes, és politikai érettségű nemzetnél csak az egyenes nyílt szándék találhat a fejedelem részéről elismerő méltánylásra és becsületos támogatásra.

Épen ezen nézetek vezérlették az egész magyar hazát, vezérlették tüzetesen Hontmegyét akkor, a midőn nyíltan, minden tartózkodás nélkül kimondotta; és legelső alázatos feliratában e nemzet életének 11 évi oly gyászos korszakát fel sem említve, — de sőt azt a legfelsőbb császári leirattól eltérőleg — a kiengesztelődés érzetének őszinteségében, a feledékenység leplével mintegy elfedve, — Felségednek fiui bizodalommal tudomására jutandotta, — hogy történeti jogaihoz szilárdul ragaszkodva, ősi jelleméhez, s életfeltételévé vált erkölceihez hiven, — koronás királyai által szentesített törvényeit épen fentartani, azokért élni halni eltökélett szándéka, a midőn a törvényes megyei tért, melyet számára Felséged az okt. 20-ki legfelsőbb kiadványában megnyitni, azt véli, visszaadni kegyeskedett, — minden törvényes követelmei, és magának a megye fogalmának illusoriussá válása nélkül, elválaszthatlan következményeivel elfoglalhatni örömeire szolgált; — a midőn e haza alkotmányának eme sarkkövét — a megyei ősi intézményt újra szervezni indult, azon 1848-ki törvényeink nyomán, mely törvényeket a még most is élő koronás fejedelem szentesített. Az őszinte, minden más körülmények közt bizodalmat ébresztő eljárás, a fiui bizalmas szó azonban fájdalom viszhangra nem talált...

elkeseredett — de mindaz által komoly elhatározottság érzetével tek kebellem kelle a legfelsőbb cs. leiratból oly vádakát hallanunk, melyeket törvényességünk tiszta tudalmában magunkra nem alkalmazhatónak tekintünk.

A magyar nemzet történetének lapjai fényes bizonyítékot szolgáltatnak arra, miszerint e nemzet a legsúlyosb nyomást is tűrni tudja, — de valamint ősei vérével nemzedékről nemzedékre öröklött jelleménél fogva törvénytelenégeket meggörbült derékkal törvényeseknek elismerni soha nem fog! . . épen oly szilárdul volt mindig, és van jelenleg is eltökélve mind azt, mi eljárásában a törvénytenség színét legtávolabbról is magán hordhatná — a leglelküismeretesebben kikerülni.

Az ország legtöbb megyéje és Hontmegye is törvényes jogainak korlátain túl nem terjeszkedett de terjeszkedni nem is akart, — és mégis találkoztak férfiak — és oh fájdalom! e nemzet soraiból férfiak, kiket csak néhány hó eltelte előtt is büszkén mutathattunk fel Európának, mert törvényeink épségben tartását szívökön hordva morális erejöknek felhasználásával hatottak Felsőgednek kegyes érületére akkor, midőn Felsőged az 1791. 26-ik törv. cikkelylyel ősmo nem egyeztetethető rendeleteit visszavonni méltóztatott; — férfiak, kik most felsőged előtt oly színben tüntetik elő a haza jelen helyzetét, hogy a megyék törvényes jogaikon túlterjeszkedve, intézkedéseik által, a személyes és vagyoni bátorságot felforgatni szándékoznak! hogy azon kormányzéseknek — melyeket az 1848-ki szentesített törvények eltöröltek, és így nem is törvényesek többé — befolyását egészen mellőzve — s törvénytörő hivatásukról megfélemedkezve, minden kormányzati behatáson kívül helyezni törekednek; sőt hogy alkotmányos szabadságot oly czélokra használnak föl, melyek végkövetkezéseikben forradalomra vezetnek.

A törvény mig egy kézzel jogot nyújt, más kézzel kötelességeket szab. Az 1790. 3. t. cz. melyre Felsőged kegyes leiratában hivatkozás történik, nem képezhet kivételt e tekintetben; mert a mint az egyrésztől azon joggal ruházta fel az uralkodót — mely szerint trónváltozás után megkoronáztatását hat holnapra halasztva, a nemzettől engedelmisséget követelhet, ugy másrészt kötelességeül teszi, hogy ez időszak alatt is a nemzet felett fenálló törvények értelmében uralkodjék. — Ott, a hol a jog oly szent, mint a kötelesség, szitsák bár egyes elégületlenek a meghasonlást, szórják bár egyes külhatalmaságok ellenséges szándékban a viszálykodás magvát, nemzeti nagy forradalom nem képzelhető, a magyar hűség őrállása mellett.

És épen ezen — a nemzetek életében többnyire oly vészes következményü forradalom kikerülése tekintetéből, miután mélyen érzi Hontmegye közönsége, hogy ha az 1848. törvények a kormány részéről meg nem támadtnak, 1849-ben nem dül a forradalom hazánk virányaiban; mai napon tartott bizottmányi üléséből ujolag s ismételve ki nyilatkoztatja, hogy mint eddig, ugy ezentul is minden jogaihoz ragaszkodva, s eddig hozott határozatait, mint autonomikus jogaink kifolyását érvényesíteni, s az 1848. törvényeket, melyeket ellenkező törvény érvényükből mind ez ideig ki nem emelt, fentartani eltökélt — megmásíthatlan s szilárd akarata. És miután az ezen törvény által megállapított független magyar miniszterium nélkül egy oly törvényszerü kormányzat — melynek Hontmegye, — melynek az egész ország magát legnagyobb örömmel alárendelni kész leszen, nem is képzelhető, jobbágyi bizalommal terjeszti Felsőged kegyes szine elé ebbeli legalázatosabb kérelmét, mely szerint Felsőged az egész nemzet legbensőbb óhajtaása folytán, kegyesebb leirata által e nemzet kebelében nem alaptalanul támadt kétkedés megszüntetése, a kölcsönös bizalom megszilárdításának fontos voltát vevén szemügyre, magyar független miniszteriumot még az országgyűlés előtt az 1848. törvények értelmében kinevezni; Magyarországhoz tartozó minden részeket, melyek ugyanezen törvények szerint az országgyűlésre képviselőkkel megjelenni kötelesek — azonnal az országhoz visszakapcsolni — s az országgyűlést mihamarább Pesten összehívni kegyesen méltóztassék.

És ha Hontmegye ezen forró, egészen még meg nem tántorított bizodalommal Felsőged elébe terjesztett óhajtaását teljesedésbe menni látandja — akkor és csupán akkor foghatja szerinte az őszinte kiengeisztelődés anyala szárnyait kiterjeszteni felettünk, megmentendő a válságnak veszélyétől, talán már a közel jövő perozeiben hazát és trónt egyaránt. Kelt Ipolyságon stb.

DR. GALLAGI GÉZA.

Gömörmege felirata.

Felsőgedes stb. Midőn cs. k. Felsőgednek e folyó 1861-dik év Nagyboldogasszony hava 16-kán Bécsben kelt királyi legmagasb leiratát vettük, az ámulat és fájdalmas megilletődés vegyült érzete fogott el. Nem mintha fellegetlennek hittük volna a napot, melynek

megettörve jött sugarainál hozzá fogtunk az átalakulás nagy munkájához; hanem, mert épen a minek hijával vádoltatunk, az őszinte bizodalom szemüvegén néztük azt, s fellegeiből nem közelgő vihart, hanem szétosztatásából egy jobb nap derüjét jósoltuk. Azért midőn Császári Királyi Felséged az 1723. 1. és 2-ik törvényczikkelyvel kezében az ősi alkotmányos szabadság teljes visszahelyezésének nagy munkájához működni meghívott, elfogadtuk bizalommal a lenyújtott jobbot, és leplezetlen őszinteséggel egyedül szentesített törvényeink, jelesül az 1848-ki, melynek a 3., 2., 18. és 6-ik czikkei az 1723. 1-ső és 2-ik támogatására keletkeztek, terét jelölve ki egyedül célhozvezető utnak, annak értelmében szerveztük magunkat.

A szervezésnek még első küszöbén, átalakulásunknak alig mult első havában az elfojtott indulatok kitörésének s a régen nélkülözött köztevékenység fölhevüléseinek kellő számbavétele nélkül már is a megállapodott rend igényeit követeltetni, fájdalmasan esik azon legmagasb királyi szózatban, melynek bizonyosága szerint egy más átalakulásra tizenegy év használtatott fel. A legmélyebb megilletődést kellett pedig szülnie annak, hogy nyilt vagy törvényes alakba burkolt forradalom rémci, vagy némely megyék intézkedesei miatt — melyeket vizsgálni nem tisztünk — az ország minden megyéihez s így az egész Nemzethez oly legmagasb királyi szózat intéztetik, melyhez jövendőnkre való betekintés tekintetéből oly látcső mellékeltetett, mely a netalán kételkedők bizalmának megerősítésére bizonyára nem szolgál.

Ha szükkebellel csak azt tekintenők, a legmagasabb királyi szózat vádjai mireánk mennyire vonatkoznak, az öntudat megnyugtató érzetében hallgatással mellőzhetnők azokat, de mert a vádul felhozott tények, egyuttal elveket tartalmaznak, támaszkodva a királyi legmagasb leirat kitételeire, mely szerint bizodalom bizodalmat szül, s a nyilt szándék elismerő méltánylásra és becsületes támogatásra tabiland, a mily hódoló alázatossággal, oly tökéletes őszinteséggel nyilatkozni kénytelenítettünk.

Mindenek előtt a fölhevített 1790-ik 3. törv. czikkre vonatkozólag valamint azon rendeletét elismerjük, hogy Magyarország az örökösödés rendén megkoronázandó királyainak az alattvalói hűség minden kötelmeit kiszabott megkoronáztatásuk idejeig is biztosítja, ugy azon rendelete által, mely szerint a megkoronázandó király ez időben is kormányzását alkotmányszerűleg rendeli — magunkat is biztosított tudjuk.

A mi a legmagasb királyi leirat első, arra vonatkozó pontját il-

leti, hogy a hűtlen és felségsértő megválasztott választmányi tagok választása semmisnek és érvénytelennek tekintessék, végignézve választottaink névsorán, ilyen egyénekre nem találhattunk, ilyenek közelebről megnevezve és mi az állam elleni vétkes merényletek terveibe avatottak nem lévén, kijelentjük, hogy mi az ország határain sem belől sem kívül oly egyénekről nem tudánk, kik országos főnálló törvényeink értelmében megszabott bíróság és eljárás által hűtlenség vagy felségsértés bűnében elmarasztattak volna.

A második az adó behajtásának megakadályoztatását rendelő határozatok megszüntetését illető pontra vonatkozólag, valamint meghozott végzéseinkben olyanra nem találtunk, a mely az egyenes, vagy közvetett adók beszolgáltatását akadályozni rendelné, ugy olyan eseményekről sem értesülünk, melyek az e részbeni kísérlet vádját igazolnák. Azt azonban kinyilatkoztatni kötelességünknek ismerjük, hogy míg egyrészt akadályozva fel nem lépünk, ugy másrészt országgyűlésen kívül megszabott és kivetett törvénybe nem gyökerező adóknak az 1504. 1. és 1715. 8-dik törvényczikknek, mely az ezt cselekvő megyéket a hitszegés, közgyalázat bélyegével illeti — tettleges hehajtásánál eszközök nem lehetünk.

A mi a harmadik, a törvénykezési pontot illeti, nem találtunk oly végzésre, mely a még főnálló törvényszékek megszüntetésére vonatkozzék, vagy a feleknek tiltó szabályul léteznék arra nézve, hogy keresetét hol és miféle bíróság előtt indítsa vagy folytassa. Azért egész őszinteséggel kijelentjük, hogy ha valahol e tekintetben panaszok fordultak elő, ennek oka nem ott van, a hol e részben rendelkezni akarnak, hanem ott, a hol az e részbeni rendelkezés késedelmezik, mindamelllett, jóllehet véglegesen csak országgyűlés rendelkezhetik e tárgyban, a felek érdekében szükséges egyformaság tekintetében az országbíró elnöklete alatti tanácskozmány eredményét bevárjuk.

A mi a negyedik az 1848-ki törvényekre vonatkozó pontot illeti: osztozunk a legmagasb királyi leirat azon szavaival, hogy ezen törvényeknek átvizsgálása illetőleg módosítása, megszüntetése vagy megerősítése a legérettebb megfontolás és meghányás tárgya, mely sem egyeseket, sem egyes megyéket nem illet, ugyanazért lelkiismeretesen tartózkodtunk annak módosítása vagy megszüntetésébe ereszkedni, és azon kérdéseknek, melyekkel e törvényczikk netalán összefügg, egyoldalú elhamarkodott megoldásába nem avatkoztunk, mindezt magunk és az összehívandó országgyűlésre tartván fel, s azért nem vállalhatjuk el a vádat, mely abban rejlenék, hogy ezen törvény

életbeléptetése vétkes kísérlet egyrésztől azért, mert ezen fejedelm és nemzet által országgyűlésen meghozott szentesített törvény már annak idejében életbe léptetett, és azért, mert törvénytelenég soha sem kereshető a törvény életbeléptetésében, hanem inkább az életbeléptetés akadályozásában, vagy a létező fölfüggesztésében.

A mi végre ezen négy pont irányában döntő érvényül felhozatik — az anyagi erő és szigor — annak — ellenében szellemi harcot nem vivhatunk s csak azon közbeszótt következtetés ellen teszünk megjegyzést, hogy az országgyűlés, mely a legfelsőbb királyi leirat szavai szerint a legfontosabb s legsürgősebb kérdéseknek nemcsak Magyarország, de az egész birodalom érdekében fekvő megoldással s az ői alkotmányunk egész kiterjedésében visszaállításának egyedüli eszköze és módja, a felhozott okból halasztást szenvedhetne; nem ismerhetné el azon okoskodás érvét, hogy az egyedüli orvosszerrel azért lehessen késni, mert a betegség nagyobb fokra hágott. A népek közjavárolí gondoskodás kötelmei által indokolt anyagi erő ellenében csak tiszta öntudatunknak azon megnyugtató meggyőződését állítjuk elébe, hogy minden lépéseinkben, melyeket, mint a nép megválasztott képviselői ez ideig érdekükben tettünk, általános helyeslélésükkel találkoztak, mert cselekedeteinkben csak is az ő akaratuknak kifolyási voltunk s ha bűnünk van, az nem lehet más, mint hogy nemtörvényesek lenni nem tudunk.

Kik egyébiránt azon megújított reményben, hogy szavunk bizodalmat szül, s állásunk törvényessége elismerésre találand, császári királyi kegyelmeibe stb.

Szepesmegye felirata.

Felséges császár, és Apostoli Király, Legkegyelmesebb urunk!
Midőn Felséged mult évi oct. 20-ki legfelsőbb diplomája s az ennek folytáni intézkedések ősi helyhatósági életünk 11 évig zárva volt sorompóit ismét megnyitották előttünk, de egyszersmind azon határokat szabták meg, melyeken túl alkotmányos jogaink gyakorlatának csak akkor leend helye, ha a Fejedelm és nemzet közt fenforgó közjogi alkotmányos alapkérdések országgyűlés útján megoldatnak: higgadt megfontolással latoltuk a kérdést, lehet-e nekünk, kikben az apáinktól öröklött alkotmányos érzet legkisebb részben sem gyengülk

meg, oly téren kezdeni működésünket, melynek korlátoltsága alkotmányos elveinkkel meg nem fér s minden eljárásunkban az elvhűség és a gyakorlati kényszer szomoru tusáját meg fogja örökíteni?

Önmegtagadással elfogadtuk a nyujtott tért, nem azért, mintha az adott részszízetéssel beérni és elismerni akartuk volna, hogy azon szent adósság, melylyel Felséged mint dicsőségesen uralkodott elődei, Magyarország és a kapcsolt részek Apostoli Királyainak örököse, a magyar nemzetnek az igazságos Isten előtt és Európa népjoga szerint tartozik, az oct. 20-ki legfelsőbb diplomával leróva lenne; hanem azért fogadtuk el, mivel Felséged ünnepélyes ígérétében, hogy az alkotmány teljes visszaállításának dicsó művét országgyűlésileg befejezni, és koronáztatásával megszentésiteni fogja, őszintén bizva, legfőbb hazafiui kötelességünknek vallottuk, ezen üdvöztítő országgyűlés leggyorsabb létrejöttét minden kitelhető módon előmozditani.

Ide zárt alaphatározatunkba letettük elvbeli meggyőződésünket, — de számoltunk egyszersmind önmegtagadó hazafiuságunkban a nehez tetteles körülményekkel is.

Ezen határozatunkhoz hivek maradánk az átmeneti korszak első lefolyt havában, szent kegyelettel tisztelt hazai törvényeinket tetteleg csak oly téren alkalmazván, mely rendelkezésünk alá adatott, s a sovárgó sziv dobbanását, mely az 1848-ki alkotmányos jogállapot mielőbbi tetteles fölélesztését követelé, a higgadt ész parancsával és a mielőbbi országgyűlési segély reményével lecsendesítvén.

E feszült lelki hangulatban érkezett hozzánk Felséged f. évi nagy Boldogasszony hava 16-án kelt legmagasabb leirata. Nem vizsgáljuk az előzményeket, melyekből származik, de el nem titkolhatjuk abbéli meggyőződésünket, hogy Felséged magyar kormánya, mely midőn őszintesége a tájékozást könnyithette volna, folyvást hallgatott, e hallgatagsága által szinte buzdította a pezsgő megyei életet, hogy természetes határait visszafoglalja.

Nehéz hazafiui aggodalmak közt látjuk a jog és hatalom közti összeütközést, melynek magvait rejti e legfelsőbb leirat, és látjuk a veszélyt, mely reményeink egyedüli horgonyát, az országgyűlés létrejöttét fenyegeti.

Érezzük e komoly pillanatban, hogy önmegtagadásunknak is vannak határai, melyeken túllépni annyi volna, mint alkotmányos öngyilkosság bűnébe esni. és érezzük azt is, hogy e legfelsőbb leirat 4. pontjának általános értelme ellenében, honfiui becsületünk megkívánja, miszerint az általunk elfoglalt álláspontot határozottabban jelöljük ki, mint ez alaphatározatunkban történhetett. És mivel hisszük, hogy

Felséged, ha szilárd legmagasabb akarata van, a fenséges Uralkodó ház és a nemzet közti kölcsönös szerződést és ezen alapuló 1790. évi és 1848-ki sarkalatos törvényekben foglalt alkotmányt főtartani, csak oly áldozatot követelhet e válságos átmeneti korban a hű magyar nemzettől, mely kebelében el nem oltja az önbecsülés Vesta-tűzét: el nem engedhetők hazafiúi kötelességünknek tartjuk, Felséged magas színe előtt alattvalói hódolattal, de egyszersmind szabad nemzetben illő őszinteséggel kinyilatkoztatni:

1) Hogy alkotmányos és törvényszerinti működésünkkel a lehetőség azon véghatáráig fogunk terjeszkedni, melyet részünkről csak anyagi erő alkalmazásával lehetne átlépnünk.

2) Hogy alkotmányos alaptörvényeinkbe ütköző rendszabályok végrehajtásában — habár ennek akadályozhatása nem is állandó hatalmunkban — segédkezet nyújtani nem fogunk; nem lévén a Felséged által visszaállított helyhatóság lényegével összeegyeztethető, ily rendszabályok kivitelének eszköze lenni.

3) Hogy e két eljárási főelvre támaszkodva, bevérandjuk a nemzet törvényes országgyűlését, és hazafiúi működésétől azon alkotmányos jogok visszaadását, melyekbe eddigelé még visszahelyezve nem vagyunk, hazafiúi aggodalmunk őszinte kifejezésével esedezvéen Felséged előtt, hogy az országgyűlésnek — mely a fejedelem és nemzet közti kibékítésnek egyedüli eszköze — mi hamarábbi egybehívásától magát semmi körülmények által visszatartóztatni ne engedje, — ellenkező esetben az ily nemzeti nagy szerencsétlenségérti felelősséget magunktól, mint a kik a törvényesség ösvényétől soha semmiben el nem térünk, ünnepélyesen elhárítván.

Kik tántoríthatlan hűséggel maradunk legalázatosabb hű alattvalói és jobbagyai Szepesmegye közönsége.

Somogyemege fölirata.

Felséges Császár, Apostoli örökös Király!

Midőn egy szomorú időszak, és sanyaru éveknél sorozata után Felségednek kegyelmes királyi rendelete által részben ismét megnyit megyei közéletnek terén polgári buzgósággal működni kezdtünk, egy bekövetkező jobb kor felett serdülő reményeinket újabb veszélyeknek kitéve szomorodva szemléljük.

Felségednek f. évi január 16-ról 721. sz. a. kelt legmagasabb királyi kegyelmes leirata, melyet épen bizottmányi nagy gyűlésünknek kezdetén vettünk, okozta eme csüggedést, miután abban nem csak alkotmányos törvényeinket kétségbe vonva, az ország megyéinek eddigi eljárását kárhoztatva, polgári kötelességeinkkel merőben ellenkező feladások teljesítését megparancsolva, hanem végül ellenszegülés esetének föltétele mellett az alig megnyilt s mindenben hanyatlott országos állapotnak menekvésére egyedül vezethető alkotmányos életnek betiltását, felfüggesztését, és felosztatását, sőt ha szükséges, anyagi hatalomnak alkalmazását is fenyegetőleg kimondva olvassuk.

Felséges Urunk! Szomorú emlékezetben tartjuk mi is azon gyászos kort, melyben Felséged 12 évek előtt birodalmának országlását pusztító háború közepette vette át. Osztozunk Felségednek azon nézetében, miként csak az uralkodott szenvedélyek, ámitások, a rosztakaratúknak zsarnoksága, a józanoknak pedig megriadása és tévedései, mégis több szerencsétlen eseményeknek nem mi általunk előidézett láncolata kényszerítette a bonyodalmat, ama fokozatra, melyen azután már csak fegyver általi megoldás maradt lehetséges.

Örömmel értjük és feljegyezzük Felségednek ama kegyelmes nyilatkozatát, miként az illető erőhatalommal megoldást országlása s a közállapotok maradandó alapjává tenni nem vala szándoka, bárha sajnosan kell megjegyeznünk, miként császári kormányának az érintett korbani eljárása s a szakadatlan következetességgel vezérelt törekvése ezen kijelentett királyi szándékkal 11 hosszú nehéz éveken át merőben ellenkező irányban működött, s végleges szervezésénél épen azon ősi törvényes intézményeket vetette meg leginkább, melyek iránt különösen Magyarország népeinek sziveiben van a kegyeletnek érzete legmélyebben gyökerezve; — és mégis

Daczára ezen 11 évi törvénytelen kormányzatnak, mely a legéresebb hitű bizalmakat is szükségképen megrendítette, — Felségednek mult évi oct. 20-kán kelt királyi legmagasabb elhatározásai, bár alkotmányunk sarkalatos törvényeinek értelme szerint azok sem ütöttek meg a kellő mértéket, mégsem találkoztak határozott ellenzéssel, de még csak néma közömbösséggel sem, — sőt Felségednek ezen királyi felhívására Magyarországnak minden megyei több vagy kevesebb ovatossággal, több vagy kevesebb aggodalommal, de mégis alakultak mind, és a megyei helyhatósági tevékenységnek terét annyiban legalább elfoglalták, hogy az országgyűlés egybehivatása, és ezen, mint erre jogosan egyedül hivatott testületre, mindazon nehézségeknek megoldása lehetségessé vált, melyek bel s kül viszonyainknak 12

évi önkényesen megzavart állapotából szükségképen felmerültek, a további időzés mellett mindig inkább és inkább fel fognak merülni. Ugyanazért, Felséges urunk, jobbágyi mély hódolattal, de egyszerű-mind egész nyíltsággal bátorkodunk kimondani, miként Felségednek azon legmagasabb meggyőződése, miként bizalom bizalmat szül, és hogy nyílt szándék, egyenes indulatu, becsületes és politikai érettségű nemzetnél elismerő méltánylásra és becsülésre talál, Magyarországi irányában nézetünk szerint nem hiusult meg: — és ha Felségednek ebbeli várakozásai nem egészen teljesültek, ennek oka inkább azon alapon keresendő, melyre ezen remények gyarlón fektetve, Felséged előtt, mint biztos eredmények, hibásan állítottak kilátásba; mint mi bennünk, kik a törvények ösvényén haladva, csak is ennek vonalán lehetünk képesek Felséged legmagasabb várakozásainak megfelelni.

Ha a kor felingerült irányzatának, az indulatok elfojtott kitörésének, és a régen nélkülözött köztevékenység felhevüléseinek közpette itt ott történtek volna is túlsapongások, azoknak rendreigazítása és orvoslása alkotmányunk szervezetének egész és általános helyreállításában legbiztosabban feltalálható.

Nem is titkolhatjuk el Felséged előtt azon teljes meggyőződésünket, miszerint minél továbbra fog az országgyűlésének meghívása késni és halasztatni, a megyei hatóságok a közigazgatásnak terén felmerülő események által annál több és több önkényes eljárásra fognak nem akarva is sodortatni; míg az 1848-ki törvények alapján egybehívott országgyűlés, midőn egyrésztől egyszerre véget vetne mindazon eseményeknek, melyek Felséged előtt most, mint törvénytelen merényletek tűnhetvén fel, általuk rendezett alkotmányos állapotok előállítására iránti királyi szilárd szándéka már-már megingatják, másrésztől pedig a törvényes szabadság alkotmányos korlátai között felmerülő veszélyek ellen minden oldalról tökéletesen biztosítani fognak.

Valamint azonban ezen jólelkű meggyőződésünket jobbágyi mély alázatossággal és egész őszinteséggel kimondani kötelességünknek ismertük, úgy nem szabad eltitkolnunk a feletti fájdalomunkat sem mely elborított bennünket, midőn Felségednek kegy. kir. leiratában azt olvastuk, miként Magyarországnak századokon által szentesült ősi alkotmányát régi szerződések, királyi eskülevelek és annyszor megerősített törvények alapjától elvonva, most adott ígéretekre összevonni szándékozik, mi által azon bizodalom helyett, melyet Felséged is, mint várakozásainak teljesülhetésére szükségest jelöl ki, inkább a félté-

kenységnek kinzó érzete támad fel újra hazafiulag aggódó keblünkben.

Ha a forradalomnak bár minő alakbani pártolói volnánk, sem az oct. 20-kán kiadott felséges rendeletekre figyelmezní, sem mint törvényhatóságok alakulva, azóta egyre és szakadatlanul törvényekre hivatkozni, és folyvást országgyűlés után sovárogni nem lehetett volna feladatunk, hanem a birodalomnak zavarodott nehézségeit feltárva, és kizsákmánvolva, néma közömbösséggel várnánk azon időt, melyben azok tetőpontra hágva, a forradalmi szándéknak legkedvezőbb alkalmakat szolgáltatottak volna.

De épen mert a békés restitúciónak hívei, és az átmenetnek nehézségeit egész készséggel könnyíteni készek vagyunk, csak azért siettetők megyei megalakulásunkat, és ez által a megyékben már-már fejtelenségig ment zavarokat azért ohajtottuk megszüntetni, hogy egy oly állapot alakuljon, melyben országgyűlést összehívni, és ez által minden nehézségeken győzedelmeskedni lehessen.

Mindig tiszteltük és most is jobbágyi hűséggel tiszteljük a magyar örökös királynak az 1790-ki 3-ik törv. czikkbeni jogait és illetékeit, de ugyan az 1790-ki 10-ik t. czikknek a nemzet függetlenségét biztosító értelmét hasonló erejűnek valljuk, és azt ismételni, és minden alkalommal újra nyilvánítani jogosultaknak érezzük magunkat.

Melynél fogva jobbágyi mély hódolattal terjesztjük ezen alázatos felírásunkat Felséged magas királyi trónja elé, s abban hazafiui szent köteleességünk érzetében következőleg nyilatkozni bátorodunk :

1) Bizodalmasan hisszük és reméljük, hogy az alkotmányos életnek visszatértével azon hazánkfiai, kik most a külföldre vonulva élnek, önként fognak az újjá született honnak visszaadni, és a megkoronázandó törvényes magyar királynak hű alattvalóivá lenni.

2) Valamint egyrészt a bécsi kormány alatt kivetett egyenes és közvetett adózásoknak kivetését mi sem határozatilag nyíltan, sem tisztviselőink által hallgatag, eddig meg nem tiltottuk, de még annak behajtását sem akadályoztuk, ugy másrészt abban, mint keletkezésében és kivitelében egyaránt törvénytelen, rólunk nélkülünk, önkénykedve rendelkező tárgyban befolyni, vagy épen behajtására segédkezet nyujtani részünkről alkotmányos kötelességeinkkel merőben ellenkezőnek és így erkölcsileg lehetetlennek tartjuk.

3) A jövő országgyűlési megállapodásig és illetőleg Felségednek az ország bírása által felterjesztendő javaslatok folytán teendő rendelkezéseig a birói eljárásnak megyeileg elhatározandó változtatásától

tartózkodni, annyival is inkább készek vagyunk, mivel meggyőződésünk szerint e részben országosan hatásos és általánosan elismert egyenlő intézkedésre vagyunk szükségünk, egyedül az ujabban felmerülő aprólékos napi követelések, és belbiztosságunk parancsolta rendőri és büntényi esetekre nézve fenmaradásunk tekinteténél fogva vagyunk kénytelenek rögtön intézkedni.

4) Bár az 1848-ki törvényeknek kétségbe vonhatlan kötelező erejét már megyéinknek közgyűlése az egész országban egy értelem-ben nyíltan kimondotta, úgy hogy azokat a legközelebbi és ugyanazon törvények értelmében összehívandó országgyűlésig sem változtatni, sem módosítani, vagy épen félretenni jogosítva senki sem lehet, — mi pedig mint megyénk közönségének kifolyása, azoknak érvényességét fentartani még különösen is köteleztetünk, a mint azt ezennel ünnepelesen fen is tartjuk; — mégis részünkről épen azon jó akaratunk és készségünknel fogva, melylyel alkotmányos életünk Felséged által szándékolt visszahelyeztetésének annyi nehézségekkel járó átmeneti szövevényes munkáját tehetségünkhöz képest előmozdítani örömet akarjuk, ezen kétségtelen érvényes törvényeknek alkalmazását azon körökön tulterjeszteni mindeddig nem törekedtünk, melyeken közreműködésre felhiva, vagy cselekvésre utalva nem valánk, úgy, hogy ha csak előre nem látható események s különösen az országgyűlésének elhalasztásából fölmerülő szükségek arra kényszeríteni nem fognak, szintén nyugodtan fogjuk az országgyűlésnek e törvények feletti komoly és egyedüli jogosult határozatait bevárni; és épen azért:

Távol vagyunk az ellenszegülésnek még csak árnyékától is, melynek irányában Felséged bennünket anyagi hatalomnak alkalmazásával fenyeget.

Egy szava kell arra Felségednek, s mi ismét magán köreinkbe vonulva ugyanazon békés resignatióval tűrjük az isteni gondviselésnek hazánk feletti mindenható végzését, melylyel a lefolyt 11 évek alatt túrtük és szenvedtük egy igazságtalanul önkénykedő kormány-nak sanyargatásait, de valamint ezen resignatióra istenben vetett bizalommal tökéletes erőt érzünk, és teljes türelmet találunk kebleinkben, úgy egészen gyöngéknék és lelkiisméretileg annyira félénkeknek ismerjük magunkat arra, hogy alkotmányos törvényeinket bár mily körülmények között, bár minő tényezők hatása alatt megszegni, vagy azok ellen cselekedni bátorságunk valaha lehetne.

Felséges Urunk! Mi Felséged legmagasabb felhívása folytán foglaltuk el ősi helyeinket, a megyei közéletben, hogy azokat tör-

vényszerüleg töltük be, hazafiui kötelességeink közé tartozik. Felségednek van ereje, anyagi hatalma arra, hogy e térről bennünket ismét letiltson, de nincs s nem lehet hatalom, mely annak törvénytelen betöltésére valaha kényszerithessen.

Ama sok nehézségek és helytelenségek, melyek a jelen viszonyokat szinte a fejtelenségig látszanak megzavarni, nem a mi műveink, öröksége ez azon szerencsétlen kormányzásnak, mely Magyarországot oly sokáig nem csak igazságtalanul és önkényesen de minden gyakorlati tapintat, sőt mondhatjuk józanság nélkül zaklatta; ezen nehézségek sem kikerülhetők, sem megorvosolhatók nem lesznek az által, ha a megyéknek hatóságai eddig nem ismert törvénytelen feladásoknak teljesítésére birathatnának. Az, a mi ezen ösvényeken keresztül vezet bennünket, csak az országgyűlés, még pedig az 1848-ki törvények alapján összehívandó országgyűlés lehet; addig pedig ama kölcsönös jóakarát s őszinte szándok, mely a kitűzött alkotmányos czél megoldásában minden tartalékgondolat nélkül igazán buzgólkodik.

Minket kisebb körü megyei közéletünkben szinte száz nehézség környeznek; a pénzerőnek hiánya hasonlólag elsőb helyen áll, de valamint mi azon remény fejében, hogy országgyűlésünk e bajon sarkalatosan és jogosan fog segíthetni, keresünk és találunk is módokat szükségjeinknek néhány hónapi fedezésére, úgy teljesen meg vagyunk győződve arról, hogy Felségednek bölcs kormánya nagyobb nehézségeinek megfelelő hatalmasabb eszközeinek segedelmével szintén fel fogja találni azon módokat, melyekkel az adónak néhány hónapra elakadt forrásai addig pótolthatnak, míg a jövő országgyűlés e részben kellő ellátásról gondoskodhatik.

Azon csekély áldozat, mely e célra fordítatnék, számba sem jöhetne ama erkölcsi nagyszerű veszteségek irányában, melyek akár a törvénytelen eljárások kierőszakolásával, akár a csak alig megkezdett alkotmányos életnek újbóli megtiltásából kiszámíthatlan következéseikkel együtt elmaradhatlanul bekövetkeznének.

Bezárjuk ezen legalázatosabb felirásunkat azon törvényes kérésünkkel: méltóztassék Felséged az országgyűlést az 1848-ki törvények alapján mielőbb kegyelmesen összehívni, addig pedig a multnak bünei és mulasztásai miatt bekövetkezett és bennünket leginkább sújtó bonyodalmas nehézségeket, sőt itt-ott történhető szabálytalanságokat a kor s körülmények javasolta szelidebb módokkal atyáskodólag eligazíttatni.

Mindezek után hazafiui kérésünknek és törvényes buzgóságunknak nyugodt öntudatában nem félünk azon felelősségtől, mely a békés

kiegyenlítés magasztos művének meghiusulása esetében reánk fog
háromolhatni.

Borsodmegye felirata.

Felséges Császár s Apostoli Király, Legkegyelmesebb Urunk! Mély csend és néma hallgatás követé Felséged folyó évi, január hó 16-ról kelt királyi kegyelmes leiratának előttünk mai nap történt kihirdetését, bizonyosságául annak, hogy csak a csekélyebb aggodalmak sietnek szavakban kibuzogni, de a nagyszerűbb gondok elnémulnak.

Isten után a Felséged fejedelmi jóságába a zaklatott ügyünk igazságába helyezett hit és bizodalom megnyitja mégis ajkainkat, intvén és buzdítván bennünket, hogy ezredéves alkotmányunk, az őök vérevel megpecsételt eme szent örökség, teljes tisztaságban s épességben szállittassék át utódainkra.

Im ezen szilárd hit és bizalom csodás ereje okozza, hogy azon keserü érzelmek között, melyeket bennünk Felséged január 16-ki kegyelmes királyi leirata gerjesztett, magában honfui fájdalunk em forrásában is a remény és vigasztalódás balzsamcsepjeit óhajtjuk keresni. — Nem titkolhatjuk el örömrzésünket a felett, hogy tizenkét sulyos év néma keservei után ezen első kegyelmes leiratában a nemzet nyelvén szól hozzánk Felséged, s ez által a törvény világos rendeletét, melyet a királyi szentesítés fényköre övedz, önnön maga is teljesíti. Mert azon alapos remény füződik ez örömhöz, hogy a magyar királynak nem léssen ezentul szüksége amaz elfogult tolmácsok és tanácsosokra, kik ritka kivétellel, több mint három század óta nyelv, hajlam és lelkületre nézve tőlünk oly idegenek valának. — Enyhíti némileg fájdalunkat azon körülmény is, hogy királyi kegyelmes leiratát megyénk törvényhatóságához intézvén, ez által vele közvetlen érintkezésbe lép s alkalmat nyújt leplezetlen érzéseink és védokaink őszinte kifejezésére.

Ámde Felséges ur! nehéz aggodalom zaklat bennünket, midőn látjuk, hogy kegyelmes leiratának soraiban azon váddal terheltetünk, mintha törvényes alkotmánya után epedő hazánkban a gyanus hamvak alatt oly égő szikrák lappanganának, melyek békés átalakulásunkat gatolni akarván, egy ujra kitörő forradalom rémképeivel fenyegetnek!

Nem szándokunk felujítani a közel multnak még mindig sajtó

sebeit; se védői se vádlói nem akarunk lenni a 12 évvel ezelőtt hazánkban dühöngött vihar okainak és eredményeinek; sőt annak fejtegetésébe sem bocsátkozunk, vajjon midőn ama gyászos bonyodalmat a fegyverek hatalma megoldotta, a birodalom és hazánk jól felfogott érdekei parancsolták-e egy oly kormányrendszer behozatalának s 11 évi folytonos erőszakolásának szükségét, mely alatt ez alkotmányos szabadságban született s abban növekedett nemzet lenyüggözve és eltaszítva, a birodalom anyagi és szellemi ereje megzsibbasztva s pénzügyi állapota a legveszélyesben megingatva lőnek!? Nem leentett-e üdvösebb, Felséged királyi elődeinek többszöri példái szerint, őszinte s engesztelékeny szó által a trón köré gyűjteni a nemzetet, melynek kezéből a harcz fegyverei már kiestek s másodszer és állandóbban hódítani azt meg, a fejedelmi kegy, bizalom és törvényes jogok tisztelésének hatalma által?

Felséges Ur! a mi céljaink oly távol vannak a forradalom vérszeinek földidézésétől, mint távol van akaratunk és szívünk minden dobbanása ősi alkotmányunk megszegése vagy elárulásától. — Semmi új jog, előny vagy szabadság ábrándképei nem csalogatnak bennünket. — Azért epedünk, azért küzdünk, élünk és halunk, a mit szentesített törvények, annyiszor kiadott s letett kir. koronázási hitlevelek, eskük és békekötések, a Fejedelem és nemzet közötti kétoldalú szerződések s különösen a Felséged által kiadott oot. 20-ki oklevélben is földidézett *pragmatica sanctio* a nemzet számára örök időkre biztosítanak. S e küzdésben sincs más fegyverünk, mint a gondviselés oltalma, más pajzsunk, mint a törvény és igazság szantsége, más biztosítékunk, mint Felséged királyi bölcsesége és igazságszeretete!

Kárhoztatja, sőt megsemmisíti Felséged némely törvényhatóságok azon intézkedését, mely szerint bizottmányi tagjaik sorába állítólag hűtlen, felségsértő s a birodalom elleneihez szegődött egyéneket is fölvevének. — Mi azonban ámbár a kegyelmes leirat ezen pontja minket közvetlen nem érdekel, kérdjük vajjon az ősi alkotmány alapján működő törvényhatóságok hűtlen felségsértőknek tarthatták-e ama honfiakat, kik az 1790¹/₁-ki 56-ik törv. cz. értelmében, mint ilyek, soha magyar törvények szerint megidézve, kihallgatva, és elítélve nem voltak? —

Parancsolja Felséged, hogy az egyenes és közvetett adók behajtását ne gátoljuk, s új adókiivetéseket ne tegyünk. Gátló intézkedéseket mi az adó behajtása ellen nem alkalmazánk. Amde itt sem távoztunk el a törvények világos rendeletétől s miután jól tudjuk, hogy az 1741-ki 8-ik törvényczik a rendszeresített hadi adót Felséged

kinestárának adta által, tudjuk azt is, hogy az 1790¹/₁-ki 19-ik cikk mint az 1825⁵/₇. 4-ik törv. cz. az adónak meghatározását s kivételét mind nemére mind mennyiségére egyenesen az országgyűlésnek tartotta fen. — Önmagunk szegniök meg alkotmányunkat, ha segédkezni nyujtanánk oly adók kivetése vagy behajtásához, melyek az országgyűlés befolyása nélkül önkényes rendeletek útján határozottak, s melyeknek gyűlölt neveit, az ugynevezett accisákat s ezekhez hasonlókot az 1681. 12. t. cz. világosan örök időkre eltöröltetteknek nyilváníttja. — Magunk vetniök magunkat azon súlyos büntetések alá, melyeket e részben az 1504. 1-ső, 1681. 12. t. cz. szabnak. Törvényben gyökerező s az 1486. 64., 1715. 57. t. cz. szerint nyiltan a megyéket illeti jognak, sőt önkormányzatunk föltételének tartjuk: azonban, hogy a megyék házi költségei fedezésére, a hadi pénztárral soha össze nem zavarható házi pénztárt állíthassunk, elkerülhetlen szükség s általánosan alkotmányos életünk megkezdhetése kényszeríté, hogy e pénztár szervezésére nézve törvényes jogunkat gyakorlatba vegyük; egyébiránt költségvetésünket a törvényes felsőség elé terjeszteni épen nem szokunk. —

Midőn megyei törvényszékeink szervezését az 1847⁷/₈-ki törvények alapján megkezdettük, azon erős meggyőződés vezérle bennünket, hogy önkormányzásunk nem csak hiányossá, de teljesen siker nélkülivé válnék, ha köréből az igazságszolgáltatás elvonatnék, s lehetetlennek tartánk oly összeférhetlen viszonyok között csak egy perczig is mozogni, melyek félig az alkotmányosság, félig a Feltegged önmaga által megszüntetett absolut rendszer organumai s kifolyásai. —

Tudva van előttünk, hogy az 1790-ki 3. t. cz. Magyarország királyainak megkoronáztatásuk idejeig is az alattvalói hűség minden kötelemét biztosítja; de ugyanazén törvény rendelé, hogy a fejedelem kormányzása addig is a főnálló törvények értelmében történjék. — És miután alkotmányos tisztviselőinket esküvel köteleztük arra, hogy hivatalos működésökben csupán az ország törvényei szerint járjanak el: lehet-e nekik eltörölhetlen szennyfolt és súlyos bűn nélkül nyilvános esküjököt megszegniök? az alól feloldoztatniök? vagy annak megszegésére kényszerítettetniök? —

A nép szavában, Felséges Ur! gyakran maga a gondviselés beszél.

Azon egyhangú és osztatlan lelkesedés, melylyel a szabad lélegzethez jutott nemzet ragaszkodása nemrég az 1848-ki szentesített törvények iránt nyilatkozott, újabb pecséttel erősítette meg azokat. A

legközelebb lefolyt 12 év története csak fokozta előttünk e törvények becsét és értékét. S ha mégis tilalmaztatik vagy gátoltatik azoknak tetteges foganatosítása, nem kell-e azon gondolatra tévednünk, hogy lábunk alatt minden törvényes alap bizonytalan és ingadozó? s hogy alkotmányos létünk börtöne kinyílt ugyan, de rólunk a bilincsek le nem hullottak?

Felsőged fegyver hatalmával is késznek nyilatkozik érvényt szerezni legfelsőbb elhatározásainak s bekövetkezhetőnek mondja a bizottmányi ülések betiltását, s a kilátásba helyezett országgyűlés elhalasztását. Mi ugyan már páratlan példát szolgáltatunk a világ előtt a türelemben és szenvedésben, de ha Felsőged parancsa annak tovább folytatására jelöl ki bennünket: kénytelenek leszünk meghajlani az anyagi hatalom kényszerítése előtt. Nem kérdezzük, vajjon a trón érdeke, a visszatérni kezdett bizalom megerősítése, s a már is huzamosan tartó zavar békés kiegyenlítése kívánják-e valóban ama szélső rendszabályok alkalmazását épen akkor, midőn a testvér tartományok szemei is vágyakozva függenek hazánkon. — Hibások és veszélyesek, Felsőges Ur! azoknak elvei, kik a fejedelmi hatalom és méltóság erejét a törvények meg nem tartásától mérik. A nemzeti jog és szabadság tisztelése leginkább növeli a korona fényét, s a Fejedelem tanácsosai között leghivebb tanácsadók maguk a nemzetek.

Lételünk egy a haza lételével. Alkotmányunk s törvényes szabadságunk mellett semmi áldozat sem drága előttünk. S méretnék reánk bármely váratlan és meg nem érdemelt sujtolás, igazságos ügyünk és öntudatunk védpaizsa alá vonulván, a felelősséget magunkról Isten és világ előtt elhárítjuk.

Nyíltan szólunk Felsőged előtt. Atyai jóságába s igazságszeretetebe helyezett bizalmunknál fogva — állhatatosan reméljük most is, hogy annyi millió szív öszhangzó szózata fölhat végre trónja zsámolyához s kimondja Felsőged az ujjáteremtő ígét, mely bennünket ősi szabadságunk s jogaink teljes birtokába helyezend vissza, Felsőgedet pedig egy szabad és hatalmas nemzet-család boldog Fejedelmévé dicsőítendi! stb.

Pozsonymegye felirata.

Felsőges Urunk! A nemzet hajlandó volt fátyolt vetni a legközelebb lefolyt évek azon gyászos eseményekre, melyek közte s a fejedec-

lem közti kölcsönös bizodalom köteleinek meggyengítését eredményezték; mert jólehet a multévi october 20-ki diplomát nem tekinthetjük azon jogok összegének, mely a nemzet törvényes és igazságos kívánalmait kielégítse, de utat látott kijelölve a nemzet alkotmányos életének, s az alapjaiban megingatott bizodalomnak visszaállítására.

Mi megindultunk ez ösvényen, de egyszersmind törvényhatósági kötelességünkhöz képest határozott nyíltsággal kijelentettük, hogy csak az 1848-ki törvényeknél foghatjuk fel megszakasztott alkotmányos életünk fonalát.

Alig kezdők meg működésünket, midőn a f. évi január 16-án 720. szám alatt kelet cs. kir. leirat a megyéknek fejedező nyilvános életét, már is a megsemmisítés veszélyeivel fenyegeté.

Váratlanul esett ez, mert benne hű ragaszkodásunkat a törvényekhez látjuk megróva, holott Felséged a nemzet és alkotmányos jogainak egész terjedelembeni visszaállítását igéri, s legmagasabb nyilatkozata szerint is nem vala szándoka a bonyodalmaknak szükségparancsolta erőhatalommal megoldását országlásának, s a közállapotoknak maradandó alapjává tenni, noha másrészt nem tagadhatjuk, hogy a birodalmi kormány élén állott azon férfiak, kik a reánk erőszakolt alkotmányellenes idegen kormányrendszert tizenkét évig következetességgel alkalmazták, Felségednek ezen k. szándékát valószínűsíteni nem látszottak.

Elismerjük mi azon jogokat, melyek a törvényes uralkodót a *pragmatica sanctio*, s jelesen 1723. 1., 2., 3. és 1790. 3-ik t. cz. erejénél fogva a nemzet irányában megillették; de egyszersmind tudjuk azt is, hogy az 1790. 10-ik s az ezt bővebben kifejtő 1848-ki törvények Felséged elébe az ország függetlensége, s törvényeinek épségben tartására nézve viszonylagos kötelességeket szabnak.

Hisszük, miszerint ezekből k. meggyőződni méltóztatik Felséged, hogy az országgyűlés mellőztével felrótt közadó, s egyéb adótartásoknak tetteges behajtásához, melyeknek egyébiránt önkényes befizetését nem gátoltuk, — mig azoknak a törvényhozás — törvény által jogos alapot nem kölcsönöz, — mi, mint köztörvényhatóság, mely magát a törvények alapján szervezte, az 1804. 1-ső és 1715. 8-ik t. cz. ellenére segédkezet nem nyujthatunk, mert törvénytelen tettet elkövetnünk nem szabad.

Sőt hisszük azt is, hogy ha Felséged az 1848-ki törvényeket a felelős miniszterium életbeléptetése mellett valószínűsíteni fogja, és így a kormányzásnak irányát az ország sarkalatos törvényeivel összhangzásba hozni méltóztatik, — akkor a többi ok is, mely a k. kir. leirat alapját

képezi, elenyészvén, elérkezik azon pillanat, melyben a bizodalom a szivekbe visszatérvén, közös ügyekvésünkkel a hon felvirágzásán működhetünk.

Hogy ez, mint forrón óhajtjuk, minél előbb bekövetkezzék — fiui bizalommal esedezünk: miszerint az országgyűlést az 1848. 4. és 5-ik t. cz. értelmében mielőbb Pestre összehívni méltóztassék, — hogy felviruljon azon nap, midőn Magyarországunk szent koronájával törvényes királyunkká felavattatván, Felséged és a nemzet közti alkotmányos kapcsolat örök időkre megszilárdíttassék.

Komárommegye felirata.

Felséges Császár és Király! Fájdalommal vettük Felségednek f. évi jan. 20-ról 720. sz. a. érkezett k. királyi leiratát, tapasztalván abból, hogy az irány, melyen nemzeti közügyeink fejlődnek, mindinkább eltér azon alkotmányos elvektől, melyek hazánk törvényes megalakulásának egyedüli alapjául szolgálhatnak. Engedje Felséged, hogy azon őszinteséggel, mely nemzetünket kiválólag jellemzi, feltárhassuk ez iránti nézeteinket, s tiszteletteljesen előterjeszthessük eljárásunk indokait.

Néhányan azon hazánkffiai közül, kik politikai tények miatt kénytelenek külföldön tartózkodni, s kikről azt, vajjon terveznek-e vétkes merényeket az állam és Felséged ellen, — mi nem tudhatjuk, — bizottmányunk tagjai sorába, azon biztos reményben választottuk meg, miszerint alkotmányunk Felséged által elhatározott visszaállításának mellőzhetetlen következménye lesz, hogy hazánk határai, — miként ez előrelátásunkat a legközelebbi történt hasonló örvendetes esemény igazolta, — ezen polgártársaink előtt is megnyilandván: köztanácskozásainkban majdan azok is részt vehetendnek, melyekből különben, miután a bizottmányi tagok száma, a törvényhozás további rendelkezéseiig szaporítható, kizárva lettek volna.

Midőn Felséged kegyelmesen kinyilatkoztatá, hogy hazánk alkotmányos intézményeit, s az azt régi idők óta törvényes hitlevelek és biztosítások alapján megillető törvényhozási jogot, politikai és igazságügyi önigazgatást helyreállítani, legélenkebb óhajtása, hosszas szenvedések által elfásult bebleink megnyiltak, egy jobb jövőre reményei előtt.

Ezen alkotmányos intézmények alatt az 1790. 3. t. cikk értelmében is, mely az alattvalói kötelemeknek fentartása mellett, alkotmányunk folytonos fenállását is biztosította, — csak hazánk ősi alkotmányának teljes visszaállítását érthettük; mert ha nem teljesen állítatott az vissza, nem az ősi többé, hanem egy új alkotmány lenne. Annyival inkább vélhettük ezt, mert nemzetünk az alkotmány élvezetéhez, az 1723. 1. és 2. t. cikkekben foglalt, ugyanazon szent alaptörvény által van jogositva, mely egyszersmind Felséged legmagasabb fejedelmi házának uralkodói hatalmát biztosítja, s melynek fenntartására, Felséged dicső emlékü ősei, királyi hitleveleikben utódait is kötelezték. — Ezen alkotmánynak legfőbb elve pedig az, hogy abban változások csak országgyűlésileg a koronás királynak és nemzetnek közös megegyezésével tétethetnek.

Felséges ur! Minden joggal kötelesség párosul. Alkotmányos jogainkkal, azok fentartásának kötelessége van összekapcsolva. Ezzel tartozunk a hazának, magunknak és utódainknak; — és e kötelesség leginkább az ország törvényhatóságait illeti meg, melyek törvényeink által az alkotmánynak hív megőrzésére vannak kiváltképen hivatva.

Felséged hatalmának ellent nem állhatunk, de alkotmányos kötelességünket sem sérthetjük, s ezt Felséged, ki alkotmányunk visszaállításával, törvény- és igazságszeretetének legerősebb bizonyítékát nyújtotta, — meg vagyunk győződve — nem is kívánja tőlünk. Megszegnők pedig polgári és törvényhatósági kötelességeinket, ha országgyűlésileg meg nem ajánlott állami közadók behajtásával — oly tényekhez járulnánk, melyeket törvényeink tilalmaznak, ha elmulasztanók oly jogoknak fentartását, melyeket a törvényhatóságokra az ország világos törvényei ruháztak és a melyeknek gyakorlata, a törvényhatóságok alkotmányos lételéhez tartozván, a törvény által azoknak nem szabad tetszésükre bizva, hanem kötelességül van feladva. — Ha a törvényhatóságok azok nélkül alakulnak, megszűnnek alkotmányos törvényhatóság lenni, s a törvényhozástól oly tárgy vonatik el, mely egyedül ahhoz tartozik.

Kegyeskedjék Felséged e szempontból tekinteni eljárásunkat, — tulajdonítsa azt kötelességünk érzetének, s a törvény iránti tiszteletünknek, és bátorkodunk remélni, hogy azon szempontból, annnyival inkább, legkegyelmesebben megnyugodni méltóztatik, mert nemzetünk kötelességérzete s a törvény iránti tisztelete, egyszersmind legmagasabb királyi székének rendíthetetlen támaszát képezik.

A törvény szentsége iránti tiszteletünkben rejlik indoka annak is, hogy mi a királyi szentesítéssel erősített 1848-ik évi törvényekhez

biven ragaszkodunk, s kötelességünknek tartjuk Felséged előtt azon meggyőződésünket kijelenteni, hogy a nemzetnek tökéletes megnyugvását csak ezen törvényeknek, — melyeknek intézkedései, különben is nagyrészen csak hazánk régibb törvényeinek teljesebb kifejtését képezik — sentartása eszközölheti.

Ha ezen törvényeken változásokat tenni kell, ez csak a törvényhozásnak lehet, Felségednek legmagasb felhívására, bizonyosan megoldandó feladata. — A törvényhozás intézkedései fogják megszüntetni egyszermind azon bennünket is nyomasztólag sujtó kétes állást is, melybe Felséged iránti hódoló tiszteletünk és törvényeink iránti köteles engedelmségünk érzetében helyezve vagyunk.

Az országgyűlésének haladéktalan megtartása lévén e szerint azon egyetlen mód, melyen hazánk közviszonyai, törvényes uton, Felségednek szintugy, mint a nemzetnek közjávára és megnyugvására, minden tekintetben szabályozhatók, — mely tisztelettel esedezünk Felséged előtt, hogy az országgyűlést, legmagasb figyelmébe vevén, a törvény rendeletén kívül, a nemzetnek általános közóhajtását is, Pestre — Erdély és a kapcsolt részek hozzájárulásával — mielőbb összehívni, s addig — annyival is inkább, mert Felséged hazánk kormányát jelenleg vezérlő tanácsosainak eljárását a nemzet bizalommal többé nem követheti — az 1848. évi törvények által megállapított kormány-rendszert kegyelmesen visszaállítani méltóztassék.

Többnyire cs. k. legmagasb kegyelmébe ajánlottak stb.

Abaujmegye felirata.

Felséges Urunk!

Midőn a Felséged által m. é. october 20-án kiadott oklevél s azal kapcsolatban a közrebocsátott rendeletek, országunk alkotmányos intézményeinek újra életbeléptetését hirdették: ösztönszerűleg lépünk fel a megyei közélet alkotmányos terén, nem — mintha boldogoknak éreztük volna magunkat, alkotmányos vágyaink kielégítésének édes örömében, mert szomorodva láttuk, miszerint azon oklevél az alkotmánynak csak testét adta vissza, nem lelkét is; — de mivel a megyei hatóságoknak, az alkotmány százados védbástyáinak kapuit láttuk ismét megnyilni: feléledt keblünkben a soha el nem halt re-

mény szikrája, miszerint a mi hatósági életünk föllevenedése országunk törvényes alkotmányi életének feltámadását is elősegítendi.

Megyeci hatósági testületünknek hazafiúi egyetértéssel eszközölt szervezése után, a mult 11 évi szenvedések s törvényen kívüli társztatásunk miatti fájdalmainkat keblünkben kitörni nem engedve, s az october 20-ki oklevél tartalmára nézve már első gyűlésünkben is fölismert méltó aggodalmaink kifejezéseül, a jegyzőkönyvi egyszerű óvást használva fel, minden igyekezetünket egyedül a hatóságunk körébe eső azon törvényes eljárás mielőbbi megkezdhetésére intéztük, mely után megyénk népe mindig epedve vágyott, s melynek első mozzanatát a megye minden vidékein a valódi öröm feltűnő nyilatkozatai között fogadta. — Már maradandónak kezdtük hinni, ezen mindinkább növekedő örömet, már véltük, hogy közeledünk azon reményteljes időhöz, melyben az országgyűlése törvényesen alakittatván, a nemzet minden aggodalma elenyésztetve, a kétkedések eloszlatva, a bizalom megszerelve, és az ország alkotmánya egész kiterjedésében visszaállítva leend; midőn Felsőgednek f. évi január 16-ról 720. sz. alatt kelt legmagasabb leirata hozzánk is eljutott, mely a legkomolyabb sejtelmek borujával sötétíté el gondolatainkat, visszaemlékezték akaratlanul az 1848-ik év első felére, s nem menekülhetünk kebleinkben támadt azon kétkedéstől, ha vajjon nem épen hasonló csatlakozás vár-e most reánk ismét?

Felsőged azonban őszinte egyenességgel szólott hozzánk először, mint alkotmányos testülethez; és szívünk érzése még a nem érdemelt kemény szót is inkább felfogják, ha nyíltan mondatik ki; Felsőged nemzetünk törvényes nyelvén szólott hozzánk s ezt Felsőged irányunkbani engesztelékenységének zálogául tekintjük; s ezen érzés és meggyőződés bátorit minket arra, hogy nem védokainkat, mert a legmagasabb leiratban foglalt vádak egyikét sem tekinthetjük magunkra alkalmazhatókul; — de országunk alkotmányos életére nézve, mind az oct. 20-ki oklevél, mind a legmagasabb leirat által támasztott aggodalmainkat, hódoló alázatos tisztelettel, s egyszersmind nyílt őszinteséggel terjeszszük Felsőged eleibe. Felsőgedes ur! Nemzetünk s országunk minden egyénc szívében csaknem oly mély tisztelet és törhetlen ragaszkodás él a polgári törvényesség, mint az Isten és vallás szent törvényei irányában, azok megtartásától föltételezi lételet és boldogságát, azokat tekinti legfőbb hatalomnak Isten után, — szent és sérthetetlennek tekinti azon szenteknek tekintett törvények végrehajtását eszközlő törvényes királyi Felsőget is; — csaknem ezred-

éves élete nemzetünknek bizonyoságot tesz arról, hogy legfelsőbb kormányzatunk ezen elvétől soha el nem tért.

Felséged a *pragmatica sanctiora* hivatkozott a mult évi october 20-ki oklevélben, azon alkotmányos szerződésre, mely az 1723. 1-ső s második törv. czikkelyekben soroztatott országunk szent törvényei közé. — Tisztelve, hódolattal hajolunk mi meg Felséges ur azon törvényei előtt, miként meghajlunk az 1687. 2-ik és 3-ik és 1715. 3. törvények előtt is, melyekben Felséged családjának országunk koronájához örökösödési joga szentesített; de Felségednek a koronázást illetőleg tett legmagasabb ígérete után, hisszük azt is, miszerint épen úgy tudja Felséged mint mi, hogy a korona jogának legközelebbi örököse, épen a felhívott törvények világos rendelete szerint, csak az ország alkotmányára s törvényei megtartására letett hit után következő koronázás által magasztaltatik fel Magyarország királyi Felségévé. És a koronázási ünnepély, Felséges ur, — jelképes egyesülése Magyarország népeinek a királyi Felséggel, — mert az 184^{7/8} év előtt a St. T. K. I. 4-ik címje világos rendelete s szavai szerint, a Magyarország nemzeteiből alakult azon nép, mely a koronázás utáni 1608. 1-ső t. cz. értelmében az alkotmányos jogokat kiváltsággal élvezhette, tagja Magyarország szent koronájának, s midőn azon kiváltságos osztály, az 184^{7/8}-ik királyilag szentesített, sőt maga Felséged által is elismert 5-ik t. cz. 2-ik §-ban meghatározott képességgel bíró népet is testvéri kebléhez szoritotta s bevette az ő alkotmány sáncaiba: az ország fényben s érvényben gazdagodott szent koronája tagjává avatta fel azt is, s ily kiszélesített alapon örököltette meg az ő alkotmányos elvet: hogy nép a királylyal s király által, s király a néppel s nép által.

Az 1790. 3-ik t. cz. irányában hasonló kegyelet s tisztelettel viseltetünk mi Felséges ur! — de a hódolat legmélyebb tiszteletével hozzuk Felséged emlékezetébe épen ezen törvénynek azon tartalmát is, miszerint csak hathónapi időköz határoztatott a koronázásig, s azon rövid határidő alatt is, csak országunk törvényei értelmébeni intézkedés engedtetett meg; — és ártatlan országunk 11 évig látta felfüggesztve törvényeit; — miszerint továbbá azon évi 3-ik törvénynek édes iker-testvérei, a 10-ik, 11-ik s 12-ik t. czikkelyek, melyekben országunk önállása s más országoktól függetlensége, határainak s épsegének megtartása biztosittatik; a törvények hozása, változtatása, az országgyűlés és királyi Felség egyesült akarata alá rendeltetett; a törvénykezésnek az azon törvényes uton hozott s hozandó törvények szerinti kezelése, s a végrehajtási hatalomnak csak a törvények értel-

mébeai gyakorolhatása határozatott; emlékezetébe hozzuk végre Felségednek, miszerint mindazon törvények, épen a közelebb lefolyt 11 évhez hasonló szomorú évek történetének engesztelő áldozatául s országunk alkotmányának jövő biztosításául hozattak.

Rettegünk mi a forradalomtól Felséges ur! nem kívánjuk mi feldulni hazánk határait a had zivatarai által; — a forradalom nyerei akar: mi csak megtartani őseink törvényes elveit s alkotmányunkat; — a forradalom fölibe törekszik magát emelni a törvényeknek: mi azok oltalma s maradandósága alatt keressük boldogságunkat.

Ily meggyőződés s a törvények iránt bennünk létező ily szent kegyelet vezérelt minket akkor is, midőn megyei hatóságunk alkotmányos testületét az 1847 $\frac{7}{8}$ -ik évi királyilag szentesített törvények értelmében szerveztük, s midőn tanácskozásunk első napján elhatároztuk, miszerint azon törvények lételét s életét soha meg nem tagadjuk. — Ezen évi törvényeket úgy tekintjük mi, mint az ország önállósága s alkotmányossága biztosításául szolgáló 1741. 7—19. és 1790 $\frac{1}{2}$ 6—29. törvények rendszeres életre hozatalát. Amazok nem összekapcsolt egy egész testet képezve, a sérelmekkel örökös sikertelen küzdést eredményeztek; emezektől nyugalmunknak, országunk boldogságának és Felséged dicsőségének megörökítését reméljük. — Ne fosszon meg Felséged minket, — ne fossza meg a velünk egyetemben nyilatkozó országot ezen reménytől! Mondja ki Felséged is életét mindazon törvényeknek, hogy ne csak a rendelet alakjában kivett, sőt megcsontított egyes czikkelyeitől várja üdvét az ország; de az egésznek együttes hatásától remélhesse felvirágozását.

A rendeletehöz Felséges ur! — habár legjobb lenne is az — a kegyelem változandóságának s kétkedésnek; — a törvényhez pedig a maradandóságnak, bizalomnak s nemzeti tiszteletnek fogalma csatlakozik. Ezt bizonyítja a lefolyt 11 év, bizonyítják a tapasztalás és események.

Ervénytelennek nyilvánította Felséged mindazon választásokat, melyek által a Felséged birodalma határain kívül tartózkodó, hűtlen, felségsértő egyének megyei bizottmányi tagokul nevezettek ki. Minket ugyan nem sujthat ezen vád; de alattvalói őszinteséggel párosult tisztelettel nyilvánítjuk, miszerint alkotmányos elveink mellett, nem tekinthetünk másokat hűtlenség, felségsértés becstelenítő bűnével szennyezhetőkül, mint olyanokat, kik az 1790 $\frac{1}{2}$. 56-ik t. czikkely által kimondott bíróság által, az 1715. 7-ik és 1723. 3-ik t. czikkely értelmében elítéltettek.

Megparancsolta Felséged, hogy az egyenes adó behajtásának,

közvetett adózásoknak megakadályozására irányzott minden határozatot mellőzzünk, s új adót ki ne vessünk. Egyiket sem tettük eddig Felséges ur! Nem tettük, mert az erőszakali találkozással nem akartuk törvényes eljárásainkat mindjárt kezdetben elzibbasztani; — s mert a reménybe helyezett országgyűlésétől várjuk e tekintetben is a törvényes állapot teljes visszaállítását. Ha azonban csak a múlt három század alatt hozott törvényeinket tekintjük is, miután az 1527-ik évtől kezdve, az 184 $\frac{7}{8}$ -ik évig, csaknem minden törvényhozási alkalmal, országunk törvényhozói hatalma rendelkezett az országos közadók mennyiségéről s kivetéséről, — az 1681. 12-ik t. cikkben is felújított 1504. 1-ső t. cikkben kimondott hűtlenség, hitszegés, becselenség, az alkotmányos társaságbóli kivettetés bélyegét ütnénk magunkra, ha a törvényhozói országos hatalom akaratjával nem szentesített, bár milyenü adózás behajtására segédkezet nyujtanánk, — s magunk vezetőnk tisztviselőinket a hitszegés bünébe, ha őket oly adók behajtására utasítanók, miután ők épen Felséged utasításával is egyértelmüleg, hazánk régi törvényei szerint tették le a hivatalos hitet.

A nélkül, hogy az 1681. 12-ik t. cz. által örökre eltörlött közvetett adók időközbeni behozatala miatti fájdalomainkat elősorolnók, alattvalói tisztelettel, őszinte bizalommal följelentjük Felségednek, miszerint országunk népeinek minden osztályaiban a gyűlölet ellenszenve van azon közvetett adó minden neme iránt. A dohány korlátolt használata, a legalsóbb néposztályt csaknem természetté vált egyedüli élvezetétől fosztotta meg egyrésztől, míg másrésztől a kezelők nem ellenőrizhető visszaélései a nép terheltetését és zaklatását idézik elő az állam kárára. — Az ugynevezett accis s emésztési adóbóli jövedelem, a gyakorlatba vett kezelési rendszer mellett, országunk legbiztosabb s csaknem egyedüli alapját, a föld jövedelmét ingatja meg; miután az iparral s befektetéssel együttes rögtöni emelkedése által csökkentik a termények értéke s egyszersmind a kezelők önérdeke gyakran a család erkölcstelenségére szolgáltat ingert. A halál esetébeni adózások épen akkor sujtják a családokat, midőn azok a családfő elhunytával, a legnagyobb veszteséget szenvedték s anyagi erejökben meggyengültek, és az összeírási eljárás jéghideg szigorúsága, a család tagjainak különben is bánattal teljes érzéseit az elkeseredésig fokozza.

Megparancsolta Felséged, miszerint az országgyűlési megállapodásig, illetőleg az országbirája által teendő javallatok feletti intézkedésig, a föntartott eddigi törvénykezések megszüntetésére s tevé-

kenységük megszibbasztására irányzandó minden intézkedésektől óvakodjunk. Az alkotmányos megyei élettel elválaszthatatlan kapcsolatban lévő igazságszolgáltatáshoz, megyei törvényszékeinknek az 1613. 24. és 1681. 10. t. cikk értelmébeni alakításához s választott tisztviselőinknek és megyénknek az 1629. 35. t. cikk által is biztosított bíráskodási jogához állhatatosan ragaszkodván, a törvényesség teréről ezen tekintetben sem térhetünk le. Azonban a törvénykezéseket illetőleg, ohajtott országszertei egyenlőség tekintetéből, bevárjuk az országbirája ő kegyelmessége elnöklete alatt működött tanácskozás eredményét.

Az 1847—48-ik évi törvények átvizsgálására, módosítására, vagy megszüntetésére, az 1790—91-ik évi 12-ik t. cz. szabályait álhághatlanoknak tekintjük; de míg az országos törvényhozási hatalom azok felett másként nem intézkedik, azokat fenállókul, kötelezőkül kell tekintenünk; mert azok királyilag szentesítették, s megvetnők a törvények és alkotmány iránti tiszteletet és kötelességet, ha másként vélekednénk. Lehetetlen a feletti mély fájdalomainkat eltitkolni, hogy bár Felséged maga is hivatkozott m. é. oct. 20-ki oklevele mellett kiadott rendeleteiben azokra, mint törvényekre, midőn azok némelyikét érvényükben meghagyva, a többiekre nézve országos megvizsgálás iránti kívánatát kifejezte: mégis az ősi alkotmányosság törvényes terén kívüli intézkedések alá rendeltettek s ez által megrendített az ország népei kebelében, a törvények s alkotmányosság szentsége és maradandósága iránti nemzeti hit.

Sem szándokunk, sem akaratunk nincs Felséges ur daczoló el-lenszegülésre, reméljük és hisszük Felséged igazságszeretetétől, miszerint méltó aggodalmainknak alkotmányos uton s alattvalói hódolattal tett ezen kifejezéseit, azon őszinteség kifolyásául tekintendi, mely a magyarnak nemzeties sajtásága, s mely legbiztosabb eszközlője lehetend Felséged népei s országai iránti atyáskodó szándokainak.

Három század emlékei tesznek arról bizonyosságot Felséges ur! miszerint a felséged családjábólí királyok s nemzetünk közötti bizodalom, mindig azon idegen tanácsosok balul s a birodalom romlására intézett törekvéseik által rendített meg, kik hagyományos gyűlöletet tápláltak sziveikben nemzetünk s alkotmányunk iránt, — kik a magyar őszinteségét, a fejedelem iránti tiszteletlenségnek, — törvényei s alkotmányáhozi ragaszkodását, a birodalom többi részeitől különszakadási, forradalmi törekvésnek, — sérelmeink s bajaink elősorolását féktelen szabadosságnak tekintették. De ugyanazon századok éveí bizonyosságot tesznek arról is, hogy valahányszor a királyi Felség a nemzet

felé őszinte bizalommal közeledve, azt törvényes alkotmányának egész kiterjedésbeni megtartásáról, minden tartalékgondolat nélkül biztosította: mindig visszaállotta megrendített bizalom, s meg tudta szabadítani a nemzet, vagyon- és véráldozataival a birodalmat a veszélytől, — s képes volt az ország és király hatalmát, dicsőségét visszaszerezni.

Szakítsa ki Felséged magát azon idegen tanácsosok köréből, s teljesítse Felséged nemzetünknek a lefolyt három század csaknem minden királyai eleibe terjesztett ohajtását: jöjjen országunkba s foglalja el dicső királyaink trónját maradandólag, — ne engedje magát eltántorítottani a törvényesség, alkotmányosság ösvényéről, — hozza életre az 1847⁸-ik évi törvényeket együttesen, hívja össze Felséged a magyar koronához tartozó minden országok képviselőit a nagy nemzetgyűlésre, a törvény érrelmében Pestre, s azoknak testvérileg egyesült törvényes testületében oly sziklafalát látandja Felséged birodalmának, mely a bizalom, szeretet és áldozatkészség legerősebb fegyvereivel körülövezve, képes leend a politikai viharok minden csapkodásait megtörni.

És ha — mit Felséged engesztelékennyé lett érzületétől s igazságszeretetétől nem várhatunk — a legmagasb leiratban fölemlített azon intézkedések szigorát kellene ismét megérnünk, melyek által alkotmányos életünk újra az erőszak halottleplebe burkolt tetszhalál némaságába záratik: mi törvényességünk és monarchicus gondolkodásunk érzetében, a felelősséget, minden eshetőségekre nézve, isten és világ előtt, azon idegen tanácsosokra háritjuk vissza, kik a háromszázados gyűlölet hagyományait folytatva, alkotmányos életünk paradicsomából minket most is kizárni törekednek.

Veszprémmegye fölirata.

Midőn egy szabad nemzet alkotmánya az önföntartási hazafias küzdelem között erőszak által eltiportatik, a seb, mely élete ellen van intézve, mélyen talál ugyan, de az idők körülményei által gyógyulni fog, — mert szabad nemzetet leigázni igen, de az önkény vasigáját fölötte megörökíteni nem lehet. Phoenix az, mely hamvaiból mindenkor új életre kel.

A történeten ezt igazolja.

A legközelebb multnak szomorú s Felséged atyai szívének is

egyformán kellemetlen évei, daczára a főnállott kormányrendszert vaskövetkezetességü tanainak, — nem szülték meg az oly biztosan ki látásba helyezett sikert; helyette az osztrák birodalmi kormány irányában bizalmatlanságot s a nemzet szíven sajgó fájdalmat hagytak fõnn.

Az 1860. oct. 20-ki legfõbb kibocsátvány által szabadabb alkotmányos mozgás reménye született bennünk, s kebleinket egy várva várt jobb jövõ édes reménye örömmel árasztotta el. Azonban alig kezdetek alkotmányos életünkön ejtett sebeink hegedni, alig hogy megfogamzott bennünk a jobb jövõ felõli remény első csirája: már is Felségednek nagyboldogasszonyhó 16-kán 720. sz. a. hozzánk bocsátott legmagasb leirata első örömeinket az aggodalom keserüséggel tölté el.

Felséged több mint évtizedes uralkodása után nemzeti ujászületésünk küszöbén ezek lévén első szavaink, melyek trónja zsámolyához eljutni fognak, önmagunk irányábani kötelesség úgy, mint az alkotmány fejéhez tartozó hûség egyiránt parancsolják, hogy azok õszinték s fiui bizalomteljesek legyenek.

Nyomatásaink fájdalmasak, bilincseink súlyosak voltak, melyeket a közelebb lefolyt 11 év alatt viselénk, de öntudatunk akkor is tiszta s nyugodt volt a fölött, hogy a tévutra, mely a nemzetet a törvényektõl el, Felségedet pedig a királyi trón fegyverrel védésének kényszerüségére vezette, nem mi tettük az első lépést.

Azonban nem czélunk panaszkodni, nem a multnak keserveit fõlszámolni, egyedül azon elvekre, s az ezen elveken alapuló rendeletekre, melyek a mult évi Sz.-András hó 20-án, s folyó nagy boldogasszony hó 16-án hozzánk bocsátott legmagasb leiratokban foglaltaknak, vagyunk bátrak alattvalói nézeteinket röviden kifejezni.

Az oct. 20-ki I. magasb leiratot nem tekinthetjük egyébnek, mint utmutatásnak a terezen, melyen majd ezredéves alkotmányunkat s történeti jogainkat fõltalálандjuk; nem tekinthetjük egyébnek, mint Felséged atyai szive sugallatának, miszerint megelégedve évtizedes szenvedéseit e nemzetnek — a kibékülési jobb, feléje a magasból nyujtassék s noha jogos vágyainkat az által csak távolról sem láttuk kielégítve: de õsi alkotmányunk megígért helyreállításának reményében egész készséggel ragadtuk meg az alkalmat, s mi is vággyal terjesztõk ki karjainkat a békés átalakulás felé.

Erõs meggyõzõdésünk szerint azon tér, hol alkotmányos nemzet s fejedelem találkozhatnak — csak törvényes, alkotmányos s történeti alapokra helyezett, nem pedig rendeletek által korlátolt lehet, s egy

perczig sem kétkedett Felsőgednek megyénkben lakó 190 ezer alattvalója e térre összeseregleni, a megrendelt szervezést teljesíteni, s további működési irányul egyedül ezt tüzni ki; mert sem vonakodásnak, sem ellenszegülésnek nem tekinthette azt, ha azon nimbus köréből kibontakozni erkölcsi lehetetlenségnek tartja, melyet őseinek hazafias küzdelmei annyi véráldozattal szenteltek meg, s annyi koronás fejedelem s Felsőged megelőzője esküjének szelleme is körülhang.

A megkezdett békés átalakulás egyedüli biztos alapját hazai alkotmányunk egész kiterjedésében képezheti; ebből csak egyetlen, az alkotmányos országgyűlés által hozott s fejedelmi szentesítéssel megerősített törvényt is föladni: egyes megyéknek, sőt az ország összes megyéinek is hatáskörét túlhaladja, erre csak az alkotmányos törvényhozás lévén jogosítva.

Alkotmányunk egyik sarkalatos részét képezik az 1848-ki törvények; az összes nemzet ezeket tüzte ki a fejedelem s haza közt megingatott egyetértés alapjául, alakulásunkkor ezeket vettük át mi is az összes megyei közönségtől örökségül, ezek épségben tartását valljuk politikai hitünk legfőbb ágazatául; az ezektől bármely önkényes eltérés, választóink bizalmának megcsalása s ránk nézve örökös bélyeg volna.

Felsőged mutatta legkegyelmesebben ki az utat, melyen megingdultunk. Felsőged magasb bölcsesége nem kétkedhetett, mikép ez uton megállapodni nem, csak haladni lehet a közczél felé, mely félreismerhetlenül csak a nemzeti alkotmánynak — a nagyboldogasszony hó 16-kán kelt legkegyelmesebb leiratban is biztosított eredeti épségbeni életbeléptetésében tűnik föl. A megállapodás az alkotmányos életben egyértelmű a visszaesssel, ez pedig előbb utóbb nemzeti megsemmisülést szül.

Ily nézettől vezéreltetve szerveztük megyénket, egyedül törvények által szabályzott szabad választás alapján, s ha megbizóink iránt hálátlanok — ha hitszegők lenni nem akarunk; ha az 1848-ki törvényeket — melyek a fölszabadított néposztályok alkotmányos jogainak védbástyái, s melyeknek épségben tartása nélkül a közhazára nézve üdv nem képzelhető — megtagadni nem kívánjuk: a megkezdett ösvényen előmennünk kell, s lehetlen bűnül tulajdonítani, ha politikai jogaink egész összegét a béke s törvény örökké szent fegyverével kivívni, s a bizalom útján megválasztott alkotmányos tisztviselőinket azon helyezettől — miszerint magokat hazánkban idegen s törvényen kívüli kormány-organumok vak eszközeiül kénytelenitessenek odaadni — megóvni törekedünk.

Bizalmunk Felsőged atyáskodó kegyességében határtalan, hitünk megingathatlan; s ez biztos reménnyel tölti el hű alattvalói kebleinket, hogy a honnak minden igaz gyermekében méltó aggodalmat költött nagyboldogasszony hó 16-án 720. sz. a. kelt legfelsőbb leirat intézkedésének, mint alkotmányunk lelkével meg nem egyeztethetőnek, s törvényeinkbe ütközőnek legkegyelmesebb megváltoztatását illetőleg, jobbágyi hódolattal fölterjesztett legalázatosabb kérésünk, ohajtva várt siker nélkül nem maradand.

Örök igazság — mely államtanilag sem vonathatott soha kétségbe — mikép minden jogokkal viszonyosak a köteleességek, s az e tekintetben megháborított egyensúly csak szomorú következtetéseket eredményezhet, s az ezekérti felelősség csak azt terhelheti, ki első lépett le a szabályos ösvényről. Azon alkotmány — melyen Felsőged uralkodói joga alapszik — biztosítja egyszersmind a nemzet törvényes szabadságát. Nem lehet azt csak egyik részében megsérteni a nélkül, hogy a másik is ne szenvedjen, s a fejedelem és népe közt nélkülözhetlen bizalom alapjában meg ne ingattassék.

Pedig Európának legújabb története kétségbevonhatlanul bizonyítja, mikép az uralkodók trónjának, a birodalmak főállásának s a népek jóllétének legnagyobb s egyedüli biztosítéka a fejedelmek s népek közötti rokonszenv.

Bars megye fölirata.

Felsőged uralkodó!

Midőn m. é. december 21-én Bars megyének közönsége, a nyílt alkotmányos tért elfoglalandó, képviselő felelős bizottmányát megválasztá, ez főleg azért történt, mivel az előbbi rendszer hatóságának működését tetteleg megszüntnek tapasztalván, ezek szinleg hosszabb uralmának, kikerülhetlenül ingerültséggel párosult fejetlenséget kelle mesterségesen szülnie.

Igy a rend, a béke föntartása volt a mielőbbi szervezés elhatározására vezérlő, döntő nézet.

Ez és ama meggyőződés, hogy ősi alkotmányunk egészbeni helyreállítása csak épen az átalakulás nehézségei által késlelt — s csak rövid ideig késlelt — tény voltak és lehettek az okok, melyek jó re-

mény fejében, az alkotmányos tevékenység megkezdésére e megye közönségét rábirták.

Számítva azonban minden eshetőségekre, kitüzte a közakarát, azon kegyelet érzetével, mely az ősi törvényes intézmények iránt, a magyar nemzet szívében oly mélyen gyökeredzett, bizottmányának a honszerte egyhangulag elfogadott kiindulási pontot, kijelölte az egyetlen ösvényt, melyen lehetőleg gyorsan és hatályosan haladni kötelezte.

Minden alkotmány kétoldalu kötés; minden törvénynek ereje föl- és lefelé kötelező, valamint a többié, ugy az 1790-dik III-ik törv. cikké is.

Minden alkotmány egy bánthatlan egész; — minden egyes törvény szem a kifeszített védlánczban, melyből hacsak egy szem is vétetik ki, töretik meg, a kifeszített védláncz nem az többé, hanem földre eső töredék.

Tudtunkkal az összes magyar nemzet kivált m. é. oct. 20-ka óta egy alkotmányos köteleiséget sem szegett meg, egy törvény rendelete ellen sem vétett; mi pedig Barsmegye bizottmánya azon nyíltsággal mely önkormányzó hatóságot illet, mondjuk ki: bennünket igazságos vád sulya nem érhet.

Bizottmányi tagok választása, helyhatóságoként százezrek választott képviselői által, gyakorolható sarkalatos jog, a közönségnek ezzeli éléseért a bizottmány feleletre nem vonható.

Az előbből kivetett adó beszédése tetteleg nem gátoltatott, a kivetési mód elleni óvástétel pedig, törvényes kötelesség.

Az ősi municipium közigazgatási és törvénykezési hatóság, e két összenőtt ág sarjain lelhető a municipium nyolczszázados jellege.

Törvényeket sem egyenként, sem alkotmányos szakaszok füzetire osztva, helyhatóság „hatályosságba nem léptethet,” mert egy évezred óta tudja és vallja e hon, hogy meghozott törvények érvényesek, eltörlésökre, vagy változtatásukra, csupán a törvényszabta uton összegyűlt országgyűlés illetékes.

De viszont mi ezek ellenébe, ismét azon nyíltsággal, mely önkormányzó hatóságot illet, tényeket vagyunk kénytelenek felsorolni.

Tény, hogy létezik absolutisticus status, a már annyira mennyire alkotmányosban.

Tény, hogy ennek további föntartása követeltetik.

Tény, hogy például az adóhivatalok, szóval a had- és pénzügy szerveinek uralma legujabban terjesztetett, mert a közigazgatás or-

ganumaitól függetlenül is működhetnek, mit még a megbukott rendszer árnyékában sem vala szabad tenniök.

Tény, hogy a császári királyi katonaság önállólag üzheti az elvileg a magyar királyi udvari kancelláriának alávetett rendőrség teendőit.

Tény, hogy e szerint hallgatva behozott ostromállapotban lehellünk.

Tény, hogy idegen fenyegető törvény Damocleskardja lebeg fejszink fölött.

Az előhozottak napról napra inkább csüggesztik el a kedélyeket, napról napra inkább tántoritják meg a közönségnek kételyek között táplált hitét a jövőben.

Fölségednek f. hó. 16-ról kibocsájtott magas leiratára ismét egy zöld levél hullott le reményeink árva száláról.

Bars megye bizottmánya tehát ezen föliratban a mentőszálat ragadván meg, végzésileg kimondá :

A mostani állapot tarthatlansága szomorú igazság. A bizottmány, mint felelős képviselő testület, sötétben nem tapogatódzhatik, annál kevésbé férhet meg tartósan alkotmányellenes elemmel a hatósága alatt álló téren. Ezeknél fogva határvonalat húz — addig megkísérli minden békés törvényes eszközt — a szent, a fölfogása szerint Felőges uralkodónk és a nemzet között — közös cél elérésére. De azon perczben, midőn belátandja, hogy a kijelölt törvényes ösvényen sikeresen többé nem működhetik, mint felelős testület, kötelességének érzeni önkényt feloszolni, az általa behelyezett tisztikar szintén, előre nyilvánított kötelességének, lemondani, mivel a történhető és részokről meg nem akadályozható események miatti felelőséget nem vehetik a régi rendszer tényezőinek — kik egyszersmind a bekövetkezők közvetlen okozói is — vállairól saját megkötött karjaikra.

Annál nagyobb megnyugvással teljesíteni a bizottmány ezen elhatározatát, mert az 1848-ik V. t. cz. 7. §-a értelmében, e megyei középonti választmány meg lévén alkotva, az országgyűlési előmunkálatokra és a képviselő-választásokra további befolyása, törvényszerűleg megszűnt, — így a honszerte ohajtott országgyűléseni mielőbbi megoldása életkérdéseinknek, helyhatóságok részéről többé elő nem mozdíthatatik, de viszont egy óráig sem késleltethetik.

Sárosmegye fölirata.

Felséges uralkodó! Legkegyelmesebb urunk!

Ifju volt Felséged, midőn 12 év előtt e nagy birodalom nehéz kormányát átvette. Egyes emberi tehetséget fölülmul ismerni mindazokat, melyek egy különböző szellemű és nyelvű birodalom kormányzásához szükségesek. Felséged a külszintől ámitva, a magyar nemzetben csak egy ellenséges népfajt látott. De azoknak, kik Felséged trónjához közel állottak, kötelességük lett volna Felségedet fölvilágosítani. Azonban Felséged tanácsosai jobbnak látták egy oly kormányrendszert hozni be, melyhez hasonlót nem csak honunk, de az összes világ évkönyveiben hijába keresnénk; oly rendszert, mely által hazánkban törvény, nyelv, szokás, hagyomány, vallás, nevelés, nemzetközi, nemzeti és egyéni jogok, szóval minden, a mi egy nemzet előtt becses és szent, lábbal lőn tiporva. — Felséged atyai jóindulata, nem csak félre lőn vezetve, hanem akkor, midőn két izben magas személyével szerencsétlétet e hazát, hogy helyzetéről saját szemecivel meggyőződjék, nemzetünknek ellenséges tanácsosai gondoskodtak eszközökről, hogy Felségedet Magyarország állapota iránt szellemi és anyagi tekintetben elámítsák.

Felséged az országutak mentében a májusi napnak varázs ragyogása mellett virágzó városok, fehérló falvakat, jólétet és megelégedést mutató népet látott, és kétségen kívül örömmel telt el atyai szive.

De az ezrenkint tóduló kérelmezők, a valódi állást, nyomort föl-tárni akarók el lőnek utasítva, s a kik a trón zsámolyához akartak borulni és könyörögni, kérni valamit a nemzet érdekében, a nemzeti jogokból, azok nem csak el lőnek némitva, de felségsértőknek és áru-lóknak bélyegezve. — Mindezen igazságtalan tények Felséged nevében, Felséged tudta nélkül követtettek el, és Felséged az elébe tüntetett külszin benyomása alatt megelégedetten tért vissza székvárosába, azonban itt benn az országban keservvel és fájdalommal nézte a nemzet azon megvívhatlan válaszfalat, mely őt fejedelmétől elválasztá. De végre az isteni gondviselés megsokalta a ránk mért szenvedéseket, és Felségednek az 1860. évi october 20-ki kegyelmes elhatározása visszaadta az ország törvényeinek egy részét. A nemzet elfogadta azt, mint zálogát alkotmánya teljes visszanyerésének és a fejedelmi atyai szándékban vetett bizalommal, őszinte akarattal, minden tulosapongási vágy, zavar s utógondolat nélkül kezdé az előtte

megnyilt téren rendezni a 12 évi rombolás által fölforgatott közállapotokat.

De fájdalom, alig kezdett föléldni a fejedelmi szó, reményt nyújtó melegénél alig fogott a visszaállítás nehéz műveinek talán élénkebb, de annyi szomorú tapasztalás, a legszentebb javaknak oly hosszú nélkülözése után, igen természetesen magyarázható alkotmányhoz, már is küszöbén a bizalomteljesen elfoglalt térnek elébe hangzik ugyanazon fejedelmi szó netovábbja! s a melynek kelte után annyi hó vággyal, oly epedő érzéssel áhitozott, ujjal elhalványult és leszállni készül a bizalom, a remény csillaga.

Ily aggodalomteljes érzéssel fogadánk Felsőgednek f. é. jan. hó 16. ról 721. sz. a. kelt kegyelmes leiratát.

Felsőged magas lelkülete nem fogja visszatetszéssel fogadni, ha mi Felsőged iránti hűségünk érzetétől áthatva, de egyszersmind polgári és honfiai kötelességeinket számba véve, nyiltan, őszintén kitarjuk hitünket, meggyőződésünket.

Méltó aggodalmat ébreszt bennünk, hogy midőn Felsőged maga kijelenté, miként mit sem óhajt élénkebben, mint hogy az ősi törvényes intézmények lehetőleg gyorsan, s épen tartva állíttassanak vissza, akkoron a nemzetnek csakis ezen ősi intézmények visszaállítására czélzó törekvései és óhajai Felsőged roszaló szózatával találkoznak; hogy midőn mi a fejedelmi eskük által biztosított alkotmányos közjogaink alapján és maga Felsőged által is elismert „pragmatica sanctio“ értelmében, azon ősi intézmények alatt mindazon törvények összegét értjük, melyek az országgyűlések által, a Fejedelmek jóváhagyásával alkottattak és mindez ideig törvényes uton el nem töröltettek, és azok mellett egyedül a jog és igazság fegyverével vivünk, akkoron Felsőged az alkotmányosság és törvényesség elvéhez, ebbeli hű ragaszkodásunkat a múlt évi oct. 20-án kiadott legmagasb diplomával ellentétbe helyezi, miből fájdalomunkra kell következtetnünk, hogy ősi intézményeink, melyek iránt a kegyelet érzetei, Felsőged szavai szerint, Magyarország népeinek sziveiben oly mélyen gyökereztek, épen ezen gyökerezett érzelmek ellenére törvényes alapjoktól elvonatni, s az oct. 20-ki diplomában foglalt ígéretekre szoríttatni szándékoltatnak, — mi ha csakugyan való lenne, akkoron a fölhívott magas diplomában nem az alkotmány visszahelyezésére irányzott engedményt, hanem inkább a volt szerencsétlen rendszer oly alakbani folytatását szemlélni kényszerülnénk, mely az alkotmányosság külső leple alatt a nemzetből a legsarkalatosabb jogokat elvonni czélozná.

Vannak-e a birodalom határain kívül tartózkodó honfiaiink között

hűtlenek és felségsértők, azt mi nem tudhatjuk; miután oly egyéneket, kik az 1790. 12. t. cikkben megszabott eljárás szerint, az 1790. 56-ik t. cz. értelmében, magyar törvények szerint, törvényes bírák által, mint felségsértők elítéltek volna, nem ismerünk.

Az sem lehet tudva előttünk, vajjon azon honfiaink a birodalom főnállása és békéje ellen a külellenséggel szövetkezve összeesküsznek-e? ezért, ha soroztunk is némelyeket a külföldön élő magyarok közül bizottmányi tagjaink közé, ennek oka másban nem kereshető, mint azon meggyőződésünkben, miszerint közeljövőben nyitva leendő hazánk földje az országon kívül tartózkodó honfiainknak és nem lehetett szándékunkban, bizton remélt visszatértök után épen hazánk ezen lenfontosabb korszakában elvonni tőlök politikai jogaik tetteges gyakorolhatását.

Támaszkodva Ulászló 5. decretumának 1. cikkére az 1715. 8. — 1790. 19., 1825, 4. t. cz. világos rendeletére kinyilatkoztatjuk, hogy mi az országgyűlésen kívül megrendelt közvetlen, és e honban eddig nem ismert számtalan közvetett közadó-nemek törvényességét el nem ismerhetjük, és habár az átmeneti nehézségek készséges könnyítése tekintetéből a közadó behajtásának akadályozására mi kísérletet sem tevének, mindazonáltal fájdalmasan érint bennünket, hogy Felséged ezen törvénytelen adónak behajtását továbbá is sürgeti. — A fönemlített törvények kinyilatkoztatják továbbá, hogy mi az 1846. 64-ik., 1715. 57-ik törvénycikknél fogva a megyéket illető jognak, az önkormányzat föltételének tarjuk, a megyei költségek fődözésére a szükségelt házi adó iránti rendelkezési jogot.

Az igazságszolgáltatás autonom jogainkhoz és kötelességeinkhez kétségtelenül tartozik, s innen eredt, hogy mi, látván, miként a volt rendszer alatt szervezett törvényszékek, ugyanazon rendszer anyagi és alaki törvényei szerint, ellentétben a törvénynyel és a közhangulattal, folytonosan működnek, és hogy ezen törvényelleniség eltávolítására a magas kormány által közel 3 hónap lefolyta alatt, mi intézkedések sem tétetnek, a birói hatalomnak bennünket illető részét a m. kormánynál nem csak sürgettük, de sőt további halasztás esetére magunkat 4 hét lefolyta után a törvénykezés gyakorlatába tettegesen visszahelyezni elhatároztuk. — Most azonban, midőn az országbíró elnöklete alatt működő tanácskozmány hivatva van, a törvénykezési ügynek ideiglenes rendezésére, bevárjuk az országbírája által teendő javaslatokat, kijelentjük azonban, hogy valamint azoktól törvénykezési alkotmányos jogainknak visszaállítását bizalommal re-

méljük, ugy hatályukat, mint legideiglenesebb intézkedéseknek, csak a jövő országgyűlés végleges rendelkezéseig fogjuk elismerni.

Híven a múlt évi december hó 20-kán tett nyilatkozatunknak az 1848-ki törvényekhez, mint melyek törvényes országgyűlésen hozva, koronás fejedelem által szentesítették és országgyűlésileg változtatást nem szenvedtek, kötelelességszerűleg ragaszkodunk és mint köztörvényhatóság nem tartjuk magunkat följogosítottaknak, azoknak változtatásába, módosításába, vagy éppen mellőzésébe bocsátkozni.

Felséges uralkodó!

Nem akarjuk föltárni Felséged előtt mindazon szenvedéseket, mindazon méltatlanságokat, melyeket egy elbizakodott bureaukrata nyomása alatt 12 évig tűrni kénytelenítettünk, nem akarjuk fölemlíteni, hogy az elviselhetlen közterhek sulya alatt az elszegényedés törvénye fölé hajtattunk; érintjük ezeket csak azért, hogy ha talán néhol az átmeneti szövevényes munkát nehezítő zajosabb föllépések fölmerülnek, azokat Felséged nem tulusapongás vagy éppen forradalmi irredukvésnek, hanem inkább a nyomasztó rendszerből teljes kibontakozási vágnak és azon rendszer visszakerülhetése ellen jogosult beavatási akaratnak tulajdonítani kegyeskedjék.

És ha lennének bonyodalmak, ha lennének nehézségek, melyek a közviszonyok káros bonyolításával fenyegetnének, akkoron ezek nem egyebek, mint szerencsétlen hagyományai azon szomorú multnak, melyet szakítani Felségednek nyilvánított akarata, s azon bajoknak megszüntetésére, meggyőződésünk szerint, nem a szigor alkalmazása, nem az alig fölköltött alkotmányos élet fölfüggesztése, nem az országgyűlés késleltetése, hanem egyedül az országgyűlésnek az 1848-ki 5-dik törvényczikk értelmében Pestre leendő sürgetős egybehívása vezethet.

Felséged kegyelmes királyi leiratában fölemlíti, miként hitte: hogy bizodalom bizodalmat szül, s hogy nyílt szándék egy nemes indulatu és politikai érettségü nemzetnél elismerő méltánylásra találaland.

A magyar nemzet ezredéves történelmére hivatkozva bizton elmondhatjuk: hogy a fejedelem őszinte bizalmas szava soha sem tévesztette el hatását, és hogy ez a nemzet viszonzó hálájával, föllálkozásával mindenkoron találkozott.

De a bizodalom gyenge növény, mely egyszer megingatva, csak gondos ápolás, csak a tettek fénysugarai által ébred uj életre és hajt virágot.

Felséged kimondá fejedelmi komoly elhatározását, hogy jövő-

dóbeli országlásának alapjává az ősi törvényes intézményeket tenni akarja, és mi alattvalói hálával elismerjük ezen fejedelmi szónak részbeni teljesülését.

A magyar nemzetnek legnagyobb kincse nemzeti nyelve, nemzetiségünk ezen legnemesebb kifolyása ; — ezt helyezé ismét vissza Felséged szentesített jogaiba, ennek hangjain nyilnak ajkai magyar nemzetéhez.

Felséged magas tanácsában becsületes, tiszteletreméltó, elismert jellemü magyar honfiak foglalnak helyet.

Magyarország területe épségének helyreállítására legszebb eredményekkel kecsegtetünk, miután ezen fontos kérdés jogszerű megoldására, a tiszta fejedelmi szándék félreismerhetlen.

De ezeken kívül vannak nemzetünknek jogosult kívánalmai, melyeknek teljesülése nélkül nemzeti létünk ingatag, bizonytalan, alkotmányos állásunk csak látszatos lenne. Ezen kívánalmak nem terjeszkednek uj előnyök, uj közjogok kivivására, egyedül a szentesített törvények visszaállítására irányozvák, ezen kívánalmakat a közel összegyüleudő országgyűlés egyetemlegesen előterjesztendi Felséged szine elébe, biztosítsa azokat s ez által országunk törvényes, független s alkotmányos állását, királyi hitlevél által, a mint ezt Felséged dicső elődei tevék, tegye fejére sz. István ősi koronáját, az 1536. 57., 1546. 18., 1741. 7 , 1792. 3 t cikkekben kifejezett régi hő nemzet kívánatának engedve, és dicső Elődeinek azon törvényekben kifejezett ígeretét teljesítve, válassza királyi lakásául Mátyás király ősi Buda várát, helyezze birodalmának s uralkodói hatalmának sulypontját e nemzetbe, melynek érettségét, nemes indulatát, kegyelmében önmaga elismerni kegyeskedik, s akkoron Fölséges Urunk lelkesült fölálodozó tettekre kész szeretettel, bizalommal és hűséggel, körül fogják övedzni Felségedet Magyarország hű népei és a népek ezen megható érzete meg fogja győzni Felségedet, dicső ősei azon jelszavának igazságáról: „opes regum, corda subditorum.“

Árvamegye fölirata.

Felséges uralkodó! Elöttünk fekszik Felségednek mult hó 16-án kelt magas leirata.

Felségednek az 1860-ki october 20-kán kelt kiadványai folytán

a nemzet is azon ösvényre lépett, melyen a fejedelmet megpillantá; a kibékülés és kiengesztelődés ösvényén nemzet és fejedelem egymás felé közeledni kezdett. — Ezen az uton találkozáink a múlt hó 16-án kelt magas leirattal. A nemzetnek noha őszinte akarata lévén a viszály megoldásának békés olajágát elérhetni, tagadhatlan hogy ezen akarat, hosszú és sanyaru meghányatás következtében rugalmassá lett, s mely midőn utjában a magas leiratba ütközött, a rugalmasság törvényei nyomán, visszapattant. Nemzet és fejedelem a kibékülés ösvényén ismét távolabb állanak egymástól, mint álltak január 16-ka előtt s október 20-ka után.

Felsőgednek magas leirata visszatetszést lövell, megütközvén azon magaviseleten, melyet a magyar nemzet nyugodt öntudattal elfoglalt. Az ország kiegészítő részét e megye is képezvén, múlt hó 31-kén tartott bizottmányi ülésében kelt határozat nyomán magaviseletét igazolni nem késedelmezik.

A kibékülés kiindulási pontjául szentesített törvényeink életbe léptetése vétetett alapul.

Igazságosak, szabadok csak törvények által lehetünk, törvények mint a közakarát közlege által, jogokat birunk. Ezen mennyei „törvény“ által működhetik minden honpolgár oly téren, melyen a magával ellentétbe nem juthat. Törvény nyomán szóljon a Fejedelm rendeleiteiben; mert mihelyest a törvény kötelező erején kívül magának akaratunk alá akarunk valakit vetni, kilépünk a polgári állapotból, s magunkat a természeti állapotba vetjük, melyben csak erőhatalom és szükség parancsol.

A magyar nemzet törvényes alkotmánynyal bir, melynek teljes épségbeni visszahelyeztetését jogosan követeli; mindeddig azonban azok hatályba léptetését hiába várja.

Felsőg! először szól a nemzet Felsőgedhez 12 év óta; nyílt és a nemzet méltóságához tartozik.

Azon kérdés megoldása, vajjon Felsőged azok tanácsára hajoljon e inkább, kik az 1848-ki törvényeket némileg módosítani s változtatni tanácsolják egy, egybegyűlve lenni kívánt országgyűlés előtt, vagy pedig szítson azokhoz inkább, kik azok teljes visszahelyezését indokolják? a mostani tények s körülmények állásánál fogva égetővé vált. Tizenegy év óta kiszorítottván a nemzet az alkotmányos térről, helyébe önkénykedő, burokratikus kormányrendszer helyezettett, ez e honnak a természettől megáldott gazdag anyagi forrásait tökéletesen kimerítette, irgalmatlan eljárása a nemzet érdekével naponta összekocczván, az érzelmek okvetlen a szenvedély hangján szólnak.

Felség! Ezen szó hon, nem pusztá képzelődés! egy lény az, melyért áldozatok tétetnek, melyhez annál szorosabban ragaszkodunk, minél több s nagyobb aggodalmakat szül, erőmegfeszítéssel alkottatik; s minthogy sokba kerül. szerzeményeink nagyok benne, szeretjük; minden ellene irányzott merénylet növeszti a lelkesedést érette.

A magyar nemzetenél ezen lelkesedés nagy, innen van, hogy jogaink követelése, politikai evangeliummá, az alkotmány hitté vált, melyért élni halni készek vagyunk. Alkotmányunk hosszas megsértése a kedélyek gerjedelmét, izgatottságát a kitöréshez közelhozta; csillapítás, megnyugtató, csupán tényeken alapult mély tapintattal választott bizodalmas intézkedések által elérhető. Az 1848. törvények mielőbbi életbeléptetésének követelése oly erős, hogy a főnhang minden késedelmezést kizárni látszik.

E megye s tudunkkal a nemzet, törvényes uton haladva, lehető legmérsékeltebb követeléseket tudatott Felségeddel; eljárása vádakkal nem illethető.

Felséged! hűtlen és Felségsértő egyének megválasztatását bizottmányi tagokul semmisnek nyilvánítja. A bizottmány a megye összes lakói közakaratóból folyó törvényes képviselői testület, határozatai jogalapra fektetvék, s noha e megye bizottmányi tagokul hontalan hontársainkat meg nem választotta: kötelességünknek tartjuk kinyilatkoztatni, hogy a legtisztább erénytől a honszeretettől egész valójukban áthatott polgártársaink, kik magukat a hon javáért föláldozták, e megye lakói háláját kiérdemelvén, sem e megye, sem a nemzettől, hűleneknek és felségsértőknek nem tekintethetnek.

A haza minden honpolgárnak anyja, családjában nem türhet semmi rosszat, kórt és balált, mit akadályozni nem képes, kivéve. Szivszaggató fájdalom fogja el a gyöngéd anyát, ha legháládatosb gyermekait erőhatalom távol tartván kebelétől, megfogyott bár, de mindig a legizletesebb táperővel ellátott anyai melléhez nem szorithatja.

Felséged adóbehajtást rendel; az emberiség jólétén fáradozott bölcsék és törvénytudók megállapíták azon elvet, mikép az adó csak a nemzet akaratjával szavazható meg; mi e részben nyugodt lélekkel kijelentjük, hogy valamint egyrésztől az adó behajtását eddigelő nem akadályoztattuk: úgy másrésztől, mint alkotmányunk hű őrei, a törvénytelenül kivetett adónemek behajtása vagy behajtásához, alkotmányunk nyílt megsértése nélkül, nem járulhatunk.

Törvénykezést illetőleg bevárjuk az országbirói értekezlet intézkedéseit.

Felséged! az 1848-ki törvények tetteles foganatosítása iránti

minden kísérletet szigoruan tilt s azokat anyagi erővel akadályoztatni rendeli. Mi ezen törvények mielőbbi teljes életbeléptetését égető szükségnek tekintvén, ezen törvények foganatosításának halasztásától eredhető gyászos események felelősségi terhét magunktól eltávolítjuk.

Többnyire cs. kir. legmagasb kegyelmébe ajánlottak, hódoló tisztelettel öröklünk Felségednek alázatos hű alattvalói Arvamegye közönsége. Kelt Alsó-Kubinban 1861. febr. 4-én.

Tornamegye fölirata.

Császári királyi Felség!

A népek és fejedelmek jólétének legbiztosb alapja a törvények iránti tisztelet, ez a legnemesebb polgári erény, a társadalmi kötelemek legszentebbike, lét-anyagja a nemzetek erkölcsi életének: a világtörténet kétségbe-vonhatlan tanúsítása szerint a mily mérvben csökent valamely nemzetnél a törvények iránti tisztelet, azon mérvben hanyatlott annak erkölcsi ereje, pedig a hatalmi állásnak tartós biztonságot, egyedül az erkölcsi erő nyújt; a törvények iránti tiszteletlenség titkon őrlő féreg, mely aláassa s porba dönti a legnagyobb hatalmak óriási erejét, lerombolja a vallásos érzelmek oltárait, megmérgezi a közerkölösiséget, elfojtja a közszellemet, s széttepi a társadalom minden kötelekeit:

Igy éreztünk mi, midőn császári Felségednek a nemzet alkotmányos élete visszaállítására kilátást nyújtó 1860. oct. 20-ki diplomájában, alkotmányos működésre hivatva kijelöltük a tért, melyen egyedül működhetünk, kijelöltük az irányt, melyet alkotmányos működésünkben egyedül tarthatunk szem előtt, a midőn császári Felséged magas kormánya eleibe terjesztettük

hogy, mint alkotmányos törvényhatóság minden hatósági működésünkben egyedül az 1848-ik évi törvényeket ismerjük el alaptörvényeknek s irányadóknak,

hogy, ugy a közigazgatás, mint az igazságszolgáltatás körében törvényhozáson kívül tett változtatásokat a nemzetnek törvényes alkotmányával megegyezőnek nem tarthatjuk,

s hogy a nemzet és törvényes fejedelem által alkotott, szentesített törvényeket bármi részben is változtatni, egyedül alkotmányos országgyűlésen, a nemzet és alkotmányos fejedelem kölcsönös hozzájárulásával lehet:

mert legelső polgári kötelességünkül tartottuk a törvény iránti tisztelet gyakorlatát, azt pedig nem tehetjük máskép mint az alkotmányszerüleg alkotott, alkotmányszerüleg el nem törölt, tehát jogérvényes 1848-ki törvényekhez való szoros ragaszkodással.

Mert a törvény iránti tiszteletlenségben mutattunk volna veszedelmes példát s alkotmányos életünkre mi magunk emeltünk volna gyilkos kezét, ha a jogilag főnnálló s országgyűlésileg meg nem szüntetett törvényeket mellőztük vagy azok ellen cselekedtünk volna.

Igy érezvén, fájdalmasan lepett meg császári Felsőged 1861-ki január 16-ki leirata, melyben némely megyék minden törvényes szabadságnak elenyésztét következtető törvénytelen merényletek vádjával sujtatnak,

mert míg egyrésről nyugodt öntudattal mondhatjuk, hogy alkotmányos alakulásunk első percétől, az elfoglalt törvényes térről egy talpalatnyira s alkotmányos működésünk kijelölt irányától egy vonalnyira sem távoztunk : ugy a testvérmegyék eljárásában nyomát sem tapasztaltuk a leirathan kimondott törvénytelen merényletnek s talterjeszkedésnek.

De legfájdalmasabban leptek meg a leirat azon fenyegető szavai, melyekben cs. Felsőged kinyilatkoztatja, hogy ha a megyék részéről a leirat meghagyásai ellenében ellenszegülés tapasztaltatnék, a bizottmányi ülések szükség esetében anyagi hatalommal betiltatni s maguk a bizottmányok fölfüggesztetni, vagy föloszlattatni fognak :

mert míg a leirat ezen szavaiból hiányzik azon jóakaratu békülékeny hang, mely legbiztosabban vezet a kölesönös bizodalomhoz, addig kimondatik bennök a társadalom eszméjével ellentétes azon elv, hogy a közösségben élvezett társadalmi jogok az egyes, vagy némely részesek netaláni visszaélései miatt, az egész társaságtól elvonathatnak,

más részről meggyengitik a nemzetnek az oct 20-ki diploma azon nyilatkozatának őszintesége iránti hitét, mely szerint a történeti jogalapra fektetett alkotmányos kormányzat a birodalom jóléte s hatalma biztonságára egyedüli föltételül s az életből kifejlődött szükségességül állittatik föl :

Ily helyzetben nyugodt tudattal nyilatkoztatjuk, hogy míg eddigelő a kijelölt törvényes téren működésünket alkotmányos törvényes állásunk azon követelménye szükségelte, mely szerint egyedül a törvény tisztelete, s minden intézkedéseink ahhoz alkalmazása nyújthat alkotmányos életünknek biztonságot, s a közjó előmozdítására irányzott hatásági működésünknek sikert : ugy jövőre ezen tekintete-

ken fölül a leiratban jelzett előállható állapotok s eshetőségek, parancsoló szükségül teszik az elfoglalt törvényes térről egy vonalnyira es térni le.

Kelt Tornán, 1861. évi. febr. 4-én tartott állandó bizottmányi gyűlésünkben. Császári Felségednek hű alattvalói, Torna-vármegye közönsége.

Baranyamegye fölirata.

Felséges stb.

Felségednek folyó év és hó 16-ról 721. szám alatt költ legtegyelmesebb leiratát hódoló tisztelettel vévén, — annak fölolvastott tartalmát mindvégig a legéberebb figyelemmel kísértük, és őszintán megvalljuk: hogy az bennünk egy részben ugyan némü-némü vigaszt, — más részben mégis fájdalmas aggodalmakat költött.

Vigaszt annyiból: mennyibe abban. cs. kir. apostoli Felségednek a magyar nemzet irányábani jó indulatát, s kegyelmességét kifejezve látjuk, mit részünkre azon legmagasb vallomás által — melyszerint nem vala Felségednek szándéka a szükség-parancsolta erőhatalommal megoldást országglása, s a közállapotok maradandó alapjává tenni — annál inkább biztosítva hiszünk: mivel hogy cs. kir. apostoli Felséged habár szerfelett káros tapasztalás után, de tisztán meggyőződhetett arról: hogy szerencsétlenül összeállított, — s oly hosszú évek során át tetemes áldozatokkal fentartott — azonban a legszerencsétlenebb rendszer alkalmazása folytán elvégre létre jönni kellett sajnos eredmények miatt önmagának cs. kir. apostoli Felségednek rosszalásával is sujtott, s így megbukott kormányának az egész birodalom érdekében hibás — hogy ne mondjuk vétkes eljárása — különösen még a hű magyar nemzet irányábani ellenszenve — gyűlölete a nép s fejedelem közti szívélyes bizodalomnak kötelekeit szétvágván, már-már a szent vallásosság jó hitét is megingatá, mely alatt magának a megrendülni kellett trónnak alapját csupán osak, és egyedül — a keresztyéni béketürésnek meg-megtépett — de különösen, s csudálatoskép éppen e korszak alatt oly igen erős fonala tartá még fenn!

Vigaszt igenis — a mennyiben cs. kir. apostoli Felségednek — az érintettük keserü tapasztalásból merített meggyőződése azon hó ohajtását tudatja velünk, melyszerint mit sem kíván élénkben:

mint hogy ősi törvényes intézményeink — a melyek iránt a kegyelet érzetei különösen Magyarország népeinek szívében oly mélyen gyökereztek, — lehetőleg gyorsan, s épen tartva állíttassanak vissza! — Mert hisz épen ez a mi kebleinknek, is egyedüli hő vágya! és midőn ez uton Felségeddel találkozunk, újból megszilárdul vallásos jó hitünk, melynek szentségére a még megszegve nem látott magyar becsületszóval ünnepélyesen fogadjuk: hogy ez uton együtt haladva, e nemzet felejtve a multak emlékeit s szenvedéseit, fejedelmét el nem hagyandja soha!

Vigaszt végre — a mennyiben e legkegyelmesebb leiratban os. kir. apostoli Felségednek azon ígéretét vettük: miszerint óhajtásait érvényesítendő az 1790. évi 3-ik törvényczikknek koronáztatását elrendelő részét enmaga is teljesíteni akarja, — mert hisszük, és reméljük: hogy ez által azon sok ágazatu bonyodalmak, melyek a fölbeült kedélyek lecsillapítására még mindig hátrányként — oly élénken, — a jobb jövő felett sajtó érzelmek hiedelmére kétséget gerjesztő rémként oly nyomasztólag, s a tevékenység terén fejlődni kellő erélyességre nehezedő sulyként oly zsibbasztólag hatnak, — végre valahára kiegyengettetni, s a magyar nemzetnek az 1723-ik II-ik és III-ik, 1741-ik II. törv. czikkekbéli — királyi eskü, s hitlevelekben gyökerezett — de különösen még az épen Felséged által fölemlített 1790. évi X-dik sarkalatos törvény által biztosított jogai, szabadságai, s szentesített törvényei a maguk épségében fenntartatni fogván, ősi alkotmányunknak egész kiterjedésében alkalmazását élvezhetendjük.

És csak így — és csak ekkor nem fordulhatand elő többé oly körülmény — nem oly eset, mi a kegyelt fejedelem, s hű népe közötti bizodalom kapcsát tágitni, s a szikla-alapokra fektetett szeretetnek ol-tárát lerombolni képes lehessen.

Midőn tehát, e czélt elérhetni legfőbb törekvésünk — fájdalom-san esett hallanunk azon vádat: mintha mi Felséged atyáskodó legjobb szándékának meghiusítását, s ellenszegülésünkkel megakadályozását tüztük volna ki irányul! — holott épen mi vagyunk a legerősebben meggyőződve a felől: hogy ép úgy — és az által: hogy a koronáztatást érdeklő fennérített törvényezikknek a kitűzött határidő iránti rendelménye Felségednek trónra lépte alkalmával pontosan teljesedésbe mehetett volna, — azon gyász-kornak örökké sajnálatos eseményei, s ezek folytán az egész birodalomnak oly érzékenyül történt megrázkódtatása sem következhetett volna be, sőt a lefolyt sanyaru 12 év egészen más alakban s mint hitünk sugalja — áldást terjesztőleg tünt volna föl!

Felséges császár s apostoli király! Felséged legkegyelmesebb leiratában olvassuk: miként „azon meggyőződést táplálta, hogy bizodalom bizodalmat szül, — s hogy a nyílt szándék egy nemes indulatú, és politikai érettségű nemzetnél elismerő méltánylásra, s becalletes támogatásra találand.“

És e magasztos hitében koránt sem csalatkozott Felséged! — mert hogy e nemzet nyílt hajlama, s őszinte jelleménél fogva minden időben lelkesült ragaszkodással szított a jogait s szabadságát megvédő s fentartó Fejedelméhez, azt a történelem igazolja, melynek fénypontját a trón irányábani áldozatkészsége képezi.

Az örökkévalóság mindenségébe épen most indult meg lefolyandani a 120-dik év, midőn Felségednek özanya Mária Theresia hatalmas elleneknek sokasága által megtámadtatva, s népeinek legtöbbszömtől elhagyattatva megtört reménnyel jöve a magyarok hazájába, kided gyermekével menedéket — oltalmat itt keresendő, és a gyámod nélküli gyenge nő, s az ártatlan csecsemő — e nemzet fiainak keblében szájalmat, részvétet, és nemes boszút gerjesztének, s midőn ezen érzelmek hevétől átizzott szivek s lelkekből egy hangban tört elő a hatalmas „Moriatur pro Rege nostro“ akkor nem számítgatták a hidegvérűséggel a birodalom feletti osztályban maguk közt már-már megegyezett, s annak nagy részét el is foglalt ellenek sokaságát, — nem kutatták fegyelmezett seregeinek hadi képességét, — hanem mint lovagias nemzet állottanak föl megtorlandók a méltatlan eljárást, s mint hősök ragadának fegyvert megboszulandók a lovagiatlan támadást s megvédendők a trónt, vagy annak romjain elvérzendők!

Ily tettnek véghezvitelére csak is a szabadság élvezetéhez szokott hős nemzetek vannak hivatva, — rabszolgák — kiknek nincs veszteni- de igen is van nyernivalójuk — hideg közömbösséggel, s érdektelenül hallgatják a bekövetkezhető vész szavát, s állítsa bár őket ellenség elé tömegestül a kényszerítő parancs, gyávaságukon kudarczot fog vallani a legjelesebb hadvezér is!

Felséges úr! ne vélje, hogy fölhasználva a jelentkező körülményeket, hideg vérű számitással akarnók különös kegyelmét kizsákmányolni, — csak arra vagyunk bátrak fenntebb már jobbágyi legmélyebb alázattal kikért, s mint hinni szeretjük ez őszinte nyilatkozatunk folytán meg is nyert engedelmével mint hű alattvalói figyelmeztetni: hogy e nemzetnek még nagyon kevés veszteni — de vajmi sok nyerni — vagyis egész őszinteséggel szólva: jogos kívánnivalója van! — és ép ezért fájdalmas aggodalmat költött bennünk Felségednek legkegyelmesebb leiratában azon ellenünk fölhozott vád, mintha le-

lépve a törvényesség teréről: a helyhatóságokat soha meg nem illethető kormányhatalmat akarnók magunkhoz ragadni; — fájdalmas aggodalmat költött továbbá azon fenyegető kitétel: mely szerint állítólag már is kitörésre hajló akár nyílt — akár álnokul a törvényesség alakjába burkolt forradalomnak meggátolására — sőt e legkegyelmesebb királyi leiratban újból fölemlített, s négy pontban foglalt felette terhes rendeletek nem teljesítése esetében, magának a bizottmánnak szétesztatására is ha kell — alkalmazandó anyagi erőről tétetik említés; — fájdalmas aggodalmat költött végre hogy ha bár a m. évi October 20-kán költ legmagasbb diploma értelmében ősi intézményeinknek mielőbbi életbeléptetését, s alkotmányos életünknek egész épességbeni helyreállítását reméltük, — e kegyelmes leiratában Felséged mind azt, mit e részben törvényeink, s a királyi hitlevelek, eskük számunkra biztosítanak — csak is ígéretei körére szándékozik összevonni.

1-szor Szívünknek legbensőbb rétege föltárult Felséged előtt — érzelmeink a leghivebb őszinteséggel állítva elé — ezekből bölcsen látni méltóztatik: hogy mi sem nyílt, sem álnokul a törvényiség alakjába burkolt forradalom után nem sovárgunk, de kénytelenek vagyunk azt mégis férfias elszántsággal tiszteletteljesen kinyilatkoztatni: miszerint 1-ször oly rendeleteket — melyeknek végrehajtóit törvényeink, jelesül az 1504. 1. t. cikk becstelenséggel bélyegzik, nem teljesíthetünk, — meghalni tudunk Felségedért, — de becstelének lenni nem tudunk soha! —

2-szor szentesített törvényeinken önkényileg csorbát üttetni nem engedhetünk, — vérünket, vagyonunkat szívesen áldozzuk — de őseinktől örökségkép ránk szállott s utódaink számára hitbizományként híven megőrizni kellő jogunkat, szabadságainkat bár mi árért — bár mi hatalomnak föl nem áldozhatjuk soha!

3-szor elismerjük: miszerint az összes birodalomnak, de saját országunknak érdekében is kívánatos: hogy köztünk, s a többi örökös tartományok közt századok óta létező egybetartó kapocs meg ne szakíttassék, ezt azonban csak is úgy hisszük tartósan megszilárdíthatónak: ha hogy az azok részére szintén megadandó szabad intézmények által — a mi egész épességében visszaállítandó alkotmányos életünk viszont biztosításra találandó.

Miután tehát a felmerült ügyek elintézheteése iránt ily ellentétesek a nézetek, s a magyar nemzet törvény által kötött kezeivel e gordiusi csomó megoldásához nem járulhat — még csak egypár szóban terjesztjük elő legalázatosb kérelmünket: lépjen fel Felséged Nagy

Sándorként — vágja ketté eme a trón és nemzet közös ellenei által mesterségesen összebonyolított csomót, az 1847^{7/8}-ik évben törvényesen egybegyült országgyűlés által alkotott, s koronás királyunk által szentesített törvényeinknek haladék nélkül egész épségükbeni visszaállítását, s e jól végzett dolga után nyugodtan pihenhet meg habérjain, bátran tekintve elleneinek szemébe, mert meghajolva Felséged nagysága előtt, ha kelleni fog az őseikhez méltókká lenni óhajtó unokák szintoly hatálylyal dörgendik el: „Moriatur pro Rege nostro!“ és e dörgő szózat ezerszeresen viszhangozván e szép hazának határain — visszariasztandja őket.

És e fajdalmas aggodalmak közepette számot vetettünk emagunkkal, s ujonan szigorú birálat alá vettük mindazon határozatokat, miket meggyénknek a m. é. október 20-kán kelt legmagasabb diploma folytatni szervezése alkalmával hozni szükségeseknek véltünk, és úgy találtuk: hogy mi az alkotmányosság teréről hajszálnyira sem tértünk el, — mert hogy alapul az 1848-ki törvényeket vettük, s ezeknek épségükbeni helyreállítását cs. kir. apostoli Felségedtől a f. hó 7-én megkezdett s folytatólag tartott állandó bizottmányi ülésünkben előterjesztett legalázatosabb felírásunkban tiszteletteljesen kértük, azon meggyőződésből indulva ki: hogy sem törvényteleniséget el nem követtünk ez által, sem császári királyi apostoli Felséged legkegyelmesebb leiratában kifejezett élénk óhajtásának megakadályozását nem eszközöltük, sőt tiszta meggyőződésünknel fogva, jogi szempontból tekintve, épen akkor és az által tértünk volna le a törvényes utról: ha, és a midőn azon törvényesen egybehívott országgyűlés által alkotott, s a magyar koronás király által szentesített törvényeinket mellőztük volna.

Ha tehát van valami, mivel — de csak saját magunk — magunkat vádolhatnók, úgy az korántsem a helyhatóságunkat meg nem illető — s általunk soha sem igényelt kormány-hatalomrai vágyás — hanem inkább engedékenységünkben rejlik, miután türelemmel néztük el, s nézzük jelenleg is azon Felséged által szintén rosszalt, s így elvetett szerencsétlen rendszer ideje alatt keletkezett törvényellenes intézményeknek meggyénk kebelébeni folytonos alkalmazását, s nem gátoljuk a helyhatósági alkotmányos eljárhatásunkat zsidbasztólag még mindig fenálló törvénytelen testületeknek szakadástalan működését, — pedig hogy cs. k. apostoli Felségednek enszavaival éljünk, ez ország népének szívében oly mélyen gyökerezett ősi törvényes intézmények iránti kegyeletes érzetét épen ezek, oly igen mélyen sebzik!

Nem mentségül, avagy magunk szépítésére hozzuk ezt föl, mert magunkat vádolhatóknak nem érezve, ennek szükségességét nem látjuk, hanem azért, hogy tanuságát adjuk annak: miszerint kellőleg fogva föl az átalakulás nehézkes mozzanatait a felénk engesztelődésre nyújtott jobbot bizalmasan szorítottuk hő vágyú keblünkhöz, melynek mélyéből azon áhítatos imát küldjük a magyarok Istenéhez: vajha mind e nemzetnek, mind uralkodójának jogos kívánalmi, s óhajtsái békés uton mielőbb kiegyenlítve, és sikerdús célhoz juttatva volnának.

Midőn még megkezdett nagy munkájának szerencsés bevégzésére az Ég áldását kérnök, cs. kir. apostoli Felségednek magas kegyelmébe ajánlottak örökös hódoló tisztelettel maradtunk — költ Pécssett a mi 1861. évi január hó 31-én tartott állandó bizottmányi ülésünkől cs. kir. apostoli Felségednek legkegyelmesebb urunknak legalázatosabb jobbágysai s hű alattvalói Baranya vármegye közönsége.

Mosonmegye fölirata.

Felséges stb.

Leverő fájdalommal fogadta megyénk bizottmánya Felségednek f. évi jan hó 16-kán 721. sz. a kelt kegyelmes királyi leiratát, mert általa hazánk alkotmányának életföltételei kétségbe helyezve, egy szebb jövőndő iránt táplált reményeink megrendítve lettek.

Felséges Urunk! vérző kebellet tekintünk mi is vissza azon időszakra, melyben cs. kir. Felséged birodalmának kormányára lépett — érintetlenül hagyjuk a történeteknek gyászlapjait — s megnyugtató érzéssel jegyezzük nyilvános életünk emlékkönyvébe Felségednek azon magas királyi kijelentését, miszerint nem volt szándoka a közbonnyodalmaknak erőhatalommal igényelt megoldását országlása, s a közállapotok maradandó alapjává tenni, noha nem mellőzhetjük jobbágysai hódoló mély tisztelettel megérinteni azt, miszerint a 11 évi kormányzás kezelőinek a lefolyt gyászidőszakban követett eljárása, mely, Felséged királyi szavaival élve „az ősi törvényes intézményeknek a nemzet szívében oly mélyen gyökerezett kegyeletét“ sem vette tekintetbe, császári királyi Felségednek fönnebb kijelentett legmagasabb szándokával ellentétben állott.

Midőn császári kir. Felséged mult évi oct. 20-ik napján kelt ke-

gyelmes leiratában hazánk alkotmányát a sanctio pragmatica értelmében határozó visszaállítani, királyi legmagasabb szándokának biztosítvételét azon lehető legtvényesb s legbiztosb alapra fektetvé, melyen a nemzetnek a felséges királyi ház iránt tartozó örök hűsége, s a nemzet jogainak az alkotmány, törvény és királyi hitlevelek által biztosított szentsége egyesülten s elválhatlan kapcsolatban nyugosznak, de ugyanczen, a felséges királyi ház és nemzet jogait kölcsönösen biztosító alaptól fogva eltérni a nemzet akkor, ha képes lenne megfeledekzeni azon királyi hitlevelekben is megszabott kötelelességről, miszerint a törvények szorosán megtartandók mindaddig, mig azoknak kötelező erejét a fejedelem és nemzet közös akarata meg nem szünteti, — s engedje meg cs. kir. Felséged, jobbágyi legmélyebb hódolattal, de egyszersmind tartozó nyílt őszinteséggel kimondanunk, miszerint legbensőbb meggyőződésünk szerint Felséged atyai szívét alig fogná bár mi is mélyebben megszoríthatni, mint ha nemzetünk törvényességhez való hajthatatlan ragaszkodásában s alkotmánya, ezen őscitől átvett szent ereklye iránti vallásos tiszteletében ingadozni tudna, mert a mely nemzet maga iránt hűtlen, az a fejedelem iránti örök hűségnek szent kötelelességéről is megfeledekkezhetnék.

Felséges urunk! mint hű hazafiak, hű alattvalók és törvényhatóság, a törvényesség vonalától soha nem távoztunk, alkotmányunk visszaállításáért a jog és igazság szellemi fegyverével küzdünk, s a fejtelenségnek szintoly ellenci lévén mint a törvényszegésnek, az átmenet nehézségeit könnyíteni s felséged királyi és a nemzet alkotmányos jogait egyenlő hűséggel s kitartással védeni kötelelességünknek ismerjük.

Ezen érzelmek megnyugtató öntudatában a békés átalakulást mindenek fölött ohajtva, cs. kir. Felséged trónja előtt fiui tartozó bizodalommal nyilvánítjuk, miszerint:

1-szor: Bizton-reméljük, hogy politikai multjok miatt külföldre menekült hazánkfiainak, a haza alkotmányának visszaállttával egyszersmind a soká nélkülözött hon határai is meg fognak nyitvatni.

2-szor: Ámbár a Felségednek cs. kormánya által kivetett egyes és közvetett adók törvényességét elismerni alkotmányos törvényeink tiltják, s ez okból azoknak behajtására tettelegesen közreműködni följogosítva magunkat nem érezhetjük, mindazáltal azoknak befizetése részünkről semminemű rendelttel nem akadályoztatott.

3-szor: A törvénykezés és igazságszolgáltatásra nézve, addig is mig az országgyűlés törvény által rendelkezni fog, az országbirói bizottmány javallata folytán eszközendő ideiglenes szabályok megállá-

pitásában — tekintve a magánügyeknek halasztást nem szenvedhető gyors s az egész országban egyforma módóni elintézésének szükségét — elvileg megnyugszunk, s ugyanazért minden megelőző intézkedések tételétől tartózkodtunk.

4-szer: Azon alkotmányos alapelvnel fogva, miszerint a törvények egyoldalulag meg nem változtathatók, az 1848-ik évi törvényt mindaddig, míg az arra egyedül hivatott országgyűlésen azok módosítani, vagy megváltoztatni nem fognak, egész érvényességökben főállóknak ismerni kötelességünknek érezzük, — mégis, átlátva az átmenet nehézségeit, azoknak tetteges fogantatását csak annyiban alkalmaztuk, a mennyiben azokat megyei életünk igényei szükségessé tették.

Felséges császár és király! ezekben foglalvák leghivebb jobbgyi érzelmeink; s alkotmányosságunk megtagadása nélkül politikai álláspontunk e teréről le nem léphetünk.

Felségednek az anyagi hatalomerőre való hivatkozása fájdalommal borítá kebleinket, mert fegyverünk nem az erőszak, hanem a szent jog, a királyi esküvel szentesített törvény s az örök igazság örhetlen védpaizsa.

Érezzük Felséges urunk, hogy fájdalomainknak megszüntetését és sérelmeinknek orvosoltatását csak az országgyűléstől várhatjuk, s hogy ez magasztos föladatának csak úgy fog megfelelni, ha a félreértés s bizalmatlanságnak okai mellőztetnek, ha egyetlen vezérfonalul, mely a nemzetet a bonyodalmak veszélyeitől megmentse, csak a szent törvény ismertetik el, ha az egyes hazapolgároknak és a nemzetnek Felséged iránti leghivebb érzelmei az alkotmányos kötelességekkel összeütközésbe nem hozatnak; ez okból ismételve esedezünk Felségednek, miszerint az országgyűlést az 1848. évi 5. t. cikk alapján Pestre, mielőbb összehívni legkegyelmesebben méltóztassék. Kik egyébiránt stb. Magyar-Óvárott 1861-ik évi febr. 4-én tartott bizottmányi gyűlésünkből.

Vasmegeye fölirata.

Felséges ur! fájdalmas megilletődéssel olvastuk Felséged f. évi január hó-16-kán kelt leiratát; de az nem a félelemnek, hanem a váratlan csalódásnak megilletődése volt.

Mi az october 20-ki kibocsátvány nyomán reménnyel, és biza-

lommal léptünk ki a cselekvés és küzdelem nehéz terére, mert Felséged e kibocsátványában nyíltan bevallá komoly szándékát, elhagyni az eddig követett veszélyes utat, s a nemzetet ősi alkotmányos jogai ismét visszahelyezni; kiléptünk azon nyílt bizalomnál fogva, mely a magyarnak jellemében fekszik, s melylyel az a fejedelmi szó szentsége iránt mindig viseltetni szokott, kiléptünk azon meggyőződésből, hogy Felséged a megyék életbeléptetését nem akarhatá más czélból, mint hogy az ország közvéleményét megismerhetvén, a nemzet jogos követeléseit egész teljökben kielégitse, és a magyart újra a ragaszkodás és a fölálkozás azon szilárd kapcsával kösse magas trónjához, mely a veszély percezeiben annak mindig legerősb támaszát képezte.

Azóta 3 hó telt le Felséges ur! s bizalmunknak jutalma, új reményeink csalódása lön. A helyett, hogy a nemzetnek felfüggesztett, de el nem vehető jogai visszaadattak volna; a helyett, hogy a fölrendszabályok az alkotmány teljes életbeléptetése által kiegészítettek volna: Felséged f. évi január hó 16-kán kelt leiratában súlyos és meg nem érdemlett váddal terheli a megyék eddigi eljárásait, és oly intézkedéseket helyez kilátásba, melyek az országot az átélt szenvedések ismétlésével, az alig lábbadozó bizalmat végszapással fenyegetik.

Hiszen Felséged magas akarata volt, hogy a megyék mielőbb megalakulván, alkotmányos életműködésüket újra megkezdjék: Felségednek tehát nem állhat szándokában, hogy a megyék félreismerve alkotmányos hivatásukat, megszünjenek az alkotmány őrei lenni; Felséged nem akarhatja: hogy a megyék első életjelensége a törvények és alkotmány megsértésében nyilatkozzék. Ez által föladtuk volna azon jogalapot, a melyen lételünk nyugszik; megtagadtuk volna alkotmányos jellemünket, melyhez becsületünk és erkölcsi életünk van kötve.

Mi a törvénynek vagyunk hivei, mint alkotmányos nemzetek illő; ennek hódolni fognánk még akkor is, ha a közhatalom kezéből a véderő kisikamlanék.

Felséges ur! habár tartanunk lehetne is attól, hogy ismét félreértetni fogunk; de ez nem tartóztathat bennünket vissza hitvallásunk őszinte előterjesztésétől; mert egy szabad nemzethez nem a szolgáló hizelgés, hanem a nyílt becsületesség illik, mely utógondolatot nem ismer.

Midőn mi a megyei öngazgatás terére ismét fölléptünk, más kiindulási pontot és zsinórmértéket nem fogadhatánk el, mint a melyet számunkra a törvények kijelöltek; egy alkotmányos nemzet előtt pedig csak azon törvények birnak érvénnyel és kötelező erővel, melyek

a fejedelem és nemzet alkotmányos uton egyesült akaratából keletkeztek. Nékünk tehát elutasíthatlan kötelességünk, szilárdul ragaszkodni az 1847¹/₈-ik évi törvényekhez, melyekben a nemzet utolsó alkotmányos akarata nyilatkozott, s a melyeknek sértetlen épségben fõnn kell állniok mindaddig, a míg azok alkotmányos uton megszüntetve, vagy módosítva nem lesznek; s azért a megyének ujján megválasztott úsztikara és bizottmánya is csak ezen alkotmányos alapon vállalható el a megyei közigazgatás vezetését, — mert noha egész mértékben meg vagyunk gyõzõdve az ujjában is megerõsített királyi szó szentsége felõl, mely alkotmányos jogaink egész kiterjedésében leendõ visszazadását igéri: nem érezhettük magunkat hivatva arra, hogy kétségbe vonhatlan törvényes jogainkat elvetve, a polgári közélet biztonságát az ingatag kegyelem változékonyságának rendeljük alá, s valóban e megye bizottmánya a közbizalmat fogná megesealni akkor, ha azon törvényekbõl, melyeknek kezelésére és védelmére a nép akarata meghívá, csak egyetlen egyet is föladni képes lehetne.

Mi tehát e tért híven védelmezni fogjuk a jog fegyverével mindaddig, a míg lehet. E térrõl leszoríthat bennünket egyelõre ismét az erõ és hatalom; de hogy alkotmányos jogainkat õngyilkos-kezekkel õnmagunk semmisítsük meg, ezt nem tesszük soha, s erre bennünket nem kényszeríthet senki. S ez esetben is nemcsak mint hazafiak, hanem mint hû alattvalók sem tudnánk örülni azon baljóslatu gyõzedelmen, melyet az anyagi erõ az alkotmányosságon kivivandana, s mely által a kibékítés oly szükséges munkája talán örökre semmivé tétetnék.

E törvények Felséges ur! melyekhez mi tántoríthatlan hûséggel ragaszkodunk, a magyar nemzetnek fejedelmi jóváhagyás által szentesített erkölcsi tulajdonát képezik; s mi azt hisszük, hogy királyi Felségednek nemzetünk becsületességébeni bizalmát fognánk megingatni, ha ezen alkotmányos törvényeinkhez hûtlenség lehetnénk, mert úgy vagyunk meggyõzõdve, hogy a mely nemzet egyszer õnmagához hûtlenség, annak hûségére más még kevésbbé támaszkodhatik.

Midõn tehát Felséged jogai védelmében az 1791 3-ik t. czikkre hivatkozok, s mi e törvényczikk föltételes rendelete elõtt egész tisztelettel meghajolunk: engedje Felséged! hogy mi is a bizalom õszinte érzelmeivel remélhessük: hogy Felséged az 1715-ki 8-dik, 1790¹/₃-ki 19-ik s végre az 1827-ki 8-ik törvényczikk rendeleteit is, annyival inkább megõrizni kívánja, mert a törvényekben védelmét következtesen csak az keresheti, a ki a törvényeket maga is megtartani kész.

Vegye Felséged kegyelmesen szívére e szenvedésében is higgadt, életerős nép törvényes érdekeit, s hagyja meg neki törvényesen a megelégedést, mely a közállam békéjének legszilárdabb alapját képezi.

Ne kívánja Felséged, hogy e nemzet, mely ezer éves küzdelem közt hiven megőrzé alkotmányos jellemét, most ebből önként kivetkezzék. Egy jellemtelen nép Felségednek nem fogna sem dicsőségére, sem hasznára válni.

Oszlassa el Felséged jelen magyar kormánya iránti aggályait, melyek abból erednek, hogy mindaddig míg az Bécsben szótlan, annyira a nem magyar országlárok nyomása alatt áll, hogy minduntalan alkotmányos törvényeinkbe ütközni kénytelen.

Gyógyítsa meg Felséged az égető sebeket, s engedje, hogy a nép törvényei iránti ragaszkodását, mint nagykorúságának egyik leg-osalthatlanabb bizonyítványát, megőrizhesse, s a törvényes korlátokon túl nem osapongva, hive maradjon azon intézményeknek, melyek erkölcsi életének levegőjét képezik, melyekben alkotmányos érületének vágya, reménye s meleg szívének dobogása szól:

Fogadja Felséged szívébe azon meg nem dönthető igazságot, melyet százados történetek bizonyítanak, melynél fogva a fejelmeknek népeik szereteténél hivebb és hatalmasabb szövetséget nem lehet.

Jobbágyi hódolattal maradván Felségednek Szombathely, 1861. febr. 5-én, legalázatosb alattvalói, Vasmege közönsége.

Turóczmege fölirata.

Felséges Császár és Apostoli Király, legkegyelmesebb urunk! A fejedelem és a nép közötti bizodalom az országok főnnállásának és a nép jólétének egyedüli alapja. E mege közönsége az egész hazával egyetemben a lefolyt 11 év alatt anyagi jóléte és szellemi majdnem élete árán szerzé e tapasztalását, és azt annál nehezebben viselheté, ama öntudatában, hogy a Felséges uralkodóház irányában, nem csulitve, az 174°/₁. örökösödési háborút, nem a véres francia forradalom-szülte Európaszerte elágazott mozgalmak csábító hangjait — csak a magyar nemzet történetében fényként ragyognak ki a viszontag-

ságteljes multból; e nemzet tántoríthatlan hűségét tartá meg a fölséges uralkodó ház irányában.

Felséges ur! a multat bele számítva, e szenvedésteljes legközelebbi 11 évet, melynek sulyát a szerencsétlenül választott kormányforma érezteté velünk, a feledés fátyolával beleplezzük a kétségbeeséssel határos multnak rémképeit, melyek, sajnosan bár, de be kell vallanunk, az idegen rendszer eszközei, a túlbuzgó és nemzetünk iránt gyűlölettel viseltető bevándorolt hivatalnokok által rajtunk elkövetett méltatlanágok és a szabad nemzetrendszer ezredéves küzdelmekkel szerzett alkotmányunkon annyi sérelmet ejtének, rajzolni s velök Felséged atyai szívét keseríteni nem akarjuk.

A legkegyelmesebb 1860. oct. 20-ki diploma részben oldá föl szabad mozgalomra szokott szárnyaikat, és megyénk hozzá fogott a szervezéshez, s bár a legkegyelmesebb diploma alkotmányos igényeinket tökéletesen ki nem elégíti, miután abban az adómegszavazási és katonaszállítási ezredéves sarkalatos jogaink tőlünk megtagadtának s abban egy, törvényeinkben eddig ismeretlen intézmény állittatik föl, belsejükhöz járultunk, ezt azon bizalom szülte reményben tettük, hogy Felségednek nagy müve keresztülvitelében segédkezni nyujtsunk. — Alkotmányos kötelességeink teljesítése közepette leérkezett megyénkbe a f. évi jan. 16-kán 721. sz. alatt kelt legmagasabb, megfélemletésünket okozó leirat

Felséges ur! nem tagadjuk, mert fejedelmünk iránti kötelességünk parancsolja, hódolattal, de szabad nemzethez illő őszinteséggel kimondani, mikép:

1. A legmagasabb jan. 16-ki leiratban mondatik, hogy ha hűtlen és felségsértők bizottmányi tagoknak megválasztatnak, a választás semmis és érvénytelennek tekintessék, mi ugyan ez által magunkat érintetteknek nem érezzük, de különben is az állam elleni merényletek terveit nem ösmerve, kijelentjük, hogy mi sem körünkben, sem határainkon kívül oly egyéneket nem ismerünk, kik országos főnálló törvényeink értelmében hűtlenségi, vagy felségsértési bűnben elmarasztaltak volna.

2. Ránk parancsolja a legmagasabb leirat, miszerint az egyenes adó behajtásának s közvetett adózásoknak megakadályoztatására irányzott minden nemü közvetlen vagy közvetett kísérletek és határozatok rögtön megszüntetessenek; mi erre vonatkozó határozatot nem hoztunk, valamint olyan eseményről sem értesültünk, mely körünkben valakit ily váddal illethetne; azt azonban kinyilatkoztatni kötelességünknek ismerjük, hogy mig egyrészt akadályokat nem gürdítünk,

ugy másrészt országgyűlés által meg nem határozott adóknak behajtására, az 1504. 1. s több más t. cz. értelmében eszközökül magunkat föl nem használtathatjuk.

3. Támaszkodva az 1741. 11. t. cikkelyre, mely szerint az igazság csak a magyar tisztviselőktől kiszolgáltatandó, tapasztalván az idegen tisztviselők iránt népünk által is táplált idegenkedést, mi is várva óhajtjuk törvénykezésünk minélelőbbi országgyűlés általi elrendezését, de míg ez nem történend, az országnak és egyeseknek érdekében csak rendes törvényhozási tárgyalás útján, nem pedig egyoldalú helyhatósági határozatok által, mi is véljük a törvénykezési ügyet elintézendőnek s különösen minden egyoldalú intézkedésektől tartózkodni ohajtunk.

4. Felséged iránt viseltető jobbagyi mély hódolatunk mellett is lehetetlen eltitkolnunk az egész ország azon általános meggyőződésének osztását, hogy az 1791. sz. t. cikk szerint a törvények alkotási, magyarázasi, módosítási és megszüntetési joga a fejedelem és nemzetel közös, minélfogva ilyforma közmegegyezéssel hozott, de meg nem szüntetett 1848-ki törvényeket, mint fonállókat tekinteni, szent polgári kötelességünknek érezzük s megsértésükhöz segédkezekkel nem járulhatunk.

Végre az ellenünk alkalmazandó anyagi hatalom ellen csak tiszta öntudatunk azon meggyőződését állítjuk elébe, hogy minden eddig tett lépéseink, megbizóink, a nép javára tettek, s azokat közmegegyezés követi, mert cselekedeteink csak is a nép akaratát tolmácsolák, s egyedüli hibánk (ha hiba) az, hogy törvénytelenek lenni nem tudunk.

Egyébiránt hódoló tisztelettel kijelentjük azon meggyőződésünket, hogy mindazon fönnforgó nehézségek be nem állottak volna, ha Felséged az 1848-ki törvényeknél fogva felelős magyar miniszteriumot kinevezni és az országgyűlést a fönnemlített törvények alapján Pestre összehívni kegyeskedett volna.

Kik stb. Turóczi vármegye közönsége.

Zólyom megye fölirata.

Felséges uralkodó!

Midőn Felségednek mult évi october 20-ki legmagasb leirata

folytán a magyar szent korona számára az alkotmány némi árnyéklatai visszaadattak, a haza összes nemzetével együttlegesen e Zólyommegye is határozottan kinyilatkoztatta, miszerint csak az utólag szentesített 1848-ki alkotmány terén folytathatja további működését. S e nyilatkozatához tántorítlanul híven, e megye minden lépteit, törvényes hatályát, köz és magánügyi intézkedéseit csupán az utolsó koronás magyar király V. Nándor Ő Felsége által szentesített 1848-ki alkotmányos törvényekből vezette ekkoráig le, s ezentul is tőlök legkevésbé sem távozni legszentebb honfiai kötelességének vallja.

E nézeteket, ílymódoni alakulását, s ahhoz képest való törvényes kívánalmait, annak idejében báró Vay Miklós Ő nagyságával — a törvény ellenére fölláttott korbátnoki hivatal főnökével — közölt feliratában e Zólyommegye nyíltan tudtul adta.

Felségednek 1861-iki január 16-ki királyi kegyelmes leiratára való feleleti fölliratunkban ismét a legleplezetlenebb őszinteséggel, mint a törvényesség egyetlen forrásához az 1848-ki alkotmányhoz való hű ragaszkodásunkat fejeztük ki. S következetesen Felségednek azon legmagasb nyilatkozatához, miszerint e hon ősi alkotmányát vissza akarja állítani, megýenéknek fõnnebb ecsetelt eljárása Felséged magas kormányának atyai osztatlan tetszését nyeré meg, a mint azt — e megye alkotmányos érzetét s a szerinti eljárását felette kitüntetõ, — a Felséged kormánya által 1861-ki jan. 31-én kelt magas leirat a legbuzditóbb hangon fejezé ki.

S ez így új iudok volt azon hitnek megszilárdulására, miszerint Felséged ez igazságtalanul sanyargatott honnak csonkítlan alkotmányát egész terjedelmében visszaadni, uralkodásának rendszerét a törvények alapjára és a népek szeretetére fektetni őszintén szándokolja.

A folyó évi február 14-rõl szóló, Felséged saját kezével aláírt királyi országgyűlésre meghívó legmagasb levél harmadik s következõ sorainak eme szavai:

„A *pragmatica sanctio* erejével a birodalmunkbani uralkodásra hivatva, trónraléptünket birodalmunk minden népeinek 1848-ki december 2-kán tudtára adtuk; mult évi octóber 20-kán kiadott elhatározásaink folytán Magyarország alkotmányos törvényei értelmében leendő királyi fölavatásunkra és ünnepélyes megkoronáztatásunkra, nemkülönbén királyi hitlevelünknek az országos Rendeknek és képviselõknek átadása végett stb.“ minden becsületos honfi kebellet azt hitetnék el: miszerint az ország régi alkotmányos fája ujon kilombosodott, hogy a jövő tavasszal ismét virágozni fog, hogy erõsbül annak

koronája, s szerteterjed uj hajtásu ága!! — — — — De olvassuk tal
vább s mi ötlük szemünkbe? Mig az ötödik sorban a hon alkotmányos
törvényeinek visszaállítását mondatik ki, azalatt ugyanazon lapon, ~~és~~
a tizedik sor az első alkotmány elleni sérelemtől telt. — Az 1848-
szentesített törvények ötödik czikke világos értelmével ellenkezőleg
az országgyűlés Pest helyett Budára hivatik össze . . s a törvényt ugy
— mint a sérelmet, ugyanazon egy Felséges kéz irta alá! . . .

Felséged legmagasb meghívójának nyolczadik sorában ez áll:
„kedvelt Magyarországnak s a hozzácsatolt részek hiv Rendeivel és
képviselőivel“ stb. s ez jelentené a honnak, valamint az országgyűlés-
nek hiánytalan integritását.

De ugyancsak Felségednek ujon és törvényellenére visszaállí-
tott magyar királyi helytartótanácsának 1861. évi jan. 21. 4264. sz. a
kelt s az apr. 2-kán tartandó országgyűlési hirdetményében már is az
5. §. szerint törvényesen meghívandó helyhatóságok közöl, Eszék, s
fiumei kerület, Horvátország, horvát örvidék, Szerémi-végvidék,
Csajkások kerülete, Bánsági-végvidék, Verőcze, Szerém- Pozsega me-
gyék s az 1848. 7. t. cikk által egyesült Erdély az országgyűlésre
meg nem hivattak.

A 11. §-ban megállapított esküforma megváltoztattatik.

Az 1848. 3. t. cz. által felállított magyar felelős miniszterium
helyett a meghívó levelek egy törvénytelen állásu udvari kancelliarum
által ellenjegyeztetnek s mindezen eljárás az alkotmány emlegető-
vel történik. — S ily országgyűléstől remélik, hogy koronázó ~~had~~
hogy törvényhatályu lehet!

Felséges ur! A lefolyt gyászos évtizedet férfias higgadt türelen-
mel viselte el nemzetünk, nyíltan tudta, mitől kell félnie, az önkény
uralma a legleplezetlenebb őszinteségben működött s türtük az ön-
kényt, mert tudtuk, hogy az! . . . De most bekövetkezett ránk a nagy
megpróbáltatás ideje. A mit 12 éves kényszerpolitika ki nem bír
vivni törvénytelen uton, a megsemmisítésnek ama nagy művét, mely-
nek szuronytelt hajója megtört a nemzeti komor passivitásnak szirt-
jén, — most alkotmányos modorban kísérlé meg, s hogy legyen, ki az
alkotmányt aláásni segítse, a rendszabályok s minden intézkedések
ugy tétetnek meg, hogy a derék hon fiai saját kezükkel apagyilkos-
módra kényszerítettessenek éltető törvényök megszegésére.

És az önkény most ismét virágzón működik. . . -

Asbóth Lajos derék hazánkfíat törvény s itélet, kihallgatás és
mentség nélkül, vakeszközü zsoldosok hurezolták el a külföld börtö-
neinek homályába. . . — Legyen az ő büne bárminő, ha bűnös, bün-

teni kell. De a magyar hazának fiát más, mint az ország által alapított módorban hazai bírák előtt elítélni s külföldre hurczolni a legvakmerőbb törvénytelenység, s emlékeztet a középkor zsarnoki kényuraságára. — Ily dolgok csak ostromállapotban történhetnek — s mégis alkotmányosnak nevezik e korszakot. . . Hol a személyes bátorság — minden alkotmánynak első kelléke — nem a törvény által oltalmaztatik, hol az egyesek léte a változékony kegyelemsugár törésétől függ, ott nem lehet szabadság, ott absolutismus van.

Fiume, honunk e drága gyöngye, amaz egyetlen idegen ajku tartomány, mely hazánk, alkotmányunk s törvényeink iránti hű ragaszkodását nyíltan bevallá s bebizonyítá, egy alaptalan gyanu miatt egész nyugodt kerületével együtt ostromállapotba helyeztetett, — nap és éj nem egyezhet meg Felsőleges ur s osromállapotban nem virulhat az alkotmány fája. S a hozzánk vonzó Fiumét így sanyargatván, addig kedves hazánk szerb-ajku lakosai közt az absolutisticus hivatalok bérencz töredékei szabadon lázítják a népet szóval s ármányos röpiratokban. Minden territorialis jogosultság tekintetbevétel nélkül, a szabad törvényes municipium tökéletes mellőztével, egy el-el-szórva lakó testvérnépfa jnak nem csupán egyházi, de politikai congressus nyujtatik s az alatt szabad tért engednek azon izgatóknak, kik, hogy a kedélyek szenvedély által ragadtassanak el, rágalmazó hazug röpiratokban a közvéleményre előleg is izgatólag sietnek hatni, de tán hogy alkotmányosabb színe legyen, az eszme végrehajtása részben — a hadügyminiszterre bízott.

A törvénykezés rendszeresítésének czége alatt egy magán értekezletben javaslatot dolgoztatnak ki, s annak törvénytényé emelésére elégnek tartják, ha a nemzet alkotmányos befolyása nélkül is — az eddigi 12 éves módon a legmagasb helybenhagyással találkozik.

S az alkotmányosság eme korában a minden törvényen kívül álló ugynevezett csend- és pénzügyőrség korlátlanul hajtja végre az önkény botránykozató szeszélyeit, — s a hírlapok hasábjai telvék ama szomorú eseményekkel, mik e törvénytelen csapatok által felidéztenek !!!

De hogy telt legyen a keserű kehely, ugyanazon Felsőleges uralkodónak szent névvonásával, ki törvény s ősi *pragmatica sanctio* által hivatta, igéri honunkban visszaállítani alkotmányunkat — megerősítve jelenik meg egy *Staatsgrundgesetz* s *Reichsrathstatut* stb., mely egyenesen valamint kedvezőbb viszonyok közt az alkotmányt megsemmisíti, ugy mostohább körülmények közt ugyanazon uralko-

dási alapot képező *pragmatica sanctio*t legalább is bizonyosan kiforgatni s egész lényéből kivetkőztetni igyekszik.

A midőn ebben törvényes alapul az 1860-ki octóber 20-ki diploma tekintetik (mely az alkotmányban teljesen ismeretlen), mely a nemzet önkormányzásának fősarkköveit szándékszik lerombolni s az által, hogy az adó- és ujjonczadás, a pénz- és hitelügy, a vám és kereskedelmi dolgok, a jegybankügy elveit, a posta, távirida és vasutügy elveit és a sóügy kérdéseit egy a nemzettől idegen s a haza határain kívül székelő, alkotmányunkban merőben ismeretlen testület törvényhozása alá rendelni szándékszik, Felségednek a *pragmatica sanctio* világos szerződményi erejénél fogva, a magyar trónon ült őseinek eskü által szentesitet koronázási és felavatási okleveleit felfüggeszti, különösen: az 1546. 15., 1687. 2. és 3., 1715. 1-ső, 2-ik és 3-ik törvény-cikkeket, megsérti a *pragmatica sanctio*t elfogadó 1723. 1., 2. és 3-ik törvény-cikkeket.

Az országgyűlés adószabási hivatottságát tárgyaló következő törvény-cikkeket: 1504. 56., 1583. 1., 1681. 12., 1715. 8., 1741. 22., 1791. 12—19., 1827. 3., 4. és 6.

A nemzetnek, — minden idegen befolyástól ment — önkormányzatát biztosító következő: 1536. 41., 1559. 8., 1563. 35., 1608. 9., 1622. 2., 1638: 3., 1659. 4., 1662. 4., 1715. 3., és 1741. 8. és 11. t. cikkeket sérti.

Egy tollvonással semmivé tenni nemzetünk, honunk önállását, mely az 1791. 10. sark-törvény által következőleg biztosittatik.

„*Hungaria, cum partibus adnexis, sit Regnum liberum et relate ad totam regiminis formam independens, id est nulli alteri populo aut Regno obnoxium, sed propriam habens consistentiam et constitutionem, proinde a legitime coronato haereditario Rege suo, propriis legibus et consuetudinibus, non vero ad normam aliarum provinciarum regendum et gubernandum.*“

A mennyiben fenemlített, „Grundgesetz“ alkotmányunk, törvényhozásunk csonkítása, Felséged kormányának országgyűlési meghívó levele pedig a szent koronának hiányos képviseltetése által ugyan csak egy magyar országgyűlést lehetetlenné tenni igyekezzenek, az új Reichsrathstatut ez esetre nézve mintegy kiszámított pótrendszabályt tünteti elő ama határozatot, miszerint az országgyűlés össze nem jöhetése esetében a birodalomban kiszabandó választókerületek közvetlenül küldendjék „Reichsrath“-jaikat stb. . . s mind e statutumok és Grundgesetzek alkotmányosnak gúnyolt malasztjaiban a nemzetet a fejedelmi korlátlan hatalom minden sulya, az anyagi erőszakolás igéri

részeltetni: . . . szószaporítók lennének, ha e tárgynak részleteit akar-
nók fejtegetni.

Mig egyrésztől alkotmányos törvényeink visszaadatnak, mi
azokat elfoglaljuk, azért megdicsértetünk, az alkotmány alapján or-
szággyűlés hirdettetik, másrészt pedig a korlátlan hatalom minden
perczen új szeszélylyel zuzza porrá alkotmányról fogalmainkat, . . .
az új hajnaltól megaranyozott láthatár sötét vészfelhőkbe borult ismét
s az alkotmányosság hamupelyheitől körüllegve, óriási phönix-ként
emelkedik az önkény baljóslatu réme!

De ismerjük kötelességünket s a törvény teréről az önkénynek
semmiféle parancsszava, csak az erőszak szoríthat le. A szuronyok
százerei előlhetik testünket, a nyers erő kiírthat a földszinéről, de az
utóvilág nem fogja azon magyarnak lábnyomát megmutathatni, ki kész
volt nemzete törvényeinek, alkotmányos önállóságának meggyilkolásá-
ban résztvenni.

Azért, a törvénytelen eljárás s a kényszerpolitika ármányos
következményeinek felelősségét magunkról el — s egyenes oko-
zónak fejére háritván, — ezennel ünnepélyesen s komolyan kinyilat-
koztatjuk.

1. miszerint Felsőgednek f. évi febr. 14-ki legmagasb országgyű-
lési meghívó levele ellen, a mennyiben élő alkotmányi sarkötvénye-
inkkel ellenkezik, ünnepélyes óvást teszünk ;

2. miszerint csupán az 1848-ki világos törvények értelmében
képviseletethetünk alkotmányosan.

3. miszerint az országgyűlés integritása s alkotmányos teljha-
talma nélkül annak végzéseit törvényeseknek el nem ismerhetjük ;

4. miszerint a *pragmatica sanctio* ugymint állami alapszerződés-
ünk kiforgatása, sőt megsemmisítésére özlő Reichsrath eszméje s
eddig létesítése törvényeinkkel s önállóságunkkal homlokegyenest
ellenkező, az ellen komoly óvást teszünk ;

5. miszerint a fumei ostromállapotot, valamint honfaink tör-
vénytelen elfogatását a kényuralom legszörnyűbb merényének tartjuk ;

6. miszerint eléggé érettek vagyunk politikailag magunk közt
rendet tartani, s a még folyvást itt tartott pénzügy- és csendőrséget
törvénytelen, hozzánk nem tartozó s mielőbb eltávolítandó testületek-
nek tekintjük.

Végül figyelmeztetjük Felsőgedet egy titkon erősülő nagyha-
talomra, melynek intő szövegét ki nem érti meg, kérlelhetlenül áldozat-
tává lesz, s ez a megejtethetlen, legyőzhetetlen felvilágosodás hatalma s
annak fegyvere : a közvélemény.

Ki ezt megelőzi, az erős s ki erre épít, az örökre biztosítja művét.

A nemzetek és királyok nagy Istene vezérelje Felséged utjait!
Kelt 1861-ik évi márcz. 5-ik s következő napjain Besztercebányán tartott közgyűlésünkől, kik egyébiránt maradunk Felségednek hű alattvalói,

Zólyommegeye közönsége.

Tolnamegye fölirata.

Császári királyi apostoli Felség! kegyelmes urunk!

A fejedelemnek szava, ki népének jogosultságát elismeri, utat tör magának e nép szívéhez, bár feddőleg hangzék is; mert a tettel párosult tiszta szándék már eleve fölhasitá annak kergét, a gyászos meghasonlásnak kóros kinövését és megfakasztá a békés kiegyenlítés után vágyódó reménynek végkép el nem fojtott csiráját.

Ezredéves történetünk lapjai bizonyítják, hogy ha a magyar nemzet alkotmányos szabadságának ép oly féltékeny mint engesztelhető őrje: egyaránt kész vérét ontani és tünni az elnyomatásnak reá nehezedő sulyát, előbb, sem őseinek jogos örökségét föláldozná; de kész is hallgatni törvényes uralkodójának első szavára, mely néki a szent békének olajágát nyújtja.

Apáink e jellemével lépünk Felségednek trónja elé, nyíltan, utógondolat nélkül kifejezendők hálánkat Felségednek m. é. oct 20-án kelt legfelsőbb rendeleteiben, ugy f. év jan. 16-án hozzánk intézett kegyelmes leiratában nyilvánított amaz óhajtsáért, hogy ősi törvényes intézményeink lehetőleg gyorsan és épen tartva állittassanak vissza.

Bármennyire sajogjanak is még sebjeink a multból, bármily távolessenek is az említett lefolyt rendeletekben nyújtott „engedmények“ a nemzet jogos követelményeitől: mi hiszünk Felségednek fejedelmi szándokában, s önkénytes hódolattal emeljük ki azon magas tetteit, melyekben mi reményeink végteljesedésének zálogait látjuk.

Már maga azon körülmény, hogy Felséged magyar királyi trónja mellé tanácsosokul e nemzetnek fiait választá, és nekünk alkalmat nyújtott, hogy mint szabad polgárai e szeretett hazának, annak elidegenithetlen jogai mellett fölszólalhassunk, a nemzetnek panaszát, óhaj-

tásait fenséges személyéhez ferdítlenül eljuttathassuk — hálás elismerésünknek méltó tárgya.

Az országgyűlésnek f. évi ápril hó 2-ik napjára, és pedig lényegben a nemzet jognézetivel egyedül megférhető alapon elrendelt összehívása csak fokozhatja abbéli reményünket, hogy immár nem messze azon óhajtván várt időpont, melyben képesek leendünk Felségedet meggyőzni, hogy alkotmányunkat sértetlenül visszaállító, és jövő eshetőségek ellen biztosító koronás királyunkkal újra összeforrt, annak törvényes hatalmát megszilárdítani, megvédeni legelső kötelességünknek tartjuk.

E reményünkben nem ingatott meg bennünket azon fájdalmas tapasztalás, hogy Felséged m. évi oct. 20-kán kelt császári diplomájával közjogunknak legfőbb pontjait, nemzeti önállóságunknak egyedüli biztosítékait, előttünk ismeretlen, és úgy a *pragmatica sanctio*val mint az 1790. 10. t. czikkkel, és legujabban dicsőült I. Ferencz királyunknak az austriai császári czimnek fölvétele alkalmával 1804. évi aug. 15. napján kiadott Manifestumával homlokegyenest ellenkező császári teljhatalom alapján kimondott birodalmi államegység javára tőlünk elvonni; és mellőzve az általa teljes épségben visszaállíttatni ígért ősi törvényes intézményeinknek utolsó láncszemét — hazánknek főkormányzatát az 1847 $\frac{7}{8}$ -ik évi szentesített törvények által eltörölt, nem felelős és nem független testületekre bizni; s elvégre a megyéknek szervezetét ezen egyoldalú s már ennél fogva is törvénytelen intézkedésekhez idomíttatni méltóztatott.

Ha mi e sérelmek ellenében nem épen bizalmat bizalommal viszonzozni sőt ellenkezőleg „álnokul törvényes alakba burkoltan“ a forradalmat előmozdítani kívántuk vala: az ut előttünk nyitva állandott. Mi sem lett volna könnyebb, saját személyeinkre nézve biztosabb, mint hivatkozva törvényes aggályainkra, jobbagyi hódolattal visszautasítani azon lényegéből kivetköztetett és csakis ugynevezett megyei önkormányzást, melynek elvállalásától függött az országgyűlésnek és ez által a végkiegyezkedésnek létrejövése.

Miért nem tevők mi ezt? miért választók a föltétlen visszautasítás és föltétlen elfogadás közt elvonuló, annyi, előre látható akadályokba ütköző törvényességnek rögzös utját? Mert a törvénynek szentségét, a forradalmaknak egyetlen zárkövét, mindenekfölött cselekvéseinkben tisztelni és tiszteltetni, s ez által a népnek bizodalját a beállott fordulatnak üdvös volta iránt megnyerni, első kötelességünknek tartánk; és bizván Felségednek magasztos jellemében, nem hittük, hogy viszont a mi szándokunk tisztaságát gyanuval illetetni és az

anarchiának legkisebb árnyéklatával be nem szennyezett törvényes eljárásunk által magát kitüzött nemes czéljától eltántorítottani engedhetné.

Joggal véltük elszakasztott testvéreinket bizottmányi tagjaink sorába igtathatni; mert előttünk bünös csak az lehet, ki a törvénynek rendes útján, illetékes bírása által elmarasztaltatott; és meg valánk győződve arról, hogy Felségednek atyai szive semmit inkább nem óhajt, mint fátyolt vetni a multra, melynek örvényébe ők velünk együtt sodortattak.

Legszükségesebb megyei költségeinket a százados gyakorlat által szentesített 1537. 21. és 1765. 21. t. cikkek nyomán bennünket megillető háziadónak kivetése által fedeztük, és e czélból a főnálló, önmagunk által is törvénytelennek ismert egyenes adónak összegét csakis ideiglenes kulcs gyanánt alkalmaztuk azért, hogy a minden oldalról kínálkozó előlegezési készségben senki önmagát aránytalanul ne terhelje; egyébiránt elsők vagyunk megengedni, hogy e háziadó összegének, illetőleg kiadásaink egyes tételeinek végmegállapítása majdan törvényesen alakulandó főkormányzatnak jogaihoz tartozik; ilyesül azonban a Budán székelő m. kir. helytartótanácsot egyelőre el nem ismerhetjük.

A törvénykezésnek átvállalása körül átmeneti intézkedéseket tenni s ekkép az igazságszolgáltatásnak főnnakadását megelőzni kényszerülve valánk, és semmit nem késendünk magunkat e részben a Felséged által legközelebb törvényes hatályába visszaállított hétéves mélyü tábla döntvényeihez alkalmazni.

Végre a mint egyrésztől illetékeseknek nem tarthattuk magunkat, sőt az 1504. 1. t. cikk által a legszigorubb fenyítésnek terhe alatt tiltva valánk az országgyűlésen kívül reánk rótt terhek behajtásában segédkezet nyújtani, ugy másrésztől tartózkodtunk a főnálló indirect adóknak s a katonakötelezettségnek tényleges megtagadására irányadólag hatni.

Koránsem vala szándokunkban „magunkat minden kormányzati behatáson kívül helyezettetni és hozzánk nem tartozó államhatalmokat magunkhoz ragadni.“

Szabad nemzethez illő, s Felségednek legfőbb fölügyelési jogát szemmeltartó nyíltsággal, a tényleges hatóságok és viszonyok lehető kiméletével jártunk el, mindazon tárgyakban, melyeknek elintézését a közjó, s a magányosoknak halasztást nem szenvedő jogos érdekei kívántak.

Azon tiszta öntudattal tehát, a melyet csak a teljesített honpol-

gári kötelességeknek és ezek közt a hiven megörzött alattvalói hűségnek érzete adhat, fordulunk Felségedhez! és kik 11 éven át minden alkotmányos jogainknak mellőzését, nemzetiségünk elnyomását, szellemi és anyagi jólétünk romlását, a fejedelmek sziveit igazgató Mindenható Istenbe vetett bizodalommal békén türtük, fölkérjük Felségedet: ne hagyja magát akár ellenségeink sugallásai, akár az állam szükségének fedezésében előállott nehézségek által a népeinek áldása közt megkezdett alkotmányos utról eltérítettetni!

Nem mi teremtettük e nehézségeket; szomoru következményei azok a gyászos rendszernek mely országunk szabadságának romjain emelkedett.

Anyagi erőnek alkalmazása csak pillanatnyira fogná azokat enyhíteni, de vissza is hozná minden bajoknak kárhozatos szülő okát: az állam erejét fölemészto burocratiát!

Gyökerez orvoslást csak Felséged népei által táplált méltányos igényeknek kielégítése és ezek közt első helyen: a letűnt korok tisztos ódonóságát a jelen nemzedéknek élő rokonszenvével párosító dicső alkotmányunknak sértetlen visszaállítása nyujthat.

Bizzék Felséged hű magyarjaiban, kiknek áldozatkészsége valamint a multban, ugy a jövőben is határt nem ismerend azon fejedelem irányában, ki birodalmának érdekeit Magya rorszá g jogos követelményeivel összegegyeztetve, amannak sulypontját ezeknek kielégítésében helyezi.

Nem hihetjük, hogy Felséged személyéhez kötött reményeink első szengői csakis imént fölélesztett alkotmányos létünknek egy szersmind gyászos utóhangjai lehetnének! Mi ha mégis várákozásunk ellenére, a gondviselésnek megelőzhetlen végzése nyomán bekövetkezének, nyugodt lélekismerettel hajlandunk meg annak rendelkezései előtt, mert megtettük mind azt, a mivel hazánknak, királyunknak tartozánk!

Győr megye fölirata.

Felséges fejedelem, legkegyelmesebb urunk!

Midőn szeretett hazánk javának erőnk szerinti előmozdithatása tekintetéből reménylő szívvvel és lélekismeretes gondnal kezdettünk vala a munkához, hogy Felséged multévi oct. hava 20-ik napján ki-

adott legfelsőbb rendeletének folytán körünkben az ősi alkotmányos életet újra fölélesztendők: fájdalmasan lepett meg bennünket Felsőgednek folyó évi nagy Boldogasszony hava 16-ik napján kelt legfelsőbb leirata.

Azon sulyos elnyomás után, melylyel a volt törvényellenes kormány üldözött bennünket, jól esett ugyan lelkünknek ismételve hallani azon legfelsőbb helyről érkezett vigasztalást, miszerint Felsőged változatlanul megmarad azon szándékánál: népeinek a megígért alkotmányserü fejlődést biztosítani.

De nem lehet-e el nem borulnunk minékünk, midőn a leirat hangmenetéből azt kelle megértenünk, miszerint a hazában mozgásba jött alkotmányos köztevékenység jelenetei nehezteletést és gyanut költenek Felsőged atyai szívében, nehogy az ujonnan fölébredt nyilvános élet békés kiegyenlítéseinek útján forradalomra vezető önzés vagy szenvedély-szülte akadályok gördíttessenek elő.

Még magasabbra fokozá fájdalmunkat Felsőgednek abbeli nyilatkozata, miszerint meghagyásai ellenében tapasztalendő ellenszegülés esetében a bizottmányi ülések be fognának tiltatni, maguk a bizottmányok szükség esetében anyagi hatalommal is szétozlattatni, sőt hogy talán még az országgyűlésnek Felsőged által is legőszintebbsen ohajtott megnyitása is el fogna halasztatni.

Felsőgedes ur! Nincs előttünk oly teljes mértékben tudva a dolgok menete, hogy biztos véleményt mondhatnánk a fölött, vajjon Felsőged fölundulását eléggé indokoltnak tarthatjuk-e? Annyit azonban ki nem mondanunk nem lehet, miszerint mi, mint hű hazafiak, semmi nemű forradalomra vezető tulcsapongásokba vagy törvénytelen ségekbe nem ereszkedünk és nem is ereszkedendünk.

De másrésről azt is ki kell mondanunk: hogy annyi törvények és királyi esküvel, köztük Felsőged dicső elődeinek esküivel is biztosított ősi alkotmányos jogainkhoz, ugy szinte az 1848-ki törvényekhez is teljes mértékben és egész erővel ragaszkodunk, és pedig annyival inkább, mert nekünk hatósági állásunknál fogva, mint az alkotmányosság őreinek eljárási alapul mást, mint az országnak szentesített törvényeit — hanem ha a hazaárulásnak undok bűnével és nehéz felelősége mellett — elfogadnunk nem szabad és nem lehet.

Nemkülönbén ki kell jelentenünk azt is, miszerint mi az országgyűlésnek az 1848-ki IV. és V. törvényozikkelyek értelmében megtarthatását annyival inkább követeljük, mert az előbbi törvénytelen kormányról reánk maradt számtalan országos bonyodalmak illetékes megoldója egyedül csak az lehet, s mert különben annak elmaradása

nemcsak újabb országos sérelmekre és általános ingerültségre szolgáltatna okot, de egyszersmind a bonyodalmaknak végtelenné szaporításával szeretett hazánkat olyan fejtelenségi veszélyekbe dönthetné, melyekért a felelőség nem minket fogna illetni.

A mi a legfelsőbb leiratban előadott négy pontok alatti meghagyásokat illeti, azokra nézve — ámbár nem tagadhatjuk, hogy több irányban is sértik alkotmányos érzületünket, de mellőzni ohajtván Felsőged személye iránti tiszteletből mindent, mi az ingerültséget szaporíthatná, megtagadjuk magunktól a teendő észrevételeket.

Azonban hogy meggyőződjhessék Felsőged önmaga is arról, miszerint mi tulhajtók nem vagyunk, s egyedül is csak a minket örökséگیleg illető kétségbevonhatlan jogokat igényeljük, elveink és eljárásaink igazolására, megelőzésével a régebbi törvényeknek, szabadságot veszünk magunknak hivatkozni az 1791-ki törvényeknek némely czikkeire, s ezek szerint emlékezetbe hozni, hogy :

A 2-ik cikkben foglalt királyi eskü az ország törvényeinek megőrzését s őriztetését biztosítja.

A 3-ik cikk meghatározza : hogy minden uralkodóváltozásnál, hat hónap elforgása alatt, a királynak törvényes módoni koronázása teljesítendő.

A 10-ik t. cz. szerint Magyarország kaposolt részeivel együtt szabad ország ; összes országlati formájára nézve független önállással és tulajdon alkotmánynyal bíró, s azért a törvényesen megkoronázott király által tulajdon törvényei és szokásai szerint kormányozandó.

A 12-ik t. cz. szerint a törvény alkotása, eltörlése és magyarázása az országban és kaposolt részeiben a fejedelem és a törvényesen egybegyült országgyűlés oly közös joga, mely országgyűlésen kívül nem gyakoroltathatik és így az ország, rendeletek s ugynevezett patensek által soha nem kormányoztathatik. Továbbá : a biráskodásnak törvény által megállapított vagy megállapítandó alakja, királyi tekintélyvel meg nem változtathatik.

A 17-ik t. cz. rendeli, hogy Magyarország ügyei magyarok által intéztessenek el.

A 19-ik t. cz. által biztosittatik a nemzet, hogy országgyűlésen kívül, királyi önakarattal bár mi néven nevezendő adózás akár pénzben, akár természetben, akár ujonczokban, még önkénytes adakozás nevezete alatt sem rovatik reá.

A 66-ik törvényczikk alatt katona-állítási jogát az országgyűlés az 1741-ik évi 63-ik törvényozikk föltételei és óvásai mellett gyakorlatba vette.

A 2-ik t. cz. értelmében még a századokon át fönntartott a törvényes erővel bíró gyakorlat mellett joga van a megyéknek, mind közigazgatási, mind törvénykezési szükségleteikre nézve a háziadót önállólag kivetni, beszedni s a meghatározott czélokra fordítani.

Ugyszintén további igazolásunkra hivatkozunk arra is: hogy az 1848-ki törvények, melyek a törvényesen egybegyűlt országgyűlésen hozattak, s a koronás király által szentesítették, se az ország közigazgatási alaptörvényeit meg nem változtatták, se érvényességüktől egyik fél által is meg nem foszthatók, miután a törvények a fejedelem és nemzet közötti szerződések, miket egyik félnek is kívánatára megsemmisíteni nem lehet.

Mindezekhez képest jobbagyi alázattal kérjük Felségedet kegyes figyelembevételére annak:

Hogy a lefolyt tizenegy év alatt az osztrák kormányférfiak a hivatkozott törvények mindegyikét megsértették;

hogy minden percz, melyben a behozott törvényelleni intézkedések még fönntartatnak, az uralkodó házat kötelező esküknek és nemzet jogainak újabb sértése;

hogy a törvényhozáshoz okvetlen szükséges nyugalom csak úgy térhet a hazába vissza, ha az 1848-ik évi törvények már a legközelebbi országgyűlés előtt hatályba léptethetnek;

hogy midőn a nemzet törvényeit védelmezi, egyszersmind a királyi trónt is védelmezi, mert a nemzetnek és királynak joga ugyanazon egy törvényben gyökerezik, s ugyan egy törvényben találja támasztát, s így a törvény megcsontítása épen oly veszedelmes a trórnak nézve, mint a mily siralmas a nemzetre.

Mindezekhez képest alázattal kérjük Felségedet, hogy hű magyarjaihoz fordulva, s nagy ősének II. Lipót királynak nyomdokát követve: adja meg a nemzetnek azt, a mi a nemzeté; s a nemzet is megadandja igazságos királyának azt, a mi a királyé.

Kik egyébiránt legmélyebb tisztelettel vagyunk Felségednek bódoló alattvalói: Győrmegeye állandó bizottmánya.

Trencsinmegeye fölirata.

Midőn az october 20-ki legkegyelmesebb diploma hazánk történetét bővíté, és Felséged Europa előtt ünnepélyes ígéretet tőn, hogy

népei sajjó fájdalmaít megsokalva, nemzetünk ős alkotmányát visszaállítani komoly elhatározása ; mi — kik számot vetve nem annyira jogérzetünk követelményei, mint a fenforgó körülmények kényszerűségével foglaltuk el a tért, mely a megyei szervezet visszaállításában kínálkozott — perczig sem kételkedheténk — miként Felséged előre meggyőződve lenni méltóztatott arról : — hogy a magyar nemzet ezredéves institutióinak felélesztése alkalmával, — annyiszor kitéve a felosztás és elnyeetés törekvéseinek, köztevékenységét tiszta önérettel és becsületes nyílt fellépés útján csak arra használhatja fel, miszerint a leélt 11 évnek szomorú következéseitől, — az alkotmányos jogokkal ellenkező minden idegen és törvény ellenére rendszerezett hatóságoktól békés uton, de gyorsan megmenekedjék ; hogy ekként atyai oly sok vérén szerzett ősi intézményeinek sánczain belől várja el azon dicső napot, mikor fátyolt vetve a multnak szenvedéseire, a *pragmatica sanctio* holtan vesztglő igéje megtestesülni és azon törvényes szent kötelék, melyben Felséged dicső elődei az időnek minden viszontagságai között rendíthetlen támaszokat találtak, megkoronáztatása által újra megerősítettetni fog —

ez vala feltevésünk Felséges ur! és azt hisszük, hogy méltán, mert ha tartózkodás nélkül beismerjük is, hogy Felséged uralkodó házának örökösödési rende épen a *pragmatica sanctio* alapján kétségbe nem vonható köteleességeket szab elébe, előttünk ugyanazon alapon a hazafiui köteleesség hasonló rendíthetlensége áll, — nemzetünk sarkalatos jogait, ugy miként azokat az elődöktől örököltük, késő utódainkra, — azokhoz minden viszonyok közötti hűség által, csorbitatlanul átszállítani.

Keservesen ki kelle tehát ábrándulnunk, midőn Felséged jan. 16 ról 721. sz. alatt kelt kegyelmes királyi leiratát vettük.

Nem szándokunk, a királyi feddő szavak egyes pontjainak taglalásába bocsátkozni, de fiui nyíltsággal, annyit mégis megjegyeznünk szükséges, hogy a történelmi jogtudatban rejlik a trónnak úgy, miként az államjogoknak legitimitása, — és hogy ennélfogva a felhívott 1790-ik évi 3-ik törvényezikk azon rendeletét, alattvalói hűséggel elismerjük ugyan, miszerint hazánk az örökösödés rendén megkoronázandó királynak az alattvalói hűség minden kötelmeit tartozik megkoronáztatása idejeig teljesíteni, de viszont igénybe vesszük e törvény rendeletének biztosítását számunkra is azon részben, mely a megkoronázandó király ez időbeni kormányzásút alkotmányszerűnek rendeli.

Pedig alkotmányszerű kormányzás Felséges ur mi lehet más

Magyarországon — tizenegy évi törvényen kívüli állapot után? mint az utolsó szentesített törvények szerint — tehát az 1848-ik évi alkotmányoknak — teljes visszaállítása.

És tevének-e mi sokat, midőn az átengedett tért elfoglalva önmegtagadással mérlegeltük a kérdést: lehet-e oly téren kezdeni működésünket, melynek korlátoltsága az alkotmányhozi hűség és a gyakorlati kényszer tusáját fogja megörökíteni? — bizonyly nem. — Meg tudánk alkudni a 11 évi sajnós viszonyból következett állapotok szükségzeivel!

Határvonallal felállítánk utolsó szentesített törvényeinket, jogaink és a hatalom igényei között, és valamint ezen innen megállani lelkiismeretünk tilt — ugy azon túllépni nem szándékunk.

Nem volt utógondolatunk — Felséged atyai bizalmát nyílt fellépéssel viszonoztuk és ennél, mint a megpróbáltatás oly számtalan időszakain keresztül megedzett nemzet tagjai — se többet se kevesebbet nem tehetünk.

Ha mindazonáltal, daczára ezeknek a népek közjavaróli gondokodás Felséged kormányát anyagi erő alkalmazására késztetendi — túrni tanultunk, — szuronyok ellen szelleml harcztot vivni nem fogunk, — ellenében csak tiszta öntudatunknak azon meggyőződését állíthatjuk, hogy a trón és a nemzet alkotmánya iránt egyaránt hívek lenni akartunk.

Isten, a népek és a történetre bizván cselekvésünk megítélését.

Kik is egyébiránt kegyelmébe ajánlottak hódoló tisztelettel maradunk — Trencsinben a mi 1861. évi január 28-án tartatott állandó bizottmányi közgyűlésünköl — legalázatosabb jobbágyai s hű alattvalói Trencsin Vármegye közönsége.

Bács-Bodrog t. e. vármegyéék föllirata.

Császári királyi Felség! Legkegyelmesebb urunk!

Midőn az 1849-ik évi véres catastrophának halálos hörgése egy siri fohászkeént végig nyögött a hazának nagyrészben temetővé változott rónáin; midőn a saját beszámításon kívül oly sulyos csapásokkal meglátogatott országban még minden palota és minden kunyhó siratta a maga halottját, és a kétségbe esett nők virasztva ápolták ama

kinosan sajtó sebeket, melyeket az idegen zsoldosok fegyvere ejtett kedveseinken: akkor e nemzet egyrészt ösztönszerűleg érte ugyan, miként ideiglenesen ki fog szoríttatni alkotmányos jogainak élvezetéből, de másrészt saját történetének lapjaiból — a Bethlen és Rákócziak felkeléseiből — vigaszt meritve — rendületlen hittel várta a jobb idők hajnalát, meg lévén győződve arról, hogy az isteni gondviselés — mely ezredévig hiven őrködött léte, alkotmánya és nemzetisége felett, — most is megőrzendi számára e féltett kincseket, s hogy az erőhatalomnak mulékony terjeszkedései után ismét Istentől biztosított örökségébe lépend a jognak szent uralma.

És a remegő szívnek ösztönéből támadott e szomoru sejtelmek a harc megszűnte után irtózatosan teljesültek, de hitben gyökerezett várakozása a nemzetnek egy szebb s boldogabb jövő iránt még mindig fizetetlen tartozásként áll feljegyezve az intéző sorsnak könyvében.

11 évi lealázó szolgaság sötét éje borítá hazánkat és ez áthatlan sötétségnek rémei a borzalom minden nemével uralgának fölöttünk.

Alkotmányunk letiportatott; nemzetiségünk célja vala a gúnynak és rágalomnak; idegen jövevények a közhivatalok paizsa alatt zsaroltak bennünket; a törvényes állapot mellett felszóllaló legérdemesebb honfiaink mint alacsony gonosztevők üldözttettek; a becsület és erény szégyenpadra állíttatott, szóval minden a mi szent, a mi a magán vagy polgári életben becses és értékkel bír, az mind odavetett martaléka lön az ármánynak, és ama feltolakodó kormányférfiak müteteleinek, kiknek nevezetességét, a történelem mindig ama véres sebhely szerint szokta megítélni, melyet nádalyosságuk valamely nemzet életerén hátrahagyott.

Azért a fiui kegyelet legbensőbb elismerésével töltötte el sziveinket Felségednek mult évi oct. hó 20-ról kibocsátott diplomájában kijelentett abbeli legkegyelmesebb akarata, mely szerint ősi alkotmányos intézvényeink életbeléptetésére, és azoknak a királyi hitlevél kibocsátása és saját megkoronáztatása általi megpecsételésére magát elhatározni méltóztatott.

Jöllehet most már Felségednek ezen legkegyelmesebb elhatározása következtében a nemzet ismét az alkotmányosság szent földén vetheti meg lábát; jóllehet ezen legmagasabb elhatározás meggyénkre nézve különösen annál boldogítóbb hatásban nyilatkozik, hogy a legközelebb multban a reactio által egymás ellen felbujtogatott nemzetségek annyi kiállott szenvedések után, most az anyaország kebelén

ismét testvéri egyetértésben ölelkezhetnek ; jóllehet továbbá Felségednek adott fejedelmi ígéretei már-már sárguló reményeinket ismét a kikelet zöld lombjaival elevenítik föl ; mindazonáltal sem a nyert engedményekben, sem Felségednek kegyelmes biztatásában nem leljük fel még sehol amaz a népjog tetteges elismeréséből felbuzgó gyökeres gyógyszert, mely csak egyedül volna képes félelmeinket eloszlatni, aggodalmainkat elaltatni.

Mert az engedmények Felséges ur, — bármily nagyszertűek legyenek is, — mindig csak a fejedelem nagylelkűségének szószóói, és tarthatatlanok mint a szivnek kedélyei ; a népboldogság, szabadság és a nemzeti nagyság biztosítékai egyedül csak a törvényes szentesített alkotmányban találhatók fel.

Azonban Felségednek fendicsért legkegyelmesebb diplomájában hasztalan keressük ezen elidegeníthetlen és örökké érvényes biztosítékokat. És azoknak nélkülözése annál mélyebb fájdalommal tölti el kebleinket, mert e nemzet nyolcz század óta diocesezik oly alkotmánnyal, mely hazánkat, a birodalmat és Felséged diosült őseinek királyi székét már ismételve megóvta a végromlástól.

Ha a pragmatica sanctio kétoldalu kötésének alapján a fejedelem és nemzet közt egy felbonthatatlan frigynek megörökítéséről van szó, ha Felségednek tanácsnokai által a birodalomra borult e válságos időben egy hű, egy erős, annyi viszontagságok között megedzett, sokszor csalódott és még többször igazságtalanul sujtott nemzetnek őszinte kiengesztelése czéloztatik : mért nem nyul Felséged tartózkodás nélkül ama csalhatatlan talizmánhoz, mely a felejthetlen emléki Mária Teréziát fél Európa ellenében megvédette és a magyar nemzetet az egész világ előtt az alattvalói hűség és a nemes feláldozás lovagjává ütötte fel ?

Mért akarják Felséged szűkkeblű tanácsadói a nemzetet alkotmányának csonka töredékeivel kielégíteni, midőn őt a sérthetlen egének törvényes birtoka megilleti ?

Ime Felséges ur ! ezek azon égető kérdések, — melyek bennünk önkényt felmerülnek, látván, hogy a fendicsért diploma értelmében legsarkalatosab jogaink, ugymint az adó, ujonczozás, bánya-, pénz-, posta-, vám- és söügyek stb. ősi törvényhozásunk köréből kiragadtatni, — és az 179 $\frac{1}{4}$: 10 és 12 törvényczikkek világos rendeleteinek ellenére egy előttünk ismeretlen és általunk soha el nem ismerhető birodalmi tanácsnak kezeibe játszattani szándékoltnak.

Hogy a fejedelmileg szentesített s még eddig el nem törült 1848-ki III. törvény ellenére a kormányzás ügye ismét oly testüle-

tekre ruháztatik, melyek a mondott törvény által megszüntetvén, sem alkotmányosoknak sem illetékeseknek nem tekinthetők.

Végre, hogy az igazság kiszolgáltatása, mely municipalis életünk elválaszthatlan részét képezi, — habár ideiglenesen is attól elszakíthatni és tovább is amaz áldás és dicsőség nélküli burocracia gyűlölt kezeiben meghagyatni szándékoltatik, mely a nemzet csontjain egy fekélyes ragály gyanánt rágódván, kebleinkből a törvénykezési eljárás iránti bizalmat végkép kioltotta.

De mardosó kétségeinket egy jobb jövő iránt még inkább neveli Felségednek e folyó év Boldogasszonyhava 16-ról 721-ik sz. a. a törvényhatóságokhoz intézett kegyelmes leirata, mely kárhóztató hangjával fájdalmasan riaszt fel bennünket édes reményeink álmából, és megdöbbsent, lelkünk előtt épen úgy tűnik fel, mint a kertésznek éles kése, mely az alig elültetett csemetét már is megsemmisítéssel fenyegeti.

Jobbági hódoló tiszteletünk és gyermeki engedelmisségünk érzete Felséged uralkodói tekintélye irányában tiltanak bennünket attól, hogy a főntdicsért s reánk különben sem alkalmazható kegyelmes leirat indokolásának taglalásába boosátkozzunk. — Minek is untatnánk Felségedet annak bizonyítgatásával, hogy az abban foglalt eszmék törvényeinkbe és alkotmányunkba ütköznek, miután ezt az előttünk nyilatkozott testvérhatóságok közöl már annyian megdönthetlen igazsággal okadatolva kimutatták?

Mi a Felséged által f. év april 2-ára összehivatni ígért, azonban az 1848-ki V. törvény alapján Pesten megtartatni kért országgyűlésben mint egyedül illetékes nemzeti békebiróságban vetvén bizalmunk csalhatatlan horgonyát, állásunkkal összehangzóbban vélünk cselekedni, ha alattvalói tántoríthatatlan hűségünk teljes önrézetével, de egyszersmind gyermeki ragaszkodásunk leplezetlen őszinteségével kijelentjük Felséged színe előtt, miként mi

1. Ősi alkotmányunkhoz, de különösen annak zárkövéhez az 1848-ki törvényekhez a hazafiság szent buzgalmával ragaszkodván, abból a törvényhozás terén kívül semmit fel nem áldozhatunk, és azért mindazon intézményeket és kormányrendeleteket, melyek nem ez alapon fejlődtek, vagy ettől eltérőleg ezentul fejlődni fognak, törvényeseknek el nem ismerhetjük. Távol legyen mindazonáltal tőlünk, hogy mi a Felséged által ezen átmeneti időszakra ideiglenesen czélszerűeknek látszó intézkedések útjába bármi akadályokat gördítenénk, vagy épen az anyagi erő alkalmazására részünkről okot szolgáltatnánk. Elvünk: a törvényesség teréről soha le nem lépni, az igazság és erkölcsi

erő fegyverével mindvégig küzdeni, de a hatalom vaskeze előtt meghajolni. E nemzet türelemben nőtt fel; türelem és kitartás a mi jel-szavunk.

2. Oly egyéneket, kik felségsértéssel vagy más az államszövetség felforgatására célzó merénylettekkel vádoltathatnának, mi bizottmányi tagokul fel nem vettünk, s olyakat egyáltalában nem is ismerünk. Külföldön számüzve élő több honfitársaink irányában azonban nem titkolhatjuk el Felséged előtt azon forró óhajtasunkat, vajha fejedelmi nagylelkűsége fátyolt vetve a multakra, hova előbb megnyitná előttük is a hon határainak kapuit, melyért egyedül szenvednek.

3. A mi az egyenes és közvetett adókat illeti, mi azoknak behajtását sem tettel sem szóval meg nem akadályozandjuk ugyan, azonban az 1504. 1. 1791. 19. s más ide vonatkozó törvényeinkhez szorosán ragaszkodva, semmi más adónemeket törvényeseknek el nem ismerhetünk, mint azokat, melyek az országgyűlésen megszavaztatnak, s épen azért alkotmányos elvünkhöz hiven a nemzet hozzájárulása nélkül kivetett bármely adók beszédéséhez részünkről segédkezet nem nyújthatunk, saját házi költségeink mikénti fedezését illetőleg pedig a törvény rendétől el nem térünk.

4. Végre a törvénykezési ügyek kezelésére nézve a vagyon biztossága és a hitel állandósága tekintetéből részünkről is osztjuk azon nézetet, miként az országgyűlési megállapodásig, s illetőleg Felségednek az országbirói értekezlet által elkészítendő javaslatok fölötti intézkedéseig, az igazság kiszolgáltatása ideiglenesen mostani állapotjában fentartassék.

Kik is jobbagyi örökös hűséggel maradván Zombor szabad kir. városban 1861-ik évi február 6-ik és 7-kén tartott ülésünkből. Felségednek legalázatosabb alattvalói; Bács-Bodrog törvényesen egyesült megyék közönsége.

Ungmegye fölirata.

Felséges császár, legkegyelmesebb urunk!

Folyó évi n. boldogasszony hava 16-ról kelt kegyelmes leirata; e megye alkotmányos érzelmeit s a törvényes trón iránti hűséget legkevésbé sem ingatta meg.

A történet lapjait hívja fel e megye közönsége tanúságu, hogy mind

annyiszor valahányszor e nemzet alkotmányos életfájára az irtó bárd nehezedett, vagy alkotmányos hűsége megpróbáltatott, a végzetteljes sors mindig e nemzetnek szolgáltatott igazságot.

Felséged dicső előde első Leopold kinek végkivánsága volt: hogy története hibáival együtt irassék meg, hogy abból fia is tanuljon, igazolja: hogy önzés, kevélység, vagy gyűlöletnek egy nemzet sorsa sohasem eshetik áldozatul.

Leopold belátván tévedéseit, alkotmányellenes kormányzatát rozsz tanácsosainak tulajdonítván, első tanácsosát a nép gúnya és szitka közt száműzte.

II. József egyik szintoly szellemdús mint dicső előde Felségednek, ki e nemzet alkotmányos életfáján népholdgító terveivel halálos sebeket ejtett, hallván Magyar- és Csehország izgultságát, végperceiben mondá: „a trónról a sirba rettentő az átmenet . . . hiszen én mindent örömet megadok nekik, csak engedjék hogy békével szálljak síromba.“

Nem is említve dicsőségesen országolt Ferencz király „dolet paterno cordi nostro“ alkotmánysértést megbánó szavait, csak azt ismétljük: hogy a történet az élet nagy mestere.

S kell-e példa hogy e nemzet a megpróbáltatás idejében hű tudott lenni és nagylelkű.

„Ügyeinket minden részről veszedelmek környezik, veszélyben van az ország koronája, veszélyben saját személyünk, és kedves gyermekünk, és elhagyatva mindenkitől, a magyaroknak annyi történeti emlékek által híres fegyvereihez, ősi vitézségéhez, és hűségéhez folyamodunk, hűségükre bizzuk magunkat és gyermekünket, bennök helyezzük minden reményünket, azon szilárd hittől vigasztalva, hogy tőlünk segedelmüket meg nem vonandják . . . és nincs semmi mit ez ország javára halás szívvvel tenni készek nem volnánk“ így szólott egykor a veszélyben forgott sanctio pragmatica érdekében Felséged egyik dicső előde Mária Thérézia.

A sanctio pragmaticát 7 részről fenyegette az ellenség, hogy megvan, lételet a magyar fegyverek dicsőségének köszönheti.

Ezen sanctio pragmatica míg egyrészről az ausztriai ház mind két ágon lemenő örökösének a trónt biztosítja, másrészről ugyancsak a nemzet jogait, kiváltságait és alkotmányát megerősíti.

A győző n. Napoleon Bécs bevétele után a csábítás igazató hangján irt felhívásokat intézett e nemzethez, hogy Ausztriától szakadjon el, ősi szokás szerint a Rákos mezejére összegyűlvén, válasszon magának királyt, ki által a hon törvényei szerint kormányzottassék . . . s e

nemzet meg nem ingatott hűséggel a Rákos helyett az osztrák sasok zászlói alá a Marczal folyóhoz sietett.

Ime így beszél a történet e nemzet hűségéről.

Felséged bizalomra hívja fel e megye közönségét, de a bizalom nem csinált virág, annak gyökerei csak alkotmányos tények mezején tenyészhetnek.

Felségednek ezen átmeneti korszakban történt intézkedései e megye bizalmát nem hogy erősítenék, de inkább gyengítik, többi közt csak az ideiglenes kormányzói s birói testületeknél történt kinevezéseket érintjük. Sokan vannak ott Felséges császár, kiknek ha megbocsátunk, csak a legnagyobb magyar azon tanácsának köszönhetik, hogy „ő az apagyilkosnak is megbocsát, csak azért mert magyar.“

Sulyos vádakat tartalmaz másrésről Felséged kegyes leirata, melyek ellen védeni annyit tenne, mint magunkat vádolni, ezeket azonban hallgatással mellőzni, tiltja az uralkodó iránti tisztelet és hódolat.

Mi megyénknek 184 $\frac{7}{8}$. 16—17-ik törv. czikk értelmében megalkotása óta a közjóra folyvást oly törvények ágisse alatt működünk, melyek királyi esküvel szentesítettek, s e mai napig a nemzet és fejedelem közt megosztott törvényhozó hatalom által se el nem töröltettek se nem módosítottak, s a nemzet csak akkor lévén köteles hódolati esküjének megtartására ha a fejedelem alkotmányosan kormányoz, vagyis ha a fejedelem szintén megtartja a maga esküjét is, a felidézett 1790. — III-ik törvényczikk tehát nemzetet és fejedelmet egyaránt kötelez.

Sokan szenvedik hazánkfiái közül még a mai napig is a hontalanság kinjait, kiket büszkén vallunk véreinknek, bűnök talán az, mi mindnyájunké, hogy alkotmányért s hazáért élni halni készek, de hűlen és felségsértő egyénekről, kik hazai törvény és bíró által ítéltettek volna el, s kik az állam békéjét felzavarni igyekeznének, a megye közönsége mit sem tud.

Felhívtuk már Felséged kancellárjához 5. 860. sz. alatt intézett nyilatkozatunkban azon törvényt, mely országgyűlésen kívül a megyéket az adókievetés vagy behajtásától becsületvesztés, hitszegés s a nemesek sorábóli kitöröltetés büntetése alatt tiltja. Ezen törvény tiszteletbentartása mai napon is jelszavunk.

Az adóbehajtásnak azonban semmi tetteleges gátakat nem vetünk. Az adó nemfizetés leginkább a fenállott hatalom letűnésének utolsó korszakából kezdődik, midőn alkotmányos tisztviselő még nem volt, a fenállott tarthatlan rendszer tisztviselői pedig a nép előtt min-

den tekintélyeket elveszték. De még ezelőtt is a terhes adózások által egészen elszegényített és kimerített nemzet fizette-e s fizethette-e másként terhes adóját mint folytonos foglalások által. A legujabban Felsőged kormányja által nyitott 30,000,000 frtos kölcsön, nem egyéb mint adó-előlegezés, s így a kormány-gépezet megakadásán az országgyűlésig némileg segítve van.

De hogy Felsőgedet őszinte jó akaratunkról meggyőzzük, az országgyűlés megtartásának s az adómegajánlás országgyűlési joga elismerésének feltétele alatt, minden innen jövődre vonható következés nélkül e megye közönsége kész császári Felsőged pénzzavarán rendkívüli segedelem subsidiummal segíteni, Felsőged részéről egy elhatározott alkotmányos lépés szükséges csak, és megszűnt minden bonyodalom. Felsőged dicső előde első Ferencz alatt a francziával viselt háboru idejében, a segedelmek melyeket az ország veszélyben forgott fejedelmének a rendes hadi adón felül, részint országgyűlésen, részint azon kívül nyújtott, 1800-ik év végeig 30,000,000 frtot és kétszázezer katonát tettek. S így e nemzet bebizonyította már, hogy szükség idejében jogai iránti minden feltékenysége mellett nagylelkű is tud lenni.

A törvényszék helyhatósági jogaink legföltettebb részét képezvén, nem tűrhetjük, hogy vagyonunk és személyünk felett oly bírák itéljenek, kik a honszeretetet, alkotmányosság iránti hajlamot, vagy bírói önállóságot nem érezvén s nem ismervén, Themis bérszolgáiként tekinthetők. De a nép bizalmát mely törvényszékcinket megkeresi visszautasítani annyi volna, mint lerombolni a nép hitét a cs. Felsőged által ígért alkotmányos kifejlődés iránt.

A cs. törvényszékek tekintélyét nem vettük — eljárását mi nem zsihbasztottuk el, a tekintély elveszett, a hatás önmagától zsihbadt el, mihelyt az alkotmányra kinézés nyílt. S ily körülmények közt, ha e megye törvényhatósági tekintélyét nem használná, csak az anarchiának nyitna tárt kaput.

Alkotmányosságunk érzetében nyugodtan nézünk eleibe a fegyveres hatalomnak is, mert mellettünk van a jog, igazság s az európai közvélemény.

Fel volt már korbácsolva többször e hazában a politikai partdüh, egyesülve vallási és nemzetiségi türelmetlenséggel, e haza át volt már járva dragonyosok és jezsuiták által, hadi és eretnek nyomozó törvényszékek iszonyu jeleneteket idéztek elő, számos kivégzések, száműzések, jószág-elkobozások vérrel pecsételték meg már a magyar alkotmány levelét.

De az nem lehet, hogy a magyar, midőn Ázsiából hozott szabad-

ságát évezreden át fen tudta tartani Európában, azt most veszít el, midőn más nemzetek a hajdankorban elvesztett jogaikat is visszanyerik.

A fejedelem kit nem uralkodási viszketog vagy hiu dicsvágyvetet, nem személyénck, de alattvalói millióinak boldogítására születik. Jelszavunk: hűség a törvényhez, hűség az 1847/8-ki alkotmányhoz, hűség az alkotmányos királyhoz!

Kik egyébíránt császári kegyeibe ajánlottak fiui hódolattal és bizalommal vagyunk. Kelt az 1861-ik év február 1-ső napján Ungvárt tartatott bizottmányi ülésünkből.

Heves- és Külső Szolnokmegyék végzése

az 1861-ki január 16-ki leiratra.

A felolvasott parancsolat törvényellenes alakja, méltatlanul fenyegető s mélyen sértő hangja, gyászos komoly szelleme, s vészjóslatu szigorúsága, bár a legmélyebb elkeseredettséggel érintette a megye törvényhatóságát, mindamellet legkevésbbé sem lepte meg: mert oly kormány politikájából jött az, mely midőn szerencse környezi, alkotmányos jogainkat megsemmisíteni törekszik; s midőn balsors fenyegeti, igérve biztat, az alkotmány foszlányaival kísért, s ha ez nem elég, — mert elég nem lehet! — semmisítéssel fenyeget.

E szellemben szól az említett leirat; s mert így szól, s mert nem bír a törvényesség kellékeivel: a megyei törvényhatóság a leiratot tudomásul veszi, s ünnepélyes óvásképen, jegyzőkönyvében fejezi ki kívánatait, jogos s törvényes követeléseit, s azon nagy csapás emlékezetét, mely a nemzetet 1849-től fogva a mai napig szakadatlanul üldözte, s immár majdnem kétségbe ejtette.

1848-ik év elején sulyos, nehéz borulat szállt Bécs fölé; s mert a viszonyok úgy követeltek: a magyar nemzet mindeddig háttérbe szorított jogos, törvényes, s a „pragmatica sanctio“ kétoldalú köte-seibe legkevésbbé sem ütköző kívánatai, az országgyűlésen teljesítették s törvényekké váltak.

Ámde alig hogy ezen népboldogító törvénycink szentesítették,

csakhamar felszittatott ellenünk a polgári háboru irtózatossá lángja. Testvér testvérét, apa gyermekét gyilkolá! — vér, pusztulás áradt mindenütt, s a nemzet, mely megtámadott életét védve, az ármány kihívó hatalma ellen harcztérre lépni kényszerítettet: pártütőnek kiáltatott, s végre idegen fegyverek hatalma által legyőzetett.

S midőn a nemzet mindenkitől elhagyatva, segyvertelenné tétetett, mi történt vele, s a legirtózatossabb hinárba vezetett szerencsétlen hőseivel?

Ezeréves alkotmánya s boldogító és törvényei megsemmisítettek, házi oltárai feldulattak, leghűbb s legjelesebb fiai részint kivégeztettek, majd rémes külföldi börtönökbe hurczoltattak.

Legműveltebb státusférjai, publicistái, költői, írói s művészei közkatonaikká soroztattak, s durva nemtelen altisztek üldözései alá vették.

Boldog! ezerszer boldog volt az: kinek a számkivetés lassan öltő fájdalma jutott! . . .

A szabadság vértanuit titokban megsirattuk s meggyászoltuk; a rabokat, besorozottakat és számkivetetteket szántuk, s rájuk mindennap az Isten könyörületét kértük. Sokat, igen sokat szenvedtünk szerencsétlen édes testvéreinkért, de végre az idő meghozta a fájdalom enyhületét, s némileg megnyugodtunk azon gondolatban: hogy minden nagy küzdelemnek s nagy eszmének megvannak a maga áldozatai.

Hittük hogy nemsokára eljövend a kiengesztelődés napja; hogy a kormány végre belátandja a véres események indokait, s atyailag nyujtandja jobbját azon nemzetnek, mely a könnyelműségig hisz, remél és feled, s melynek multja még akkor is hálás elnézést követel, ha történetesen valóban téved.

Ámde keservesen csalatkoztunk!

A nemzet, mely a vértanuk nyugalmaival türte lánczait, napról napra súlyosabb békóba veretett; — az ezredéves alkotmánynak hirtelen leve; törvénykönyveink elvették, vallásaink üldöztettek; bíráink nagyrészt idegen tartományokból hozattak; német nyelv uralkodott mindenütt; szóval: a magyar, honában hontalan leve! . . .

A fájdalomnak s elkeseredésnek egyetlen parányi hangja, vagy egy titkos rendőr egyoldalú hazug jelentése, elég volt arra: hogy a közvesendőr lakunkba lépjen, s vértfakasztó szűk vasma verve, távol

fekvő börtönbe hurcoljon, hol több hónapokig hozzánk sem szóltak. S ha ártatlanságunk még ott is felderítetett, méltatlanul szenvedett fájdalmainkért elégtételt nem nyertünk sehol.

Vagyonunk elkoboztatott, vagy annyira megadóztatott, hogy immár a végpusztulás örvényénél álltunk.

A soknemű örökösödési, adás-vevési s törvénykezési százalék, fogyasztás s többféle czimek alatt kigondolt adók által oly nagy mértékben zsaroltattunk, hogy a számító birtokos vagyonát sajátjának nem is ismeré, miután keservesen tapasztalá, hogy e tervszerű rendszer utján utóvégre is minden magánértéknek a kormány zsebébe kell szivárognia. E vétkes gazdálkodási rendről pedig csak akkor értesítettünk, midőn az európai sajtó fennen hirdeté: hogy verejtékeink gyümölcsét idegen s hűségtelen kormányférfiak rabolják el.

Sajtónk megszorított, terhes bélyeg alá vettetett, s annyira üldöztetett, hogy ezek miatt napisajtónk képviselői a legszenvedőbb állapotba jutottak. S ha e vérfagyaló rendszer mellett hazánk legjelesebb fiait mint például a Szózat nagy alkotója Vörösmarty — a sulyos élet s polgári gondok között kétségbe esve idő előtt sirba szálltak, hátrahagyott árvaik részére segélyt gyűjteni megtiltatott.

Anyira el voltunk nyomva, hogy jót sem tehettünk!

És ez így járt évről évre, napról napra sulyosabban s kétségbejöttöbben; s mert így járt, csoda-e: ha a magyar nemzet bizodalmit elvesztette s uralkodóházával meghasonlott.

És ez így járt évről évre mindaddig, míg a külföldi láthatárról egy varázshang nem emelkedett, melyre a rabszolgaság uralma megszerkesztett s az elnyomott népek óriási sírkövei megmozdulának.

A sors úgy akarta, hogy Ausztriára sulyos napok következzenek, és következének: mert a nagyszerű Milano s a gyönyörű Lombardia, — a birodalom e kedves angolkerte, — elveszett, s ezzel elveszett egyszersmind Ausztria fegyvereinek mindenütt tisztelt tekintélye is, s e veszteség véleményünk szerint igen sulyos vala.

S miért történt mindez? Mert a birodalom népeinek szívéből erőszakosan kitépetett a hűség érzete, a pietás, s a trón legerősebb támasza: a népvonzalom.

E nagy, sulyos, anyagi s erkölcsi veszteség, az uralkodót mélyen megrendítette, s utóvégre is átlátta, hogy csak oly uralkodó állhat ki biztosan, a minden időben fölmerülhető viharral szembe, ki népei szeretetét bírja; s hogy csak oly katonára lehet eredményesen számítani, ki édesanyja emléjéről ép oly ragaszkodást szí az uralkodó iránt,

mint a szabadság fanatikus harczoza a szabadság részére az eszmék szelleméből.

Átlátta : hogy ki csak zsoldért harcol, annak lelkesedése ép oly silány, mint zsoldja értéke; s ki csak zsoldosokra bizza lételet, az a vész napjaiban többnyire megcsalatozik.

Átlátta ezt a felség, s e tétélek igazságát átlátva, 1860-ik évi october 20-án egy császári határozattal lepett meg bennünket, mely mig a „pragmatica sanctio“ kétoldalú kötelezettségét s jogait elvben elismeri s annak szellemében munkálni ígérkezik: tényleg legsarkalatosabb pontjait sérti meg, magának tartván fen a pénz, hadügyek s többféle leglényegesebb államdolgok feletti jogokat, mely őt kizárólag nem, csak a nemzettel együtt illeti.

Mi tehát e császári határozatot, mint a kibékülés kezdeményezésének olajágát némi meghatottsággal szemléltük ugyan, de mert ez az 1715. 1., 2., 3.; 1723. 3.; s 1741. 8-ik törvénycikkelyeket teljesen mellőzi, el nem fogadhattuk; azon törvényeket, melyeket országgyűléseink hoztak, Isten ítélőszéke előtt álló felkent koronás királyink szentesítettek, s melyeket még az esetben sem fogunk elárulni soha, ha örök enyészet lesz dija polgári következetességünknek.

Mivel pedig az említett okirat szellemét felfogva, de törvényellenies szabályait mellőzve, 1849-ik évben az erőszak által megszakított megyei életünk folytatásába léptünk, s oly végzéseket hoztunk, melyeket a hatalom szava megdöbbentő szigorral eltörölni akar, komoly kötelességünknek érezzük: a megyei levéltár s a köztünk, s a hatalom között itélendő történetirő részére megalakulásunk s hozott végzéseink indokait, jelen jegyzőkönyvünkbe igtatni.

Kényszerültünk megyei életünket folytatni, mert az önkormányzati jog a megyei élet törvényes sajátja; mert fokozatosan tapasztaltuk, hogy a nép a volt törvénytelen hivatalnokokat immár nem tűrheti; hogy azok e rendkívüli elemre nem hogy nyugtatólag, hanem lázítólag hatnak; hogy tekintélyvesztésök miatt az „anarchia“ vészteljes fellege mindinkább sűrűsödik; hogy közel van azon pillanat, melyben a viszonyok rejtelmesen működő hatalmánál fogva a népnek vezetőre van szüksége, hogy mindent romba döntő fölindulásá ne alakuljon; hogy pedig a felzaklatott kedélyü népet rajtunk kívül senki sem fékezheti, erről lelkiismeretesen meg valánk győződve.

Mert a legmélyebb indignatióval tapasztaltuk, hogy mig egy oldalról a bukás szélén álló rendszer egyénei sorsuk s jövőjökben csüggedve, teljesen átadják magukat a közjót háttérbe szorító munkátlanságnak, másrésről tehetségüket sok helyen arra használják fel, mi-

ként lehetne a nép gyarló részét, a kárhozat útjára vezetni, s a vértürzavarban égbekiáltó terveiket létesíteni.

Megalakultunk végre: mert a legmagasabb meggyőződésel éreztük, hogy mindenek felett országgyűlésre van életszükségünk. Országgyűlésre! hol a vélemény szent, a szó szabad; hol a nemzet halálos sebeire jogilletékesen lehet mutatni, s hangosan lehet követelni, hogy azok haladéktalanul megorvosoltassanak. — Országgyűlésre, mely a nemzet érzelmének, vágyainak s fájdalmainak törvényes elégtételt szolgáltatson; mely letegye a béke megrendíthetlen alapját, mely nélkül jólét, virágzás, közboldogság, szabadság s nagy jövő képzelhetetlen.

Ezek valának azon indokok, melyek követelték: hogy bár idő előtt, de a hazafiságnak megnyitott megyei teremben helyet foglaljunk, s ott megyeileg megalakulván, a törvényes utra s a tények veszélyes terére lépjunk.

A tények veszélyes terére: mert előre tudtuk, hogy feltétlenül összeütközésbe kell jönnünk azon hatalommal, mely az 1849-ki s 1850-ki eseményeket minden perczen előidézheti.

Jól tudtuk mi, hogy kivel s mivel állunk szembe; de törvényhatóságunk méltóságos teremében, a törvény s igazság e megható templomában, — honnan balsorsunk 12 évre kizárt, — csak Isteneinket akartuk látni, s a vértanuk emelkedettségével s bátorságával kezdettük zengeni az ősi s különösen 1848-ki törvénykönyv zsoltárait, s hirdetni a polgári jog, szabadság s testvériség szentírásait.

S ily helyen s ily rendkívüli érzelmek hatása alatt feltétlenül ki kelle jelentenünk: hogy mi egyedül csak az országgyűlések által hozott, s királyi esküvel szentesített s különösen az 1848-ki törvények szerint fogunk intézkedni, s hogy a megye területein eddig fenállt minden néven nevezhető alkotmányellenes hivatalokat megszüntetnek tekintünk: mert mi egyedül csak honi törvényeink nyomán intézkedhetünk; a rendeleteket törvényeink s alkotmányunk elárulása nélkül magunkéink nem fogadhatjuk, s a törvényellenes organumokkal nem érintkezhetünk.

Mivel azonban eme törvényeinkből folyó végzéseink érvényesítésére nézve a különben itt-ott legkönnyebben felhasználható erőszakhoz sehoh sem nyultunk, e körülmény mindenek felett igazolja azt: hogy mi nem forradalmat, — mint az említett leirat méltatlanul állítja, — hanem békét akarunk; s hogy midőn végzünk, ez által inkább csak kötelességeink ismeretét, s törvényeink iránti rendíthetlen hódol-

latunkat valljuk be, hogy a felség s az európai közvélemény előtt szükségkép megértessünk.

Törvényeinknek szolgáltatunk most is igazságot, midőn határozottan kijelentjük: hogy azon megyék, melyek az 1790—91-ki 56. t. cz. ellenére idegen bíróságok által jogtalanul s törvénytelenül elítélt, még mindig a számkivetés legvérszűbb fájdalmait szenvedő honfitársainkat bizottmányaik sorába felvették, Magyarország törvényei ellen legkevésbé sem vétettek.

Szent István 2-dik törvénykönyve 51-dik, Kálmán király 2-dik törvénykönyve 6-ik fejezetének, s „a hármas könyv“ első része, 14-ik czíme 1-ső szakaszában megirt törvényeknek hódolunk, midőn kimondjuk hogy számkivetett honfitársaink felségsértés bűnébe nem estek; mert azon tényök, hogy a nemzet törvényes önvédelmi harcában résztvettek, s a nemzet jogai kiküzdésére minden törvényes eszközöket felhasználtak, vétkül nem tulajdonítható; miután a „hármas könyv“ első része 14-ik czímének 2-ik szakasza így szól:

„Secundus casus est, si quis evidenter se erigit et opponit contra statum publicum Regis et Coronae.“ — továbbá:

„Haec tamen erectio, se ipsum juste defendendo, notam afferre non intelligatur.“

Törvényeinknek szolgáltatunk igazságot, midőn kimondjuk, hogy a „hármas könyv“ 14-ik czíme 8-ik s 17-ik szakaszai szerint azok méltók a számküzetésre, kik a nemzet leigázására a hazába idegen hadakat vezetnek, s kik a bevezetett ellenségnek fegyvert s élelmiszereket szolgáltatnak.

Ezek a testvérgyilkosok; ezek a hazaárulók; ezek méltók a nemzet átkára s boszujára!

Törvényeinknek szolgáltatunk igazságot, midőn kimondjuk, hogy azon megyék, melyek az 1790—91-ki 19-ik, ugy az 1825—27-ki 4-ik törvényczikkek ellenére kivetett adóztatások behajtását gátolják, de annak behajtásához nem járulnak; — kik elkerülhetetlen házi szükségjeik fedezésére, a törvényes kormány utólagos jóváhagyása reményében, az 1537-ki 25-ik s az 1715-ki 57-ik törvények értelmében házi pénztárt állítanak fel, s annak szükséges forrásait megnyitják; — s végre kik az 1847—48-ki 22-ik törv. czikk rendeletéhez hiven a nemzetörseget nem a nép kárára s terheltetésére, mint a leirat állítja, hanem a nép javára, annak jogai házi védelmére, s személy- s vagyonbátorságának biztosítására felállítani igyekeznek, csak az említett törvények határozott parancsolatainak hódolnak.

Törvényeinknek hódoltunk az által is: hogy miután a császári

kir. törvényszék, erkölcsi megbukásánál fogva, az igazságszolgáltatás nagy munkáját közhasznulag nem folytathatá, alkotmányos törvénszékeinket felállítottuk s hogy a kormányt mellőztük ; mert a kormányt jelen alakjában törvényesnek el nem ismerhetjük : de nem is fogjuk azt törvényesnek ismerni soha ! s inkább házi tüzhelyeinkhez vonulunk s Istenben vetett vallásos szent bizalommal bevárjuk az égi gondviselés nagy intézkedéseit, mintsem a törvénykezést idegen s törvénytelen kezekbe visszaeresszük s törvényeinket törvényhatóságilag a legkisebb részben is sértsük.

Mert II-ik Ulászló 1495-ki 17-ik törvénycikkelye szerint a megyei főispánok, alispánok, s szolgabírák, — ha a törvénszék kiküldetése nélkül törvény ellenére végrehajtani mennek, — in emenda capitum suorum „lévén“ büntetendők : a törvénykezéshez csak a megyei törvényhatóságnak van joga.

Törvényeinknek hódoltunk akkor is, midőn kimondottuk, hogy különösen az 184 $\frac{7}{8}$ -ki törvények nyomán fogunk intézkedni, s törvényeinktől, ámbár azok életbeléptetésétől anyagi hatalom felhasználása fenyegetésével tiltatunk el, — egy hajszálnyira sem távozzunk ; mert azon törvényeket a képviselő országgyűlés alkotá, a törvényes király s a nép milliói egyetemes akarata, szentesíté, s mert a „hármaskönyv“ 2-ik részének 3-ik czime világosan mondja : „Quod si populus dixerit sic, ergo lex esto.“

Mert valamint tudjuk, hogy a fejedelem kezében az anyagi hatalom a fegyver, úgy tudjuk azt is, hogy a fegyvert nem azért adta a nemzet a fejedelem kezébe, hogy azzal népeit leigázza s a törvények megtartásától a nemzetet elrettentse, hanem hogy, mint Ulászló 3-ik decretumának előbeszédében kifejeztetik, a törvényt s a törvényes rendet fentartsa ; miután az idézett törvény így szól :

„Deditque nobis Deus ipse duo instrumenta, quibus populum nobis subjectum regemus : arma scilicet et jura ; jura quidem, ut eos in tribus naturae praeceptis honeste vivere, alterum non ledere et uni cuique, quod suum est, reddere instituemus ; arma vero, quos timor poenae legalis a malis core actibus non refreremet, hos saltem vindictis gladii severitas compesceret a peccatis.“

Törvényeink nyomán cselekedtünk mi, s hogy törvényes tetteinket siker koronázza, mutatja azon körülmény, hogy a nép, — daczára a bukott rendszer egyénei s a katonaság gyakori kihívásainak s azon kísérleteknek, melyek által a nemzetiségek egymás elleni felhasználása czéloztatik, — meggyénkben s az országban mindenütt nyu-

godt, s hogy a közrend s vagyonbátorság legfőlebb is csak azok által zavartatnak meg.

Törvényeinknek szolgáltatunk igazságot, midőn kimondjuk, hogy a nemzet s uralkodóház között megingatott bizalom visszatérése csak oly feltétel mellett remélhető, ha a felség a „pragmatica sanctio“ kötelezettségéhez képest a nemzetet ezeréves alkotmánya teljes joggyakorlatába haladéktalanul visszavezeti; ha boldogító törvényeinket bekőiből felszabadítja; ha még az országgyűlés megnyitása előtt visszaállítja legutóbbi törvényes kormányformánkat, a független felelős magyar miniszteriumot s hazánk általános integritását; — ha rögtön elüzendi ellenszenvünk túrhetetlen egyéniségeit: a csendőröket, rendőröket s pénzügyőröket; — s ha az országgyűlést törvényes alakban s az 184 $\frac{7}{8}$ -ki 4-ik törvényczikk első szakasza rendeletéhez hiven Pesten megtartja; s ha törvényeink szerint enged rendelkezni; mert bár a megye törvényhatósága a leiratban foglalt 1790. 3-ik törvényczikket ismeri, de tudja egyszersmind az 1790-ki 10-ik t. czikket is, mely az ország függetlenségét biztosítja.

Végre visszatért a bizalom, ha a katonai erő nem törvénytelen ségek kivitelére s ártatlan polgárvér ontására, hanem a nemzet s király együttes jogai védelmére s biztosítására használtatik.

Ha édes anyjok melengető keblére mielőbb visszatérhetnek a törvényes szabadság bujdosó száműzöttei, hogy ne legyen vészthozható siralmas elégületlenség e vérrrel szentelt hon bérecei között, s túl a bérezcken!

Ha mindezek megtörténtek, talán behegednek a halálos sebek, imádsággá változandnak a mártYROK rémes átkai, s még egyszer s talán örökre nyugodt s szeretett lesz az uralkodó ház; nagy, boldog a szerencsétlen nemzet, s megingathatatlan a magyar trón.

Különbén Isten keze vezetendi jövőnket.

Szabolcsmegye végzése.

az 1861-ki jan. 16-ki leiratra.

Midőn egy szomorú évtized nehéz szenvedései után az 1859-ki augusztus hóban kelt császári kiáltvány megjelent, hirdetve a birodalmi népeknek, miszerint a császár Ő Felsége ezentul kiválólag népei javának kíván élni, kik e nehéz időszak alatt annyit szenvedének, remény támadt a népek millióiban, — remény, mely szerint biztosan

várak, hogy azon hibás kormányzási rendszert, mely a történeti jogot s a multnak tanulságait feledve, előítéletteljes önkény alapján kívánta a birodalom ügyeit rendezni, egy a történeti jogot tisztelő, századok tanulságait felhasználó, s a jelennek helyzetét s szükségeit kellőleg felismerő szabadelvű rendszer váltandja fel.

Tisztán állott minden gondolkodó előtt, mit eredményezett legyen a tiz éven át páratlan következetességgel folytatott kormányzás?

A deficit, mely az államjövedelem pazarlása mellett állandóvá lón; a birodalmi pénzügynek mindig növekedő zavara, a birodalmat egy tátongó örvény felé sodorván; az inproduktív államadósságnak közel három milliárdig való felszaporodása — mi alatt maga a tökevény is részben elidegenített, részben bezavartatott; a szegénységnek mindinkább s inkább általános terjedése, a külkereskedelemnek szenvedőleges volta, mely a nemzeti vagyont már magában is mindinkább s inkább apasztja; magoknak az erkölcsi állapotoknak sülyedése; a birodalom hatalmi állása és tekintélyének hanyatlása, — nem említve, hogy midőn a kormányzat egyik célja a birodalom épségének megvédése volt, annak a birodalmi terület csönkulásával épen ellenkezőjét eredményezé: ez vala az eredmény, mely a Bach-féle kormány 10 évi igazgatása után kétségtelen tényekben mutatkozott.

A birodalom többi népeivel a fentebbi császári nyilatkozat után a magyar is remélni kezdé, egy bizton várt jobb jövő megnyugtató reményében hajlandó levén feledni a multnak szenvedéseit s azon mely megaláztatást, melyet a nemzet az elnyomatás sanyaru napjaiban szenvedett.

Egy év és néhány hónap telt el, s mi a nemzetnek a fejedelem által nyújtaték, az az oct. 20-ki diploma vala.

A magyar nemzet nem feledé s nem feledheté sem történeti multját, sem alkotmányos jogait; — nem multját, mely az európai emberiség történetében a dicsőségnek több fényes lapját tölti be, — nem jogait, melyeket a nemzet soha senkinek nem köszönt, hanem azokat alkotmányos úton maga alkotta meg: s bár az oct. 20-ki diploma, mely — tartalmát tekintve — a nemzet alkotmányos jogait nemcsak vissza nem állítá, de sőt azokat az alkotmányosság ürügye alatt ismét újabb csapással fenyegeti, Magyarországot a sanctio pragmatika, az 1790-ki 10. és 182⁵/₇. 3. és 4-ik czikkek ellenére a tervezett birodalmi tanács által az osztrák tartományokba beolvasztván, s ez uton, — továbbá a had- és pénzügynek a nemzet törvényhozásától elvonásával az ország függetlenségét megsemmisítvén — bár e szerint az érintett diploma a magyar alkotmánynak sokkal inkább sérelme mint annak

viassaállítás : miután a fejedelem kimondá a biztató szót, miszerint a magyar alkotmány visszaállítása komoly szándéka : a remény, mely éledni kezd, nem szűnt meg. S bár továbbá kétségtelen alkotmányos jogainak, történeti multjának s ekkép önmagának megtagadása nélkül nem teheti a nemzet, hogy részben újra vissz állt alkotmányos életét a csupán octroynak tekinthető october 20 ki diploma alapjára fektesse ; s ennél fogva bár az octroy ellenére a törvényhatóságoknál szervezési alapul mindenütt az 1848-ki törvények vétettek ; bár itt-ott ki lön mondva a szó, hogy a szabadságnak azon morzsája is, mely az octroyban nyújtatik, megadatásának okát egyedül a birodalom kül politikai viszonyaiban találja : a remény egy őszinte alkotmányos irány követése iránt még nem veszett el.

Növelhető e reményt azon körülmény, hogy a kormány a törvényhatósági szervezések munkálatát, az állhatatosságot, és lelkesültséget, melylyel az újból feléledt törvényhatóságok a közvélemény ezen meg nem hamisított organumai, az 1848-ki törvények sértetlen megtartása mellett nyilatkoztak, nem csak tétlenül nézte, de ellenök hónapok alatt fel sem szólalt : azonban midőn a remény mellett az öröm is az 1848-ki alapok lassankinti ismétli visszaállta, vagy legalább jövőbeni biztos visszaállása felett már-már gerjedni kezd, a január 16-ki legfelsőbb leirat lesújtó villámként csap le az alkotmányosság még virulni nem is kezdő fájára, s a keblekben a remény s alig gerjedő öröm helyét az ámulás, utóbb a csalódás keserűsége tölti be.

A kérlelhetlen történet feladata leszen megírni majdan, kire nehezedik annak bünsulya, hogy az 1848—49-ki polgárháboru a hazában kiüttött ? vajjon a nemzetet éri e tekintetben a beszámítás, vagy a fejedelem személyét környező ama roszt akaratu tanácsosokat, kik az 1848-ki törvényeknek megdöntését polgárháboru előidézése által kívánták elérni ? — Legyen a történet feladata itéletet mondani a felett hogy az 1849-ki fegyveres megoldás után az alkotmányosság iránti ígélet a tróntól az 1790-ki 3. t. cikk ellenére, mely a koronázást hat hónap alatt megtartatni rendeli, csak 10 évi példátlan elnyomás után jó : de ellenkeznek mind azon nyiltsággal, mely kell hogy az alkotmányos polgár sajátja legyen, mind ennek az állam, s annak feje iránti kötelességeivel, a bizodalomnak a felség általi emlegetésére őszintén és nyiltan nem nyilatkozní.

A bizalom egyike az emberi kebel legszebb virágainak : de politikailag ért nemzeteknél a hatalom irányában, a közpályán, csak tények alapján támadhat, csak tények alapján fejlődhetik és szilárdulhat meg.

A magyart bizonyára nem lehet vádolni azzal, hogy feledni nem tud s koronás fejedelmei iránt bizalommal nem viseltetik.

Azon időszak, melyben Mária Theresia ingadozó trónja magyarvér omlásával a magyar kar hatalma által megmenteték, a Basták, Caraffák és Heisterekek, a Lobkoviczok és Ambringenek kora után állott be; s ama kor, melyben a magyar nemzet az 1792-től 1815-ig folyt háborúkban a fejedelem segély iránti felhívásának mindig elegett tett, II-ik Józsefnek törvényt nem ismerő uralkodása után következett, mert a multnak sárelmeit mindig feledé a magyar, valahányszor alkotmányának teljes visszaállításáról királyai által biztosították, s a tényeket, legalább részben, az adott ígéretek beváltásául vehette.

Amde megszilárdulhat-e a bizalom ott, hol a teljes restitutio helyét csak egy octroy és pedig egy szűk alapu octroy akarja pótolni? — Megszilárdulhat-e a bizalom ott, hol kellő megfontolás után a nemzet gondolkodó része észrevenni kénytelen, hogy a mi tőle az octroy elfogadása által követeltelik, az nem egyéb mint lemondás történeti multjának emlékezetéről, lemondás önalkotta alkotmányos létéről, lemondás koronás királyok által szentesített törvények, nevezetesen az 1790., 1725—27., 1848-ki törvények által biztosított nemzeti függetlensége- s nemzeti önkormányzatáról? Megszilárdulhat-e a bizalom, holott mindenki, ki látni akar, tisztán láthatja, mint szórhatnak el mesterhágesen jelenleg is a fejedelem hűtelen tanácsosai s azok eszközei által az idegen nemzetiségek között a visszavonás magvai, kétségtelenül azon czélból, hogy az így előidézendő viszály által az egyetértés a haza polgárai között meggátoltassék, s a törvényes állapot helyreállítása maga ezen egyenetlenség által megakadályoztassék?

Miről e megyei közönség s meggyőződése szerint a nemzet soha le nem mondhat, az a törvény, — a törvény, mely fen és len egyaránt kötelező, mely sem felülről sem alulról egyoldalulag meg nem változtatható; miről soha le nem mondhat — különösen az 1848-ki törvény a maga egész összeségében, melyet koronás fejedelem szentesített, mely tartalmára nézve nem egyéb, mint egyrésről az alkotmányszaczaiból azelőtt kiszorítva volt néposztálynak azokbai felvétele, másrésről a nemzet alkotmányos szabadsága- és függetlenségének, mely valamennyi magyar királynak esküje által ünnepélyesen megerősített, annak legjobban megfelelő intézmények által újbóli biztosítása. — A törvény ezen dönthetlen erejének eszméjéből indulva ki, e megyei közönség kijelenti:

1. Mikép ő újbóli szervezkedése alkalmával a legelső perczben az 1848-ki törvényre, mint alapra fektetvén törvényhatósági állását, s

azontul ezideig egy vonalnyira sem menvén, magát oly téren állónak nézi, mely törvényeken alapulván, ennek sérthetlenségénél fogva — maga is sérthetetlen.

2. Az uralkodó Felségnek január 16-ki legfelsőbb leirata, mennyiben sanctionált törvények ellenére s ezek megsemmisítésével a magyar haza alkotmányos lételet továbbra is az october 20-ki diplomára kívánja alapítani, s részletes rendeleteit is erre alapítja, általában törvényes alapot nélkülöző.

3. E megye bizottmányának tagjai között olyanok, kik az 1790. 56. t. cz. alapján magyar bírák által, magyar törvény szerint akár hűtlenség akár felségsértésért marasztaltattak volna el, nem találtatván, semminemű más ítéleteket pedig törvényeseknek nem tekintvén, bizottmányi tagjainak megválasztatását azok mindegyikére nézve törvényesnek tekinti. — Egyébiránt miután a birodalom minden európai hatalmassággal békében van, a diplomatia titkaiba pedig e megyei közönség beavatva nincs: kik legyenek a birodalom állítólagos ellenségei, s kik azok kik ezekhez szegődtek? erről e megye közönsége részletes és okadatolt tudomással nem bír, s erről diplomatiái közlekedést nélkülöző állásában tudomása nem is lehet.

4. Kijelenti, hogy semminemű oly adónak, mely a hazai törvények ellenére a kormány által országgyűlési határozat nélkül vette tik ki, ennek részerei behajtására az 1504. 1. t. cz. ellenére segédkezet nem nyujthat, s nyujtani nem fog: egyébiránt miután saját belső közigazgatásának szükségeit kellő költségi alap nélkül nem fedezheti s ennek kivetés utjánai előállításához neki az 1486. 64., 1537. 21., 1715. 57., 1723. 63., 1765. 21. t. czikk kétségtelen jogot ad, mely joga az 1848-ki 16 t. czikk által is ideiglen fentartatik: ebbeli törvényes jogával az 1848-ki törvények által kimondott köztelherviselés utjan élni el van határozva; kijelenti egyszersmind azt is, hogy ezen eljárásáról készítendő jegyzőkönyveit az 1848-ki törvények értelmében felállítandó független magyar miniszteriumhoz felterjeszteni kész: de alkotmányos törvények ellenére nem teheti e megyei közönség, hogy házi kiadásait törvénytelenül kivetett, törvénytelenül beszedett s a jelenlegi kormány által adománykép nyujtandó adóval fedezze, — önkényt értetvén, hogy ha a független magyar miniszterium s parlamenti kormány valósággal létre jövend, a házi adókivetésnek szüksége jövőre nézve e mellett önkényt megszűnik.

5. A büntető és polgári törvény és igazságszolgáltatás a megye municipális hatóságának egyik lényeges részét tevén, s e nélkül a municipiumot törvény értelmében nem is képzelhetvén, a megyei közön-

ség ezen jogáról s annak a törvények értelmébeni gyakorlásáról nem mondhat; kijelenti egyszersmind, miszerint a törvények oetroylásának helye e téren sem lehet.

6. Kijelenti, mikép a nemzetőrséget az 1848. XXII-ik t. cikk értelmében annál sürgetőbben kívánja felállítani, mert az a nép terheltetése nélkül a törvény tekintélyét folytonosan nevelve, sokkal biztosabb őre a közbátorságnak, mint azon költséges intézetek, melyekre a fenálló kormány támaszkodik, s mely egyszersmind a gyűlölő és szintén felette drága pénzügyőri intézetet is, a népnek nyomasztó terheltetésével, fentartja.

7. Bizalmát fejezi ki e megye közönsége a magas isteni gondviselésben, hogy miután hite szerint a magyar nemzet hivatása nem más, mint az, hogy az e hazát vele lakó, vele annyi századokon át közös sorsban részesült nemzetiségekkel egy közös szabad alkotmány védpaizsa alatt testvériségben éljen s anyagi, szellemi és erkölcsi tekintetben felviruljon; ily alkotmány pedig nem nyugodhatik más alapokon, mint azokon, melyeket az 1848-ki törvények megállapítottak, melyek csak százados régibb törvényeinknek a jelen kor formáiban megtestesülése: meg fogja óvni a nemzetet azon csapástól, hogy az 1848-ki szentesített törvények malasztjait továbbra is nélkülözze, sőt hiszi és reméli, hogy a jövő országgyűlésen a nemzet erkölcsi erejének sulya azok érvényét vissza fogja állítani, minél az összes birodalom fenállására nézve is üdvösebb esemény be nem állhat: azonban addig is, míg az 1848-ki törvényes állapot egészen ismét ténynyé válnék, törvényhatósági életét, a törvény korlátain belül folytatni — a törvényből semmit nem engedve, de azon túl sem menve — el van határozva.

8. A leiratban foglalt azon vád irányában, hogy némely megyék eddig tapasztalt eljárása forradalomra vezet, e megye közönsége kénytelen kijelenteni: mikép valamint eddig oly megyét nem tud, mely a törvényen túl ment volna, ugy a törvény korlátait maga is mindig tiszteletben tartja, s ekkép a forradalom vádját maga és az összes nemzet nevében visszautasítani kénytelen. De hivatkozik továbbá isten és emberek előtt a nemzet nyílt történetére, mely ismer ugyan az újabb századokban önvédelmi küzdést s a nemzet politikai létéléért a békeeszközök sikertelen felhasználása után folytatott harczokat, melyektől a nemzetet sem törvényei, sem koronázási eskük meg nem óvták: de a társadalmi rend és törvény felforgatására irányzott forradalmat egyet sem.

9. A leiratban foglalt fenyegetések folytán a megyei közönség

kimondja, hogy az ősök iránti kegyeletes tisztelet, továbbá az utókor iránti kötelesség megsértése nélkül az őtet illető törvényes térről le nem léphet: egyébiránt erőszaknak erőszakot nem allíthatván ellenébe, ha törvényes működésében a kormány által tettleg gátoltatnék, ezért a felelősséget egyedül a kormányra hárítja.

Midőn a megyei közönség a fentebbieket ezennel jegyzőkönyvileg kifejezi s a testvértörvényhatóságoknak az oct. 20 ki diplomára és január 16-ki legfelsőbb leiratra vonatkozó felirásaikat és határozataikat a tekintetben, hogy az 1848-ki törvényeket a nemzet osztatlan lelkesültsége támogatja, örvendetes tudomásul veszi, — el nem mulaszthatja végül egyszersmind jegyzőkönyvileg még a következőket kifejezni, miket is e törvények biztos fenállására a jövőre nézve mérhetlen horderővel bírónak tekint:

I. Constatirozott tény, mikép Erdély a közelgő országgyűlésre meg nem hivatott.

E tény már magában is sérelme az 1848-ki törvénynek, — sérelme Erdélylyeli testvériségünknek, mely az ország megalapításánál kezdődő történeti multunkon s emlékezéseinken alapul; de sérelmes annyiban is, mennyiben Erdélynek velünk nemegyesülése esctére a magyar korona népeinek ereje Erdély nélkül gyengébb.

E megye közönsége ugy van meggyőződve, mikép a jövő országgyűlés addig törvényesen kiegészítve nincs, míg a kapcsolt részekével együtt egyszersmind Erdély képviselői is azon meg nem jelennek, addig pedig, míg az ország területi épségével együtt egyszersmind az országgyűlés is ki nem egészítettik, az más tárgyak feletti tanácskozásokba nem boesátkozhatik. — Midőn e megye közönsége, mint alkotmányos testület, e kétségbevonhatlan közjogi alapelvre hivatkozik, egyszersmind kijelenti, mikép annak következetes fentartását az öszszegyűlendő képviselőktől elvárja.

II. A magyar korona alatti nem magyar ajku nemzetiségek multunk dicsősége és szenvedéseinek részesei s velünk együtt egy szebb jövő reményeire jogosítvák. Oh de irigy kezek ismét a viszály magvát hintik közöttünk.

Miként azelőtt a kormány a földesur és jobbágy közötti viszonyt, ez utóbbi irányában követelt pártfogás alapján, mindakettőnek kárával önérdekében kizsákmányolta, ő levén másrésről az, ki az 1832—36-ki országgyűlésen eszközei által megakadályozá, hogy a jobbágyok örökváltsága csak permissiv alakban is törvénybe mehessen, sőt a főrendi tábla egyik tagját ez ügyben megyei alkotmányos tőren kifejtett munkásságáért törvény ürügye alatt még üldözés alá is

vétette: épen így kíván eljárni a kormány most, a nemzetiséget vé-
 vén ürügyül. — Az 1848-ki törvény, mely által a nép az alkotmány
 sánczaiba bevétetett, az ennek megadott jogokat nem a nemzetiségek
 különfélesége szerint, hanem minden tekintet nélkül ezekre adta meg
 — miként Magyarországon a nemzetiség az állampolgári jogok gy-
 akorlatára nézve az ország fenállása óta különbséget soha nem is tett,
 a politikai jogok gyakorlata ezelőtt kiváltságtól függvén, ez pedig ki-
 kizárólag semmiféle nemzetiségekhez kötve nem levén, — s mégis
 ugyanazon kormány, melynek számos évi, bár sikertelen működés
 tisztán kimutatja, mikép minden nemzetiséget germanizálni akart, s
 nem magyar nemzetiségek pártfogójául lép fel, közzelfoghatólag nem
 egyébért, mint csupán azért, hogy a viszály magvai elhítésével a tör-
 vényt, mely mellett századok óta folytatott absolutismusi irány mű-
 ködéskének tér nem nyílik, megdöntse. Midőn a megyei közönség a
 tényt ezennel constatirozza, felhíva érzi magát kijelenteni, mikép leg-
 forróbb ohajtása a nemzetiségi kérdést a jövő országgyűlésen egyszer
 mindenkorra a magyar korona birtokai területi épségének, a közigaz-
 gatásnak a felsőbb rétegekben, úgy a törvényhozás egységének felté-
 tele alatt, tehát a kapesolt részekre nézve a történeti jog alapján, tör-
 vényhozás útján lehető méltányossággal végkép kiegyenlíteni, egy-
 szersmind pedig a megyei közönség azon biztos reményét fejezi ki,
 mikép a nem magyar nemzetiségek, okulva a multnak szomorú példá-
 ján, igényeik érvényesítését a közös törvényhozástól a közös haza
 szabadságának előmozdításával nem pedig annak aláadásával a minden
 nemzetiséget egyaránt elnyomó hatalomtól várják; kifejezi végül ama
 nagy igazságot, mikép a közös szabadság s a népek testvérisége min-
 den érdeket kiegyenlít; példa rá a szabad Schweiz, melyben a külön-
 böző nemzetiségek századok óta ugyanazon egy közös szabadságnak
 örvendve, békében laknak együtt, s egymás mellett; de példa rá ma-
 ga Magyarország is, mely addig míg a nemzetiségi haroz a közös
 szabadság elnyomására mesterségesen elő nem idéztetett, nemzetiségi
 harozokról, mint ilyenekről, mitsem tudott, s midőn e megyei közönség
 ezt kifejezi, a jog és törvényes igazság véggyőzelme iránti vallásos
 hitében végül azon hazafiúi reményét nyilvánítja, mikép közel az idő,
 midőn a haza polgárainak loyális közrehatása mellett teljesedni fog a
 kor egyik legnagyobb férfjának jóslata: miszerint „Magyarország nem
 volt, hanem lesz.“

Mely határozat a haza valamennyi törvényhatóságaiival — Hor-
 vátországot és Erdélyt is ideértve — közöltetni rendeltetik.

Békésmegye végzése.

az 1861. jan. 16-ki leiratra.

Olvastatott ausztriai császár Ő Felségének Bécsben, boldogaszszon hava 16-kán 1861. 721. sz. a kelt, e megye közönségéhez küldött leirata, melyben 1-ször a birodalom határain kívül levő felségsértőknek bizottmányi tagokul elválasztása semmisnek nyilvánítatik, 2-or a régi adó behajtásának megakadályozása és új adó kivetése megtiltatik, 3-or a törvénykezés körében minden változtatás egyedül az országgyűlésnek tartatik fen, 4. a 48-ki törvények foganatosítása iránti minden kísérlet szigoruan eltiltatik, s ezen pontok elleni ellenszegülés esetében a bizottmányok fölfüggesztéssel s erőhatalom használásával is fenyegettetnek. Nem titkolja ugyan e megye közönsége a fölötti fajdalmát, hogy a célhoz egyedül vezető közös engesztelődés hékülény hangja helyett, legfelsőbb helyről komoly és szigoru fenyegetéseket hall. Öntudatát azonban e leirat egy perczre sem zavarhatja meg. Mert valamint teljes meggyőződése szerint, alakulása perczétől kezdve a törvényesség teréről egy vonalnyira sem távozott: ugy eljárása igazságosságának érzetében nem kételkedik ezuttal is kijelenteni, hogy kitűzött irányától, mely e törvényekhez való szigoru ragaszkodás volt és lesz midenkor, félretántorodni soha nem fog. S ennek kijelentését Békésmegye közönsége azon nyugodt tudattal ismétli, hogy midőn a törvényeket tiszteletben tartja, magát és minden intézkedéseit szoroson és egyedül azokhoz alkalmazza: nem csak bünt nem követ el, de a legnemesebb polgári erényt gyakorolja. Mihez képest a fölolvastott legfelsőbb leiratot, illető tisztelettel tudomásul veszi.

Fejérmegye végzése.

az 1861. jan. 16-ki leiratra.

Fejérmegye alkotmányos és nevezetesen 184 $\frac{7}{8}$ -ki kötelező törvényeink szerint intézván minden eljárását, ezektől eltérésre semmi irányban sem tartja magát jogositottnak sem azokon túlterjeszkedni nem kíván.

Ezen öntudatban a legkegyelmesebb leiratot nyugodt lelkiismerettel tudomásul veszi; a mennyiben azonban ennek nyomán a megyeképviselőknek irányul szolgálható, vagy az országgyűlés elejébe terjesztendő alkotmányos nézetek bővebben lennének fejtegetendők, ezen tárgyalásra a legközelebbi rendes vagy netán időközben tartandó rendkívüli bizottmányi ülés jelöltetett ki.

A hajdúkerület végzése

az 1861. január 16-ki leirat- és február 26-ki manifestumra.

Midőn a Hajdúkerület, az 1860. évi october 20-kán kelt legfelsőbb elhatározás folytán, a közel multban fájdalmasan türt jogkivüli állapotából, melyben nemcsak önállóságától, de nevéől is megfosztva és széttépve, a szó valódi értelmében megsemmisített, politikai s törvénykezési önigazgatásának törvényes helyhatósági jogaiba mult évi dec. 13-án visszahelyeztetve, az alkotmányos élet színvonalára lépett: ezen átalakulásának legelső percében, bekövetkezendő önszervekedése irányául, az 1848-ki törvényeket jelölte ki

E levén jelenben is, midőn az önhibáján kívül ennyire késett szervezése után, első alkalma nyilt politikai irányának nyilvánítására, a kiindulási pont, hazafias kötelességének ismeri újból is kimondani: hogy intézkedéseit csak a magyar országgyűlések által hozott s királyi esküvel szentesített régibb, különösen pedig az 1848-ki alaptörvényekhez fogja alkalmazni, és hogy az 1848-ki törvényekből, helyhatóságilag, egy vonalnyt sem adhat fel; mert a törvények változtatása, vagy módosítása, az 1635. 18., 1715. 2., 1790¹. 10. és 12. évi törvények által, egyedül a törvényhozó alkotmányos hatalomnak van fentartva.

S e szempontból indulva ki, a fejedelmi jó indulat némileg megnyugtató jelül tekinté amaz okt. 20-ki elhatározást, mert abban a „pragmatica sanctio“ kétoldalú kötelezettségét s jogait látta beismereteknek; és remény támadt keblében az iránt, hogy a Felség, a lefolyt gyászos évek alatt szerzett tapasztalás után, önként belátva alkotmányellenes kormányának veszélyes irányát, a béke olajágával nyugtandja jobbját Magyarországnak, hogy a megingatott s elnyomott, de a mondott alapszerződéssel erkölcsileg s közjogilag egyiránt biztosítva

volt ősalkotmány, az átszenvedett bonyodalom romjaiból hova hamarább kiemeltethessék.

Azonban a folyó 1861. évi január 16-ról kihocsátott leirat aggodalmat és fájdalmat hozott a remélni mert teljes megnyugtató helyett. Dér volt ez, mely a tavasz virágbimbóit meghervasztá, mert beláthatóvá lön, hogy a Felség emlegetett jó indulatu szándokának háttérében, kormányának öszpontosító iránya, mint a magyar ősalkotmány függetlenségét folytonosan fenyegető sötét borulat áll, a mennyiben a kiengesztelődés ohajtva várt olajága helyett vád és fenyegető szigor, a bizalom helyett erőhatalom mutatattott föl a nemzetnek.

A dér után fagy következett bc folyó év február 26-kán, mely leforrázta a bizalomnak fejlődő bimbóit és a nemzet reményét a nyár gyümölcse iránt.

Igen! A febr. 26-ki császári nyilatkozvány volt azon fagy, mely meghűtö a szivek melegét is és tetőfokra emelte a hazafias kebel fájdalmát: mert azon manifestum, a birodalmi tanács felállítása és Magyarországára is kiterjesztése által, az ország főnálló törvényhozási jogára és függetlenségére — az 1790. 10. törvényozikk megszegésével — alkotmányosság színe alatt már nyilván fölemeli a halálos bárdot.

Ezt eképen érezve, helyén látja e kerület jelenben önigazolásaul, a jövő kornak pedig emlékül, politikai irányát közjogi tekintetben leplezetlenül nyilvánítani a következőkben:

Minden állam jólétének egyedüli sarkkövéül tekinti a törvények kölesönös tisztelését, szentül megtartását és az uralkodó s alattvalók között megingathatlan alapra csak ez által fektethető kölesönös bizalmat és szeretetet.

A törvénynek bármely részről való megszegése bonyodalmat, rázkódást idéz elő; s hazánk történelme lapjain úgy egyik mint a másinak számos fény- és sötét képeivel találkozunk.

Azonban mellözve a multakat, nem említve a Bocskai, Bethlen és Rákóczyak korában szintén a törvények meg nem tartása miatti kényszerüségből támadt s a királyi szóket és hazát egyiránt veszélyel fenyegetett fegyveres fölkeléseket sem, melyeknek jogosságát a bekövetkezett bécsi, nikolsburgi, linzi és szathmári békekötésekkel világ előtt igazolta a történelem, és csak a folyó évi január 16-ki leiratban főlemlített 1848-ik évi rázkódásra tekintve vissza, ki kell azon szomorú igazságot mondani: hogy ennek is egyedüli oka, a törvényes király és a nemzet kölesönös egyezésével hozott és szentesített törvé-

nyek megsemmisítésére, a császári kormány által irányzott s a feje-
ver általi megoldás után is, időről időre kitüntetett törekvésekben ta-
lálható fel.

Ezért volt fölszítva titkos kezek által 1848-ban a nemzetiségek
feltékenységének tüze, s ezért van az a gyászosan lefolyt évtized után
is ingerelve, a helyett, hogy — miután az 1848-ki események által
a küzdelem terére kizaklatott nemzet megaláztatása befejezve lön —
a fejedelem jó indulatu szándokának, mely a jan. 16-ki leiratban nyil-
ván kimondatik, a császári kormány által út és alkalom nyitvatott
volna, hogy azon kormány nézete szerint hibázott nemzetet, a köze-
és ő Felsége dicső elődei között fennállott, a törvényhozó alkotmányos
hatalom által soha el nem töröltt pragmatica sanctió kötelmeinek, és
az 1790¹/₁. 10. és 12. t. cz. kivánalmának eleget téve, a törvényesség,
bizalom és szeretet terére maga visszavezérelhesse.

Ha ez történhetik: vajjon ontatott volna-e ki annyi ártatlan vér?
vajjon az elszegényedés kinjait éreznék-e most a teherviseléssel el-
zsibbasztott s összeroskasztott alattvalók? Vajjon nem lett volna-e a
fejedelem nyugodalma tartós a népszerűtet karjain, s trónja erős, ha-
talmos, megingathatatlan?

Igen! Erre a történelem, ő Felsége dicső előde Mária Theresia
királynő életképére mutatva, teszen tanubizonytságot.

Ilyen érzelmetől áthatva a Hajdúkerület, mint most már alkot-
mányosan szervezett hatóság hiven történelmi multjához, mely az
1606-ban keletkezett bécsi békekötésen kívül még számos adatot mu-
tathat fel annak bizonytságaul, hogy ezen kerület midannyiszor felszó-
lalt, valahányszor az ország törvényei meg voltak sértve; s áthatva
hazánk történelméből meritett azon meggyőződésétől, hogy az uralkodó-
ház és a nemzet közti kölcsönös bizodalom mindig csak akkor lett
megingatva, a mikor a törvények tiszteletétől és megtartásától eltért
a kormány, a január 16-ki leirat pontjaira következőkben nyilatkozik,
jelesül:

Az 1-ső pontra: mivel hűtlenkül és felségsértőkül az 1723. 9.
1790¹/₁. 56. t. cz. értelmében csakis azok tekintendők, kik hazai törvé-
nyes és illetékes birák által, mint ilyenek elítéltettek, kijelenti,
hogy felségsértőkül a birodalom határain kívül tartózkodó honfiakat
nem ismeri; annál fogva, ha vannak törvényhatóságok, melyek bizott-
mányukba olyanokat is tagokul netalán elválasztottak, a hazai törvé-
nyek értelmében azon választásukért megrovást nem vonhattak
magukra.

A 2-ra, mely szerint az adóbehajtások megakadályozására s uj

adókivetésre irányzott kísérletek betiltatnak, kijelenti: hogy az adó-behajtás és kivetés ellen semminemű gátló határozatot nem hozott, mert jogkivüli állapotában nem is hozhatott; de magáévá téve a testvér megyék e tárgyban nézetét, oly adónak, mely az 1741. 8., 179°/₁, 19. 182°/₁. 4. t. cz. ellenére vettetett ki, behajtásában eszközül szolgálni nem fog; sem a törvényhozó alkotmányos hatalom mellőzésével megszabandó új adó kivetésére segédkezet nyújtani nem fog, a honárulás bünének sulyát magára vonni nem akarván.

A mi a beligazgatás költségei fedezésére elkerülhetlenül szükséges házi pénztárnak a törvényes kormány utólagos jóváhagyása reményében előállítását illeti, mivel ez az 1537. 25., 1715. 57. t. cz. értelmében a helyhatósági jogok közé tartozik, az e részbeni intézkedések tételére a törvényhatóságokat jogosítottaknak ismeri e kerület is.

A 3 ik pontra, mely az igazságügyre vonatkozik, mivel a helyhatósági bíróságok semmi törvénynyel sem töröltettek el; az idegen rendszer bíróságainak pedig Magyarország népe saját honában alávetve semmi törvénynyel nincsen; azonkívül az igazságszolgáltatást a napi szükség s a törvényen kívüli helyzetben magát felüthető fejtelenségnek meggátlása követeli: nem csak el nem ismeri e kerület, hogy a magát netalán már e részben is alkotmányos joga gyakorlásába behelyezett bármely hatóság bűnnel volna bélyegezhető, sőt magára nézve a hasonló eljárást égető szükségnek tekintvén, tényleg is intézkedni fog.

A 4-ik pont által függésbe helyezni rendelt 1848-ki törvények foganatosításának a törvényhozói hatalmon kívüli felfüggesztésében újabb sérelmet talál, s azt épen azon törvényeket megszentelő királyi oklevélbe ütközőnek nyilvánítja. Végre

A február 26-ki manifestumra, fennebb kijelentett meggyőződése folytán, nem késik e helyen nyilvánítani, hogy mindenkit, ki a birodalmi tanács iránti cél kivitelére, akár mint választó, akár mint választott, bár mit tenni, abban megjelenni, vagy arra segédkezet nyújtani elég könnyelmű vagy vakmerő lenne: azt ezen kerület is honárulás bünével bélyegezni, alkotmányos állásából folyó elmulasztatlan köteletségének ismerendi.

Ugoesamegye levele a főkancellárhoz

az 1861. január 16-ki leiratra.

Nagyméltóságu főkancellár ur! Midőn nagyméltóságodnak f. hó 19-ről főispánunkhoz intézett s általa velünk közlött levelében csak újabb bizonyítványát látjuk forró hazaszeretetének, nem mellőzhetjük el, hogy a feszült közviszonyok közt s a közhangulatnak itt-ott túlhajtásokban is nyilvánuló általános izgatottságában, a napok komolyságához illő őszinteséggel ki ne jelentsük, miként mi valamint eddig sokat köszönünk hazánk ügyének jobbrafordulása körül nmlgodnak, ugy a jövő iránt is nyugodtak vagyunk mindaddig, míg a kivételes viszonyok közt, a Fejedelem személye mellett nagyméltóságodat szemléljük.

Hogy a megrendült közbizodalom visszatérjen s a sajnosan elkeseredett közhangulat békülékenyebb érzelmeknek engedjen tért, a nemzet mély és sok sebeinek orvosoltatni, az alkotmánynak teljes szeszegében visszaállítatni szükséges.

S miután a nemzet azon erős meggyőződése, hogy bajaink egyedüli gyógyszere az országgyűlés, Ő Felségének f. hó 16-án kelt kögyelmes leiratában kifejezett óhajtásával találkozik, hazafiai bizodalommal kérnünk kell nmlgodat, miként Ő Felségénél oda hatni igyekezzék, hogy a nemzeti érzelemnek itt-ott megtörtént túlómlése ne az országgyűlés elhalasztására, hanem épen annak mielőbbi megtartására tekintessék egyik nyomatékos okul.

Kelt az 1861. évi jan. 21-ki és következett napjain Nagy-Szöllősen tartatott bizottmányi ülésünkből stb.

Mély tisztelettel maradunk

Ugoesamegye közönsége.

Torontálmegye fölirata.

Felséges császár s apostoli király! legkegyelmesebb urunk.

A leviharzott sulyos 11 év alatt az absolut uralom annyira kiforgatá alkotmányunkat sarkaiból, hogy bár a helyhatósági kormányzatot visszaadó, de legsarkalatosabb törvényeinket mellőző mult évi

october 20-ki császári oklevél minket ki nem elégíthetett, megnyugtatásunkat abban találtuk, mikép az önkormányzat visszaállítása s a kilitásba helyezett országgyűlés megnyitásával oly ösvény tárult fel előttünk, melyen elidegeníthetlen ezredéves alkotmányos jogaink igéretföldére juthatni véltünk. Örvendve üdvözlöttük továbbá a mult év végnapjaiban azon k. császári kibocsátványt, minélfogva a sok év hosszú során át az anyaországtól törvénytelenül elszakított megyénk ahhoz visszakapcsolatván, hazánk területi épsége helyreállításával a magyar szent korona örökös és soha el nem vitázható jogaiba visszahelyeztetett.

Ily előzmények után midőn helyhatósági állásunkhoz képest az 1848-ki törvények értelmében alkotmányos uton haladva jelen közgyülekezetünk alkalmával megyénk szervezését megkezdettük, mély megilletődéssel és keserű fájdalommal értettük a f. é. január 16-kán, 721. sz. alatt kelt k. királyi leirat tartalmát, mely habár legnagyobb részben minket, kik alkotmányos tevékenységünket csak most — s e szerint a k. királyi leirat költe után több hét múlva — indíthatánk meg, épen nem illehet, de miután az országgyűlés elhalaszthatása s alkotmányosságunk felfüggesztésének szomorú eshetősége tudtunkra adatik, s miután alkotmányos létünkkel s érzelmeinkkel össze nem férő cselekvényekre utasítottunk, fölöttébb nyomasztólag hatott kebleinkre.

Felséges urunk! Mi csak a törvényesen egybegyűlt országgyűlés által alkotott s a törvényes koronás királytól szentesített törvényeket tartván kötelezőknek, valamint azokat maga a király egyoldalúlag meg nem változtathatja, úgy egyes törvényhatóságnak sincs hatalma azoktól eltérni, mert ily eltéréssel a törvénszegés sőt a felségfés haza iránti hűtelenség bűnét vonná méltán magára, s mert akkép vagyunk meggyőződve, hogy az országgyűléseken hozott s a koronás, ejedelem által szentesített törvényeknek szigorú megtartása egyedüli biztosítéka a király és haza fenállásának, minélfogva mi az 1848-ki sarkalatos törvényekhez ragaszkodva valamint az önkényesen felállított mostani törvénszékeket el nem ismerhetjük, úgy az országgyűlés tudta s beleegyezése nélkül kivetett minden egyenes és mellékes adó beszédéhez sem nyújthatunk segédkezeket, mert törvénsértésre s e szerint polgári bűn elkövetésére magunkat képeseknek nem érezzük, mi a törvényes ösvényt elhagyni nem fogjuk, fegyverünk a jog, paizsunk a törvény lévén.

Ezek folytán Felségednek jelen súlyos viszonyaink közepett alattvalói hódolattal egybekapcsolt őszinteséggel kijelentjük, mikép

a törvény korlátai között megmaradván, midőn a haza jogainak védelmére erőhatalmat ugysem használhatunk, és használni nem is kívánunk, méltó sérelmeink orvoslását a törvényesen Pesten egybehívandó legközelebbi országgyűléstől azon boldogító reményben várjuk, hogy felséged is igazságánál fogva hazánknak 1848-ki törvényes állásába tökéletes visszahelyeztetésére kész leend, a mennyiben pedig országgyűlésig is alkotmányellenes cselekvényekre szoríttatnánk, ezek végrehajtásához nem járulhatunk, készebbek lévén az erőhatalomnak engedni, mintsem hazánk sarkalatos törvényei felforgatásának eszközeivé válni.

Kik egyébiránt stb. Kelt a mi 1861-ik év febr. 5-ki bizottmányi közgyűlésünkben, Torontálmege közönsége.

Beregmege fölirata.

Felség! Sulyos szenvedések közepette egy nemes elhatározás Felséged részéről rést nyitván azon korlatokon melyek bálványozott alkotmányunk és intézményeit lezárólva tarták, azon reményre jogosít bennünket: miszerint a kibékítésnek önként választott ösvénye örökre elfordítá Felséged lépteit ama göröngyös utról, melyen birodalmának legkártékonyabb ellenei a rossz tanácsadók — szuronyok segélyére támaszkodva vezetheték vala még egy ideig; hogy minden nyomon a hagyománynak egy szent emlékét, vagy az ő jogoknak utolsó maradványát tiporja szét. De férfias őszinteséggel kell kimondanunk, azzal tartozunk a helyzet válságának, miszerint a pálya végén egy nagy örvény tátong, azon örvény, mely az idők tanúsága szerint nemzeteket és uralkodókat, kik a kornak intéseit figyelem nélkül hagyják, egyiránt ragadá magával az örök semmisülés feltartóztatlan árába.

Ama remény párosulva a körülménnyel, miszerint Felséged a sanctio pragmaticára hivatkozék, — mely a nemzetnek épen ugy biztosítja alkotmányos független kormányzatát, mint Felséged magas osaladjának örökösödési rendjét — határozának minket oda: hogy ámbár az october 20 diploma által alkotmányos intézményeink csak csekély részben állittatának is vissza, ellenben legsarkalatosabb jogaink, melyek nélkül kormányforma alkotmányosnak nem is nevezhető, — a nemzet véréről és értékéről való rendelkezés egy tőlünk idegen és törvényeinkben nem gyökerező testületnek czélzott felállításával

ténylegesen kétségbe vonatának, — mégis, hogy a tanusított kibékü-
lési szándokra őszinte viszonzással feleljünk, — elfogadók, — bár
esonkítottan nyújtott is felénk a tér, mert jól tudók, hogy a szabad
szóllásnak és nyilvánosságnak minden eszközeit az uralkodott rend-
szer lenyüggözve tartván, — megfosztá Felségedet a módoktól a nem-
zet valódi óhajításainak egyelőre biztosan tudomására juthatni, más
részről a kitüntetett békülési hajlamban kezességet véltünk találni
arra nézve, — miszerint Felséged a nemzetet a tudomására jövendett
s többé semmi kétség alá nem vonhatott jogos kívánalmainak teljesi-
tése iránt megnyugtatót nem késni kegyeskedend. — Azóta e kívá-
nalmak iránt törvényes organumai által a nemzet hangosan nyilatko-
zott, s nem lehet ráfogni e nyilatkozatra, hogy az pártoké legyen, —
mert soha nem volt a közakarát a nézetek iránt annyira összpontosít-
va, — mint a jelen perczben, — nem lehet reáfogni hogy osztályoké
vagy felekezeteké lenne, — mert vallás- és rangkülönbség nélkül
ugyanazon elveket vallja magáénak, e Honnak minden fia, — csak a
politikai érettséget, melyre Felséged magas leiratában hivatkozni ke-
gyeskedék — igazolja az — hogy annyi szenvedések után nem ábrán-
dos tervekben keresi e nemzet kárpótlását, de jobb létének biztos
alapját egyedül a törvényes uton véli máig is fellelhetni, — s e sze-
rint egy tartós jövendőnek újraalkotását egyedül az 184⁷/₈-ki szen-
tesített törvények által nyújtott alapra hiszi támaszthatni.

Felséged maga is kegyeskedék folyó évi január 16-káról kibo-
csátott magas leiratában arra hivatkozni, hogy e nemzet szívében
az ő törvényes intézmények iránti kegyelet mélyen gyökerezik —
engedje meg tisztelettel hozzátennünk, miszerint a nemzet ő törvényes
jogaihoz szilárdan ragaszkodik is, — és ha az erőha-
talomnak engedve kénytelen vala is túrni az idegen kor-
mánynak elévülhetlen jogaival ellenkező eljárásait, soha sem foghat
tettelesen és önként lemondani oly jogokról, melyeket őseiről örö-
kölvén, utódaira csorbítlanul átjuttatni elengedhetlen kötelességének
tekinti, — tehát a nemzet vére és értékére nézve országgyűlésileg
illető rendelkezés jogáról önkéntesen soha sem mondhat le.

A nemzetnek ezen elhatározása, valamint az 184⁷/₈-ki törvények
helyreállítása iránt nyilatkoztatott óhajítása Felséged előtt titok nem
lehetett, és mégis három hosszú hónapok elfolyása óta ezen kegyes
leirat kiadásáig volt-e magas kormányának egyetlen intézkedése,
mely a nemzetnek alapos aggodalmait megszüntethette volna? —
sőt nem inkább erősödni kellett-e azoknak, midőn legutóbb is az új
kölesön tárgyában kibocsátott rendelet alatt, mely még mindig a biro-

dalmi tanácsot emlegeti, a magyar kancellár aláírását szemlélteti? vagy a törvénykezés égető kérdése intézésének a legutolsó időkig történt halasztása, — összevetve azon körülménnyel, hogy az osztrák büntető törvényeknek érvényben léte a cs. k. törvényszékek által alkalmaztatva minden alkotmányos életnek lehetőségét feltételelessé teszi, nem indokolják-e több megyéknek a törvénykezés tetteles gye korlását célzó intézkedéseit akkor? midőn azokat legfeljebb a tanácsosság szempontjából lehet bírálat alá venni, de törvényességüket kétségbe vonni nem lehet.

Hogy több megyék a külföldön tartózkodó számüzött testvéreink szenvedéseire — a nyilvános élet első mozzanatánál, a megemlékezés balzsamát hinték, midőn őket bizottmányi tagokul kinevezék, — lehet-e követelni, hogy ott hol ellenséges rendszernek évtizedes gardálkodása a kegyeletnek minden oltárait feldúlá, a közállapotok egyedül csak normális képletekben tűnjenek fel? — Aztán Felséged békülékeny érzelmeinek a nemzet több bizonyítványait bírja, semhogy meg ne lenne arról győződve, miszerint nem sok idő múlva elhárítandja azon akadályokat, melyek a számüzöttek elől a hazatérhetés lehetőségét elzárják. — S vajjon ha eltekintünk is azon kérdés vitatásától, hogy törvényeinkben meghatározott bíróságok által elítélve nincsenek, lehet-e őket akkoron kizárni a térről, mely őket a közügyek intézésénél tehetségüknél fogva megilleti? — nincs nemzet a földön, melyre a számüzetés annyira kínos legyen, mint a miöz az a magyarra nézve; — mert „a nagy világon e kívül nincsen számára hely.“ — Adja meg Felséged a nemzetnek jogait kivételek nélkül, s azon naptól fogva hisszük nem lesz külföldön magyar, ki Felséged ellenségeivel szövetkezzék, — nyugtassa meg Felséged a nemzetet országgyűlésig is, hogy az adó meghatározás és katona megajánlás jogától megfosztani nem akarja, — az 1847⁹-ki törvényeknek teljesépségbeni helyreállítását nem ellenzi, — minden nehézségek azonnal elenyésznek. Mi nem hihetjük hogy Felséged elhagyja azon utat, melyre a gondviselésnek őrszelleme vezérlé! de ha mégis magas akaratának úgy tetszenék az engesztelékenységnek és türelmességnek eddig alkalmazott eszközei helyett fegyverének hatalmát fordítani a testvér megyék rövid lételének felfüggesztésére, — azon nem vélt esetre mély tisztelettel ugyan, de egyszersmind határozottan kijelentjük: — miszerint ámbár mi fentebb kifejtett nézeteinkhez hiven tettelegességekbe nem boosátkozánk, tehát a kegyes leirat szigora eddig követett eljárásainkra csak annyiban lenne alkalmazható, a mennyiben a közbejöttünk nélkül meghatározott adók behajtásához, habár

nem ellenezhattük is azt, tettelesen alkotmányos érzületünk megtagadása nélkül nem járulhatánk. — Mindazonáltal a sujtott testvér meggyékre nézve kötelezve érezzük magunkat kijelenteni, miszerint azok a törvények által szabott korlátokat semmiben tul nem lépték, s ha tőlünk eltérőleg azt hívék, hogy nem a tanácsosság, de a törvényesség kívánalmaihoz kell intézkedéseiket alkalmazni, erre teljesen jogosítva valának, — kijelentjük továbbá azt is, hogy mi sorsunkat a testvér meggyéktől elválasztani soha sem tudnók, — s kénytelenek lennénk, habár a multak szenvedései ismétlésének árán is testvéreink sorsában önként osztagozni, kénytelenek lennénk, a jobb jövő reményében elfoglalt térről ismét odalépni vissza, hol ősjogaink érvényesítését az elévülhetlenségnek törhetlen paizsa alatt, — a gondviselésétől, és az időtől férfias türelemmel várni megtanultuk.

Kik egyébiránt hódoló tisztelettel öröklünk. — Kelt Beregszászban az 1861-ik évi február 7-én tartatott bizottmányi közgyűlésünk-ből Felségednek alázatos hű alattvalói,

Beregvármegye közönsége.

Csongrád megye fölirata.

Felséges Császár, Legkegyelmesebb Ur!

Elborúlt szívvel olvastuk Felséged jan. hó 16-ról 721. sz. alatt kelt királyi leiratát; mert abban atyai indulatának haragos fölgerjedése nyilatkozik.

Hagyományos a magyar nemzet nyiltsága, őseitől öröklötte a szabad szót: bocsásson meg tehát Felséged, ha mint alkotmányos polgárokhoz illik, — őszintén feltárjuk fájdalmas érzéseinket. — Felséged legkegyelmesebb ajkairól hangzott magas meggyőződésének ama nyilvánulása: miként bizodalom bizodalmat szül.

Felséged mondja kegyelmes leiratában, miként a birodalom 12 év előtti bonyodalmaiban szenvedélyes ámitások, rossz akaratú zsarnokság mellett, a józanok megriadása, s tévedései fő-fő tényezők voltak.

Igen Felséges ur! mélyen érzi a nemzet, főlebb sorolt körülmények mellett, rajta kívül eső okokból is folyó szerencsétlen események hosszas láncolata folytán kifejlett nehéz harcok romboló dühét.

A lemenydörgött vihar ellenállhatlan ereje szétrobbantotta véreskereszttségben fölszentelt ősi alkotmányá erős sziklavárát!

A nemzet a gyászos romok közt kínos sebeket szenvedett.

De nemtője az izzó üszkők közt is némán virrasztott fölötté.

A kínos 11 év sulyos fájdalmai nem megtörték, de megedzették hagyományos jellemét.

S e hosszasan túrt szenvedései közben Felsőged ajkairól mult évi oct. 20-kán kiadott kegyelmes diplomájában feléhangzott legmagasabb fejedelmi szóra, férfiaságot tanusító politikai érettsége, az alkotmány úgy mint fejedelem, iránt nemes indulatából eredő tántoríthatlan hűsége félreismerhetlen bizonyítékaul, önkénytelenül ragadá meg azon békejobbot, mely felé a béke olajágát — a kiengesztelődés jeleül — bizalmasan nyújtá.

Megérté az intő szózatot, hogy az új élet hajnala földerültével munkára kell ébredni, hogy a felkelő nap első sugárai ne szibbasztó álomban, de nehéz feladata megoldására irányzott nemes működésben izzadozva lássák.

Felsőged jelölé ki az ösvényt melyen haladnia kelljen, jelölé ki az alapot ősi alkotmányunk — ősi intézményeinkben; s a nemzet minden egyes tagja elkezdé ősi alkotmányának szétszaggatott rongyjait öszveszedezetni, hogy azokat a nemzeti egytértés hatalmas erejével öszszetoldogassa; a szétszórt köveket a régi alapra fektesse, és alkotmányának erős sziklavárát újra fölépitse, visszaállítsa azon ezredéves alkotmányát, melyet alapjában, ezen hősies küzdelmek közt nem kimélt véren szerzett hazájába még ős fészékének Ázsiának sivatag pusztáiról hozott, s mely véle együtt fejlődött erőben hatalomban, melynek védpaizsa alatt, hosszas harcok, szenvedések végtelen tengerében — mint zúgó vihartól csapkodott ős szikla, szilárdan megállva, önmagát rendíthetetlenül fentartotta; nem csak, hanem feledve veszteségét, feledve annyi keserű csalatást, feledve annyi véráldozatot, s önmagát nemesen meggyőzve, nem egyszer menté meg törvénycs fejedelmeinek veszélyezett jogait, s Felsőged dicsőült ősei mellett is élethalált esküdvé, a megrendült trón, nem egyszer ragadá ki lobogó lángok közül, s megmenté hősileg, nemesak, de biztosítá.

Hogy ezen sziklavárát, ősi alkotmányát, — melynek védő árnyában az imádott haza vérrel áztatott szent földében a fejedelem iránti hűség férfias önfeláldozással átkarolt szeplőtlen honszerelem, mint a jogérettől áthatott tiszta polgárerény legszebb virágai mely gyökeret verve nevedtek — még erősbbé, még szilárdabbá idomítsa: megnyitá védsánczait a nép millióinak, hogy haza s fejedelem egybe-

forrott közös érdekében kitűzött magasztos céljának kiküzdése s legyőzhetlen bajnokai, s őreül, a kiváltságosok százezrei helyett az összes nemzet millióit szentelje fel.

Felséged is mint alapra, az ősz alkotmányra mutatott, melyet őseinek, őseinknek kölcsönös beegyezésével országgyűléseken alkotott, annyi szent esküvel megpecsételt, s alá úgy mint fel egyiránt kötelező, s örök érvényű sérthetetlen törvények tartának fenn.

A nemzet ezen törvényekre fekteté eddigi működését, s ez ősvényről letérve, öngyilkosság bűnét követné el.

A megyék mint a nemzet egyes tagjai, s mint önálló, s önkormányzó testületek a törvények védelmére hivatvák, s alkotmányosan egyenként, s összesen kötelezvék.

S ha azok egy némelyike, most az önkormányzás terére kilépve a sokáig elfojtott életerő sebesebb lüktetésétől ösztönöz tetve, a bilincseiből kiszabadult hazaszeretet ömledézéseinek ottan-ottan netalán tágabb utat engedett volna is, — miről ugyan részletes tudomásunk nincs — Felséged bölcsesége — reméljük, hisszük, — azt azon nemzeti hagyományos jellemének, s jogfélékenységének kifolyásaul tekinti, hogy ősi alkotmányához vallásos kegyelettel ragaszkodik; azon gyökeres jogtudatának: hogy eltekintve a mellett, mikép őt önkényes parancsesal kormányozni nem, de csak is törvények által lehet, országgyűlésen fejedelem s nemzet kölcsönös megegyezésével hozott törvényeinek módosítása, magyarázása, avagy megszüntetése, csakis ugyanazon tényezők közreműködésével eszközölhető, — annak elvégül, hogy alkotmányos működése közben folyvást oly idegenszerű intézményekkel, akadályokkal találkozik, melyek szentesített törvényei — szokásai s hajlamaival teljes ellentétben állnak, melyek nemes célja kiküzdésére irányzott tevékenységében megszübbasztják, nemcsak, de a kínos 11 év keserű fájdalmaira élénken emlékeztetik.

Azonban Felséged atyai szózata, miszerént a nemzetet april 2-án megnyilándó országgyűlésre már egybehívni legkegyelmesebben méltóztatott, hisszük, tudjuk, megnyugtatót s bizalmat öntend belé, hogy a minden oldalról felmerülő bonyodalmak óhajtott törvényesabta módon intéztetendnek el.

Felséges ur! meggyőződésünket legalázatosabban nyilvánítani bátorkodunk: miként egyes embernek, úgy minden nemzetnek kitűzött célja, rendeltetése van.

A cél: méltó helyet foglalni el a nemzetek nagy családjában; a cél alapföltetele: anyagi s szellemi fokozatos fejlődés.

A nemzetek anyagi úgy mint szellemi fejlettségüket csak úgy, akkor érik el, ha szabadok.

Szabadság csak azon ország földében terem, hol alkotmány létezik.

Alkotmány csak ott allhat fen: hol a törvények szigorún meg-, és tiszteletben tartatnak.

A törvények határtalan tisztelete, forrása azon bizalomnak, mely fejedelmet s nemzetet szorosán egybefűz.

Ország és trón, melynek alapja kölesönös bizalom, megelégedett, boldog és rendíthetlen.

Felséges ur! mi a szentesített törvények alapján szervezkedtünk
Mi a törvényesség terén tétovázás nélkül megállunk.

Kik egyébiránt alattvalói legalázatosabb hódolattal, s legmélyebb tisztelettel öröklünk.

H.-m.-vásárhelyen 1861. évi jan. 26. napján tartott közgyűléstüinkből osászári királyi Felségednek legalázatosabb hű alattvalói Csongrádvármegye közönsége.

DE BALLAGI GÉZA